Valteris Skotas

GRAŽIOJI PERTO MERGELĖ

DRĄSIŲJŲ KELIAI

Valteris Skotas

GRAŽIOJI PERTO MERGELĖ

VILNIUS
1970

WALTER SCOTT
THE FAIR MAID OF PERTH

Vertė
ELENA JUŠKEVIČIENĖ
ALINA ŠLIKAITĖ

PIRMAS SKYRIUS

„Oho, koks Tibras!" — romėnas šaukt pradėjo,
Išvydęs Škotijos didžiulę upę Tėjų;
O kur tas škotas, kurs išpuikėliui atšaus,—
Ir Tibrą jo mažytį Tėjumi pašauks?

Nežinomas autorius[1]

Jei išmaningam svetimšaliui reikėtų pasakyti, kurią Škotijos sritį taria esant pačia gražiausia bei vaizdingiausia, jis, tikriausiai, paminėtų Perto grafystę. Pagaliau ir vietinis bet kurios kitos Kaledonijos apylinkės gyventojas, jei dėl suprantamų jausmų ir atiduotų pirmenybę savo gimtajam kraštui, tai antroje vietoje įvardintų Pertą, tuo būdu suteikdamas jo gyventojams neginčijamą teisę tvirtinti, kad, pagal nerašytą įstatymą, Pertšyras esąs gražiausia Šiaurės karalystės dalis. Kitados dar ledi Merė Vortli Montegiu su tuo subtiliu skoniu, kuriuo pasižymi jos rašiniai, išreiškė savo nuomonę, kad kiekvienoje šalyje vaizdingiausias kraštas, kupinai atskleidžiantis įvairiaspalvį gamtos grožį, esąs tas, kur kalnai, palengva nuožulnėdami, susilieja su kalvotais laukais arba visiška lyguma. Perte taip pat yra kalnų, jei ne pačių aukščiausių, tai bent nepaprasto gražumo. Upės pašėlusiais šuoliais krinta žemyn nuo viršukalnių ir slėpiningais tarpekliais skinasi sau kelią iš kalnų krašto į žemumą. Viršuje, kur palankesnis klimatas ir našesnė žemė, vešli augmenija įsipina į didingų kalnų gamtovaizdį, o papėdėje miškai, giraitės ir susiraizgę krūmynai apaugę šlaitus, įsiterpę į daubas ir tarpeklius. Tokiose tad vaizdingose vietose keliautojas randa tai, ką Grėjus, o gal koks kitas poetas pavadino „grožybe, siaubo apglėbta".

Dėl tokios palankios padėties šis kraštas be galo įvairus ir mielas akiai. Perto ežerai, miškai ir kalnai grožiu gali varžytis su visais kitais, kokius tik išvysi, keliaudamas po kalnuotąją Škotiją; tačiau Perto grafystėje, be romantiškų peizažų, akį patraukia dar ir derlingos, gyventi tinkamos žemės

[1] Eiliuotus tekstus vertė J. Jakštas.

rėžiai, kurie turtingumu gali prilygti net gerajai senutei Anglijai. Šiam kraštui teko regėti daug nepaprastų žygdarbių bei nutikimų, kurių vieni įėjo į istoriją, kiti tėra įdomūs vien poetui ar romanistui, tačiau jų atminimas išlikęs tik liaudies padavimuose. Ne kartą šiuose slėniuose vyko kruvini, žūtbūtiniai žemutinės Škotijos saksų ir kalnėnų gelų susirėmimai, kuriuose dažnai buvo neįmanoma nuspręsti, kas pelnė pergalės vainiką — šarvuotieji žemumos riteriai ar jų priešininkai, kalniečiai vilnonėmis skraistėmis.

Ne vien savo krašto gražumu, bet ir didžia senove garsus Pertas; senų laikų padavimas byloja, kad jį įkūrę romėnai. Išdidūs užkariautojai, sakoma jame, norėję prilyginti Tibrui kur kas didingesnį, laivybai tinkamą Tėjų, o plačioje lygumoje, žinomoje Šiaurės Lankos vardu, įžiūrėję didelį panašumą su Marso lauku. Ne sykį Pertą savo rezidencija buvo pasirinkę mūsų valdovai; tiesa, rūmų mieste jie neturėjo, tačiau cistersų vienuolynas jiems buvęs pakankamai erdvus ir jame sutilpdavęs visas dvaras. Būtent čia Jokūbas I, vienas išmintingiausių ir geriausių Škotijos karalių, tapo kerštingos aristokratijos pavydo auka. Čia subrendo ir paslaptingas Gaurio sąmokslas; tik visai neseniai buvo sugriauti senieji rūmai, kuriuose vyko ši tragedija. Perto antikvarų draugija, didelė senovės mylėtoja, išleido tikslų šio istorinio pastato planą, o pastabose pateikė kruopščiai ir sumaniai surinktų žinių apie tą įvykį ir jo ryšį su šiais rūmais.

Vienas gražiausių reginių, kuriais Britanija, o, gal būt, ir visas pasaulis gali, teisingiau sakant, galėjo didžiuotis, yra vaizdas, atsiveriantis iš vadinamųjų Teisėjo Vartų, sakytum, kokios arkos, kurią keleivis, išvykęs iš Kinroso, pasiekia po ilgos kelionės skurdžia, negyvenama dykyne; čia nuo aukšto kalnagūbrio, kur jo nejučiomis užkopta, atsiveria Tėjaus slėnys, perskrostas vandeningos ir greitos upės srovės; Pertą miestas su dviem prigludusiomis užlajomis arba lankomis, su varpinėmis ir bokštais; Monkrifo bei Kinulo kalvos su įspūdingomis uolėtomis viršūnėmis, kur-ne-kur apaugusiomis miškais; turtingas upės krantas, nusėtas grakščiais pastatais, o horizonte — didingi Grempiano kalnai, tarsi siena,

iš šiaurės užstojanti šį neapsakomo žavumo peizažą. Naujas kelias, reikia pripažinti, žymiai pagerinęs susisiekimą, praeina šonu, atidengdamas nuostabųjį vaizdą ne taip staigiai: jis atsiveria prieš keleivį po truputį, ne visas iš karto, bet vis dėlto nenustoja nuostabaus grožio. Atrodo, kad dar tebėra išlikęs takelis į Teisėjo Vartus, tad keleivis, nušokęs nuo arklio ar išlipęs iš karietos ir paėjėjęs keletą šimtų jardų pėsčias, gali palyginti tikrąjį vaizdą su tuo, kurį mes pabandėme čia aprašyti. Bet mes nepajėgiame perduoti (o jis nepajėgtų pajusti) to viso žavesio, kurį padidina netikėtumas, kai nuostabusis vaizdas atsiskleidžia keleiviui prieš akis staiga; to susižavėjimo, kurį patyrė Kristelas Kroftengris, pirmą kartą išvydęs šį neprilygstamą reginį.

Mane apėmęs susižavėjimas pynėsi su vaikiška nuostaba, nes tuo laiku turėjau ne daugiau kaip penkiolika metų, be to, man pirmą kartą buvo leista išvykti taip toli su savo poniu, ir aš džiaugiausi ta laisve, o kartu jutau ir nerimą, kurį patiria net labiausiai savimi pasikliaujantis berniukas, kai jam pirmą kartą tenka pačiam viską spręsti. Atmenu, kaip nejučia sustabdžiau ponį ir godžiai įsmeigiau akis į atsivėrusį vaizdą, tarsi baimindamasis, kad jį pakeis kaip teatro dekoraciją, man dar nespėjus aiškiai įžiūrėti visų smulkmenų arba įsitikinti, kad tai ne sapnas. Daugiau kaip penkiasdešimt metų praėjo nuo to laiko, tačiau šis nepakartojamas vaizdas giliai įsirėžė man į atmintį ir tebėra gyvas ir ryškus, tuo tarpu daug dalykų, vienaip ar kitaip turėjusių įtakos mano likimui, visiškai išblėso iš atminties. Štai kodėl, sumanęs pateikti skaitytojams ką nors malonaus, pasirinkau pasakojimą, susietą su tuo nuostabiu kraštu, kuris kitados taip pavergė mano vaikišką vaizduotę. Galimas dalykas, tokiu būdu aš viliuosi, jog paties peizažo padarytas įspūdis išpirks mano rašinio trūkumus — šitaip kai kurios damos įsivaizduoja, kad dailus porceliano servizas teikia aromato vidutiniškai arbatai.

Tačiau aš ketinu pradėti nuo žymiai ankstesnių laikų, negu kad buvo mano paminėti istoriniai įvykiai; mat, viskas, ką rengiuos apsakyti, dėjosi paskutiniais keturioliktojo

šimtmečio metais, kai Škotijos skeptrą kilniose, bet silpnose rankose laikė Džonas Stiuartas, kuris, įžengdamas į sostą, pasirinko Roberto III vardą.

ANTRAS SKYRIUS

Valstietės lūpos — saldžios, dievaži,
Nors ji ne ledi, bet vis vien graži.
Draidenas

Pertas, kaip sakėme, teisėtai didžiuojąsis gamtos grožybėmis, turėjo ir kitokio žavesio, dar labiau viliojančio, nors ir ne tokio amžino. Vadintis gražiąja Perto mergele visais laikais buvo aukštas pagyrimas, ir reikėjo tikrai kerėti grožiu, kad pelnytum šį vardą mieste, kur aibės mergaičių siekė tokios pavydėtinos garbės. O feodalinėje epochoje, į kurią nūnai norėtume atkreipti skaitytojo dėmesį, moters grožis buvo vertinamas nepalyginamai labiau, negu vėlesniais laikais, kai riteriškumo idėjos ėmė gesti. Senovės riterių meilė buvo savotiškai įteisinta stabmeldystė, kuriai karštumu tegalėjo prilygti nebent dangaus meilė, bet ir tai tik teoriškai. Ir dievo, ir širdies damos vardas buvo tariamas su tokiu pat įkvėpimu; ir pasiaukojimas gražiajai lyčiai įėjo į pareigas tų, kurie troško įšventimo į riterius, taip pat būtinai, kaip dievobaimingumas. Tais laikais grožis buvo beveik visagalis. Ir jam vienodai lenkėsi tiek didžiūnai, tiek ir žemesni luomai.

Prieš Roberto III atėjimą į valdžią, viešpataujant jo pirmtakui, vien per grožį žemos kilmės bei abejotinos doros persona tapo Škotijos karaliene. Ir daug kitų moterų, ne taip apsukrių arba ne tokių dalingų, pasiekdavo aukštos padėties, pradėjusios savo gyvenimo kelią sangulaudamos, ką to meto papročiai leido ir pateisino. Tokie dalykai galėjo apsukti galvą ir aukštesnės kilmės mergaitei, negu Ketrina, arba

Ketė Glover, kuri buvo visuotinai pripažinta gražiausia iš miesto ir jo apylinkių ir kurios vardas — gražioji Perto mergelė — virpino jaunųjų dabitų širdis, kai karaliaus dvarui pasitaikydavo įsikurti Perte ar netoli jo; ir pridursime, kad ne vienas kilmingas bajoras, pagarsėjęs riteriškais žygdarbiais, taip stengėsi grakščiai sėdėti balne, jodamas pro senojo Saimono Gloverio namus Kerfju gatvėje, kaip niekada nesistengtų siekti pergalės turnyre, kur jo menas galėjo būti įvertintas kilmingiausių Škotijos damų.

Bet pirštininko Gloverio duktė (jos tėvas, kaip tuo metu buvo miestelėnų ir amatininkų įprasta, pavardę turėjo pagal amatą) nebuvo linkusi klausytis meilių žodžių, kuriuos dosniai žarstė jos kilmingi garbintojai, ir nors žinojo esanti gražì ir patraukli, mieliau norėjo apsiriboti pergalėmis tik savo luomo žmonių tarpe. Jos grožis buvo savotiškas, sietinas labiau su dvasia, negu su išore, ir nors iš prigimties švelni bei meilaus būdo, ji atrodė greičiau užsisklendusi savyje, negu linksma net saviškių draugėje; o karštas jos pamaldumas ne vienam pakišdavo mintį, kad Ketrina Glover slapta puoselėja troškimą pasitraukti iš šio pasaulio ir užsidaryti vienuolyne. Bet jei ir lankė ją panašios mintys, tai vargu ar jos tėvas, žinomas kaip pasiturintis žmogus ir turįs tik tą vieną vaiką, būtų lengva širdimi sutikęs su tokia auka.

Užtai griežtas gražiosios Perto mergelės elgesys su galantiškaisiais dvariškiais buvo mielai tėvo palaikomas ir skatinamas.

— Nežiūrėk tu į juos,— sakė jis.— Nežiūrėk, Ketrina, į tuos dabitas. Tegul jie eina po galų su savo visais žirgais ir pentinų žvangėjimu, su savo plunksnuotom skrybėlėm ir išpuoselėtais ūsais; jie ne mūsų luomo, ir mes nederam su jais į porą. Rytoj šventojo Valentino diena, kai kiekvienas paukštis renkasi sau draugužę; bet tu nepamatysi, kad kregždė suktų lizdą su paukštvanagiu arba liepsnelė su pesliu. Mano tėvas buvo doras Perto miestietis ir ne blogiau už mane laikė rankose adatą. Bet jei kada karas beldėsi į mūsų šlovingojo miesto vartus, tai dėjom į šoną adatas, siūlus ir zomšą, traukėm iš nuošalaus kampelio gerą šalmą bei sky-

dą ir nuo sienos virš židinio nusikabinom ietį. Įvardink man tokią dieną, kai meras telkė kariuomenę, o aš arba mano tėvas nestojome rikiuotėn. Taip mes gyvenome, mergele mano: plušome dėl duonos kasdieninės ir kovėmės, norėdami ją apginti. Man nereikia žento, kuris tars esąs geresnis už mane. O dėl tų lordų ir riterių, tai visam laikui įsidėk į galvą: tu stovi perdaug žemai, kad susilauktumei teisėtos jų meilės, ir perdaug aukštai, kad tenkintumei jų neteisėtas užgaidas. O dabar padėk į šalį savo darbą, dukrele, nes nūnai švenčių išvakarės ir mums laikas į vakarines pamaldas — pasimelsime, kad viešpats dievas atsiųstų tau rytoj gerą Valentiną.

Gražuolė atidėjo į šoną nuostabią sakalų medžioklės pirštinę, kurią siuvinėjo ledi Dramond užsakymu, ir, apsivilkusi šventinę suknelę, pasiruošė lydėti tėvą į dominikonų vienuolyną, netoli nuo Kerfju gatvės, kur jie gyveno. Saimonas Gloveris, senas ir godojamas Perto miestelėnas, nuo amžiaus kiek patukęs ir apsunkęs, oriai sveikinosi, priimdamas iš praeivių, senų ir jaunų, deramą pagarbos duoklę savo aksominei liemenei ir auksinei grandinėlei, o prieš garsų Ketrinos grožį, kad ir paslėptą po skraiste, panašia į mantiliją, iki šiol tebedėvimą Frandrijoje, taipogi jauni bei seni lenkė galvas ir kėlė skrybėles.

Tėvas ėjo su dukra už parankės, o įkandin jų sekė dailus jaunikaitis, apsirengęs jomeno drabužiais, labai kukliais, tačiau tik palankiai pabrėžiančiais grakštų jo liemenį, ir su skaisčiai raudona škotiška kepuraite, puikiai derančia prie gražaus veido, apsupto tankių garbanų. Rankoje jis turėjo tik lazdą ir jokio kito ginklo, nes jo padėties asmenims (jis pameistriavo pas senąjį Gloverį) nepridėrėjo rodytis gatvėje ginkluotiems kardu ar durklu — tatai savo išimtine teise laikė „džekmenai", tai yra kilmingų ponų samdyti kariai. Tas jaunikaitis, turėdamas laisvo laiko, lydėjo savo šeimininką iš dalies kaip tarnas, iš dalies kaip asmens sargybinis, reikalui esant, pasiruošęs apginti, bet iš uolaus jo dėmesio šeimininko dukrai buvo nesunku pastebėti, kad jis daug mieliau padarytų gerą paslaugą Ketrinai Glover, negu jos tėvui.

Beje, jaunuoliui taip ir neteko parodyti karšto savo atsidavimo, nes praeiviai pagarbiai skyrėsi ir patys davė kelią tėvui ir dukteriai.

Bet kai minioje ėmė maišytis skvairų, lankininkų bei raitelių plieniniai šalmai, beretės ir plunksnos, šių karinio pasižymėjimo ženklų savininkai elgėsi kur kas grubiau už miestiečius. Ne kartą, kai toks asmuo netyčia, o gal puikuodamasis savo pranašumu, nenorėdavo duoti kelio Saimonui Gloveriui, jaunasis palydovas bemat perverdavo storžievį piktu žvilgsniu, tarsi nekantraudamas įrodyti karštą ryžtą pasitarnauti poniai. Ir kiekvieną kartą Konakarą — toks buvo jaunuolio vardas — sutramdydavo šeimininkas, duodamas suprasti, kad nėra ko peštis, kol nereikia.

— Paikas berniūkšti!— sakė jis.— Ar per mažai tu gyvenai mano namuose, jeigu lig šiolei dar nesupratai, kad smūgis gimdo vaidus. kad durklas prakerta odą taip pat mikliai, kaip adata praduria zomšą... ir kad man brangi taika, nors niekada nebijojau karo, ir nesvarbu, ar mudu su dukra praeisime arčiau sienos, ar toliau, kad tik galėtume eiti taikoje ir ramybėje.

Konakaras teisinosi, sakydamas, kad jam brangi šeimininko garbė, tačiau tuo nė truputėlio nenuramino senuko.

— Kas mums garbė?— tarė Saimonas Gloveris.— Jei nori likti pas mane tarnauti, galvok apie dorovę, o dėl garbės tegu rūpinasi pasipūtę kvailiai, nešiojantys plieną ant kulnų ar geležį ant pečių. Jei turi noro pasidabinti tokiu apdaru — labai prašom, tik ne mano namuose ir ne mano akyse.

Konakaro šis griežtas atkirtis nenuramino, o dar labiau įkaitino. Tik Ketrinos duotas ženklas, jei mažojo pirštelio kilstelėjimą laikysime ženklu, paveikė labiau, negu piktas šeimininko priekaištas, ir vaikino karingumas, toks jam natūralus, kaip mat išgaravo — jis pavirto nuolankiu taikingo miestiečio palydovu.

Tuo tarpu šį būrelį pavijo aukštas vyriškis, užsimetęs apsiaustą, dengiantį, arba slepiantį jo veidą, kaip dažnai rengdavosi to meto kavalieriai, norėdami likti neatpažinti arba leisdamiesi į svečias vietas ieškoti nuotykių. Žodžiu,

visa savo išvaizda jis tarsi sakė aplinkiniams: „Dabar aš negeidžiu, kad mane pažintų arba kreiptųsi į mane tarsi pažindami. Kadangi už savo veiksmus atsakau aš pats. tai inkognito laikausi tik dėl akių, man visai nerūpi, perprantate jį ar ne." Priėjęs iš dešinės, jis susigretino su Ketrina, įsikibusia tėvui už parankės, ir, sulėtinęs žingsnį, prisijungė prie jų draugės.

— Labo vakaro, meistre.

— Dėkoju, jūsų malonybe, linkiu jums to paties... Tik paprašysiu jūsų eiti savo keliu... Mūsų žingsnis perdaug lėtas jūsų šviesybei. ir mūsų draugija per prasta jūsų tėvo sūnui.

— Mano tėvo sūnus geriau apie tai gali spręsti, gerbiamasis. Man reikia pakalbėti su jumis ir su savo gražiąja šventa Kotryna — pačia žaviausia ir pačia griežčiausia iš visų šventųjų.

— Nuolankiai priminsiu jums, milorde,— tarė senasis meistras,— kad nūnai šventojo Valentino išvakarės, ir apie reikalus šnekėti ne laikas. Prašau perduoti per tarną jūsų malonybės pageidavimus, ir aš pasiruošęs bet kuriuo metu jums patarnauti.

— Dabar pats tinkamiausias laikas,— atkakliai tarė jaunuolis, kuriam aukštas luomas, matyt, leido su niekuo nesiskaityti.— Aš noriu žinoti, ar gatavas buivolo odos durtinis, kurį užsisakiau šiomis dienomis... O iš jūsų, mieloji Ketrina,— čia jis prislopino balsą iki šnabždesio,— aš noriu išgirsti, ar pasidarbavo prie jo, kaip žadėjote, švelnūs jūsų piršteliai. Bet kam aš klausiu! Juk vargšė mano širdis juto kiekvieną dūrį, kai jūs darėte dygsnį, siuvinėdama drabužį kuris pridengs mano krūtinę. Klastingoji, kaip tu atsakysi už tai, kad suteiki šitiek kančių širdžiai, taip karštai tave mylinčiai?

— Milorde,— tarė Ketrina,— aš meldžiu jus baigti tas beprotiškas kalbas; jums nepritinka jas sakyti, o man — klausytis. Mes esame neaukšto luomo, bet garbingų papročių, ir tėvo buvimas turėtų apginti dukrą nuo tokių žodžių, net ir jūsų šviesybės tariamų.

Tatai ji pasakė taip tyliai, kad nenugirdo nei tėvas, nei Konakaras.

— Gerai, mano kankintoja,— atsakė atkaklusis meilikautojas,— dabar liausiuos buvęs įkyrus, bet leiskite man išvysti jus pro langą rytoj rytą, kai saulė tik pasirodys iš už rytinės kalvos, ir suteikite man teisę būti šiais metais jūsų Valentinu.

— O ne, milorde. Tėvas man ką tik sakė, kad vanagui, o juo labiau ereliui, kregždė ne pora. Susiraskite kokią rūmų damą, kuriai jūsų dėmesys suteiks garbės, o man tegul jūsų didenybė leidžia pasakyti tiesą — man jis gali užtraukti tik gėdą.

Taip bekalbėdami, jie priėjo bažnyčios vartus.

— Manau, milorde, kad čia leisite jus palikti,— tarė Ketrinos tėvas.— Jūs, kaip matau, nelabai norite atsižadėti savo malonumų vardan laimės ir ramybės tokių žmonių, kaip mes. Bet iš to, kiek tarnų susispietę prie vartų, jūsų malonybė turėtumėte suprasti, kad bažnyčioje yra ir kitų, kuriuos net ir jūs, milorde, privalote pagerbti.

— Taip. pagerbti! O kas pagerbs mane?— tarė išpuikęs didikas.— Niekingas amatininkas ir jo duktė, kuriems net krislelis mano dėmesio — per didelė garbė, įžūliai drebia man, kad mano dėmesys jiems — gėda. Na, baltosios zomšos ir žydrojo šilko karalaite, tu dar šito pasigailėsi!

Kol jis murmėjo sau po nosimi, Gloveris su dukteria įėjo į dominikonų bažnyčią, o jų palydovas Konakaras, stengdamasis neatsilikti, užkliudė, gal ir ne visai atsitiktinai, jaunąjį didiką. Riteris, pažadintas iš nemalonių apmąstymų ir, matyt, įžiūrėjęs čia sąmoningą įžeidimą, stvėrė jaunuolį už krūtinės, rėžė jam ir nubloškė šalin. Tas šiaip taip atsitokėjo ir įnirtęs tuoj pat stvėrėsi už šono, tarsi ieškodamas kardo arba durklo toje vietoje, kur paprastai jie nešiojami, bet, neužčiuopęs nei vieno, nei kito, nusiminęs nirtingai numojo ranka ir įžengė bažnyčion. Tuo metu jaunasis didikas stovėjo, rankas sukryžiavęs ant krūtinės, ir išdidžiai šypsojosi, tarsi kviesdamas Konakarą parodyti, ko jis vertas. O kai Konakaras įėjo į bažnyčią, jo priešininkas dar rūpestingiau pri-

sidengė apsiaustu veidą ir iškėlė vieną pirštinę, duodamas kažkam sutartą ženklą. Tučtuojau prie jo prišoko du vyrai, kurie, taip pat prisidengę apsiaustais, laukė jo ženklo kiek atokiau. Jie susikaupę pasišnibždėjo, paskui didikas nuėjo į vieną pusę, o jo draugai ar bendrininkai — į kitą.

Įeidamas į bažnyčią, Saimonas Gloveris pamatė tą būrelį, bet, dar jiems neišsiskirsčius, užsiėmė vietą tarp besimeldžiančių. Jis atsiklaupė, ir iš visko buvo matyti, kad jį slegia kažkokios liūdnos mintys; bet, pamaldoms pasibaigus, jautėsi ramus kaip žmogus, patikėjęs save ir savo rūpesčius dievo malonei. Mišios buvo laikomos itin iškilmingai, ir į bažnyčią buvo prisirinkę devynios galybės kilmingų kavalierių bei damų. Laukta net paties Roberto III, bet negalavimai sukliudė gerajam senam karaliui dalyvauti pamaldose, kaip jo buvo įprasta. Kai po mišių visi išsklido, Gloveris ir jo gražuolė duktė dar kurį laiką užtruko prie klausyklų, kol atliko išpažintį. Taip ir nutiko, kad užėjo tamsi naktis ir gatvės ištuštėjo, kai jie žingsniavo atgal į savo būstą. Dauguma gyventojų buvo išsivaikščioję po namus ir nuėję miegoti. Gatvėse galėjai sutikti tik naktibaldas bei ūžautojus, dykus bei pasipūtusius aukštų didžiūnų tarnus, kurie, pasikliaudami savo šeimininkų įtaka dvare, nieko nebijojo ir nesivaržydami įžeidinėjo taikius praeivius.

Galimas daiktas, būkštaudamas susitikti su tokiu užgauliotoju, Konakaras, priėjęs prie Gloverio, tarė:

— Šeimininke, paspartinkite žingsnį. Mus seka.

— Seka, sakai? Kas ir kiek?

— Vienas žmogus su apsiaustu. Eina iš paskos kaip šešėlis.

— Kerfju gatvėje dėl vieno žmogaus, šiokio ar tokio, aš negreitinsiu žingsnio.

— Bet jis turi ginklą,— tarė Konakaras.

— Mes irgi, be to, dar rankas ir kojas. Nejaugi, Konakarai, tu baidaisi vieno priešininko?

— Baidausi?— sušuko Konakaras, pasipiktinęs tokiu kaltinimu.— Jūs bematant įsitikinsite, kaip aš jo baidausi!

— Dabar perlenki į kitą pusę, kvailas berniūkšti! Tu negali laikytis vidurio. Nėra jokios dingsties kelti peštynes, nors ir bėgti mes nebėgsime. Eik su Ketrina priekyje, o aš užimsiu tavo vietą. Taip arti namų mums negali grėsti joks pavojus.

Gloveris kiek atsiliko ir iš tikrųjų pamatė žmogų, einantį taip arti iš paskos, kad tokioje vietoje ir tokiu laiku tatai negalėjo nesukelti įtarimo. Kai jie perėjo į kitą gatvės pusę, įkandin jų nusekė ir nepažįstamasis, o vos tik jie paspartindavo arba sulėtindavo žingsnį, jis bemat darė tą patį. Saimonas Gloveris nebūtų to paisęs, jei būtų ėjęs vienas. Bet šalyje, kur įstatymas negina žmogaus, jeigu jis pats nepajėgia apsiginti, Ketrinos grožis galėjo tapti jauku kokiam ištvirkėliui, turinčiam nešvarių kėslų. Kai Konakaras ir jam patikėta gražuolė galų gale pasiekė savo namų slenkstį ir sena tarnaitė atvėrė jiems duris, meistrui nuslinko akmuo nuo širdies. Tačiau nusprendęs įsitikinti, ar buvo kokia priežastis nuogąstauti, jis pašaukė praeivį, kuris savo elgesiu sukėlė nerimą, o dabar sustojo, nors aiškiai stengėsi laikytis šešėlyje.

— Na, žengtelk į priekį, drauguži! Kam žaisti gūžynes? O gal tu nežinai, kad tuos, kurie slankioja tamsoje kaip pamėklės, užkeikia vėzdu? Išlįsk, sakau, ir pasirodyk, kas esi.

— Ką gi, aš pasiruošęs, meistre Gloveri,— atsiliepė žemas, sodrus balsas.— Galiu išeiti į šviesą toks, koks esu, bet man norėtųsi atrodyti geriau.

— Dieve šventas!— sušuko Saimonas.— Juk man pažįstamas šitas balsas. Negi čia tu, pats Henris Govas? Tegriebia mane kipšas, jei tu praeisi pro šias duris, nepraskalavęs sau gerklės. Dar neskambėjo vakarinis varpas, o jei ir būtų skambėjęs, nėra tokio įstatymo, kuris išskirtų tėvą su sūnumi. Užeik, mielasai. Dorotė pataisys mums šio to užkąsti, ir, kol neišsiurbsime ąsočio, tavęs neišleisiu. Užeik, sakau. Mano Ketei bus malonu tave matyti.

Jis įsitempė vyriškį, taip širdingai sutiktą, tiesiog į virtuvę, kuri, išskyrus ypatingai iškilmingus atvejus, atstodavo svetainę. Ją puošė alaviniai dubenys ir dvi trys nublizgintos

sidabrinės taurės, išdėliotos lentynose, lyg kokiame bufete arba, liaudiškai tariant, „kanike" Maloni ugnis ir vaiski lempa skleidė kambary jaukią šviesą, o gardus kvapas tų valgymų, kuriuos gamino Dorotė, anaiptol nepiktino neišlepintos praalkusių žmonių uoslės.

Neprašytasis palydovas dabar stovėjo visas nušviestas tarp namiškių; nors jis nepasižymėjo nei grožiu, nei ypatingu iškilnumu, jo veidas ir figūra buvo ne tik verti dėmesio, bet tiesiog traukte traukė žvilgsnį. Ūgio gal kiek žemesnio už vidutinį, bet platūs pečiai, ilgos ir stiprios rankos, raumeningas kūnas bylojo apie nepaprastą jėgą, kurią, matyt, palaikė nuolatinės pratybos. Jo kojos kiek palinkusios, bet ne tiek, kad galėtum pavadinti defektu; priešingai, jos, regis, atitiko tvirtą sudėjimą, nors mažumėlį ir darkė proporcijas. Vilkėjo jis buivolo odos durtinį, o prie diržo turėjo sunkų kardą ir peilį, ar durklą, tarsi skirtus apginti piniginei, kuri, miestiečių papročiu, tabalavo prie to paties diržo. Jo galva apvali, taisyklingos formos, o garbiniuoti plaukai tankūs, juodi, trumpai apkirpti. Tamsių akių žvilgsnis drąsus ir ryžtingas, bet kiti veido bruožai tarsi reiškė drovų baukštumą, sumišusį su geraširdiškumu bei džiaugsmu, kad susitiko senus bičiulius. Henrio Govo, arba Smito (jį vadino ir vienaip, ir kitaip[1]), kakta, tuo metu paženklinta drovumo, buvo aukšta ir iškilni, bet apatinė veido dalis tokio taurumo neturėjo. Burna nemaža, dantys tvirti ir gražūs, kaip ir visas kūnas, bylojantys apie stiprią sveikatą ir didelę jėgą. Barzda trumpa, tanki, ūsai neseniai rūpestingai nudailinti — toks tat jo atvaizdas. Jis buvo ne daugiau kaip dvidešimt aštuonerių metų.

Visa šeima, matyt, apsidžiaugė, netikėtai išvydusi seną bičiulį. Saimonas Gloveris vėl ir vėl spaudė jam ranką. Dorotė linkčiojo sveikindama, o Ketrina laisvai ištiesė jam rankelę, kurią Henris paėmė savo didžiule ranka, bausdamasis pakelti prie lūpų, bet, minutėlę padvejojęs, nebesiryžo, bijodamas, kad toks laisvumas nebūtų neteisingai suprastas.

[1] G o w (gelų k.), s m i t h (anglų k.) — kalvis.

Ne todėl, kad būtų pajutęs pasipriešinant mažą rankelę, ramiai gulinčią jo delne; jaunikaičio sumišta dėl mergaitės šypsnio ir skaisčiai nuraudusių skruostų. Pastebėjęs, kad jo bičiulis svyruoja, Gloveris nuoširdžiai sušuko:

— Į lūpas, drauguži, į lūpas! Ne kiekvienam, kuris peržengs mano namų slenkstį, aš taip pasiūlyčiau. Bet, prisiekiu šventu Valentinu jo šventės išvakarėse, aš taip džiaugiuosi, vėl regėdamas tave šlovingame Perto mieste, jog, rodos, nieko tau nepagailėčiau.

Kalvis (galiūnas miestietis, kaip aišku iš pavardės, vertėsi kalvio amatu), šitaip padrąsintas, kukliai pabučiavo gražuolę į lūpas, o toji nusišypsojo meiliai kaip sesuo ir pasakė:

— Tikiuosi, kad sveikinu sugrįžusį į Pertą draugą, kuris gailisi savo klaidų ir tapo geresnis, negu buvo.

Jis nepaleido jos rankos, matyt, ketindamas ką atsakyti, bet paskui, tarsi ūmai netekęs drąsos, atgniaužė pirštus. Lyg išsigandęs to, ką padarė, jis šastelėjo atgal, nukaito iš gėdos bei pasitenkinimo ir atsisėdo prie židinio, bet ne šalia Ketrinos, o priešais ją.

— Na, Dorote, pasiskubink su valgiu, mieloji. O tu, Konakarai.. Bet kurgi Konakaras?

— Nuėjo miegoti, sere, jam skauda galvą,— nelabai ryžtingai paaiškino Ketrina.

— Eik pašauk jį, Dorote,— tarė senasis Gloveris.— Aš uždrausiu jam šitaip elgtis. Jis, matote, kalnietis, ir užtiesti staltiesę arba padėti dubenį ant stalo jam per žema. Įsivaizduoja galįs įstoti į mūsų seną ir garbingą cechą, deramai nepatarnavęs savo šeimininkui ir mokytojui pagal visas paklusnumo taisykles! Eik ir pašauk jį. Aš neleisiu jam šitaip riesti nosies prieš mane.

Dorotė ėmė kopti cypiančiais laiptukais — teisingiau pasakius, kopėčiomis — ant aukšto, kur neklaužada mokinys buvo pasišalinęs taip ne laiku. Pasigirdo bambėjimas, ir netrukus Konakaras nulipo į virtuvę. Jo išdidų, nors ir gražų veidą temdė giliai užslėptas pyktis, ir kai jis ėmė dengti stalą ir dėlioti dubenėlius su druska, prieskoniais ir kitokiais pagardais — žodžiu, eiti šiuolaikinio tarno pareigas, kurios

tų laikų papročiu tekdavo mokiniui — visa jo išvaizda bylojo, kaip jis pasipiktinęs ir kaip niekina primestą žemą užsiėmimą. Gražuolė Ketrina žvelgė į jį su nerimu, tarytum būkštaudama, kad jo akivaizdus pyktis sukels dar didesnį tėvo nepasitenkinimą; bet tik po to, kai jos akys sekundei sugavo Konakaro žvilgsnį, jaunuolis teikėsi paslėpti apmaudą ir apsimetė patarnaująs šeimininkui mielai ir nuolankiai.

Čia dera pasakyti, kad Ketrinos Glover žvilgsnyje, kai ji slapčiomis pasižiūrėjo į jaunąjį kalnietį, atsispindėjo rūpestis dėl jo, ir vargu ar pačiam akyliausiam stebėtojui būtų pavykę tame žvilgsnyje išvysti ką daugiau — jausmą, kurį jauna mergina gali puoselėti draugui ir bendraamžiui, su kuriuo jai tenka nuolatos ir artimai bendrauti.

— Tai gerą pasaulio galą apkeliavai, sūnau,— tarė Gloveris, kaip visada kreipdamasis į jauną amatininką šiuo maloniu vardu, nors jų nesiejo jokia giminystė.— Tur būt, galybę upių regėjai, ne tik Tėjų, ir galybę gražių miestų, ne tik Sent Džonstoną[1].

— Bet nei viena upė, nei vienas miestas nė perpus man tiek netiko, kaip Tėjus ar Pertas, ir nė perpus tos meilės neverti,— atsakė kalvis Smitas.— Patikėkit, tėve, vos tik pasiekiau Teisėjo Vartus ir pamačiau gražųjį mūsų miestą, snaudžiantį priešaky tarsi nuostabioji pasakų karalaitė, kurią riteris aptinka miegančią tarp gėlių miško pievelėje, aš pasijutau it paukštis, kai jis suglaudžia pavargusius sparnus ir leidžiasi į savo lizdą.

— Oho! Tu, rodos, linkęs į poetus?— tarė Gloveris.— Ką gi, vėl prasidės šokiai ir rateliai? Šaunios Kalėdų dainos ir smagūs tryptiniai aplink gegužės švenčių stulpą?

— Ateis laikas ir žaidimams, tėve,— tarė Henris Smitas.— Nors dumplių šnypštimas ir kūjo pokšėjimas — šiurkštokas akompanimentas menestrelių dainoms, tačiau kitokia muzika negaliu joms pritarti, nes, kad ir dedu šiokias tokias eiles, visų pirma turiu prasigyventi.

[1] Sent Džonstonas (t. y. Švento Jono miestas) — senasis Perto pavadi imas.

— Teisingai kalbi! Kaip tikras mano sūnus,— atsakė Gloveris.— Matau, kad ši kelionė tau buvo naudinga.

— Ir pelninga, tėve. Aš pardaviau už keturis šimtus markių savo plieninius šarvus, tuos, kur matėte. Juos iš manęs nupirko anglas, rytinių sienų saugotojas, seras Magnus Redmenas, ir nė žodžio netaręs sumokėjo tuos pinigus, kai leidau jam iš visų jėgų smogti per šarvą kardu. O skurdus vagišius iš Škotijos kalnų derėjo, norėdamas gauti už pusę tiek, nors šarvai man atsiėjo metus darbo.

— Ko krūptelėjai, Konakarai?— Smitui nutilus, kreipėsi Saimonas į kalnietį mokinį.— Laikas tau išmokti dirbti savo darbą, nesiklausant, kas dedasi aplinkui. Kas tau galvoj, kad anglui yra pigus toks daiktas, kuris škotui atrodo per brangus?

Konakaras grįžtelėjo, ketindamas atsakyti, bet apsigalvojęs nudelbė akis ir pasistengė atgauti savitvardą, kurios neteko, kalviui su panieka atsiliepus apie pirkėją iš Aukštutinės Škotijos. Tuo tarpu Henris kalbėjo toliau, nekreipdamas į jį dėmesio:

— Edinburge brangiai pardaviau keletą kardų ir durklų. Ten laukią karo, ir, jei dievas panorės jį duoti, jie nesigailės nusipirkę mano prekę. Ačiū šventajam Dunstanui — jis ir pats vertėsi mūsų amatu. Žodžiu, šita mano draugužė,— kalvis uždėjo ranką ant savo piniginės,— buvo, kaip žinote, tėve, tuščia ir supliuškusi prieš keturis mėnesius, kai aš leidausi į kelionę, o dabar ji stora ir apvalaina kaip šešių savaičių paršiukas.

— O šitas tavo bičiulis odiniu aptaisu ir geležine rankena — štai tas, kur kabo šalimais — ar visada tabalavo dykas? Na, mielasis Smitai, prisipažink garbingai, kiek turėjai peštynių nuo to laiko, kai persikėlei per Tėjų?

— Jūs žeidžiate mane, tėve, duodamas tokį klausimą,— atsakė ginklakalys ir, žvilgterėjęs į Ketriną, pridūrė:— Ir dar kieno akivaizdoje. Tiesa, aš kalu kardus, bet švytuoti jais palieku kitiems. Taip, taip! Retai aš spaudžiu rankoje ištrauktą iš makščių kardą, nebent sukinėdamas jį ant priekalo

arba tekėlo; ir žmonės visai nepagrįstai apjuodino mane jūsų dukrai Ketrinai, pritauškę, kad aš, ramus ir taikingas Perto miestietis, esu riaušininkas. Lai pats narsiausias mano šmeižikas išdrįsta pakartoti savo žodžius Kinulo kalvoje, bet kad nieko daugiau nebūtų, tik mudu.

— Va, va,— nusijuokė Gloveris.— Ten tu ir parodytum savo kantrybę ir taikingumą. Kaip tau ne gėda, Henri, dėtis prieš mane tyleniu — juk aš tave pažįstu. Ir ko šnairuoji į Ketę? Tarytum ji nesupranta, kad mūsų šalyje žmogus privalo pats ginti savo galvą, jei nori ramiai miegoti. Na, na! Tetrenkia mane perkūnas, jei tu neapgadinai tiek pat šarvų, kiek jų nukalei.

— Ką gi, tėve Saimonai, prastas tas ginklakalys, kuris nesugeba patikrinti, ko vertas jo darbas. Jei man retkarčiais netektų perskelti šalmo ar kardu paliesti pošarvio, nežinočiau, kokio stiprumo medžiagą naudoti savo gaminiams; tur būt, daryčiau tokius kartoninius žaisliukus, kokių nesidrovi rodyti Edinburgo kalviai.

— Aha, statau auksinę kroną, kad tu šia dingstimi turėjai kivirčą su kokiu nors Edinburgo ugniapūčiu.

— Kivirčą! Ne, tėve,— atsakė Perto ginklakalys,— bet su vienu išbandžiau kardus ant švento Lenardo uolų vardan savo gimtojo miesto garbės, čia tai teisybė. Jūs, tur būt, nemanote, kad galėčiau kivirčytis su savo amato draugu?

— Žinoma, ne. Na, bet kaip viskas baigėsi tam tavo amato draugui?

— O kuo gali baigtis ieties dūris tam, kieno krūtinė pridengta popieriaus lapu? Tiesą sakant, jam dar niekuo nesibaigė, nes, man išvykstant, jis gulėjo atsiskyrėlio celėje, diena iš dienos mirtimi vaduodamasis, ir tėvas Džervis sakė, kad jis pasiruošęs jai krikščioniškai.

— Taip.. Na, o daugiau su niekuo nesukryžiavai kardų?— paklausė Gloveris.

— Na, aš dar susikirtau Berike su vienu anglu — vis tas senas ginčas dėl viršenybės, kaip jie tai vadina (jūs, manau, nenorėtumėt, kad būčiau nutylėjęs), ir man pasisekė jį sužeisti į kairį kelį.

— Ką gi, neblogai, telaimina tave šventas Andrius! Aha! Su kuo dar buvai susiėmęs?— paklausė Saimonas, juokdamasis iš taikingojo savo bičiulio žygių.

— Torvude koviausi su vienu škotu,— atsakė Henris Smitas.— Mes susiginčijome, katras geriau valdome kardą, o šito, patys suprantate, be išmėginimo nesužinosi. Vargšelis neteko dviejų pirštų.

— Ne taip blogai romiausiam Perto vaikinui, kuris niekada nepaliečia kardo, nebent tada, kai sukioja jį tarp kūjo ir priekalo. Na, o daugiau?

— Prikūliau vieną kalnietį, bet apie tai nėra ko kalbėti.

— Už ką gi tu jį prikūlei, taikingasis žmogau?— paklausė Gloveris.

— Kad neprisimenu,— atsakė Smitas.— Gal už tai, kad sutikau jį pietinėje Stirlingo tilto pusėje.

— Na, geriu į tavo sveikatą! Tu man labai mielas po visų šių žygių. Konakarai, pasijudink. Pripildyk mūsų bokalus, vaikine, ir sau prisipilk rudučio, mano berniuk.

Konakaras su derama pagarba pripylė tauriojo alaus šeimininkui ir Ketrinai. Tai padaręs, pastatė ąsotį ant stalo ir atsisėdo.

— O čia dabar kas? Kaip tū elgiesi? Įpilk mano svečiui, gerbiamiausiam meistrui Henriui Smitui.

— Tegu meistras Smitas pats sau įsipila, jei nori gerti,— atšovė jaunasis keltas.— Mano tėvo sūnus jau pakankamai pažemino save šį vakarą.

— Va, kad užkakariekavo gaidelis,— tarė Henris.— Bet viena prasme tu teisus, vaikine: kas nesugeba atsigerti be taurininko, tegu nors galą gauna iš troškulio.

Tačiau šeimininkas ne taip atlaidžiai pažiūrėjo į kietakakčio mokinio išsišokimą.

— Prisiekiu savo garbės žodžiu ir geriausia pirštine, kokią tik esu pasiuvęs,— tarė Saimonas,— arba tu įpilsi jam iš ąsočio į šį bokalą, arba nebus mums gyvenimo po vienu stogu.

Išgirdęs tokį grasinimą, Konakaras rūškanas pakilo ir, eidamas prie Smito, kuris ką tik buvo paėmęs į rankas bokalą

ir jau kėlė prie lūpų, taip gudriai suklupo ir negrabiai jį stuktelėjo, jog putojantis alus kliūstelėjo svečiui į veidą, aptaškė kaklą ir drabužius.

Smitas, nepaisant karingų polinkių, iš prigimties buvo geraširdis, bet tokio akiplėšiškumo nebegalėjo pakęsti. Kai Konakaras atsitiesė po apsimestinio suklupimo, Smitas stipriai sučiupo jį už gerklės — ji kaip tik pasitaikė po ranka — ir bloškė šalin, sušukdamas:

— Atsitiktų tai kitoje vietoje, niekše, nusukčiau tau sprandą, kaip jau ne vienam karštakošiui iš tavo klano esu padaręs.

Konakaras vikriai it tigras pašoko, riktelėjo: „Daugiau šituo nepasigirsi", braukšt išsitraukė iš ančio trumpą aštrų peilį ir, pripuolęs prie Henrio Smito, norėjo suvaryti geležtę jam į kaklą virš raktikaulio. Žaizda, kaip reikia numanyti, galėjo būti mirtina. Bet tas, kurį jis puolė, vikriai apsigynė, laiku atremdamas iš apačios jo ranką, taigi ašmenys praslydo ir tik pradrėskė odą. Išplėšti iš vaikino durklą ir dėl atsargos nutverti geležiniais pirštais jį už rankų stipruoliui kalviui buvo vieni niekai. Konakaras iš karto pasijuto tarsi sukaustytas grėsmingo savo priešininko, kurį betgi pats buvo užrūstinęs. Prieš minutėlę raudonas it žarija, jis mirtinai perbalo ir stovėjo netekęs žado iš gėdos ir baimės, kol Smitas jį paleido, kalbėdamas:

— Tavo laimė, kad negali manęs supykinti: tu dar visai berniukas, o aš — suaugęs vyras, ir man nederėjo tavęs erzinti. Bet tegu tai bus tau įspėjimas.

Konakaras pastovėjo, tarsi norėdamas ką sakyti, bet paskui tylomis išėjo iš kambario, Saimonui dar nespėjus atsitokėti ir prabilti. Dorotė blaškėsi šen bei ten, ieškodama tepalų ir gydomųjų žolelių. Ketrina, pamačiusi kraują, neteko sąmonės.

— Tai aš eisiu, tėve Saimonai,— niūriai tarė Henris Smitas.— Kaip nenumaniau, kad nelemta mano dalia neleis apsieiti be vaidų ir kraujo praliejimo net tuose namuose, į kuriuos trokščiau nešti tik taiką ir laimę. Nesirūpinkite ma-

nimi — pažvelkite į vargšelę Ketriną: išsigandusi grumtynių, ji nualpo, ir vis per mano kaltę.

— Per tavo kaltę, sūnau? Kaltas šitas kateranas[1], kad jis skradžiai žemę prasmegtų! Rytoj pat tegu danginasi atgal į savo tarpeklius, jei nenori paragauti Perto kalėjimo. Kėsintis į mano svečio gyvybę mano paties namuose! Kad jis man daugiau akyse nesirodytų! Tačiau leisk man apžiūrėti tavo žaizdą.

— Ketrinos!— pakartojo ginklakalys.— Žiūrėkite Ketrinos.

— Ja pasirūpins Dorotė,— tarė Saimonas.— Netikėtumai ir išgąstis nepribaigia mirtinai. Kas kita durklas arba peilis. Be to, ne vien ji mano vaikas — ji kraujo duktė, brangusis Henri, o tu mano širdies sūnus. Leisk man apžiūrėti žaizdą. Skyn-oklas[2] — pragaištingas ginklas kalniečio rankose.

— Man jis ne baisesnis už laukinės katės nagą,— tarė ginklakalys,— o dabar, kai Ketrinos skruostus vėl užliejo raudonis, matysite, aš akies mirksniu atsigausiu.

Jis paėjėjo į kampą, kur kabėjo nedidelis veidrodis, skubiai išsiėmė iš piniginės truputėlį korpijos ir prispaudė prie įpiovimo. Kai jis atsisagstė odinę striukę, pasirodė kaklas ir pečiai, labai gražūs, vyriški ir raumeningi, o jų oda buvo švelni, nesugrubusi, kaip veidas ir rankos, nuo šiurkščių vėjų ir žaizdro karščio. Jis greitai sustabdė korpija kraują ir, nuplovęs vandeniu visas kitas susirėmimo žymes, vėl užsisagstė striukę ir sugrįžo prie stalo, kur, vis dar tebevirpėdama, sėdėjo Ketrina, išblyškusi, tačiau jau atsigavusi.

— Ar galėsite man atleisti už tai, kad, vos spėjęs grįžti namo, uždaviau jums širdį? Vaikėzas kvailai padarė, mane įerzindamas, bet aš pasielgiau dar kvailiau, leisdamas išmušti save iš vėžių tokiam, kaip jis. Jūsų tėvas nekaltina manęs, Ketrina, o jūs ar atleisite man?

— Ne mano valia atleisti,— atsakė Ketrina,— kur aš neturiu teisės piktintis. Jeigu mano tėvui malonu paversti

---

[1] Kateranais škotai paprastai vadina kalniečius, o kartais plėšikus.

[2] Skyn-oklas (t. y. peilis po pažastimi) — Škotijos kalniečių durklas.

savo namus nakties rietenų vieta, aš norom nenorom privalau būti jų stebėtoja. Gal būt, negerai, kad nualpau ir, galimas daiktas, tuo sutrukdžiau šią garbingą kovą. Bet nieko nepadarysi — visiškai negaliu matyti kraujo.

— Ak, taip tu sutinki mano bičiulį po tokios ilgos kelionės,— supyko tėvas.— Aš pasakiau, bičiulį? Ne, mano sūnų. Jo vos nenudūrė tasai, kurį rytoj pat išginsiu iš savo namų, o tu kalbiesi su juo taip, tarsi jis būtų prasikaltęs, numesdamas nuo savęs gyvatę, besitaisančią įgelti.

— Aš nesiimu spręsti, tėve,— atsakė mergina,— kieno teisybė ir kieno kaltė šiose peštynėse. Aš net nespėjau susigaudyti, katras užpuolė, o katras gynėsi. Bet juk mūsų bičiulis meistras Henris nenuneigs, kad visas jo gyvenimas — vien kovos, kraujas ir vaidai. Jis negali išgirsti gero žodžio apie kitą ginklakalį,— būtinai iššauks jį į kovą, kad anas įrodytų savo narsumą. O pamatęs peštynes, būtinai pats į jas įsivels. Jeigu prieš jį draugai, jis kaunasi su jais dėl meilės ir garbės, jeigu priešai — iš neapykantos ir keršto. O jeigu nei draugai, nei priešai, pešasi su jais dėl to, kad jie atsidūrė šioje ar anoje upės pusėje. Jo gyvenimo dienos — tai kautynių dienos, ir nėra abejonės, kad naktimis jis pergyvena jas iš naujo sapnuose.

— Dukrele,— tarė Saimonas,— perdaug šmaikštus tavo liežuvis. Ginčai ir muštynės — vyrų reikalas, ne moterų, ir merginai nedera galvoti arba kalbėti apie tai.

— Bet jei mes prieš savo valią turime į jas žiūrėti,— atšovė Ketrina,— vargu ar galima tikėtis, kad mes galvosime ar kalbėsime apie ką kita. Dedu galvą, tėve, kad šis narsusis Perto miestelėnas — vienas geraširdiškiausių žmonių, gyvenančių mūsų mieste, kad jis veikiau padarys šimto jardų lankstą, negu užmins kirminą, kad, paskutinį kartą susivaidijęs prieš savo kelionę, jis susirėmė su keturiais mėsininkais, kurie norėjo nugalabyti vargšą šunelį, kažkuo prasikaltusį skerdykloje, ir tik per plauką pats išvengė to likimo, kuris grėsė jo ginamam šuniui. Aš galvą dedu, kad niekada varguoliai nepraeina pro turtingo ginklakalio namus, negavę maisto ar išmaldos. Bet kas iš to, jei jo kardas gimdo

tiek pat alkanų našlaičių ir gedinčių našlių, kiek jų apdovanoja jo piniginė?

— Na, liaukis, Ketrina, pirma išklausyk, ką tau pasakysiu, o jau paskui sakyk mano draugui tuos priekaištus, kurie iš karto atrodo lyg teisingi, tačiau iš tikro nesiderina su tuo, kaip yra. Na,— kalbėjo toliau Gloveris,— ko sulekia pasižiūrėti karalius su visu savo dvaru, mūsų riteriai ir damos, net patys abatai, vienuoliai ir kunigai? Ar ne didvyriškumo įrodymų arenoje, ar ne drąsiųjų riterių šaunių kovų? O argi ne ginklu ir pralietu krauju pasiekiama tų kovų garbė ir šlovė? Kuo gi tad mūsų gerojo Henrio Govo žygiai skiriasi nuo šių išdidžių riterių poelgių? Ar yra kas girdėjęs, kad jis piktnaudžiautų savo vikrumu ir jėga — kenktų kam ar įžūliai engtų? O kas nežino, kaip dažnai savo sugebėjimus jis yra panaudojęs teisingiems miesto reikalams ginti? O tu ar neturėtum jaustis pagerbta, kad iš visų moterų tau dovanota tokia ištikima širdis ir tvirta ranka? Kuo gi puikiausios damos labiausiai didžiuojasi, jei ne savo riterių narsa? O ar drąsiausias Škotijos vyras pasižymėjo šaunesniais žygdarbiais, negu mano sūnus Henris, nors jis ir neaukštos kilmės? Argi jis nežinomas ir Aukštutinėje Škotijoje, ir Žemutinėje kaip geriausias ginklakalys, kada nors nukalęs kardą, ir narsiausias karys, ištraukęs jį iš makščių?

— Brangiausias mano tėve,— atsakė Ketrina,— jums leidus, turiu pasakyti, kad pats sau prieštaraujate. Dėkokime dievui ir visiems šventiesiems, kad mes taikaus gyvenimo žmonės ir į mus net nežiūri tie, kuriuos aukšta kilmė ir dar aukštesnė puikybė gundo ieškotis garbės žiauriuose žygiuose, tų didžių ir kilmingų žmonių vadinamuose riteriškumu. Tamstos išmintis pripažįsta, kad būtų paika mums dabintis prašmatniomis jų plunksnomis ir blizgančiais drabužiais, tai kodėl gi turėtume mėgdžioti jų tarpstančias ydas? Kodėl turėtume savintis beširdę puikybę ir nepalenkiamą žiaurumą tų, kuriems žudynės ne vien pramoga, bet ir tuščios garbės dalykas? Lai tie, kurie užgimę šiai kruvinai garbei, didžiuojasi ja ir mėgaujasi, o mes, niekad nepralieję kraujo, galime tik nuoširdžiai užjausti jų aukas. Ačiū dievui,

kad esame neaukštos kilmės, tai saugo mus nuo pagundų. Bet dovanokite man, tėve, jei aš pamyniau dukters priedermę, prieštaraudama jūsų pažiūroms, kurioms pritaria daugelis žmonių.

— Hm, dukra, perdaug jau tu man iškalbinga,— tarė tėvas piktokai.— Aš esu tik vargšas amatininkas, daugių daugiausia sugebąs atskirti kairės rankos pirštinę nuo dešinės. Bet jei tu nori mano atleidimo, tark bent žodelį paguodos vargšui Henriui. Va, koks sėdi sumišęs ir prislėgtas daugybės tavo pamokymų; tas, kuriam rago garsas būdavo kaip kvietimas į šventę, dabar priblokštas vaikiškos švilpynės čirptelėjimo.

Iš tikrųjų ginklakalys, klausydamasis, kokiomis nepalankiomis spalvomis jį piešia mylimosios lūpos, susidėjo rankas ant stalo, nulenkė ant jų galvą ir išrodė didžiai nusiminęs ir nelaimingas.

— Norėčiau, mano brangusis tėve,— atsakė Ketrina,— kad dangus suteiktų man galios rasti paguodos žodžių Henriui, neprasikalstant tai šventai tiesai, kurią ką tik gyniau. Aš galiu — ne, aš privalau tai padaryti,— kalbėjo ji toliau, ir taip jaudinančiai virpėjo jos balsas, tokiu nepaprastu grožiu švietė jos veidas, kad atrodė, jog ją apėmė dangaus įkvėpimas.— Jei lūpoms, ir pačioms silpniausioms, skirta skelbti dangiškąją tiesą, tai joms leista, skelbiant nuosprendį, parodyti ir gailestingumą. Stokis, Henri, atsigodėk, kilnusis, gerasis, tauriaširdi, nors ir giliai klystantis žmogau! Tavo ydos yra žiauraus ir negailestingo mūsų amžiaus ydos, tavo dorybės yra tavo paties dorybės.

Su tais žodžiais Ketrina paėmė kalvio ranką ir ištraukė iš po jo galvos, nors ir švelniai, bet su tokia jėga, kuriai Henris nepajėgė atsispirti; tada jis pakėlė į ją vyrišką veidą ir akis, paplūdusias ašaromis nuo jos priekaištų ir kitokių jausmų.

— Neverk,— tarė ji,— arba ne, verk, tik verk kaip tas, kuris turi vilti. Išsižadėk savo nuodėmių, kurioms lengviausiai pasiduodi — puikybės ir pykčio. Mesk šalin prakeiktą

ginklą — tu perdaug lengvai susigundai pakelti jį lemtingam smūgiui.

— Be reikalo jūs man tai kalbate, Ketrina,— prieštaravo ginklakalys.— Tiesa, aš galiu tapti vienuoliu ir pasitraukti iš pasaulio, bet, kol jame gyvenu, privalau verstis savo amatu; o jeigu aš kalu kardus ir šarvus kitiems, tai pats negaliu atsispirti pagundai juos išmėginti. Jūs nepriekaištautumėte man taip, jei suprastumėte, kad darbas, kuriuo aš pelnausi duoną, yra neatskiriamai susijęs su karo dvasia, dėl kurios mane kaltinate, pamiršdama, kad tai neišvengiama būtinybė. Ar ne privalu man, tvirtinant skydą ar antkrūtinį, nuolatos prisiminti, kokio stiprumo smūgiai jiems teks? O ar galiu aš, kaldamas durklą ir grūdindamas jį kovai, neprisiminti, kaip juo naudojamasi?

— Tai mesk jį, mano brangusis Henri,— karštai sušuko mergaitė, gležnom rankelėm spausdama tvirtą, sunkią, darbo išvargintą ginklakalio ranką, kurią ji vargiai pakėlė, jam nesipriešinant, tačiau ir nerodant ypatingo noro padėti,— mesk tą darbą, kuris tau spendžia spąstus. Atsižadėk jo, nekalk daugiau ginklų, skirtų tik trumpinti žmogaus gyvenimą, ir taip pernelyg trumpą atgailai, arba suteikti drąsos tiems, kurie, jų neturėdami, bijotų statyti gyvybę į pavojų. Kokius ginklus tu kaltum — ginamuosius ar puolamuosius, nuodėmė vienokia, kada smarki ir karšta tavo prigimtis neatsispiria pagundai. Mesk daręs ginklus, užsitarnauk dangaus atleidimą, atsižadėdamas visko, kas veda į nuodėmę, į kurią tu labiausiai linkęs.

— O kaipgi,— sumurmėjo ginklakalys,— aš užsidirbsiu duoną, jeigu atsižadėsiu ginklakalystės amato, kuriuo Henris iš Perto garsėja nuo Tėjaus iki Temzės?

— Tavo amatas,— tarė Ketrina,— gali būti nekaltas ir girtinas. Kai atsižadėsi kalti kardus ir skydus, galėsi daryti žmonėms reikalingus kastuvus, o taip pat naudingus noragus ir daug ką, kas palaiko gyvenimą ir jį lengvina. Tu gali gaminti spynas ir sklendes, kurios saugos silpnųjų turtą nuo stiprių ir įžūlių. Žmonės po senovei lankysis pas tave ir mokės tau už sąžiningą darbą.

Bet čia Ketrinos kalba buvo pertraukta. Tėvas ligi šiol klausėsi jos išvedžiojimų prieš karą ir turnyrus su pritarimu: mat, tokios pažiūros, tegu jam buvo naujos, anaiptol neatrodė visiškai klaidingos. Jis, tiesą sakant, ir pats norėjo, kad būsimasis žentas be reikalo nepultų stačia galva į pavojus, į kuriuos šis didžiulės drąsos stipruolis iš tikrųjų pernelyg noriai lįsdavo. Todėl Gloveris būtų tik apsidžiaugęs, jei Ketrinos išvedžiojimai būtų galėję padaryti įtakos jos gerbėjui, kuris, kaip žinojo, buvo nuolaidus, kada gražiai prašai, ir nuožmus bei nepalenkiamas, kai užpuoli su priekaištais ir grasinimais. Bet kiti dukters išvedžiojimai nebesutapo su jo pažiūrom. Išties, ko čia ji pratrūko įkalbinėti būsimąjį žentą mesti amatą, kuris tais laikais Škotijoje davė geresnį pelną, negu kuris kitas verslas, o jau Henriui iš Perto — tokias pajamas, kokiomis negalėjo pasigirti joks kitas šalies ginklakalys. Širdyje Saimonas Gloveris norėjo atgrasinti kalvį Henrį nuo įpročio kad kas tuoj griebtis kardo, nors ir didžiavosi draugyste su žmogumi, kuris neišpasakytai puikiai valdė ginklą, kuo toje karingoje gadynėje vyrai galėjo tik pasigirti. Bet kai išgirdo dukterį įkalbinėjant savo gerbėją, jog artimiausias kelias į taikingumą — atsisakyti pelningo ginklakalio amato, kur tas neturėjo varžovų ir kuris dėl nuolatinių karų tarp valstybių ir nesutarimų tarp privačių asmenų garantavo jam didelį uždarbį, Saimonas Gloveris nebesusitvardė. Vos tik Ketrina patarė Smitui kalti žemės ūkio padargus, Gloveris, galutinai įsitikinęs savo teisumu, kuriuo abejojo pokalbio pradžioje, pertraukė ją:

— Spynas ir sklendes, noragus ir akėčias! Tai gal židinių groteles, žnyples anglims ir Kalroso skardeles[1]? Nagi jis pavirs į asilą, tąsantį ant kupros prekes po šalį, o tu tapsi kitu asilu, vedžiojančiu aną už pavadžio. Ar visai proto netekai, mergele? O gal manai, kad šiais sunkiais laikais žmonės mėtys sidabrą kokiems niekams — ne, jiems svarbu apsaugoti savo gyvybę arba atimti ją priešui. Kad galėtume

[1] Ploni skardiniai indai kepti mėgiamam škotų skanėstui — avižiniam keksui. Kalroso miestas nuo senų laikų garsėjo tokiomis skardelėmis. (Aut. past.)

apsiginti, mums reikalingi kardai, paika tu mergiote, o ne plūgai įdirbti žemę pasėliams, kurių, gal būt, neteks matyti suželiant. O duona kasdieninė.. Kas stiprus, tas ima ją jėga ir gyvena kaip inkstas taukuose; kas silpnas, augina ją kitiems, o pats stimpa iš bado. Palaimingas tas žmogus jeigu jis, kaip mano šaunuolis sūnus, geba pelnytis duoną kitokiu būdu, nei savo paties nukalto kardo smaigaliu. Skelbk jam taiką, kiek tinkama — esu tikras, jis niekada nepasakys tau ne, bet siūlyti pirmajam Škotijos ginklakaliui, kad mestų kalęs kardus, kovos kirvius ir šarvus. Tai patį kantriausią žmogų įvarys į pasiutimą! Eik iš čia! O rytoj rytą, jei tau nusišypsos laimė išvysti Henrį Smitą (nors savo elgesiu tu šito visai nenusipelnai), tai prašom nepamiršti: prieš tave žmogus, kuris taip moka valdyti kardą ir kirvį, kad Škotijoj neturi sau lygių, kuris ir švenčių paiso, ir uždirba penkis šimtus markių į metus.

Duktė, išklausiusi tėvo kalbos, pasakytos tokiu įsakmiu tonu, žemai nusilenkė ir, netarusi nė žodžio, išėjo į savo miegamąjį.

TREČIAS SKYRIUS

Kas Smitas? Lordas, riteris ar skvalras?
Jo bočiai geležį į žalzdrą svaidė.
Verstiganas

Ginklakalio širdis, pritvinkusi prieštaringiausių jausmų, daužėsi taip smarkiai, kad, rodės, bemat suplėšys odinę liemenę, po kuria ji įkalinta. Jis atsistojo, nusigręžė ir, nežiūrėdamas į Gloverį, ištiesė jam ranką, tarsi nenorėdamas, kad tas įžvelgtų jo veide susijaudinimą.

— Ne, tebūsiu aš pakartas, jei šitaip su tavimi išsiskirsiu, bičiuli,— tarė Saimonas, pliaukštelėjęs plaštaka per ištiestą ginklakalio ranką.— Aš dar gerą valandą ketinu neduoti

tau rankos. Palūkėk, drauguži, ir aš tau viską paaiškinsiu; keli kraujo lašai iš įdrėskimo ir keli paiki žodžiai, išsprūdę iš kvailos mergiščios lūpų, neišskirs tėvo su sūnumi po tokio ilgo nesimatymo. Pasėdėk, jei nori sulaukti palaiminimo iš tėvo ir švento Valentino, juo labiau kad nūnai, kaip tyčia, jo šventės išvakarės.

Netrukus Gloveris skambiu balsu šūktelėjo Dorotę. Pasigirdo raktų klanksėjimas, sunkūs žingsniai laiptais aukštyn ir žemyn, ir galų gale į svetainę įžengė Dorotė su trimis didelėmis žalio stiklo taurėmis — tais laikais brangiu ir retu daiktu, o įkandin jos įėjo ir pats šeimininkas, nešinas didžiuliu, kokių trijų kvortų talpumo buteliu, kuriam nei iš tolo neprilygs niekingas šių laikų butelys.

— Paragauk šio vyno, Henri, jis pusantro karto už mane senesnis. Mano tėvas gavo jį dovanų iš narsiojo Krabės, flamandų mechaniko, kuris gynė Pertą taip narsiai Dovydo Antrojo nepilnametystės laikais. Mums, pirštininkams, visada atsiranda kas veikti kare, nors mes ir mažiau turime su juo bendra, negu jūs, galandantys geležį ir plieną. Mano tėvas padarė paslaugą senajam Krabei — kada nors aš tau papasakosiu kokią — ir šie buteliai ilgai saugoti po žeme, kad jų neužuostų ilgarankiai pietiečiai. Tad išlenkime taurę už amžiną garbiojo mano tėvo atilsį, teatleidžia jam dievas visas nuodėmes. Dorote, išgerk ir tu už vėlės ramybę, o paskui keliauk sau sveika ant aukšto. Žinau, širdele, kad tau ausis neužti, bet man reikia kai ką pasakyti Henriui Smitui, savo įsūniui, niekam daugiau negirdint.

Dorotė nedrįso ginčytis ir, narsiai išgėrusi stiklinę, arba, tiksliau sakant, taurę, išslinko, kaip šeimininko liepta, į kambarėlį, kuriame miegodavo. Bičiuliai pasiliko vieni.

— Man labai gaila, drauguži Henri,— tarė Saimonas, pripildydamas savo ir svečio taures,— iš visos širdies gaila, kad mano dukra laikosi savo absurdiškų paikysčių; bet man atrodo, kad tu dar gali kai ką pataisyti. Na, kam tu ateini čionai, žvangindamas kardu ir durklu, jei mergiščia per kvailumą negali jų akyse matyti? Ar tu jau pamiršai, jog judu dėl to ir susipykote, dar prieš tau išvykstant iš Perto, nes tu

nenorėjai vaikščioti kaip doras ir taikus miestietis, o visad buvai apsikarstęs ginklais lyg koks niekingas kareiva, tarnaująs pas kilmingą asmenį. Beje, ir padoriam miestiečiui tenka apsiginkluoti, kai gaudžia varpas ir ragina iššygiuoti pilnoje karinėje parengtyje.

— Gerasis mano tėve, aš dėl to nekaltas, nes, vos nušokęs nuo arklio, atbėgau čionai apsiskelbti sugrįžęs. Norėjau prašyti jūsų patarimo, kaip man šiemet tapti mylimos Ketrinos Valentinu, jei tai neprieštarautų jūsų norui, ir tada iš misis Dorotės išgirdau, kad jūs išėję klausyti mišių pas Juoduosius vienuolius. Na, pamaniau sau, nueisiu ir aš tenai, išklausysiu tų pačių mišių su jumis ir — teatleidžia man skaisčiausioji panelė ir šventas Valentinas — pažvelgsiu į tą, kuri taip mažai apie mane tegalvoja. O jums įeinant į bažnyčią, man pasirodė, tarsi trejetas iš pažiūros pavojingų vyrų kuždasi tarpusavyje, dėbčiodami į jus ir į ją, o ypač seras Džonas Remornis, kurį aš kaip nuluptą pažinau, nors jis buvo persirengęs, ant akies aksominį raištį užsismaukęs ir apsiaustą užsitempęs prastutėlį, kaip tarno. Pagalvojau, tėve Saimonai, kad jūs per senas muštis, o šitas kalnietis vaikis dar per jaunas, tai, sakau, verčiau eisiu pamažėle jums iš paskos, tikrai žinodamas, kad šituo daikčiuku, kabančiu prie šono, atvesiu į protą kiekvieną, kuris išdrįs trikdyti jūsų kelionę į namus. O paskui, kaip prisimenate, jūs patys mane pastebėjote ir norint nenorint atsivedėte į namus. Jei nebūtų taip išėję, duodu žodį, nebūčiau pasirodęs jūsų dukters akyse kitaip, kaip su nauju kaptonu, pasiūtu Berike pagal paskutinę madą, ir ji nebūtų išvydusi manęs su ginklu, kuriuo taip biaurisi. Nors, teisybę pasakius, dėl įvairiausių nesusipratimų tokia daugybė žmonių griežia ant manęs dantį, kad labiau nei kam kitam Škotijoje man būtina vakarais vaikščioti apsiginklavus.

— Paika mergiotė apie tai negalvoja,— tarė Saimonas Gloveris.— Nenori suprasti, kad mūsų brangiojoje Škotijoje kiekvienas laiko savo teise ir pareiga pats keršyti už visas savo skriaudas. Bet, Henri, mano vaike, tu be reikalo taip giliai imi į širdį jos kalbas. Aš ne sykį mačiau, koks tu

drąsus su kitomis mergiotėmis — ko gi su ja esi toks tylus, o tavo liežuvis atrodo lyg prislėgtas?

— Todėl, kad ji ne tokia, kaip kitos merginos, tėve Gloveri. Todėl, kad ji ne tik gražesnė, bet ir išmintingesnė, kilnesnė, sunkiau pasiekiama, tarsi nulipdyta iš geresnio molio, negu mes visi, kurie drįstame prie jos artintis. Su kitomis merginomis prie gegužės švenčių stulpo aš jaučiuosi kaip žuvis vandenyje, bet, vos tik prieinu prie Ketrinos, pasijuntu toks menkas, grubus ir niekingas, nevertas nė pažvelgti į ją, ne tik kad prieštarauti jos pamokymams.

— Netikęs iš tavęs pirklys, Henri Smitai. Tu per brangiai duodi už prekę, kurią geistum įsigyti. Ketrina puiki mergaitė, ir man ji duktė, bet jei tu savo kuklumu ir pagyromis padarysi iš jos savimi patenkintą pasipūtėlę, tai nei tu, nei aš nesulauksime išsipildant mūsų norų.

— Aš ir pats kartais šito bijau, tėve,— tarė Smitas,— nes suvokiu, kaip mažai tesu vertas Ketrinos.

— O tu pažiūrėk iš kitos pusės,— tarė Gloveris,— pažiūrėk į viską Ketrinos ir mano akimis. Pagalvok, kaip ją, vargšelę, nuo ryto iki vakaro vis persekioja, ir kokie žmonės!— nors tu visus langus ir duris užsidarinėk. Šiandien su mumis pradėjo kalbą toks vienas — galingas žmogus, kad net vardą ištarti baisu. taip. Ir atvirai reiškė nepasitenkinimą, kad neleidau jam meilintis savo dukrai tiesiog bažnyčioje, kai kunigas laikė mišias. O kiti dar labiau praranda protą. Kitą kartą, rodos, norėčiau, kad Ketrina būtų ne tokia graži ir nekeltų tokio pavojingo susižavėjimo; arba bent ne tokia šventa — kad gyventų sau kaip kiekviena padori moteris, ir būtų jai mielas Henris Smitas, kuris valiotų apginti savo žmoną nuo bet kokio pasipūtusio riteriūkščio iš Škotijos karaliaus dvaro.

— Jei ne,— tarė Henris, staigiai ištiesdamas ranką, tokią tvirtą ir raumeningą, nelyginant milžino,— te niekada nepakelsiu kūjo virš priekalo. E, išsipildytų mano troškimas, gražuolė Ketrina pamatytų, kad nėra taip bloga, jei vyras sugeba apginti save ir savo žmoną. Bet man atrodo, kad visas

pasaulis jos mintyse — didžiulis vienuolynas, ir visi, kurie jame gyvena, iš vieno turi elgtis kaip per pamaldas.

— Ne, iš tiesų,— tarė tėvas,— ji turi savotišką įtaką tiems, kurie su ja suartėja. Sakykim, kad ir šitas jaunas kalnietis Konakaras, su kuriuo aš vargstu jau nebe pirmi metai — pats matei, jis karštas, kaip ir visi jo giminiečiai, o pakanka menkiausio Ketrinos ženklo, ir jis bemat jai paklūsta — jai vienai, niekas kitas namuose su juo nesusitvarkytų. Ji daug vargsta, atgrėsdama jį nuo šiurkščių kalniečių įpročių.

Henris Smitas neramiai sujudo ant kėdės, pakėlė stiklą, vėl pastatė ir galų gale sušuko:

— Velniai griebtų šitą pienburnį su visa jo kalnietiška gimine! Argi tą vaikį mokyti — Ketrinos darbas? Jai bus kaip su tuo vilkiuku, kurį aš, kvailys, bandžiau prisijaukinti vietoj šuns. Visi tikėjo, kad man tai pavyko, kol vieną nelemtą valandą aš išėjau su juo pasivaikščioti po Monkrifo kalvą; ten jis staiga užpuolė dvarininko bandą ir taip ją sutvarkė, kad man būtų tekę skaudžiai pasigailėti, jei tuo laiku šeimininkui nebūtų reikėję šarvų. Ir aš negaliu atsistebėti, kad jūs, toks išmintingas žmogus, tėve Gloveri, laikote šitą jauną kalnietį — gražų, reikia pripažinti — taip arti Ketrinos, tarsi be jūsų dukros nebūtų kam jį auklėti.

— Vaje, sūnau, kaip tau ne gėda?— tarė Saimonas.— Sumanei pavyduliauti vargšui vaikinukui, kurį aš priglaudžiau, teisybę pasakius, todėl, kad jo gyvenimas gimtuosiuose kalnuose nebuvo saldus.

— E, tėve Saimonai,— atkirto Smitas, pilnas prietarų, būdingų to meto miestiečiams,— jei nebijočiau tamstą įžeisti, pasakyčiau, kad be reikalo prasidedate su visokiais pašalaičiais, o ne su mūsų miestelėnais.

— Aš turiu, mielasis Henri, kur nors gauti odos — elnio, ožkos, antilopės, o kalniečiai patiekia, kokios tik reikia.

— Kurgi ne,— atrėžė Henris,— bepigu parduoti, kai prisivagia.

— Na, na.. jeigu ir šitaip, tai ne mano reikalas, iš kur jie ima žvėris, kad tik aš odos turėčiau. Taigi, kaip sakiau,

tam tikrais sumetimais aš sutikau padaryti paslaugą Konakaro tėvui ir priėmiau jį pas save. Be to, jis ne grynakraujis kalnietis ir neturi juodnugarių giminiečių atšiaurumo. Šiaip ar taip, mažai tesu matęs jį tokį įdūkusį, kaip dabar.

— Galėjote ir visai nepamatyti, tik vieną dieną išgirstumėt, kad nužudė kokį šeimynykštį,— taip pat gaižiai atsakė Smitas.

— Na, jei tu to nori, Henri, aš atmesiu visus savo išskaičiavimus ir rytoj iš pat ryto išguisiu tą valkatą ieškotis kitos pastogės.

— Ką jūs, tėve!— tarė Smitas.— Nejaugi manote, kad kalvis Henris paiso to niekingo pienburnio, šitos laukinės katės? Kaip dievą myliu, man nė motais, nors ir visas jo klanas laužtųsi į Batų Vartus[1] su kovos šūkiais ir dūdmaišių kauksmu; išvydę pusšimtį kardų ir skydų, jie nudumtų atgal mikliau, negu atėję. Bet prisipažinsiu, gal ir kvaila tai šneka, man nepatinka, kad vaikėzas tiek daug laiko praleidžia su Ketrina. Nepamirškite, tėve Gloveri, kad jūsų amatas reikalauja rankų ir akių; jūs pats turite visko žiūrėti net ir tada, kai šitam dykaduoniui užeina ūpas padirbėti, nors, kaip žinote, tas retai pasitaiko.

— Gryna teisybė,— tarė Saimonas,— jis visas pirštines kerpa dešinei rankai ir dar nė vienos poros nėra užbaigęs.

— Kur ne. Jam patinka kitoniškas kirpimas,— tarė Henris.— Bet, jums leidus, tėve, pasakyčiau štai ką: ar jis dirba, ar tinginiauja, jo akys nėra nusilpusios nuo karščio... ir rankos neapdegintos nuo įkaitusios geležies, nesugrubusios nuo kūjo laikymo. ir plaukai neparudavę nuo dūmų, virstančių iš žaizdro, ir nepasidarę panašūs labiau į opšraus kailį, negu į tai, ką padoriam krikščioniui derėtų pridengti skrybėle. Ir nors Ketrina pati doriausia mergina, kokia tik yra pasaulyje, o man ji geriausia iš geriausių Perte, bet juk ji turi akis ir negali nesuprasti, kad išore skiriasi vienas vyras nuo kito, o šitas lyginimes — ne mano naudai.

— Na, geriu iš visos širdies į tavo sveikatą, sūnau Hen-

[1] Pagrindinė Perto gatvė.

ri,— tarė senis, pripildamas taures.— Tegul tu ir geras kalvis, bet nenutuoki, iš kokio metalo moterys liedintos. Būk drąsesnis, Henri, ir elkis ne taip, tarsi varomas į kartuves, o kaip linksmas vyrukas, kuris žino savo vertę ir neleis vedžioti save už nosies nė pačiai geriausiai iš visų Ievos anūkių. Ketrina — moteris, kaip ir jos motina, ir tu labai kvailai galvotum, vaizduodamasis, kad jas visas vilioja tik tai, kas keri akį. Reikia dar kerėti ir klausą, drauguži; moteris turi žinoti, kad tas, kuriam ji palanki, yra bebaimis galiūnas ir gali pelnyti dvidešimties gražuolių meilę, bet siekia jos vienos. Patikėk seniu, moterys labiau paiso, ką apie tai galvoja kiti, negu savo nuomonės. O jei Ketrina paklaus, kas iš vyrų narsiausias Perte, kieno gi vardą išgirs, jei ne kalvio Henrio? Kas geriausias ginklakalys, kada nors nukalęs ginklą ant priekalo? Ogi vėl Henris Smitas! Kas smarkiausias šokėjas prie gegužės švenčių stulpo? Vis jis, stipruolis kalvis. Linksmiausių baladžių kūrėjas? Kas kitas, jei ne Henris? O kas pirmasis kovotojas, pirmasis vikruolis kardo ir skydo žaidynėse? Kas ginklų kalimo karalius. pašėlusių arklių tramdytojas. laukinių kalniečių malšintojas? Vis tu, tu. ne kas kitas, o tu! Tai negi Ketrina atiduos pirmenybę ne tau, o tam bernužėliui iš kalnų? Juokas! Greičiau ji padarys plieninę pirštinę iš ožiuko odos. Sakau tau, kad Konakaras jai niekas. Jos vienintelis noras, kad velniui neatitektų nei jo siela, nei kurio kito kalniečio. Duok dieve jai sveikatos, varguolei,— ji visą žmonių giminę atvestų į protą, jei įmanytų.

— Dedu galvą, kad jai nepasiseks,— tarė Smitas, kuris, kaip skaitytojas, tur būt, pastebėjo, nejautė palankumo aukštumų gyventojams.— Aš drąsiai statau ne už Ketriną, o už kipšą, nes jį neblogai pažįstu, kadangi abu darbuojamės su ugnimi: velnias truks pliš pasigrobs kalnietį, aišku kaip dieną.

— Taip, bet Ketrina,— atsakė Gloveris,— turi sąjungininką, kurio tu nepažįsti. Jaunąjį nutrūktgalvį savo globon paėmė pats tėvas Klementas, o tas šimto velnių tebijo tiek, kiek aš pulko žąsų.

— Tėvas Klementas?— tarė Smitas.— Šiame dievobaimingame Sent Džonstone kas mielą dienelę atsiranda vis naujas šventasis. Tai malonėkit paaiškinti, velniai griebtų, kas jis per vienas? Koks atsiskyrėlis, pamėgęs vienatvę, kaip imtynininkas ringą, ir kovingumo siekiąs per pasninką ir atgailą — ar ne taip?

— Ne, ir tai nuostabiausia,— atsakė Saimonas.— Tėvas Klementas valgo, geria ir gyvena kaip visi mes, nuodėmingieji, tačiau griežtai laikosi bažnyčios įsakymų.

— Jau suprantu! Žaliūkas kunigėlis, galvojantis daugiau apie žemiškas gėrybes, negu apie žemiškas geradarybes; palydėdamas mėsėdį, nemažai išmaukia, kad deramai galėtų pasitikti didįjį pasninką; *in principio*[1] galvoja apie malonumus. ir klauso visų gražiausių miesto moterų išpažinties.

— Vėl prašovei pro šalį, Smitai. Patikėk, mudu su dukra kaip mat užuostume veidmainį — ar pasninkautoją, ar įsipenėjusį šventeivą. Bet tėvas Klementas nei vienas, nei kitas.

— Bet kas jis tada per paukštis, pasakykite, dėl dievo meilės?

— Jis yra arba nepalyginamai geresnis už pusę savo brolių Sent Džonstone, krūvon sudėtų, arba tiek blogesnis už patį blogiausią, kad nuodėmė ir gėda laikyti jį savo krašte.

— Manau, kad nesunku sužinoti, ar jis toks, ar kitoks,— tarė Smitas.

— Pasitenkink, bičiuli, tokiu paaiškinimu,— atsakė Saimonas.— Jei spręsi apie tėvą Klementą iš jo žodžių ir darbų, tai galvosi, kad jis pats geriausias, pats nuoširdžiausias žmogus pasaulyje, mokąs kiekvieną paguosti skausme, patarti bėdoje, kad turtuoliui jis — patikimiausias vadovas, o vargšui — geriausias draugas. Bet jeigu paklausysi, ką apie jį kalba dominikonai, tai jis, atleisk mums, viešpatie,— Gloveris uoliai persižegnojo,— aršiausias eretikas, kurį reikia per žemiškas liepsnas išsiųsti į pragaro ugnį.

---

[1] Visų pirma (lot.).

Smitas taipogi persižegnojo ir sušuko:

— Švenčiausioji Marija! Kaipgi jūs, tėve Saimonai, toks geras ir galvotas, žmonių taip ir vadinamas išmintinguoju Gloveriu iš Perto, leidote savo dukrai išsirinkti dvasiškuoju ganytoju žmogų, kuris — apsaugokit visi šventieji — gal yra sudaręs sąjungą su pačiu nelabuoju? Prisiminkite, kas, jei ne kunigas, prisišaukė velnią per tas pamaldas, kai smarkus vėjas nušlavė Hodžo Džeksono namus? O tą rytą, kai nunešė mūsų didįjį tiltą, ar ne velnias vidury Tėjaus šokinėjo it upėtakis ant bangų, nusitvėręs šlakstyklę?

— Šokinėjo jis ar ne, negaliu pasakyti,— atsakė Gloveris.— Žinau tik tiek, kad aš jo nemačiau. O kai dėl Ketrinos, tai nevalia tvirtinti, kad ji išsirinkusi savo dvasiškuoju ganytoju tėvą Klementą, nes išpažinties ji eina pas seną dominikoną, tėvą Pranciškų, ir dar šiandien gavo iš jo nuodėmių atleidimą. Bet moterys kai kada būna savavalės, ir ji, prisipažinsiu, tariasi su tėvu Klementu dažniau, negu man norėtųsi. Tačiau, kai pats su juo pašnekėjau, pamaniau jį esant dorą, šventą žmogų, kuriam galėčiau patikėti ir savo sielos išganymą. Teisybė, dominikonų tarpe apie jį sklinda pikti gandai. Bet kas mums, pasauliečiams, sūnau? Mokėkime motinai bažnyčiai, kas priklauso, dalinkime išmaldą, išpažinkime nuodėmes, deramai atgailaukime, ir šventieji apsaugos mus nuo nelaimių.

— Taigi. Ir jie nepasmerks krikščionių,— tarė kalvis,— už kokį atsitiktinį ar neapgalvotą smūgį, susidūrus su priešu, kai tas ginasi su ginklu rankoje arba net pats tave užpuola. Tik su tokiu tikėjimu ir įmanoma žmogui gyventi Škotijoje, nors jūsų duktė ir kitaip norėtų. Dievaž, vyriškis turi gerai valdyti ginklą, kitaip neilgai jam teks gyventi šalyje, kur kiekviename žingsnyje tyko pavojai. Penketas auksinių bažnyčios iždui atleido man kaltę už patį geriausią iš tų, su kuriais per nelaimę buvau gavęs susidurti.

— Baikime savo vyną,— tarė senasis Gloveris,— nes dominikonų varpinėje, rodos, muša vidurnaktį. Ir paklausyk, sūnau Henri: vos ėmus švisti, būk prie to lango, kur po šelmeniu iš rytų pusės, ir atėjęs sušvilpk, kaip tu moki, tik

tyliai. Aš pasirūpinsiu, kad Ketrina pažvelgtų pro langą, ir tada tapsi pilnateisis jos Valentinas iki metų pabaigos. O jei nesugebėsi tuo pasinaudoti, tai aš turėsiu manyti, kad tu, nors ir nešioji liūto kailį, vis dėlto esi apdovanotas ilgom asilo ausim.

— Amen, tėve,— tarė ginklakalys.— Širdingai linkiu jums labos nakties! Ir telaimina viešpats jūsų pastogę ir tuos, kurie po ja gyvena. Jūs išgirsite Smito balsą per pačius gaidžius. Pamatysit, aš padarysiu gėdą tam ponui giedoriui.

Su tais žodžiais jis atsisveikino ir, nors labai drąsus, vis dėlto atsargiai dairydamasis patraukė ištuštėjusiomis gatvėmis link savo namų Mil Vinde, vakariniame Perto pakraštyje.

KETVIRTAS SKYRIUS

Kokios čia audros sudrebino žemę?
Tai blaškosi, siaučia širdys neramios.
Draidenas

Bebaimis ginklakalys, kaip galima spėti, nepatingėjo deramai pasiruošti susitikimui, kurį sutarė su būsimuoju uošviu. Kruopščiau, negu paprastai, jis rengėsi ir kiek įmanydamas vengė net smulkmenų, kurios galėtų suteikti jo išvaizdai karingumo. Vis dėlto išeiti be ginklo jam atrodė rizikinga; visas miestas gerai jį pažinojo, ir nors jis turėjo čia gyvą balą draugų, per senus žygius buvo įsigijęs ir nemaža mirtinų priešų, kurių užkluptas be ginklo, negalėjo tikėtis pasigailėjimo. Todėl po odine striuke jis pasivilko sekretą, tai yra pošarvį, tokį lengvą ir lankstų, jog tevaržė jo judesius ne daugiau kaip moderniška liemenė, tačiau buvo gana stiprus ir patikimas, nes kiekvienas žiedelis buvo jo paties iškaltas ir suvertas. Be to, kaip pritiko jo metų bei luomo vyriškiui, užsimovė flamandiškas kelnes, apsivilko šviesiai

mėlyną berankovį durtinį su juodu atlasiniu pamušalu, švenčių proga pasiūtą iš geriausios plonytės angliškos gelumbės ir apvedžiotą juodu šilku. Beliko paminėti batus iš raugintos ožio odos ir apsiaustą iš geros škotiškos vilnos, kurį užsimetė tik todėl, kad paslėptų prie diržo prikabintą trumpakotį durklą — vienintelį ginklą, kurį nusprendė pasiimti; rankoje jis laikė tik bugienio šakelę. Juoda aksominė skrybėlė su plieniniu tinkleliu, įsiūtu po dygsniuotu pamušalu, buvo patikima apsauga galvai.

Apskritai, Henrio išvaizda buvo tokia, kaip ir dera pasiturinčiam ir įtakingam miestiečiui — jo apsirengta kuo puošniau, tačiau neperžengta luomui nubrėžtų ribų, nepretenduota į kilminguosius. Tokia pat ir jo laikysena, drąsi ir vyriška — tegul bylojanti apie visišką panieką baimei, tačiau neleidžianti jo palaikyti peštuku bei dvikovos mėgėju, prie kurių neteisingai priskirdavo Henrį kai kurie miestiečiai, tvirtinantys, kad dažnai į peštynes jis įsiveliąs dėl smarkaus bei vaidingo būdo, neva pastiprinamo nuovokos apie nepaprastą savo jėgą ir sugebėjimą valdyti ginklą. Priešingai, kiekvienas jo bruožas rodė jį esant nuoširdų ir gerą žmogų, kuris neturi galvoje piktų kėslų ir nesitiki blogio iš kitų.

Apsitaisęs geriausiais drabužiais, dorasis ginklakalys paslėpė prie pat širdies (suvirpėjusios nuo šito prisilytėjimo) nedidelį daikčiuką, kurį seniai laikė nuskyręs Ketrinai Glover; dabar, kai mergaitė pasirinks jį savo Valentinu, jis turės teisę įteikti jai dovaną, o ji — priimti, nenusidėdama mergiškam kuklumui. Tai buvo nugludintas širdies pavidalo rubinas, pervertas auksine strėle ir įdėtas į mažytėlaitę piniginę iš puikaus darbo plieninių žiedelių — nors dėk į paties karaliaus šarvus. Ant piniginės kraštelio buvo išgraviruoti šie žodžiai:

Nuo meilės strėlės
Kiečiausi šarvai
Apgint negalės.

Ginklakalys gerokai suko galvą, kol sukūrė šį trieilį, ir dabar buvo juo labai patenkintas, nes jame slypėjo mintis,

kad jis puikiai galįs apginti kiekvieną širdį, tik ne savo. Jis susisupo į apsiaustą ir nusiskubino nebyliomis gatvėmis, pasiryžęs atsirasti po nurodytu langu dar prieš aušrą.

Taip jis perėjo Aukštąją gatvę, po to pro aikštę, kur dabar švento Jono bažnyčia, pasuko į Kerfju gatvę ir, žvilgterėjęs į dangų, pagalvojo, jog nueis, ko gero, visa valanda anksčiau, negu sutarta, o būtų geriau prisistatyti į pasimatymo vietą skirtu laiku. Prie gražiosios Perto mergelės namų greičiausiai budės ir kiti kavalieriai, o žinodamas savo silpnybę, Henris suprato, kaip lengvai ten gali kilti mušty-nės. „Man pranašumo teikia tėvo Saimono draugystė,— mąstė jis;— kam turėčiau teptis rankas krauju tų niekingų varguolių, kurie neturės tokios laimės, kaip aš. Ne, ne, šį kartą būsiu protingas ir susilaikysiu nuo pagundos įsivelti į peš-tynes. Nebus kada ginčytis su varžovais — atėjęs tik sušvilp-siu, ir tėvas Saimonas tuoj atsilieps į švilptelėjimą. Įdomu, kaip jis įkalbės Ketriną prieiti prie lango? Jeigu ji įspės jo tikslą, ko gero, bus jam nelengva."

Pasinėręs saldžiose ir neramiose mintyse, ginklakalys ėjo lėtu žingsniu, vis kreipdamas akis į rytus ir apmesdamas žvilgsniu dangų, bet ten nesimatė nė balkšvai pilko šešėlio, pirmo ženklo kad ir tolimos aušros, kuri tą rytą, kaip din-gojosi nekantriam ginklakaliui, neįprastai vėlavo ir delsė už-siimti savo rytinį barbikaną. Lėtai jis ėjo šventos Onos bažnyčios pasieniu (vos įkėlęs koją į pašventintą žemę, ne-pamiršo persižegnoti ir sukalbėti „Ave"), ir staiga tarsi iš koplyčios skliautų išgirdo balsą:

— Gaišuoja tas, kuriam reikia skubėti.

— Kas čia kalba?— paklausė žvalgydamasis ginklakalys, priblokštas tokių keistų ir netikėtų žodžių.

— Maža kas,— atsiliepė tas pats balsas.— Skubėk eiti ar-ba nueisi per vėlai. Neeikvok tuščiai žodžių, paspartink žingsnį.

— Nesvarbu, kas tu — šventasis ar nusidėjėlis, angelas ar velnias,— tarė Henris persižegnodamas,— tavo patarimas man be galo svarbus, ir aš negaliu jo nepaisyti. Vardan šven-tojo Valentino, lekiu.

Sulig tais žodžiais jis taip paspartino žingsnį, kad nedaug kas būtų spėjęs eiti greta, ir akies mirksniu atsidūrė Kerfju gatvėje. Nežengė jis nė trijų žingsnių link Saimono Gloverio namų, stovinčių per vidurį siaurios gatvelės, kai iš už kaimyninių namų išlindo du žmonės ir, lyg susitarę, pastojo jam kelią. Prieblandoje tebuvo matyti, kad abu apsisiautę kalniečių pledais.

— Šalin iš kelio, kateranai!— sušuko ginklakalys skardžiu ir grėsmingu balsu, kaip ir galima laukti iš tokios plačios krūtinės.

Atsakymo nebuvo, arba Smitas nenugirdo. Tačiau jis pastebėjo, kaip tie išsitraukė kardus, ketindami jį sustabdyti jėga. Nujausdamas čia slypint ką negera, nors ir nepajėgdamas sumoti ką, Henris ryžosi žūt būt prasiskinti kelią ir apginti savo mylimąją arba numirti prie jos kojų. Jis užsimetė apsiaustą ant kairės rankos — vietoj skydo — ir greitai bei ryžtingai žengė prie tų dviejų vyrų. Tas, kuris stovėjo arčiau, puolė Henrį Smitą, bet Henris, atrėmęs smūgį apsiaustu, kita ranka tvojo jam per veidą ir tuo pat metu pakišo koją, taigi tas užkliuvo ir išsitiesė ant grindinio; bemaž tą patį akimirksnį Henris smogė peiliu tokį negailestingą smūgį kitam, puolusiam iš dešinės, kad tas žnektelėjo paslikas greta savo bendražygio. Ginklakalys tuo tarpu šoko pirmyn, apimtas baimės, o baimintis buvo ko, kada nepažįstami žmonės eina sargybą gatvėje ir taip įžūliai stabdo praeivius. Jis išgirdo prislopintą šnabždesį ir sambrūzdį po Gloverio langais — po tais langais, kur jį turėjo šūktelti Ketrina, pavadindama savo Valentinu. Jis perėjo į kitą gatvės pusę, norėdamas nustatyti priešininkų skaičių ir įspėti jų kėslus. Bet vienas iš vyrų, susibūrusių po langu, pastebėjęs ar išgirdęs artinantis kalvį, taip pat perėjo į kitą gatvės pusę ir, matyt, palaikęs jį vienu saviškių, pastatytų sargybon, pašnibždomis paklausė:

— Kas ten buvo per triukšmas, Kenetai? Kodėl tu nedavei mums signalo?

— Niekše!— riktelėjo Henris.— Tu pats išsidavei ir dabar neišvengsi pražūties!

Ir jis su tokia jėga smogė nepažįstamajam peiliu, kad veikiausiai būtų įvykdęs savo grasinimą, jei tas nebūtų pakėlęs rankos ir nenukreipęs smūgio, taikyto į galvą. Žaizda, tur būt, buvo baisi, nes žmogus susverdėjo ir krito, gailiai suvaitojęs. Palikęs jį, Henris Smitas puolė pirmyn link būrelio vyrų, bestatančių kopėčias prie grotuoto lango ties šelmeniu, nė nestabtelėjęs jų suskaičiuoti arba pasitikrinti, kokie jų kėslai.

Surikęs pavojaus šauksmą ir davęs ženklą, pagal kurį miestiečiai buvo pratę rinktis, jis šoko ant naktibaldų, kurių vienas jau korėsi kopėčiomis. Stvėrė už skersinio, nuvertė kopėčias ant grindinio ir užsistojo ant lipusio jomis žmogaus, kad tas nė pakrutėti negalėjo. Visi kiti kaip patrakę puolė Henrį, stengdamiesi išlaisvinti savo bendrą. Bet pošarvis didžiai pasitarnavo Henriui, ir jis atsilygino puolėjams už kiekvieną smūgį su kaupu, vis šaukdamas:

— Pagalbos! Pagalbos! Sent Džonstonas pavojuje! Už kardų ir lankų, narsieji miestelėnai! Už kardų ir lankų! Laužiasi į mūsų namus nakties priedangoje!

Šiuos žodžius, skardžiai aidinčius gatvėmis, lydėjo tankūs ir stiprūs smūgiai, kuriuos kalvis dosniai ir toli gražu ne tuščiai dalino užpuolikams. Tuo tarpu Kerfju gatvės gyventojai, pakirdę iš miego, sujudo bėgti į gatvę vienmarškiniai, su kardais, skydais, o kiti ir su deglais rankose. Užpuolėjai leidosi lėkti — ir visi sėkmingai paspruko, išskyrus parblokštąjį ant žemės kartu su kopėčiomis. Bebaimis ginklakalys kovos įkarštyje nutvėrė jį už gerklės ir laikė įsikibęs kaip kurtas kiškį. Kitus sužeistuosius nusinešė draugai.

— Kažkokie nenaudėliai drumsčia mūsų miesto ramybę,— tarė Henris besiburiantiems kaimynams.— Vykitės tuos niekšus. Jie negalėjo visi pabėgti, nes keletą jų aš sužeidžiau; kraujo žymės parodys jums kelią.

— Ne kitaip, kaip plėšikai kalniečiai,— kalbėjo miestiečiai.— Na, kaimynai, į kojas!

— Pirmyn! Bėkite, bėkite! O aš čia susidorosiu su tuo vyručiu,— pasakė ginklakalys.

Sumirguliavę deglais, talkininkai išsklido į visas puses, ir visas gretimas kvartalas suaidėjo nuo jų šūkavimų.

Tuo tarpu ginklakalio belaisvis meldė paleisti, nesigailėdamas pažadų ir grasinimų.

— Juk tu kilmingas vyras,— tarė jis,— leisk man eiti, ir visa, kas buvo, tebūnie užmiršta.

— Aš ne kilmingasis,— atsakė Henris,— aš kalvis Smitas iš Vindo, Perto miestietis. Aš nieko nepadariau, ką reikėtų užmiršti.

— Niekše, tu pats nežinai, kokios košės prisivirei. Bet paleisk mane, ir aš pripildysiu tavo skrybėlę raudonųjų.

— O aš tavo skrybėlėn ištėkšiu tavo paties smegenis,— atsakė ginklakalys,— jei nestovėsi ramiai, kaip dera belaisviui.

— Kas atsitiko, sūnau Henri?— paklausė Saimonas, pasirodęs lange.— Aš girdžiu tavo balsą, bet jis skamba kitaip, negu laukiau. Ką reiškia visas šitas šurmulys? Ir kodėl kaimynai renkasi kaip per pavojų?

— Čia, tėve Saimonai, govėda sukčių taikstėsi įlįsti pro jūsų langus, bet vieną, kurį laikau taip stipriai, kaip geležį varžtuose, aš, atrodo, pamokysiu.

— Klausyk, tėve Saimonai,— įsiterpė belaisvis,— man reikia tarti tau žodelį akis į akį. Išvaduok mane iš geležinių šio kietagalvio letenų, ir aš tau įrodysiu, kad niekas neketino daryti tau ar tavo namiškiams bloga. Negana to — aš pasakysiu vieną dalyką, kurį tau naudinga žinoti.

— Balsas man tarsi pažįstamas,— tarė Saimonas Gloveris, tuo laiku išėjęs ant slenksčio su gobtu žibintu rankoje.— Sūnau Smitai, leisk šiam vyrui pasišnekėti su manimi. Patikėk, jis visai nepavojingas. Pastovėk minutėlę, kur stovi, ir neleisk niekam įžengti į namus — nei priešui, nei draugui. Aš duodu galvą nukirst, kad šitas bernelis ketino tik pajuokauti švento Valentino proga.

Su tais žodžiais senis įtempė belaisvį vidun ir uždarė duris, palikdamas Henrį, suglumusį dėl būsimojo uošvio lengvapėdiškumo.

— Pajuokauti!— sumurmėjo kalvis.— Gražiai būtų pajuokavę, jeigu jiems būtų pavykę įsibrauti į mergaitės miegamąjį! O jie tikrai būtų įsibrovę, jei iš koplyčios paskliautės manęs nebūtų draugiškai pašaukęs balsas, kuris, tegul ir ne pačios šventos Onos (kas aš toks, kad šventieji leistųsi su manim į kalbas?), vis dėlto negalėjo skambėti toje vietoje be jos malonės ir sutikimo, ir už tai prižadu pastatyti jos bažnyčioje vaškinę žvakę ilgumo sulig tuo durklu. Ir vis tik gaila, kad teturiu jį, o ne dvirankinį kardą, kuris labiau būtų pasitarnavęs Sent Džonstono labui ir pamokęs tuos niekšus. Tai gražus žaisliukas, bet jis pritaikytas veikiau berniuko rankai, negu vyro. E, senasai dvirankini trojieti, kad taip tu būtum buvęs mano rankose, užuot kabėjęs prie lovos po baldakimu, ne taip lengvai šie nenaudėliai būtų išnešę kudašių iš kovos lauko. Bet čionai ateina pulkas su degančiais fakelais ir nuogais kardais. Ei! Stokite! Jūs už Sent Džonstoną? Jei jūs šlovingojo miesto draugai, būkite pasveikinti.

— Nepasisekė mums medžioklė,— suklego miestiečiai.— Kraujo pėdsakai mus nuvedė į dominikonų kapines, ir ten tarp kapų užtikome du vyrukus, laikančius trečią, kurį tu, matyt, paženklinai savo ženklu, Henri. Tačiau jie greičiau už mus pasiekė užpakalinius vartus ir suspėjo paskambinti prieglaudos varpą. Vartai atsidarė, ir bėgliai įėjo. Taigi dabar jie saugiai pasislėpę, o mums belieka lįsti į savo atvėsusius patalus ir susišildyti.

— Ak,— atsiduso vienas iš būrio,— gerieji dominikonai visada pastato kokį dievobaimingą brolį budėti palei prieglaudos vartus, kad būtų kas atkelia juos vargšui nusidėjėliui, įkliuvusiam bėdon ir ieškančiam prieglobsčio bažnyčioje.

— Taip, jei vargšas persekiojamas nusidėjėlis gali gerai užmokėti,— paprieštaravo kitas.— O jeigu jo piniginė tiek teverta, kiek ir jo siela, tai jis pratūnos už vartų, kol skalikai prisivys.

Trečiasis, keletą minučių deglo šviesoje atidžiai žiūrinėjęs žemę, dabar pakėlė galvą ir prašneko. Tai buvo guvus, žvitrus storulis, pavarde Oliveris Praudfiutas, gan pasiturintis

ir kepurininkų cecho viršesnysis, todėl galėjo kalbėti kaip autoritetingas asmuo.

— Ar nepasakytum, mielasis Smitai,— dabar, kai gatvę užliejo deglų šviesa, jie pažino vienas kitą,— kas yra tie žmonės, kurie sukėlė šias peštynes mūsų mieste?

— Pirmieji du, kuriuos pamačiau,— atsakė ginklakalys,— buvo, kiek galėjau įžiūrėti, apsigobę kalniečių pledais.

— Panašu, panašu į tai,— pritarė kitas miestietis, linguodamas galvą.— Tiesiog gėda, kad spragos sienoje ligi šiol neužtaisytos, ir šitie valkatos kalniečiai, šitie dykūnai, niekieno nevaržomi, gali vidury nakties prikelti iš lovos dorus žmones.

— Bet žiūrėkite, kaimynai,— tarė Oliveris Praudfiutas, rodydamas kruviną plaštaką, kurią pakėlė nuo žemės.— Ar tokia ranka yra kada veržusi brogų[1] diržus? Ji didelė, tiesa, ir kaulėta, bet išpuoselėta kaip damos, ir žiedas ant jos tviska nelyginant spindinti žvakė. Nesuklysiu pasakęs, kad Saimonas Gloveris bus siuvęs pirštines šiai rankai — juk jis aptarnauja visą dvaro diduomenę.

Žmonės, nešykštėdami komentarų, įniko apžiūrinėti kruvinąjį radinį.

— Jeigu taip,— tarė vienas,— tai Henriui Smitui pats laikas raityti kulnus; kai nukirsta didiko ranka, teisme nebepadės jokie aiškinimai, kad taip nutiko, ginant miestelėno namus. Įstatymas dėl kūno sužalojimų labai griežtas.

— Kaip tau ne gėda šitaip šnekėti, Maiklai Vebsteri!— pasakė kepurininkas.— Argi mes ne palikuonys ir įpėdiniai narsiųjų senovės romėnų, pastačiusių Pertą kaip du lašu panašų į savo gimtąjį miestą? Ir argi mes neturime chartijų, maloningai suteiktų mums kilnių karalių ir protėvių, kaip juos mylintiems vasalams? Argi, tavo manymu, mes atsižadėsime visų savo privilegijų ir laisvių, teisių ir garantijų, pamiršime įstatymą dėl vagies sugavimo su daiktiniu įkalčiu ir įsilaužimo vietoje, paminsime priesaiką kraujas už kraują, nepaisysime nuostatų dėl piniginių baudų uždėjimo ir tai-

---

[1] Žaliaminės odos kalnėnų batai.

syklių dėl išmarinio turto ir prekių, argi pakęsime, kad kokie nenaudėliai puldinėtų doro miestiečio namus ir išvengtų bausmės? Ne, narsieji kaimynai, amatininkai, Perto miestelėnai! Greičiau Tėjus pakreips savo vagą atgal į Dankeldą, negu mes susitaikysime su tokia neteisybe.

— Ką čia bepadėsi,— tarė orus senyvas žmogus, kuris stovėjo pasirėmęs ant dvirankinio kardo.— Ką, tavo manymu, mes galėtume padaryti?

— Na, beili Kreigdeili, iš jūsų aš mažiausia tikėjausi tokio klausimo. Kaip tik jums labiausiai pritiktų tiesiai iš šios vietos nuvykti pas jo malonybę mūsų karalių, pakelti jį iš karališkojo guolio ir išsakyti, kad vidury nakties buvome priversti šokti iš lovų ir beveik vienmarškiniai bėgti į gatvę. Aš parodyčiau šitą kruviną įkaltį ir išgirsčiau iš paties šviesiausiojo karaliaus lūpų, ar jis mano esant teisinga ir dora, kad su jį mylinčiais vasalais šitaip elgtųsi riteriai ir kilmingi asmenys iš jo palaidūniško dvaro. Tada sakyčiau, kad mūsų teisės ginamos karštai.

— Karštai?— atsiliepė senis.— Tikrai, taip karštai, kad mes, broliuk, pastiptume iš šalčio, belaukdami, kol varti ninkas pasuks raktą spynoje, teikdamasis mus praleisti pas karalių. Beje, bičiuliai, naktis šalta, mes vyriškai ėjome sargybą, ir mūsų šaunusis Smitas kaip reikia perspėjo tuos, kuriems šaus į galvą mus skriausti, o tai verta dvidešimties karaliaus draudimų. Rytoj išauš nauja diena, ir mes viską aptarsime šioje pačioje vietoje ir nuspręsime, ko turime imtis, idant išaiškintume ir nubaustume tuos nedorėlius. O dabar išsiskirstykime, kol kraujas nesustingo mūsų gyslose.

— Teisingai, teisingai, kaimyne Kreigdeili. Garbė Sent Džonstonui!

Oliveris Praudfiutas su malonumu būtų dar pašnekėjęs, nes buvo vienas tų negailestingų oratorių, kurie mano, kad prieš jų gražbylystę viskas niekai — ir laikas, ir vieta, ir aplinkybės. Bet žmonės nepageidavo jo klausytis, išsivaikščiojo po namus brėkštant aušrai, kuri žaros ruožais jau skaidrino horizontą.

Vos tik žmonės išsisklaidė, atsidarė Gloverio namų durys, ir senis, nutvėręs Smitą už rankos, įsitempė vidun.

— Kur belaisvis?— paklausė ginklakalys.

— Jo nėra. Dingo. paspruko. ką aš galiu žinoti, kur jis,— pasakė Gloveris.— Per užpakalines duris išėjo į sodelį — ir gaudyk vėją laukuose. Mesk jį iš galvos, o eikš čia ir pažvelk į savo Valentiną, kurios garbę ir gyvybę tu išgelbėjai šiandien rytą.

— Leiskite man bent durklą į makštis įkišti,— tarė Smitas,— bent rankas nusimazgoti.

— Negalima gaišti nė minutės — ji atsikėlusi ir beveik apsirengusi. Eime, brolau. Tegu ji pamato tave su ginklu ir su niekšo krauju ant rankų — gal suvoks, ko vertas tikro vyro pasitarnavimas. Ji ir taip per ilgai laikė užčiaupusi man burną savo išvedžiojimais apie sąžinę ir kuklumą. Tegu sužino, ką reiškia narsaus vyro ir šaunaus žmogaus meilė.

PENKTAS SKYRIUS

O kelkis, ledi, jau diena,
Supinki plaukus ir viena
Po vėją vaikščioki lengvai,
Virš bokšto kranksi jau kovai.
Džoana Beili

Grumtynių triukšmo pažadinta iš miego, gražioji Perto mergelė persigandusi be žado klausėsi šūkavimų ir ginklų žvangesio, sklindančio iš gatvės. Parkritusi ant kelių, ji ėme melsti pagalbos, o, išgirdusi subėgusių jos ginti kaimynų ir draugų balsus, nebesistojo, bet pradėjo kalbėti dėkingumo maldas. Ji vis dar tebeklūpojo, kai tėvas bemaž įstūmė pas ją į kambarį jos išgelbėtoją Henrį Smitą. Drovus įsimylėjėlis spyriojosi — iš pradžių bijodamas įžeisti merginą, o paskui, išvydęs ją klūpančią, iš pagarbos jos pamaldumui.

— Tėve,— tarė ginklakalys,— ji meldžiasi. Aš nedrįstu jos užkalbinti, kaip nedrįsčiau pertraukti vyskupo, kai jis laiko mišias.

— Še tau, vėl giedi savo giesmę, narsusis ir šaunusis neišmanėli,— tarė tėvas ir, kreipdamasis į dukterį, pridūrė:— Geriausiai atsidėkosime dangui, dukrele, jei parodysime dėkingumą savo artimiesiems. Štai prieš tave stovi tas, kurį dievas paskyrė išgelbėti tave nuo mirties, o gal ir nuo paties baisiausio — nuo nešlovės. Priimk jį, dukrele, kaip ištikimą savo Valentiną ir tą, kurį trokštu pavadinti savo mielu sūnumi.

— Vėliau, tėve,— pasipriešino Ketrina.— Dabar aš nieko negaliu matyti. su niekuo negaliu kalbėti. Nepalaikykite to nedėkingumu — aš, gal būt, perdaug esu dėkinga tam, kuris tapo mūsų išgelbėtoju, bet leisk man pirma padėkoti šventajai globėjai, pačiu laikū atsiuntusiai mums išvaduotoją... ir duok man minutėlę užsivilkti suknelę.

— Na, ačiū dievui, mergužėle! Rėdykis sau į sveikatą, šito tau neuždrausiu — ir taip pirmą kartą per pastarąsias dešimt dienų tu prabilai kaip moteris. Iš tiesų, sūnau Henri, aš norėčiau, kad mano duktė išsižadėtų to didžio savo šventumo, kol dar neatėjo laikas paskelbti jos antra šventąja Kotryna.

— Na, juokai juokais, tėve, bet prisiekiu, kad jau dabar ji turi mažiausia vieną nuoširdų garbintoją, kuris trokšta tarnauti jos labui su tokiu atsidavimu, kaip tik gali nuodėmingas žmogus. Tad trumpam tariu tau sudie, gražioji mergele,— karštai baigė Henris savo kalbą,— ir teduoda tau aukščiausias sapnus tokius taikingus, kaip taikios tavo mintys pabudus. Aš einu sergėti tavo ramybės, ir vargas tam, kuris išdrįs ją drumsti.

— Mano gerasis ir drąsusis Henri, kurio karšta širdis taip dažnai nesutaria su beatodairiška ranka, nesikivirčyk daugiau su niekuo šią naktį. Tačiau priimk mano karščiausią padėką ir pasistenk, kad tavo mintys taptų tokios pat taikios, kaip tau atrodo manosios. Rytoj mes susitiksime, ir tu patirsi, kokia aš tau dėkinga. Sudie!

— Sudie, mano valdove ir širdies šviesa!— atsakė ginklakalys ir, nulipęs laiptais iš Ketrinos kambarėlio, jau buvo beišeinąs į gatvę, bet Gloveris nutvėrė jį už rankos.

— Šios nakties grumtynės man suteiktų daugiau džiaugsmo, negu yra kada suteikęs kardų žvangėjimas, jeigu, Henri, jos iš tiesų atvestų į protą mano dukterį ir išmokytų vertinti tave pagal nuopelnus. Garbė šventajam Makgrideriui! Aš net pajutau simpatiją šitiems nutrūktgalviams, ir man gaila nelaimingo įsimylėjėlio, kuriam jau niekada neteks nešioti ant dešinės rankos antsiuvo. E! Vargšelis prarado tai, ko gailėsis iki pat grabo lentos, ypač kai reiks mautis pirštines. Taigi, o ateity mokės mums už darbą tik pusę kainos... Ne, palauk, nė žingsnio iš šitų namų,— šnekėjo Gloveris toliau.— Tau negalima išeiti iš mūsų, jokiu būdu negalima, sūnau.

— Aš neisiu. Bet, jums leidus, pabudėsiu gatvėje. Užpuolikai gali sugrįžti.

— O kad ir taip,— tarė Saimonas,— tai tau bus parankiau nuvyti juos, neišėjus iš namų. Mums, miestelėnams, labiausiai pritinka toks kovos būdas — gintis iš už mūrinių sienų. Tos gudrybės mes išmokome, eidami privalomą sargybą. Be to, jau daugelis žmonių sukilo, tad lig ryto mums užtikrinta taika ir ramybė. Sek paskui mane.

Su tais žodžiais jis nusitempė Henrį, nelabai ir tesipriešinantį, į tą patį kambarį, kur juodu vakarieniavo ir kur senoji Dorotė, kaip ir kiti iš miego pakelta riaušių, bemat pakūrė ugnį.

— O dabar, šaunusis mano sūnau,— tarė Gloveris,— ko norėtum išgerti į savo tėvo sveikatą?

Henris Smitas buvo pasodintas ant tamsaus ąžuolinio suolo ir sėdėjo, įsmeigęs akis į ugnį, kurios raudoni atspindžiai tvyksčiojo vyriškame jo veide. Jis pusbalsiu sau murmėjo:

— „Gerasis Henri" „drąsusis Henri". Ak! Kad ji būtų pasakiusi „mielasis Henri!"

— Ar tai gėrimų pavadinimai?— nusijuokė senasis Gloveris.— Tokių mano rūsyje nėra. Bet jei šia proga tiks che-

resas, reinvynis ar gaskoniškasis, tark žodį, ir suputos taurės.

— „Priimk karščiausią padėką",— murmėjo ginklakalys vis dar sau po nosimi.— Anksčiau ji man niekada to nesakydavo... „karščiausia padėka" Gal tie žodžiai ir ką daugiau reiškia?

— Jų prasmę, vyruti, galima dar praplėsti kaip ištempiam ožiuko odą,— tarė Gloveris,— jei pasikliausi manimi. O dabar atsakyk, ko norėtum išgerti per pusryčius?

— Jūsų valia, tėve,— ginklakalys atsakė, kad tik būtų atsakyta, ir vėl įniko nagrinėti jam skirtus Ketrinos žodžius.— Ji prasitarė apie karštą mano širdį, bet kalbėjo ir apie beatodairišką ranką. Kaipgi man atsikračius savo aistros kautis? Žinoma, paprasčiausia būtų nusikirsti dešinę ranką ir prikalti prie bažnyčios durų, kad ji man niekada daugiau nedarytų gėdos prieš Ketriną.

— Šiai nakčiai jau pakaks nukapotų rankų,— tarė jo bičiulis ir pastatė ropinę su vynu ant stalo.— Kam tu save kankini, drauguži? Ji mylėtų tave dvigubai labiau, jeigu nematytų, kaip tirpsti prieš ją. Bet dabar aš rimtai paimsiu tą dalyką į savo rankas. Aš neketinu amžinai gyventi baimėje ir drebėti, kad tie didžiūnų tarnai vieną dieną neįsilaužtų į mano dirbtuvę, neišplėštų mano namų todėl, kad mano dukterį, tik pamanykite sau, vadina Perto gražuole. Ne, ji dar pajus, kad aš esu jos tėvas ir reikalauju paklusnumo, kaip dera pagal įstatymą ir šventąjį raštą. Ji bus tavo žmona, Henri, širdie tu mano auksine! Tavo žmona, narsuoli tu mano, ir ne vėliau, kaip už poros savaičių. Tokios tokelės! Taigi už linksmas tavo vestuves, šaunuoli Smitai!

Tėvas išgėrė didžiulę taurę, paskui vėl pripylė savo įsūniui, kuris lėtai pakėlė ją prie burnos, bet, net neprilietęs prie lūpų, staiga pastatė ant stalo ir papurtė galvą.

— Na, jeigu tu neišgėrei tokio tosto, aš nežinau, kas išgers,— tarė Saimonas.— Kas tave jaudina, paikas vaikine? Čia, galima sakyti, laimingas atsitiktinumas atiduoda ją tavo valion, nes juk visas miestas, nuo vieno galo iki kito, puls ją gėdinti, jei ji duos tau neigiamą atsakymą. Va aš, jos

tėvas, sutinku ne tik palaiminti šią santuoką, bet trokštu matyti jus sujungtus taip stipriai, kaip tik adata yra kada susiuvus tymą. Ir tada, kai viskas tavo pusėje — laimė, tėvas ir visa kita — tu atrodai lyg tas nelaimingas įsimylėjėlis iš baladės, kuris greičiau šoks į Tėjų, negu ryšis pasipiršti merginai, nors tat vieni juokai — tereikia nutaikyti laimingą minutę.

— Taip, laimingą minutę, tėve! O aš klausiu, ar bus kada tokia minutė, kad Ketrina pažvelgtų į žemę ir jos gyventojus ir teiktųsi išklausyti tokio šiurkštaus ir tamsaus neišprusėlio, kaip aš. Nemoku jums paaiškinti, kodėl taip yra, tėve; juk šiaip aš aukštai laikau galvą, nenusileisdamas kitiems vyrams, bet prieš šventą jūsų dukterį nebetenku drąsos, pasitikėjimo ir negaliu negalvoti, kad tai būtų beveik šventvagystė, jei staiga įgyčiau jos meilę. Jos mintys pernelyg nežemiškos, kad kreiptų jas į tokį, kaip aš.

— Kaip išmanai, Henri,— atsakė Gloveris.— Aš nežadu tavęs gundyti, o mano duktė juo labiau, ir garbingas mano pasiūlymas — ne dingstis kivirčams. Bet jeigu tu manai, kad aš pasiduosiu jos paikiems svaičiojimams apie vienuolyną, tai būk tikras, apie tai nė girdėti nenoriu. Bažnyčią aš myliu ir gerbiu,— tarė jis persižegnodamas.— Aš sąžiningai išmoku jai, kas priklauso, niekieno neverčiamas, laiku — ir dešimtinę, ir visokius įnašus pašalpoms, vynui, vaškui, moku tvarkingai, sakau, kaip ir kiekvienas mano luomo Perto gyventojas. Bet aš negaliu paaukoti bažnyčiai savo vienintelę avelę, nes ją vieną teturiu šiame pasaulyje. Jos motina man buvo brangi žemėje, dabar ji angelas danguje. Viskas, kas liko man atminimui apie tą, kurios netekau, yra Ketrina, ir, jeigu ji stos į vienuolyną, tai ne anksčiau, negu mano senos akys užsimerks amžinai. O tu, bičiuli Govai, elkis taip, kaip pačiam atrodo geriau. Būk ramus, aš tau jos į žmonas neperšu.

— Na, per stipriai pučiate dumples,— tarė Henris.— Taip mes visada baigiame, tėve,— jūs ant manęs užširstate už tai, kad nesiryžtu tam žingsniui, kuris padarytų mane laimingiausiu žmogum pasaulyje, jei tik mano valioje būtų jį žengti.

Ak, tėve, te atšiauriausias durklas, kurį esu savo gyvenime nukalęs, perveria dabar mano širdį, jeigu nors mažiausia jos dalelytė priklauso man labiau, negu jūsų dukrai. Bet ką paveiksi! Negaliu aš apie ją galvoti blogiau, negu ji to nusipelno, arba laikyti save geresniu, negu esu iš tikrųjų; ir tai, kas jums atrodo lengva ir pasiekiama, man taip sunku, tarsi reikėtų nukaldinti plieninius šarvus iš linų pašukų. Bet. į jūsų sveikatą, tėve,— pridūrė jis linksmesniu balsu,— ir į mano gražiosios šventosios, į mano Valentinos, nes viliuosi šitaip vadinti jūsų Ketriną ištisus šiuos metus. Ir neužlaikysiu jūsų ilgiau — laikas jums padėti galvą ant priegalvio ir pasilepinti duknose iki aušros, o tada pats palydėsite mane į savo dukros kambarį, kad ji neįsižeistų, kai neprašytas įeisiu palinkėti jai labo ryto — pačiai gražiausiai iš visų, kurias saulė išbudins mūsų mieste ir daug mylių aplinkui.

— Neblogas patarimas, sūnau,— tarė dorasis Gloveris.— O tu ką darysi? Gulsi šalia manęs ar eisi pas Konakarą?

— Nei čia, nei ten,— atsakė Henris Govas.— Aš tik trukdyčiau jums užmigti. Šitas krėslas man ne prastesnis už pūkinius patalus, ir aš pasnausiu, kaip sargybinis, nepaleisdamas iš rankų ginklo.

Su tais žodžiais jis uždėjo ranką ant durklo rankenos.

— Gal dievas duos ir nebereikės vėl jo griebtis. Labos nakties, arba, teisingiau, labo ryto. O kai praauš — kas pirmas prabus, pakels kitą.

Taip išsiskyrė du miestelėnai. Gloveris atsigulė į lovą ir, reikia manyti, užmigo. Įsimylėjėliui sumerkti akių nepavyko. Tvirtam jo kūnui tos sunkios nakties nutikimai nepaliko pėdsakų, tačiau jautri širdis niekaip negalėjo nurimti. Iš pažiūros Henris Smitas buvo stambaus sudėjimo miestelėnas, didžiuojąsis savo sugebėjimais kalti ginklus ir savo miklumu paleisti juos į darbą; profesinis išdidumas, fizinė jėga ir tobulas ginklo valdymas labai dažnai pastūmėdavo jį į vaidus, ir todėl daugelis žmonių jo bijojo, o kai kurie nekentė. Tačiau šios savybės jungėsi su paprastu vaikišku geraširdiškumu, o taipogi su liepsninga vaizduote ir jautrumu, kas,

rodos, visai nesiderino su jo sunkiu darbu prie žaizdro ar karingais įpročiais. Galimas daiktas, kad būdo staigumas ir karštumas, išugdytas senovinių baladžių bei eiliuotų romanų — vienintelio jo patirties ir žinių šaltinio,— kartais sugundydavo jį atlikti žygių, neretai pasižyminčių naivoku riteriškumu. Tačiau jo meilė gražiajai Ketrinai išties buvo švelni, kaip, sakysim, to ginklanešio, kurį, jei daina nemeluoja, apdovanojo savo šypsenomis Vengrijos karalaitė. Jo jausmas savo išrinktajai iš tiesų buvo toks prakilnus, tarytum skirtas tikram angelui; todėl ir senasis Saimonas, ir kiti jo draugai manė, kad tokia nežemiška ir nuolanki aistra neras atsako mirtingos būtybės širdyje. Tačiau jie klydo. Ketrina, kad ir buvo labai kukli bei santūri, širdį turėjo gebančią jausti ir suprasti, kokia didelė ir karšta ginklakalio meilė. Ir nesvarbu, ar ji įstengs atsakyti į ją, ar ne, slapta vis tik didžiavosi rūsčiojo Henrio Govo ištikimybe, kaip romano herojė didžiuotųsi draugyste prijaukinto liūto, kuris sekioja paskui, sergėdamas ją ir gindamas. Švintant pabudusi, ji su nuoširdžiausiu dėkingumu prisiminė tą paslaugą, kurią jai šią audringą naktį buvo padaręs Henris Govas, ir pirma mintis, atėjusi jai į galvą, buvo noras jam tą dėkingumą pareikšti.

Truputį išraudusi dėl savo sumanymo, ji skubiai pakilo iš lovos.

— Aš buvau jam perdaug šalta,— tarė ji sau,— ir, gal būt, neteisinga. Nors ir negaliu nusileisti jo siekimams, aš esu jam dėkinga ir nelauksiu, kol tėvas lieps nusiskirti jį šiems metams savo Valentinu. Susirasiu jį ir pati išsirinksiu. Aš laikydavau kitas merginas perdaug drąsiomis už tokį elgesį, bet labiausiai įtiksiu tėvui ir pasitarnausiu pagal visas apeigas šventajam Valentinui, parodydama dėkingumą šiam narsiam žmogui.

Skubiai ir toli gražu ne taip rūpestingai apsirengusi, kaip paprastai, ji nubėgo laiptais žemyn ir atidarė to kambario duris, kuriame, kaip atspėjo, jos gynėjas ilsėjosi po kautynių. Ant slenksčio Ketrina stabtelėjo, staiga suimta baimės, kaip įvykdyti savo ketinimą, nes paprotys ne tik leido, bet ir reikalavo, kad savo sąjungą Valentinai sutvirtintų draugišku

pabučiavimu. Ir buvo laikoma ypatingai geru ženklu, jei vienam jų pasitaikydavo užtikti kitą miegant ir pažadinti atliekant šią malonią priedermę.

Kada ir kam buvo pasitaikiusi palankesnė proga sutvirtinti šį slaptingąjį ryšį, negu ta, kurią likimas pasiuntė Ketrinai? Po ilgų apmąstymų stipruolio ginklakalio pasiduota miegui ir taip užsnūsta krėsle, kur sėdėjo. Miegant jo veido bruožai atrodė griežtesni ir vyriškesni, negu juos vaizdavosi Ketrina, kuri, matydama jį susidrovėjusį arba bijantį sukelti jos nepasitenkinimą, manė, kad Henrio veidui būdinga kvailoka išraiška.

„Koks jis griežtas iš pažiūros!— pagalvojo ji.— O jeigu jis supykęs. ir staiga prabus... o mes čia vieni. Pašaukt Dorotę? Pažadinti tėvą? Bet ne. Juk toks paprotys, ir aš jį pabučiuosiu nekaltai ir pagarbiai lyg sesuo. Man nėra ko nuogąstauti, kad Henris neteisingai mane supras, ir negaliu leisti, kad vaikiškas drovumas nugalėtų mano dėkingumą.

Su tokia mintimi ji lengvu, nors ir neryžtingu žingsniu nuėjo pirštų galais per kambarį, išraudusi nuo savo ketinimo, ir, prisėlinusi prie krėslo, kuriame miegojo kalvis, pabučiavo jį į lūpas taip švelniai, tarsi rožės lapelis būtų ant jų nukritęs. Matyt, negilus buvo miegas, jei jį galėjo išblaškyti toks prisilytėjimas, ir miegančiojo sapnai, tur būt, siejosi su tuo, kas jį pažadino, nes Henris, akimirksniu pašokęs, stvėrė merginą į glėbį ir pabandė karštai atsakyti į pasveikinimą, sutrikdžiusį jam poilsį. Bet Ketrina ėmė priešintis, o kadangi priešinosi greičiau iš išgąsčio ir kuklumo, negu mergiško įpročio, sumišęs įsimylėjėlis leido jai ištrūkti iš rankų, iš kurių pati niekaip nebūtų pajėgusi išsiveržti, net jei būtų ir dvidešimt kartų stipresnė.

— Nerūstauk, gerasis Henri!— švelniu balsu tarė Ketrina apstulbusiam ginklakaliui.— Aš pagerbiau šventąjį Valentiną, parodydama, kaip vertinu draugą, kurį jis man pasiuntė šiems metams. Jeigu tik čia būtų mano tėvas, aš neišdrįsčiau atsakyti to atpildo, kurio tu turi teisę reikalauti už nutrauktą miegą.

— Manęs laukti nereikės,— tarė senasis Gloveris, linksmai įbildėdamas į kambarį.— Laikyk ją, Smitai... laikyk. kalk geležį, kol karšta, ir parodyk jai, ką reiškia patarlė „Nekušink miegančio šuns".

Tų žodžių padrąsintas, Henris, nors ir nebe su tokia gąsdinančia aistra, vėl apkabino užkaitusią merginą, ir ji gana nuolankiai priėmė jo bučinį, dešimtį kartų ilgesnį ir karštesnį už tą, už kurį jis taip labai norėjo atsilyginti. Galiausiai Ketrina išsivadavo iš savo garbintojo glėbio ir, tarsi išsigandusi bei gailėdamasi to, ką padarė, klestelėjo į krėslą ir užsidengė veidą rankomis.

— Neliūdėk, kvailute,— tarė tėvas,— šiandien tu padarei laimingiausius du Perto vyrus, ir šito nedera gėdytis, todėl, kad vienas jų — tavo senukas tėvas. Dar niekada nemačiau tokio gražaus bučinio, tad visai suprantama, kad už tokį turi būti ir deramai atsilyginta. Pažvelk į mane, brangioji. Pažvelk ir nusišypsok. Garbės žodis, saulė, dabar kylanti virš mūsų mielo miesto, neatskleis reginio, kuris labiau mane pradžiugintų. Hm,— juokaudamas šnekėjo jis toliau,— o gal tu vaizdavaisi turinti Džeimio Kedžio žiedą ir galinti vaikštinėti nematoma? Ne, mano apyaušrio fėja! Aš jau kėliausi, kai išgirdau darantis tavo miegamojo duris, ir nusekiau įkandin tavęs laiptais — ne todėl, kad apginčiau tave nuo to miegų maišo Henrio, bet todėl, kad galėčiau paganyti akis, regėdamas mylimąją dukrą, gera valia darančią tai, ko labiausiai trokšta jos tėvas. Na, nusiimk nuo veido paikas rankeles, o jeigu tu mažumėlį nukaitai, tai tuo maloniau šventajam Valentinui jo dienos rytą, nes niekas taip nepuošia mergaitės skruostų, kaip paraudimas.

Su tokiais žodžiais Saimonas Gloveris švelniai praskleidė dukros rankas nuo veido. Ji iš tikrųjų buvo visa iškaitusi, bet ne vien iš mergiško drovumo, ir jos akys plūdo ašaromis.

— Čia dabar! Tu verki, brangioji,— šnekėjo jos tėvas.— Ne, ne, to jau per daug. Henri, padėk man nuraminti šią kvaišelę.

Ketrina valios pastangomis susitvardė ir nusišypsojo, tačiau šypsena išėjo liūdna ir rimta.

— Aš tik norėjau pasakyti, tėve,— prabilo gražioji Perto mergelė, šiaip taip tvardydamasi,— kad, išsirinkdama Henrį Govą savo Valentinu ir jį pasveikindama šį rytą taip, kaip reikalauja paprotys, norėjau tik išreikšti jam savo dėkingumą už jo vyrišką ir ištikimą pasitarnavimą, o jums — savo paklusnumą... Bet neįkalbėkite jam. ir, ak, tėve, pats nepagalvokite, kad aš turėjau omenyje ką nors daugiau, išskyrus savo pažadą būti jam ištikima ir atsidavusi Valentina visus šiuos metus.

— Na, na, na! Visa tai mes žinome,— tarė Saimonas atlaidžiu balsu, nelyginant vaikui.— Mes žinome, kaip tai reikia suprasti; kol kas, pradžiai, pakanka. Nenuogąstauk, tavęs niekas neskubina. Jūs įsimylėję, ištikimi, tikri Valentinai, o visa kita — kaip lems dangus ir aplinkybės. Nusiramink, prašau tavęs, negrąžyk mažų savo rankelių ir nebijok — niekas tau nebekvaršins galvos. Tu pasielgei narsiai ir puikiai... O dabar bėk pas Dorotę, pašauk ją, tą seną tinginę, tegu pataiso mums stiprius pusryčius — po neramios nakties ir džiugaus ryto jie išeis mums į sveikatą. Ir pati nepagailėk rankų, iškepk mums skaniųjų paplotėlių, kuriuos kepti tik tu viena temoki, ir, žinoma, turi teisę į savo paslaptį, nes ją tau atvėrė. amžiną atilsį tavo brangiausioji motušė,— pridūrė jis atsidusdamas.— Kaip ji džiaugtųsi, sulaukusi tokio laimingo švento Valentino ryto!

Ketrina pasinaudojo tokia gera proga ir išbėgo iš kambario. Henriui pasirodė, kad saulė dingo nuo dangaus pačiame vidurdieny ir pasaulis nugrimzdo tamsoje. Net gražios viltys, sužadintos paskutinio įvykio, ėmė blėsti, prisiminus pasikeitusį jos elgesį. ašaras akyse, atvirą baimę veide. ir nuoširdžias pastangas aiškiai, kiek leidžia mandagumas, parodyti, kad, apdovanodama jį bučiniu, ji tik atliko Valentino šventės ritualą. Jos tėvas pasižiūrėjo į jo paniurusį veidą su nuostaba ir nepasitenkinimu.

— Vardan šventojo Jono! Kas tau darosi? Ko sėdi apsiblausęs kaip apuokas, kada kitas, tavimi dėtas, jeigu iš tiesų

taip mylėtų mano vargšę mergaitę, kaip sakaisi mylįs, dabar būtų linksmas it vieversys!

— Deja, tėve,— atsakė nusiminęs įsimylėjėlis.— Juk viskas jos veide užrašyta. Ji myli mane tiek, kad sutinka būti mano Valentina — juo labiau kad jūs to pageidaujate, bet ne tiek, kad sutiktų būti mano žmona.

— Kad tu prasmegtum,— supyko tėvas.— Aš irgi moku skaityti moters veidą, ir geriau, negu tu. Nieko panašaus jos veide neįrašyta. Pagalvok, velniai tave rautų! Tu drybsai čia krėsle kaip lordas ir dedi sau į akį kaip teisėjas, o jei mylėtum kaip tikras mylimasis, tai, įsmeigęs akis į rytus, būtum tykojęs pirmojo saulės spindulio. Bet ne — guli sau ir knarki, nė truputėlio negalvodamas nei apie ją, nei apie ką kitą pasaulyje. O vargšė mergaitė keliasi su aušra, kad nepaglemžtų kuri kita jos brangiausio budinčio Valentino, ir žadina tave glamone, kuri — padėk man, šventasis Makgrideri — įkvėptų gyvybę net priekalui. Ir ką gi? Tu prabundi ir puoli skųstis, niekus taukšti, bėdoti, tarsi lūpas tau pridegino įkaitinta geležim. Gaila, kad ji vietoje savęs nepasiuntė senosios Dorotės — eitum tada Valentino tarnybą bedantei senei, kaulų maišui. Visam Perte ji būtų geriausia Valentina tokiam bailiui.

— Bailiui, tėve?— pakartojo Smitas.— Dvidešimt miklių gaidžių, kuriems aš nuroviau skiauteres, gali paliudyti, ar bailys aš, ar ne. Ir dangus mato, atiduočiau žemės sklypą, kurį valdau kaip Perto miestietis, priedo savo kalvę su visom dumplėm, gniaužtais, priekalu ir kitkuo, jeigu iš teisybės viskas būtų taip, kaip jūs sakote. Bet aš kalbu ne apie Ketrinos sumišimą, jos drovų nuoraudį, o apie tai, kaip greit jis dingo, nuvytas blyškumo, ir apie ašaras, po to pasipylusias. Tai kaip balandžio liūtis: prisiartina netikėtai ir apniaukia šviesių šviesiausią aušrą, kokia tik gali būti virš Tėjaus.

— Ta-ta-ta!— pertraukė Gloveris.— Nei Roma, nei Pertas neišaugo per vieną dieną. Tu juk tūkstantį kartų esi žvejojęs lašišą — nejaugi nieko nepasimokei? Kai žuvis nutveria jauką, jeigu iš karto stipriai užkirsi, valas nutruks, nors būtų ir

vielinis. Atpalaiduok, brolau, leisk žuviai giliau praryti, ramiai palūkuriuok, ir už pusvalandžio ji ramiai tįsos ant kranto. Pradžia gera — geresnės nė norėti negalima. Tu gi nelauki, kad vargšė mergaitė pati ateitų į tavo lovą, kaip atėjo prie tavo kėdės. Doros merginos taip nesielgia. Taigi, bičiuli! Kai mes papusryčiausime, aš pasirūpinsiu, kad tu galėtum pasikalbėti su ja iš širdies. Tik žiūrėk, per daug nesikuklink, bet ir nespausk per daug. Trauk palengva kaip lašišą, neskubėdamas, ir aš guldau galvą — viskas bus gerai.

— Nesvarbu, kaip aš pasielgsiu, tėve,— atsakė Henris,— jūs vis tiek mane apkaltinsite: arba sakysite, kad buvau pernelyg atsargus, arba pernelyg atkaklus. Aš atiduočiau geriausius šarvus, kuriuos man pavyko kada nukalti, jeigu bėda būtų tik dėl manęs,— tada lengviau būtų ir susitarti. Bet prisipažįstu, kad šitokia proga tikrai nemokėsiu užvesti kalbos, čia esu tikras lepšis.

— Eime į dirbtuvę, sūnau, ir aš tau pagelbėsiu — surasiu dingstį pradėti kalbai. Juk tu žinai, kad mergina, įdrąsusi pabučiuoti miegantį vyrą, laimi iš jo porą pirštinių. Eime į dirbtuvę; ten tau rasim porą iš ploniausio tymo — ir kaip tik jos rankai. Aš galvojau apie jos vargšę motiną, kai kirpau jas,— pridūrė atsidusdamas dorasis Saimonas,— ir, išskyrus Ketriną, visoje Škotijoje nežinau moters, kuriai jos tiktų, nors jas esu matavęs ne vienai aukštakilmei rūmų gražuolei. Eime, sakau, ir turėsi, nuo ko pradėti kalbą. Liežuvis atsiriš, kad tik drąsa ir atsargumas neapleistų tavęs, kai suskasi šnekinti merginą.

ŠEŠTAS SKYRIUS

Bet savo rankos nė vienam neatiduos Katerina.
Šekspyras, „Užsispyrėlės sutramdymas"

Padavė pusrytį, ir ant stalo išdygusią krūvą plonučių minkštų paplotėlių, iškeptų pagal šeimos receptą iš miltų ir medaus, tėvas su svečiu ne tik su pateisinamu šališkumu

liaupsino, bet ir įvertino tokiu būdu, kuriuo geriausiai vertinami visokie kepiniai ir pudingai. Visi kalbėjosi, juokavo, kvatojosi. Ketrina taip pat atgavo dvasinę pusiausvyrą ten, kur paprastai to meto damos ir panelės lengvai ją prarasdavo, tai yra virtuvėje, eidama namų ruošą, kurią gerai išmanė. Vargu ar Senekos skaitymas būtų galėjęs per tokį trumpą laiką grąžinti jai dvasios ramybę.

Galustalėje sėdėjo senoji Dorotė, kaip derėjo pagal to meto šeimos papročius. Vyrai tiek buvo įsitraukę į pokalbį, o Ketrina tiek atsidėjus tėvo ir svečio aptarnavimui bei savo pačios mintims, kad Dorotė pirmoji pastebėjo, jog nėra Konakaro.

— Teisybė,— tarė šeimininkas.— Eik, pavadink jį, tą dykūną kalnietį. Jis neparodė akių ir praeitą naktį per mūšynes — bent aš jo nemačiau. Ar kas matėte jį?

Visi atsakė, kad ne. O Henris Smitas pridūrė:

— Kartais kalniečiai gali kaip kalnų elniai... tyliai tūnoti ir taip pat mikliai skuosti, ištikus pavojui. Esu tai matęs savo akimis — ir ne sykį.

— Bet ne sykį buvo ir taip,— atsakė Saimonas,— kad karalius Artūras su visais savo riteriais negalėjo atsilaikyti prieš juos. Aš prašyčiau tavęs, Henri, pagarbiau atsiliepti apie kalniečius. Jie dažnai lankosi Perte, pavieniui ir būriais, su jais reikia gyventi santarvėje, kol jie patys taikingai gyvena su mumis.

Ginklakaliui niežėjo liežuvis atsikirsti, bet jis išmintingai patylėjo.

— Jūs gi žinote, tėve,— tarė jis šypsodamasis,— kad mes, amatininkai, labiau mylime tuos, kurie duoda mums uždirbti; mano amatas tarnauja narsiems ir kilmingiems riteriams, tauriems ginklanešiams ir pažams, eiliniams sargybiniams ir visiems kitiems, nešiojantiems ginklus, kuriuos mes gaminame. Ir todėl aš labiau gerbiu Rutvenus, Lindsėjus, Ogilvus, Olifantus ir daugelį kitų mūsų narsių ir kilmingų kaimynų, negu tuos plikšius ilgarankius kalniečius, kurie niekada mūsų tinkamai nevertins — gal tik kokie penki iš klano jie nešioja pošarvius, sutrūnijusius kaip ir jų vėliava ir bet kaip sukurp-

tus netikšos kaimo kalvio, kuris nepriklauso garbingam mūsų cechui, nežino mūsų amato paslapčių, o tiesiog daužo priekalą kalvėje, kurioje anksčiau darbavosi jo tėvas. Man regis, tokie žmonės nieko neverti sąžiningo meistro akyse.

— Pakaks, pakaks,— atsakė Saimonas.— Prašau tavęs liautis taip kalbėjus, nes tuojau ateis čionai mano dykaduonis, ir, nors šiandien šventės rytas, aš daugiau negeidžiu kruvino pudingo.

Jaunuolis iš tiesų atėjo perbalusiu veidu, parausvusiom akim, labai susijaudinęs. Jis atsisėdo žemutiniame stalo gale, priešais Dorotę, ir persižegnojo, tarsi ruošdamasis pusryčiauti. Matydama, kad jis nieko neima, Ketrina įdėjo į lėkštę keletą taip visiems patikusių paplotėlių ir paragino valgyti. Iš pradžių jis gan niūriai atmetė jos širdingas vaišes, bet kai ji su meilia šypsena pasiūlė antrąkart, jis paėmė vieną paplotėlį, perlaužė ir atsikando, bet nuryti prireikė didelių pastangų, todėl daugiau nebevalgė.

— Prastas tavo apetitas švento Valentino rytą, Konakarai,— geraširdiškai tarė šeimininkas,— nors naktį tu miegojai kaip užmuštas, jei tau nekliudė grumtynių triukšmas. O aš maniau, kad vos išgirdęs pavojaus ženklą, nors ir už mylios nuo mūsų, smarkusis kalnietis su kardu rankoje stos petys petin su šeimininku.

— Aš girdėjau tik neaiškų triukšmą,— tarė jaunuolis, ir jo veidas staiga plykstelėjo kaip įkaitusi žarija,— ir aš palaikiau jį įsilinksminusių lėbautojų šūkavimu; o jūs visada liepiate man neatidarinėti durų ar langų ir dėl kiekvieno nieko nekelti namų ant kojų.

— Gerai jau gerai,— tarė Saimonas.— Aš maniau, kad kalnietis vis tik sugeba ątskirti kardų žvangėjimą nuo arfų čirpesio, laukinį kovos šauksmą nuo linksmų sveikinimų. Bet pakaks apie tai, vaike. Aš džiaugiuosi, kad tu baigi atsikratyti mušeikiškų įpročių. Negaišuok su pusryčiu, nes aš turiu tau pavedimą, ir gan skubų.

— Aš jau papusryčiavau, ir pats skubu. Išeinu į kalnus... Ar turite ką pranešti mano tėvui?

— Ne,— atsakė Gloveris suglumęs.— Bet ar tau visi namie, vaike? Koks viesulas veja tave iš miesto, ar tik nebijai kieno nors keršto?

— Aš gavau netikėtą žinią,— tarė Konakaras, sunkiai tardamas žodžius, bet ar jį varžė svetima jam kalba, ar kas kita, buvo sunku suprasti.— Bus subuvimas. didelė medžioklė...— Jis nutilo.

— O kada tu grįši iš šios prakeiktos medžioklės,— paklausė šeimininkas,— jei ne per drąsu iš mano pusės pasiteirauti?

— Tiksliai negaliu pasakyti,— atsakė pameistrys.— Gal ir visai negrįšiu, jei taip pageidaus mano tėvas,— pridūrė jis apsimesdamas abejingu.

— Kai labai prašomas aš priėmiau tave į savo namus,— gan rūsčiai prabilo Gloveris,— maniau, kad su šitom istorijom baigta. Maniau, kad apsiėmęs išmokyti tave garbingo amato, tegul ir labai nenorom, daugiau nebegirdėsiu nė žodžio apie medžiokles, apie karinius sambūvius, apie klano sueigas ir visokius tokius dalykus.

— Su manimi niekas nesitarė, kai siuntė čionai,— išdidžiai atrėžė vaikinas.— Negaliu pasakyti, kokios buvo sąlygos.

— Bet aš galiu pasakyti jums, sere Konakarai,— įtūžo Gloveris,— kad šitaip elgtis nedora: užsikorė ant kaklo sąžiningam meistrui, sugadino tiek odų, kad neatsiteis ir savo nuosava, o dabar, kai sumito ir galėtų duoti bent kiek naudos, tai staiga pareiškia, kad jis, girdi, pageidaująs tvarkyti savo laiką kaip jam patiksią, tarsi laikas priklausytų jam, o ne šeimininkui.

— Atsiskaitysite su mano tėvu,— atsakė Konakaras.— Jis jums dosniai sumokės — po prancūzišką ėriuką[1] už kiekvieną sugadintą odą ir po riebią karvę ar bulių už kiekvieną dieną, kurią praleidau nedirbęs.

— Derėkis su juo, drauguži Gloveri, derėkis,— šiurkščiai tarė ginklakalys.— Užmokės tau dosniai, jei ir ne itin sąži-

[1] Prancūziška auksinė moneta su ėriuko atvaizdu.

ningai. Knieti man, kiek piniginių jie išpurtė, kol prisikimšo savo sporaną[1], iš kurio rieškučiomis pažers jums auksą, ir kieno ganyklose priganė tuos bulius, kuriuos atgins čionai Grempiano tarpekliais.

— Tu priminei man, mielas drauge,— tarė jaunasis kalnietis, iš didžio kreipdamasis į Smitą,— kad su tavimi aš taipogi turiu suvesti sąskaitas.

— Nelįsk prie manęs arčiau, kaip per rankos ilgį,— pasakė Henris, ištiesdamas raumeningą ranką,— man jau šiąnakt pakako tų grumtynių ir badymosi ylomis. Nebijau aš vapsvos įgėlimo, man tik nusispiaut, bet jau išgirdęs, kad ji sukinėjasi aplinkui, aš jos per arti neprisileisiu.

Konakaras paniekinamai nusišypsojo.

— Aš nežadu daryti tau pikta,— tarė jis.— Mano tėvo sūnus ir taip parodė per daug garbės tokiam storžieviui, praliedamas jo kraują. Bet aš užmokėsiu tau už kiekvieną lašą ir taip panaikinsiu jo ženklą nuo savo pirštų.

— Nutilk, pagyrų puode!— suriko Smitas.— Tikro vyro kraujas neįkainojamas auksu. Yra tik vienas būdas atsipirkti. Tu nusileisi į žemumą per mylią nuo kalnų su dviem pačiais stipriausiais žaliūkais iš savo klano, ir aš pasišnekėsiu su jais, o tave pavesiu pamokyti savo pameistriui, neūžaugai Dženkinui.

Čia įsiterpė Ketrina.

— Nusiramink, mano ištikimas Valentinai,— tarė ji,— jei aš turiu teisę įsakyti. Nurimk ir tu, Konakarai, kuris privalai man, kaip šeimininko dukteriai, paklusti. Negerai iš ryto vėl žadinti tą priešiškumą, kurį nakčia pavyko užmigdyti.

— Tai likite sveiki, šeimininke,— tarė Konakaras, vėl perverdamas Smitą paniekos žvilgsniu, o tas tik nusikvatojo.— Likite sveiki! Ir ačiū jums už gerumą, kurio nepagailėjote net tada, kai nebuvau vertas. Jei kartais aš atrodžiau nedėkingas, tai dėl to kaltos aplinkybės, o ne pikta valia. Ketrina. .— jis pažvelgė į merginą didžiai susijaudinęs, ku-

[1] Kalniečių kapšys, dažniausiai siuvamas iš ožkenos ir nešiojamas iš priekio, prikabintas prie diržo.

pinas prieštaringiausių jausmų, kiek padelsė, tarsi norėdamas kažką pasakyti, o paskui apsigręžė ir tepasakė:— Sudie!

Po penketo minučių apsiavęs brogais, su nedideliu ryšulėliu rankoje jis išėjo pro šiaurinius Perto vartus ir pasuko į kalnus.

— Štai žengia skurdas ir puikybė, kurio visam klanui pakaktų,— tarė Henris.— Vaikiščias taip lengvai tauškia apie auksinius pinigus, kaip aš kalbėčiau apie sidabrinius pensus; tačiau galiu prisiekti, kad vilnonių jo motinos pirštinių nykšty išsitektų visi jų klano lobiai.

— Gal ir taip,— nusijuokė Gloveris.— Jo motina buvo stambių kaulų, ypač stambūs buvo pirštai ir riešas.

— O galvijų,— pridūrė Henris,— jo tėvas ir broliai prisiglemžė palengva, avį po avies.

— Kuo mažiau apie juos kalbėsime, tuo geriau,— tarė Gloveris, vėl surimtėdamas.— Brolių jis neturi, o tėvas galingas žmogus ir jo rankos ilgos — tiesia jas, kur gali, ir girdi per didžiausią atstumą, tad neverta kalbėti apie jį be reikalo.

— Ir vis dėlto atidavė vienintelį sūnų už pameistrį pas Perto pirštininką?— nustebo Henris.— Man regis, jam labiau prie veido koks kilnus, kaip mūsuose sakoma, šventojo Krispino amatas[1]. Jeigu kokio didžiulio Mako ar O' sūnus nori tapti amatininku, tai turi išsirinkti tik tokį amatą, kur pavyzdį jam rodytų princai.

) Ši pastaba, nors juokais pasakyta, pažadino mūsų gerojo Saimono profesinį orumą — svarbiausią jausmą, apspręsdavusį to meto amatininkų elgseną.

— Klysti, sūnau Henri,— atrėžė jis ryžtingai.— Pirštininkų amatas daug garbingesnis, kadangi jų gaminiai skirti rankoms, o batsiuvių ir kurpių — tik kojoms.

— Abu amatai vienodai reikalingi miesto bendruomenei,— tarė Henris, kurio tėvas buvo kurpius.

— Galimas daiktas, mano sūnau,— tarė Gloveris,— tačiau ne vienodai garbingi. Pats pasvarstyki: ranką mes paduo-

---

Batsiuvio amatas.

dame draugystės ir ištikimybės ženklan, o koja tokios garbės neturi. Narsuolis kaunasi ranka, bailys raito kojas iš kovos lauko. Pirštinė mosuoja ore, batas klampoja per purvyną. Sveikindamas draugą, žmogus ištiesia jam ranką, o norėdamas nuvyti šunį arba tą, kurį niekina kaip šunį, spiria koja. Visame plačiame pasaulyje pirštinė ant ieties smaigalio reiškia draugystės ir ištikimybės ženklą, o, nusviesta žemėn, ji šaukia į riterišką dvikovą. O su senu batu, kiek prisimenu, siejamas tik vienas paprotys: kartais kokia senė meta jį įkandin žmogaus, kad atneštų sėkmę, tačiau aš tuo prietaru nelabai tikiu.

— Garbės žodis,— tarė Smitas, susižavėjęs bičiulio gražbyliavimu, keliant į padanges savo amato pranašumus,— aš ne toks, kurie linkę žiūrėti iš aukšto į pirštininko amatą. Pagalvokite, juk aš ir pats darau pirštines, tiesa, šarvų. Bet kad ir didžiai gerbdamas jūsų seną amatą, aš vis tiek negaliu atsistebėti, kaip Konakaro tėvas atidavė savo sūnų semtis mokslo pas amatininką iš Žemutinės Škotijos, kai šių aukštakilmių kalniečių akyse mes esam menkystos ir priklausom niekingai darbo vergų padermei, tik tiek ir tevertai, kad tie bekelniai kilmingieji galėtų bet kada plėšti ir uiti ramiai ir niekieno nekliudomi.

— Taip,— burbtelėjo Gloveris,— bet Konakaro tėvas buvo verčiamas svarbių. .— jis prikando liežuvį, bet galop pridūrė:— . . .labai svarbių priežasčių. Žodžiu, aš žaidžiau su juo garbingą žaidimą, ir neabejoju, kad su manimi jis taip pat elgsis garbingai. Bet, taip staigiai pasitraukdamas, Konakaras pastatė mane į keblią padėtį, nes esu jam pavedęs kai ką padaryti. Eisiu pasidairyti po dirbtuvę.

— Ar galiu jums kuo padėti, tėve?— paklausė Henris Govas, patikėjęs senio nerimu.

— Tu? Ne!— atsakė Saimonas.

Iš griežto tono Henris suprato žioplai pasielgęs ir parausdo iki ausų dėl savo nenuovokumo ten, kur meilė turėjo jį paakinti, kad pasigautų šios užuominos.

— O tu, Ketrina,— pridūrė Gloveris, išeidamas iš kambario,— truputį pašnekink savo Valentiną ir prižiūrėk, kad

nepabėgtų, kol grįšiu. Eikš su manimi, Dorote, pajudink senus savo kaulus.

Jis išėjo, senė — jam iš paskos, ir Henris Smitas vos ne pirmą kartą savo gyvenime liko su Ketrina vienu du. Kokią minutę mergina stovėjo sumišusi, įsimylėjėlis — pasimetęs, bet galų gale Henris, sukaupęs visą drąsą, išsiėmė iš kišenės pirštines, gautas iš Saimono, ir kreipėsi į ją, prašydamas leisti žmogui, taip maloningai šį rytą jos apdovanotam, užmokėti nustatytą pabaudą už tai, kad miegojo tokiu laiku, kai už vieną būdravimo akimirką mielai galėtų atiduoti metus miego.

— O ne,— atsakė Ketrina,— atlikimas pareigos šventajam Valentinui nereikalauja tokio atlyginimo, kokį jūs geidžiate užmokėti, todėl nė nemanau jo priimti.

— Šitas pirštines,— tarė Henris, nežymiai pasislinkdamas arčiau Ketrinos,— pasiuvo rankos, kurios jums yra pačios brangiausios. Ir pažiūrėkite — jos sukirptos kaip tik jūsų rankai.

Taip sakydamas, jis atkišo pirštines ir, paėmęs merginą už alkūnės tvirta ranka, išskleidė jas, rodydamas kaip tiks jų dydis.

— Pažvelkite į šį siaurą riešą,— kalbėjo jis,— į tuos smulkius pirštelius; pagalvokite, kas susiuvo šias siūles šilku ir auksu, ir nuspręskite, ar turi pirštinė ir ta vienintelė ranka, kuriai ji tinka, palikti skyrium tik todėl, kad pirštinė per nelaimę vieną trumpą akimirksnį pabuvo tokioje nujuodusioje ir šiurkščioje rankoje, kaip manoji.

— Dovana man maloni, kadangi ji nuo mano tėvo,— tarė Ketrina,— ir, žinoma, dar malonesnė, kad nuo draugo,— ji ypač pabrėžė šį žodį,— nuo mano Valentino ir gynėjo.

— Leiskite, aš padėsiu užsimauti,— tarė Smitas, dar arčiau prie jos prisislinkdamas.— Pradžioje jos atrodys ankštokos, ir jums gali prireikti pagalbos.

— Jūs įgudęs tokiai paslaugai, gerasis Henri Govai,— nusišypsojo mergaitė, tačiau bemat pasitraukė toliau nuo savo gerbėjo.

— Atvirai kalbant, ne,— tarė Henris, purtydamas galvą.— Man dažniau tenka mauti plienines pirštines šarvuotiems riteriams, negu matuoti siuvinėtas pirštinaites merginoms.

— Tai aš ir nevarginsiu jūsų daugiau, man padės Dorotė.. nors pagalba čia nereikalinga... Tėvo akis ir ranka yra didžiai įgudusi. Daiktas, padarytas jo rankomis, visada kuo geriausiai tinka.

— Leiskite man tuo įsitikinti,— tarė Smitas.— Leiskite man pamatyti, kad šios dailios pirštinaitės iš tiesų tinka toms rankelėms, kurioms jos skirtos.

— Kitą kartą, gerasis Henri,— atsakė mergaitė,— aš užsimausiu jas, pagerbdama šventąjį Valentiną ir draugą, kurį jis man skyrė šiems metams. Dievas mato, norėčiau, kad ir svarbesniuose dalykuose galėčiau taip vykdyti tėvo valią. O dabar nuo odos kvapo man dar labiau įsiskaudėjo galvą, kuri jau skaudėjo nuo pat ryto.

— Skauda galvą? Mano mieliausiai mergaitei?— sušuko jos Valentinas.

— Jei būtumėte pasakęs „skauda širdį", irgi neapsiriktumėte,— atsiduso Ketrina ir staiga prabilo labai rimtai.— Henri,— tarė jī,— aš pasiryžusi kalbėti drąsiai, nes rytą pati daviau jums pagrindo laikyti mane drąsia; taip, aš ryžtuosi prabilti pirmoji apie tą dalyką, apie kurį man, gal būt, pritiktų tylėti, kol jūs nepradėsite kalbos. Bet po to, kas įvyko šį rytą, aš jaučiuosi turinti nedelsdama išaiškinti savo jausmus, nes jūs galite neteisingai juos suprasti... Ne, nieko nesakykite, kol neišklausysite iki galo. Jūs narsus, Henri, nepalyginti narsesnis už daugumą vyrų, jūs doras ir tvirtas kaip plienas, kurį kalate...

— Liaukitės! Liaukitės, Ketrina, dėl dievo meilės! Kai jūs apie mane sakote tiek daug gera, man belieka laukti negailestingo pasmerkimo, nes jūsų pagyros yra jo pranašės. Aš doras ir taip toliau, pasakysite jūs, bet kartu karštagalvis mušeika, kuris reikia nereikia stveriasi kardo ar durklo.

— Taip pavadindama įžeisčiau ir save, ir jus. Ne, Henri, jokiam mušeikai ir riaušininkui, nors nešiotų jis plunksną prie skrybėlės ar auksinius pentinus ant kojų, Ketrina Glo-

ver niekada nesuteiktų tos nedidelės malonės, kurią šiandien laisvu noru suteikė jums. Taip, aš ne kartą esu griežtai pasmerkusi jūsų polinkį žaibiškai suliepsnoti pykčiu ir kad kiek veltis į peštynes, bet tik norėdama, jei pasiseks, įtikinti jus, kad imtumėte nekęsti tų dviejų nuodėmių, labiausiai jus apsėdusių — tuščiagarbiškumo ir pykčio. Į tokias kalbas leisdavausi ne todėl, kad išsakyčiau savo pažiūras, o todėl, kad įliečiau nerimo į jūsų širdį. Aš žinau ne blogiau už tėvą, kad šiais sunkiais ir nelaimingais laikais visi mūsų tautos papročiai, o taip pat ir visų krikščioniškų tautų papročiai tarsi pateisina kruvinus vaidus dėl menkiausių priežasčių, gilią neapykantą ir mirtiną kerštą dėl smulkiausio įžeidimo, žmogžudystę dėl užgautos garbės, o kartais tiesiog dėl pramogos. Bet aš taip pat žinau, kad už visas šias nuodėmes mes kada nors būsime pašaukti prieš teismą, ir kaip aš norėčiau įtikinti tave, mano narsuoli, kilniaširdi drauge, kad dažniau įsiklausytumei savo geros širdies balso ir mažiau didžiuotumeis savo negailestingos rankos miklumu ir jėga.

— Tu įtikinai... įtikinai mane, Ketrina!— sušuko Henris.— Nuo šiol tavo žodžiai bus man įstatymas. Aš padariau nemažai, rasi, daugiau, negu būtina, kad įrodyčiau savo jėgą ir drąsą. Bet tik iš tavęs vienos, Ketrina, aš galiu pasimokyti išminties. Nepamirškite, mano puikioji Valentina, kad mano protas ir romumas negauna, taip sakant, susiimti lygiomis su mano aistra peštynėms ir karingumu, nes pastariesiems padeda visokie globėjai ir kurstytojai. Sakykime, užverda peštynės, ir aš, prisimindamas jūsų pamokymus, nesiskubinu kištis. tai jūs manote, kad man leista pasirinkti — stoti į kovą, ar ne? Kur tau! Švenčiausioji Marija! Beregint koks šimtas žmonių apspis mane ir puls kurstyti. „Kaip gi čia dabar, Smitai, gal rankų nebeturi, ar ką?"— sako vienas. „Šaunuolis Henris viena ausim apkurto. Šiandien jis rietenų negirdi",— priduria kitas. „Tu privalai,— sako lordas meras,— apginti Perto garbę." „Henri!— šaukia jūsų tėvas,— pulk juos, po perkūnais!" Na, kas daryti vargšui vaikinui, Ketrina, kada visi kaip velniai kursto jį, o drausti anei vienas nesudraudžia?

— Taip, aš žinau, kad velnias turi gyvą galą talkininkų, kurie išsijuosę liaupsina jo prekę,— tarė Ketrina,— bet mūsų pareiga nepaisyti tuščių kalbų, nors su jomis kreiptųsi į mus tie, kuriuos privalu mylėti ir gerbti.

— O visi tie menestreliai su savo romansais ir baladėmis tik ir garbina žmogų už tai, kad jis atlaiko stiprius smūgius ir pats sugeba juos smogti. Skaudu sakyti, tačiau dėl daugybės mano nuodėmių, Ketrina, kaltas menestrelis aklasis Henris. Aš kertu iš peties ne todėl, kad norėčiau sužaloti priešą (apsaugok mane, šventasis Jonai!), o tik todėl, kad noriu būti toks, kaip Viljamas Volesas.

Menestrelio bendravardis ištarė šiuos žodžius taip rimtai ir sielvartingai, kad Ketrina negalėjo sulaikyti šypsenos. Tačiau ji vis dėlto perspėjo, kad jis neturįs statyti į pavojų savo ir kitų žmonių gyvybės dėl tokių menkų niekų.

— Bet aš manau,— atsakė Henris, padrąsintas jos šypsenos,— kad dabar, kai turėsiu tokį šalininką, taikos meilė visada nugalės. Tarkime, pavyzdžiui, kad mane spiria, verčia griebtis ginklo, o aš prisimenu, kad namie manęs laukia švelnus angelas sargas, ir jo atvaizdas man kužda: „Henri, nekelk rankos, nes tas kraujas, kurį praliesi, suteps mane... Henri, bėk nuo bereikalingo pavojaus, nes smūgis, kurį tu gausi, sužeis mane." Tokios mintys labiau mane suvaldytų, negu visų Perto vienuolių paliepimas: „Nuleisk kardą, arba mes atskirsime tave nuo bažnyčios."

— Jei mylinčios sesers įspėjimas nors ką gali nulemti,— tarė Ketrina,— tai galvokite, kad kiekvienas jūsų smūgis sukruvins šią ranką, kad kiekviena jūsų žaizda skausmu atsilieps šioje širdyje.

Švelnus ir atviras tonas, kuriuo šie žodžiai buvo ištarti, suteikė Smitui drąsos.

— O kodėl jūs nepažvelgiate truputį toliau šios šaltumo ribos? Jei jūs tokia miela ir kilniaširdė, kad šitaip rūpinatės klūpančiu prieš jus nelaimingu nusidėjėliu, tai ar nebūtų geriau priimti jį savo mokiniu ir vyru? Jūsų tėvas geidžia mūsų vestuvių, miestas laukia jų, pirštininkai ir kalviai ren-

giasi jas atšvęsti, o jūs, viena jūs, kurios žodžiai tokie nuostabūs ir švelnūs, tik viena jūs neduodate sutikimo.

— Henri,— tyliai ištarė Ketrina, ir jos balsas virptelėjo,— patikėkite, aš laikyčiau savo priederme nusilenkti tėvo valiai, jeigu santuokai, kurią jis numatė, nebūtų nenugalimų kliūčių.

— Bet pagalvokite. tiktai pagalvokite. Aš nedaug tegaliu pasakyti, palyginus su jumis, mokančia skaityti ir rašyti. Bet aš mielai klausyčiausi, kaip jūs skaitote, aš amžiais galėčiau gėrėtis jūsų švelniu balsu. Jūs mėgstate muziką, o aš moku groti ir dainuoti ne blogiau už kai kuriuos menestrelius. Jūs mėgstate būti labdaringa, o aš užtektinai turiu aukoms ir užtektinai pragyvenimui,— nepraleisiu dienos, neišdalinęs tiek išmaldos, kiek išdalina bažnyčios diakonas. Jūsų tėvas sensta, jam sunku kasdien dirbti, todėl jis galėtų gyventi su mumis, juo labiau kad ir aš laikau jį savo tėvu. Aš taip saugočiausi veltis į peštynes be reikalo, kaip saugausi įkišti ranką į žaizdrą, o jeigu kas išdrįstų pakelti prieš mus ginklą, tai tam parodyčiau, kad jo prekė neturi paklausos.

— Linkiu jums, Henri, didelės šeimyninės laimės, kokią tik galite įsivaizduoti, tačiau su kita, laimingesne už mane,— pasakė beveik proverksmiais gražioji Perto mergelė, smaugiama ašarų.

— Vadinasi, jūs nekenčiate manęs?— akimirką patylėjęs paklausė Henris.

— Netiesa. Dangus mato, kad tai netiesa!

— Jūs mylite kitą?

— Žiauru teirautis to, ko jums geriau nežinoti. Bet jūs tikrai apsirinkate.

— Nejaugi tai šis laukinis Konakaras?— paklausė Henris.— Man krito į akį jo žvilgsniai.

— Jūs naudojatės mano sunkia padėtimi ir įžeidinėjate mane, Henri, nors aš to visai nenusipelniau. Kas man Konakaras? Tik noras sutramdyti jo laukinį būdą ir išprusinti jį

vertė mane domėtis tuo žmogum, nugrimzdusiu prietaruose ir aistrose. bet kitokiose, Henri, negu jūsiškės.

— Vadinasi, koks nors pasipūtęs šilkinis rūmų dabita?— tarė ginklakalys, vos besuvaldydamas liepsnojantį pyktį, kurstomą nusivylimo ir apmaudo.— Vienas iš tų, kurie tariasi galį sužavėti aukšta plunksnuota skrybėle ir pentinų žvangėjimu. Norėčiau žinoti, kuris iš jų, paniekinęs sau deramą porą — išsidažiusias ir prisikvėpinusias rūmų damas,— tyko laimikio iš paprastų mergaičių, miesto amatininkų dukterų. Kad žinočiau jo vardą ir titulą!

— Henri Smitai,— tarė Ketrina, atsikratydama silpnumo, kuris ją buvo ką tik suėmęs,— šita kalba — nedėkingo ir neprotingo žmogaus, arba, veikiau, įdūkusio pamišėlio kalba. Aš jums išaiškinau jau pradžioje, kad niekas, visai niekas nestovi aukščiau mano akyse už tą, kuris dabar ritasi vis žemiau su kiekvienu žodžiu, ištartu tokiu neteisingai įtariu ir beprasmiškai piktu tonu. Jūs neturėjote teisės patirti net to, ką jums pasakiau, ir mano žodžiai, prašom įsidėmėti, visiškai nereiškia, kad jums atiduodu pirmenybę prieš kitus, nors kartoju, kad nieko kito aukščiau už jus nestatau. Pakaks, jei žinosite, kad jūsų troškimui išsipildyti trukdo neįveikiama kliūtis nelyginant kokie nelemti burtai.

— Ištikimo žmogaus meilė gali panaikinti burtus,— tarė Smitas.— Norėčiau, kad ir dabar to prireiktų. Torbjenas, danų ginklakalys, gyrėsi, kad nukaląs stebuklingus antkrūtinius, nes, geležiai kaistant, giedąs užkeikimus. O aš jam pasakiau, kad jo giedamos runos neturi galios ginklams, prieš kuriuos kausis ties Lonkarčiu. Kaip ten buvo, neverta nė kalbėti... Bet šarvai ir tas, kuris jais vilkėjo, o taipogi gydytojas, nuplovęs ir aprišęs žaizdą, žino, ar gali Henris Govas įveikti burtus, ar ne.

Ketrina pažvelgė į jį, tarsi ketindama atsiliepti toli gražu nepalankiai apie žygdarbį, kuriuo jis gyrėsi, nes atvirasis Smitas pamiršo, kad žygis buvo kaip tik vienas iš tų, kuriuo jis ne kartą buvo užsitraukęs jos nemalonę. Bet jai dar nespėjus savo minčių išreikšti žodžiais, jos tėvas įkišo galvą pro duris.

— Henri,— tarė jis,— aš sutrukdysiu tau žymiai malonesnį užsiėmimą ir paprašysiu kuo greičiau ateiti į dirbtuvę; noriu pakalbėti dėl miesto reikalų.

Pagarbiai nusilenkęs Ketrinai, Henris išėjo, paklusdamas jos tėvo kvietimui. Tai, kad jie išsiskyrė kaip tik dabar, turėjo išeiti į naudą draugiškiems jų santykiams ateityje, nes pokalbis buvo bekrypstąs į pavojingą pusę. Tikrai, jaunuolis jau buvo bemanąs, kad Ketrinos atsisakymas — tai grynai kaprizas, juo labiau nepaaiškinamas po to, kai ji pati taip ryžtingai jį padrąsino. O Ketrina, antra vertus, tarė, kad jis kiek piktnaudžiauja jos dėmesiu, užuot švelnia elgsena atsilyginęs už palankumą.

Bet abiejų širdyse buvo tiek švelnumo, jog, ginčui pasibaigus, jis būtinai turėjo atgyti, ir tada mergina pamirš, kad buvo užgautas jos drovumas, o įsimylėjėlis, kad buvo atstumta karšta jo aistra.

SEPTINTAS SKYRIUS

Dėl šito vardo gali kraujo daug nubėgt.
Šekspyras, „Henrikas IV"

Miestiečių suėjimas, paskirtas praeitos nakties nutikimui aptarti, jau susirinko. Į Saimono Gloverio dirbtuvėlę kimšte prisikimšo žmonių — visi žymūs asmenys, kai kurie apsigobę aksominiais apsiaustais, ant kaklo užsikabinę auksines grandines. Tai buvo tikri miesto tėvai, pagarbūs miesto tarybos nariai ir cechų seniūnai. Visų veiduose galėjai išskaityti rūstį ir įžeistą orumą, kai jie tarpusavyje pusbalsiu, tausodami žodį, kalbėjosi. Bet labiau už visus susirūpinęs atrodė kepurininkas Oliveris Praudfiutas, praeitą naktį menkai tepadėjęs, bet dabar įnirtingai sukinėjąsis minioje,— taip žuvėdra, atslenkant audrai, šmaikšto, klykia, blaškosi, nors, rodos, kas galėtų būti maloniau paukščiui, kaip skristi į savo lizdą ir

tupėti ten, kol audra praeis. Bet kur tau! Meistras Praudfiutas sukaliojosi vidury minios, stvarstė kiekvieną už sagos, šnabždėjo kažką į ausį, tuos, kurie buvo jo ūgio, apkabindavo, norėdamas mįslingiau bei intymiau iškloti savo samprotavimus, o kai pašnekovas pasitaikydavo aukštesnis, kepurininkas pasistiebdavo ant galų pirštų ir įsitverdavo jam į apykaklę, kad galėtų perteikti tas pačias žinias. Jis jautėsi šių kautynių didvyriu ir buvo šventai įsitikinęs savo svarba, kaip liudininko, galinčio suteikti patikimiausias žinias apie įvykį, juo labiau kad, kalbėdamas apie savo vaidmenį šiose riaušėse, jis buvo linkęs neapsiriboti kuklia tiesa. Negalima sakyti, kad jo pranešimai būtų buvę ypatingai įdomūs ar svarbūs, nes dažniausiai susidėjo iš tokio pobūdžio tvirtinimų:

— Viskas gryna teisybė, prisiekiu šventu Jonu! Buvau ten ir regėjau savo akimis — aš pirmas puoliau į mūšį; jeigu ne aš ir ne dar vienas drūtas vyras, pačiu laiku atsiskubinęs, jie būtų įsilaužę į Saimono Gloverio namus, perpiovę jam gerklę ir išvilkę jo dukterį į kalnus. Toks jau jų biaurus paprotys — nepakenčiamas, kaimyne Krukšenkai. neįmanomas, kaimyne Glasai. Tai neleistina, kaimyne Balnivsai, Rolokai, Kraistsonai. Viena laimė, kad mes su tuo drūtu vyruku laiku paspėjome... Ar ne mano tiesa, garbusis kaimyne teisėjau Kreigdeili?

Tokias kalbas kuždėjo stropusis kepurininkas tai vienam, tai kitam į ausį. Teisėjas Kreigdeilis, orus pirklių gildijos narys, tas pats, kuris pasiūlė susirinkti į pasitarimą šioje vietoje ir šitą valandą, aukštastogis, stambus, dailios išvaizdos vyras, atsikratė kepurininko maždaug su tokiu pagarbumu, kaip stiprus darbinis arklys nubaido įkyrią musę, zyzusią aplinkui kokį dešimt minučių, ir tarė:

— Tylos, mielieji piliečiai! Ateina Saimonas Gloveris, kurį mes visi pažįstame kaip garbingiausią žmogų. Paklausysime, ką jis pats pasakys apie savo nuoskaudą.

Gavęs žodį, Saimonas pradėjo savo pasakojimą labai susijaudinęs, mat, bijojo, kad per jį miestas neįsitrauktų į kruviną kovą. Jo manymu, ten greičiausiai būta tik persirengė-

lių ir įkaušusių pokštininkų iš rūmų jaunuomenės tarpo; ir visas blogumas gal tik tas, jog reikės dukters miegamojo langą užkalti geležinėmis grotelėmis, kad saugotų nuo padaužų.

— Jeigu čia buvo tik persirengusių pokštininkų išdaiga,— tarė Kreigdeilis,— tai mūsų bendrapilietis Henris iš Vindo bus negerai padaręs, nukirsdamas džentelmenui ranką už tokį nekaltą pokštą. Miestui dabar uždės sunkią išpirką, jei mes neišduosime žmogaus, suluošinusio kitą.

— Apsaugok, švenčiausioji panele!— tarė Gloveris.— Jeigu jūs žinotumėte tai, ką žinau aš, jūs pasisaugotumėte ir nekištumėte čia pirštų kaip prie įkaitintos geležies. Bet jeigu jūs žūt būt norite juos nusvilti, aš priverstas pasakyti teisybę: viskas būtų baigęsi blogai man ir mano šeimai, jeigu į pagalbą nebūtų atskubėjęs Henris Govas, ginklakalys, visiems jums gerai pažįstamas.

— Nesnaudžiau ir aš,— tarė Oliveris Praudfiutas,— nors ir neketinu skelbtis, kad taip pat puikiai kaunuosi kardu, kaip mūsų kaimynas Henris Govas. Juk jūs matėte mane, kaimyne Gloveri, nuo pat kautynių pradžios?

— Aš jus mačiau, kai jos pasibaigė, kaimyne,— atrėžė Gloveris.

— Tiesa, tiesa! Aš pamiršau, kad jūs, kol aidėjo smūgiai, sėdėjote namie ir negalėjote matyti, kas juos smogia.

— Tyliau, kaimyne Praudfiutai, prašau jus, tyliau,— pyktelėjo Kreigdeilis, kuriam aiškiai įkyrėjo vienodas gerbiamo kepurininkų cecho seniūno zyzimas.— Čia kažkas slypi,— tarė jis,— bet aš, rodos, būsiu įspėjęs mįslę. Mūsų bičiulis Saimonas, kaip jūs visi žinotę, taikus žmogus, vienas iš tų, kuris greičiau nutylės skriaudą, negu statys į pavojų draugą, ar, sakysime, kaimynus, gviešdamasis atpildo. Tu, Henri, visada pirmas, kai reikia stoti miesto ginti, tad paaiškink, ką žinai apie šį dalyką.

Mūsų Smitas nupasakojo viską, kas jau apsakyta skaitytojui, o nerimstantis kepurininkas vėl įkišo savo trigrašį.

— O tu matei mane ten, dorasis Smitai, matei, ar ne?

— Tiesą sakant, nepastebėjau, kaimyne,— atsakė Henris.— Žinai, augumo tu ne per didžiausio, tai galėjau ir nepamatyti.

Atsakymas sukėlė juoką, nusikvatojo ir pats Oliveris, bet atkakliai pridūrė:

— O vis dėlto aš pirmas puoliau į pagalbą.

— Nejau? Kurgi tu buvai, kaimyne?— paklausė Smitas.— Aš tavęs nemačiau, nors tuo metu būčiau atidavęs tiek, kiek vertas geriausias mano darbo kardas ir šarvai, kad tik petys į petį su manim būtų stojęs toks stiprus vyras, kaip tu...

— O juk aš ir stovėjau visai šalia, dorasis Smitai. Ir kol tu daužei kardu kaip kūju per priekalą, aš gyniau tave nuo smūgių, kuriais taikstėsi tave pavaišinti iš užpakalio. Todėl tu manęs ir nepastebėjai.

— Esu girdėjęs, kad senais laikais buvę kalvių tik su viena akim,— tarė Henris.— Aš turiu dvi, bet abi įstatytos kaktoje, taigi sau už nugaros, kaimynėli, matyti negalėjau.

— Ir vis tik,— užsispyręs teigė meistras Oliveris,— kaip tik aš ten stovėjau, ir dabar duosiu ponui teisėjui ataskaitą apie tą įvykį, nes mudu su Smitu pirmieji puolėme kautis.

— Kol kas gana!— tarė Kreigdeilis, rankos mostu numaldydamas meistrą Praudfiutą.— Saimono Gloverio ir Henrio Govo parodymų pakanka, kad palaikytume aiškia net mažiau įtikimą bylą. O dabar, gerbiamieji meistrai, sakykite, kas mums daryti. Pažeistos ir paniekintos visos mūsų pilietinės teisės, ir jūs puikiai suprantate, kad tokiai įžūlybei galėjo ryžtis tik galingas žmogus. Meistrai, mūsų kūnas ir kraujas verda pykčiu ir šaukiasi keršto. Pagal įstatymą mes stovime žemiau už valdovus ir didikus, bet neprotinga manyti, jog pakęsime, kad kas nebaudžiamas laužtųsi į mūsų namus ir kėsintųsi į mūsų moterų garbę.

— Nepakęsime!— vieningai atsiliepė miestelėnai.

Saimono Gloverio veide šmėstelėjo nerimas ir blogas nujautimas.

— Aš vis dėlto manau,— įsiterpė jis,— kad jų ketinimai buvo ne tokie klastingi, kaip jums atrodo, gerbiamieji mano kaimynai, ir aš mielai atleisčiau už triukšmą bei grumtynes,

sukeltas prie nelaimingų mano namų, kad tik šlovingasis mūsų miestas per mane neatsidurtų pavojuje. Meldžiu gerai apgalvoti, kas bus mūsų teisėjai, kas klausys bylą ir kas priims nuosprendį bausti nusikaltėlius ar susilaikyti. Aš kalbu kaimynams ir draugams, vadinasi, galiu kalbėti atvirai. Karalius — telaimina jį dievas — taip palūžęs kūnu ir dvasia, kad nusišalins, o mus nukreips pas kurį didį vyrą iš savo patarėjų, tuo laiku būsiantį jo malonėj... Galimas daiktas, jis nukreips mus pas savo brolį hercogą Olbenį, kuris pasinaudos mūsų bėda ir stengsis išspausti iš mūsų kuo daugiau pinigų.

— Ne, nenorime nei vieno iš Olbenių už teisėją,— vieningai, kaip ir pirmiau, atsakė susirinkusieji.

— Arba, gal būt,— pridūrė Saimonas,— jis paves hercogui Rotsėjui pasirūpinti mumis. Padauža jaunasis princas mūsų nuoskaudas pavers smagia pramoga savo linksmiems sėbrams ir įsakys savo menestreliams sudėti apie jas dainą.

— Nereikia mums Rotsėjaus! Jis per daug linkęs į linksmybes ir netinka mums į teisėjus!— vėl sušneko miestiečiai.

Saimonas, matydamas, kad pasiekė tą tašką, į kurį taikė, padrąsėjo, tačiau sekantį baisų vardą vis dėlto ištarė pusbalsiu:

— O gal norėtumėt Juodojo Duglo?

Minutėlę jokio atsakymo. Visi susižvalgė, jų veidai apniuko, lūpos išblyško. Vien tik Henris Smitas drąsiai ir ryžtingai išsakė tai, ką galvojo kiekvienas, bet ko niekas nedrįso išreikšti žodžiais.

— Gauti Juodąjį Duglą už teisėją, kai teisiasi miestelėnas ir kilmingasis bajoras... na, tai jau geriau patį velnią iš pragaro! Gal tau galva pasimaišė, tėve Saimonai, kad tokią baisybę siūlai?

Vėl įsivyravo baugi, nejauki tyla, kurią galų gale pertraukė Kreigdeilis; nužvelgęs kalbantįjį reikšmingu žvilgsniu, jis tarė:

— Tu pasikliauji savo plieniniais šarvais, kaimyne Smitai, antraip nekalbėtumei taip drąsiai.

— Aš pasikliauju teisinga širdimi po savo šarvais, o kokie jie — nesvarbu,— atsakė neįbauginamasis Smitas.— Nors aš ne plepys, bet kai reikės, niekas iš kilmingų ponų neužkabins man spynos ant lūpų.

— Vilkėk tvirtus šarvus, mielasis Henri, arba nešnekėk taip garsiai,— pakartojo Kreigdeilis tuo pačiu reikšmingu tonu.— Mieste esama pasienio vyrų su kruvinos širdies ženklu ant peties. Bet nėra ko veltui kalbėti. Ką mes darysime?

— Trumpa kalba, gera byla!— tarė Smitas.— Kreipkimės į savo merą ir prašykime patarimo bei paramos.

Palankus šnibždesys nuvilnijo susirinkusių eilėmis, o Oliveris Praudfiutas tarė:

— Aš jums apie tai kalbu jau gerą pusvalandį, tik jūs nenorite manęs klausyti. Eikite pas mūsų merą, sakau aš. Jis pats kilmingas, ir jam pritinka spręsti visus ginčus tarp miesto ir diduomenės.

— Tyliau, kaimynai, tyliau! Ką kalbėdami ar darydami, būkite atsargūs,— pasakė plonas išdžiūvęs žmogelis, kuris, ištaręs tuos žodžius, tarsi dar labiau susitraukė ir tapo panašus į šešėlį — taip jis stengėsi nusižeminti ir sutinkamai su savo kalba išrodyti menkesnis ir labiau nepastebimas, negu jį sutvėrė gamta.— Atleiskite man,— tarė jis,— aš esu tiktai vargšas gydytojas. Tačiau išauklėtas Paryžiuje, išėjęs mokslus apie žmogaus kūną ir *cursus medendi*[1] ne blogiau už daugelį kitų, laikančių save labai mokytais. Dingojasi man, kad jau žinau būdą ir žolelių šiai žaizdai išgydyti. Štai čia stovi mūsų bičiulis Saimonas Gloveris, žmogus, kaip jūs visi žinote, vertas didžiausios pagarbos. Argi ne jis karščiau už visus turėtų reikalauti griežtai šį įvykį ištirti, jei taip artimai paliesta jo šeimos garbė? O jis tuo tarpu išsisukinėja, nenori apkaltinti padaužų. Ar jums neatrodo, kad jeigu jis pageidauja nutylėti, vadinasi, turi savų priežasčių, kurių atskleisti jis nelinkęs? Aš ne toks žmogus, kad kaišiočiau pirštus prie svetimos žaizdos. Bet, deja! Mes visi žinome, kad jaunos panelės,— tai, kaip aš sakau, laki esencija. Įsivaizduo-

---

[1] Gydymo būdus (lot.).

kite, kad viena dora panelė — visai nekalta, žinoma,— švento Valentino rytą palieka savo langelį neužsklęstą, kad koks nors galantiškas kavalierius galėtų, neįžeisdamas jos dorybės, žinoma, tapti šiais metais jos Valentinu, bet tą kavalierių kas užklupo,— tai argi ji nepagaus šaukti, tarsi jo įsibrauta netikėtai, ir. ir... Pasamstykite rėčiu vandenį, pagalvokite ir nuspręskite — ar verta dėl šitokio dalyko stumti miestą į bėdą?

Gydytojas išdėstė savo nuomonę kuo dviprasmiškiausiai, tačiau smulkutis jo kūnas dar labiau sumažėjo, kai jis pamatė, jog kraujas užplūdo senojo Saimono Gloverio skruostus, o Smitas nukaito kaip žarija. Smitas žingtelėjo į priekį, įsmeigė griežtą žvilgsnį į nusigandusį vaistytoją ir pratrūko:

— Ak tu skelete! Kolba dusulinga! Tu žmonių nuodytojau! Jeigu būčiau pagalvojęs, kad dvokiantis tavo kvėpavimas bent akimirksnį užtemdys šviesų Ketrinos Glover vardą, aš būčiau sugrūdęs tave, šlykštus šundaktari, tavo paties grūstuvėje, sumaišęs tavo begėdiškus palaikus su trinta siera, vienintelių tavo turimu tikru vaistu, ir padaręs tepalą nususiems šunims trinti!

— Nustok, sūnau Henri, nustok,— įsakmiai sušuko Gloveris.— Šioje byloje turiu teisę kalbėti tik aš, ir niekas kitas. Didžiai gerbiamas Kreigdeili! Jeigu taip aiškinamas mano atkaklus taikos siekimas, tai aš linkęs persekioti šiuos riaušininkus lig paskutinių išgalių. Ir nors laikas parodys, kad mums geriau būtų vertėję turėti pakantumo, jūs visi pamatysite, kad mano Ketrina nei lengvabūdiškumu, nei paikumu nedavė pagrindo tokiam šmeižtui.

Įsikišo ir beilis.

— Kaimyne Henri,— tarė jis,— mes susirinkome čionai į pasitarimą, o ne vaidų kelti. Kaip vienas iš šlovingojo miesto tėvų, aš reikalauju, kad tu sutramdytum pyktį ir negerus ketinimus prieš poną daktarą Dvainingą.

— Jis pernelyg niekingas padaras, beili Kreigdeili,— tarė Henris Govas,— kad turėčiau prieš jį kokių negerų keti-

nimų — juk aš vienu kūjo smūgiu galiu ištėkšti jį ir jo kromą.

— Tada nurimkite ir išklausykite manęs,— tarė beilis.— Mes visi šventai tikime gražiosios Perto mergelės garbe, kaip tikime palaimintos dievo motinos skaistybe.— Jis pagarbiai persižegnojo.— Bet grįžkime prie pasiūlymo kreiptis į merą. Ar jūs, kaimynai, sutinkate perduoti į mūsų mero rankas bylą, kuri, kaip galima laukti, bus nukreipta prieš didžiagalį bei žymų asmenį?

— O meras taipogi yra kilmingas žmogus,— sucypė vaistytojas, po beilio įsikišimo kiek atitokęs.— Dievas mato, aš kalbu, nę ketindamas žeminti garbingąjį didžiūną, kurio protėviai ilgus metus ėjo tas pareigas, kaip jis eina nūnai...

— ...laisvu Perto piliečių pasirinkimu,— įterpė Smitas, pertraukdamas kalbėtoją skardžiu bei valdingu balsu.

— Taip, žinoma,— tarė sutrikęs oratorius,— piliečių rinkimu. Kaipgi kitaip? Prašau jūsų, bičiuli Smitai, nepertraukinėti manęs. Aš kreipiuosi į mūsų beilį, garbingąjį Kreigdeilį. Mano galva, seras Patrikas Čarteris, kad ir susijęs su mumis, vis tiek yra bajoras, o varnas varnui akies nekirs. Jis gali išspręsti mūsų nesutarimus su kalniečiais, eiti išvien prieš juos kaip mūsų meras ir vadovas, bet ar panorės jis, pats šilkais išsidabinęs, palaikyti mūsų pusę prieš išsiuvinėtą apsiaustą ir brokato rūbą, kaip palaikytų prieš škotišką pledą ar airišką bajų,— čia dar klausimas. Paklausykite manęs, neišmanėlio. Mūsų gražioji mergelė išgelbėta, ir aš apie ją visai nenorėjau pasakyti ką nors bloga, nes, iš teisybės, nežinau jokių jos blogybių. Vienas jų žmogus neteko rankos, tai Henrio Smito darbas.

— .ir mano,— pridūrė nedidukas, pasipūtęs kepurininkas.

— Ir Oliverio Praudfiuto, kaip jis pats teigia,— kalbėjo toliau vaistytojas, nesistengdamas nuginčyti kieno nors pretenzijų į garbę, kad tik jo paties niekas neverstų žengti pavojingais jos keliais.— Taigi sakau, kaimynai, kad jeigu vienas jų atminimui paliko mums savo ranką, tai į Kerfju gatvę

jie daugiau nosies nekiš. O jei taip, tai, kvaila mano galva, geriau padėkokime narsiajam mūsų miestelėnui ir, kadangi miestas neprarado garbės, o nelabieji plevėsos patyrė nuostolių, padėkime kryžių, ir baigta — daugiau apie tą nesusipratimą nė žodžio.

Šis taikingas patarimas padarė įspūdį kai kuriems miestelėnams, jie ėmė linkčioti, giliu, supratingu žvilgsniu žvelgdami į taikos gynėją; netgi Saimonas Gloveris, nepaisant ką tik patirto įžeidimo, atrodo, sutiko su jo nuomone. Bet Henris Smitas, matydamas, kur viskas krypsta, prašneko tiesiai kaip įpratęs.

— Aš nesu vyriausias iš jūsų, kaimynai, nė pats turtingiausias, bet ir nesigailiu. Metai ateis, jei lemta jų sulaukti, o skatiko aš galiu uždirbti ir išleisti kaip bet kuris kitas, nesibaidąs žaizdro kaitros ir dumplių vėjo. Bet niekas niekada nėra matęs manęs ramiai sėdint, kai žodžiu ar veiksmu padaryta skriauda mūsų šlovingajam miestui ir kai žmogus žodžiu ar ranka gali ją atitaisyti. Nepakęsiu aš ir šito įžeidimo, jei tik pavyks ką padaryti. Jeigu niekas nenori eiti su manimi, aš eisiu pas merą vienas. Jis riteris, tai tiesa, ir, kaip mes visi žinome, tikras didikas, kilęs iš tos giminės, kurią mes gerbiame nuo Voleso laikų, kada jo prosenelis buvo mums meru uždėtas. Tegul jis būna ir labiausiai išpuikęs aukštakilmis, jis yra Perto meras ir dėl savo garbės privalo ginti miesto teises bei laisves — ir gins, aš žinau; dariau jam plieninį pošarvį ir drąsiai galiu spėti, kokią širdį jis dengs.

— Kalbos nėra,— tarė Kreigdeilis,— kad bergždžias būtų ėjimas į karaliaus rūmus be sero Patriko Čarterio paramos; vis tiek gautume vieną atsakymą: „Eikite pas savo merą, storžieviai, o mums neįskite į akis." Taigi, kaimynai miestelėnai, jeigu jūs mane palaikysite, mudu su vaistytoju Dvainingu nedelsdami leisimės į Kinfonsą, o su mumis Saimonas Gloveris, mūsų šaunusis Smitas ir narsusis Oliveris Praudfiutas, kaip užpuolimo liudininkai. Miesto vardu mes tarsimės su seru Patriku Čarteriu.

— Ne, prašome mane palikti namie,— puolė atsisakinėti taikusis vaistytojas,— aš pritrūksiu drąsos ir nė burnos negalėsiu praverti akivaizdoje riterio, prisijuosusio kardą.

— Niekai, kaimyne, tu turi eiti,— pasipriešino Kreigdeilis.— Mieste aš laikomas karštagalviu, nors ir persiritau per šeštą dešimtį. Saimonas Gloveris — įžeistoji pusė. Henris Govas, kaip visiems žinoma, daugiau šarvų prakiurdė savo kardu, negu nukaldino savo kūju, o kaimynas Praudfiutas, kuris, jei tikėsim jo paties žodžiu, dalyvaujantis kiekvienose Perto kautynėse nuo pradžios iki pabaigos, be abejonės, yra veiklos žmogus. Mums būtina turėti savo tarpe nors vieną taikos bei ramybės saugotoją. Ir jūs, vaistytojau, esate kaip tik tas žmogus. Tad kelionėn, ponai, aukitės batus, balnokite žirgus, „Žirgas ir lazda"[1] taip sakant, ir susitinkame prie rytinių vartų.. jeigu, žinoma, jūs malonėsite, kaimynai, patikėti mums šį uždavinį.

— Geriau nė nesugalvosi, mes visi pritariame,— suūžė miestelėnai.— Jeigu meras palaikys mūsų pusę, ko šlovingasis mūsų miestas turi teisę tikėtis, mes įstengsime pasigalynėti su žymiausiais iš tų ponų.

— Taigi, kaimynai,— atsakė beilis,— taip ir padarysime. Beje, aš buvau liepęs apie šį laiką susirinkti miesto tarybai ir neabejoju,— jis permetė akimis susirinkusius,— kad, daugumai iš čia esančių nusprendus tartis su mūsų meru, ir kiti tarybos nariai sutiks su jų sprendimu. Todėl, kaimynai ir dorieji šlovingojo Perto miesto piliečiai, vikriau ant žirgų, kaip sakiau, ir susitinkame prie rytinių vartų.

Vieningais susirinkusiųjų šūksmais baigėsi šis ypatingos tarybos posėdis, taip sakant, „amatų lordų" posėdis. Ir jie išsiskirstė: išrinktieji atstovai ruoštis kelionei, o likusieji — papasakoti savo nekantraujančioms žmonoms bei dukroms, ką nutarta daryti, kad ateityje jų namams negrėstų meilikautojų įsiveržimas netinkamu laiku.

---

[1] „Žirgas ir lazda" (horse and hattock) — šūkis, su kuriuo elfai šoka ant arklių, leisdamiesi kelionėn mėnesienos šviesoje.

Kol balnojami arkliai, o miesto taryba svarsto, arba, teisingiau, formaliai tvirtina nutartį, priimtą garbiųjų miestelėnų, suteiksime skaitytojui būtinų žinių ir aiškiai apsakysime tai, apie ką susirinkime buvo tik probėgom užsiminta.

Tais laikais, kai stipri feodalinė aristokratija varžė, o neretai ir žeidė karališkųjų Škotijos miestų teises, įsigalėjo paprotys, pagal kurį miestas, jeigu leido aplinkybės, rinkdavosi meru, tai yra savivaldybės galva, ne ką iš pirklių, amatininkų bei kitų asmenų, gyvenančių pačiame mieste ir einančių pareigas magistrate, o kviesdavosi į šį aukštą postą kokį galingą didiką ar baroną iš netoliese stovinčių pilių, kad turėtų karaliaus dvare savą žmogų, kuris juos gintų, o, reikalui esant, vadovautų miestelėnų kariuomenei kare ar šiaip susirėmimuose, pastiprindamas ją būriu savo vasalų. Ši parama ne visada būdavo neapmokama. Dažnokai meras begėdiškai piktnaudžiaudavo savo padėtimi ir savindavosi žemes ir trobesius, priklausančius miesto bendruomenei,— taigi miestelėnai nepaprastai brangiai turėdavo sumokėti už teikiamą pagalbą. Kiti merai tenkindavosi gavę iš miestelėnų stiprią paspirtį savo kivirčuose, o taip pat įvairius pagarbos bei palankumo ženklus, kuriais miestas savo nuožiūra apdovanodavo juos, kad tie, reikalui esant, būtų jiems paslaugesni. Baronas, oficialus karališkojo miesto gynėjas, nesivaržydamas priimdavo tokias laisvanoriškas duokles ir atsimokėdavo už jas bendruomenės teisių gynimu, dalyvavimu miesto tarybos diskusijose ir drąsiais žygdarbiais kovos lauke.

Pertiečiai, arba šlovingojo Perto miesto piliečiai (kaip jie mėgo vadintis), karta iš kartos rinkosi sau globėją ir merą iš riteriškos Čarterių giminės, valdžiusios Kinfonsą, kurio žemės ribojosi su miestu. Nuo tos dienos, kai pirmasis šios žymios giminės atstovas įsikūrė jam priklausančioje stiprioje pilyje, apjuostoje vaizdingų bei derlingų vietų, tuo metu (Roberto III laikais) dar nebuvo praėję nė šimto metų. Pirmojo atkilėlio įsikūrimą svetimoje žemėje, į kurią jį atbloškė likimas, apsprendė nepaprasti jo riteriško bei romantiško gyvenimo įvykiai. Mes papasakosime juos taip, kaip

jie išdėstytı sename ir nusistovėjusiame padavime, pasižyminčiame neginčytinais tikroviškumo bruožais ir pakankamai įtikimame, kad būtų galima įtraukti ir į rimtesnį istorinį metraštį, negu šis romanas.

Tuo metu, kai pagarsėjusiam patriotui serui Viljamui Volesui, gyvenusiam šiame pasaulyje taip neilgai, pavyko su savo kariais kuriam laikui išvyti iš gimtos šalies nukariautojus anglus, jis, sakoma, su nedideliu būriu ištikimų savo šalininkų išsirengė kelionėn į Prancūziją, bausdamasis savo asmens įtaka (o jį ir svečiose šalyse gerbė už narsumą) nuteikti Prancūzijos monarchą, kad duotų Škotijai į pagalbą kariuomenės arba kaip kitaip padėtų škotams susigrąžinti nepriklausomybę.

Tasai Škotijos didvyris nedideliu laivu plaukė Djepo uosto link, kai tolumoje pasirodė burė, į kurią jūrininkai iš pradžių žiūrėjo nustebę ir sumišę, o galop — sutrikę ir nusigandę. Volesas paprašė paaiškinti, ko jie taip išsigando. Kapitonas pasakė, kad aukštašonis laivas, plaukiantis į juos su piktais kėslais, priklauso žinomam piratui, pagarsėjusiam savo narsa, nepaprasta jėga ir sėkmingais plėšikavimais. Laivo vadas yra džentelmenas, pavarde Tomas de Longvilis, gimimo prancūzas, vienas tų piratų, kurie save vadina jūros draugais, o visų kitų, kurie raižo vandens platybes, priešais. Jis užpuldinėja ir plėšia visų šalių laivus kaip senovėje tie norvegai, vadinami jūros karaliais, kurių viešpatija buvo neaprėpiami vandenų toliai. Kapitonas pridūrė, kad niekas negali nuo pirato pabėgti — toks greitas jo laivas, ir jokiai įgulai, net pačiai stipriausiai, nėra vilties atsilaikyti, kai jis užšoka ant denio savo sėbrų priešakyje.

Volesas rūsčiai šypsojo, kol laivo kapitonas su siaubu veide ir ašaromis akyse kalbėjo, kaip jie pateksią į nelaisvę Raudonajam Korsarui — taip buvo pramintas de Longvilis todėl, kad jo laive plevėsuodavo raudona it kraujas vėliava, kurią iškėlė ir dabar.

— Aš išvaduosiu sąsiaurius nuo šio pirato,— tarė Volesas.

Sušaukęs krūvon kokį dvylika savo patikėtinių — Boidą, Kerlį, Sitoną ir kitus, kurie gyvenimo skonį pajusdavo tik kautynių sūkury,— įsakė apsiginkluoti ir sugulti ant denio, kad nebūtų matyti. Jūrininkams jis liepė nusileisti į triumą — visiems, išskyrus tuos, kurie turėjo valdyti laivą, o kapitoną, įbauginęs mirtimi, privertė vesti laivą taip, kad atrodytų, jog bando pasprukti nuo pirato, o iš tikrųjų — leisti Raudonajam Korsarui pavyti juos ir užgrobti. Pats Volesas irgi atsigulė ant denio, kad nesimatytų jokio ženklo, bylojančio apie pasipriešinimą. Po ketvirčio valandos de Longvilio laivas susigretino su škotų didvyrio laivu, ir Raudonasis Korsaras, užmetęs abordažinius kablius, visas nuo kojų lig galvos apsiginklavęs šoko ant denio, o įkandin pasipylė jo sėbrai, baisiausiai rėkdami, tarsi pergalė jau būtų pasiekta. Bet čia ginkluoti škotai išsyk pašoko ir plėšikui, visai to nesitikėjusiam, teko susigrumti su vyrais, įpratusiais kovą baigti tik pergalingai, jei kiekvieno daliai kliūdavo ne daugiau dviejų ar trijų priešininkų. Pats Volesas puolė piratų kapitoną, ir užvirė tokia įnirtinga dvikova, kad visi metė kovęsi ir įsispoksojo į juos, tarsi abipusišku sutikimu palikę vadams nulemti kautynių baigtį. Piratas kovėsi, kaip tik išgali kautis žmogus, bet Volesas garsėjo antžmogiška jėga. Jis išmušė kardą iš pirato rankos, ir tam, atsidūrus per plauką nuo pražūties, nieko kito nebeliko, kaip susikibti su škotų didvyriu ir mėginti įveikti jį plikomis rankomis. Bet ir vėl škotas jį apgalėjo. Jie griuvo ant denio, spausdami vienas kitą glėbyje, bet prancūzas nuvirto aukštielninkas, ir Volesas, sugriebęs jį už gerklės, pridengtos šarvų apykakle, taip paspaudė, kad plienas, nors ir labai tvirtas, įlinko, ir kraujas plūstelėjo piratui iš akių, nosies ir burnos, tad maldauti pasigailėjimo jis begalėjo ženklais. Jo vyrai, pamatę, kaip riesta jų atamanui, nusviedė ginklus ir pasidavė nugalėtojo malonei. Tas dovanojo jiems gyvybę, bet pasisavino jų laivą, o pačius paėmė į nelaisvę.

Kai priartėjo prie Prancūzijos uosto, Volesas įvarė visiems siaubo, iškeldamas piratų vėliavą, tarytum pats de Longvilis būtų atplaukęs siaubti miesto. Suskambo varpai,

sugaudė ragai, ir miestelėnai tekini puolė prie ginklų, bet ūmai vaizdas pasikeitė. Virš piratų vėliavos iškilo Škotijos liūtas ant auksinio skydo ir iškilmingai paskelbė, kad artinasi Škotijos išlaisvintojas it sakalas su grobiu naguose. Jis išlipo į krantą su savo belaisviu ir nuėjo pas Prancūzijos karalių. Voleso prašymu, piratui buvo dovanota už grobuoniškus žygius, ir karalius dargi suteikė serui Tomui de Longviliui garbę, įšvęsdamas jį į riterius ir pasiūlydamas jam tarnybą savo rūmuose. Bet piratui taip patiko kilniaširdis jo nugalėtojas, kad jis panoro sujungti savo likimą su Voleso likimu, iškeliavo su juo į Škotiją ir petys į petį kovėsi daugelyje kruvinų mūšių, kuriuose seras Tomas de Longvilis narsumu nenusileisdavo niekam, išskyrus didvyrį, nugalėjusį jį dvikovoje. Ir dalia teko jam laimingesnė, negu jo užtarytojui. Garsus ne tik jėga, bet ir grožiu, jis taip sužavėjo jauną damą, senos Čarterių giminės įpėdinę, kad ta nusiskyrė jį sau per vyrą ir atidavė jam ne tik ranką, bet ir žavingą Kinfonso pilį su žeme ir miškais. Jų palikuonys pasirinko Čarterių vardą, tarsi sutvirtindami ryšius su savo protėviais iš motinos pusės, nuo senų laikų šios pilies bei žemių valdytojais, nors Tomo de Longvilio vardas jų buvo ne mažiau godojamas ir platus dvirankinis kardas, kuriuo jis guldė mūšiuose priešus, lig šiolei saugomas tarp brangiausių šeimos relikvijų. Kiti sako, kad Čarteriai buvo paties de Longvilio giminės pavardė. Vėliau dvaras atiteko Blerų šeimai, o nūnai jį valdo lordas Grėjus.

Kaip tik šie Kinfonso baronai iš kartos į kartą, po tėvo — sūnus, ėjo Perto mero pareigas. Jų pilis stovėjo netoli miesto, ir tokia kaimynystė buvo patogi abiem pusėm. Seras Patrikas, apie kurį čia kalbama, ne kartą vedė Perto piliečių pulkus į mūšius ir kautynes su nenuoramom plėšikais iš kalnų ir su kitais priešais — tiek svetimšaliais, tiek vietiniais. Teisybė, kartais jam pakyrėdavo tirti smulkius ir niekingus skundus, su kuriais miestelėnai kreipdavosi į jį be jokio reikalo. Per tai jis kartais susilaukdavo kaltinimo, jog esąs pernelyg išdidus, kad kilmingas, pernelyg aplaidus, kad turtingas ir kad pernelyg mėgsta medžioklės smagumus ir links-

mas riterių vaišes, o kai šauniajam miestui prireikia ryžtingo parėmimo, ne taip lengva jį išjudinti. Tačiau, retkarčiais tegul ir pabumbėdami, miestelėnai, ištikus rimtam pavojui, skubėdavo susitelkti apie savo merą, ir tas visada mielai padėdavo jiems tiek žodžiais, tiek darbais.

AŠTUNTAS SKYRIUS

Štai Džonstonai iš Enendeilo —
Nerimsta jų žirgai.
Šimtus jie metų čia gyveno
Ir dar gyvens ilgai.

Senovinė baladė

Ankstesniame skyriuje apibūdinę sero Patriko Čarterio, Perto miesto mero, asmenį ir jo būdo savybes, dabar grįžkime prie delegacijos, kuri rinkosi palei rytinius vartus, pasiruošusi vykti su savo skundu pas šį didžiūną į Kinfonsą.

Pirmas pasirodė Saimonas Gloveris, raitas ant eidininko žirgo, kuriam kada-ne-kada tekdavo garbė nešti dailingesnę ir ne tokią sunkią naštą — gražuolę Saimono dukterį. Gloveris buvo prisidengęs apsiaustu burną, ne tiek dėl šalčio, kiek duodamas ženklą draugams, kad tie, jam jojant gatvėmis, neįkyrėtų jokiais klausinėjimais. Gilus rūpestis debesiu niaukė jo kaktą; matyt, juo daugiau jis galvojo apie tą bylą, į kurią buvo įtrauktas, tuo sunkesnė ir pavojingesnė ji jam atrodė. Jis tik nebyliu linktelėjimu sveikino bičiulius, tiems renkantis į susitikimo vietą.

Tvirtas juodas senos Gelonvėjų veislės eržilas, žemaūgis, ne daugiau keturiolikos plaštakų, bet stačiapetis, stiprių kojų, dailaus stoto ir apvalių strėnų, nešė link rytinių vartų šaunųjį Smitą. Žmogus, išmanantis apie arklius, iš žiežirbų akyse būtų pažinęs tą piktą nartą, kuris dažnai derinasi su didele jėga ir ištvermingumu; bet raitelio svoris, tvirta ranka ir sėdėsena, o drauge nuovargis, patirtas ką tik pasi-

baigusioje ilgoje kelionėje, laikinai buvo aptramdę to žirgo agnumą. Smitas jojo kartu su gerbiamuoju kepurininku; šis, kaip skaitytojui žinoma, nedidukas, apskritutis žmogelis, prastai tariant, striukis bukis, pūpsojo ant arklio nelyginant raudona smeigtukų pagalvėlė (mat, buvo su raudonu apsiaustu, ant viršaus užsikabinęs medžioklės kapšį) ir atrodė, kad dideliame aukštame balne jis ne sėdi, o tupi lyg višta ant laktos. Balnas su visu raiteliu kiurksojo ant stambios, sunkiai pėdinančios flamandiškos kumelės, kurios galva visą laiką iškelta lyg kupranugario, kojos apžėlusios ilgais plaukų kuokštais, o didumo sulig keptuve. Žirgas ir raitelis stulbino tarpusavio nedarna, ir jeigu šiaip praeiviai tik stebėjosi, kaip jo sugebėta užsikarti į balną, tai jo bičiuliai su nerimu vaizdavosi, kokie pavojai jo laukia nulipant, nes jojikas sėdėjo taip aukštai, kad kojomis vos siekė balno kilpas. Jis jojo kartu su Smitu ir akylai sekė kiekvieną jo judesį, stengdamasis neatsiskirti nuo jo, nes buvo įsitikinęs, kad veiksmo žmonės daro dar didesnį įspūdį, jei laikosi vienas kito. Ir koks buvo jo džiaugsmas, kai kažkoks pameistrys, nutaisęs rimčiausią miną, garsiai sušuko:

— Štai žengia Perto pasididžiavimas, mūsų šaunieji meistrai — narsuolis kalvis iš Vindo ir drąsusis kepurininkas!

Teisybė, vaikinas, taip raitelius pagyręs, šaipokiškai pamerkė keliems tokiems pat plevėsoms, kaip jis; bet kadangi kepurininkas nepastebėjo šio minos, tai maloningai švystelėjo jam sidabrinį pensą, atsilygindamas už pagarbą. Toks dosnumas sutraukė gaują berniūkščių, kurie straksėjo iš paskos kvakėdami ir plyšodami, kol Henris Smitas atsigręžęs pagąsdino nudirsiąs kailį drąsiausiam, šokuojančiam būrio priešaky. Berniukai nelaukė, kol kalvis savo grasinimą įvykdys.

— Mes, liudininkai, jau čia,— tarė mažasis žmogelis ant didelio arklio, kai jie susitiko su Saimonu Gloveriu prie rytinių vartų,— bet kurgi tie, kurie turi mus palaikyti? Ek, brolau Henri! Valdžia — tai toks krovinys, kuris geriau pritinka asilui, negu eikliam žirgui; tokiems šaunuoliams, kokie esame mudu su tavimi, ji tik varžytų laisvę.

— Aš norėčiau matyti tave bent kiek apsunkintą šio svorio,— paprieštaravo Henris Govas,— gal bent tada tu tvirčiau laikytumeis balne, o dabar tai strykčioji tarsi šokdamas džigą, nors kojom ir nesieki žemės.

— Aš tik pasikeliu kilpose, kad manęs nekratytų. Ta mano kumelė baisi kietasprandė. Bet ji yra nešusi mane per laukus ir miškus, per ugnį ir vandenį. Todėl mudu su Džezabele neperskiriami. Aš vadinu ją Džezabele, Kastilijos princesės garbei.

— Tai kad jos vardas Izabelė,— pataisė Smitas.

— Žinai, Izabelė ar Džezabelė — tai vienas ir tas pats. O, galų gale atvyksta ir mūsų beilis Kreigdeilis su tuo niekingu ir bailiu šliužu vaistytoju. Juodu vedasi du miesto sargybos karininkus su patruliais, tur būt, savo asmenį apsaugoti. Jei ko šiame pasaulyje nekenčiu, tai tokių klastingų intrigantų, kaip tas vaistytojas.

— Atsargiau, kad jis nenugirstų tavo šnekų,— tarė Smitas.— Patikėk manim, mielasis kepurininke, tas džiūsna skeletas gali būti pavojingesnis už dvidešimt tokių stipruolių, kaip tu.

— Tpfu! Šelmis tu, Smitai. Juokus kreti, ir gana,— tarė Oliveris, tačiau prislopino balsą ir įsispitrino į vaistytoją, tarsi norėdamas įžvelgti, kuris raumuo, kuris lieso jo veido ar kūno bruožas byloja apie gresiantį pavojų. Apžiūros nuramintas, jis drąsiai pridūrė:— Prisiekiu kardu ir skydu, aš atsilaikyčiau prieš tuziną tokių Dvainingų. Ką jis gali padaryti žmogui, kurio gyslomis teka kraujas?

— Jis gali duoti jam gurkšnelį vaistų,— trumpai atsakė Smitas.

Tęsti pokalbį nebuvo kada — teisėjas Kreigdeilis šūktelėjo jiems, kad laikas leistis kelionėn į Kinfonsą, ir pirmas parodė pavyzdį. Judant pirmyn lėta žingine, kalba užsimezgė apie tai, kokio priėmimo jie gali laukti iš savo mero ir kaip jis pažiūrės į jų skundą dėl užpuolimo. Mažiausiai pasisekimo tikėjosi Gloveris ir ne kartą užvedė kalbą, jog geriausia būtų, kad jie sutiktų viską mesti ir užmiršti. Tačiau tiesiai jis to nesiūlė, matyt, baimindamasis, kad nekiltų

piktų šnekų, jei žmonėms pasirodys, kad jis išsisukinėja ir nesiskubina ginti gero savo dukters vardo. Dvainingas tarytum sutiko su jo nuomone, bet savąją reiškė atsargiau, negu rytą.

— Galų gale,— tarė Kreigdeilis,— kai aš prisimenu, kiek gėrybių ir dovanų atiteko milordui merui nuo mūsų šlovingojo miesto, tai nė pagalvoti negaliu, kad jis abejingai pažiūrėtų į mūsų nelaimę. Ne vienas didžiulis barkasas, prikrautas Bordo vyno, paliko pietinį krantą ir nuvežė savo krovinį į Kinfonso pilį. Aš žinau, ką kalbu, nes pats prekiauju užjūrinėmis prekėmis.

— O aš galėčiau paporinti,— pragydo spigiu balsu Dvainingas,— apie įstabiausius skanėstus, įvairius gardėsius, kepalus kvapnios duonos ir net apie sausainius su tuo retu ir gardžiu prieskoniu, žmonių vadinamu cukrumi, kurie keliauja tenai kiekvieną kartą, kai keliamos vestuvės, švenčiamos krikštynos ar kas nors panašiai. Bet, beili Kreigdeili, vynas išgertas, saldėsiai suvalgyti,— dovanos pamirštamos, kai tik burnoj išnyksta jų skonis. Deja, kaimyne! Praeitų Kalėdų puota dingo kartu su pernykščiu sniegu.

— Bet buvo dar pirštinių, prikimštų aukso monetų,— priminė beilis.

— O aš pažįstu, kas siuvo tas pirštines,— tarė Saimonas, nes mintys apie darbą nepalikdavo jo niekad, nors būdavo ir labiausiai ko susirūpinęs.— Kartą tai buvo sakalo medžioklės pirštinaitė, skirta miledei. Aš ją mažumėlį nuplatinau, bet miledė nepriekaištavo, žinodama, ko joje ras.

— Na, ir puiku,— tarė beilis Kreigdeilis.— Todėl, jeigu meras neturės, ko ten pridėta, tai pats bus kaltas, o ne miestas. Šitos dovanos nesuvalgysi ir neišgersi tokiu pavidalu, kokiu ji įteikiama.

— O aš galėčiau papasakoti apie vieną narsų ginklakalį,— tarė Smitas,— bet... *cogan na schie*,— karas ar taika, man vis vien, kaip sako Jonas Kalnietis. Pagal mane, Kinfonso riteris atliks savo pareigą miestui tiek taikos, tiek karo metu. Ir nėra ko vardyti, kiek miestas yra padaręs jam gero, kol neįsitikinome, ar tikrai jis nemoka būti dėkingas.

— Ir aš taip sakau,— šūktelėjo mūsų bičiulis Praudfiutas nuo savo aukštosios kumelės.— Mes linksmi vyrai ir niekada nepulsime taip žemai, kad skaičiuotumėmės vynu ir riešutais su tokiu draugu, kaip seras Patrikas Čarteris. Patikėkite, toks puikus medžiotojas, kaip seras Patrikas, labai brangina teisę medžioti miesto žemėse, juo labiau kad, išskyrus jo didenybę karalių, šią teisę duodame tik mūsų merui ir niekam daugiau — nei didžiūnui, nei prastuoliui.

Kepurininkui dar nebaigus kalbėti, kairėje pusėje pasigirdo: „Šš. šš... ūūūūū. ho. ."— ūkavimas, kuriuo sakalo medžiotojas ragina savo paukštį.

— Ana, tas žmogus, man regis, naudojasi teise, apie kurią tu kalbi, nors iš išvaizdos jis nei karalius, nei mūsų meras,— tarė Smitas.

— Aha, matau, matau,— sušuko kepurininkas, nusprendęs, kad pasitaikė puiki proga pasižymėti.— Mudu su tavim, linksmuoli Smitai, prijosime prie jo ir iškamantinėsime.

— Ką gi, pirmyn,— suragino Smitas, ir Praudfiutas spustelėjo savo kumelę ir nurūko, įsitikinęs, kad kalvis joja iš paskos.

Bet Kreigdeilis nutvėrė Henrio arklį už apynasrio.

— Stok, nė iš vietos,— sukomandavo jis.— Tegu mūsų smarkusis raitelis pats parodo, ką gali. Jeigu jam aplaužys ragus, tai bent iki vakaro bus tylesnis.

— Iš visko atrodo,— tarė Smitas,— kad jo puikybės neliks nė ženklo. Tasai žmogus, kuris sustojo ir įžūliausiai spokso į mus, tarsi čia medžiotų kuo teisėčiausiai, sprendžiant iš nususio kuino, nurūdijusio šalmo su gaidžio plunksna ir ilgo dvirankinio kardo, tarnauja kuriam nors pietinių žemių lordui. vienam iš tų, kurie gyvena palei pat sieną. Jie niekada nenusimeta nuo pečių juodo berankovio, dosniai švaistosi smūgiais ir neprašauna pro šalį.

Taip jiems bespėliojant, kuo baigsis susidūrimas, narsusis kepurininkas, vis dar tebemanydamas, kad Smitas joja iš paskos, ėmė stabdyti Džezabelę, kad anas jį pralenktų ir atsidurtų prieš svetimšalį pirmas arba bent kartu su juo.

Bet kai pamatė ginklakalį kaip niekur nieko stovintį drauge su visais per šimtą jardų užpakaly, narsuolis kariauninkas sudrebėjo kaip tas iškaršęs ispanų generolas, nusigandęs pavojaus, į kurį įsivėlė per neramų savo būdą. Tačiau, žinodamas, kad už jo pečių tiek draugų, vildamasis, kad jų persvara įvarys baimės vienui vienam teisių pažeidėjui, o svarbiausia, gėdydamasis trauktis atgal, kai pats savo noru šokosi ateivio sudrausminti ir kai šitiek žmonių matys jį apsijuokiant, jis įveikė begalinį norą apgręžti Džezabelę ir kiek neša jos kojos dumti atgal pas saviškius, kurių apsaugos taip lengvapėdiškai išsižadėjo. Taigi Oliveris Praudfiutas vis jojo tiesiai link nepažįstamojo, kuris sukėlė jam dar didesnį siaubą, kai stuktelėjo pentinais savo arkliukui ir riščia pasileido priešais. Nepaleisdamas iš akių įžūliojo ateivio, mūsų herojus keletą kartų žvilgterėjo per kairįjį petį, tarsi apsižiūrėdamas, ar galima atsitraukti, ir staiga sustojo kaip įbestas. Bet filistinas susigretino su kepurininku, tam dar nespėjus apsispręsti, ar stoti į kautynes, ar sprukti, ir tai buvo didžiai grėsmingas filistinas: ištįsęs ir liesas, veidas paženklintas dviem ar trim kraupiais randais,— visa jo išvaizda tarsi bylojo doram žmogui: „Stok ir atsiduok mano valiai!"

Jis prabilo grasiu kaip ir jo veidas tonu:

— Kad tave velnias rautų! Ko čia maklini tiesiai per lauką ir gadini man medžioklę?

— Gerbiamasai ateivi,— tarė mūsų bičiulis taikingu ir įtaigiu balsu,— aš esu Oliveris Praudfiutas, Perto miestietis, pasiturintis žmogus. O ten matote garbųjį Adomą Kreigdeilį, vyriausiąjį miesto teisėją, su karinguoju Smitu iš Vindo ir dar keliais ginkluotais vyrais, kurie geidžia sužinoti, kas jūs toks ir ko pramogaujate, medžiodamas šiose žemėse, kurios priklauso Perto miestui. Tačiau leiskite jų vardu pasakyti, kad jie neketina užsipulti džentelmeno ar svetimšalio dėl atsitiktinio ribų peržengimo... Bet toks jau yra įsigalėjęs paprotys — neleisti taip pasielgti, kol nebus deramai pasiprašyta. O todėl. maloningai geidžiu sužinoti jūsų vardą, garbusis sere.

Rūškanas ir neapkantus žvilgsnis, kuriuo medžiotojas jį varstė, kol kalbėjo, visiškai išmušė Oliverį Praudfiutą iš vėžių ir pakeitė jo kalbos toną — argi šitaip jis kvostų įsibrovėlį, jei jaustų šalia stovint Henrį Govą?

Bet ir į tokį sušvelnintą kreipimąsi nepažįstamasis atsakė ironiška, bloga lemiančia šypsena, kuri nuo randų ant veido pasirodė dar labiau atstumianti.

— Nori žinoti mano vardą?— iškošė jis.— Mane vadina Nelabuoju Diku iš pragaro, o Enendeile žino kilniojo Džonstono vardu. Aš priklausau garsiajam lerdui Vomfriui, bendražygiui ir giminiečiui rūsčiojo lordo Džonstono iš narsiojo grafo Duglo būrio. O grafas ir lordas, ir lerdas, ir aš, jo ginklanešys, skraidiname savo sakalus visur, kur aptinkame grobį, ir nesiteiraujame, po kieno žemę jodinėjame.

— Aš perduosiu jūsų žodžius, sere,— atsakė Oliveris Praudfiutas kaip įmanydamas nuolankiau, mat, jį pagavo noras atsikratyti misijos, kurios taip neapdairiai ėmėsi.

Jis jau buvo beapgręžiąs arklį, bet medžiotojas pridūrė:

— O čia atminčiai, kad nepamirštum susitikimo su Nelabuoju Diku ir kad kitą kartą žinotum, jog nereikia gadinti medžioklės tam, kuris nešioja ant peties sparnuoto pentino ženklą.

Su šiais žodžiais jis keletą kartų atsivėdėjęs pliaukštelėjo vytiniu varguoliui kepurininkui per galvą ir per nugarą. Vienas kirtis kliudė Džezabelę, ir ta, atsistojusi piestu, nusviedė raitelį į pievą ir nurūko atgal link būrio miestelėnų.

Numestas nuo savo aukštybių žemėn, Praudfiutas ne itin vyrišku balsu suriko: „Gelbėkit!" ir tuoj, nespėjęs nė kvapo atgauti, staiga ėmė prašytis pasigailėjimo, nes priešininkas, vos jam nuvirtus, mikliai stryktelėjo nuo arklio ir prikišo prie gerklės savo medžioklinį peilį, o kita ranka kibo naršyti vargšo miestelėno kišenes ir netgi išvertė jo kapšį, saikstydamasis visais perkūnais, kad už medžioklės sutrukdymą pasisavinsiąs viską, ką rasiąs. Jis šiurkščiai nuplėšė kapšį nuo diržo, tuo dar labiau įbaugindamas ir taip persigandusį kepurininką, ir, užuot atsegęs kapšio sagtį, tempė, kol ta ištrūko. Bet, matyt, kapšyje nebuvo nieko, kas jį sudomintų. Tad

atsainiai bloškė jį šalin, suteikdamas galimybę numestam raiteliui atsistoti ant kojų, o pats tuo tarpu užšoko ant savo kuino ir įsmeigė akis į besiartinančius Oliverio bičiulius.

Tie, pamatę savo pasiuntinį išverstą iš balno ir, kaip vaizdžiai pasakė Henris Smitas, „pajutusį pagrindą po kojom", pratrūko juoktis, nes kepurininko pagyrūniškumas jau iš anksto buvo nuteikęs bičiulius pasilinksminti iš jo nelaimės. Bet kai priešininkas, apžergęs Oliverį, ėmė kreistis jo kišenes ir kapšį, ginklakalys nebeiškentė:

— Nepykite, mielasai pone teisėjau, aš negaliu leisti, kad mūsų miesto gyventoją muštų, plėštų ir, ko gero, nudobtų visų mūsų akyse. Tai mes šešėlį šlovingajam miestui. Kaimyno Praudfiuto nelaimė taps mūsų gėda. Aš turiu eiti jam į pagalbą.

— Mes visi eisime jam į pagalbą,— atsakė teisėjas Kreigdeilis.— Bet kad niekas be mano įsakymo nepakeltų kardo — ir taip turime bėdų daugiau, negu reikia, net baisu, ar užteksime jėgų sėkmingai iš jų išsikapstyti. Todėl primygtinai prašau visų, o ypač tavęs, Henri Vindai, vardan šlovingojo miesto: nekelkite ginklo, nebent reiktų gintis.

Vyrai pajudėjo pirmyn visu būriu. Pamatęs, kad jų tiek daug, grobikas atšoko nuo savo aukos. Tačiau sustojo nuošaliau ir skersakiavo iš toli kaip vilkas, kuris, nors ir traukiasi nuo šunų, neskuba atvirai nešti kailį...

Henris, pamatęs, kur krypsta reikalai, paragino arklį ir, gerokai aplenkęs likusius, prijojo Oliverio Praudfiuto nelaimės vietą. Visų pirma jis nutvėrė už besiplaikstančio pavadžio Džezabelę, paskui nuvedė ją link nelaimingojo šeimininko, kuris atšlubčiojo purvinais nuo kritimo drabužiais, apsipylęs skausmo bei apmaudo ašaromis — toks nebe panašus į tą išpuikusį pagyrūną, kad dorasis Smitas pajuto gailestį mažajam žmogeliui ir sąžinės graužimą už tai, jog leido jam šitaip apsijuokti visų akivaizdoje. Aš manau, kad kiekvieną palinksmina koks piktas pokštas, bet skirtumas tarp žmonių yra tas, kad piktasis geria iki dugno jo teikiamą malonumą, o tuo tarpu jautresnės sielos žmogui juokas greit praeina ir suima gailestis bei užuojauta.

— Leisk, aš tau padėsiu, kaimyne,— tarė Smitas ir, nušokęs nuo arklio, pagelbėjo Oliveriui, kuris nelyginant bėdžionė iš visų jėgų ropštėsi į savo kovos balną.

— Teatleidžia tau dievas, kaimyne Smitai, už tai, kad palikai mane vieną. Nebūčiau patikėjęs, kad tu gali taip padaryti, nors būtų saikstęsi penkiasdešimt pačių patikimiausių liudytojų.

Tokie buvo pirmi žodžiai, veikiau liūdni, negu pikti, kuriais nusiminęs Oliveris išliejo širdį.

— Beilis Kreigdeilis sulaikė mano arklį už kamanų. O be to,— pridūrė Smitas ir, nepaisant visos užuojautos, nesusilaikė nenusišypsojęs,— aš pabijojau, kad tu neapkaltintum manęs, jog noriu sumenkinti tavo garbę, skubėdamas į pagalbą prieš vienintelį priešininką. Bet nenukabink nosies. Šitas šunsnukis gavo viršų tik todėl, kad tavo kumelė nesidavė tramdoma.

— Teisingai sakai, teisingai,— tarė Oliveris, karštai stverdamasis tokio paaiškinimo.

— Antai stovi nedorėlis, gardžiuojasi savo iškrėsta šunybe ir džiaugiasi dėl tavo kritimo, kaip tas karalius, kuris grojo smuiku, jo miestui skendint liepsnose[1]. Eime su manim, ir tu pamatysi, kaip mes jį sudorosime. Nebijok, šį kartą tavęs nepaliksiu.

Tai taręs, Smitas nutvėrė Džezabelę už pavadžio ir, nedavęs Oliveriui prieštarauti, koja kojon zovada nurūko link Nelabojo Diko, lūkuriuojančio atokiau ant nuožulnaus kauburio viršūnės. Tačiau, ar palaikęs kovą nelygia, ar nusprendęs, kad tądien jau užtektinai prisikovojo, kilnusis Džonstonas spragtelėjo pirštais, iššaukiamai kilstelėjo ranką, sukirto pentinais arkliui ir, mosuodamas plunksninį masalą virš galvos bei švilpdamas savo sakalą, nulėkė tiesiai į gretimą pelkę, per kurią nusklendė nelyginant laukinė antis, nors bet kuris kitas arklys su raiteliu bemat būtų įklimpęs į liūną lig pat pavaržų.

---

[1] Turima omeny Romos imperatorius Neronas, kuris, kaip byloja legenda, pats padegė Romą ir, grožėdamasis gaisru, grojo lyra.

— Tai plėšikas!— tarė Smitas.— Jis šoks muštis arba spruks — kaip jam patinka, ir vytis jį ne daugiau naudos, negu vaikytis laukinę žąsį. Esu tikras, kad jis pasiglemžė tavo piniginę, nes tokie retai kada sprunka nieko nepešę.

— Tai jau taip...— liūdnai numykė Praudfiutas.— Jis pasisavino mano piniginę, bet tai niekis — svarbu, kad jis paliko man medžioklės kapšį.

— Kalbos nėra! Medžioklės kapšys jam būtų buvęs pergalės simbolis, trofėjus, kaip sako menestreliai.

— Jo vertė ne tik ta, bičiuli,— reikšmingai atsakė Oliveris.

— Puiku, kaimyne. Man patinka, kad tu vėl prabilai kaip mokytas žmogus. Pakelk galvą! Niekadėjas pabėgo nuo tavęs, ir tu vėl turi trofėjus, kurių vos nepraradai, priešui staigiai tave užklupus.

— O Henri Govai, Henri Govai,— kepurininkas giliai atsiduso, beveik suvaitojo.

— Kas gi tau yra?— paklausė kalvis.— Ko tu kremtiesi?

— Aš manau, brangus mano drauguži Henri Smitai, kad šitas nevidonas pabėgo išsigandęs tavęs, o ne manęs.

— Be reikalo taip manai,— atsakė ginklakalys.— Jis pamatė du vyrus ir puolė bėgti, o kas dabar pasakys, nuo ko bėgo — nuo to ar nuo kito. Juo labiau kad jis savo kailiu patyrė tavo jėgą ir atkaklumą: mes visi matėme, kaip tu spardeisi ir priešinaisi, gulėdamas ant žemės.

— Priešinausi?— nudžiugo vargšelis Praudfiutas.— Aš kažkaip neprisimenu. Bet žinau, kad tame mano jėga — turiu pasiutusiai stiprias šlaunis. Ir visi tai matė?

— Matė ne prasčiau už mane,— atsakė Smitas, vos susilaikydamas neprunkštęs.

— O tu priminsi jiems tai?

— Būtinai,— atsakė Henris.— Ir tai, kaip pašėlusiai narsiai tu dabar vėl puolei į mūšį. Įsidėmėk, ką aš sakysiu teisėjui Kreigdeiliui — tau tai gali praversti.

— Nepagalvok, kad man reikia kieno nors užtarimo: aš iš prigimties savo drąsa nenusileidžiu nė vienam Perto vyrui, bet tik. .— didysis narsuolis užsikirto.

— Tik kas?— paklausė drąsusis ginklakalys.

— Tik bijau, kad manęs neužmuštų. Palikti mielą žmonelę ir mažus vaikus,— žinai, būtų labai liūdna, Smitai. Tu tai suprasi, kai atsidursi mano padėtyje. Tada tavo narsumas atvės.

— Galimas daiktas,— tarė ginklakalys susimąstydamas.

— Aš esu taip įgudęs naudoti ginklą, ir mano toks gilus kvėpavimas, kad mažai kas tegali man prilygti. Va čia,— tarė jis, išpūtęs krūtinę lyg kalakutas ir pakšnodamas per ją,— pakaktų vietos ir kalvio dumtuvėms.

— Kvėpavimas tavo, sakyčiau, tikrai gilus, puti lyg kalvės dumplės... Bent sprendžiant iš tavo kalbos.

— Iš mano kalbos? Nejuokauk. Iš Dandžio buvo atplukdytas dromondas, tai aš liepiau pristatyti jo nosį man.

— Ką? Pristatyti Dramondo nosį?— sušuko ginklakalys.— Atsipeikėk, žmogau, juk įsivelsi į amžinus vaidus su visa jų gimine, kone pačia aršiausia šalyje.

— Tesaugo mus šventasis Andrius! Tu ne taip mane supratai, vyruti. Aš turėjau galvoje dromondą — didelį laivą. Jo nosį, teisingiau, paskuigalį pasistačiau kieme, liepiau aptašyti ir nudažyti, kad būtų panašus į sultoną ar saracėną, ir prie jo mankštinuosi: įkvepiu pilna krūtine, užsimoju savo dvirankiniu kardu ir kad rėžiu. Paskui kertu iš peties šonu, paskui duriu, ir taip visą valandą.

— Per tas pratybas tu, be abejo, išmokai gerai valdyti ginklą,— tarė Smitas.

— Kur ne! O kai retkarčiais užmaukšlinu savo sultonui skrybėlę (seną, suprantama) ir atsivėdėjęs paskaldau, tai, tikėk netikėjęs, iš šito pagonies kiaušo ne kas ir teliko, greitai nebus ko skaldyti.

— Labai gaila, nes tada nebegalėsi lavintis,— tarė Henris.— O gal taip padarykime — aš užsidėsiu šalmą ir šarvus, tu mane pulsi, o aš durklu ginsiuosi nuo tavo smūgių ir kirsiu pats. Ką tu į tai pasakysi?

— Ne, nieku gyvu, brangus bičiuli. Aš perdaug sužaločiau tavo kūną. Be to, teisybę pasakius, man kur kas patogiau kirsti per šalmą ar skrybėlę, kai ji užmauta ant mano

medinio sultono — tada tikrai žinau, kad numušiu. O kai priešais švysčioja kuokštas plunksnų ir iš po antveidžio piktai žybsi pora akių, ir kai viskas krūvon sudėjus šokinėja aplinkui, tai, prisipažįstu, rankos manęs nebeklauso.

— Vadinasi, jeigu visi stovėtų lyg stuobriai, panašiai į tavo sultoną, tu galėtum įveikti visą pasaulį, ar ne, meistre Praudfiutai?

— Su laiku, pasimiklinęs, rasi, ir galėčiau,— atsakė Oliveris.— Bet štai mes ir susigretinome su kitais. Teisėjas Kreigdeilis piktai šnairuoja, bet jo pyktis manęs neįbaugins.

Turiu priminti, gerbiamas skaitytojau, kad, vos teisėjas su visa palyda pamatė Henrį keliant suglumusį kepurininką, o atėjūną traukiantis, tai ir nebejojo tenai, nusprendę, jog pagalba garantuota, jeigu šalia stovi smarkusis Henris Govas. Todėl leidosi toliau tiesiu keliu į Kinfonsą, nenorėdami gaišuoti, kai reikia vykdyti tokį pavedimą. Kadangi praėjo kiek laiko, kol kepurininkas su Smitu juos pasivijo, beilis Kreigdeilis paklausė jų, o ypatingai Henrio Smito, ką juodu sau mano, gaišindami brangų laiką ir vydamiesi medžiotoją į kalną.

— Kaip dievą myliu, ponas beili, aš čia niekuo dėtas,— atsakė kalvis.— Jeigu jūs surišite paprastą žemumų kurtą su kalnų vilkšuniu, tai nekaltinkite pirmojo, jei jis bėgs į tą pusę, į kurią antrasis jį temps. Kaip tik šitaip, o ne kitaip atsitiko man ir kaimynui Oliveriui Praudfiutui. Vos tik jis vėl atsistojo ant kojų, tučtuojau lyg žaibas stryktelėjo ant savo kumelės ir, įsiutęs ant to niekšo, kuris taip neriteriškai pasinaudojo savo pranašumu, suklupus priešininko arkliui, puolė paskui it dromaderas. Man neliko kitos išeities, kaip joti paskui jį, kad sulaikyčiau, jei arklys sukluptų antrą kartą, ir kad apsaugočiau pernelyg narsų draugą ir kariauninką, jei kalvos viršūnėje jo tykotų pasala. Bet niekšas, kuris yra kažkokio lordo bendrininkas ir nešioja skiriamąjį ženklą — sparnuotą pentiną,— nėrė nuo mūsų kaimyno kaip strėlė.

Vyriausias Perto teisėjas klausėsi ir stebėjosi tuo pasakojimu, kurį Govas patenkintas guldė; anksčiau jis niekada nesiklausė kepurininko prasimanytų istorijų apie tariamus

žygdarbius, nes jomis abejojo, bet dabar pradėjo domėtis. Tačiau senasis Gloveris suvokė, kur čia šuo pakastas.

— Vargšas kepurininkas visai neteks galvos nuo tavo kalbų,— sušnabždėjo jis Henriui.— Dabar jam atsiriš liežuvis ir tabaluos be perstojo kaip miesto varpas šventą dieną, kai tuo tarpu dėl tvarkos ir padorumo jam būtų geriau patylėti.

— O, prisiekiu švenčiausiąja mergele, tėve,— atsakė Smitas,— aš myliu vargšą mūsų pagyrų puodą ir nenoriu, kad jis sėdėtų susisielojęs ir pritilęs salėje pas merą, kai jie visi, o ypač šitas tulžingasis vaistytojas kalbės neužsičiaupdami.

— Tu labai geros širdies vaikinas, Henri,— atsakė Saimonas.— Bet įsidėmėk skirtumą tarp šių dviejų žmonių: romusis kepurininkas dedasi drakonu, norėdamas paslėpti įgimtą bailumą, o vaistytojas tyčia apsimeta baikščiu, silpnadvasiu ir nuolankiu, norėdamas užmaskuoti savo pavojingumą. Gyvatė, kad ir po akmeniu tūnodama, gelia mirtinai. Sakau tau, sūnau Henri, kad šitas vaikščiojantis skeletas, nepaisant nužemintos išvaizdos ir drovios kalbos, pavojaus bijo mažiau, negu dievina klastą... Bet antai prieš mus mero pilis. Kilni vietovė šitas Kinfonsas, ir mums didelė garbė, kad miesto savivaldybės galva — tokios įstabios pilies savininkas.

— Puiki tvirtovė, nieko nepasakysi,— tarė Smitas, žvelgdamas į platų vingiuotą Tėjų, tekantį palei skardį, ant kurio dunksojo senoji pilis (kaip nūnai dunkso nauja) nelyginant viso slėnio valdovė, nors kitame upės krante galingos Elko sienos tarsi ginčijo jos viršenybę. Tačiau Elkas tuo metu buvo taikus moterų vienuolynas, ir jį supančios sienos buvo tik tvora atsiskyrėlėms vestalėms, o ne ginkluotos įgulos įtvirtinimai.

— Tvirta pilis,— pakartojo ginklakalys, nukreipdamas žvilgsnį į Kinfonso kuorus.— Ji mūsų šarvas ir skydas prie Tėjaus. Gerokai išdantytų kardo ašmenys, kol ją sužeistum.

Kinfonso vartininkas, iš tolo pažinęs, kas ir iš kur šie

raiteliai, atkėlė jiems kiemo vartus ir pasiuntė tarną pranešti serui Patrikui Čarteriui, kad prie pilies artėja vyriausias Perto teisėjas ir beilis su keletu kitų žymių miestelėnų. Šaunusis riteris, susiruošęs į sakalų medžioklę, išklausė žinią maždaug su tokiu jausmu, su kuriuo šių laikų miesto deputatas išklausytų, kad pačiu netinkamiausiu metu pas jį atsigrūdo didžiai gerbiamų jo rinkėjų delegacija. Kitaip sakant, širdyje pasiuntęs neprašytus svečius pas velnius ir velnienes, jis davė įsakymą priimti juos su visu prašmatnumu ir pagarbumu; stalininkams buvo liepta kuo skubiau nešti į riterių salę karštus elnienos kepsnius ir šaltas keptas mėsas, o vyninin-kui — atkimšti nepraimtas statinaites ir prileisti vyno, nes šlovingasis Perto miestas ne tik neatsisakydavo kartkartėmis papildyti savo mero rūsius, bet jo piliečiai taip pat mielai sutikdavo prisidėti prie mero krežinių patuštinimo.

Garbingieji miestelėnai buvo pagarbiai ir iškilmingai įvesti į salę, kur šeimininkas su jojimo drabužiais ir ilgaauliais batais sutiko juos maloniai ir globėjiškai šypsodamas, o širdyje linkėdamas nugarmėti į Tėjaus dugną, nes jų viešnagė nuvarė niekais rytinę jo pramogą. Plika galva, laikydamas skrybėlę rankoje, jis pasitiko juos vidury salės ir pažėrė sveikinimus.

— Ką aš matau! Ponas beilis ir jūs, didžiai gerbiamas Saimonai Gloveri, šlovingojo miesto tėvai... Ir jūs čia, mano mokytasis vaistytojau! Ir jūs, mano narsuoli Smitai! Ir mano šaunusis kepurininkas, suskaldęs kiaušų daugiau, negu pridengė jų savo skrybėlėmis. Kam turiu būti dėkingas už malonumą matyti šitiek draugų tokią ankstyvą valandą? Buvau besiruošiąs skraidinti sakalus, ir, jei prisidėsite prie šios pramogos, ji bus man dvigubai malonesnė. (O nusisukęs sumurmėjo: „Švenčiausioji Marija, kad jie visi nusisuktų sprandus!") Suprantama, jei miestas nesirengia pavesti man kokių reikalų... Užveizde Žilbertai, negaišuoki, nenaudėli... Bet aš tikiu, kad jūs neturite man svarbesnės užduoties, negu patikrinti, ar išlaikė malvazija reikiamą skonį?

Miesto atstovai į mero pažertas mandagybes atsakė linkčiodami, daugmaž santūriai, tik vaistytojas nusilenkė že-

miausiai, o Smitas — laisviausiai. Matyt, kaip karys, jis žinojo savo vertę. Už visus atsakė vyriausias teisėjas.

— Sere Patrikai Čarteri, mūsų kilnusis lorde mere,— tarė jis rimtai,— jeigu mus čionai būtų atvedęs tik noras dar kartą papokyliauti vaišinguose jūsų namuose, tai paprastas mandagumas pašnibždėtų mums lukterėti, kol jūsų šviesybė malonėsite pakviesti mus, kaip jau ne kartą esate kvietęs. O kai dėl sakalų medžioklės, tai šį rytą užtektinai turėjome bėdos; kažkoks medžiotojas, paleidęs sakalą viršum pelkės, išvertė iš balno ir stipriai išvanojo šonus gerbiamam mūsų draugui kepurininkui Oliveriui, taip jau vadinamam Praudfiutui, vien už tai, kad meistras Praudfiutas garbingu jūsų ir Perto miesto vardu paklausė, kas anas toks, kad išdrįso medžioti šiose žemėse.

— Ir ką gi jis pasakė apie save?— paklausė meras.— Prisiekiu šventu Jonu, aš jam parodysiu, kaip vaikyti iš balų paukščius.

— Leiskite aš paaiškinsiu, jūsų šviesybe,— įsikišo kepurininkas.— Jis užpuolė mane nejučia. Bet aš paskui vėl užšokau ant arklio ir drąsiai puoliau jam iš paskos. Jis pasivadino Nėlabuoju Ričardu.

— Palaukite, meldžiamasis. Ar tai tas, apie kurį kuria eiles ir visokias istorijas?— paklausė meras.— O aš maniau, kad niekadėjo vardas Robertas.

— Man regis, tai skirtingi asmenys, milorde. Aš tik suteikiau šiam nenaudėliui garbę, pavadindamas jį pilnu vardu, nes jis pats prisistatė Nelabuoju Diku ir sakė esąs iš Džonstonų ir einąs tarnybą pas lordą, nešiojantį šį vardą. Bet aš įvariau jį atgal į liūną ir atsiėmiau savo medžioklės kapšį, kurį jis buvo pagrobęs, man nukritus nuo arklio.

Seras Patrikas kiek patylėjo.

— Mes daug esame girdėję,— tarė jis,— apie lordą Džonstoną ir jo bendrus... Su jais verčiau neprasidėti, iš to nieko gero nebus. Smitai, sakyk man, kaip gi tu šitai iškentei?

— Turėjau, sere Patrikai. Man buvo įsakyta nesiskubinti pagalbon.

— Ką gi, jeigu jūs patys su tuo taikstotės,— tarė meras,— nematau, kodėl mes turėtume kištis. Juo labiau kad meistras Oliveris Praudfiutas, nors iš pradžių ir nukentėjo, užkluptas iš netyčių, vėliau sugebėjo, jo paties žodžiais tariant, apginti save ir savo miesto garbę... Bet štai galų gale atkeliauja vynas. Pilk ratu mano mieliems bičiuliams ir svečiams, pilk į taures, kad vynas lietųsi per kraštus. Už Sent Džonstoną! Už džiaugsmingą susitikimą, mano ištikimieji bičiuliai! O dabar prašom neatsisakyti užkandžio, nes saulė jau aukštai pakilusi, o jūs, stropūs žmonės, pusryčiavote, reikia manyti, iš pat ankstaus ryto.

— Pirm negu sėsime prie stalo valgyti,— tarė beilis,— leiskite, milorde mere, išsakyti neatidėliotiną reikalą, kuris mus prispyrė čionai atvykti ir kurio dar iki šiolei nelietėme.

— Na, gerbiamas beili,— tarė meras,— atidėkime tą dalyką, kol pavalgysite. Tur būt, skųsitės nedorėliais žymių didikų tarnais už tai, kad spardo sviedinį miesto gatvėse, o gal dar kuo panašiai.

— Ne, milorde,— tarė Kreigdeilis tvirtai ir ryžtingai,— mes atvykome skųstis ne tarnais, o jų šeimininkais už tai, kad žaidžia kaip sviediniu mūsų šeimų garbe ir begėdiškai lenda į mūsų dukterų miegamuosius, nelyginant būtų viešuosiuose namuose Paryžiuje. Gauja įsisiautusių naktibaldų — dvariškių ir, kaip drąsiai galima spėti, aukšto luomo žmonių — bandė šią naktį įlįsti pro langą pas Saimoną Gloverį. O kai Henris Smitas sukliudė, jie šoko priešintis, išsitraukę kardus, ir kovėsi tol, kol sukilo miestiečiai ir privertė juos bėgti.

— Kaip!— sušuko seras Patrikas, pastatydamas taurę, kurią buvo bekeliąs prie lūpų.— Koks įžūlumas! Jei tai bus įrodyta, prisiekiu Tomo Longvilio siela, aš surasiu teisybę, nepagailėsiu jėgų, nors tektų paaukoti žemę ir gyvybę. Kas paliudys šį įvykį? Saimonai Gloveri, tu esi laikomas doru ir atsargiu žmogum — ar gali ramia sąžine patvirtinti, kad kaltinimas teisingas.

— Patikėkite, milorde,— tarė Saimonas,— šiuo svarbiu klausimu aš skundžiuosi visai nenoriai. Niekam nepadaryta

žalos, išskyrus pačius ramybės drumstėjus. Aš manau, kad taip įžūliai ir neteisėtai pasielgti galėjo tik tas, kuris žino savo galią, ir todėl labai nenorėčiau, kad per mane gimtasis miestas įsipainiotų į vaidus su kokiu galingu didžiūnu. Bet man duota suprasti, kad, atsisakydamas pareikšti šį skundą, prisipažinsiu, jog mano dukra tą naktį pati laukusi svečio, o tai visiškas melas. Todėl, milorde, aš papasakosiu jūsų šviesybei viską, ką žinau apie šį nutikimą, o toliau spręsti palieku jūsų išmintingai nuožiūrai.

Ir jis papasakojo apie užpuolimą, smulkiai ir tiksliai, kaip buvo matęs.

Seras Patrikas Čarteris, labai atidžiai išklausęs pirštininko pasakojimo, buvo ypač priblokštas žinios, kad sulaikytajam užpuolikui pavyko pabėgti.

— Keista,— tarė jis,— kad jūs leidote jam pasprukti iš savo rankų. Ar gerai įsižiūrėjote, galėtumėte atpažinti?

— Aš jį mačiau tik prie žibinto šviesos, milorde mere. O ištrūko jis todėl, kad buvau visai vienas,— tarė Gloveris,— ir senas. Gal ir nebūčiau jo paleidęs, jei tuo metu viršuje nebūtų pasigirdęs mano dukters riksmas, o kai grįžau iš jos kambario, belaisvis jau buvo išnėręs per sodą.

— O dabar, ginklakaly,— tarė seras Patrikas,— papasakok, kaip teisingas žmogus ir geras karys, ką pats žinai apie šį nutikimą.

Henris Govas trumpai, kaip visada, bet aiškiai išklojo, ką žinodamas.

Gerbiamasis Praudfiutas, iš eilės pakviestas liudyti, savo pasakojimą pradėjo labai iškilniai.

— Kalbėdamas apie šį kraupų ir stulbinantį atsitikimą mūsų mieste, aš, tiesa, negaliu tvirtinti, kaip Henris Govas, kad mačiau viską nuo pradžių. Bet negalima nuneigti, kad mano akyse viskas užsibaigė, ir ypač to, kad aš įgijau svarbiausią tų niekšų įkaltį.

— Žmogau, kokį gi?— paklausė seras Patrikas Čarteris.— Tik negaišink tuščiai laiko, gražbyliaudamas ir girdamasis. Kokį įkaltį?

— Šiame kapše aš atnešiau jūsų malonybei tai, ką vienas iš tų nedorėlių paliko mūšio lauke,— paaiškino tas žmogelis.— Šį trofėjų, prisipažįstu dorai ir garbingai, laimėjau ne kardu, tačiau aš nusipelnau deramo įvertinimo, nes jį įgijau su tokiu šaltakraujiškumu, kurio žmogui dažnai pristinga, aplinkui blyksint žibintams ir žvangant kardams. Aš išsaugojau jį, milorde, ir štai jis čia.

Su tais žodžiais jis ištraukė iš jau minėto kapšio sustingusią ranką, kuri buvo rasta susirėmimo vietoje.

— Taip, kepurininke,— tarė meras,— pripažįstu, tu tikras vyras, kad paėmei niekšo ranką po to, kai ji buvo nukirsta... Bet ko dar taip įnikęs rausies po kapšį?

— Čia turėtų būti.. čia buvo... žiedas, milorde, kurį tas niekadėjas mūvėjo ant piršto. Bijau, kad per savo užmaršumą būsiu palikęs namie,— mat, buvau jį numovęs, norėdamas parodyti žmonai, nes į negyvą ranką ji nebūtų žiūrėjusi,— moterims tokie reginiai ne prie širdies. Bet aš maniau, kad užmoviau atgal. Tačiau jis, man regis, bus likęs namie. Aš nušuoliuosiu atgal paimti, o Henris Smitas tegu joja su manimi.

— Mes visi josime su tavimi,— tarė seras Patrikas Čarteris,— nes ir aš trauksiu į miestą. Matote, dorieji miestiečiai ir mieli Perto gyventojai, jūs galėjote tarti mane esant nepaslankų, kai kalba ėjo apie menkus skundus ir smulkius jūsų teisių pažeidimus — pavyzdžiui, kai koks įsibrovėlis medžioja jūsų žemėse arba kai baronų tarnai žaidžia futbolą gatvėse ir panašiai, bet, prisiekiu Tomo Longvilio siela, Patrikas Čarteris nesnaus, kai dalykas tokios svarbos. Šita ranka,— kalbėjo jis toliau, iškėlęs nukirstą ranką,— priklauso žmogui, nepažįstančiam juodo darbo. Mes padėsime ją taip, kad kiekvienas matytų, ir sužinosim, kieno ji, jeigu jo išgertuvių draugai turi bent krislelį garbės... Klausyk, Žerardai,— parink man kokią dešimtį patikimų vyrukų ir liepk jiems kuo guviau balnoti žirgus, dėtis šarvus, ginkluotis ietimis. O jums, kaimynai, štai ką pasakysiu. Jei nūnai kils kariava, o taip greičiausiai ir bus, mes privalome vienas kitą

paremti. Jei nelaimingi mano namai būtų užpulti, kiek žmonių jūs atvesite man į pagalbą?

Miestelėnai sužiuro į Henrį Govą, į kurį nejučiomis nukrypdavo žvilgsniai kiekvieną sykį, kai reikdavo spręsti karo dalykus.

— Aš galiu dėti galvą,— tarė jis,— kad, bendruomenės varpui neskambėjus nė dešimt minučių, susirinks ne mažiau penkiasdešimties narsuolių, o per valandą ir visas tūkstantis.

— Puiku,— atsakė šaunusis meras.— O aš, jei užkluptų bėda, ateisiu į pagalbą šlovingajam miestui su visais savo žmonėmis. O dabar, bičiuliai, ant žirgų!

DEVINTAS SKYRIUS

Tai užvertė man naštą ant pečių!
O kaip susidoroti man su ja?..
Ir nieks nepatikės...

Šekspyras, „Ričardas II"

Ankstyvą švento Valentino dienos popietę dominikonų vienuolyno vyresnysis atliko savo priedermę — išklausė vieno aukšto asmens nuodėmių išpažinimo. Penitentas buvo gražaus stoto senis su skaisčiais raudonais skruostais ir oria balta barzda, nusidriekusia ant krūtinės. Aukšta kakta ir mėlynos akys, didelės ir giedros, rodė jį esant orų žmogų, tačiau įpratusį priimti pagarbą, reiškiamą savo noru, o ne reikalauti jos ten, kur ji jam nepripažįstama. Maloni veido išraiška bylojo apie begalinį geraširdiškumą, kuris ribojosi su nuolankumu, o gal dvasios silpnumu; iš visko buvo galima spėti, kad šis žmogus nesugeba nė įveikti pasipriešinimo, nė duoti atkirčio. Ant mėlyno kaspino, juosiančio žilas garbanas, buvo uždėtas nedidelis auksinis vainikėlis, arba karūna. Aukso ratilai, dideli ir gražūs, buvo gana grubaus darbo, bet už tai kiekvieną puošė nepaprasto dydžio ir reto grožio škotiškas perlas. Tatai buvo visi jo papuošalai, o jo

drabužis — ilga tamsiai raudonos spalvos šilkinė mantija. Gavęs nuodėmių išrišimą, jis sunkiai pakilo nuo išsiuvinėtos pagalvės, ant kurios klūpojo per išpažintį, ir, pasiramstydamas juodmedžio lazda, pajudėjo, nerangiai šlubčiodamas, matyt, dėl skausmo, link prašmatnaus krėslo po baldakimu, pastatyto jo patogumui prie židinio aukštoje ir erdvioje menėje.

Tai buvo Robertas, trečias šio vardo karalius Škotijos soste ir antras iš bedalės Stiuartų dinastijos. Gamta nepagailėjo jam gerų savybių ir kai kurių gabumų, tačiau pasiuntė didelę nelaimę, turėtą ne vieno šios pasmerktos giminės atstovo: jo savybės neatitiko to vaidmens, kurį jam buvo lemta vaidinti. Tokia nuožmi tauta, kokia tuo metu buvo škotai, privalėjo karaliaus karingos prigimties, apsukraus ir energingo, dosniai apdovanojančio už nuopelnus, griežtai baudžiančio už nusikaltimus, karaliaus, kuris savo elgesiu įkvėptų ne tik meilę, bet ir baimę. Roberto Trečiojo būdas buvo kaip tik priešingas. Jaunystėje jis, tiesa, dalyvaudavo mūšiuose, tačiau, kad ir neužsitraukė gėdos, niekada neparodė riteriško veržlumo kautynėse ir pavojuose ir netroško pasižymėti žygdarbiais, kurių tas amžius laukė iš kiekvieno, galinčio pasididžiuoti aukšta kilme ir reiškiančio teises į valdžią.

Beje, jo karinė karjera neilgai tetruko. Kartą turnyro sūkuryje jaunajam Keriko grafui (toks jo titulas buvo tuo metu) smarkiai įspyrė sero Džeimso Duglo Dalkito arklys, nuo ko grafas liko raišas visą gyvenimą ir nebegalėjo dalyvauti mūšiuose ir kariniuose žaidimuose, arba turnyruose, kurie nedaug kuo tesiskyrė. Kadangi Robertas niekada nejautė ypatingo polinkio žiaurioms kovoms, jis, tur būt, nelabai ir sielojosi dėl suluošinimo, visiems laikams atpalaidavusio jį nuo kautynių. Bet nelaimė, tikriau sakant, jos pasėkos, pažemino jį nuožmios diduomenės ir karingų žmonių akyse. Jis buvo priverstas svarbiausius reikalus pavesti čia vienam, čia kitam savo šeimos nariui, paprastai suteikdamas tam pavaduotojui visus įgaliojimus, o kartais ir vietininko titulą. Tėviška meilė lenkė jį kreiptis pagalbos į vyresnįjį

sūnų — išmintingą ir gabų jaunuolį, kurį, švelnumo skatinamas, padarė hercogu Rotsėjum, tuo pačiu paskirdamas jam padėtį pirmo asmens valstybėje po karaliaus[1].

Bet jaunojo princo galvelėje švilpavo vėjai, o ranka buvo pernelyg silpna, kad su deramu orumu laikytų jam įtikėtą skeptrą. Nors ir labai jis mėgo valdžią, bet kur kas labiau jam rūpėjo malonumai, ir dvarui kėlė nerimo, o šalį piktino nesuskaitoma daugybė trumpalaikių meilės ryšių, padaužiškų ūžavimų, kuriuos leido sau žmogus, privalėjęs rodyti doros ir taurumo pavyzdį visos karalystės jaunimui.

Palaidas ir nederamas hercogo Rotsėjaus gyvenimas juo labiau buvo žmonių smerkiamas, kad hercogas buvo vedęs, bet, antra vertus, kai kas iš tų, kuriuos traukė jo jaunumas, grožis, linksmas ir geranoriškas būdas, laikėsi nuomonės, kad kaip tik vedybų aplinkybės pateisinančios jo gyvenimo palaidumą. Juk santuoka, aiškindavo šie žmonės, buvo sudaryta vien tik per jaunojo princo dėdę, hercogą Olbenį, kurio patarimų tuo laiku besąlygiškai klausė liguistas ir baikštus karalius ir kuris visaip kurstė savo brolį ir valdovą, norėdamas pakenkti jaunojo įpėdinio tikslams ir sumanymams. Per Olbenio pinkles įpėdinio ranka buvo, galima sakyti, parduota iš varžytinių, nes buvo plačiai žinoma, kad tas Škotijos didikas, kuris duosiąs savo dukrai didžiausią kraitį, atvers jai kelią į hercogo Rotsėjaus lovą.

Po to sekusiose varžybose pirmenybė prieš kitus konkurentus buvo atiduota Džordžui, Danbaro ir Marčo grafui, valdžiusiam (vietomis asmeniškai, o vietomis per savo vasalus) didesnę dalį žemių rytinėje karalystės dalyje, ir jo duktė, abipusišku jaunosios poros sutikimu, buvo sužadėta su hercogu Rotsėjumi.

Bet čia įsimaišė ir trečioji pusė, o tai buvo galingasis Arčibaldas, grafas Duglas, keliantis siaubą ir savo valdų platumu, ir begale savo privilegijų, ir teisėjo valdžia, kuri

---

Hercogas Rotsėjus ir hercogas Olbenis, karaliaus brolis, buvo pirmieji Škotijoje, kuriems suteiktas hercogo titulas. Šio titulo suteikimas dažnai buvo susijęs su sunkiomis nelaimėmis, o neretai — su kruvinais nusikaltimais.

jam buvo suteikta, ir asmeniškomis savybėmis — išmintimi bei narsa drauge su nepalenkiamu išdidumu bei kerštingumu, neregėtu net tais laikais. Be to, grafas artimai giminiavosi su karaliaus rūmais — jis turėjo vedęs vyriausią monarcho dukterį.

Vos tik hercogas Rotsėjus susižadėjo su grafo Marčo dukterimi, Duglas, kuris lig tol nesikišo, tarsi geisdamas parodyti, jog toksai sandėris gali būti sudarytas tik su juo, įžengė į areną ir sužadėtuves išardė. Jis nuskyrė savo dukteriai Mardžorei dar didesnį kraitį, negu savajai ketino duoti grafas Marčas. Hercogas Olbenis, pagautas godulio ir baimės, iš kailio nėrėsi, norėdamas paveikti baikštųjį valdovą, ir galų gale prispyrė jį nutraukti sutartį su grafu Marču ir apvesdinti savo sūnų su Mardžore Duglas, kuri Rotsėjui buvo visai ne prie širdies. Grafo Marčo karalius neatsiprašė, tik pranešė, kad princo ir Elizabetos Danbar sužadėtuvių dar nepatvirtinęs parlamentas, o kol nėra tokios ratifikacijos, sutartis laikoma negaliojančia. Grafą giliai užgavo skriauda, padaryta jam bei jo dukrai, ir, jis, kaip visi suprato, troško atkeršyti, o turint omeny jo galią Anglijos pasienyje, tatai buvo visai įmanomas dalykas.

Tuo tarpu hercogas Rotsėjus, pasipiktinęs, kad jo meilė tapo paminta dėl politinės intrigos, saviškai reiškė nepasitenkinimą, nekreipdamas dėmesio į žmoną, perniek laikydamas galingą ir rūstų uošvį, nelabai paisydamas ir paties karaliaus valios ir visai nesiskaitydamas su savo dėdės, hercogo Olbenio, pamokymais, nes jame matė amžiną priešą.

Slegiamam šeimos nesutarimų, iškylančių net karališkoje taryboje, atsiliepiančių šalies valdyme ir pasireiškiančių pragaištingu neryžtingumu bei nesantaika, silpnavaliui valdovui kurį laiką didelė paspirtis buvo žmona, karalienė Anabela, kilusi iš kilmingųjų Dramondų giminės. Apdovanota įžvalgiu protu ir stipria valia, ji neretai aptramdydavo savo lengvabūdišką sūnų, kuris ją gerbė, ir daugeliu atvejų mokėjo priversti dvejojantį karalių tvirtai apsispręsti. Bet po jos mirties neišmanusis valdovas suvis pasidarė panašus į laivą, nutrūkusį nuo inkarų ir besibläškantį po jūrą, priešingų

srovių mėtomą. Apskritai būtų galima pasakyti, kad Robertas aklai mylėjo savo sūnų, tiesiog garbino savo brolį Olbenį už tvirtą charakterį, kurio pačiam stigo, nesąmoningai virpėjo iš baimės prieš Duglą ir ne itin pasikliovė narsaus, bet nepastovaus grafo Marčo ištikimybe. Bet jo jausmai šiems įvairiems asmenims buvo tokie painūs ir komplikuoti, jog kartkartėmis pasirodydavo visai kitokie, negu iš tikrųjų, ir, priklausomai nuo to, kas paskutinis būdavo palenkęs silpną jo valią, karalius virsdavo iš atlaidaus tėvo griežtu ir net žiauriu, iš patiklaus brolio įtariu, iš maloningo ir dosnaus valdovo — gobšuoliu ir tironu; jo protas, nelyginant chameleonas, atspindėdavo mąstysėną to žmogaus, kurio tvirtesnio charakterio tuo tarpu rėmėsi, ieškodamas patarimo bei paramos. Ir kai jis atmesdavo vieno kurio šeimos nario patarimus, o paklusdavo kitam, tai paprastai po to sekdavo staigios permainos, menkinančios gerą karaliaus vardą ir keliančios pavojų šalies saugumui.

Tad nenuostabu, kad katalikų bažnyčios dvasininkija įgijo įtaką žmogui, tokiam puikiam savo ketinimais, bet tokiam netvirtam savo sprendimais. Robertas ne tik krimtosi ir atgailavo dėl suklydimų, iš tiesų jo padarytų, bet jį ėmė didi baimė dėl įsivaizduojamų nusidėjimų, kurie apsėda prietaringą ir bukštų protą. O todėl vargu ar bereikia pridurti, kad visokio plauko bažnytininkai darė didelį poveikį tam silpnabūdiškam valdovui, nors, tiesą sakant, anuo metu šio poveikio negalėjo išvengti nė vienas žmogus, kad ir labai tvirtas ir ryžtingas pasaulietiniuose dalykuose. Bet dabar baigiame tą nukrypimą, be kurio, ko gero, būtų nelabai suprantama tai, ką žadame čia apsakyti.

Karalius sunkiai ir nerangiai nušlubčiojo prie minkšto krėslo po baldakimu ir sudribo patenkintas, kaip į tinginį linkęs žmogus, kurį laiką turėjęs išbūti pasitempęs. Kai jis atsisėdo, senyvas jo veidas, taurus ir geras, palaimingai nušvito. Prioras, likęs stovėti priešais karaliaus krėslą ir po gilios pagarbos priedanga slėpdamas savo išpuikimą, buvo kokių penkiasdešimt metų, bet tamsūs iš prigimties plaukai dar nebuvo pradėję žilti. Griežti veido bruožai ir skvarbus

žvilgsnis bylojo apie gabumus, kurių dėka garbusis tėvas pasiekė aukštos padėties bendrijoje, nūnai jo vadovaujamoje, ir net karališkoje taryboje, kur neretai jam tekdavo tuos gabumus pritaikyti. Svarbiausi dalykai, kurių paisyti jis buvo išmokytas ir įpratęs,— tai bažnyčios valdų plėtimas ir turtų didinimas, o taip pat kova su erezija, ir, siekdamas abiejų šių tikslų, jis naudojosi visomis priemonėmis, kurias teikė aukštas luomas. Bet religijai jis gėdos nedarė, nes nuoširdžiai tikėjo ir kasdieniniame gyvenime buvo dorovingas. Prioro Anzelmo silpnybės, ne kartą jį pastūmėjusios klaidingais, gal net žiauriais keliais, buvo greičiau jo laikotarpio ir luomo silpnybės, o dorybės — grynai jo paties.

— Kai viskas bus baigta,— tarė karalius,— ir mano raštu jūsų vienuolynui bus padovanotos suminėtos žemės, kaip jūs manote, tėve, ar susilauksiu aš tada mūsų šventos motinos bažnyčios malonės, kad drįsčiau pasivadinti jos nuolankiu sūnum?

— Be abejonės, mano senjore,— atsakė prioras.— Aš meldžiu dievą, kad visi bažnyčios vaikai, paveikti išpažinties sakramento, taip giliai perprastų savo klaidas ir taip karštai trokštų jas atitaisyti. Bet šiuos paguodos žodžius, valdove, aš tariu ne Robertui, Škotijos karaliui, o tik nusižeminusiam ir dievobaimingam atgailautojui Robertui Stiuartui Kerikui.

— Jūs stebinate mane, tėve,— pasipriešino karalius.— Mano sąžinę nedaug slegia nuodėmių, kurias padariau valdydamas šalį, nes aš klausau ne tiek savo nuomonės, kiek pačių galvočiausių patarėjų nurodymų.

— Kaip tik čia ir slypi pavojus,— atsakė prioras.— Šventasis tėvas mato jūsų šviesybėje — kiekvienoje jūsų mintyje, kiekviename žodyje ir darbe — klusnų šventosios bažnyčios vasalą. Bet pasitaiko piktų patarėjų, kurie, paklausę savo nuodėmingų širdžių balso, piktnaudžiauja karaliaus gerumu bei nuolaidumu ir, prisimetę, jog tarnauja žemiškajai trumpalaikei jo gerovei, imasi darbų, gresiančių jam pražūtimi amžinajame gyvenime.

Karalius Robertas išsitiesė ir atsisėdo oriai ir didingai, kaip retai kada tesėdėdavo, nors šitokia poza jam tiko.

— Priore Anzelmai,— tarė jis,— jeigu mano elgesyje, kaip karaliaus arba kaip privataus asmens, pamatėte tai, kas galėjo sukelti tokį rūstų pasmerkimą, kokį girdžiu jūsų žodžiuose, jūsų pareiga — kalbėti tiesiai, ir aš jums šitai įsakau.

— Privalau jums paklusti, mano valdove,— atsakė prioras, žemai nusilenkdamas. Paskui atsitiesė ir su orumu, derančiu aukštam bažnytiniam jo luomui, tarė:

— Išklausykit, ką pasakė mūsų švenčiausias tėvas popiežius, mokytinis šventa Petro, kuris turi dangaus karalystės raktus ir gali mums atverti jos vartus ar neatverti. „Kodėl, o Škotijos Robertai, į šventojo Andriaus vyskupo sostą tu nepriėmei Henrio Vordlo, kurį popiežius buvo šiam sostui nuskyręs? Kodėl žodžiai tavo lūpose žada klusniai tarnauti bažnyčiai, o darbai tavo išduoda sielos nenuolankumą ir ydingumą? Paklusnumas yra geriau už pasiaukojimą."

— Sere priore,— tarė karalius, laikydamasis iškilniai, kaip ir dera aukštam jo luomui,— mes galime ir neatsakyti, kadangi paminėjote dalyką, liečiantį mus ir mūsų karalystės gerovę, o ne asmenišką sąžinę.

— Deja,— tarė prioras.— O kieno sąžinę tai palies paskutiniojo teismo dieną? Kas iš kilmingų jūsų lordų ar turtingų miestelėnų užstos savo karalių nuo bausmės, kurią karalius užsitraukė, sekdamas jų pasaulietiškais išskaičiavimais, pamiršęs bažnyčios dalykus? Žinokit, galingasai valdove: net jeigu visi karalystės riteriai uždengs jus skydais nuo trenkiančio žaibo, jie subyrės ir virs pelenais kaip pergamentas prieš žaizdro liepsną.

— Gerasis tėve priore,— tarė karalius, kurio baikštų protą beveik visada paveikdavo tokios kalbos,— jūs iš tikrųjų pernelyg griežtai sprendžiate. Šis nemalonumas dėl vyskupystės buvo tada, kai paskutinį kartą gulėjau apsirgęs, o Škotiją mano vardu valdė grafas Duglas, mano vietininkas. Todėl nekaltinkite manęs už tai, kas atsitiko, kada aš, nepajėgdamas tvarkyti karalystės reikalų, buvau priverstas perduoti valdžią kitam.

— Savo pavaldiniui, viešpatie, jūs pasakėte užtektinai,— atsakė prioras.— Bet jeigu nesusipratimas iškilo, kai tamstą

pavadavo grafas Duglas, tai jo šventenybės legatas turi teisę paklausti, kodėl anoji klaida nebuvo tuojau pat atitaisyta, kai tik karalius vėl paėmė į savo rankas valdžios vairą? Juodasis Duglas gali daug ką padaryti, tur būt, daugiau, negu karalius leistų bet kuriam iš savo valdinių; bet grafas negali atsistoti tarp karaliaus ir jo sąžinės, negali atleisti jūsų nuo pareigų šventajai bažnyčiai, kurias jums uždeda karališkasis luomas.

— Tėve,— tarė Robertas, jau kiek suirzęs,— jūs pernelyg atkaklus, o jums derėtų bent palūkėti, kol mes viską apsvarstysime ir rasime kokią išeitį. Panašių nesutarimų ne kartą pasitaikė, viešpataujant mūsų pirmtakams, ir mūsų didysis protėvis, karalius Dovydas Šventasis, neišsižadėjo savo karališkųjų privilegijų, nepamėginęs jų apginti, nors dėl to teko susipykti net su šventuoju tėvu.

— Tasai didysis ir gerasis karalius nebuvo nei šventas, nei dievotas,— pasakė prioras,— ir todėl jam buvo lemta patirti pralaimėjimą ir gėdą priešo akyse, kai jis pakėlė kardą prieš švento Petro, švento Povilo ir švento Jono Beverlėjaus vėliavas kare, dar šiandien vadinamame Bažnytinės vėliavos karu. Jo laimė, kad, panašiai kaip jo bendravardis Jesės sūnus, jis už nuodėmę atkentėjo bausmę žemėje ir nebegavo atsiteisti rūsčiąją dievo teismo dieną.

— Gerai, mielasis priore... gerai... dabar pakaks apie tai. Su dievo malone šventajam sostui nebus ko manimi skųstis. Mato švenčiausioji mergelė, aš nei dėl karūnos, kurią apvainikuotas, neskriausčiau mūsų motinos bažnyčios ir neapsunkinčiau sau sąžinės. Mums visada atrodė, kad grafas Duglas perdaug godžiai trokšta garbės ir laikinų šio žemiško gyvenimo malonumų, nesirūpina, kaip turėtų, sielos išganymu aname pasaulyje.

— Visai neseniai,— tarė prioras,— jis su savo palyda — su tūkstančiu dvariškių ir tarnų — savavališkai apsistojo Aberbrotoko vienuolyne, ir abatas privalo viskuo aprūpinti ir žmones, ir arklius, o grafas šitai vadina svetingumu, kurio jam neturi atsakyti vienuolynas, įsikūręs jo protėvių žemėse. Geriau būtų sugrąžinti Duglui jo žemes, negu kęsti tokį

prievartavimą, kokio galima laukti iš skursnų kalniečių, bet ne iš krikščionio barono.

— Juodieji Duglai,— atsiduso karalius,— tai tokia padermė, kuriai nepasakysi „ne". Bet, tėve priore, aš, tur būt, ir pats darausi panašus į tokį įsibrovėlį: per ilgai užsibuvau svečiuose pas jus, o diena iš dienos išlaikyti mano svitą, kad ir ne tokia ji didelė, kaip Duglo, jums ne taip lengva, ir nors mūsų tiekėjai, iš anksto atvykę, mumis pasirūpino, kad kiek galima sumažėtų jūsų išlaidos, vis tiek jus apsunkiname, tad ar ne laikas jau ir mums išvykti?

— Ne, apsaugok švenčiausioji!— sušuko prioras, kuris, nors ir godus garbės, nebuvo šykštus, o, priešingai, garsėjo dosnumu ir gera širdimi.— Nejaugi dominikonų vienuolynas negali parodyti savo valdovui to svetingumo, su kuriuo šie namai pasitinka kiekvieną bet kokio luomo pakeleivį, panūdusį priimti vaišes iš romių mūsų globėjo tarnų rankų. Ne, mano karališkasai valdove! Atvykite su palyda, dešimt kartų didesne kaip dabar, ir jums nebus atsakyta saujos avižų, glėbelio šiaudų, kąsnio duonos ar truputėlio maisto, kol vienuolynas pats to nestokoja. Vienas dalykas yra panaudoti bažnyčios pajamas, žymiai prašokančias vienuolių norus ir poreikius, deramam ir garbingam jūsų karališkosios didenybės priėmimui, ir visai kitas — atiduoti jas storžieviškiems prievartautojams, kurie, apsvaigę iš godulio, tik ten negrobia ir neplėšia, kur nebeturi galios.

— Gerai, mielasis priore,— tarė karalius,— o dabar nukreipkime minutėlę savo mintis nuo valstybinių reikalų, ir gal dvasiškasis tėvas mums praneštumėt, kaip gerieji Perto piliečiai sutiko Valentino dieną? Tikiuosi, gražiai, linksmai ir taikiai?

— Apie tokį gražumą, mano valdove, aš nedaug ką teišmanau. O apie taikumą tai galiu šį tą papasakoti. Šiandien prieš aušrą keli vyrai, du iš jų žiauriai sužaloti, atbėgo pas mus prašytis prieglobsčio ir pastogės; tiesiog ant kulnų jiems lipo miestelėnai — vienmarškiniai, su kuokomis, alebardomis, bardišiais ir kalavijais rankose, vienas garsiau už kitą šaukdami nudėsią juos vietoje. Jie nenurimo nė tada,

kai mūsų vartininkas, naktį sergėjęs vienuolyną, apskelbė, kad bėgliai prisiglaudė bažnyčios galilėjoje[1], bet dar ilgokai šūkavo ir beldėsi į užpakalines duris, reikalaudami išduoti žmones, padariusius jiems skriaudą. Aš bijojau, kad baisūs jų šūkavimai nesudrumstų poilsio jūsų didenybei ir pernelyg nenustebintų.

— Jie galėjo sudrumsti man poilsį,— tarė karalius,— bet kaip gali smurto garsai sukelti nusistebėjimą? Deja, dvasiškasis tėve, Škotijoje yra vienintelė vieta, kur negirdėti aukų šauksmo ir persekiotojų grasinimų — tai kapas!

Prioras pagarbiai tylėjo, užjausdamas monarchą, kurio širdies švelnumas taip prastai derėjo su jo tautos buitimi ir papročiais.

— Kas gi atsitiko bėgliams?— paklausė Robertas kiek patylėjęs.

— Mes, jūsų didenybe,— atsakė prioras,— aišku, juos išleidome, kaip jie pageidavo, dar neišaušus; pirma pasiuntėme patikrinti, ar kur nors netyko iš pasalų jų priešai, o paskui jie taikiai nuėjo savo keliu.

— Ar nežinote,— paklausė karalius,— kas jie tokie ir kodėl slėpėsi pas jus?

— Slėpimosi priežastis,— tarė prioras,— tai riaušės su miestelėnais, bet kodėl jos prasidėjo, mes nežinome. Toks mūsų paprotys — suteikti ramų prieglobstį šventojo Dominyko šventovėje, neužduodant jokių klausimų nelaimingiesiems, kurie čia prisiglaudžia. Jeigu jie nori pasilikti ilgesniam laikui, negu para, tai jų slėpimosi priežastis turi būti įrašyta į vienuolyno įrašų knygą. Bet, tebūnie pagarbintas mūsų šventasis, ir laikinai čia prisiglaudus, pavyko išvengti geležinės įstatymo rankos daugeliui tų, kuriuos mes patys, jei būtume žinoję, kokia jų kaltė, būtume turėję išduoti persekiotojams.

---

[1] Galilėja vadinama koplytėlė katalikų bažnyčioje, į kurią leidžiama įeiti ekskomunikuotiesiems, nors į pačią bažnyčią eiti jiems draudžiama. Nusikaltėliai, reikalingi bažnyčios prieglobsčio, dėl suprantamų priežasčių slėpdavosi šioje pastato dalyje.

Po tokio paaiškinimo monarchui šmėstelėjo mintis, kad šventojo prieglobsčio teisė, kurios taip tvirtai paisoma, be abejonės, daro rimtų kliūčių teisingumo įsigalėjimui jo karalystėje. Bet jis nuvijo šią mintį, kaip piktos dvasios kurstymą, ir pasistengė, kad neišsprūstų nė vienas žodis, galintis bažnyčios tarnui išduoti, jog jo širdyje, nors ir akimirksnį, virptelėjo tokia bedieviška abejonė, todėl jis tik pasiskubino pakeisti kalbą.

— Šešėlis ant saulės laikrodžio,— tarė jis,— be atvangos slenka. Jūsų žinia mane įskaudino, tačiau tikiuosi, kad mano tarybos lordai jau padarė tvarką, išsiaiškinę, kas teisus ir kas kaltas šiose nelemtose muštynėse. Blogą valandą man lėmė fortūna valdyti tautą, kurioje, man rodos, yra vienintelis žmogus, trokštantis taikos ir ramybės — tai aš pats.

— Bažnyčia visados trokšta taikos ir ramybės,— pasakė vienuolyno vyresnysis; jis negalėjo leisti, kad net tokie nekalti žodžiai, karaliaus pasakyti susikrimtimo valandą, liktų nepakreipti bažnyčios naudai.

— Mes taip ir galvojame,— tarė Robertas.— Bet, tėve priore, sutikite, kad bažnyčia, negailestingai kovodama dėl savo kilnaus tikslo, primena tą uolią šeimininkę, kuri sukelia debesį dulkių, įsivaizduodama, kad jas valo.

Į šiuos žodžius prioras būtų davęs atsaką, bet menės durys atsivėrė, ir rūmininkas pranešė atvykus hercogą Olbenį.

DEŠIMTAS SKYRIUS

Drauguži mielas!
Tu nesmerk linksmumo jos, nes vakar buvo ji liūdna,
Ir gali vėl rytoj liūdėt.

Džoana Beili

Hercogas Olbenis kaip ir jo brolis karalius buvo vardu Robertas. Karalius per krikštą buvo gavęs Jono vardą, tačiau karūnuodamasis jį pakeitė, nes tų laikų prietarai siejo šį vardą su nelaimėmis, lydėjusiomis Jono, Anglijos kara-

liaus, Jono, Prancūzijos karaliaus, ir Jono Beliolo Škotiečio gyvenimus ir viešpatavimą. Buvo nutarta, kad naujajam karaliui, norint išvengti nelemties, derėtų prisiimti Roberto vardą, mielą škoto širdžiai kaip Roberto Briuso atminimą. Mes užsimename apie tai, kad paaiškintume, kokiu būdu du broliai vienoje šeimoje turėjo vieną vardą, kas, suprantama, tais laikais buvo taip pat neįprasta, kaip ir mūsų dienomis.

Olbenis, taip pat nebe jaunas žmogus, šalinosi karinių reikalų ne mažiau už patį karalių. Bet, jeigu jis ir nepasižymėjo drąsa, jam pakako proto slėpti ir dangstyti tą trūkumą, nes, iškilęs aikštėn, jis būtų pasmerkęs žlugimui visus garbėtroškiškus jo planus. Be to, jis pakankamai turėjo išdidumo, prireikus atstojančio drąsą, ir pakankamai savitvardos užgniaužti giliai tūnančią baimę. Kitais atžvilgiais tai buvo prityręs dvariūnas — ramus, šaltakraujiškas ir apsukrus, ryžtingai siekiantis nusibrėžto tikslo, tegu ir labai tolimo, ir niekada nepaleidžiąs jo iš akių, nors kartais ir atrodytų, kad jo minami vingiuoti takeliai veda visai į priešingą pusę. Savo išvaizda jis panėšėjo į karalių — tas pats taurus ir didingas stotas, tas pats taurumas ir didybė veido bruožuose. Bet, skirtingai nuo vyresnio brolio, jo nekamavo jokia liga, jis buvo energingesnis ir paslankesnis tiesiogine šio žodžio prasme. Drabužį jis vilkėjo turtingą ir rimtą, kaip ir pritiko jo amžiui bei luomui. Kaip ir brolis karalius, jis nesinešiojo jokio ginklo — tik rinkinėlis nedidelių peilių, sudėtų į futliarą, kabojo ant diržo toje vietoje, kur turėjo kaboti bent durklas, jeigu ne kardas.

Vos tik hercogas pasirodė duryse, prioras, pagarbiai nusilenkęs, pasitraukė į nišą kitame menės gale, kad broliai galėtų laisvai pasikalbėti, nevaržomi trečio asmens. Būtina paminėti, kad nišoje buvo langas, iškirstas fasade vieno vidinio pastato, vadinamo rūmais dėl to, kad čia dažnokai apsistodavo Škotijos karaliai, nors šiaip, kitu metu, gyveno vienuolyno vyresnysis, kitaip tariant, abatas. Langas buvo virš pagrindinių durų į karališkąsias menes, atsuktas į vidinį keturkampį vienuolyno kiemą, iš dešinės užstotą didingos

gražios bažnyčios, iš kairės — būsto su vyno rūsiais, vienuolių valgomuoju, kapitula ir kitomis vienuolyno patalpomis, visiškai atskiromis nuo karaliaus Roberto ir jo dvariškių; ketvirtoji siena — tai pastatas, puošniąja puse pasisukęs į saulę; čia buvo erdvus *hospitium* keliauninkams bei maldininkams priimti ir pagalbinės patalpos — visokie sandėliai, podėliai su gausiom atsargom, kad tėvai dominikonai turėtų iš ko parodyti vaišingumą. Pro šį rytinį pastatą į kiemą vedė ilgas tunelis su aukštais skliautais, kaip tik priešais tą langą, prie kurio stovėjo prioras Anzelmas; taigi dabar jis galėjo matyti tamsią arką ir šviesą, besiskverbiančią per atvertus rytinius lauko vartus, bet kadangi langas buvo aukštai, o skliautuotasis tunelis gilus, tai jo akis tik labai neaiškiai tegalėjo įžiūrėti, kas yra po skliautais. Tai įsidėmėti labai svarbu. O dabar grįšime prie karališkųjų brolių pokalbio.

— Mano mielasai broli,— tarė karalius, keldamas hercogą Olbenį, pasilenkusį bučiuoti jam rankos,— mano mielasai broli, kam ši ceremonija? Argi mudu abu ne Škotijos Stiuarto ir Elžbietos Mor sūnūs?

— Šitai aš žinau,— tarė Olbenis atsitiesdamas,— bet, mylėdamas jus kaip brolį, nepamirštu ir pagarbos, kurią privalau rodyti karaliui.

— Teisingai, labai teisingai, Robinai,— atsakė karalius.— Sostas — tai tarsi aukšta plika uola, ant kurios nė krūmas neišleis šaknų, nė gėlelė. Nuoširdūs jausmai, švelnus prieraišumas — viso to monarchas turi atsisakyti. Karalius neturi širdingai apkabinti brolio, neprivalo atvirai rodyti savo meilės sūnui.

— Tokia, taip sakant, yra didingųjų nelemtis, valdove,— tarė Olbenis,— bet dangus, kiek atitolinęs nuo jūsų didenybės jūsų šeimos narius, davė jums begalę kitų vaikų — visą tautą.

— Deja, Robertai,— atsakė karalius,— tavo širdis labiau pritaikyta suverenui, negu manoji. Iš aukštybių, į kurias mane iškėlė likimas, aš žvelgiu į minią savo vaikų, kaip tu juos pavadinai. Aš myliu juos, linkiu jiems gero, bet jų

daug ir jie man tolimi. Deja, net pats niekingiausias iš jų turi sau brangų žmogų, kurį gali priglausti prie širdies, išlieti tėvišką meilę. Bet viskas, ką gali duoti karalius tautai, yra tik šypsena, nedrąsi ir tolima — taip šypsosi saulė sniegu otoms Grempiano kalnų viršūnėms. Ak, Robinai! Mūsų tėvas glamonėdavo mus, o jeigu kartais ir pabardavo, tai jo balse visada skambėdavo meilumas. O juk ir jis buvo toks pat monarchas, kaip aš. Tai kodėl neleidžiama man, kaip ir jam, atvesti savo sūnų palaidūną į doros kelią ne vien tik griežtumu, bet ir meile?

— Jei meilė nebūtų išbandyta, mano valdove,— pasakė Olbenis tokiu tonu, tarsi jam spaustų širdį nuo šių žodžių,— tada, žinoma, pirmoje eilėje reikėtų meile jį veikti. Bet jūsų šviesybė geriausiai gali spręsti, ar nepakankamai ilgai mes buvome švelnūs ir ar ne laikas pereiti prie veiksmingesnio būdo — griežtumo ir draudimo. Ir vien tik jūs, karaliau, turite valią taikyti tas priemones hercogui Rotsėjui, kurios, jūsų išmanymu, atneštų daugiausiai gero tiek jam, tiek visai karalystei.

— Tai žiauru, broli,— tarė karalius.— Tu man rodai sunkų kelią ir ragini mane juo žengti, nesiūlydamas betgi savo paramos.

— Aš visada jūsų malonybės paslaugoms,— atsakė Olbenis,— bet man mažiau už visus pritinka skatinti jūsų malonybę griebtis griežtumo prieš jūsų sūnų ir įpėdinį. Juk ar ne man, jeigu... apsaugok viešpatie... kokia neganda ištiktų jūsų šeimą, turi atitekti nelemtoji karūna? Ar nepagalvos ir ar nepasakys tada ūmusis Marčas ir išpuikėlis Duglas, jog Olbenis pasėjo nesantaikos sėklą tarp savo karališkojo brolio ir Škotijos sosto įpėdinio, norėdamas praskinti kelią į sostą savo paties vaikams? Ne, valdove... aš pasiryžęs paaukoti gyvenimą, tarnaudamas jums, bet negaliu statyti pavojun savo garbės.

— Teisingai kalbi, Robinai, labai teisingai,— pritarė karalius, skubindamasis brolio žodžiams suteikti savą aiškinimą.— Mes neturime leisti, kad šie didžiagaliai ir pavojingi lordai pastebėtų bent menkiausią nesutarimą karališkoje šei-

moje. Žūt būt šito reikia išvengti, o todėl bandysime ir toliau būti atlaidūs, tikėdami, kad vėjagalvis Rotsėjus pasitaisys. Kartais aš pastebiu, Robinai, tokių jo bruožų, kurie teikia vilties, ir juos verta ugdyti. Jis jaunas, labai dar jaunas, jis princas ir tokio amžiaus, kai kraujas kunkuliuoja. Mes būsime jam pakantūs, kaip pakantus geras raitelis nartulingam žirgui. Leiskime jam išsišėlti, ir tu pirmas būsi juo patenkintas. Iš savo gerumo tu peikdavai mane už bereikalingą švelnumą — tokių trūkumų Rotsėjus neturi.

— Dedu galvą, kad neturi,— šaltai pasakė Olbenis.

— Ir jam nestinga nei galvotumo, nei drąsos,— kalbėjo toliau karalius, gindamas sūnų prieš brolį.— Aš pakviečiau jį dalyvauti šiandien taryboje; pažiūrėsime, ką jis pasakys apie savo pareigų vykdymą. Tu ir pats pripažįsti, Robinai, kad princas parodo nuovokumą bei išmanymą, kai, užėjus norui, imasi kokios veiklos.

— Be abejonės, mano valdove! Jo protas ir gabumai pasireiškia tada,— tarė Olbenis,— kai jam užeina noras.

— Tą patį ir aš sakau,— neatsiliko karalius.— Ir aš iš visos širdies džiaugiuosi, kad tu pritari, Robinai, mano sprendimui dar kartą duoti šiam vargšui jaunikaičiui galimybę pasitaisyti. Jis dabar neturi motinos, kuri užtartų jį prieš įpykusį tėvą. Šito negalima pamiršti, Olbeni.

— Tikiu,— tarė Olbenis,— kad sprendimas, labiausiai priimtinas jūsų malonybės širdžiai, bus pats išmintingiausias ir geriausias.

Hercogas aiškiai suvokė nesudėtingą karaliaus gudrybę; norėdamas išvengti siūlomo kelio, jis apsimetė su viskuo sutinkąs, tačiau darys priešingai, negu patariamas. Taigi, matydamas, kad dabar nepavyks pakreipti karaliaus geidžiama linkme, hercogas tačiau nepaleido iš rankų vadžių ir nutarė lukterėti tinkamesnės progos, kada galės pasinaudoti nelemtais neramumais, jo manymu, greit prasidėsiančiais dėl karaliaus ir įpėdinio nesutarimų.

O karalius Robertas, baimindamasis, kad brolis neatnaujintų skaudžios temos, nuo kurios ką tik pavyko išsilenkti, garsiai kreipėsi į dominikonų vienuolyno priorą:

— Aš girdžiu pasagų kaukšėjimą. Jums per langą matyti visas kiemas, dvasiškasai tėve. Pažiūrėkite ir pasakykite mums, kas ten nušoko nuo arklio. Ar ne Rotsėjus?

— Atvyko kilnusis grafas Marčas su savo palyda,— tarė prioras.

— Ar daug jo palydovų?— paklausė karalius.— Jo žmonės eina pro vidaus vartus?

Olbenis tuo tarpu kuštelėjo karaliui:

— Nieko nebijokite — jūsų brandanai[1] stovi visiškoje kovinėje parengtyje.

Karalius dėkingai linktelėjo. O prioras, žvelgdamas pro langą, atsakė į klausimą.

— Grafą lydi du pažai, du dvariškiai ir ketvertas tarnų. Vienas pažas pasuko link didžiųjų laiptų paskui jo sviesybę — neša jo kardą. Kiti sustoja kieme ir. *Benedicite.* Kas tai? Ten kažkokia klajojanti dainininkė su savo viola ketina dainuoti po karaliaus langais. Ir tai dominikonų vienuolyne, tarsi kokiam užvažiuojamam kieme! Aš liepsiu ją tučtuojau išmesti laukan.

— Nereikia, tėve,— tarė karalius.— Leiskite man paprašyti malonės vargšei klajoklei. Linksmybės mokslas, kuriam ji tarnauja, yra sudaręs liūdną sąjungą su gyvenimo negandomis, kurioms skurdas ir vargas pasmerkia klajūnų padermę, ir tuo jie panašūs į karalių,— minios jam šaukia valio, o jis ilgisi pagarbios ir tylios meilės, kurios net vargingiausias jomenas gauna savo šeimoje. Nedarykite klajoklei kliūčių, tėve; tegu sau kieme dainuoja, jei nori, jomenams ir kariams, tai sulaikys juos nuo riaušių, beveik neišvengiamų, tarnaujant pas smarkius šeimininkus, kurie vaidijasi tarpusavyje.

Taip kalbėjo geraširdis ir silpnavalis monarchas, ir prioras be žodžių nusilenkė sutikimo ženklan. Tuo tarpu į priėmimų menę įėjo grafas Marčas; jis buvo apsitaisęs įprastu tais laikais jojimo kostiumu, prie šono jam kabėjo durklas. Pažą, nešantį iš paskos jo kardą, jis paliko už durų.

---

[1] Biuto salos gyventojai. Biuto sala buvo karaliaus tėvonija, jos žmonės — karaliaus tarnai ir asmens sargybiniai.

Grafas buvo gražus, stotingas vyras, baltaveidis, tankiais šviesiais plaukais ir žydromis akimis, kurios blyksėjo tarsi sakalo. Jo veidas būtų buvęs malonus, jeigu ne atsispindįs būdo irzlumas bei ūmumas,— savybės, kurioms lordas, suvokdamas savo galybę, per dažnai duodavo valią.

— Man malonu jus matyti, lorde Marčai,— pasveikino jį karalius, mandagiai nusilenkdamas.— Jūs seniai nesirodote mūsų taryboje.

— Mano valdove,— atsakė Marčas, žemai nusilenkdamas karaliui ir šaltai bei išdidžiai linktelėdamas hercogui Olbeniui,— jei aš nedalyvavau jūsų malonybės taryboje, tai tik todėl, kad mano vietą užėmė labiau jums tinkami ir, neabejoju, išmintingesni patarėjai. Dabar aš atvykau tik pranešti jūsų aukštenybei, kad žinios iš Anglijos pasienio verčia mane nedelsiant grįžti į savo dvarus. Su jūsų malonybe lieka galvotas politikas milordas Olbenis, jūsų brolis, su kuriuo jūs galite tartis, ir didžiagalis bei karingasis grafas Duglas, kuris jūsų nutarimus įgyvendins. O aš galiu būti naudingas tik savo paties žemėse, todėl, jūsų didenybei leidus, ketinu nieko nelaukdamas ten grįžti ir stoti vykdyti savo priedermės — rytinių sienų saugoti.

— Jūs nepasielgsite su mumis taip negailestingai, giminaiti,— tarė švelnusis valdovas.— Sklinda blogi gandai. Nelemti kalniečių klanai vėl suskato bruzdėti, ir vien jau dėl mūsų dvaro ramybės reikia išmintingiausių protų patarimams duoti ir narsiausių rankų nusprendimams vykdyti. Nejaugi Tomo Rendolfo palikuonis tokią sunkią valandą apleis Roberto Briuso anūką?

— Su juo aš palieku garsingojo Džeimso Duglo palikuonį,— atsakė Marčas.— Jo šviesybė lordas mėgsta pasigirti, kad jeigu jis įkelia kojį į balno kilpą, su juo joja ne mažiau kaip tūkstantis asmens sargybinių, ir, aš manau, Aberbrotoko vienuoliai gali tai patvirtinti[1]. Be abejonės,

[1] Aberbrotoko vienuolių skundas dėl pernelyg didelės garbės, kurią jiems suteikė grafas Duglas, atjojęs pas juos svečiuosna su tūkstančio žmonių svita, tapo priežodžiu ir visais vėlesniais laikais būdavo prisimenamas, kai škotų bažnytininkai kaltindavo diduomenę, kad apvalganti bažnyčią. (Autoriaus pastaba.)

Duglui ir jo riteriams lengviau pažaboti palaidą minią laukinių kalniečių, negu man duoti atkirtį Anglijos lankininkams ir galingajam Henriui Hotsperui. Be to, jums lieka jo šviesybė hercogas Olbenis, kuris taip uoliai saugo jūsų didenybės asmenį, kad pašaukė prie ginklo brandanus, vos tik aš, nuolankus jūsų valdinys, prisiartinau prie dvaro su menku pulkeliu raitelių,— palyda, kurią su savim tepasiimtų pats niekingiausias iš smulkiųjų baronų, teturintis bokštą ir tūkstantį akrų dykynės. Jeigu tokio atsargumo griebiamasi ten, kur nė nepanašu į pavojų,— nes iš mano pusės, tikiuosi, niekas jo nelaukia,— tai karaliaus asmuo tikrai nebus paliktas be apsaugos, iškilus rimtai grėsmei.

— Milorde Marčai,— tarė hercogas Olbenis,— niekingiausi baronai, jūsų paminėti, apginkluoja savo tarnus net tada, kai atkelia geležinius savo pilies vartus patiems brangiausiems ir artimiausiems draugams. Tad jei tokia bus dievo motinos valia, aš ir toliau rūpinsiuos karaliaus asmeniu ne mažiau, negu jie — savo pačių kailiu. Brandanai — tiesioginiai karaliaus sargybiniai ir jo namų tarnai, ir šimtas žmonių — tai ne tokia didelė apsauga jo didenybei, kai jūs pats, milorde, kaip ir grafas Duglas, dažnai išjojate su dešimt kartų didesne palyda.

— Milorde hercogai,— atsakė Marčas,— kai karalius to pareikalaus, aš galiu išjoti su raitelių būriu, net dešimt kartų didesniu, negu nurodė jūsų šviesybė; bet aš niekada nedariau to klastingais kėslais, kad užklupčiau karalių nejučia, arba iš pagyrūniškumo, kad padaryčiau įspūdį kitiems didikams.

— Broli Robertai,— tarė karalius, trokšdamas, kaip visada, sutaikyti priešininkus,— tu neteisus, reikšdamas nepasitikėjimą lordu Marču. O jūs, kuzene Marčai, neteisingai išsiaiškinote mano brolio atsargumą. Bet gana jau, liaukitės ginčijęsi — aš girdžiu dainuojant, ir, rodos, gan gražiai. Jūs išmanote linksmybės mokslą, milorde Marčai, ir mėgstate jį — tad prieikite prie lango, atsistokite šalia dievobaimingojo prioro, kuriam mes negalime užduoti klausimų apie

pasaulietiškus malonumus, ir pasakykite, ar iš tikrųjų verta pasiklausyti šios muzikos ir eilių. Melodija, rodos, prancūziška... Mano brolio Olbenio nuomonė dėl šitų dalykų neverta nė supuvusio skatiko. tad aš pasikliauju jūsų skoniu, kuzenai... Praneškite mums, ar nusipelno atpildo vargšė linksmintoja. Netrukus atvyks čionai mūsų sūnus ir Duglas, ir tada, kai taryba bus susirinkusi, mes pereisime prie rimtesnių dalykų.

Pusiau su šypsena išdidžiame veide Marčas pasitraukė į lango nišą ir tylėdamas atsistojo greta prioro,— buvo aišku, kad jis, nors ir pakluso karaliaus įsakymui, kiaurai mato ir niekina nedrąsų tojo bandymą sukliudyti kivirčą tarp jo ir Olbenio. Violos melodija pradžioje buvo linksma ir žvali, panaši į jausmingą trubadūrų muziką. Bet paskiau virpantys moters balso ir jam pritariančių stygų garsai darėsi vis graudesni ir staiga nutilo, tarsi menestrelei iš sielvarto būtų kvapą užėmę.

Gal būt, grafas tikrai išmanė muziką ir karalius ne veltui pagyrė jo skonį, tačiau suprantama, kad įsižeidęs jis menkai dainininkės tesiklausė. Jo išdidžioje širdyje vasalo pareiga ir dar negalutinai išblėsusi meilė gerajam karaliui grūmėsi su keršto troškimu, kilusiu dėl apviltų siekių ir nešlovės, kad per Mardžorę Duglas suiro jo dukters sužadėtuvės su sosto įpėdiniu. Marčas buvo staigus ir nepastovus su visomis tokio būdo ydomis ir dorybėmis. Bet dabar, kai atėjo atsisveikinti su karaliumi, ketindamas atsižadėti vasalo pareigų ir pasitraukti į nuosavas žemes, grafas sudvejojo ir jautė nepajėgsiąs ryžtis žingsniui, tokiam nusikalstamam ir pilnam pavojų. Tokios tat neramios mintys ir sukosi jo galvoje, kai klajojanti dainininkė pradėjo baladę; bet, jai įsidainavus, kiti dalykai, vykstantys kieme, atitraukė jo dėmesį ir pakeitė minčių kryptį. Mergina dainavo Provanso dialektu — poezijos kalba, suprantama visuose Europos karalių dvaruose, o ypač Škotijos. Tačiau ši daina buvo mažiau sudėtinga už įprastines Provanso sirventes ir veikiau priminė normanų menestrelio balades. Išvertus ji skambėtų taip:

BALADĖ APIE VARGŠĘ LUIZĄ

Ak, ta Luiza! Ji taku
Bet kokiu vaikščioja laiku,
Niūniuodama balsu tykiu:
„Mergaitės, neikite mišku,
Atminkite Luizą!"

Ak, ta Luiza! Iš tiesų,
Taip tvieskė saulė — net baisu!
Ją traukė miškas — čia vėsu,
Čia pilna skambančių garsų,—
Jie džiugino Luizą.

Ak, ta Luiza! Nei meška
Čia tyko josios po šaka,
Nei čia užklups vilkai staiga,
Bet jau geriau žvėrims miške
Pakliuvus būt Luiza.

Ak, ta Luiza! Nelauktai
Sutiko ją šaulys, ir štai
Jis apkabino ją karštai,
Jo žodžiai buvo lyg nuodai
Apsvaigusiai Luizai.

Ak, ta Luiza! Ką manei,
Į ką skaistybę išmainei?
Didžiausias turtas — juk žinai —
Tyrumas, gautas dovanai.
Ak, vargše tu, Luiza!

Ak, ta Luiza! Atimta
Skaistybė tavo įgimta,
Gal smurtu, gal gudria klasta,
Vien gėda liko ir bėda
Apgautajai Luizai.

Luizai būkit geresni!
Luizai būkit dosnesni!
Gal žodžiai jos dainos liūdni,
Bet greit jūs liksite vieni:
Mirtis priglaus Luizą.

Dar nesibaigus dainai, karalius Robertas, pabūgęs, kad neatsinaujintų ginčas tarp Olbenio ir Marčo, kreipėsi į pastarąjį:

— Ką pasakysite apie baladę, milorde? Aš klausiausi jos iš toli, bet, kiek galiu spręsti, muzika buvo jausminga ir maloni ausiai.

— Aš ne kažin kiek tegaliu spręsti, milorde, bet dainininkei mano pagyros nė nereikalingos, nes ją, kaip matau, jau įvertino jo malonybė hercogas Rotsėjus, pirmasis Škotijos žinovas.

— Kaip!— sunerimo karalius.— Ar mano sūnus apačioje?

— Jis sėdi ant žirgo prie pat dainininkės,— atsakė Marčas su piktdžiugiška šypsena veide,— ir, matyt, jos kalba žavisi ne mažiau, negu jos muzika.

— Kas čia darosi, tėve priore?— sušuko karalius.

Bet tas pasitraukė nuo lango.

— Aš neturiu noro, milorde,— tarė jis,— matyti tai, kas man bus skaudu pasakoti.

— Ką visa tai reiškia?— nukaitęs it žarija suriko karalius ir jau buvo besikeliąs iš krėslo, tačiau persigalvojo, tur būt, nusprendęs geriau nepamatyti jaunojo princo elgiantis nederamai, nes vis tiek širdis neleis griežtai jo nubausti. Bet grafas Marčas skelbė valdovui tai, ko šis, be abejo, geidė nežinoti.

— Jūsų didenybe,— sušuko jis,— juo toliau, juo gražiau. Mergužėlė ne tik užburė klausą Škotijos princui, kaip, beje, visiems žirgininkams ir raiteliams kieme, ja susidomėjo ir Juodasis Duglas, kurio niekada nelaikėme aistringu linksmybės mokslo gerbėju. Bet, tiesą sakant, aš nesistebiu jo apstulbimu, nes princas, įvertindamas dainavimą ir grojimą, pabučiavo gražiąją menestrelę.

— Kaip?— suriko karalius.— Deividas Rotsėjus meilinasi valkataujančiai dainininkei ir dar savo uošvio akyse? Eikite, mano mielasai tėve abate, tuojau pat pašaukite princą... Eik, mano brangusis brolau...— Ir kai jie abu išėjo, karalius pridūrė:— Eikite ir jūs, Marčai, mano gerasis kuzene. Bus bėdos, tikrai žinau. Meldžiu, kuzene, eikite ir paremkite prioro prašymus karaliaus įsakymu.

— Jūs užmirštate, valdove,— tarė Marčas giliai įžeisto žmogaus tonu,— kad Elžbietos Danbar tėvui netinka būti tarpininku tarp Duglo ir jo karališkojo žento.

— Prašau jūsų atleidimo, kuzene,— tarė švelnusis senukas.— Aš pripažįstu, kad su jumis pasielgta ne visai teisingai... Bet mano Rotsėjų nužudys.. Aš eisiu pats.

Tačiau, pernelyg staigiai pašokęs, vargšas karalius nepataikė koja ant laiptelio, suklupo ir pargriuvo ant grindų, o galva atsitrenkė į kreslą, nuo kurio ką tik buvo pakilęs. Jis neteko sąmonės. Išvydęs tokią nelaimę, Marčas pamiršo visą skriaudos kartėlį, ir jo širdis atlyžo. Jis pribėgo prie parkritusio monarcho ir pasodino jį į kreslą, švelniai bei pagarbiai panaudodamas tas priemones, kurios atrodė tinkamiausios karaliui atgaivinti. Robertas atmerkė akis ir nedrąsiai apsidairė.

— Kas atsitiko? Mes vieni? Kas čia su mumis?

— Jūsų ištikimas valdinys Marčas,— atsakė grafas.

— Vienu du su grafu Marču!— pakartojo karalius, ir dar ne visai prašviesėjusioje galvoje jam šmėkštelėjo neaiški baimė, išgirdus vardą galingojo feodalo, kurį jautėsi mirtinai įžeidęs.

— Taip, maloningasai mano valdove, su vargšu Džordžu Danbaru, kurį jūsų didenybei daug kas stengiasi apjuodinti, nors galų gale jis pasirodys ištikimesnis savo karaliui, negu jie.

— Iš tikrųjų, kuzene, jums teko patirti daug neteisybės, bet, patikėkite, mes stengsimės išpirkti kaltę...

— Jeigu jūsų malonybė taip mano, tai dar galima atitaisyti klaidą,— pertarė grafas, nusitverdamas vilties, kurią diktavo jo ambicija.— Princas ir Mardžorė Duglas — artimi

giminės. Romos sutikimas gautas tik neoficialiai. jų vedybų negalima pripažinti teisėtomis. Popiežius, kuris pasiryžęs daug ką padaryti dėl tokio religingo karaliaus, gali nutraukti šią nekrikščionišką sąjungą, atsižvelgdamas į ankstesnę sutartį. Gerai pagalvokite, valdove,— nesiliovė įrodinėjęs grafas, atsiduodamas naujom garbėtroškiškom svajonėm, kurias įžiebė netikėtai pasitaikiusi proga asmeniškai pakalbėti su karaliumi apie savo skriaudą,— pagalvokite, ar protingai pasielgėte, atiduodami pirmenybę Duglui. Jis stiprus ir galingas, tai tiesa. Bet Džordžas Danbaras nešioja ant diržo Škotijos raktus ir gali atvesti Anglijos kariuomenę prie Edinburgo vartų greičiau, negu jų gynėjas Duglas suspės pasijudinti iš Kernteiblo. Jūsų karališkasis sūnus myli mano vargšę atstumtą mergaitę ir bodisi išpuikėle Mardžore Duglas. Kiek jis paiso savo žmonos, jūsų didenybė galite spręsti kad ir iš to, kaip jis, nesivaržydamas uošvio, flirtuoja su paprasčiausia dainininke.

Karalius ligi šiol klausėsi grafo išvedžiojimų nustėręs, nelyginant gąslus raitelis, nešamas įdūkusio žirgo, kurio neįstengia nė sustabdyti, nė kitur pasukti. Bet paskutiniai žodžiai priminė jam tiesioginį pavojų, gresiantį jo sūnui.

— O, teisingai, teisingai! Mano sūnus... ir Duglas. O, mano brangusis kuzene, neleiskite kraujo praliejimo, ir viskas bus taip, kaip norite. Klausykite! Koks šurmulys! Ar ten žvanga ginklai?

— Prisiekiu grafo karūna ir riterio ištikimybe, tai tiesa!— tarė Marčas, žvilgterėjęs pro langą į vidinį vienuolyno kiemą, prigužėjusį ginkluotų žmonių, švytruojančių kardais, kurie džerškėjo, atsimušdami į šarvus. Kovotojai buvo susigrūdę pačiame tunelio gale, ir vieni kovėsi, matyt, norėdami uždaryti vartus, o kiti — per jėgą veržiamiesi į kiemą.— Einu nedelsdamas,— tarė grafas Marčas,— ir kaip mat padarysiu galą šioms peštynėms... Nuolankiausiai prašau jūsų didenybės apgalvoti tai, ką turėjau drąsos pasiūlyti.

— Pagalvosiu, pagalvosiu, mano dorasis kuzene,— tarė karalius, vargu ar suvokdamas, kokį duoda pasižadėjimą.— Tik sustabdykite vaidus ir kraujo praliejimą!

Kokia gražuolė! Iš toli
Vilioja šypsnio spindesys;
Prieik arčiau — gėla gili
Veide, lyg juodas debesys.
Baladė „Liusinda"

Atpasakosim bent kiek tiksliau, kas dėjosi vienuolyno kieme ir kas tik labai neaiškiai buvo matyti žiūrintiems pro karaliaus menės langą, o valdovui apsakyta dar neaiškiau. Jau minėta dainininkė buvo pasilypėjusi porą pakopų plačiais laiptais, vedančiais į karaliaus menių koridorių, ir stovėjo per pusantros pėdos aukščiau už kitus kieme susirinkusius žmones, kuriuos tikėjo būsiant jos klausytojais. Jos apdaras atitiko jos užsiėmimą,— buvo veikiau ryškus, negu turtingas, ir labiau pabrėžė figūrą, negu įprastinis moters drabužis. Skraistę ji buvo nusigobusi ir pasidėjusi ant pintinėlės su negausia manta, o šalia tupėjo prancūziškas spanielis ir saugojo. Dangiškai žydras švarkelis, išsiuvinėtas sidabru ir glaudžiai apgulęs liemenį, priekyje buvo atsegtas, ir matėsi keletas įvairiaspalvių šilkinių kiklikų su giliomis iškirptėmis, kurių tikslas pabrėžti nuolaidžių pečių ir aukštos krūtinės harmoniją. Ant krūtinės ji turėjo ploną sidabrinę grandinėlę, kuri buvo pridengta ryškiųjų kiklikų, bet toliau vėl matėsi, ir ant jos kabojo to paties metalo medalis, rodantis, koks linksmybės mokslo laipsnis jai yra suteiktas kokios menestrelių gildijos ar cecho. Iš kairės pusės ant mėlyno šilkinio kaspino kabojo permestas per petį nedidelis kapšelis.

Tamsi oda, sniego baltumo dantys, juodos žėrinčios akys ir žvilgančios juodos garbanos leido spėti jos tėvynę esant Prancūzijos pietuose, o šelmiška šypsena ir duobutė pasmakrėje tik patvirtino šį spėjimą. Tankioms garbanoms, prismeigtoms nedideliu auksiniu smeigtuku, išsidraikyti neleido šilkinis tinklelis, išpintas auksiniais siūlais. Sijonėlis jos trum-

pas, vos dengiantis kelius, gausiai apsiūtas sidabriniais apvadais, kad derintųsi prie švarkelio, kojinės raudonos, bateliai — tymo odos. Tai toks buvo jos apdaras, toli gražu ne naujas, bet švarus, tikrai šventadieninis, tik per didelę priežiūrą išlikęs dailus ir tvarkingas. Dainininkei galėjai duoti dvidešimt penkerius metus, bet, galimas daiktas, kad klajonių nuovargis be laiko buvo apiblėsinęs jaunystės skaistumą.

Mes jau sakėme, kad mergina buvo žvali ir, galima pridurti, kiekvienam turėjo paruoštą šypseną ar šmaikštų žodelį. Bet jos linksmumas buvo išmoktas, kaip neišvengiama sąlyga to verslo, kuriame blogiausia ir yra tai, kad apsimestinė šypsena nuolatos turi dangstyti širdies skausmą. Taip, matyt, buvo ir Luizai. Ar tikrą savo likimą ji apdainavo baladėje, ar turėjo kokią kitą priežastį sielvartui, tačiau kartais jai prasiveržd avo giliai užslėpto liūdesio gaida ir sukliudydavo nevaržomai lietis nerūpestingam smagumui, kurio reikalavo linksmybės mokslas. Ir net šmaikščiausius sąmojus laidydama ji neturėjo drąsos ir akiplėšiškumo, kaip kitos jos verslo sesės, kurios neieškodavo žodžio kišenėje, kai reikdavo atsikirsti į dviprasmišką pastabą arba patraukti per dantį kiekvieną, kuris vienaip ar kitaip joms kliudė.

Reikia pasakyti, kad moterys, priklausančios šiai kategorijai, labai skaitlingai tais laikais, neturėjo gero vardo. Tačiau to meto papročiai jas gynė, o riteriškumo įstatymai garantavo joms tokią neliečiamybę, kad tik retais atvejais galėjai išgirsti apie blogį ar skriaudą, padarytą šioms klajojančioms mergužėlėms, ir jos laimingai eidavo į vieną pusę ir į kitą ten, kur ginkluoto keleivio, greičiausiai, būtų tykojęs kruvinas susirėmimas. Bet nors pagarba žaismingam menui laidavo klajojantiems menestreliams, tiek vyrams, tiek moterims, globą ir neliečiamybę, jie, panašiai kaip ir mūsų laikų visuomenės linksminimo tarnai — gatvės muzikantai, pavyzdžiui, ar klajojantys artistai — gyveno itin laisvą ir lengvabūdišką gyvenimą, tad negalėjo būti pripažinti garbingais visuomenės nariais. Maža to,— griežtesnių katalikų tarpe šis verslas buvo laikomas nuodėmingu.

Tokia tat panaitė, kaip minėjom, stovėjo, pasilypėjusi ant laiptelių; su viola rankoje ji žingtelėjo link susispietusių žmonių ir pasisakė skleidžianti linksmybės mokslą, kas patvirtinama raštu, išduotu Meilės ir Muzikos Teismo, įvykusio Provanso mieste Ekse, pirmininkaujant riterijos žiedui, galantiškajam grafui Eme, kuris nūnai kreipiasi su prašymu į linksmosios Škotijos kavalierius, pagarsėjusius visame plačiame pasaulyje drąsa ir mandagumu, leisti vargšei svetimšalei pamėginti savo menu suteikti jiems malonumo. Meilė dainai, kaip ir meilė kovai, buvo tais laikais visuotinė aistra, o jei kuris ta aistra ir neliepsnojo, tai bent apsimesdavo, todėl Luizos pasiūlymas susilaukė visų pritarimo. Tačiau vienas senas rūškanas vienuolis, buvęs kieme, vis dėlto perspėjo dainininkę, kad nors per ypatingą malonę ji ir pakenčiama tarp šių sienų, jis tiki ją nedainuosiant ir neplepėsiant nieko, kas nedera šventai vietovei.

Dainininkė žemai nulenkė galvą, krestelėjo juodas garbanas, pagarbiai persižegnojo, tarsi paneigdama net mintis apie tokį nusižengimą, ir uždainavo baladę apie vargšę Luizą, kurią ištisai pateikėme ankstesniame skyriuje.

Bet vos tik pradėjo, ją pertraukė šūksmai:

— Prasiskirkite... prasiskirkite. Kelią hercogui Rotsėjui!

— Nereikia, dėl manęs nesispauskite,— mandagiai tarė jaunas riteris, įjojęs į kiemą ant tauraus arabiško šuolininko, kurį valdė su nuostabiu grakštumu, nors taip lengvai lietė pavadį, taip nežymiai spaudė žirgo šonus keliais ir suposi balne, kad kiekvienam, išskyrus prityrusį raitelį, galėjo atrodyti, jog žirgas taip kelia kojas iš smagumo ir jam malonu taip šauniai nešti raitelį, o tas iš tingumo nededa jokių pastangų.

Princas buvo apsitaisęs itin prabangiai, bet su nevalyvu atsainumu. Nors mažo augumo ir labai smulkus, jis buvo stebėtinai grakštaus sudėjimo ir gražaus veido. Tik nesveikas blyškumas blaustėsi tame veide, išsekintame rūpesčių ar ištvirkimo, o gal vieno ir kito drauge. Įkritusios akys buvo drumstos tarsi nuo vakarykščio girtuokliavimo, o skruostai

nenatūraliai raudoni,— gal dar nebuvo atsigavęs po nakties orgijų, o gal jo vėl išmesta burnelė, norint išsipagirioti.

Toks buvo hercogas Rotsėjus, Škotijos karūnos paveldėtojas, į kurį žiūrėti gražu ir kartu graudu. Visi prieš jį nukėlė skrybėles, prasiskyrė, bet jis nerūpestingai kartojo:

— Tai neskubu... neskubu,— ten, kur manęs laukia, aš ir taip nuvyksiu ne per vėlai. Bet kas čia? Linksmybės mokslo panaitė? Ir, prisiekiu šventuoju Gijomu, labai meilutė. Stovėkite, mano bičiuliai, aš muzikai niekad nekliudžiau ir nekliudysiu.. Balsas tikrai gražus, dievaži! Padainuok man savo dainą nuo pradžios, gražuole!

Luiza nežinojo, kas į ją kreipiasi, tačiau pagarba, rodoma visų aplinkinių, ir tas abejingumas bei laisvumas, su kuriuo vyriškis tą pagarbą priėmė, rodė, kad prieš ją žmogus paties aukščiausio luomo. Ji pradėjo iš naujo savo baladę ir padainavo kuo gražiausiai, o jaunasis hercogas klausėsi susimąstęs ir dargi susigraudino į dainos pabaigą. Bet ne jis būtų, jeigu imtų liūdėti.

— Graudi tavo dainelė, mergužėle juodbruvėle,— tarė jis ir pakuteno dainininkei pasmakrį, o kai ji atšoko, sugriebė už švarkelio apykaklės, nes tai padaryti jam buvo nesunku, kadangi buvo prijojęs prie pat laiptelių, ant kurių ji stovėjo.— Bet dedu galvą, kad tu, jei panorėsi, prisiminsi linksmesnę, *ma bella tenebrosa*[1]. Ir tu gali dainuoti buduare, ne vien atviram lauke, ne tik dieną, bet ir naktį.

— Aš ne lakštingala, milorde,— tarė Luiza, bandydama išsilenkti komplimento, taip netinkančio nei toje vietoje, nei tomis aplinkybėmis, nors tasai, kuris į ją kreipėsi, rodos, tyčia to nepaisė.

— Ką čia turi, brangute?— pridūrė jis, paleisdamas jos apykaklę ir sugriebdamas už kapšelio, kabančio jai prie šono.

Luiza, patenkinta, kad ištrūko iš jo rankų, atleido kaspino mazgą ir paliko kapšelį princo saujoje. Pasitraukusi, kad jis negalėtų pasiekti, ji atsakė:

[1] Mano tamsiaveide gražuole (ital.).

— Riešutai, milorde. Šiemetiniai.

Princas ėmė ir išsitraukė saują riešutų.

— Riešutai, vaikuti? Į juos tu susilaužysi savo perlinius dantelius. sugadinsi savo gražų balselį,— tarė Rotsėjus ir sutriauškė vieną riešutą nelyginant kaimo berniūkštis.

— Tai ne valakiniai riešutai iš mano gimtos saulėtos šalies, milorde,— tarė Luiza.— Užtat jie auga žemai ir prieinami vargšui.

— Tu turėsi iš ko nusipirkti sotesnio maisto, mano vargše klajokliuke,— tarė hercogas, ir dabar jo balse pasigirdo nuoširdumas, kurio nesijautė pradžioje, meilikaujančiose, tačiau veidmainiškose ir nepagarbiose frazėse.

Tą akimirką, kai princas atsigręžė į palydovą piniginės, jo akys susidūrė su griežtu ir skvarbiu žvilgsniu aukšto juodbruvio raitelio, ant tvirto pilkšvo žirgo įjojusio su svita kieman, jam flirtuojant su Luiza, ir nustėrusio vietoje, kone suakmenėjusio iš nuostabos ir pykčio, išvydus šį nepadorų vaizdą. Net tas, kuris niekada nebuvo matęs grafo Arčibaldo Duglo, praminto Nuožmiuoju, būtų jį pažinęs iš tamsaus veido, galiūniško stoto, iš tamsiai geltono buivolo odos durtinio ir iš visos povyzos — drąsios, ištvermingos ir įžvalgios, o taipogi be galo išdidžios. Mūšyje grafas neteko vienos akies, ir šitas trūkumas (nors ir nepastebimas iš pirmo žvilgsnio, kadangi akies obuolys išliko ir neregė akis nedaug tesiskyrė nuo sveikosios) uždėjo jo veido bruožams rūstaus niaurumo antspaudą.

Karališkojo žento susitikimas su grėsminguoju uošviu įvyko tokiomis aplinkybėmis, kad atkreipė visų dėmesį, ir visi laukė atomazgos tylėdami, sulaikę kvapą iš baimės, kad nepraleistų kokios smulkmenos.

Kai hercogas Rotsėjus pamatė, kokią išraišką įgavo rūstus Duglo veidas, ir sumojo jį neketinant nė krustelėti, kad pagarbiai arba bent jau mandagiai pasisveikintų, jis, matyt, nusprendė parodyti uošviui, kad šis nepasitenkinimas jam nieko nereiškia. Paėmęs piniginę iš savo kamerhero, princas tarė:

— Štai, gražuole, aš duodu tau vieną auksinį už dainą, kurią tu man padainavai, kitą — už riešutus, kuriuos aš paglemžiau iš tavęs, ir trečią — už bučinį, kuriuo tu mane dabar apdovanosi. Nes žinok, mano gražuolėle, aš padariau įžadus šventajam Valentinui, kad kiekvieną kartą, kai gražios lūpos (o tavo, nesant geresnių, galima vadinti gražiomis) suteiks man džiaugsmo maloniu dainavimu, aš priglausiu jas prie savų.

— Už dainą man atsilyginta su riterišku dosnumu,— tarė Luiza, atšlydama atgal,— mano riešutai parduoti už gerą kainą, o paskutinis sandėris, milorde, nepridera jums ir nepritinka man.

— Kaip! Tu dar maivaisi, vieškelio nimfa?— tarė su panieka princas.— Žinok, panaite, kad tavo malonės paprašė žmogus, nepratęs gauti neigiamą atsakymą.

— Tai Škotijos princas... hercogas Rotsėjus,— suūžė išsigandusiai Luizai dvariškiai ir virpančią iš baimės ėmė ją stumti pirmyn,— tu neturi jam priešginiauti.

— Bet aš nepasieksiu jūsų, milorde,— nedrąsiai sušnibždėjo ji.— Jūs taip aukštai sėdite ant žirgo.

— Jei aš nulipsiu,— tarė Rotsėjus,— bauda bus sunkesnė... Na ko, mergele, virpi? Statyk koją ant mano bato, paduok man ranką, štai taip, puiku!

Ir kai ji pakibo ore, uždėjusi koją ant jo bato ir atsirėmusi į jo ranką, jis pabučiavo ją ir tarė:

— Na va, pabučiavai, ir piniginė tavo. O ypatingos malonės ženklan Rotsėjus visą dieną nešios tavo kapšelį.

Kai persigandusi mergina nušoko ant žemės, jis nugręžė nuo jos akis ir su panieka įsmeigė į grafą Duglą, tarsi sakydamas: „Kas man tu ir tavo duktė!"

— Prisiekiu šventąja Duglų Braida,— prakošė grafas, sprausdamasis prie princo,— tu perdaug toli nuėjai, besarmati berniūkšti, nustojęs ir proto, ir garbės. Tu žinai, kas sulaiko Duglo ranką, kitaip niekada neišdrįstum..

— Ar mokate žaisti sprigtą, milorde?— paklausė princas ir, uždėjęs riešutą ant sulenkto smiliaus, staigiai išmušė jį nykščiu.

Riešutas pataikė į plačią Duglo krūtinę, iš kurios išsiveržė tūžmingas šauksmas, išraiškingumu ir piktumu panašus į liūto riaumojimą.

— Meldžiu atleidimo, visagalis lorde,— su pašaipa metė hercogas Rotsėjus, o visi aplinkui sudrebėjo,— man nė į galvą neatėjo, kad riešutėlis galėtų jus sužeisti per buivolo odą. Tikiuosi, nepataikiau į akį?

Vienuolyno vyresnysis, kaip iš ankstesnio skyriaus žinome, karaliaus pasiųstas į kiemą, tuo laiku prasispraudė pro minią, ir, pagriebęs iš Duglo pavadį, kad tas negalėtų pajudėti iš vietos, priminė jam, kad princas — jo suvereno sūnus ir jo dukters vyras.

— Nebijokite, sere priore,— tarė Duglas,— aš per daug niekinu berniūkštį, kad nors pirštu jį paliesčiau. Bet aš atsiteisiu įžeidimu už įžeidimą. Ei, kas ištikimas Duglui? Išgrūskite šitą kekšę už vienuolyno vartų! Ir išplakite ją taip, kad iki grabo lentos nepamirštų, jog kartą padėjo išpuikusiam vaikinui įžeisti Duglą.

Koks penketas tarnų iš Duglo palydos tučtuojau išėjo į priekį, pasirengę vykdyti įsakymus, retai kada laidomus vėjais, ir Luizai būtų tekę skaudžiai užmokėti už įžeidimą, kuriame ji buvo tik nekaltas ir bejėgis įrankis, jeigu nebūtų įsikišęs hercogas Rotsėjus.

— Išgrūsti vargšę dainininkę?— sušuko jis pasipiktinęs.— Išplakti ją už tai, kad pakluso mano įsakymui? Grūsk lauk savo užguitus vasalus, storžievi grafe, plak savo eibininkus skalikus, bet saugokis paliesti nors tą šunelį, kurį Rotsėjus patapšnojo per sprandą, ne tik tą moterį, kurios lūpas jis bučiavo.

Nespėjo Duglas duoti atsakymo, kuris, žinoma, nebūtų buvęs taikingas, nes pasigirdo šurmulys prie vienuolyno lauko vartų, ir žmonės, kas raitas, kas pėsčias galvotrūkčiais metėsi tenlink — jeigu nesikauti, tai ir ne taikiai pasikalbėti.

Kovėsi iš vienos pusės Duglo šalininkai, kaip rodė jų skiriamasis ženklas — kruvina širdis, iš kitos — Perto gyventojai. Matyt, kad anapus vartų kautasi ne juokais, bet iš pa-

garbos šventintai žemei, vos įžengę, visi nuleido ginklus ir apsiribojo plūstamais žodžiais.

Susirėmimas turėjo tiek naudos, kad per žmonių grūstį princas buvo nustumtas nuo Duglo tokią akimirką, kai dėl vieno lengvabūdiškumo ir kito puikybės juodu kad kiek būtų praliejęs kraują. Dabar gi iš visų pusių supuolė taikintojai. Prioras ir vienuoliai įsiveržė į vidurį minios, ragindami vardan viešpaties dievo saugoti taiką ir gerbti šių sienų šventumą bei grasindami atskyrimu nuo bažnyčios. Olbenis, pasiųstas savo karališkojo brolio pačioje muštynių pradžioje, tik dabar pasirodė įvykio vietoje. Jis iš karto priėjo prie Duglo ir ėmė kažką šnibždėti jam į ausį, maldaudamas sutramdyti tūžmastį.

— Prisiekiu šventąja Duglų Braida, aš atkeršysiu,— tarė grafas.— Nebus šioje žemėje gyvenimo nė vienam, viešai įžeidusiam Duglą.

— Jūs atkeršysite, kai ateis laikas,— tarė Olbenis,— bet tegu niekas nesako, kad didysis Duglas, lyg kokia vaidinga boba, nesugeba pasirinkti nei laiko, nei vietos sąskaitoms suvesti. Pagalvokite, viskas, dėl ko mes dėjome tiek pastangų, nueis vėjais per kvailą atsitiktinumą. Džordžui Danbarui ką tik pavyko pasišnekėti su seniu akis į akį, ir tai, nors truko ne ilgiau penkių minučių, gali, ko gero, atsiliepti jūsų šeimai nutraukimu tos santuokos, kurią mes taip sunkiai sulipdėme. Romos sankcija ligi šiol negauta.

— Niekai!— išdidžiai atšovė Duglas.— Jie neišdrįs jos nutraukti.

— Taip, kol Duglas laisvas ir galingas,— atsakė Olbenis.— Bet eikite paskui mane, kilnusis grafe, ir aš parodysiu, kokia nepavydėtina jūsų padėtis.

Duglas nusėdo nuo arklio ir nusekė paskui savo klastingąjį bendrininką. Žemutinėje salėje jie pamatė išsirikiavusias eiles brandanų — su ginklais, plieniniais šalmais ir šarvais. Jų vadas žemai nusilenkė Olbeniui, tarytum norėdamas kažką jam pasakyti.

— Kas atsitiko, Makluisai?

— Mes girdėjome, kad užgauta hercogo Rotsėjaus garbė, ir aš vos nulaikau brandanus vietoje.

— Kilnusis Makluisai,— tarė Olbenis,— ir jūs, ištikimieji brandanai, mano karališkajam giminaičiui klojasi viskas puikiai, kaip, duok dieve, kad klotųsi kiekvienam padoriam džentelmenui. Buvo įvykęs nesusipratimas, bet jau viskas nurimo.— Jis nesustodamas ėjo į priekį ir tempėsi iš paskos Duglą.— Matote, milorde,— sukuždėjo tam į ausį,— jei tik ištarčiau žodį „suimti", įsakymas būtų įvykdytas nedelsiant. O jūs patys žinote, kiek žmonių jus lydi — vargu ar įstengtumėt pasipriešinti.

Duglas, matyt, suvokė, kad reikia kurį laiką pakentėti.

— Gerai, aš tylėsiu, dantis sukandęs, kol ateis mano valanda prabilti.

Džordžas Marčas tuo tarpu turėjo lengvesnį uždavinį — numalšinti princą.

— Milorde Rotsėjau,— tarė jis, ceremoningai prisiartinęs,— man nereikia priminti jums, kad esate mane didžiai užgavęs, nors jūsų asmeniškai aš nekaltinu dėl sutarties sulaužymo, atėmusio ramybę man ir mano šeimai. Jei jūsų didenybė iš tiesų geidžia parodyti širdį, tai maldauju paklausyti manęs ir nutraukti šį gėdingą ginčą.

— Milorde, aš jums didžiai skolingas,— atsakė Rotsėjus,— bet šitas pasipūtęs lordas, visur kišantis nosį, užgavo mano garbę.

— Milorde, aš tik galiu pridurti, kad jūsų karališkasis tėvas blogai jaučiasi — jis nualpo iš siaubo, sužinojęs, kad jūsų didenybei gresia pavojus.

— Blogai jaučiasi!— pakartojo princas.— Mielasis senukas... Jis apalpo, taip jūs pasakėte, milorde Marčai? Lekiu pas jį!

Hercogas Rotsėjus stryktelėjo nuo balno ir puolė į rūmus nelyginant kurtas, bet tuo tarpu kažkas lengvai palietė jo apsiaustą, ir pasigirdo tylus klūpančios moters balsas:

— Užtarkite, mano kilnusis prince! Apginkite bejėgę svetimšalę!

— Šalin rankas, valkata,— tarė grafas Marčas ir jau norėjo nustumti pagalbos meldžiančią dainininkę.

Bet gailestingasis princas sustojo.

— Teisybė,— tarė jis,— aš užtraukiau žiauraus šėtono kerštą ant bejėgio sutvėrimo. O dieve! Koks tas mano per gyvenimas, toks pražūtingas kiekvienam, kas tik susiduria su manimi! Na, ką čia padarius taip skubomis? Juk negaliu jos nuvesti į savo kambarius... O mano vyrukai visi kaip vienas nepataisomi niekšai... A, jau žinau! Čia tu, mano dorasis Henri Smitai? Kaip tu čia atsiradai?

— Čia buvo tokios kaip ir kautynės, milorde,— atsakė mūsų pažįstamasis Smitas,— tarp miestiečių ir niekadėjų pietiečių, lydinčių Duglą. Mes atšokdinome juos iki vienuolyno vartų.

— Džiaugiuos.. Džiaugiuos. Ir jūs garbingai sumušėte tuos biaurybes?

— Ar garbingai? Na, kaip čia pasakius, jūsų didenybei,— tarė Henris.— Tikriausiai, taip. Mūsų, žinoma, buvo daugiau skaičiumi, bet niekas nejodinėja labiau apsiginklavęs, negu tie, kurie lydi kruviną širdį. Taigi pasvarsčius išeina, kad mes nugalėjome garbingai. Mat, jūsų didenybe, ginklus ir šarvus, kaip žinote, kala ne kas daugiau, kaip Smitas, o kada karys taip ginkluotas, nieko nereiškia nė skaičiaus persvara.

Kol jie šitaip šnekučiavosi, grafas Marčas, pasikalbėjęs su kažkuo prie rūmų vartų, labai susijaudinęs tekinom atskubėjo prie jų.

— Milorde hercoge! Milorde hercoge! Jūsų tėvui jau geriau, bet jeigu jūs nepasiskubinsite, milordas Olbenis ir Duglas palenks jį į savo pusę.

— Jeigu karaliui geriau,— atsakė lengvabūdis princas,— ir jis pradėjo ar ketina pradėti pasitarimą su mano mieluoju dėde ir grafu Duglu, nei jūsų malonybei, nei man nedera brautis, kol mūsų nepakvietė. Vadinasi, aš turiu laiko pasišnekėti dėl vieno dalykėlio su doruoju ginklakaliu.

— Ak, jūsų didenybė taip į viską žiūrite,— sušuko grafas, kurio viltis įsigyti karaliaus prielankumą taip staigiai

buvo švystelėjusi ir taip pat greitai užgeso.— Ką gi, Džordžas Danbaras žino, kas jam daryti.

Jis nuėjo šalin su apmaudu paniurusiame veide. Taip iš dviejų galingiausių Škotijos didikų — ir tokiu metu, kai aristokratija laikė pajungusi sau sostą,— neapdairusis įpėdinis įsigijo du priešus: vieną — savo pašaipiu iššūkiu, kitą — lengvabūdišku atsainumu. Princui nesukėlė jokio nerimo grafo nuėjimas; jis netgi apsidžiaugė atsikratęs tuo įkyruoliu. Tad ir toliau sau nerūpestingai šnekučiavo su ginklakaliu, kurį, kaip įgudusį meistrą, asmeniškai pažinojo daugelis rūmų didikų.

— Man reikia tau kai ką pasakyti, Smitai. Ar negalėtum pritvirtinti mano milaniškuose šarvuose iškritusią grandelę?

— Prašom, jūsų didenybe, pataisysiu ne blogiau, negu mano motušė sugaudavo nubėgusią akį savo mezginy. Milanietis neatskirs mano darbo nuo savojo.

— Puiku! Bet dabar ne to iš tavęs norėjau,— susizgribo princas,— ši vargšė dainininkė.. Jai reikia, mielasis Smitai, rasti patikimą prieglobstį. Kaip tikras vyras, tu privalai užsistoti moterį ir nuvesti ją į saugią vietą.

Henris Smitas buvo, kaip matėme, pakankamai drąsus ir smarkus, kai reikėdavo sukryžiuoti ginklus. Bet turėjo jis ir padoraus miestiečio savigarbos ir negeidė statyti save į tokią padėtį, kuri rimtiems jo bendrapiliečiams galėtų pasirodyti dviprasmiška.

— Atleiskite, jūsų didenybe,— tarė jis,— aš esu tik vargšas amatininkas. Nors mano ranka ir kardas visada yra pasirengę tarnauti karaliui ir jūsų didenybei, bet aš nesu damų kavalierius. Jūsų didenybė rasite savo palydovų tarpe riterį ar lordą, kuriems bus labiau prie širdies pavaizduoti serą Pandarą iš Trojos[1]— tai perdaug riteriškas vaidmuo kukliam kalviui.

— Hm. taip!— sutriko princas.— Piniginę, Edgarai. .— (Jo kamerheras kažką jam pakuždėjo).— Tiesa, tiesa, atida-

[1] Pandaras — viduramžių romanų apie Trojį herojus, cinikas ir sąvadautojas.

viau ją vargšei mergaitei. Aš gan gerai pažįstu jūsų papročius, sere Smitai, ir bendrai amato žmones, tad suprantu, jog sakalo tuščiomis rankomis neprisiviliosi, bet manau, kad už šią menką paslaugą galiu pažadėti gerus šarvus ir dėkingumą.

— Jūsų didenybė gal ir pažįsta amatininkus,— tarė Smitas,— bet pareiškiu su visa pagarba, kad Henrį Smitą pažįstate blogai. Jūsų įsakytas, jis nukals jums šarvus ar išsitrauks iš makščių kardą, bet patarnauti prie sijonų jis nesugeba.

— Klausyk tu, Pertšyro mule,— tarė princas, nesuvaldydamas šypsenos dėl dorojo miestelėno skrupulingo sąžiningumo,— mergiščia man tiek galvoj, kaip ir tau. Bet aš (kaip tau išaiškins aplinkiniai, jei pats nematei), neturėdamas ką veikti, parodžiau jai dėmesio, už kurį vargšelė dabar gali palydėti galvą. Čia nėra nė vieno, kuriam patikėčiau apsaugoti ją nuo bausmės diržu ar temple, o šitie pasienio galvijai, Duglo pakalikai, nuplaks ją mirtinai, kad tik jam įsiteiktų.

— Jeigu taip, milorde, ji turi teisę kreiptis į kiekvieną dorą žmogų užtarimo; kadangi ji vaikšto su sijonu (nors jis galėtų būti ilgesnis ir ne tokio įmantraus sukirpimo), aš apsiimu ją saugoti, kiek tai įmanoma vienam žmogui. Bet kur įsakysite ją dėti?

— Garbės žodis, nežinau,— tarė princas.— Nuvesk ją į sero Džono Remornio namus... Bet ne, negalima. jis nekaip jaučiasi ir šiaip dėl tam tikrų priežasčių. Vesk ją pas patį velnią, jei nori, kad tik ji būtų saugi, ir Deividas Rotsėjus bus tau labai dėkingas.

— Mano kilnusis prince,— tarė Smitas,— su pagarba turiu pasakyti, kad iš tiesų verčiau atiduoti bejėgę moterį velniui į nagus, negu serui Džonui Remorniui. Tačiau aš nežinau, kur nelabasis gyvena, nors dirba jis su ugnimi, kaip ir aš, ir, pasikliaudamas šventosios bažnyčios pagalba, tikiuosi niekada nesužinoti. Bet kaip aš ją pravesiu per vienuolyno kiemą ir gatves su tokiu maskaradiniu apdaru — čia tai klausimas.

— Per kiemą,— tarė princas,— jus palydės šis gerasis vienuolis,— jis sugriebė už sutanos pirmą pasitaikiusį,— tėvas Nikolas.. ar Bonifacas..

— Brolis Siprianas, nuolankus jūsų didenybės tarnas,— tarė vienuolis.

— Taip, taip, brolis Siprianas,— pakartojo princas,— taip. Brolis Siprianas išves judu kokiu nors jam žinomu slaptu keliu, o paskui su manim susitiks ir priims princo padėką.

Vienuolis žemai nusilenkė, ir vargšė Luiza, kuri, kol buvo deramasi, vedžiojo žvilgsnį nuo vieno kalbėtojo į kitą, pasiskubino įterpti:

— Aš neapjuoksiu šio gero žmogaus savo kvailu drabužiu,— šiokiai dienai turiu apsiaustą.

— Ką gi, Smitai, pasislėpti tu gauni vienuolio kapišoną ir moterišką apsiaustą. Norėčiau, kad visos mano silpnybės būtų taip gerai slepiamos. Iki pasimatymo, dorasis vaikine. Aš atsidėkosiu tau vėliau.

Ir, tarsi bijodamas naujų Smito atsikalbinėjimų, princas skubiai įėjo į rūmus.

Henris Govas stovėjo nustebęs dėl to, kas įvyko, ir dėl jam įpiršto pavedimo, gresiančio dviguba bėda — pavojumi ir apkalbomis, o viena ir kita kartu, vykdant tokį pavedimą ir dar su jo karštumu, galėjo, kaip jis numatė, gerokai pakenkti jam kelyje į užsibrėžtą tikslą. Bet palikti bejėgę merginą žiaurių ir nežabotų Duglo pakalikų savivalei —.apie tai narsusis ginklakalys nė galvoti negalvojo.

Iš susimąstymo jį pažadino vienuolio balsas. Tęsdamas žodžius su tuo abejingumu, tikru ar apsimestiniu, kurį šventieji tėvai pastoviai rodė viskam, kas žemiška, brolis Siprianas paragino juos sekti iš paskos. Su atodūsiu, labai primenančiu aimaną, Smitas pajudėjo iš vietos ir, dėdamasis, kad eina sau vienas, o ne su vienuoliu, nusekė paskui jį į arkadą, o iš ten išėjo pro slaptas duris, kurias vienuolis apsidairęs paliko atdaras. Paskutinė ėjo Luiza; mikliai pasičiupusi krepšelį ir pasišaukusi savo keturkojį draugą, ji linksma nužingsniavo keliu, žadančiu ją išgelbėti nuo pavojaus, kuris ką tik atrodė baisus ir neišvengiamas.

DVYLIKTAS SKYRIUS

Senoji ištarė griežtai:
„Jei būtų tavo tėvas
Taip drįsęs pasielgt, už tai
Jis būtų nukentėjęs!"
„Laimingasis Trambulas"

Visi trys, perėję slaptu koridoriumi, suėjo į bažnyčią, kurios lauko durys, paprastai atlapos, dabar buvo uždarytos dėl kilusio sąmyšio, kai abiejų pusių riaušininkai puolė veržtis čionai anaiptol ne maldų kalbėti. Paskui jie perėjo niauriomis šoninėmis navomis, kurių skliautuotos lubos aidu atsiliepė į sunkią ginklakalio eiseną, tačiau liko nebylios sandalais apautų vienuolio kojų šlepsenimui ir lengviems žingsniams vargšės Luizos, kuri virpėjo tarsi epušės lapas, ne tiek iš šalčio, kiek iš baimės. Ji matė, kad abu jos vedliai, ir dvasiškasis, ir žemiškasis, žiūri į ją nedraugiškai: vienuolis buvo griežtas žmogus ir, rodės, kiekvienu žvilgsniu norėjo įvaryti bedalei klajoklei siaubą ir išreikšti jai panieką, o ginklakalys, nors ir buvo, kaip matėme, kuo geriausios širdies, dabar vedėsi labai didžiu, netgi rūsčiu, nes tūžo, kad jam užkorė tokį vaidmenį ir nedavė, kaip turėjo pripažinti, nė menkiausios galimybės jo atsisakyti.

Savo apmaudą jis kreipė į vargšę būtybę, atiduotą jo globai, ir, žvairuodamas į ją su panieka, mintyse kalbėjo sau: „Tikra elgetų karalienė! Na, kaip aš, padorus miestelėnas, eisiu su tokia Perto gatvėmis? Šios pamaivos vardas, tur būt, nė kiek ne geresnis kaip ir kitų dainininkių, ir jeigu gandas apie tai, kad tapau jos palydovu, pasieks Ketrinos ausis, aš žuvęs amžinai. Jau verčiau nugalabyti ką nors, kad ir patį geriausią žmogų Perte. Ne, prisiekiu švenčiausiuoju, aš tikrai mieliau nudėčiau vyrą (tegu tik jis kaip reikia įvaro mane į pasiutimą), užuot lydėjęs per miestą šitą begėdę.

Gal būt. Luiza įspėjo, kas kelia nerimą jos palydovui, nes droviai ir neryžtingai tarė:

— Garbusis sere, ar nebūtų geriau, jei aš užeičiau į šitą koplytėlę ir užsigobčiau apsiaustą?

— Hm, brangute, neblogai sugalvojai,— tarė ginklakalys.

Bet įsikišo vienuolis ir sudraudė, pakėlęs pirštą.

— Palaimintojo šventojo Medokso koplyčia — ne tualeto kambarys, kuriame persirenginėja fokusininkai ir klajojantys artistai. Aš tuojau parodysiu rūbinę, labiau tinkančią tavo padėčiai.

Vargšė mergina nuolankiai nuleido galvą ir, giliai nusižeminusi, pasitraukė nuo koplyčios durų, kur buvo panūdusi įžengti. Jos spanielis, rodos, suprato iš savo šeimininkės veido ir povyzos, kad juodu mina šią šventą žemę kaip beteisiai įsibrovėliai, tad sekė nukoręs ausis, vilkdamas per plytas uodegą.

Vienuolis nesustodamas vedė juos toliau. Jie nulipo plačiais laiptais ir atsidūrė pustamsiame požemio koridorių labirinte. Einant palei žemas skliautuotas duris, vienuolis atsigręžė ir tarė Luizai tuo pačiu griežtu balsu, kaip ir pirma:

— Štai, neišmintingoji dukterie, čia persirengimo kambarys, kur daugelis prieš tave susidėjo drapanas!

Baikščiai bei nuolankiai klausydama paliepimo, Luiza atvėrė duris, bet staiga su siaubu šastelėjo atgal. Tai buvo rūsys, lig pusės priverstas kaukolių ir kaulų.

— Man baisu persirenginėti čia... ir vienai... Bet jeigu jūs liepsite, tėve, aš padarysiu taip, kaip norite.

— Žinok, tuštybės kūdiki, palaikai, į kuriuos žiūri, yra tik sudūlėjusi apranga tų, kurie savo metu vaikėsi žemiškų malonumų ir jais smaguriavosi. Į tokias dulkes pavirsi ir tu, sukis nesisukus, trypk netrypus, dainuok nedainavus ir brązgink nebrązginus stygomis; tu ir visi pasaulietinių smagumų vergai pavirsite į tokius va kaulus, nors dabar tau, kupinai tuščio įnoringumo, baisu ir šlykštu žiūrėti.

— Ne, tai ne tuščias įnoringumas, šventasis tėve,— atsakė klajojanti dainininkė.— Mato dangus, aš pavydžiu ramybės šiems sudūlėjusiems bespalviams palaikams; jeigu, išsitiesusi ant jų, galėčiau be nuodėmės virsti panašiomis dulkėmis, aš pasirinkčiau savo poilsio vieta šią krūvą kaulų ir laiky-

čiau ją vertesnė už prašmatniausią ir minkščiausią guolį Škotijoje.

— Būk kantri ir tęsk savo kelionę,— tarė vienuolis jau nebe taip rūsčiai.— Piovėjas negali mesti javapiūtės tol, kol saulė, sėsdama vakarop, neapskelbs, kad dienos darbai baigti.

Jie ėjo toliau. Ilgos galerijos gale brolis Siprianas atvėrė duris į mažą kambarėlį, gal būt, koplytėlę, nes čia kabojo kryžius su nukryžiuotu Kristum, o priešais degė keturios lempos. Visi priklaupė ir persižegnojo, ir vienuolis paklausė menestrelės, rodydamas į nukryžiuotąjį:

— Ką byloja šis simbolis?

— Kad viešpats ir teisų, ir nusidėjėlį kviečia prieiti arčiau.

— Taip, jei nusidėjėlis atsikratė savo nuodėmės,— tarė vienuolis jau kur kas švelnesniu balsu.— Čia pasiruošk tolimesnei kelionei.

Luiza užtruko koplytėlėje keletą minučių ir išėjo iš ten, apsimuturiavusi pilku šiurkščios vilnos apsiaustu; kai ką iš savo ryškaus apdaro ji buvo paskubom nusirengusi ir susidėjusi į pintinėlę, kurioje prieš tai gulėjo jos šiokiadienis drabužis.

Veikiai po to vienuolis atrakino duris, kurios vedė į lauką. Jie atsidūrė sode, augančiame aplink dominikonų vienuolyną.

— Pietiniai vartai tik užkišti, jūs galėsite išeiti pro juos nepastebėti,— tarė vienuolis.— Laiminu tave, sūnau mano; laiminu ir tave, vargšele. Tegu atsiminimas tos vietos, kur tu nusimetei niekingą rūbą, perspės tave, kai vėl panūsi juo pasidabinti.

— Deja, tėve,— tarė Luiza.— Jeigu vargšė svetimšalė galėtų pelnytis duoną kitu, labiau garbingu amatu, vargu ar ji panorėtų verstis šiuo lengvabūdišku menu. Bet...

Bet vienuolis išnyko, ir pačios durys, pro kurias juos išvedė, irgi tarytum tirpte ištirpo — taip nuostabiai jos buvo užslėptos po kontraforsu ir įsipynusios tarp įmantrių gotiškos architektūros ornamentų. „Taip! Vadinasi, pro šias slaptas duris ką tik išleido moterį,— pagalvojo Henris.— Duok

dieve, kad gerieji tėvai tuojau pat neįsileistų kitos. Labai patogi vietelė eiti gužynių. Bet, *benedicite*, kas man toliau daryti? Aš turiu atsikratyti šia mergiščia kuo greičiau. Tačiau ją reikia nuvesti į saugią vietą, nes kad ir kokia ji būtų širdyje, pažiūrėti atrodo kukli — dabar, kai su padoriu drabužiu,— ir vargu ar nusipelno tokio elgesio, kuriuo ją pagerbtų žiaurucliai iš Gelovėjaus arba tie velniai iš Lidelo.

Luiza stovėjo, tarsi palikusi Smito nuožiūrai spręsti, kuriuo keliu pasukti. Jos šunytis, netverdamas džiaugsmu, kad pagaliau ištrūko iš tamsaus skliautuoto požemio į gryną orą, lakstė kaip padūkęs takeliais, stryksčiojo aplink šeimininkę ir netgi sukinėjosi, nors ir ne taip drąsiai, apie Smito kojas, reikšdamas pasitenkinimą ir gerindamasis.

— Gulkis, Šarlo, gulkis,— sudraudė jį dainininkė.— Patenkintas, kad išsprukai į dienos šviesą? Bet kur mes su tavim nakvosime, mano vargšas Šarlo?

— Na, panele,— prabilo Smitas ne šiurkščiai, nes tai svetima jo prigimčiai, bet vis tiek griežtai, kaip kalba žmogus, norėdamas užbaigti tai, kas jam nemalonu,— kur veda jūsų kelias?

Luiza įbedė akis į žemę ir tylėjo. Į primygtinai pakartotą klausimą, kur liepsianti ją lydėti, vėl panarino galvą ir pasakė, kad pati nežinanti.

— Na, na,— šyptelėjo Henris,— viską suprantu... Kadaise ir aš mėgau paūžti ir pasiausti. Bet geriau pasakysiu stačiai: jau daug mėnesių, kai aš visai kitas žmogus, taigi, gražuolėle, mudviem teks persiskirti greičiau, negu tokiai paukštytei, kaip tu, norėtųsi paleisti nuo savęs tinkamą vyruką.

Luiza verkė be žodžių, vis dar nepakeldama akių, kaip verkia tas, kuris jaučiasi įžeistas, bet neturi teisės pasiskųsti. Galiausiai, matydama, kad jos palydovui baigiasi kantrybė, ji užsikirsdama pradėjo:

— Didžiai kilmingas sere..

— Seru vadink riterį,— piktai atkirto miestelėnas,— o kilminguoju — baroną. Aš — Henris iš Vindo, doras ginklakalys ir nepriklausomas nuo cecho.

— Tad, gerasis amatininke,— tarė dainininkė,— jūs smerkiate mane rūsčiai, nes turite tam akivaizdžią priežastį. Aš tučtuojau išvaduočiau jus nuo savo draugijos, kuri, gal būt, nedaug tedaro garbės padoriam žmogui, kad tik žinočiau, kur man eiti.

— Į artimiausią mugę ar atlaidus,— atrėžė Henris rūsčiai, mat, galvojo, kad dainininkė tik apsimeta, o gal ir pats bijojo pasiduoti pagundai.— Kaip tik Oksteradere bus šventojo Medokso atlaidai. Garantuoju, kad be vargo rasi ten kelią.

— Oftr... Okster...— pradėjo dainininkė, bet niekaip neįstengė ištarti keltiškojo žodžio.— Man sakė, kad žmonės nesupras mano dainų, jei eisiu link tos atšiaurios kalnų virtinės.

— Vadinasi, tu nori pasilikti Perte?

— O kur čia prisiglausti nakčiai?— atsiduso klajoklė.

— O kur praleidai pereitą naktį?— atkirto Smitas.— Tu, aišku, žinai, iš kur atėjusi, tik dar neapsisprendei, kur eisi.

— Aš pernakvojau vienuolyno ligoninėje. Bet mane įsileido tik po ilgų maldavimų ir prisakė nebegrįžti.

— O dabar, kai tave lydi Duglo prakeikimas, ten nė už ką tavęs nepriims, tai jau tikra kaip dukart du. Bet princas paminėjo seną Džoną Remornį. Aš galiu nuvesti tave nuošaliomis gatvelėmis iki jo buveinės... nors tai ir neprivalu garbingam miestelėnui, ir su laiku man striuka.

— Eisiu bet kur... Žinau, kad aš žmonėms gėda ir rūpestis.. Buvo laikas, kai į mane žiūrėjo kitaip... O tas Remornis. kas jis toks?

— Pagarbus riteris. Gyvena linksmą viengungišką gyvenimą, yra jaunojo princo arklininkas ir, kaip sakoma, privado[1].

— Kaip! Jaunojo princo, to įžūlaus pasipūtėlio, per kurį ir kilo visas triukšmas? O, neveskite manęs tenai, gerasis drauge! Nejaugi nerastume kokios krikščionės, kuri priglobtų vargšę būtybę savo karvidėje arba daržinėje vienai nak-

---

[1] Asmeninių reikalų patikėtinis (ispan.).

čiai? Vos brėkštant aš išeisiu. Aš jai dosniai sumokėsiu. Aš turiu aukso — jums irgi užmokėsiu, jei nuvesite mane ten, kur galėsiu pasislėpti nuo to padūkusio plevėsos ir tarnų to juodojo barono, kurio vien žvilgsnis gali žmogų nužudyti.

— Patausoki savo auksą tiems, kurie jo stokoja, gerbiamoji,— tarė Henris,— ir nekaišiok į doras rankas pinigų, uždirbtų viola, būgnais ir trepsenimu, o gal ir kuo nors blogesniu. Sakau tiesiai, panele, manęs neapmulkinsi. Aš palydėsiu tave, kur nori, tik nurodyk kur, o mano pažadas tvirtas kaip geležinė grandinė. Bet tu neįtikinsi manęs nežinanti, kur eiti. Ne tokia jau esi neprityrusi, kad nežinotumei, jog kiekviename mieste, o tuo labiau tokiame dideliame, kaip Pertas, yra užeigos namai, kur tokia paukštytė visada gaus pastogę už savo pinigus, jei nesusiras naivaus žmogelio, kuris apmokėtų jos nakvynę. Jeigu esi prie pinigo, panele, nebėra ko su tavim vargti; garbės žodis, tokio verslo moteriai šis nerimas ir baimė likti vienai man atrodo tiesiog veidmainiški.

Davęs tokiu būdu aiškiai suprasti, jog nepatikės dainininkės gudravimu, Henris tvirtai žengė keletą žingsnių tolyn, manydamas, kad elgiasi kuo protingiausiai bei išmintingiausiai. Tačiau jis neiškentė neatsisukęs pasižiūrėti, kaip Luiza jaučiasi palikta, ir net apstulbo, pamatęs, kad ji sėdi susmukusi, rankas padėjusi ant kelių, o galvą ant rankų, tokia jau nelaiminga ir vieniša.

Kalvis stengėsi nepasiduoti gailesčiui.

— Visa tai apsimetinėjimas,— tarė jis.— Ta mergšė moka savo darbą, prisiekiu šventuoju Ringanu.

Tuo metu kažkas truktelėjo jį už skverno, ir apsidairęs jis pamatė mažąjį spanielį, kuris tuojau pat, tartum užtardamas apleistą savo šeimininkę, atsistojo ant užpakalinių kojyčių ir pagavo šokinėti, inkšdamas ir sukiodamasis į Luizą, lyg prašydamas jos pasigailėti.

— Vargšelis,— tarė Smitas,— gal čia irgi vaidyba, bet tu darai tai, ko tave išmokė. Bet jeigu aš pasižadėjau ginti

šią nelaimingąją, negaliu palikti jos apalpusios. jei tai apalpimas. Negaliu. Taip elgtis nedera vyrui.

Apsigręžęs jis priėjo prie pat merginos, tapusios jam sunkia našta, ir iš jos perblyškusio veido įsitikino, kad ji iš tikrųjų yra baisioj neviltyj, o gal turi veidmainiavimo talentą, nepasiekiamą vyrui, netgi. moteriai.

— Klausyk, mergužėle,— tarė jis daug švelniau, negu pirma,— pasakysiu tau atvirai, kokioje esu atsidūręs padėtyje. Šiandien švento Valentino diena, ir pagal paprotį aš turėčiau ją praleisti su savo gražiąja Valentina. Bet peštynės ir kivirčai atėmė visą rytą, mums liko tik menkutis pusvalandis. Taigi turėtum suprasti, kur dabar mano širdis bei mano mintys ir kur jau vien iš padorumo derėtų būti ir man pačiam.

Klajoklė dainininkė išklausė jį ir, rodos, suprato.

— Jeigu ištikimai mylite ir turite skubėti pas savo tyrąją Valentiną, neduok dieve, kad dėl tokios, kaip aš, jums reiktų susipykti. Negalvokite daugiau apie mane. Palydovu man tebus ši didelė upė — ji nuves mane ten, kur įteka į vandenyną ir kur, kaip man sakė, yra uostas; iš ten aš laivu išplauksiu į *la belle France*[1] ir vėl atsirasiu šalyje, kur net pats šiurkščiausias valstietis nepadarys nieko blogo didžiausiai varguolei.

— Šiandien jums negalima eiti į Dandį,— tarė Smitas.— Duglo žmonės taip ir zuja abiem upės krantais, nes juos jau pasiekė žinia apie ryto sąmyšį. Ištisą šią dieną ir šią naktį, ir kiaurą sekančią dieną jie būriuosis po savo vado vėliava kaip kalniečiai po ugnies kryžiumi. Matote — ten už upės kaip patrakę jodinėja kokie šeši žmonės? Tai enendeiliečiai; aš atpažįstu juos iš ilgų iečių ir iš to, kaip jas laiko. Enendeilietis niekada nepersisvers ieties per petį — visada jos smaigalys nukreiptas į viršų arba į priekį.

— Na ir kas?— tarė klajoklė.— Tai raitininkai ir kariai. Jie man nieko blogo nedarys — juk aš teturiu tik violą ir esu tokia bejėgė.

---

[1] Į žavingąją Prancūziją (pranc.).

— Nenoriu savo kalba jų šmeižti,— atsakė Smitas.— Jeigu tu nuvyktum į gimtuosius jų klonius, jie parodytų tau svetingumą ir tu neturėtum ko nuogąstauti, bet dabar jie žygyje. Viskas žuvis, kas kliūva į tinklą. Ten atsirastų ir tokių, kurie nepasidrovėtų užmušti tave dėl poros auksinių auskarų. Dabar jie nieko daugiau nežino, tik žiūri, kur pamačius grobį, ir siekia, kaip jį pasistverti. Jie neturi ausų, kad išgirstų dainavimą ir muziką arba klausytų maldavimų pasigailėti. Be to, jų vado įsakymas dėl tavęs jau paskelbtas — ir toks, kuriam niekas nepasipriešins. Taip, dideliems ponams paklūstama greičiau, kai jie sako: „Sudegink bažnyčią", negu tada, kai liepia: „Pastatyk!"

— Jei taip,— tarė klajoklė,— geriausia būtų man atsisėsti ir numirti.

— Nekalbėk šitaip,— pasakė Smitas.— Kad man tik pavyktų rasti tau pastogę nakčiai, o rytą aš nuvesčiau tave prie Švenčiausios panelės laiptų, iš kur žemyn upe plaukia laivai į Dandį, įsodinčiau tave ir paprašyčiau kokio pakeleivio pagloboti, kol įsikursi saugioje vietoje, kurioje tave deramai pasitiks ir maloniai priims.

— Mielasis. gerasis. kilnusis žmogau,— tarė dainininkė.— Padarykite taip, ir vargšė bedalė melsis už jus ir prašys dangaus palaimos, jei tik dangus ją išklausys. Susitikime prie šių durų bet kuriuo metu, kad tik spėtume į pirmąjį laivą.

— Šeštą ryto, vos pradėjus dienoti.

— Tai eikite gi, eikite pas savo Valentiną ir, jeigu ji jus myli, neapgaudinėkite jos!

— Ak, vargšelė! Ar tik ne apgaulė ir tave bus atvedusi į šitokį kelią? Bet negaliu palikti tavęs taip, be pastogės. Aš turiu žinoti, kur nakvosi.

— Dėl to nesirūpinkite,— atsakė Luiza,— dangus giedras, čia nemažai krūmų ir gojelių upės pakrantėse. Mes su Šarlo puikiausiai galime įsirengti miegamąjį po žaliom užuolaidom vienai nakčiai. O rytojus su jūsų žadėta parama užtiks mane ten, kur negrės man nei blogis, nei skriauda. Ach, naktis pralekia greitai, kai yra vilties sulaukti gero ryto! Jūs gai-

šuojate, o jūsų Valentina laukia! Ne, aš jus palaikysiu nerangiu įsimylėjėliu, o jūs žinote, ką reiškia menestrelio priekaištai.

— Aš negaliu tavęs palikti, mergužėle,— atsakė ginklakalys, jau visai sušvelnėjęs.— Bus tiesiog žmogžudystė, jei leisiu tau nakvoti atvirame lauke vasario mėnesį, siaučiant žvarbiems Škotijos vėjams. Ne, ne, šitaip mano žodis bus prastai išlaikytas; na, o jei užsitrauksiu nemalonę, tai bus teisinga bausmė už tai, kad sprendžiau apie tave ir elgiausi su tavimi ne pagal tavo nuopelnus, bet pagal savo prietarus. Eime, mergele, tu gausi patikimą ir padorų prieglobstį šiai nakčiai, kas bus, tas. Menkai tenusipelnyčiau ir Ketrinai, jei, norėdamas valanda ilgiau pasidžiaugti jos draugija, palikčiau vargšę žmogystą mirtinai sušalti.

Taip kalbėdamas ir drąsindamasis, kad nėra ko bijoti kokių apkalbų ar pasekmių, kurias galėtų sukelti toks jo žingsnis, narsuolis Smitas nusprendė nieko nepaisyti ir priglausti klajoklę nakčiai savo namuose. Tik reikia pridurti, kad tai darė labai nenoromis, grynai iš geros širdies.

Kol dar mūsų šaunusis Vulkano sūnus savo dievinamąja nebuvo nusiskyręs gražiosios Perto mergelės, dėl būdo karštumo jis dažnai atsidurdavo ne vien Marso, bet ir Veneros įtakoj, ir tik nuoširdžiai pamilęs atsisakė palaidūniškų pramogų. Todėl dabar jis itin uoliai stengėsi išsaugoti įgytą rimto žmogaus vardą, kurį lengvai galėjo prarasti per tą klajoklę, truputį būkštavo, ar pajėgs atsispirti pagundai, ir gerokai krimtosi sugaišęs tiek laiko švento Valentino dieną, kada pagal paprotį ne tik galėjo, bet ir turėjo praleisti su savo išrinktąja. Kelionė į Kinfonsą, kiti nutikimai — taip ir praėjo visa diena, ir vakarinės pamaldos buvo jau čia pat.

Tarsi manydamas sparčiu ėjimu atgausiąs laiką, sugaištą per prievartą tokiems dalykams, kurie toli gražu nebuvo artimi jo širdžiai, jis plačiais žingsniais perkirto dominikonų sodą, išėjo į miestą ir, prisidengęs apsiaustu apatinę veido dalį, o skrybėlę užsismaukęs taip, kad paslėptų ir viršutinę, nesulėtindamas žingsnio leidosi šalutinėmis gatvelėmis ir skersgatviais, vildamasis pasiekti savo namus Vinde niekam

nekritęs į akis. Po kokių dešimties minučių tokio spartaus ėjimo jis susigriebė, kad merginai, rasi, nelengva su juo spėti. Tada atsigręžė piktai ir nekantriai, bet tuoj pat susigėdo, pamatęs, kad ji, stengdamasi neatsilikti, visai nebeturi jėgų.

— Še tau, pasigėrėk,— tarė sau Henris.— Man, žinoma, dega, bet argi nuo to vargšelei išdygs sparnai! Juo labiau kad ji su nešuliu! Garbės žodis, su moterimis esu tikras stuobris ir amžinai elgiuosi nežmoniškai, nors ir kaip stengčiausi būti geras... Klausyk, mergužėle, duok, panėšėsiu tavo daiktus. Tada mes drošime dar greičiau.

Vargšelė Luiza gal būtų priešinusis, bet nebegalėjo nė žodžio ištarti, todėl leido geraširdžiui globėjui paimti krepšelį. Pamatęs tai, šuo užbėgo iš priekio, atsistojo ant paskutinių letenėlių ir pamataravo priekinėmis, nedrąsiai suinkštė, tarsi prašydamas, kad ir jį paimtų ant rankų.

— Ką gi, nori nenori — teks panešti ir tave,— tarė Smitas, matydamas, kad vargšas padaras visai nupuolė nuo kojų.

— Fi, Šarlo,— subarė Luiza.— Juk žinai, kad aš pati tave panešiu.

Ji pabandė nutverti spanielį, bet tas ištrūko ir, pribėgęs prie Smito iš kitos pusės, vėl pasiprašė ant rankų.

— Šarlo gerai daro,— tarė Smitas.— Jis žino, kas valios jį panešti. Tai rodo, mano gražuolėle, kad tu ne visada pati tampai savo naštą. Šarlo galėtų daug ką papasakoti.

Vargšės klajoklės veidas sulig tais žodžiais nežmoniškai perbalo ir Henris turėjo ją prilaikyti, kad neparkristų ant žemės. Tačiau tuoj pat ji atsigavo ir tyliu balsu paprašė savo palydovo vesti toliau.

— Klausyk,— tarė Henris, kai jie vėl pajudėjo iš vietos,— laikykis už mano apsiausto ar už rankos, jei tau bus lengviau šitaip eiti. E, žvilgtertų kas į mus iš šalies! Man dar trūksta tristygio smuiko ar gitaros ant nugaros, beždžionės ant peties,— ir būtume tikra linksmų klajojančių artistų porelė, tik eik prie pilies vartų ir barškink stygas...

„Dievaži,— šūktelėjo jis mintyse.— Jeigu kas iš kaimynų sutiktų mane su šitos klajoklės krepšiu ant nugaros, su jos

šunim ant rankų ir su ja pačia, įsitvėrusia mano apsiausto, tai argi nepagalvotų, kad aš iš rimtųjų išėjau elgetom? Atiduočiau geriausius šarvus, kokius yra lietęs mano kūjis, kad tik niekas iš ilgaliežuvių kaimynų nepatiktų manęs šitaip apsikarsčiusio — leiptų visi juokais nuo švento Valentino dienos iki kitų grabnyčių[1]."

Sudirgintas šių minčių, kalvis ryžosi prailginti kelią, kurį troško nukeliauti kaip galint greičiau, ir pasirinko kuo nuošalesnes aplinkines gatveles, kad išvengtų pagrindinių gatvių, kur, neseniai praūžus grumtynėms, vis dar būriavosi žmonės. Bet lyg tyčia tuo nieko nepasiekė; vos įsukęs į skersgatvį, jis sutiko žmogų, kuris ėjo prisidengęs apsiaustu veidą, matyt, norėdamas taipogi prasmukti nepažintas. Tačiau iš geibios liguistos povyzos, gerviškų kojų, kyšančių iš po apsiausto, ir mažų apyžlibių akių, mirksinčių pro apsiausto viršų, buvo taip lengva atpažinti vaistytoją, tarsi jis būtų pasikabinęs ženklą ant skrybėlės. Nelauktas ir be galo nemalonus susitikimas išmušė kalvį iš vėžių. Vogčiom trauktis nebuvo būdinga jo tiesiam ir narsiam būdui, bet, pažindamas šį žmogų, kaip landų smalsuolį bei klastingą liežuvautoją, juo labiau gana priešiškai nusiteikusį, kalvis pamanė, gal gerbiamasis vaistytojas pats duos progą nusukti jam sprandą ir visam laikui užčiaupti burną.

Tačiau vaistytojas ne tik nepadarė ir nepasakė nieko, kas galėtų pateisinti tokią kraštutinę priemonę,— anaiptol, susidūręs su stipruoliu bendrapiliečiu iš taip arti, kad neprasmuksi nepažintas, jis norėjo kuo labiau sutrumpinti šitą susitikimą, todėl, nė nepažvelgdamas į ginklakalio pakeleivę, lyg niekur nieko praėjo pro šalį, sakydamas:

— Dar kartą linksmų švenčių tau, narsusis Smitai! Kaip! Tu vediesi iš prieplaukos savo pusseserę, mielą misis Džoeną Letam ir jos kelioninį krepšį neši. Vadinasi, tiesiai iš Dandžio? Aš iš senojo batsiuvio girdėjau, kad jos buvo laukiama.

---

[1] Kitais žodžiais tariant, beveik ištisus metus, nes švento Valentino diena yra vasario 14 d., o grabnyčios — vasario 2 d.

Taip sakydamas jis nežiūrėjo nei į dešinę, nei į kairę ir, greitomis metęs „Būkite sveiki!" atsakyman į tokį pat pasveikinimą, kurį Smitas tik burbtelėjo pro sukąstus dantis, jis nuslinko kaip šešėlis savais keliais.

— Tegriebia mane nelabasis, jeigu aš priimsiu jo žodžius už gryną pinigą, nors jie ir labai saldūs,— tarė Smitas.— Tas nenaudėlis nusimano apie sijonus ir geba atskirti laukinę antį nuo naminės, kaip ir kiekvienas Perte... Mažiau už bet kurį kitą šlovingajame mieste jis rūgščias slyvas palaikys kriaušėmis arba šitą tuštybių paukštytę storule mano pussesere Džoena. Kaip aš suprantu, savo elgesiu jis tarsi pasakė: „Aš nematau to, ką tu norėtum nuo manęs nuslėpti." Ir teisingai padarė, nes jei kištųsi į mano reikalus, perskelčiau jam makaulę... vadinasi, savo paties labui jis tylės. Bet ką čia dar kipšas atneša? Šventasis Dunstanai! Tauškalių, pagyrūną, bailų prasimanėlį Oliverį Praudfiutą!

Iš tikrųjų sekantį jie susitiko narsųjį kepurininką; tas ėjo nusismaukęs kepurę ant ausies, aišku, pietavęs ne sausai, ir visa gerkle dainavo:

Tomai, Tomai, nuo katilo tu atsitolink.

— Aha, mano mielasis Smitai,— tarė jis,— rodos, būsiu tave užklupęs? Vadinasi, ir tvirtas plienas gali sulinkti? Gali ir Vulkanas, kaip sako menestreliai, atsimokėti Venerai jos pačios pinigu... Dievaži, tu visus metus būsi linksmas Valentinas, jei taip šauniai pradėjai šventę.

— Klausyk, Oliveri,— piktai tarė Smitas,— užmerk akis ir keliauk sau, drauguži. Ir gerai įsidėmėk — nemalk liežuviu to, kas tau neturi rūpėti, jei nori pasilaikyti sveikus dantis.

— Ar aš plepu, kas nereikia? Nešioju liežuvius apie savo ginklo brolį? Kad tu nesulauktum! Aš nė puse žodžio neprasitarsiu net savo mediniam sultonui. Man ir pačiam būtų ne pro šalį pasilinksminti nuošaliame kampelyje. Žinai ką, eisiu aš su tavim. Nubrauksime kur nors, paūšime draugе, o tavo Dalila sudainuos mums dainelę. Na, ar ne gerai sugalvojau?

— Puikiai,— tarė Henris, gviešdamasis užvožti tam ginklo broliui, bet išmintingai pasirinkdamas taikingesnį būdą juo atsikratyti.— Puikiai sugalvojai! Beje, man gali prisireikti tavo pagalbos — antai eina koks šešetas Duglo vyrų... jie būtinai pabandys paveržti merginą iš tokio kuklaus miestelėno, kaip aš, ir man bus malonu, kai į pagalbą ateis toks šaunuolis, kaip tu.

— Dėkui... dėkui tau,— sulemeno kepurininkas,— bet ar ne geriau būtų, jei aš nubėgęs sukelčiau varpus ir pasiimčiau didįjį kardą?

— Taip, taip.. bėk kiek įkerti namo ir nieko nepasakok, ką matęs.

— Ar aš? Manęs nebijok. Tpfiu! Aš niekinu liežuvautojus.

— Tai bėk gi. Jau girdžiu ginklų žvangėjimą.

Po kepurininko kojomis tarsi žemė užsidegė. Jis bematant atgręžė nugarą įsivaizduojamam pavojui ir tokiu greitumu nuskuodė tolyn, kad Smitas neabejojo jį netrukus parsirasiant namo.

„Čia dar vienas ilgaliežuvis kvaiša,— pagalvojo Smitas,— bet aš jį irgi mokėsiu sudoroti. Menestreliai pasakoja fablio apie kuosą su svetimomis plunksnomis; tas Oliveris ir yra tokia kuosa; bet, prisiekiu šventuoju Dunstanu, jei jis ims plepėti apie mane niekus, aš taip nupešiu jam tas plunksnas, kaip vanagas niekada nėra nupešęs kurapkos. Ir jis tai žino."

Taip bemąstydamas jis beveik pasiekė kelio galą ir su dainininke, vis dar įsikibusia jo apsiausto ir nusikamavusia iš baimės ir nuovargio, galų gale prisikasė iki vidurio Vindo, gatvelės, kurioje jis gyveno ir nuo kurios pagal neapibrėžtus to meto papročius, buvo gavęs vieną pravardžių. Čia paprastomis dienomis galėjai matyti liepsnojant žaizdrą, ir ketvertas pusnuogių vyrukų kurtino apylinkę, daužydami kūjais į priekalą. Bet švento Valentino dienos proga kalviai uždarė dirbtuvę ir išėjo savais reikalais — pasimelsti ir pasilinksminti. Namas, prisišliejęs prie kalvės, priklausė Henriui; nors jis buvo nedidelis ir stovėjo siauroje gatvelėje, tačiau dėl gražaus vaismedžių sodo atrodė jaukus ir malonus

gyventi. Smitas nepasibeldė ir nepašaukė, bijodamas, kad kaimynai nesupultų prie durų ir prie langų, o išsitraukė iš kišenės savo darbo raktą — tais laikais keistą ir pavydėtiną retenybę — ir, atrakinęs duris, įsivedė pakeleivę į savo būstą.

Tas kambarys, į kurį įėjo Henris su dainininke, buvo virtuvė, atstojanti Smito padėties žmonėms valgomąjį, nors kitur, pavyzdžiui, pas Saimoną Gloverį, buvo pietaujama atskirame kambaryje, o ne ten, kur maistas gaminamas. Kampe šios patalpos, sutvarkytos su nepaprastu švaros pomėgiu, sėdėjo senutė, kurią pagal tvarkingą rūbą ir kruopščiai užgobtą ryškiai raudoną šalį, nukarusį nuo galvos ant pečių, buvo galima palaikyti ir reikšmingesniu asmeniu, negu Smito ekonome. Bet kaip tik tokios, o ne kitokios buvo Lakės Šulbred pareigos. Tą rytą į mišias ji nebuvo nuėjusi, todėl dabar patogiai ilsėjosi prie židinio ir meldėsi; nuo kairės jos rankos karojo pusiau sukalbėtas rožančius, pusiau sukalbėta malda buvo jos lūpose; primerktos jos akys kovojo su snauduliu, kol ji laukė sugrįžtant savo augintinio, negalėdama nė numanyti, kelintą valandą jis pareis namo. Ji pašoko, išgirdusi jį įeinant, ir nukreipė į jo bendrakeleivę žvilgsnį, iš pradžių reiškiantį nustebimą, o paskui — didelį nepasitenkinimą.

— Oi, telaimina šventieji mano akių šviesą, Henri Smitai,— sušuko ji su giliu pamaldumu.

— Iš visos širdies — amen! Duok mums greičiau, geroji aukle, ko nors užvalgyti, nes nelaimingoji keliauninkė, kaip spėju, pietavo ne per sočiausiai.

— Ir vėl aš meldžiu — teapsaugo šventoji dievo motina mano akis nuo piktų velnio monų!

— Tebūnie, kaip tu nori, ir aš tau taip sakau, geroji moteriške. Bet kokia nauda iš tavo tarškėjimo ir maldavimų? Ar tu negirdi manęs? Ar nenori daryti, kas sakoma?

— Vadinasi, tai jis... kas gi daugiau? O varge! Bet greičiau čia bus šėtonas jo pavidalu — kitaip argi būtų tokia našta įsisegusi jam į apsiaustą. O Henri Smitai, ir už menkesnius pokštus žmonės šaukė tave vėjavaikiu. Bet kas ga-

lėjo pagalvoti, kad Henris susidės su tokia lengvapėde ir parsives ją į namus, kuriuose gyveno garbinga jo motina ir kur trisdešimt metų gyvena jo auklė.

— Nusiramink, senole, ir būk protinga,— tarė Smitas.— Su šia dainininke niekas nesusideda — nei aš, nei kas kitas, kiek man žinoma. Rytą ji laivu išplaukia į Dandį, ir mes turime iki to laiko ją priglausti.

— Priglausti!— pakartojo senė.— Pats gali priglausti šitokią begėdę, jei taip labai nori, Henri Vindai, bet aš nenakvosiu po vienu stogu su šia išsipusčiusia pliuške, gali būti ramus.

— Jūsų motina pyksta ant manęs,— tarė Luiza, nesusigaudydama, kas jie vienas kitam.— Aš nenoriu čia pasilikti, jeigu tai ją įžeidžia. Ar turite arklidę arba tvartą? Tuščias gardas puikiausiai atstos lovą mums su Šarlo.

— Kurgi ne! Aš manau, prie tokio miegamojo tu labiausiai ir pripratusi,— įterpė tetulė Šulbred.

— Klausyk, aukle Šulbred,— tarė Smitas,— tu žinai, kaip aš tave myliu už tavo gerumą ir dėl savo motinos atminimo, bet prisiekiu šventuoju Dunstanu, kuris vertėsi tuo pačiu amatu, kaip aš, savo namuose geidžiu būti šeimininkas; ir jeigu tu išeisi iš manęs, neturėdama tam kitų priežasčių, kaip savo paikus įtarinėjimus, tai gerai pagalvok, kaip atsidarysi duris sugrįžusi, nes mano pagalbos nesulauksi, taip ir žinok.

— Gerai, mano vaikeli, bet dėl to aš netepsiu savo doro vardo, kurį švarų nešioju šit jau šešiasdešimt metų. Tavo motina niekada nesidėjo ir aš nesidėsiu į draugę su išverstagerkliais, fokusininkais ir dainininkėmis, ir ne taip jau man bus sunku susirasti kampą, kad nereikėtų likti po vienu stogu su tokia va besibastančia princese.

Su šiais žodžiais užsispyrėlė auklė suskato paskubomis tvarkytis languotą savo skraistę, stengdamasi patraukti ją kiek į priekį, kad nekyšotų baltas drobinis kykas, supantis raukšlėtą, bet vis dar skaistų, nesuglebusį veidą. Susigobusi ji pasiėmė į rankas lazdą, ištikimą savo kelionių draugužę,

ir jau buvo bežengianti link durų, bet Smitas pastojo jai kelią.

— Palūkėk, senele, leisk man nors atsiskaityti su tavimi. Aš nemažai tau skolingas — algą ir dar priedą už gerą darbą.

— Kas čia tau šovė į kvailą galvą! Kokią algą ir kokį priedą aš galiu priimti iš sūnaus tos motinos, kuri maitino mane, rengė ir mokė kaip tikrą seserį?

— Ir šitaip tu jai atsilygini, aukle, už gerumą — palieki jos vienintelį sūnų sunkioje bėdoje.

Tai, matyt, pažadino atkakliosios senutės sąžinę. Ji sustojo ir pažvelgė į savo šeimininką, į dainininkę, vėl į šeimininką, paskui palingavo galvą ir vėl pasuko durų link.

— Aš priėmiau šią vargšę klajotoją po savo stogu tik todėl,— tikino Smitas,— kad išgelbėčiau ją nuo kalėjimo ir rimbo.

— O kam tau prireikė ją gelbėti?— tarė nepermaldaujamoji tetulė Šulbred.— Tur būt, ji nusipelnė ir vieno, ir kito, kaip vagis kanapinės apykaklės.

— Nežinau, gal taip, o gal ir ne. Bet tik nieku būdu ji nenusipelnė, kad nuplaktų negyvai arba numarintų badu kalėjime, o tokia dalia kiekvieno, kurį lydi Juodojo Duglo rūstybė.

— O tu stoji prieš Juodąjį Duglą dėl valkataujančios dainininkės? Tokio pavojingo susidūrimo dar neturėjai. Koks tu kietakaktis, Henri Govai,— ar geležinis priekalas, ar tavo galva!

— Kartais ir aš taip manau, misis Šulbred; bet jeigu susirėmęs užsidirbsiu kokį kirtį, kitą, tai nežinau, kas man juos gydys, jei tu pabėgsi nuo manęs, kaip pabaidyta laukinė žąsis. Ir nežinau, kas sutiks mano jauną žmoną, kurią aš tikiuosi šiomis dienomis parsivesti į Vindą.

— Ach Henri, Henri,— linguodama galvą tarė senoji,— argi šitaip doras žmogus ruošia namus jaunamartės sutikimui? Tu turi stoti į kuklumo, išmintingumo kelią, o ne į paleistuvystės ir tuštybės.

— Dar kartą tau sakau: ši vargšė būtybė man niekas. Aš tik noriu apsaugoti ją nuo pavojaus, o, manau, net pats

narsiausias pasienio akiplėša, atvykęs į Pertą, ne mažiau gerbs mano durų sklendę, negu pas save Karlailio pilies vartus. Aš einu pas Gloverius. gal būt, ten ir pernakvosiu, mat, tas laukinis pienburnis išrūko atgal į kalnus kaip tikras vilkiūkštis, taigi pas juos yra laisva lova ir gerasis Saimonas mielai leis man joje permiegoti. Tu pasiliksi su šia vargše mergaite, pavalgydinsi ją ir paglobosi per naktį, o aš užeisiu jos paimti dar prieš aušrą. Jeigu nori, galėsi pati palydėti mus į prieplauką ir ten mudu išsiskirsime su ja visiems laikams.

— Šneki lyg iš rašto,— tarė tetulė Šulbred,— nors aš nesuprantu, kaip tu nebijai suteršti gerą savo vardą dėl mergiščios, kuri puikiausiai rastų sau nakvynę už du sidabrinius pensus, o gal ir už mažiau.

— Dėl to nesirūpink, senele, ir būk maloni mergaitei.

— Patikėk, būsiu malonesnė, negu ji to verta; nors ir nenoriu likti su tokia perėjūne, vis dėlto manau, kad man mažiau nuo to bus žalos, negu tau, jeigu tik ji ne ragana, o taip gali būti, nes nelabasis lengvai apsėda visus benamius valkatas.

— Ji tokia pat ragana, kaip aš burtininkas,— tarė dorasis Smitas.— Tiesiog vargšė mergaitė sužeista širdim. Jeigu ji ir padarė ką bloga, tai atkentėjo už tai per akis. Būk maloni jai... O tu, mano dainininkėle... rytoj rytą užeisiu tavęs pasiimti ir nuvesiu tave į prieplauką. Ši senutė elgsis su tavimi gerai, jei nekalbėsi nieko, kas užgautų tokios padorios moteriškės ausį.

Vargšė klajotoja klausėsi jų pokalbio, tik daugmaž susigaudydama; nors ji ir gerai kalbėjo angliškai, tačiau šią kalbą išmoko pačioje Anglijoje, o šiaurės dialektas ir tada, kaip ir dabar, buvo šiurkštesnis ir balsės skambėjo atviriau. Vis tiktai ji suprato, kad pasiliks su senąja dama, ir, ramiai sukryžiavusi rankas ant krūtinės, nužemintai palenkė galvą. Paskui ji nukreipė į Smitą žvilgsnį, kupiną nuoširdaus dėkingumo ir, pakėlusi akis į dangų, sugriebė jo raumeningą ranką, matyt, ketindama gilaus ir karšto dėkingumo ženklan pabučiuoti.

Bet tetulė Šulbred neleido jai išlieti savo jausmų svetimšališku būdu. Ji atsistojo tarp jų ir, stumdama vargšę Luizą šoną, tarė:

— Ne, ne, nieko tokio aš nepakęsiu. Eik sau į užkrosnį, meldžiamoji, o kai Henris Smitas išeis, tada, jei tau taip būtina bučiuoti rankas, galėsi kiek tinkama bučiuoti man. O tu, Henri, bėk pas Simą Gloverį, nes jeigu mieloji Ketrina nugirs, ką parsivedei į namus, ji, ko gero, nepasidžiaugs, kaip ir aš. O čia dabar kas? Visai iš galvos išėjo žmogus! Bene eisi be skydo, kai visam mieste tokia maišalynė?

— Teisybę sakai, tetule,— tarė ginklakalys ir, užsimetęs skydą už plačių pečių, pasiskubino išeiti, kol neiškilo naujų kliūčių.

TRYLIKTAS SKYRIUS

Papūski fleitą vidury nakties —
Kaip klaikiai, veriančiai ji nuaidės!
Bet jos garsai vilioja kalniečius,
Sužadina galias jų atminties
Ir, kaip kadais, vėl kviečia į mūšius.
Baironas

Laikas mums persiskirti su mažiau reikšmingais mūsų istorinės dramos dalyviais ir pasekti, kaip tuo laiku ėjosi asmenims, daug žymesniems ir svarbesniems.

Persikelsime iš ginklakalio trobos į karališkosios tarybos salę ir atnaujinsime savo pasakojimą nuo to laiko, kai triukšmas apačioje aprimo ir įtūžę priešiškų pusių vadai buvo pakviesti stoti karaliaus akivaizdon. Jie įėjo, susierzinę ir piktai skersakiuodami vienas į kitą, tiek paskendę mintyse dėl savo tariamų skriaudų, kad abu vienodai nenorėjo ir negalėjo protingai svarstyti reikalų. Vienas Olbenis, ramus ir apsukrus, rodės, buvo pasiryžęs gauti naudos iš šio abipusio nepasitenkinimo ir viską, kas tik nutiktų, panaudoti savo tolimo tikslo priartinimui.

Karaliaus neryžtingumas, kartais virstantis kone baikštumu, nekliudė jam laikytis didingai, kaip ir dera monarchui. Tik nepaprastais atvejais, kaip matėme ankstesnėje scenoje, jis prarasdavo apgaulingą savitvardą. Šiaip jis leidosi nukreipiamas nuo savo ketinimų, bet retai kada atsisakydavo orios laikysenos. Jis priėmė Olbenį, Duglą, Marčą ir priorą (šiuos taip nesiderinančius tarpusavyje mišrios savo tarybos narius) su tokiu mandagumu ir didingumu, kurie sakyte sakė tiems kilniesiems perams, kad stovi prieš savo suvereną ir turi pareikšti deramą pagarbumą.

Priėmęs pasveikinimus, karalius pakvietė juos sėstis; tuo metu pasirodė Rotsėjus. Princas grakščiai priėjo prie tėvo ir, priklaupęs prie jo kojų, paprašė palaiminimo. Robertas su blogai slepiamu švelnumu ir liūdesiu pabandė, dėdamas ranką ant jaunuolio galvos, suteikti savo veidui priekaištingą išraišką ir atsidusdamas tarė:

— Telaimina tave dievas, mano lengvabūdiškas berniuk, ir teatsiunčia jis tau išminties ateičiai.

— Amen, mano brangiausias tėve,— atsakė Rotsėjus su didžiu meilumu, kuris neretai jį apimdavo laimingomis akimirkomis. Paskui su sūnaus ir vasalo pagarbumu jis pabučiavo karaliui ranką ir, užuot sėdęs greta kitų tarybos narių, liko stovėti prie karaliaus tokioje padėtyje, kad galėtų, kai panorės, pakuždėti į ausį.

Karalius pakvietė dominikonų vienuolyno priorą užimti vietą prie stalo su išdėliotais rašymo reikmenimis, kuriais, be Olbenio, iš visų dalyvaujančių jis tik vienas mokėjo naudotis. Po to karalius paaiškino posėdžio tikslą, labai oriai pareikšdamas:

— Mums teks, milordai, susirūpinti nelemtais vaidais Aukštutinėje Škotijoje, per kuriuos, kaip matyti iš paskutinių pranešimų, šalis gali būti nusiaubta bei suniokota kone iki pat mūsų dvaro. Bet to dar negana — piktas likimas lėmė, kad nedori žmonės sukeltų sąmyšį visai čia pat, sukurstytų nesantaiką ir rietenas tarp Perto piliečių ir tarnų, kuriuos atsivedėte su savimi jūs, milordai, ir kiti mūsų baronai

bei riteriai. Todėl visų pirma, milordai, aš prašau jūsų apsvarstyti, kodėl drumsčia mūsų dvaro ramybę tokie biaurūs kivirčai, ir kokiomis priemonėmis reikia juos numalšinti. Broli Olbeni, gal jūs pirmasis pasakysite savo nuomonę šiuo klausimu.

— Sere, mūsų karališkasis suverene ir broli,— tarė hercogas.— Aš buvau su jūsų didenybe, kai prasidėjo peštynės, ir man nežinoma, dėl ko jos kilo.

— O aš,— pasakė princas,— negirdėjau didesnio kovos šauksmo, negu klajojančios dainininkės baladė, ir nemačiau lekiant pavojingesnių sviedinių, negu riešutai.

— O aš,— pridūrė grafas Marčas,— pastebėjau tik viena: būrelis šauniųjų Perto miestiečių vijosi kažkokius nenaudėlius, prisisegusius ant pečių kruvinos širdies ženklą. Jie kūrė per greitai, grafo Duglo vyrai taip nebūtų lėkę.

Duglas suprato pašaipą, bet atsakė tik kiaurai veriančiu žvilgsniu, kuriuo buvo pratęs reikšti pasipiktinimą. Tačiau savo kalboje jis išlaikė išdidų šaltakraujiškumą.

— Mano valdovui,— tarė jis,— be abejonės, yra žinoma, kad atsakyti į šį sunkų kaltinimą turi ne kas kitas, o Duglas; nes visada, kai Škotijoje kyla kova ar praliejamas kraujas, pikti liežuviai būtinai apšaukia Duglą ar jo žmones kaltininkais. Šį kartą mes turime patikimų liudininkų. Aš čia kalbu ne apie milordą Olbenį, kuris pats dabar pareiškė, jog jis, kaip jam ir dera, buvo šalia jūsų malonybės. Ir aš nieko nesakau apie milordą Rotsėjų, kuris kaip tinka jo padėčiai, amžiui bei protui, triauškė riešutus su klajojančia muzikante.. Jis šypsosi. Ką gi, tegu, jeigu jam tai patinka. Aš nepamiršiu tos sąjungos, kurią jis pats, rodos, bus pamiršęs. Bet čia kalbėjo ir milordas Marčas, kuris matė, kaip mano vyrai bėgo nuo Perto prasčiokų. Galiu paaiškinti grafui, kad kruvinos širdies kariai eina į puolimą arba traukiasi, kai jiems tai įsako jų karo vadas ir kai to reikalauja Škotijos gerovė.

— Ir aš galiu atsakyti!— sušuko ne mažiau išdidus grafas Marčas, ir kraujas plūstelėjo jam į veidą.

Bet karalius jį pertraukė:

— Nurimkite, lordai! Užgniaužkite savo įniršį ir prisiminkite, kieno akivaizdoje sėdite! O jūs, milorde Duglai, išaiškinkite mums, jeigu galite, dėl ko kilo riaušės ir kodėl jūsų kariai, kurių gerus nuopelnus mes visada linkę pripažinti, taip karštai į riaušes įsitraukė?

— Klausau, milorde,— tarė Duglas, vos linktelėjęs galvą, kurią retai kada lenkdavo.— Iš karteziečių vienuolyno, kur esu apsistojęs, aš su keliais savo palydovais jojau Pertu, Aukštąja gatve, kai pastebėjau būrelį pačių niekingiausių miestelėnų, susispietusių aplink kryžių, prie kurio prikaltas skelbimas ir greta pridėta va kas.

Jis išsitraukė iš priekinės apsiausto kišenės lakštą pergamento ir žmogaus ranką. Karalius pasipiktino ir susijaudino.

— Perskaitykite, gerasis tėve priore,— tarė jis,— o šią baisenybę pašalinkite.

Prioras perskaitė skelbimą, bylojantį štai ką:

— „Kadangi vieno iš Perto piliečių namas pereitą naktį, švento Valentino išvakarėse, buvo užpultas kažin kokių siautėjančių naktibaldų iš prašaliečių, šiuo metu apsigyvenusių šlovingajame mieste, ir kadangi šita ranka buvo nukirsta dėl to kilusiose kautynėse vienam iš nedorėlių, pažeidusių įstatymą, meras ir miesto valdybos nariai davė nurodymą, kad ji būtų prikalta prie kryžiaus gėdai ir paniekai tų, kurie sukėlė šią kariavą. Ir jeigu kas nors iš riterių luomo pasakys, kad šis mūsų poelgis yra neteisingas, aš, Patrikas Čarteris, Kinfonso riteris, priimsiu iššūkį ir riteriškai kausiuos dvikovoje; arba, jeigu žmogus žemesnės kilmės mėgins nuginčyti tai, kas čia pasakyta, prieš jį stos į kovą vienas iš šlovingojo Perto miesto piliečių. Ir tesaugo mūsų miestą dievas ir šventasis Jonas!"

— Jūsų nenustebins, milorde,— toliau kalbėjo Duglas,— kad po to, kai mano išmaldos dalytojas perskaitė man šį įžūlų raštpalaikį, aš liepiau vienam iš ginklanešių nuplėšti tokį trofėjų, darantį gėdą Škotijos riteriams ir diduomenei. O tada keletas tų akiplėšų miestelėnų išdrįso užgauliai ap-

šaukti mano svitą. Ariergardo kariai apgręžė arklius, pasileido į tuos nenaudėlius ir būtų kaip mat viską išsprendę, jeigu aš nebūčiau davęs įsakymo sekti paskui mane — bent tiek taikiai, kiek leis niekinga tamsuomenė. Taip ir išėjo, kad mano žmonės atvyko čionai sprunkančiųjų vaidmenyje, o juk būtų pakakę mano įsakymo jėgą atremti jėga, ir mano kariai būtų padegę iš keturių pusių šį pasigailėtiną miesteliūkštį, o įžūlūs juodnugariai būtų užtroškę dūmuose kaip pikti lapiukai tarp degančių prožirnių.

Duglui baigus kalbėti, stojo visiška tyla. Galų gale hercogas Rotsėjus atsakė:

— Kadangi grafas Duglas turi galią bet kada, kai susiries su meru dėl naktį kilusio triukšmo arba dėl iššūkio į dvikovą, padegti miestą, kur apsistojęs jūsų didenybės dvaras, mes visi turime būti jam dėkingi, kad lig šiol jis nesiteikė šito padaryti.

— Grafas Rotsėjus,— tarė Duglas, iš visų jėgų stengdamasis neprarasti šaltakraujiškumo,— turi pagrindo dėkoti dangui ne tokiu juokaujamu tonu, kaip dabar, už tai, kad Duglas ne tik galingas, bet ir ištikimas. Dabar toks laikas, kai valdiniai visose šalyse kyla prieš įstatymą. Mes girdėjome apie žakerijos maištininkus Prancūzijoje, apie Džeką Strovą, apie Hobą Milerį ir pastorių Bolą pietiečių tarpe ir galime būti tikri, jog mūsuose taipogi pakaktų kuro įsiliepsnoti gaisrui, jei tie bruzdėjimai priartėtų prie mūsų sienų. Matydamas, kad prastuoliai meta iššūkį kilmingiems ir kala bajorų rankas prie miesto kryžiaus, nepasakysiu, jog bijau maišto, nes tai būtų netiesa, bet čia įžvelgiu jo pradą ir pasitiksiu jį tinkamai pasiruošęs.

— O kodėl milordas Duglas teigia,— prabilo grafas Marčas,— esą iššūkis mestas prastuomenės?. Aš matau čia sero Patriko Čarterio vardą, o jis, manau, anaiptol ne prastuoliško kraujo. Ir pats Duglas, jei taip karštai ima tai į širdį, galėtų pakelti sero Patriko pirštinę, nesusiteršdamas garbės.

— Milordas Marčas,— atkirto Duglas,— neturėtų kalbėti to, ko neišmano. Aš nebūsiu neteisingas Raudonojo Korsaro

palikuonies atžvilgiu, jei pasakysiu, jog jis pernelyg menkas, kad galynėtųsi su Duglu. Tą iššūkį priimti labiau tiktų Tomo Rendolfo įpėdiniui.

— Ir, garbės žodis, manęs laukti neteks. Aš priimsiu bet kurį kvietimą į kovą, neatsiklausdamas niekieno leidimo,— atrėžė grafas Marčas, maudamasis nuo rankos pirštinę.

— Liaukitės, milorde,— įsiterpė karalius,— neužgaukite mūsų taip šiurkščiai, privesdami čia savo ginčą iki kruvinos pabaigos. O jeigu jau nusimovėte pirštinę, tai draugiškai ištieskite ranką kilniajam grafui ir apsikabinkite, tuo išreikšdami savo ištikimybę Škotijos karūnai.

— Ne, mano valdove,— atsakė Marčas.— Jūsų didenybė galite man paliepti vėl užsimauti kovos pirštinę, nes ji, kaip ir visa mano ginkluotė, yra jūsų žinioje, kol mano grafystė tebėra pavaldi Škotijos karūnai, bet Duglą suspausti galiu tik šarvų glėbyje. Likite sveiki, valdove. Mano patarimai čia nereikalingi,— maža to, jie priimami taip nepalankiai, kad man, ko gero, pavojinga ilgiau čia pasilikti. Tesaugo viešpats jūsų didenybę nuo atvirų priešų ir klastingų draugų! Aš išvykstu į savo pilį Danbare, iš kur, manau, netrukus išgirsite naujienų. Likite sveiki ir jūs, milordai Olbeni ir Duglai; jūs žaidžiate didelį žaidimą, tad žaiskite jį garbingai.. Likite sveiki, vargšas nerūpestingasis prince, laigantis tarsi jaunas elnias priešais tykantį tigrą! Likite sveiki, visi! Džordžas Danbaras mato blogį, bet nieko negali pataisyti. Sudiev!

Karalius žiojosi kažką sakyti, bet sugavo perspėjantį Olbenio žvilgsnį ir žodžiai sustingo jo lūpose. Grafas Marčas apleido salę, tyliai atsisveikinus visiems tarybos nariams, kurie be žodžių, visi iš eilės lenkėsi jam tuo tarpu, kai jis kreipėsi į kiekvieną atskirai,— visi, išskyrus Duglą, kuris į jo atsisveikinamą kalbą atsakė paniekinamu ir atžariu žvilgsniu.

— Niekingas bailys nulėkė susidėti su pietiečiais,— tarė jis.— Tik todėl jis ir riečia nosį, kad jam priklauso pajūrio valdos, per kurias anglai gali prasiskverbti į Lotianą... Būkite ramūs, valdove, aš įvykdysiu viską, ką įsipareigojau..

tačiau dar ne vėlu. Tarkite tik žodį, valdove. pasakykite: „Suimk jį", ir Marčas neperžengs Erno ribų, o jo išdavystei bus užkirstas kelias.

— Ne, mielasis grafe,— tarė Olbenis, kuris labiau norėjo, kad abiejų didžiųjų lordų galia būtų lygi, negu kad vienas kuris įgytų lemiamą persvarą,— jūs duodate mums pernelyg skubotą patarimą. Grafas Marčas atvyko čionai karaliaus kvietimu su garantuota neliečiamybe, ir jos pažeidimas nesiderintų su mano karališkojo brolio garbe. Tačiau jeigu jūsų šviesybė galite pateikti tvirtus įrodymus.

Juos pertraukė garsus trimitų skardenimas.

— Jo malonybė hercogas Olbenis šiandien neįprastai skrupulingas,— tarė Duglas,— bet nėra prasmės tuščiai kalbėti, nes jau po laiko — tai Marčo trimitai, ir galvą guldau, kad, vos prajojęs pietinius vartus, jis pasileis, kiek įkabindamas. Mes veikiai išgirsime apie jį, bet jeigu bus taip, kaip manau, išdavikas susidurs su stipriu pasipriešinimu, nors ir visa Anglija jį remtų.

— Ne, vilsimės, kad kilnusis grafas nepasielgs taip blogai,— tarė karalius, patenkintas, kad Marčo ir Duglo ginčas, matyt, bus nublankinęs kivirčą tarp Duglo ir Rotsėjaus.— Jis karšto būdo, bet ne tūžmus. Kartą jis buvo... nepasakyčiau, kad įžeistas, bet... apviltas... ir galima kai ką atleisti kilmingam ir galingam vyrui. Bet, ačiū dievui, mes visi, čia likusieji, esame bendraminčiai ir, sakyčiau, vienos šeimos, todėl bent mūsų tarybai dabar netrukdys jokie nuomonių skirtumai. Tėve priore, prašom imtis plunksnos, jums, kaip visada, teks būti tarybos sekretoriumi. O dabar pradėsim pasitarimą, milordai, ir pirmoje eilėje išnagrinėsime klausimą dėl neramumų Aukštutinėje Škotijoje.

— Kalbama apie nesantaiką tarp chatanų ir kiuhilų klanų,— tarė prioras;— dėl jos, kaip byloja paskutiniai pranešimai iš mūsų brolių Dankelde, gali kilti baisesnis karas, negu tas, kurį kariauja tarpusavyje Belzebubo sūnūs, pasiryžę padaryti vieni kitiems galą. Abi pusės telkia jėgas, ir kiekvienas, kuris priklauso klanui bent per dešimtos eilės giminystę, privalo stoti po savo klano vėliava arba būna baudžiamas

ugnies ir kardo bausme. Liepsnojantis kryžius tarsi meteoras nuskriejo į visas puses ir išbudino laukines ir nežinomas gentis už tolimojo Meri Frito... Teapsaugo mus viešpats dievas ir šventasis Dominykas! Bet jeigu jūs, milordai, nesurasite vaistų nuo blogio, jis išplis plačių plačiausiai, o bažnyčios turtai visur bus atiduoti plėšti nuožmiems amalekitams, kuriems taip pat svetimas dievobaimingumas, kaip gailestis ar savo artimo meilė. Apsaugok mus, švenčiausioji! Kaip girdėjome, kai kurie iš jų — tikri pagonys ir garbina Mahometą ir Termagantą.

— Milordai ir giminaičiai,— tarė karalius Robertas,— dabar jūs jau žinote, koks tai svarbus dalykas, ir, gal būt, norėtumėte išgirsti mano nuomonę pirm, negu išdėstysite, ką jums diktuoja jūsų pačių išmintis. Tiesą sakant, man rodos, geriausia būtų pasiųsti tenai du mūsų atstovus, suteikus jiems visišką laisvę išspręsti klanų ginčus ir perspėti abi puses, kad padėtų ginklą ir liautųsi puldinėję vieni kitus, nes turės atsakyti prieš įstatymą.

— Aš pritariu jūsų didenybės pasiūlymui,— pasakė Rotsėjus,— ir manau, kad gerasis prioras neatsisakys atlikti garbingą karališkojo pasiuntinio priedermę šioje taikos misijoje. Šią garbę turi priimti ir didžiai gerbiamas jo brolis, karteziečių vienuolyno prioras; tuo būdu dar du įžymūs kariai įsijungs į nesuskaičiuojamą kankinių armiją, nes kalniečiai nepaiso, kokio luomo yra pasiuntinys — dvasininkų ar pasauliečių.

— Mano karališkasis lorde Rotsėjau,— tarė prioras,— jeigu man lemta priimti palaimintą kankinio karūną, tai aš, be abejo, gausiu nurodymą, kuriuo taku eiti, kad ją pasiekčiau. Tačiau jeigu kalbate tai dėl juoko, teatleidžia jums aukščiausias ir teapšviečia jūsų protą, kad suvoktumėte, jog kur kas garbingiau apsivilkti šarvus ir stoti sergėti bažnyčios valdų, virš kurių pakibo pavojinga grėsmė, negu švaistyti savo sąmoją, išjuokiant jos dvasininkus ir tarnus.

— Aš nieko neišjuokiu, tėve priore,— atsakė jaunuolis žiovaudamas,— ir ne taip jau vangiai velkuosi šarvus. Tik tai gan nepatogus drabužis, ir vasario mėnesį kailiu pamuš-

tas apsiaustas tinka geriau, negu plieninė liemenė. Bet dar labiau aš nenoriu dėtis šaltų šarvų tokiu žvarbiu oru dėl to, kad į kalnus bažnyčia gali nusiųsti būrį savo šventųjų (o jų tarpe yra nemaža kalniečių, gerai pažįstančių tą kraštą ir, be abejo, pripratusių prie tenykščio klimato), kurie stotų į kovą ne blogiau už linksmąjį šventąjį Jurgį, Anglijos globėją. Bet kažkodėl mes dažnai girdime apie jų daromus stebuklus, kada jie dalinami malonėmis, ir apie bausmės užtraukimą, kada kas kėsinasi į jų žemes ir tuo duoda dingsties išplėsti valdas dosnių geradarių sąskaita. Bet kai pasirodo koks dvidešimt kalniečių, tai bažnyčios tarnai su savo varpais, maldaknygėmis ir žvakėmis nesiskubina stoti į kovą, o kardą juostis turi kuris nors baronas, idant pagelbėtų bažnyčiai išlaikyti tas žemes, kurias jis pats jai padovanojo, ir kautis dėl jų taip uoliai, tarsi jis vis dar tebesinaudotų šių žemių duodamais vaisiais.

— Sūnau Deividai,— tarė karalius,— taip kalbėti nedera.

— Gerai, sere, aš tyliu,— atsakė princas.— Aš anaiptol nenorėjau užduoti širdies jūsų didenybei arba įskaudinti tėvą priorą, kuris, turėdamas galią daryti stebuklus, kažkodėl negeidžia susitikti akis į akį su keliais aukštumų plėšikais.

— Mes žinome,— užgniaužęs apmaudą, tarė prioras,— kieno įkvėptos šios papiktinančios mintys, kurias su siaubu išgirdome iš karaliaus sūnaus lūpų! Kai princai draugauja su eretikais, patvirkimas persiduoda ir jiems, ir tai turi įtakos jų elgesiui ir mintims. Jie pasirodo gatvėse komediantų bei mergšių draugėje, o karališkoje taryboje tyčiojasi iš bažnyčios ir šventų dalykų.

— Nurimkite, šventasis tėve,— tarė karalius.— Rotsėjus atsipirks už savo tuščias kalbas. Deja! Mums reikėtų tartis draugiškai, o ne rietis tarsi maištingai jūreivių įgulai skęstančiame laive, kada kiekvienas puola ginčytis su kitu, užuot parėmęs sutrikusio kapitono pastangas išgelbėti laivą. Milorde Duglai, jūsų namai retai kada laikėsi atšaliai, kai Škotijos karūna laukė išmintingo jūsų patarimo arba narsaus žygdarbio. Tikiuosi, jūs ištiesite mums pagalbos ranką šiomis sunkiomis aplinkybėmis.

— Man belieka tik stebėtis, kodėl jos tokios jums sunkios, milorde,— atsakė išdidus Duglas.— Kai valstybės valdymas buvo patikėtas man, taip pat pasitaikydavo, kad kai kurios laukinių gentys nusileisdavo nuo Grempiano kalnų. Aš nevargindavau dėl jų tarybos, o tiesiog įsakydavau šerifui, lordui Rutremui, sėsti ant žirgo ir iššžygiuoti prieš juos su Karso pajėgomis — su Hėjais, Lindsėjais, Ogilviais ir kitais didžiūnais. Prisiekiu šventąja Braida, kada po gelumbiniu apsiaustu pavilktas plieninis pošarvis, vagys žino, ko vertos ietys ir kardų ašmenys. Kokie trys šimtai šitų niekadėjų kartu su savo vadu Donaldu Kormaku sudėjo galvas Torno pelkėje ir Rokinrojaus miške, tiek pat jų buvo iškarta Pakaruoklių giraitėje — vieta taip ir pavadinta, nes tenai budelis gerai pasidarbavo. Šitaip susidorojama su vagimis mano šalyje. Ir jeigu švelnesnės priemonės padės greičiau atvėsinti tuos pasienio galvažudžius, nesmerkite Duglo už tai, kad jis atvirai išsakė savo nuomonę... Jūs šypsotės, milorde Rotsėjau. Ar galėčiau paklausti, kodėl antrąkart man skiriate savo pajuoką, kai aš dar neatsakiau į pirmąją?

— Nerūstaukite, mielasai lorde Duglai,— atsakė princas,— aš nusišypsojau, pagalvojęs, kaip praretėtų jūsų puikioji svita, jei mes su visais vagimis pasielgtume taip, kaip buvo elgiamasi Pakaruoklių giraitėje su tais bėdžiais kalniečiais.

Karalius vėl įsiterpė, sukliudydamas grafui piktai atsikirsti.

— Jūsų šviesybė,— tarė jis Duglui,— išmintingai mums patariate pasikliauti ginklu, kai šie žmonės iššžygiuos prieš mūsų pavaldinius atvirame ir lygiame lauke, bet klausimas tas, kaip sustabdyti riaušes, kol jie lindi savo kalnuose. Man nereikia jums sakyti, kad chatanų ir kiuhilų yra dvi didelės sąjungos, susidedančios iš gausių genčių, susijungusių vienos prieš kitas, ir kad pastaruoju metu tarp kiuhilų ir chatanų vyksta vaidai, kiekvieną kartą užsibaigiantys kraujo praliejimu, nesvarbu kur ir kaip jie susiduria — pavieniui ar gaujomis. Visa šalis nukamuota nesibaigiančių rietenų.

— Aš nematau, kas čia bloga,— tarė Duglas.— Galvažu-

džiai išsipiaus vienas kitą, ir juo mažiau liks kalnuose žmonių, tuo daugiau ten privis elnių. Kaip kariams mums sumažės darbo, už tai mes išlošime kaip medžiotojai.

— Geriau sakykite, kad juo mažiau liks žmonių, tuo daugiau privis vilkų,— atsakė karalius.

— Ir tai neblogai,— tarė Duglas.— Geriau plėšrūs vilkai, negu tie kateranai. Laikysime sutelkę daug karių palei sieną, kad atskirtume ramią šalį nuo maištaujančios. Neleisime vidaus karo gaisrui išsiveržti iš Aukštutinės Škotijos, tegu jis ten praūš ir išblės, pristigęs maisto. Tiems, kurie išliks gyvi, mes mikliai aplaužysime ragus, ir jie klusniau tenkins mažiausią jūsų malonybės norą, negu kada nors jų tėvai ar dabar gyvuojantys niekšai paisė griežčiausio jūsų įsakymo.

— Protingas, bet bedieviškas patarimas,— tarė prioras ir palingavo galva.— Man sąžinė neleidžia jį palaikyti. Kelias išmintingas, bet tai Achitofelio išmintis: gudru ir kartu žiauru.

— Tą patį man sako mano širdis,— tarė karalius, dėdamas ranką ant krūtinės.— Ji sako, kad paskutinio teismo dieną manęs bus paklausta: „Robertai Stiuartai, kur pavaldiniai, kuriuos aš daviau tau?" Ji sako, kad man teks atsakyti už juos visus — saksus ir gelus, už kiekvieną Žemosios ir Aukštosios Škotijos žmogų, kad bus pareikalauta atsakyti ne tik už tuos, kurie turi turto ir išmanymo, bet ir už tuos, kurie tapo plėšikais dėl skurdo ir maištininkais dėl savo tamsybės.

— Jūsų didenybė kalbate kaip karalius krikščionis,— tarė prioras.— Tačiau jums įtikėtas ne tik skeptras, bet ir kardas, o šis blogis toks, kad išnaikinti jį reikia kardu.

— Klausykite, milordai,— tarė princas, kilstelėdamas akis į viršų su tokia mina, tarsi staiga jam būtų šovusi į galvą linksma mintis,— o kodėl mums nepamokinus šių laukinių kalniečių riteriško elgesio? Būtų visai nesunku įtikinti dvi didžiausias jų galvas — chatanų klano vadą ir ne mažiau narsaus kiuhilų klano vadą, kad iššauktų vienas kitą į žūtbūtinį mūšį! Jie galėtų susitikti čia, Perte. Mes aprūpintume juos žirgais ir ginklais. Tokiu būdu jų nesantaika užsi-

baigtų vieno šių niekšų mirtimi arba, galimas daiktas, abiejų (manau, kad abu nusisuktų sprandus iš pirmo puolimo), išsipildytų dievobaimingas mano tėvo noras išvengti kraujo praliejimo, o mes visi turėtume malonumą pasigėrėti kova dviejų nenuramdomų riterių, pirmą kartą gyvenime apsiavusių kelnes ir užsėdusių ant arklių — kova, kokios nebuvo girdėti nuo karaliaus Arturo laikų!

— Gėdykis, Deividai!— tarė karalius.— Nejau gimtos tavo šalies nelaimė ir kebli mūsų tarybos padėtis tau tėra juokų daiktas?

— Atleiskite man, mano karaliau ir broli,— prabilo Olbenis,— nors karališkasis mano sūnėnas išdėstė savo mintį juokaujamu tonu, aš manau, ja galima pasinaudoti ir išvengti gresiančios nelaimės.

— Gerasis broli,— atsakė karalius,— negražu šitaip pabrėžti Rotsėjaus paikavimą, pasigavus jo netikusį pokštą. Mes žinome, kad kalniečių klanai nesilaiko mūsų riteriškų papročių ir niekada ginčų nesprendžia dvikova, kaip to reikalauja riterystės įstatymai.

— Teisybė, jūsų malonybe,— atsakė Olbenis.— Bet aš nejuokauju, o kalbu rimtai. Tiesa, kalniečiai neturi papročio kautis arenoje, bet jie turi kitas kovos formas, ne mažiau pragaištingas. Svarbu tik, kad kova būtų žūtbūtinė, ir visai vis tiek, kaip kausis šie gelai — kardais ar ietimis kaip tikri riteriai, smėlio maišais kaip bekilmiai Anglijos bernai ar tiesiog skers vienas kitą peiliais ir durklais jiems įprastu barbariškų būdu. Kaip ir mes, ginčus jie sprendžia kaudamiesi. Jie taip pat tuščiagarbiai, kiek žiaurūs, ir žinia, kad jiems bus leista stoti į kovą jūsų malonybės ir jūsų dvariškių akivaizdoje, pasirodys abiem klanams tokia magi, kad jie, aišku, sutiks savo nesutarimus spręsti kautynėse, net jeigu toks aršus kelias būtų ir visai svetimas jų papročiams; kovos dalyvių skaičių mes galėsime nustatyti savo nuožiūra. Mums reikia neleisti jiems laisvai prisiartinti prie dvaro; mes turime sudaryti tokias sąlygas ir taip apriboti karių skaičių, kad jie nepadarytų mums staigmenos; o šitą pavojų pašalinus, juo daugiau bus iš kiekvienos pusės karių, juo

daugiau žus pačių narsiausių bei pavojingiausių kalniečių ir juo labiau bus galima tikėtis, kad kuriam laikui liausis kovos.

— Toksai kelias kruvinas, brolau,— tarė karalius,— ir sakau dar kartą, kad man sąžinė neleidžia į tokias baisias žudynes stumti pusiau laukinius žmones, kurie nedaug toliau pažengę už tamsybėje skendinčius pagonis.

— Bet argi jų gyvybės brangesnės,— atkirto Olbenis,— už gyvybes tų kilmingų riterių ir bajorų, kuriems, jūsų malonybei sutikus, taip dažnai leidžiama susikauti arenoje — ar norint išspręsti, kas teisus ir kas kaltas, ar tiesiog siekiant garbės.

Karalius, šitaip prispirtas, nedaug ką tegalėjo pasakyti prieš paprotį, giliai įleidusį šaknis į šalies gyvenimą ir riterystės įstatymus — paprotį spręsti ginčus kova. Jis tik pasakė:

— Mato viešpats, jeigu aš kada ir leidau kraujo praliejimą, kokio tu dabar primygtinai reikalauji, tai baisiausiai nenorėdamas, ir kiekvieną kartą, matydamas, kaip žmonės kovoja, apsipildami krauju, trokštu pralieti savąjį vardan jų susitaikymo.

— Bet, maloningasai mano valdove,— tarė prioras,— jeigu mes nepaklausysime to, ką siūlo milordas Olbenis, mums teks rinktis Duglo kelią. Ir, palikdami viską apspręsti abejotinai mūšio baigmei bei neišvengiamai paaukodami daugelio puikių savo pavaldinių gyvybes, mes tik įvykdytume Žemutinės Škotijos kardais tą patį, ką priešingu atveju laukiniai kalniečiai įvykdytų savo pačių ranka. Ką pasakys milordas Duglas apie jo šviesybės hercogo Olbenio pasiūlymą?

— Duglas,— tarė išdidusis lordas,— niekada nepatars daryti gudrumu tai, ką galima pasiekti atvira jėga. Jis pasilieka prie savo nuomonės ir sutinka pradėti žygį su savo paties bei su Pertšyro ir Karso baronų vasalais, ir arba atves kalniečius į protą ir privers paklusti, arba paguldys galvą tarp laukinių uolų.

— Kilnūs žodžiai, milorde Duglai,— tarė Olbenis.— Karalius tvirtai gali pasikliauti tavo bebaime širdimi ir drąsių

tavo šalininkų narsumu. Bet argi nematai, kad veikiai tektų tave atšaukti ir pasiųsti tenai, kur tavo paslaugos tikrai reikalingos Škotijai bei jos valdovui? Argi tu nepastebėjai, kokiu niauriu tonu karštuolis Marčas pareiškė, esą jis bus paklusnus ir ištikimas mūsų suverenui, čia dalyvaujančiam, tik kol bus karaliaus Roberto vasalas? Ir argi ne tau pačiam kilo įtarimas, kad jis sumanė persimesti Anglijos pusėn? Su kalniečiais kovas kovoti gali ir kiti vadai, mažiau galingi ir mažiau garsūs, bet jeigu Danbaras atidarys mūsų sieną Persiui ir jo bendrininkams anglams, kas juos atrems, jei Duglas kausis kitoje vietoje?

— Mano kardas,— atsakė Duglas,— lygiai pasirengęs tarnauti jo didenybei tiek pasienyje, tiek ir giliausiuose kalnų užkaboriuose. Man teko regėti išdidžiojo Persio ir Džordžo Danbaro nugaras, galiu jas išvysti ir dar kartą. Ir jeigu karalius nori, kad imčiausi žygių prieš galimą svetimšalių sąjungą su išdaviku, tai, užuot patikėjęs ne taip stipriai ir įtakingai rankai svarbų uždavinį — kalniečių numalšinimą, aš mielai palaikau milordo Olbenio pasiūlymą: tegu tie laukiniai išsikapoja vienas kitą, o baronams ir riteriams nebereikės gainiotis juos po kalnus.

— Milordas Duglas,— tarė princas, nusprendęs, kaip matyt, nepraleisti progos, nepaerzinus išpuikėlio uošvio,— nenori palikti mums, Žemutinės Škotijos gyventojams, net tų menkų garbės trupinių, kuriuos galėtume susirinkti, kovodami su tais stuobriais kalniečiais, kol jis su savo pasienio riteriais skins pergalės laurus, triuškindamas anglus. Bet ir Persis yra matęs bėgančiųjų nugaras, ne tik Duglas, ir man teko girdėti tokių nepaprastų dalykų, kad išėjo žmogus vilnos, o sugrįžo apkirptas.

— Tokia kalba,— tarė Duglas,— visai pritinka princui, kuris šneka apie garbę, prisisegęs prie skrybėlės valkataujančios mergšės kapšelį.

— Atleiskite, milorde,— tarė Rotsėjus,— kai žmogus nelaimingai vedęs, jis pasidaro nereiklus, rinkdamasis tuos,

[1] Laisva meile (pranc.).

kurie mylimi *par amours*[1]. Pririštas šuo stveria kaulą, kur arčiau.

— Rotsėjau, mano nelaimingas sūnau!— sušuko karalius.— Ar tu proto netekai? Arba nori užsitraukti visą tėviškos ir karališkos rūstybės liepsną?

— Jūsų malonybės įsakymu,— atsakė princas,— aš tyliu.

— Taigi, milorde Olbeni,— tarė karalius,— jeigu toks tavo patarimas ir jeigu mums reikia pralieti škotų kraują, kaip, sakyk, įtikinsime tuos aršiuosius kalniečius išspręsti savo ginčą tokiomis kautynėmis, kokias siūlai?

— Štai, mano valdove,— atsakė Olbenis,— mes nuspręsime po to, kai būsime viską protingai apgalvoję. Beje, uždavinys ne toks sudėtingas. Tereikės aukso papirkti kai kuriuos bardus, vyriausius patarėjus ir atstovus. Be to, leisime abiejų klanų vadams suprasti, kad jeigu nesutiks spręsti ginčo šiuo taikiu būdu...

— *Taikiu,* brolau?— tarė su priekaištu karalius.

— Taip, taikiu, valdove,— atrėžė jo brolis.— Nes geriau įvesti šalyje taiką, paaukojus tris keturias dešimtis kalniečių, negu pradėti karą ir laukti, kol žus dešimtys tūkstančių nuo kardo, ugnies, bado ir visokių kalnų kovos sunkumų. Grįšime prie temos; aš manau, kad toji pusė, į kurią mes pirmiau kreipsimės su savo planu, karštai jo nesitvers, kita pasigėdys atmesti pasiūlymą tų, kurie kviečia išspręsti nesutarimus narsiausių karių kardais; tautinis išdidumas ir klanų tarpusavio neapykanta sukliudys jiems įžvelgti, kokio tikslo mes siekiame, siūlydami išspręsti šį klausimą tokiu būdu, ir jie su didesniu noru puls piauti vienas kito, negu mes imsimės juos kurstyti.. O dabar, kai mūsų taryba viską aptarė ir mano pagalba nereikalinga, aš pasišalinu.

— Palūkėkite dar,— tarė prioras,— nes aš taip pat noriu aptarti vieną negandą, tokią juodą ir baisią, kad pasirodys neįtikėtina dievobaimingai jūsų malonybės širdžiai. Ir aš kalbu apie tai su giliu liūdesiu, nes čia, patikėkit manimi, nevertu šventojo Dominyko tarnu, slypi priežastis dangaus rūstybės, kritusios ant mūsų nelaimingos šalies; per ją mūsų

pergalės virsta pralaimėjimais, mūsų džiaugsmas — liūdesiu, mūsų pasitarimus griauna prieštaravimai, o mūsų šalį naikina vidaus karas.

— Kalbėkite, didžiai gerbiamas priore,— tarė karalius,— ir tvirtai žinokite: jeigu blogybių priežastis yra manyje arba mano namuose, didžiausias mano rūpestis bus kuo skubiau jas pašalinti.

Šiuos žodžius jis ištarė nedrąsiai ir ėmė su nerimu laukti prioro atsakymo, be abejo, nuogąstaudamas, kad tas apkaltins Rotsėjų kokia nors nauja kvailyste ar nedorybe. Gal šie būkštavimai buvo nepagrįsti, bet jam pasivaideno, jog bažnytininkas pirma pasižiūrėjo į princą ir tik paskui iškilmingu tonu pasakė:

— Erezija, mano kilnusis ir maloningasis valdove! Mūsų tarpe įleido šaknis erezija. Ji vieną po kitos grobia sielas iš parapijiečių būrio kaip vilkai ėriukus iš avidės.

— Argi maža piemenų apsaugoti avidei?— paklausė hercogas Rotsėjus.— Aplink tokį nedidelį gyvenimą, kaip Pertas, yra keturi vyrų vienuolynai, o kiek dar pasaulietiškų dvasininkų! Miestas su tokia tvirta įgula pajėgus atremti priešą.

— Užtenka prasiskverbti į įgulą vienam išdavikui,— atsakė prioras,— ir miestas atsidurs pavojuje, nors jį saugotų devynios galybės legionų, o jeigu šį išdaviką — ar iš lengvabūdiškumo, ar iš meilės naujovėms, ar kitais sumetimais — dangsto ir drąsina tie, kuriems derėtų su didžiausiu uolumu išvyti jį iš tvirtovės, tai sąlygos daryti pikta jam šimteriopai pagerėja.

— Savo žodžius jūs taikote, kaip atrodo, kažkam iš dalyvaujančių, tėve priore,— tarė Duglas.— Jeigu man, tai jūs didžiai klystate. Aš žinau, kad Aberbrotoko abatas kartais neapgalvotai skundžiasi, esą aš neduodąs jo bandoms tiek padidėti, kad netilptų ganyklose, ir jo vienuolyno aruodams tiek pripilnėti, kad lūžtų nuo grūdų pertekliaus, nors mano žmonėms nepakanka jautienos, o arkliams — avižų. Tačiau pagalvokite ir apie tai, kad šios ganyklos ir derlingos dirvos buvo kadaise padovanotos Aberbrotoko vienuolynui mano

protėvių, ir ne tam, tur būt, kad jų ainis badmiriautų tarp šitiekos gėrybių,— jis to nė neketina daryti, prisiekiu skaisčiausiąja mergele! O kai dėl erezijos ir klaidingo mokslo,— pridūrė jis, iš visų jėgų trenkdamas didele ranka per stalą,— kas išdrįstų apkaltinti tuo Duglą? Aš nelinkęs deginti vargšų žmonių ant laužo už kvailas mintis, bet mano ranka ir kardas visada pasiruošę apginti krikščioniškąjį tikėjimą.

— Neabejoju, milorde,— tarė prioras,— toks buvo nuo amžių jūsų kilmingos šeimos paprotys. Abato skundai irgi ne bėda. Dabar mums svarbiausia, kad koks pasaulietiškas kunigaikštis būtų įgaliotas drauge su šventosios bažnyčios kunigaikščiais, kilus reikalui, paremti ginkluota jėga tuos žygius, kurių šventasis konsistorijos teisėjas ir kiti aukšti prelatai (tame skaičiuje ir aš, nužemintasis,) ruošiasi imtis prieš naują mokymą, vedantį iš doros kelio naivias sielas ir silpninantį tyrą bei brangų tikėjimą, išpažįstamą švenčiausiojo tėvo ir švenčiausiųjų jo protėvių.

— Karaliaus vardu suteikime šiuos įgaliojimus grafui Duglui,— tarė Olbenis,— ir tebūnie teistini visi be išimties, išskyrus karaliaus asmenį. O aš, nors nesu nei veiksmu, nei mintimis pripažinęs ar skatinęs mokslo, neįteisinto šventosios bažnyčios, vis dėlto pasidrovėsiu pretenduoti į neliečiamybę, tegul mano gyslomis ir teka Škotijos karalių kraujas, idant nepamanytų kas, jog ieškau priedangos nuo tokio baisaus nusikaltimo.

— Aš su tuo neprasidėsiu,— tarė Duglas.— Man bus rūpesčių iki kaklo su anglais ir su išdaviku Marču prie pietų sienos. Be to, aš tikras škotas ir nesiimu savo rankomis stumti Škotijos bažnyčios į Romos jungą, taipogi neversiu baronų karūnos lenktis prieš mitrą ir gobtuvą. Todėl, kilniausiasai hercoge Olbeni, prisiimkite šiuos įgaliojimus jūs pats. Ir aš prašyčiau jūsų malonybę apmalšinti uolumą tų bažnyčios tarnų, su kuriais jums teks veikti išvien, idant jis neprasiveržtų pernelyg karštai, nes, užuodęs laužų kvapą viršum Tėjaus, Duglas pasuks atgal nuo Jorko sienų.

Hercogas pasiskubino užtikrinti grafą, kad įgaliojimais bus naudojamasi pakančiai ir nuosaikiai.

— Mūsų įgaliotiniai,— tarė karalius Robertas,— žinoma, turi turėti neaprėžtą valdžią, ir tiek, kiek tai suderinama su mūsų karališkuoju orumu, mes ir patys nesivangstysime jo sprendimų. Bet tikime, kad bažnyčia nukreips visą ugnį į kokčiosios erezijos skleidėjus, o nelaimingoms jų apgaulės aukoms bus parodyta atlaidumo bei gailestingumo.

— Šventoji bažnyčia, milorde, visada šitaip darė,— pasakė dominikonų vienuolyno vyresnysis.

— Tegul tad įgaliotiniai mūsų brolio Olbenio vardu ir kitų asmenų, kuriuos mes tarsime tinkamais įtraukti į teismo sudėtį, vardu imasi darbo su deramu stropumu,— tarė karalius.— O dabar jau baikim posėdį. Rotsėjau, eikš su manimi ir leisk man atsiremti į tave — man reikia pakalbėti su tavimi akis į akį.

— Ei, kur jūs?— sušuko princas tokiu tonu, tarsi stabdydamas jodomą žirgą.

— Iš kur toks storžieviškumas, mano berniuk?— supeikė jį karalius.— Nejaugi tu niekada neateisi į protą ir neišmoksi mandagumo?

— Nepagalvokite, kad norėjau jus įžeisti, mano valdove,— tarė princas,— bet mes išsiskirstome, taip ir nenusprendę, ką daryti dėl to keisto nutikimo su nukirsta ranka, kurią Duglas taip riteriškai atnešė. Kol karalius su dvariškiais apsistojęs Perte, mes jausimės nepatogiai, jei nebus santaikos su gyventojais.

— Palikite šitai man,— tarė Olbenis.— Gavę šiek tiek žemių, šiek tiek pinigų ir nemažai gražių žodžių, miestelėnai šį kartą apsiramins, bet vis dėlto praverstų įspėti karaliaus baronus ir jų tarnus, kad miestelėnų nekiršintų.

— Žinoma,— tarė karalius,— taip mes ir padarysime. Duok šiuo klausimu griežtą įsakymą.

— Per daug garbės tiems juodnugariams,— tarė Duglas,— bet tebūnie jūsų didenybės valia. Aš, jums leidus, pasišalinu.

— O ar neišgersite su mumis atsisveikinimui butelį gaskoniškojo, milorde?— paklausė karalius.

— Atleiskite,— atsakė grafas,— manęs nekamuoja trošku-

lys, o gerti tuščiai aš nemėgstu; geriu tik iš reikalo arba iš draugystės.

Su tais žodžiais jis pasišalino.

Jam išėjus, karalius su palengvėjimu atsiduso.

— O dabar, milorde,— kreipėsi jis į Olbenį,— turime paimti į nagą mūsų išdykėlį Rotsėjų. Beje, šiandien jis padarė mums per posėdį gerą paslaugą, ir mes turime į tai pažiūrėti kaip į tam tikrą kvailiojimų atpirkimą.

— Aš laimingas, šitai girdėdamas,— atsakė Olbenis, bet sielvartinga bei nepatikli išraiška tarsi sakyte sakė, kad jis nemataṣ jokio princo nuopelno.

— Tur būt, broli, tu nesumoji, apie ką eina kalba,— tarė karalius.— Aš nenorėčiau galvoti, kad tavyje prabilo pavydas. Argi ne tu pats atkreipei dėmesį, kad Rotsėjus pirmasis davė mums mintį, kokiu būdu išspręsti kalniečių klausimą? Tiesa, tavo patirtis leido tau įvilkti jo mintį į geresnę formą, ir mes visi tam pritarėme. O dabar mes irgi jau buvome besiskirstą, nors nieko nenusprendėme tokiu svarbiu klausimu, kaip susidūrimas su miestelėnais, tačiau jis mums tai priminė.

— Aš neabejoju, valdove,— tarė hercogas Olbenis su tuo nuolankumu, kurio iš jo buvo tikimasi,— kad mano karališkasis sūnėnas netruks susilyginti išmintingumu su savo tėvu.

— Arba,— tarė hercogas Rotsėjus,— lengviau galės perimti iš kito šeimos nario palaimingą ir patogią veidmainystės skraistę, kuri pridengia visas ydas, ir todėl pasidaro ne taip svarbu, ar mes jų turime, ar ne.

— Milorde priore,— kreipėsi Olbenis į dominikoną,— mes prašysime dvasišką tėvą trumpam mus apleisti. Mums su karaliumi reikia pasakyti princui šį tą, ko niekas neturi girdėti — net ir jūs.

Dominikonas nusilenkė ir išėjo.

Karališkieji broliai ir princas liko vieni. Karalius atrodė neapsakomai susisielojęs ir nusiminęs, Olbenis — niūrus ir susirūpinęs, ir netgi Rotsėjus po įprastine lengvabūdiškumo kauke stengėsi paslėpti nerimą. Minutėlę visi trys tylėjo. Galų gale Olbenis prašneko.

— Valdove ir broli,— tarė jis,— mano karališkasis sūnėnas su tokiu nepasitikėjimu ir priešišku nusistatymu priima viską, ką ištaria mano lūpos, kad aš prašysiu jūsų šviesybę malonėti pranešti princui, kas jam labai derėtų žinoti.

— Žinia, matyt, iš tiesų ne itin maloni, jei milordas Olbenis nesiima apviikti jos saldžiais žodžiais,— tarė princas.

— Liaukis įžūlavęs, berniuk,— sutramdė jį karalius.— Tu pats dabar užsiminei apie vaidą su miestelėnais. Kas tą vaidą sukėlė, Deividai? Kas tie žmonės, kurie mėgino įlįsti pro langą pas taikingą miestelėną ir vasalą, sutrikdė nakties ramybę šūksniais ir deglų šviesomis, įtraukė mūsų pavaldinius į pavojų ir įbaugino juos?

— Manau, kad daugiau buvo baimės, negu pavojaus,— atsakė princas.— Bet iš kur aš galiu žinoti, kas naktį sukėlė sąmyšį?

— Ten buvo vienas iš tavo favoritų,— kalbėjo toliau karalius,— bet tas nenaudėlis susilauks pelnytos bausmės.

— Iš mano favoritų, kiek žinau, nėra nė vieno, kuris galėtų sukelti jūsų didenybės nepasitenkinimą,— tarė princas.

— Neišsisukinėk, vaike. Kur tu buvai švento Valentino išvakarėse?

— Tikriausiai, tarnavau gerajam šventam Valentinui, kaip ir dera paprastam mirtingajam,— nerūpestingai atsakė jaunikaitis.

— Ar nepasakytų karališkasis mano brolsūnis, kuo buvo užsiėmęs šventąją naktį jo arklininkas?— paklausė hercogas Olbenis.

— Paaiškink, Deividai. .— tarė karalius,— aš tau įsakau.

— Remornis ėjo savo pareigas. Tikiuosi, toks atsakymas patenkins mano dėdę.

— Bet jis nepatenkins manęs!— piktai tarė karalius.— Mato dievas, aš niekad netroškau kraujo, bet Remornį nusiųsiu į ešafotą, jei tai įmanoma neperžengiant įstatymo. Jis tave kursto daryti visokias kvailystes ir pats kartu daro. Aš pasirūpinsiu, kad tam būtų padarytas galas. Pašaukite čionai Makluisą su sargyba.

— Neskriauskite nekalto,— įsikišo princas, pasiryžęs bet

kuria kaina apsaugoti savo favoritą nuo gresiančio pavojaus.— Duodu žodį, kad Remornis tą naktį buvo užsiėmęs vienu mano pavedimu ir todėl negalėjo būti tose grumtynėse.

— Tu meluoji ir išsisukinėji,— tarė karalius ir atkišo princui žiedą.— Pažvelk, štai Remornio žiedas, pamestas per tą gėdingą susidūrimą. Jis pateko į rankas vienam iš Duglo vyrų, ir grafas perdavė jį mano broliui. Neužtarinėk Remornio, jis turės mirti, ir pasitrauk, kad tavęs nematyčiau,— eik ir atgailauk, kad klausei begėdiškų patarimų, dėl ko ir stovi dabar prieš mane su melu lūpose. Gėdykis, Deividai, gėdykis! Kaip sūnus, tu sumelavai savo tėvui, kaip riteris — savo ordino galvai.

Princas, supratęs savo kaltę, stovėjo tylėdamas, graužiamas sąžinės. Pagaliau prabilo jo kilnumas, kurio vis dėlto turėjo širdies gilumoje, ir jis puolė tėvui į kojas.

— Melagis riteris,— tarė jis,— nusipelno riterio titulo atėmimo, neištikimas pavaldinys — mirties; bet leisk sūnui maldauti tėvą, kad dovanotų tarnui, kuris nestūmė jo į nusižengimą, o pats prieš savo valią buvo šeimininko įtrauktas. Leisk man pačiam atkentėti už savo paikumą, bet pagailėk tų, kurie buvo veikiau mano įrankis, negu mano sumanymų bendrininkai. Prisimink, Remornis buvo nuskirtas man tarnauti palaimintosios mano motinos noru.

— Neminėk jos vardo, Deividai, aš draudžiu tau!— tarė karalius.— Ji laiminga, kad negavo išvysti savo mylimo sūnaus taip dvigubai smukusio — dėl nusikaltimo ir melagystės.

— Aš tikrai nevertas minėti jos vardo,— tarė princas,— bet vis dėlto, brangusis tėve, motinos vardu aš maldauju, kad Remorniui neatimtum gyvybės.

— Jeigu man leidžiama duoti patarimą,— įsiterpė hercogas Olbenis, matydamas, kad tėvas ir sūnus netrukus susitaikys,— aš siūlyčiau pašalinti Remornį iš princo svitos ir išardyti jų draugystę, Remorniui paskyrus tokią bausmę, kokios jis yra nusipelnęs savo neprotingumu. Sužinoję, kad jis užsitraukė nemalonę, žmonės nusiramins ir viskas pamaži užsimirš; todėl jo didenybė tegu nedangsto savo tarno.

— Ar sutinki, dėl manęs, Deividai,— tarė karalius virpančiu balsu ir su ašaromis akyse,— atleisti iš pareigų šį pavojingą žmogų? Juk dėl tavęs aš galėčiau išsiplėšti širdį iš krūtinės.

— Padarysiu, tėve, padarysiu nedelsiant,— atsakė princas ir, čiupęs plunksną, paskubomis brūkštelėjo įsakymą apie Remornio atleidimą iš tarnybos ir įteikė jį Olbeniui.— Kaip aš norėčiau, mano karališkasis tėve, taip lengvai vykdyti visus tavo norus,— pridūrė jis, vėl puldamas į kojas karaliui, kuris jį pakėlė ir su meile apkabino.

Olbenis susiraukė, bet nieko nepasakė ir tik po gerų poros minučių pratarė:

— Dabar, kai šitas klausimas taip laimingai išsisprendė, aš norėčiau pasiteirauti, ar pageidaus jūsų didenybė dalyvauti vakarinėse pamaldose koplyčioje?

— Būtinai,— pasakė karalius.— Ar neprivalau aš padėkoti dievui už tai, kad jis atstatė vienybę mano šeimoje? O tu ar eisi su mumis, brolau?

— Atleiskite, jūsų malonybe, negaliu,— atsakė Olbenis.— Man reikia susitarti su Duglu ir kitais, kaip prisivilioti tuos maitvanagius kalniečius.

Tad tėvas ir sūnus išėjo į vakarines pamaldas dėkoti dievui už laimingą susitaikymą, o Olbenis pasitraukė apmąstyti savo garbėtroškiškų planų.

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

Ar eisim į kalnus, o Lizi Linsi,
Ar eisim į kalnus, miela,
Ar eisim į kalnus, o Lizi Linsi,
Ar tapsi tu mano žmona?

Senovinė baladė

Praeitas skyrius prasidėjo karaliaus išpažintimi; dabar skaitytojams parodysime kiek panašią situaciją, tik aplinkuma bei veikiantys asmenys bus kiti. Vietoje apytamsės go-

tiškos vienuolyno menės dabar nusikelsime į Kinulo kalnų atšlaitę, kur matyti vienas gražiausių Škotijos gamtovaizdžių. Čia palei kalną, nuo kurio atsiveria beribiai toliai, sėdėjo gražioji Perto mergelė ir su didele atidžia ir pagarba klausėsi karteziečio vienuolio, apsivilkusio balta sutana ir antpete. Savo kalbą vienuolis užbaigė malda, į kurią dievobaimingai įsijungė ir jo mokytinė.

Sukalbėjęs maldą, vienuolis dar kiek pasėdėjo, įsmeigęs akis į nuostabųjį vaizdą, gražų net šiuo žvarbiu ankstyvo pavasario metu, ir tik tada kreipėsi į savo atidžią klausytoją.

— Kai regiu prieš savo akis,— prabilo jis pagaliau,— šią žemę, tokią turtingą ir įvairią, šias pilis, bažnyčias, vienuolynus, šiuos iškilnius rūmus ir derlingas dirvas, šias plačias girias ir tą didingą upę, aš nežinau, dukra mano, kuo man labiau stebėtis — ar dievo dosnumu, ar žmogaus nedėkingumu. Dievas mums davė žemę, nuostabią ir derlingą, o mes iš jo dosnios dovanos padarėme žudynių vietą ir mūšio lauką. Jis suteikė mums galią įveikti stichiją, išmokė statytis namus savo patogumui ir apsigynimui, o mes pavertėme juos galvažudžių ir plėšikų gūžtomis.

— Bet, tėve mano, net ir tame plote, kurį matome,— atsakė Ketrina,— yra dalykų, džiuginančių žvilgsnį: štai keturi vienuolynai su bažnyčiomis ir varpais, variniu balsu raginančiais pagalvoti apie dievo garbinimą,— jų gyventojai atsisakė žemiškų malonumų bei įgeidžių ir pasišventė tarnauti dangui. Ar tai nerodo, kad Škotija, tegul krauju pasruvusi ir nuodėminga, vis dėlto dar pajėgia atlikti priedermę, kurią religija uždėjo žmonių giminei.

— Taigi, dukra mano,— atsakė vienuolis,— tavo žodžiai atrodo teisingi, bet, pažiūrėjus iš arčiau, visi guodžiantys dalykai, kuriuos paminėjai, pasirodys apgaulingi. Teisybė, buvo toks laikas, kai dori krikščionys, gyvenę iš savo rankų darbo, burdavosi į bendrijas,— ne tam, kad lengvai gyventų ir minkštai miegotų, o kad stiprintų vienas kitą krikščioniškame tikėjime ir pasidarytų vertais dievo žodžio skelbėjais. Be abejonės, ir dabar galima rasti tokių žmonių šven-

tuose namuose, į kuriuos mes nūnai žvelgiame. Bet daugeliui, deja, meilės įkarštis atvėso. Mūsų dvasininkai tapo turtingi iš dovanų, kurias jiems suneša žmonės — gerieji iš dievobaimingumo, nedorieji, norėdami atsipirkti, nes per savo nemokšiškumą įsivaizduoja, kad, apdovanodami bažnyčią, nusipirks sau atleidimą, kurį dangus siunčia tik nuoširdžiai atgailaujantiems. Ir taip, bažnyčiai einant turtingyn, jos mokymas, deja, darosi vis tamsesnis ir miglotesnis,— juk ir žiburys, įspraustas raižyto aukso žibintan, šviečia blausiau, negu per stiklinį gaubtą. Mato dievas, ne dėl noro pasižymėti ir ne dėl troškimo būti mokytoju Izraelyje aš pastebiu tuos dalykus ir kalbu apie juos, o todėl, kad liepsnoja mano krūtinėje ugnis ir neleidžia man tylėti. Aš esu pavaldus savo ordino taisyklėms ir nesilenkiu jų rūstybės. Nesvarbu, ar jos ištiesišganingos, ar yra tik formalumai vietoje nuoširdaus pamaldumo ir tikro atgailavimo, aš įsipareigojau... ne, daugiau, daviau įžadus jų laikytis. Ir privalau jas gerbti be išlygų, nes priešingu atveju būsiu apkaltintas, jog rūpinuosi žemiškaisiais malonumais, nors dangus mato, kaip nedaug aš jaudinuosi dėl to, kas teks mano daliai — garbė ar kančios, kad tik būtų įmanoma atstatyti bažnyčios tyrumą arba grąžinti jos mokymui pirmykštį paprastumą.

— Bet, tėve mano,— tarė Ketrina,— net už tokius samprotavimus žmonės priskiria jus prie lolardų ir Viklifo pasekėjų[1] ir kalba, kad jūs raginate sugriauti bažnyčias bei vienuolynus ir atnaujinti pagonių tikėjimą.

— Taip, dukra mano, todėl turiu ieškotis užuovėjos kalnuose, tarp uolų, ir mieliau bėgsiu pas kalniečius, nes jie ne tokie bedieviai, kaip tie, nuo kurių traukiuosi, ir jų nusikaltimai yra tamsumo, o ne puikybės vaisius. Saugodamasis ir gelbėdamasis nuo jų žiaurumo, aš pasinaudosiu tokiomis priemonėmis, kokias man skirs dangus; nes jeigu jis palieps man slėptis, aš išsiaiškinsiu tai kaip ženklą, jog turiu ir toliau tarnauti dievui. Bet jeigu kitokia bus viešpa-

---

[1] Lolardai — IV amž. Anglijos antikatalikinio judėjimo dalyviai. Viklifas, Džonas — IV amž. Anglijos bažnyčios reformatorius.

ties valia, jam žinoma, kaip noriai Klementas Bleras atiduos savo niekingą gyvastį šioje žemėje, nuolankiai vildamasis palaimos amžinybėje. Bet ko tu taip įdėmiai žiūri į šiaurę, kūdiki? Tavo jaunos akys įžvalgesnės už manąsias — ar pamatei ką ateinant?

— Aš dairausi jaunojo kalniečio Konakaro, tėve. Jis palydės jus į kalnus, į tą vietą, kur jo tėvas gali suteikti jums prieglobstį, kad ir be patogumų, tačiau saugų. Konakaras ne kartą man tai žadėjo, kai mudu kalbėdavomės apie jus ir apie jūsų mokymą. Bet dabar, atsidūręs tokioje draugijoje, jis, ko gero, netruks jūsų žodžius pamiršti.

— Jaunuolis yra geros širdies,— tarė tėvas Klementas,— nors jo žmonės paprastai būna pernelyg ištikimi savo žiauriems ir laukiniams papročiams ir nesugeba kantriai taikytis su tais apribojimais, kuriuos uždeda religija arba visuomenės įstatymai. Tu niekada man nepasakojai, dukra, kokiu būdu, priešingai visiems miesto ir kalniečių papročiams, šis jaunuolis apsigyveno tavo tėvo namuose?

— Apie tai,— tarė Ketrina,— žinau tik tiek, kad Konakaro tėvas — įtakingas kalniečių tarpe žmogus ir kad jis prašė mano tėvo, su kuriuo yra turėjęs prekybinių reikalų, palaikyti jaunuolį kurį laiką pas save. Ir tik prieš dvi dienas Konakaras išėjo iš mūsų — jį atšaukė namo, į gimtuosius kalnus.

— O mano duktė,— tarė dvasininkas,— palaiko glaudžius santykius su jaunikaičiu iš kalnų, kad žino, kaip jį iškviesti, kai, norėdama mane išgelbėti, nutaria pasinaudoti jo paslaugomis? Matyt, didelės ji turi įtakos, jeigu jos klauso toks laukinis, kaip šis jaunas kalnietis.

Ketrina nukaito ir nedrąsiai atsakė:

— Jeigu ir turiu kokios įtakos Konakarui, tai, mato dievas, ja naudojuosi, tik norėdama sutramdyti staigų jo būdą, ir įpratinti prie civilizuoto gyvenimo. Tiesa, aš seniai nujaučiau, kad jums, mano tėve, teks bėgti nuo pavojaus, ir todėl susitariau su juo, kad jis pasitiks mane šitoje vietoje, vos gavęs iš manęs žinią su ženklu, kurią vakar aš jam nu-

siunčiau. Žinią nunešė greitakojis berniukas iš jo genties, kurį jis pats kartais siųsdavo į kalnus su kokiu pavedimu.

— Nejau, dukra, šis jaunuolis, toks gražus pasižiūrėti, tau rūpėjo tik tiek, kiek norėjai apšviesti jo protą ir išmokyti gražaus elgesio?

— Taip, tėve mano, tik tiek ir ne daugiau,— atsakė Ketrina.— O gal negerai dariau, kad su juo bendravau, net jį mokydama ir auklėdama? Tačiau savo pokalbiuose neperžengdavau šitų ribų.

— Vadinasi, aš apsirikau, dukterie mano; bet pastaruoju metu man ėmė atrodyti, kad tavo ketinimai pasikeitė ir kad tu su liūdesiu žvalgaisi į tą pasaulį, nuo kurio anksčiau manei atsiskirti.

Ketrina nunėrė galvą, ir raudonis dar ryškiau nudažė jos skruostus, kai ji tarė:

— Jūs patys, tėve, atkalbinėjote mane nuo mano ketinimo stoti vienuolynan.

— Aš ir dabar tam nepritariu, vaikeli mano,— tarė dvasininkas.— Santuoka — garbingas ryšys, dangaus nurodytas kelias žmonių giminei pratęsti, ir šventajame rašte aš niekur neradau parašyta ko nors, kas patvirtintų žmonių prasimanymą apie nesantuokinio gyvenimo pranašumus. Bet, mano vaike, man, kaip tikram tėvui, gaila, kad jo vienturtė duktė neatiduotų rankos nevertam. Aš žinau, tavo tėvas, ne tiek jautriai žiūrintis į tave, kaip aš, nesikrato to ūžautojo ir riaušininko Henrio Vindo. Jis, matyt, turtingas, bet plevėsa ir palaidūnas, pasirengęs dėl šlovės lieti kraują kaip vandenį. Argi jis pora Ketrinai Glover? O juk eina gandas, kad greitai jie susituoksią.

Gražuolės veidas persimainė, iš raudono tapo baltas, bet tuoj vėl nukaito, kai ji skubiai atsakė:

— Aš apie jį negalvoju, nors, teisybę sakant, pastaruoju metu mudu ir pašnekėdavom, nes, pirmiausia, jis senas mano tėvo draugas, o, antra, dabar, sutinkamai su mūsų papročiais, tapo dar mano Valentinu.

— Tavo Valentinu, kūdiki?— tarė tėvas Klementas.— Ir kaip tavo drovumas bei išmintingumas leidžia žaisti moteriš-

ku kuklumu ir sueiti į tokius santykius su šitokiu žmogumi, kaip kalvis? Ir tu manai, kad šventasis Valentinas, kuris, kaip sakoma, buvo dievo tarnas ir tikras krikščionis vyskupas, galėtų pritarti kvailam ir nepadoriam papročiui, kilusiam, greičiausiai, iš Floros bei Veneros garbinimo pagonių laikais, kai mirtingieji duodavo dvasiškus vardus savo aistroms ir nesistengė jų tramdyti, o priešingai — kurstė jas.

— Tėve,— tarė Ketrina su tokiu nepasitenkinimu, kokio tas vienuolis niekad nebuvo iš jos girdėjęs.— Nesuprantu, kodėl jūs taip rūsčiai smerkiate mane už tai, kad laikausi visų elgesio taisyklių, pripažintų teisėtomis visuotino papročio ir mano tėvo valios. Man nemalonu, kad jūs taip neteisingai viską suprantate.

— Atleisk man, dukra,— švelniai tarė dvasininkas,— jeigu aš tave įžeidžiau. Bet šitas Henris Govas, ar Smitas, yra įžūlus ir palaidas žmogus, su kuriuo bendraudama ir duodama vilties tu susilauksi ir kitokio elgesio, nebent iš tikrųjų žadi tekėti už jo, ir kuo greičiausiai.

— Nebekalbėkite apie tai, tėve,— tarė Ketrina.— Jūs suteikiate man daugiau skausmo, negu norėtumėte, ir galite netyčiom pastūmėti mane atsakyti taip, kaip man nederėtų. Aš, rodos, jau turėjau pagrindo gailėtis, kam pasidaviau kvailam papročiui. Na, šiaip ar taip, patikėkite, Henris Smitas man — niekas, ir net ta tuščia draugystė, kuri buvo beatsirandanti per švento Valentino dieną, dabar jau baigta.

— Aš džiaugiuosi šitai girdėdamas, dukra mano,— atsakė kartezietis.— O dabar turiu pakalbėti apie kitką, kas man kelia didesnį nerimą. Tu, be abejo, ir pati žinai, bet norėčiau, kad apie tokius pavojingus dalykus nereikėtų kalbėti netgi čia, kur vien uolos, skardžiai ir akmenys. Bet nekalbėti nevalia... Ketrina, tu turi dar vieną garbintoją, ir priklauso jis pačiai kilmingiausiai Škotijos giminei.

— Žinau, tėve,— ramiai atsakė Ketrina.— Aš norėčiau, kad to nebūtų.

— Norėčiau ir aš,— tarė vienuolis,— jeigu savo dukteryje matyčiau tik tuštybės kūdikį, kokios jos amžiuje būna dauguma jaunų moterų, ypač kai jos apdovanotos pražūtinga

grožio dovana. Bet jeigu tavo žavesys, kalbant tuštybių pasaulio kalba, pavergė širdį tokiam aukštakilmiui gerbėjui, tai aš tikrai žinau, kad savo dorumu ir išmintingumu galėtum palenkti princo protą savo įtakai, kurią įgijai per savo grožį.

— Tėve,— atsakė Ketrina,— princas — ištvirkęs plevėsa, kurio dėmesys tegali man užtraukti gėdą ir pražūtį. Jūs, rodos, ką tik būkštavote, kad aš pasielgusi neišmintingai, leisdama sau tarti keletą malonių žodžių žmogui iš savo luomo; tai kaip jūs galite su tokiu pakantumu kalbėti apie to pobūdžio santykius, kuriuos išdrįso man pasiūlyti Škotijos sosto įpėdinis? Žinokite, kad vos prieš porą dienų, vėlai naktį, jis su gauja siautėjančių bendrų vos neištempė manęs jėga iš gimtųjų namų! O išgelbėjo mane kaip tik tas nutrūktgalvis Henris Smitas, kuris, jeigu ir šoka menkiausia dingstimi peštis, užtat visada pasirengęs rizikuoti gyvybe, kad išgelbėtų nekaltą merginą arba pasipriešintų engėjui. Šitą tiesą turiu jam pripažinti.

— Aš tai žinau,— tarė vienuolis,— kadangi pats jį paraginau skubėti tau į pagalbą. Eidamas pro jūsų namus, aš pastebėjau šitą šutvę ir bėgte puoliau ieškoti miesto sargybos, bet tuo metu išvydau žmogaus siluetą, pamažėle slenkantį į mane. Pamanęs, kad tai, greičiausiai, vienas iš anų, aš užlindau už švento Jono koplyčios mūrų, bet, pažinęs Henrį Smitą, kai priėjo arčiau, aš sumojau, kur jis traukia, ir viską jam pasakiau, o jis tuoj paspartino žingsnį.

— Aš be galo jums dėkinga, tėve,— tarė Ketrina.— Bet ir šis įvykis, ir hercogo Rotsėjaus žodžiai tik parodo, jog hercogas — ištvirkęs jaunuolis, kuris nieko nepaisys, kad tik galėtų patenkinti tuščias savo užgaidas bet kokia kaina. Jo patikėtinis Remornis dargi turėjo įžūlumo pareikšti, jog mano tėvas skaudžiai atkentėsiąs, jeigu aš nepanorėsiu tapti princo meiluže, o ištekėsiu už doro žmogaus. Štai kodėl aš nematau kitos išeities, kaip tapti vienuole; kitaip aš pražudysiu ir save, ir savo nelaimingą tėvą. Net jei nebūtų kitos priežasties, tai vien tik bijodama grasinimų, kuriuos tas niekšas lengviausia širdimi įvykdytų, negalėčiau tekėti už

kokio padoraus žmogaus. kad nereiktų atverti jo namo durų žudikams! O, gerasis tėve! Kokia man teko dalia! Man skirta įstumti į pražūtį savo tėvą, kuris taip mane myli, ir kiekvieną, su kuriuo galėčiau susieti savo nelaimingą likimą.

— Nenusimink, dukra mano,— tarė vienuolis.— Rasi paguodą net tokiame dideliame skausme. Remornis niekšas ir veda iš kelio savo poną. O princas lyg tyčia yra tikras plevėsa ir dykaduonis; bet jeigu aš, sulaukęs žilo plauko, neklystu, jo būdas keičiasi. Taip, jam prabudo pasišlykštėjimas Remornio niekšingumu, ir širdies gilumoje jis apgailestauja klausęs nedorų jo patarimų. Aš tikiu... ne, aš esu tvirtai įsitikinęs, kad jo meilė tau tapo tyresnė ir kilnesnė ir kad mano pamokymai — o jis ne kartą klausėsi mano kalbų apie dvasininkijos bei mūsų amžiaus papročių moralinį supuvimą — įsmigo jam į širdį. Jeigu juos paremsi ir tu, gal būt, jie duos vaisių, kuriais stebėsis ir džiaugsis pasaulis. Senovės pranašystė byloja, kad Roma žlugs nuo moters žodžio.

— Tai svajonės, tėve,— tarė Ketrina,— svajonės ir vizijos žmogaus, kurio godos sutelktos į kilnesnius dalykus ir neleidžia teisingai vertinti kasdieniškų šios žemės bylų. Kai mes ilgai žiūrime į saulę, visa kita paskui atrodo blankiai.

— Tu linkusi daryti perdaug skubotas išvadas, dukra mano,— tarė vienuolis,— ir tuo veikiai įsitikinsi. Aš tau pasakysiu tai, ko negalėčiau atskleisti nė vienam, kurio dorovingumas ir garbės paisymas būtų ne toks didelis. Gal būt, nederėtų man kalbėti apie tai ir tau, bet aš nesvyruodamas pasikliauju tavo išmintimi ir įsitikinimų tvirtumu. Tad žinok: labai galimas daiktas, kad Romos bažnyčia atleis hercogą Rotsėjų nuo ryšio, kurį pati sutvirtino, ir nutrauks jo santuoką su Mardžore Duglas.

Jis nutilo.

— Net jeigu bažnyčia turi noro ir galios tai padaryti,— atsakė mergina,— kaip gali hercogo skyrybos atsiliepti Ketrinos Glover likimui?

Klausdama ji susijaudinusi žvelgė į dvasininką, o jam ne taip jau buvo lengva duoti atsakymą, tad prabilo, akis nudūręs į žemę.

— Ką davė grožis Ketrinai Lodži? Jeigu mūsų tėvai mums nemelavo, jis atvedė ją į Dovydo Briuso sostą.

— O ar buvo ji laiminga gyvenime ir ar apgailėta po mirties, gerasis tėve?— paklausė Ketrina taip pat tvirtai ir ramiai.

— Ją pastūmėjo į šią sąjungą niekingi ir, gal būt, nusikalstami siekiai,— atsakė tėvas Klementas,— ir atpildu jai tapo tuštybės patenkinimas bei sielos kančia. Bet jeigu ji būtų tekėjusi su viltimi, kad tikinti žmona gali atversti bedievį vyrą ar sustiprinti netvirtą jo tikėjimą, kokį atpildą būtų gavusi tada? Meilę ir pagarbą žemėje, o danguje šviesią dalią kaip karalienė Margarita ir tos karžygės, kurios buvo bažnyčios motinos.

Ligi tol Ketrina sėdėjo ant akmens prie vienuolio kojų ir, kalbėdama ar klausydama, žiūrėjo į jį iš apačios. Dabar, pajutusi priešiškumą, ji ramiai, bet ryžtingai pakilo, ištiesė į jį rankas, o kai prabilo, jos balsas ir veidas — gailus ir supratingas — buvo nelyginant cherubino, atsiųsto papeikti mirtingąjį už padarytas kaltes.

— O jeigu ir taip?— tarė ji.— Nejaugi šio niekingo pasaulio troškimai, viltys ir prietarai taip daug reiškia tam, kuris, gal būt, rytoj bus pašauktas atiduoti savo gyvybę, kad sukilo prieš amžiaus sugedimą ir prieš atsimetusią nuo tikėjimo dvasininkiją? Nejaugi dorybingasis tėvas Klementas pataria savo mokinei tikėtis ar net siekti sosto ir patalo, kurie gali atlikti laisvi, tik padarius baisiausią skriaudą dabartinei jų valdovei? Ir nejau galvotasis bažnyčios reformatorius kurią planus, tiek neteisingus, ant tokio netvirto pagrindo? Gerasis tėve, nuo kurio gi laiko tas užkietėjęs palaidūnas taip pasikeitė, kad garbingiausiu būdu imtų mergintis Perto amatininko dukrai? Permaina, matyt, įvyko per dvi dienas, nes praėjo tik tiek laiko nuo tos nakties, kai jis brovėsi į mano tėvo namus, turėdamas piktesnių kėslų, negu paprastas apiplėšimas. Ir negi galvojate, kad Rotsėjus, jeigu

jo širdis ir linktų į tokią nelygią santuoką, galėtų pasiekti savo tikslą, nepastatydamas į pavojų įpėdinystės teisės ir gyvybės, kai vienu metu prieš jį stos Duglas ir Marčas, abu jausdami skriaudą ir įžeidimą savo šeimoms. O tėve Klementai, kur griežti jūsų įsitikinimai, jūsų išmintingumas, jei leidotės susigundyti tokia keista svajone ir sulaukėte, kad niekinga mokinė rūsčiai jums priekaištautų?

Ašaromis patvino senio akys, kai Ketrina pagaliau nutilo, taip didžiai ir skaudžiai susijaudinusi dėl to, ką pasakė.

— Kūdikių lūpomis,— tarė jis,— viešpats bardavo tuos, kurie atrodė išminčiai savo kartai. Aš dėkoju dangui, kad jis, mokydamas mane išmintingumo ir peikdamas už išpuikimą, pasiuntė tarpininku tokią mielą auklėtoją. Taip, Ketrina, ateityje aš daugiau nebesistebėsiu ir nebesipiktinsiu, matydamas, kaip tie, kuriuos ligi šiol teisiau pernelyg griežtai, kovoja už laikiną valdžią, o kalbas kalba kuo dievobaimingiausias. Dėkui tau, dukra, už tavo išganingą perspėjimą ir dėkoju dangui, kad jis leido man išgirsti jį iš tavęs, o ne iš griežtesnių lūpų.

Ketrina pakėlė galvą, norėdama suraminti senąjį vienuolį, kurio nusižeminimas teikė jai skausmo, bet staiga ji kažin ką pamatė visiškai netoliese. Tarp uolų, supančių šią nuošalią vietą, buvo dvi uolos taip arti viena kitos, jog atrodė, kad tai viena, perskelta žemės drebėjimo ar žaibo smūgio, o tasai plyšys, pilnas suvirtusių akmenų, buvo kokių keturių pėdų pločio. Tame plyšyje — net keista — augo ąžuolas, bet juk augmenija mus dažnai nustebina savo užgaidomis. Medis, žemutis ir sunykęs, ieškodamas peno, į visas puses buvo nudriekęs šaknis per uolos priekį, ir jos atrodė kaip karinės susisiekimo linijos, vingiuotos, susiraičiusios, gumbuotos, nelyginant milžiniškos Vest Indijos gyvatės. Kai Ketrinos žvilgsnis stabtelėjo ties šiuo nepaprastu gumbuotų šakų ir susiraizgiusių šaknų gungulu, jai staiga pasivaideno, kad ten žybčioja didžiulės akys ir neatsitraukdamos žiūri į ją, didžiulės, degančios, lyg tykančio žvėries. Ji krūptelėjo, tylėdama parodė savo pašnekovui ir, pažiūrėjusi atidžiau pati, pagaliau įmatė kupetą rudų plaukų ir

gauruotą barzdą slypint už nukarusių šakų ir susiraizgiusių šaknų.

Pamatęs, kad jį aptiko, kalnietis, o tai ir būta kalniečio, išlindo iš savo slaptavietės ir, žengtelėjęs į priekį, išsitiesė visu ūgiu. Tai buvo tikras milžinas su pledu raudonais, violetiniais ir žaliais langais, po kuriuo vilkėjo jaučio odos berankovį. Už nugaros jam kabėjo lankas ir strėlinė, jis buvo be kepurės, bet ją atstojo gausybė susišiaušusių plaukų, panašiai kaip airiui garbiniai. Už diržo jis turėjo užsikišęs kardą ir durklą, o rankoje gniaužė danišką kirvį, dažniau vadinamą loksaberišku. Iš to paties „portalo" išėjo vienas paskui kitą dar keturi vyrai, tokie pat augaloti ir taip pat apsirengę ir apsiginklavę.

Ketrina buvo pripratusi prie grėslios kalniečių, gyvenančių taip netoli Perto, išvaizdos, tad neišsigando, kaip, ja dėta, galėtų persigąsti kita kuri mergina iš Žemutinės Škotijos. Ji gana ramiai žiūrėjo, kaip tie penki galiūnai sustojo pusračiu priešais ją ir vienuolį ir nusilenkė, įsmeigę į juodu didžiulių veriančių akių žvilgsnį, reiškiantį, kiek ji galėjo spręsti, laukinį susižavėjimą jos grožiu... Ji linktelėjo jiems ir ištarė ne visai taisyklingai įprastus kalniečių pasveikinimo žodžius. Senesnysis kalnietis, vadas, atsakė tuo pačiu ir vėl apmirė — tylus ir ramus it statula. Vienuolis ėmė kalbėti rožančių, net Ketriną pagavo keistas nerimas, ir mintyse ji klausė savęs, ar tik neturinti laikyti save belaisve. Nutarusi pasitikrinti, ji žengtelėjo pirmyn, lyg norėdama nusileisti šlaitu, bet kai priartėjo prie kalniečių, jie ištiesė kirvius ir užtvėrė visus tarpus, kur ji būtų galėjusi praeiti.

Sunerimusi, tačiau nenusiminusi, nes nematė piktų kėslų, ji atsisėdo ant akmens, kurių aplinkui buvo daugybė, ir tarė keletą padrąsinančių žodžių šalia stovinčiam vienuoliui.

— Jeigu man ir baisu,— tarė tėvas Klementas,— tai ne dėl savęs: šie laukiniai man gali daryti, ką nori — perskelti galvą savo kirviais, kaip jaučiui, kai tas, nualintas darbo, paskiriamas skerdimui, ar surišti diržais ir perduoti kitiems, kurie atims man gyvybę žiauresniu būdu,— man tai mažai terūpi, kad tik tave, brangioji dukra, paleistų sveiką ir gyvą.

— Mes abu,— atsakė gražioji Perto mergelė,— neturime jokio pagrindo tikėtis pikto. O štai ateina ir Konakaras, ir jis patvirtins tai.

Bet paskutinius žodžius ji ištarė, vos tikėdama savo akimis, nes be galo buvo pasikeitusi ir laikysena, ir drabužis to dailaus, liemeningo, beveik prabangiai apsitaisiusio jaunuolio, kuris, liuoktelėjęs kaip stirninas nuo gan aukšto skardžio, sustojo tiesiai prieš ją. Jis buvo tokiu pat languotu pledu, kaip ir tie, kurie pasirodė pirmieji, bet ties alkūnėmis turėjo užsidėjęs auksines apyrankes, o ant kaklo auksinį vėrinį. Šarvai iš plieno, bet tiek nublizginti, kad švietė tarsi sidabriniai. Rankos apkabinėtos prašmatniausiais papuošalais, o kepuraitę greta erelio plunksnos, vado ženklo, gražino dar ir auksinė grandinėlė, keletą kartų apvyniota aplinkui ir pritvirtinta didele sagtimi su žvilgančiais perlais. Sagė, laikanti ant peties languotąją skraistę, ar pledą, kaip jį dabar vadina, buvo taip pat iš aukso, didelė, įmantriai išraižyta. Rankose jis neturėjo jokio kito ginklo, tik lengvą gluosninę lazdą lenktu galu. Visa jo išvaizda ir laikysena, kurią visai neseniai varžė kartaus nužemintumo suvokimas, dabar buvo drąsi, didinga ir ori. Jaunuolis stovėjo priešais Ketriną ir patenkintas šypsojo, puikiai suvokdamas savo grožį ir laukdamas, kol jinai jį pažins.

— Konakarai,— prabilo mergina, skubėdama nutraukti nejaukią tylą,— ar tai tavo tėvo žmonės?

— Ne, gražioji Ketrina,— atsakė jaunikaitis.— Konakaro daugiau nebėra, nuo šiol tas vardas tik primins jo iškęstas skriaudas ir kerštą už jas. Dabar aš esu Ianas Ekinas Makianas, kiuhilų klano vado sūnus. Aš pakeičiau vardą, ir nuo manęs, kaip matai, nusišėrė plunksnos. O šie žmonės tarnauja ne mano tėvui, bet man. Čia tik dalis mano asmeninės sargybos, o visą būrį sudaro mano įtėvis su aštuoniais savo sūnumis. Jie yra mano asmens sargybiniai ir patikėtiniai ir su didžiausiu atsidavimu vykdo kiekvieną mano paliepimą. O Konakaras,— pridūrė jis švelnesniu balsu,— vėl atgis, vos tik Ketrina panūs jį matyti; visiems jis — jaunas kiuhilų vadas, o jai — tas pats nuolankus ir paklusnus jaunuolis,

koks visada buvo Saimono Gloverio pameistrys. Matai šią lazdą? Ją gavau iš tavęs pereitais metais, kai mes ankstyvo rudens saulėje abu riešutavome Lednocho įkloniuose. Aš nemainyčiau jos, Ketrina, į vyriausio mūsų genties vado lazdą.

Ketrina klausėsi šitaip kalbančio Ekino ir mintyse kaltino save, kad pasielgė neprotingai, kreipdamasi pagalbos į akiplėšišką jaunuolį, kuriam aiškiai buvo susisukusi galva — juk dar vakar jis buvo tarnas, o dabar taip iškilo ir įgavo neribotą valdžią būriui šalininkų, nepripažįstančių jokio įstatymo.

— Tu nebijai manęs, gražioji Ketrina?— tarė jaunasis vadas, imdamas ją už rankos.— Aš liepiau savo patikėtiniams atsirasti keletą minučių prieš mane, kad galėčiau pamatyti, kaip tu pasijusi jų akivaizdoje, ir man pasirodė, kad tu žiūrėjai į juos taip, tarsi gimus būti vado žmona.

— Aš neturiu ko laukti blogio iš kalniečių,— drąsiai atsakė Ketrina,— juo labiau kad tariau su jais esant Konakarą. Konakaras gėrė su mumis iš vienos taurės ir valgė mūsų duoną; ir mano tėvas nuolatos turėjo prekybinių reikalų su kalniečiais, ir niekada nebuvo tarp jų skriaudos ir vaido.

— Niekada?— sušuko Hektoras („Ekinas" atitinka anglišką Hektorą).— Net ir tada, kai jis stojo Govo Chromo (šleivakojo kalvio) pusėn prieš Ekiną Makianą? Negink jo ir patikėk, jeigu aš kada nors apie tai užsiminsiu, dėl to būsi tu kalta. Bet tu baudeisi pavesti man kažkokią užduotį,— įsakyk, ir ji bus įvykdyta.

Ketrina pasiskubino atsakyti, nes jaunojo vado kalba ir elgsena buvo tokia, kad jai norėjosi kuo greičiau su juo išsiskirti.

— Ekinai, kadangi nebesivadini Konakaru,— tarė ji,— tau turi būti suprantama, kad, prašydama paslaugos, aš kuo sąžiningiausiai laikiau tave sau lygiu ir man neatėjo į galvą, kad kreipiuosi į tokį galingą ir svarbų asmenį. Kaip ir aš, tu turi būti dėkingas šiam geram žmogui už tikėjimo pamokas. Dabar jam gresia didelis pavojus; pikti žmonės neteisingai

jį apkaltino, ir jis nori kur prisiglausti, kol audra praūš pro šalį.

— A! Mūsų gerasis dvasininkas Klementas! Taip, garbingasis vienuolis daug man padėjo, daugiau, negu per savo smarkų būdą sugebėjau pasinaudoti. Pažiūrėsiu, ar atsiras Perto mieste žmogus, drįsiantis persekioti tą, kuris laikosi Makiano pledo.

— Vargu ar saugu pasikliauti vien tuo,— tarė Ketrina,— Aš neabejoju jūsų genties galybe, bet kai Juodasis Duglas sukelia vaidus, jis nesibijo papurtyti gelišką pledą.

Kalnietį užgavo jos žodžiai, bet jis to neparodė, tik dirbtinai nusijuokė.

— Žvirblis, kuris straksi šalia,— tarė jis,— akiai atrodo didesnis už erelį, užskridusį ant Bengoilo. Jūs bijote Duglų labiau už viską, todėl kad jie greta jūsų. Bet tebūnie kaip tu nori... Tu nepatikėsi, kaip toli nusidriekia mūsų kalvos, slėniai ir miškai už tamsios šios kalnų sienos, nes tau visas pasaulis prasideda ir baigiasi ant Tėjaus krantų. Bet šis gerasis vienuolis išvys kalnus, kurie gali jį paslėpti, nors ir visi Duglai jį vytųsi, ir tuose kalnuose tiek žmonių, kad, susidūrę su jais, Duglai būtų laimingi, galėdami išsidanginti į pietus nuo Grempiano.. O kodėl gi ir tau neatkeliauti pas mus su savo geruoju senuku? Aš pasiųsiu būrį, kad saugiai jį atlydėtų iš Perto, ir anapus Lok Tėjaus mes atnaujinsime savo seną verslą. Tik pirštinių daugiau nebekirpsiu; aš aprūpinsiu tavo tėvą oda, bet pats ją dorosiu ne kitaip, kaip ant priešų nugarų.

— Mano tėvas ateis kada pažiūrėti jūsų ūkio, Konakarai. atleisk, Hektorai. bet gal ramesniais laikais, nes dabar liepsnoja baisi nesantaika tarp miestelėnų ir žinomų didikų tarnų; be to, sklinda kalbos, kad Aukštutinėje Škotijoje kaip mat gali kilti karas.

— Šventa teisybė, prisiekiu dievo motina, Ketrina! Ir jei ne šis karas tarp klanų, tau nepavyktų atidėti savo apsilankymo kalnuose, mano žavioji šeimininke. Bet kalniečiai neilgai bus padalinti pusiau. Kaip tikri vyrai jie susikaus dėl pirmenybės, ir kas laimės mūšį, tas kalbėsis su Škotijos

karaliumi kaip su lygiu, ne kaip su aukštesniu. Melskis, kad pergalė atitektų Makianui, mano pamaldžioji šventoji Kotryna, ir tada tu melsies už tą, kuris tave nuoširdžiai myli.

— Aš melsiuos už teisųjį,— tarė Ketrina,— arba dar geriau, melsiuos už taiką abiem pusėm. Likit sveikas, mano gerasis ir kilnusis tėve Klementai; patikėkit, aš niekada nepamiršiu jūsų pamokų! Prisiminkit mane savo maldose... Bet kaip jūs ištversit tokią sunkią kelionę?

— Kai reikės, jį paneš ant rankų,— tarė Hektoras,— jei nepavyks greitai rasti jam arklio. Bet tu, Ketrina... Nuo čia iki Perto toloka; leisk palydėti tave namo, kaip anksčiau.

— Būtum toks, koks buvai, aš neatsisakyčiau palydima. Bet auksinės sagės ir apyrankės — pavojinga draugija, kai vieškelyje, tarsi lapai lapkrityje, sukasi būriai ietininkų iš Lidesdeilo ir Enendeilo, nes kai susiduria gelų pledai su plieninėmis liemenėmis — gero nelauk.

Ji ryžosi padaryti šią pastabą, nes spėjo, kad jaunasis Ekinas, tegul išsinėrė kaip gyvatė iš odos, bet širdyje dar tebėra nuolankus ir ne itin drąsus, todėl, nors ir labai drąsiai šnekėtų, vargu ar panorėtų susiremti su gausesniu priešu, kaip galimas daiktas ir atsitiktų, jei jis išdrįstų nusileisti nuo kalnų ir prisiartinti prie miesto. Ketrinos samprotauta teisingai, nes jaunuolis tuoj pasiskubino atsisveikinti, o kad nepriglustų prie lūpų, jis gavo pabučiuoti ranką. Taigi Ketrina leidosi atgal Perto link, retkarčiais atsigręždama pažiūrėti į šmėsčiojančias kalniečių figūras, besiskverbiančias į šiaurę pačiais nuošaliausiais ir sunkiai prieinamais takais.

Atstumui vis didėjant tarp jos ir žmonių, kurių veiksmus lėmė vien vado valia, o tasai vadas buvo tik aikštingas bei karštas berniūkštis, Ketrinos nerimas pamažu slūgo. Eiti vienai į Pertą jai irgi nebuvo baisu — tai kas, jei pasitaikytų susitikti kareivių būrį; riteriškumo taisyklės anais laikais buvo patikimesnė apsauga padorios išvaizdos merginai, negu būrys ginkluotų vyrų, jeigu sutiktasis būrys nepripažintų jų draugais. Tačiau jai buvo baisu dėl ateities. Palaidūno princo persekiojimas jai atrodė juo baisesnis po grasinimų, kurių nepasidrovėjo pažerti Remornis — grasinimų pražu-

dyti tėvą, jei ji neišsižadės savo kuklumo. Tais laikais tokio aukšto asmens grasinimai negalėjo negąsdinti. Negalėjo Ketrina laikyti nepavojingomis ir Konakaro pretenzijų į jos palankumą — pretenzijų, kurias jaunuolis slopino, kol buvo tarno vietoje, bet dabar nusprendė, matyt, drąsiai pareikšti; iš tiesų vis dažniau kartojosi kalniečių įsiveržimai į Pertą, o ne kartą pasitaikė, kad miestelėnus pagrobdavo iš namų ir kaip belaisvius nusitempdavo į kalnus arba nudobdavo kalavijais gimtojo miesto gatvėse. Baugino merginą ir tai, kad tėvas taip atkakliai perša jai į vyrus Smitą, apie kurio nerimtą elgesį šventojo Valentino dieną jau buvo spėjusi sužinoti ir kurio meilių žodžių, net jei jis būtų išlikęs tyras jos akyse, ji nedrįstų klausytis, kol Remornio grasinimai atkeršyti tėvui tebeskambėjo jos ausyse. Ji mąstė apie šiuos pavojus su didžia baime ir stiprėjančiu noru pabėgti nuo jų ir nuo pačios savęs už vienuolyno sienų, bet žinojo, kad tėvas neleis, nors tik ten jinai rastų ramybę ir paguodą.

Beje, būkštaudama dėl gresiančių pavojų, Ketrina nesikrimto dėl savo gražumo, nors visos bėdos nuo to ir kilo. Ir iš to galima spėti, kad Ketrina nebuvo jau tokia angelas; todėl, nepaisant visų Henrio Smito nusižengimų, tikrų ar įsivaizduojamų, atodūsis išsiveržė jai iš krūtinės, pagalvojus apie ankstų švento Valentino dienos rytą.

PENKIOLIKTAS SKYRIUS

O, duokit gurkšnį, kad užmigčiau,
Kad siela kenčianti nurimtų!
„Berta"

Mes atskleidėme išpažinties paslaptis; nenuslėps nuo mūsų savo paslapčių ir ligonio miegamasis. Pritemdytame kambaryje, kur tepalų ir mikstūrų kvapas rodė, kad čia darbuotasi gydytojo, lovoje, susisupęs į naktinį chalatą, gulėjo aukštas liesas žmogus ir iš skausmo raukė kaktą, o tūks-

tančiai aistrų kunkuliavo jo krūtinėje. Kambaryje kiekvienas daiktas bylojo apie prabangą ir išlaidumą. Henbeinas Dvainingas, vaistytojas, matyt, pakviestas pas tą ligonį, sėlino lyg katinas iš kampo į kampą savo profesiniu žingsneliu, maišydamas vaistus ir ruošdamas viską, kas reikalinga perrišimui. Porą kartų ligonis sudejavo, ir vaistytojas, priėjęs prie lovos, paklausė, ką reiškia šios dejonės — kūno skausmą ar dvasios kančias?

— Viena ir kita, šlykštus nuodytojau,— tarė seras Džonas Remornis,— ir tai, kad man įkyrėjo kokti tavo draugija.

— Jei tik tiek, tai aš galiu, gerbiamas riteri, išvaduoti jūsų malonybę nuo vienos šių bėdų ir bematant išeiti kitur. Šiais neramiais laikais, nepaliaujamai vykstant kovoms, aš galėčiau turėti net dvidešimt rankų vietoje šių dviejų vargšių savo verslo tarnaičių,— jis atkišo liesus delnus,— ir visoms būtų į valias darbo, aukštai vertinamo darbo, tokio, kad kronos ir padėkos piltųsi vienos gausiau už kitas; o jūs, sere Džonai, liejate pyktį ant savo gydytojo, kai rūstauti jums reikėtų tik ant to, kas jus sužeidė.

— Niekše, mano savigarba neleidžia atsakinėti tau,— tarė pacientas.— Bet tavo tulžingas liežuvis kiekvienu žodžiu padaro man tokią žaizdą, kokių neužgydys jokie arabiški balzamai.

— Sere Džonai, aš jūsų nesuprantu; bet jeigu jūs ir toliau duosite valią audringiems įniršio priepuoliams, neišvengsite karščio ir uždegimo.

— Tai kodėl gi tu, lyg tyčia, stengiesi kiekvienu žodžiu užnuodyti man kraują? Kodėl gi tu, niekinga būtybė, sakai turįs daugiau rankų, negu nuskyrė gamta, kai aš, riteris ir džentelmenas, guliu čia subiaurotas.

— Sere Džonai,— atšovė vaistytojas,— aš ne dvasininkas ir dargi ne perdaug tvirtai tikiu daugeliu dalykų, apie kuriuos mums porina dvasios tėvai. Bet vis dėlto galiu jums priminti, kad dar gerai užsibaigė,— juk jeigu smūgis, padaręs jums šią žalą, būtų kliuvęs į sprandą, kaip buvo taikyta, jis būtų nunešęs jums galvą nuo pečių, o ne nukirtęs menkesnės svarbos kūno dalį.

— Aš gailiuosi, Dvainingai. gailiuosi, kad smūgis nepataikė, kur reikėjo. Man tada nebūtų tekę išvysti, kaip mano sumanymų voratinklį, taip išmoningai išaustą, sutraukė šiurkšti girto berno jėga. Nebereikėtų tada man regėti žirgų, kuriais negalėsiu jodinėti, turnyro arenos, į kurią daugiau nedrįsiu įkelti kojos, puošnumo, kuriuo daugiau nebesipuikuosiu, mūšių, kuriuose niekada nesikausiu. Vyriškai trokšdamas valdžios ir kautynių, aš turėsiu laikytis tarpe moterų, netgi ir jų niekinamas kaip pasigailėtinas bejėgis luošys, nustojęs teisės siekti jų meilės.

— Tarkime, viskas taip, kaip sakote,— tarė Dvainingas, vis dar tebesirengdamas žaizdos perrišimui,— bet drįstu jūsų malonybei priminti, kad jūsų akys, kurių vos nepraradote kartu su galva, dabar, kai jas tebeturite, gali padovanoti jums malonumą, kurio nesuteiks nei garbės troškimo patenkinimas, nei pergalė turnyre ar mūšyje, nei moters meilė.

— Matyt, man protas atbuko, kad nepajėgiu suvokti, kur suki,— atsakė Remornis.— Koks gi neįkainojamas reginys manęs belaukia po šitokios nelaimės?

— Brangiausias, kokį žino žmonija,— pasakė Dvainingas ir su aistra balse, kaip įsimylėjėlis taria savo mylimosios vardą, pridūrė žodį:— KERŠTAS!

Sužeistasis, pasikėlęs lovoje, iki tol susijaudinęs laukė, kaip įmins savo mįslę gydytojas. Išgirdęs paaiškinimą, jis vėl atsigulė ir patylėjęs paklausė:

— Kokioje krikščioniškoje mokykloje tu įgijai šito mokslo, mielasis Dvainingai?

— Jokioje,— atsakė gydytojas.— Nors slapta jo išmokstama daugumoje krikščioniškų mokyklų, atvirai ir drąsiai nemokoma nė vienoje. Bet aš to mokslo mokiausi tarp Grenados išminčių, kur liepsningos sielos mauras aukštai iškelia durklą, suteptą priešo krauju, ir garbingai išpažįsta mokymą, kuriuo baltaveidis krikščionis seka gyvenime, tačiau iš bailumo nedrįsta prisipažinti.

— O! Tu, pasirodo, platesnių užmojų niekšas, negu maniau,— tarė Remornis.

— Galimas daiktas,— atsakė Dvainingas.— Tyliausi vandenys — patys giliausi, ir pats pavojingiausias priešas yra tas, kuris negrasina, o iš karto smogia. Jūs, riteriai ir kariai, einate tiesiai prie tikslo su kardu rankoje. Mes, mokslo žmonės, sėliname negirdimais žingsniais ir aplinkiniu taku, bet savo siekius įvykdome taip pat tvirtai.

— Ir aš,— sušuko riteris,— kuris žengė kerštо keliu su šarvų batais, keldamas griausmingą aidą, dabar turiu įsistoti į tavo šlepetes? Gražu, nieko nepasakysi!

— Kas neturi jėgos,— tarė klastingasis gydytojas,— privalo siekti savo tikslo gudrumu.

— Pasakyk man atvirai, vaistytojau, kokiam galui tu mokai mane šėtoniško mokslo? Kodėl tu mane gundai sparčiau ir toliau eiti kerštо keliu, negu aš pats juo eičiau? Aš vėtytas ir mėtytas, žmogau, ir žinau, kad toks, kaip tu, nė burnos nepravers tuščiai ir nerizikuos pasikliauti tokiu, kaip aš, jeigu tatai nepadės jam pačiam pasiekti savo tikslų. Kokios naudos tu tikiesi kelyje, taikingame ar kruviname, kurį aš galiu pasirinkti šiuo atveju?

— Atvirai pasakius, gerbiamasai ritėri, nors aš ir nesu kerštininkas,— atsakė vaistytojas,— bet šį kartą mano kelias į kerštą sutampa su jūsų.

— Su mano?— nusistebėjo Remornis, ir jo balse suskambo paniekos gaidelė.— O aš maniau, kad manasis eina tau nepasiekiama aukštuma. Tu nori keršyti tam pačiam, kaip ir Remornis?

— Taip,— atsakė Dvainingas,— nes tasai pajuodėlis kalvis, kurio kardas jus suluošino, dažnai elgiasi su manimi iš aukšto ir užgauliai. Priešginiavo man taryboje, rodė panieką savo veiksmais. Jo gyvuliška, tiesmukiška drąsa — gyvas priekaištas tokios subtilios prigimties žmogui, kaip aš. Aš bijau jo ir neapkenčiu.

— Ir tu viliesi rasti manyje aršų talkininką?— tarė Remornis tokiu pat išdidžiu tonu, kaip ir anksčiau.— Tad žinok, miesto amatininkas stovi perdaug žemai, kad sužadintų man neapykantą ar baimę. Bet ir jis gaus, ką nusipelnė. Mes nejaučiame pykčio mus įgėlusiai gyvatei, tačiau turim

nupurtyti ją nuo kojos ir sutraiškyti užmynę. Tasai šunsnukis nuo seno garsėja kaip narsus karys ir, kiek girdėjau, siekia palankumo tos išpuikėlės lėlės, kurios apžavai, tiesą sakant, ir pastūmėjo mus žengti tokį išmoningą ir viltingą žingsnį. Šėtonai, valdantys mūsų žemiškąjį pasaulį! Kokio pykčio apimti jūs nusprendėte, kad ranką, galinčią ietim persmeigti sosto įpėdinio krūtinę, nukirstų kaip jauną medelį niekingas prasčiokas naktį per muštynes! Gerai, vaistytojau, čia mūsų keliai sutampa, ir gali manimi pasikliauti, aš sutrėkšiu šitą biaurybę kalvį. Bet nesumanyk man ištrūkti, kai aš įvykdysiu šią mūsų keršto dalį, lengvą ir paprastą.

— Vargu ar tokią jau lengvą,— pasakė vaistytojas.— Patikėkite, jūsų malonybe, susidėti su juo ne taip jau nepavojinga. Jis pats stipriausias, narsiausias ir sumaniausias kovotojas Perte ir toli aplinkui.

— Nebijok, rasime ką užsiundyti, nors jis būtų stiprus kaip pats Samsonas. Bet žiūrėk man! Neturėk vilties išvengti mano rūstybės, jei, tą kerštą įvykdęs, nepanorėsi tapti man klusniu įrankiu lošime, kuris prasidės vėliau. Žiūrėk, dar kartą tau sakau! Aš nesimokiau maurų mokyklose ir nesu toks nepasotinamai kerštingas, kaip tu, bet ir aš turiu gauti savo keršto dalį... Klausyk atidžiai, vaistytojau, jei jau man lemta atverti tau širdį, ir žiūrėk — nesumanyk kartais mane išduoti, nes tavo velnias, pas kurį ėjai mokslus, tegul ir labai stiprus, tačiau tėra menkysta, palyginus su manuoju. Klausyk! Šeimininkas, kuriam ir džiaugsme, ir varge tarnavau kuo uoliausiai, tuo, gal būt, kenkdamas sau, bet tvirtai ir ištikimai remdamas jį, tas pats žmogus, kurio paiką kaprizą tenkindamas aš patyriau tokią baisią skriaudą, dabar žada nusileisti mylinčio tėvo prašymams ir paaukoti mane: pašalinti mane iš favoritų ir atiduoti malonei veidmainio savo dėdės, su kuriuo nori susitaikyti, mane paaukodamas. Jei jis neatsižadės savo nedėkingo ketinimo, tavo nuožmiausi maurai, nors juodi kaip pragaro dūmai, paraudonuos — taip juos nurungsiu savo kerštu. Bet aš duosiu jam paskutinę galimybę išgelbėti savo garbę ir laisvę, prieš išliedamas negailestingai visą nenumalšinamą apmaudą ir

įtūžį... Taigi va, pasakiau tau viską. Sukirskime rankas už mūsų sandėrį... Kaip aš pasakiau? Sukirskime rankas! Kur ji, toji ranka, kurią Remornis turėtų ištiesti duoto žodžio sutvirtinimui? Prikalta prie gėdos stulpo miesto aikštėje? Ar numesta kartu su atliekomis benamiams šunims, kurie dabar riejasi dėl jos? Ką gi, pridėk pirštus prie nukirstojo strampo ir prisiek, kad būsi ištikimas mano keršto vykdytojas, kaip aš — tavojo... Kaip, sere vaistytojau, tu išbalai... Tu, kuris įsakinėji mirčiai trauktis ar prisiartinti, drebi, pagalvojęs apie ją ar išgirdęs minint jos vardą? Aš dar nepasakiau, kokį tu gausi užmokestį, nes juk tasai, kuris dievina kerštą dėl keršto, negeidžia kitokio atlyginimo... Tačiau, jeigu žemės ir auksas gali padidinti tavo uolumą, vykdant drąsią užduotį, jų nebus tau pagailėta.

— Kad ir kuklūs mano norai, tačiau tų dalykų nepamirštu,— tarė Dvainingas.— Beturtį žmogų šiame pasaulyje visi stumdo lyg nykštuką ir trempia, o turtingas bei galingas iškyla it milžinas viršum tos spūsties ir nekvaršina sau galvos, kad visi aplinkui stumdo ir spaudžia vienas kitą.

— Tu iškilsi viršum minios, vaistytojau, taip aukštai, kaip tik auksas tegali iškelti. Ši piniginė sunki, bet tau ji tik užstatas.

— Na, o ką darysime su Smitu, mano kilnusis geradari?— tarė Dvainingas, kišdamasis piniginę į kišenę.— Su Henriu Vindu, ar kaip jį ten vadina? Argi žinojimas, kad jis sumokėjo baudą už savo nusižengimą, neapmalšins jums, kilmingasai riteri, žaizdos skausmo labiau, negu Mekos balzamas, kuriuo ją patepiau.

— Jis nevertas Remornio minčių, ir ant jo pykti tegaliu tiek, kiek ant bejausmio ginklo, kuriuo jis švaistėsi. Bet ant jo kristi turėtų tavo rūstybė. Kur daugiausia galima jį sutikti?

— Aš viską apgalvojau,— tarė Dvainingas.— Užpulti jį dieną jo paties namuose būtų pernelyg drąsu ir pavojinga, nes jo kalvėje dirba penketas vyrų. Ketvertas jų — tvirti žaliūkai, ir visi penki myli savo šeimininką. Naktį, tur būt, taip pat rizikinga, nes duris jis laiko užstūmęs ąžuoline stū-

ma ir užšovęs plienine šova; kol jėga įsiveršiį namus, sukils jam į pagalbą kaimynai, tuo labiau dabar, kada jie itin budrūs po švento Valentino išvakarių.

— Beje, gydytojau,— tarė Remornis,— nors tu negali be apgaulės apsieiti netgi su manimi, bet vis dėlto pasakyk, kodėl, pažinęs mano ranką su žiedu, kai ją rado numestą gatvėje kaip pasišlykštėtiną atlieką iš skerdyklos, kodėl gi išvykai kartu su tais pusgalviais miestelėnais tartis pas Patriką Čarterį, kuriam reikėtų pentinus nukapoti už tai, kad bičiuliaujasi su nususiais amatininkais, ir atsitempei jį čionai drauge su visais kvailiais tyčiotis iš nukirstos rankos, kuri, jei tik būtų savo vietoje, nesiteiktų jo pagerbti nei taikingu paspaudimu, nei smūgiu kovoje?

— Mano kilnusis globėjau, vos tik pamačiau, kad nukentėjusis esate jūs, aš iš visų jėgų ėmiau juos kalbinti, kad liautųsi ieškoję kaltininkų, bet Smitas ir dar keli karštagalviai šoko reikalauti kerštо. Jūs, mano kilnusis riteri, tur būt, žinote, kad šitas kalvis apsiskelbė gražiosios Perto mergelės gerbėju ir laiko savo garbės pareiga remti jos tėvą toje byloje. Tačiau kaip tik čia jam ir pakišau koją, ir tai bus geriausias kerštas.

— Ką nori tuo pasakyti, sere gydytojau?— šyptelėjo pacientas.

— Suprantate, jūsų malonybe,— tarė vaistytojas,— tas Smitas nėra rimtas žmogus, o gyvena kaip koks palaidas bastūnas. Aš patikau jį per šventą Valentiną, netrukus po susirėmimo tarp miestelėnų ir Duglo tarnų. Taip, aš sutikau jį, drožiantį gatvelėmis ir kiemais su paprasčiausia klajojančia dainininke po ranka ir nešantį jos krepšelį ir violą. Ką į tai pasakysite, gerbiamasai? Tai bent šaunuolis: varžosi su princu dėl gražiausios Perto merginos meilės, nukerta ranką riteriui ir baronui, o paskui apsireiškia valkataujančios linksmintojos kavalieriumi — ir viskas per vieną parą!

— Dievaži! Aš buvau geresnės nuomonės apie tą prastuolį ir maniau jį turint bajoriškų polinkių. Pagal mane, jau geriau jis būtų dorovingas miestietis, o ne padauža, tada labiau linktų širdis padėti tau keršijant. Bet anoks čia kerš-

tas! Kerštas kalviui! Tarsi būčiau koks pasigailėtinas meistrapalaikis! Tpfu! Ir vis dėlto, kas nutarta, reikės padaryti. Galvą dedu, esi kai ką jau nuveikęs su savo gudriu apsukrumu.

— Labai nedaug,— atsakė vaistytojas.— Aš pasirūpinau, kad kelias pačias aršiausias Kerfju gatvės liežuvininkes, kurios nepakenčia, kai Ketriną vadina gražiausia Perto mergele, pasiektų žinia apie jos ištikimąjį Valentiną. Jos godžiai pasigavo šią žinią ir tariasi galinčios prisiekti, jog matė viską savo akimis. Po kokios valandos įsimylėjėlis nuėjo pas jos tėvą, ir jūsų malonybė gali įsivaizduoti, kaip jį sutiko pasipiktinęs pirštininkas! O pati mergina net pažvelgti į jį nesiteikė. Taigi jūsų didenybė teisingai atspėjote, kad aš jau priliečiau lūpas prie kerštо taurės. Bet tikiuosi išgerti ją iki dugno, priėmęs iš jūsų šviesybės rankų, nes jūs įstojote su manimi į brolišką sąjungą, kuri.

— Brolišką!— su panieka pakartojo riteris.— Bet tebūnie taip. Dvasininkai sako, kad mes visi esame iš tos pačios žemės dulkių. Aš nepasakyčiau, nes man rodos, kad tas molis skirtingas. bet tauresnis molis šį kartą liks ištikimas prastesniam, ir tu apsvaigsi nuo savo kerštо... Pašauk mano pažą.

Vaistytojo pakviestas iš gretimo kambario įėjo jaunuolis.

— Iviotai,— paklausė riteris,— Bontronas dar čia? Ir blaivus?

— Blaivus, kiek gali prablaivinti miegas po stipraus išgėrimo,— atsakė pažas.

— Tai atvesk jį čionai. Ir gerai uždaryk duris.

Pasigirdo sunkūs žingsniai, ir į kambarį įėjo vyriškis, kurio žemą augumą tarsi atsvėrė pečių platumas ir rankų tvirtumas.

— Gausi sudoroti vieną žmogų, Bontronai,— tarė riteris.

Paniuręs įėjusiojo veidas nušvito, burna išsiviepė patenkinta šypsena.

— Gydytojas parodys ką. Sumaniai pasirink laiką, vietą ir aplinkybes, kad nebūtų jokių suklydimų, ir žiūrėk, kad

tavęs paties nenudėtų, nes gausi susiremti su prityrusiu kariu — Smitu iš Vindo.

— Menki čia juokai,— burbtelėjo žudikas,— nes jei prašausi pro šalį, tai sudie, gyvenimėli. Smitas garsus visame Perte miklumu ir jėga.

— Pasiimk sau porą pagalbininkų,— pasiūlė riteris.

— Na ne,— atsakė Bontronas.— Jei norite ką padvigubinti, tai jau geriau atlyginimą.

— Tikėkis dvigubo,— tarė jo šeimininkas,— bet, žiūrėk, kad darbas būtų švariai atliktas.

— Galite manimi pasikliauti, garbusis riteri,— man retai pasitaiko prakišti.

— Klausyk šio išminčiaus nurodymų,— tarė sužeistasis riteris, rodydamas į gydytoją.— Klausyk... Tu jį praleisi į priekį... Ir negerk, kol nesusidorosi.

— Negersiu,— atsakė juodasis bendrininkas.— Nuo smūgio tikslumo ir stiprumo priklauso mano paties gyvybė. Aš žinau, su kuo turėsiu susidurti.

— O dabar nešdinkis, kol vaistytojas tave pašauks, ir turėk kirvį bei durklą parengtus.

Bontronas linktelėjo ir pasišalino.

— Jūs galvojate, kilnusis riteri, kad su šiuo darbu susidoros vienos rankos?— tarė gydytojas, žudikui išėjus iš kambario.— Ar galėčiau jums priminti, kad anas užvakar įveikė šešis ginkluotus priešininkus.

— Būkite ramus, sere gydytojau. Toks žmogus, kaip Bontronas, kai jis iš anksto numato vietą ir laiką, vertas dvidešimties pabaldų, užpultų iš pasalų. Pašauk Iviotą; pirmiausia tu parodysi savo gydytojišką galią, o tada sekančiam darbui tikrai gausi padėjėją, nenusileidžiantį tau sugebėjimu doroti staigiai ir nelauktai.

Gydytojo kviečiamas vėl pasirodė pažas Iviotas, ir, šeimininkui davus ženklą, padėjo nuimti tvarstį nuo sužalotosios rankos. Apžiūrinėdamas nuogą strampą, Dvainingas jautė savotišką profesinį pasitenkinimą, didinamą to pikto džiaugsmo, kurį žiauriam jo būdui teikė artimo kančios. Riteris žvilgterėjo į kraupų reginį ir nuo nepakeliamo skaus-

mo, o gal nuo sielos kančios išsiveržė dejonė, kurios jam nieku gyvu nepavyko užgniaužti.

— Jūs dejuojate, sere,— įtaigiai tarė gydytojas meiliu balsu, bet jo lūpas iškreipė pašaipi, kupina pasitenkinimo bei paniekos šypsena, kurios neįstengė nuslėpti, nors buvo ir didelis veidmainis.— Dejuojate... Bet galiu jus paguosti: Henris Smitas išmano savo darbą: jo kardas smogia taip pat tiksliai, kaip jo kūjis į priekalą. Būtų sudavęs šį lemtingą smūgį koks paprastas mušeika, tai taip būtų apgadinęs kaulą ir sudraskęs raumenis, kad nė mano patyrimas nedaug ką tegalėtų pataisyti. O Henrio Smito nukirsta taip švariai ir tiksliai, lyg aš pats būčiau ją amputavęs aštriu skalpeliu. Jei tiksliai ir griežtai vykdysite medicinos nurodymus, už keleto dienų galėsite išeiti iš namų.

— Bet ranka. aš gi be rankos.

— Kurį laiką šitai bus galima nuslėpti,— tarė gydytojas.— Aš čia kaip didelę paslaptį pakuždėjau dviem trim plepiam, kad rastoji ranka nukirsta jūsų arklininkui, Juodajam Kventinui, o jūs, pone riteri, žinote, kad Kventinas išvyko į Faifą, todėl visi lengvai patikės tokiu gandu.

— Aš puikiai žinau,— tarė Remornis,— kad teisybę galima trumpam laikui užgožti melu. Bet kas man iš šio trumpo atidėjimo?

— Jūs, sere riteri, pasitrauksite kuriam laikui nuo dvaro, ir niekas nieko nesužinos, o vėliau, kai nauji įvykiai nustelbs žmonių atmintyje tą atsitikimą, bus galima ką sugalvoti: sakysim, kad ją teko amputuoti dėl žaizdos, gautos sutrenkus ietimi ar lanku. Jūsų nuolankus tarnas ras įtikimą paaiškinimą ir patvirtins jo teisingumą.

— Ta mintis varo mane iš proto,— tarė Remornis ir vėl suvaitojo, priblokštas fizinės ir dvasinės kančios.— Bet kitos, geresnės, išeities aš nematau.

— Kitos nėra,— tarė gydytojas, gardžiuodamasis savo globėjo sielvartu.— O kol kas žmonės galvoja, jog neinate iš namų dėl muštynėse gautų mėlynių ir iš apmaudo, kad princas, Olbenio įkalbėtas, sutiko jus atstatyti ir nušalinti nuo savo dvaro, kas jau iškilo viešumon.

— Niekše, tu išvarysi mane iš proto!— suriko pacientas.

— Taigi, apskritai imant,— kalbėjo toliau Dvainingas,— jūsų malonybė sėkmingai išsisukote, ir jei ne pati nelaimė, kad likote be rankos, tai jums ne aimanuoti derėtų, o džiūgauti, nes nė vienas barzdaskutys nei Prancūzijoje, nei Anglijoje nebūtų galėjęs tobuliau padaryti operacijos, kaip vienu tiksliu smūgiu šitai atliko kalvis.

— Aš puikiai suprantu, kiek jam esu skolingas,— tarė Remornis, vos valdydamas pyktį po apsimestine ramybe,— ir jeigu Bontronas neatmokės jam tokiu pat tiksliu smūgiu ir taip, kad nereikėtų šauktis gydytojo, tada sakyk, kad Džonas Remornis nesilaiko savo žodžio.

— Čia tai kilmingo riterio šneka!— tarė gydytojas.— Tik leiskite man dar pridurti, kad visas chirurgo menas būtų buvęs bejėgis ir visas kraujas būtų ištekėjęs jums iš gyslų, jeigu gerieji vienuoliai nebūtų laiku užrišę tvarsčio, prideginę žaizdos ir panaudoję kraują stabdančių priemonių ir jei nuolankus jūsų vasalas Henbeinas Dvainingas nebūtų padaręs jums kuklios paslaugos.

— Nutilk!— suriko pacientas.— Kad negirdėčiau kraupaus tavo balso ir dar kraupesnio vardo! Kai tu užsimeni, kokias kančias aš patyriau, man rodos, kad mano nervai susitraukia ir atsileidžia tarsi judindami pirštus, kurie dar neseniai galėjo sugniaužti durklą.

— Šitoks reiškinys, kilnusai riteri,— paaiškino gydytojas,— mūsų profesijos žmonėms gerai žinomas. Senovės mokslininkai tvirtino, kad, amputavus galūnę, išlieka simpatinis ryšys tarp perpiautų nervų ir nupiautos galūnės ir kad ne kartą pastebėta, kaip nukirsti pirštai virpčioja ir įsitempia, tarsi gaudami impulsą iš simpatinių nervų, esančių gyvame organizme. Jeigu mes būtume galėję susigrąžinti ranką, kol ji buvo prikalta prie kryžiaus, arba kol ją turėjo Juodasis Duglas, aš būčiau mielai pasekęs šitą slėpiningą reiškinį. Tačiau, ko gero, būtų mažiau pavojaus išrauti nagus alkanam ereliui, negu atgauti tą ranką.

— Ir mažiau pavojaus savo piktais juokais erzinti sužeistą liūtą, negu Džoną Remornį!— suriko riteris, pagautas nesuvaldomo niršulio.— Dirbk savo darbą, šunie, ir atsimink: nors mano ranka nebegali gniaužti durklo, mano įsakymo klauso šimtas rankų.

— Pakaktų ir vienos, rūstybėje pakeltos smūgiui,— tarė Dvainingas,— kad jūsų chirurgą apleistų gyvybė. Bet kas gi tada,— pridūrė jis lyg pataikaudamas, lyg su pašaipa,— kas tada palengvins tą deginantį skausmą, nuo kurio dabar taip kenčia mano ponas ir taip niršta net ant vargšo tarno, kam kalba apie gydymą, tokį niekingą darbą, lyginant su gebėjimu daryti žaizdas.

Paskui, tarytum nebesiryždamas daugiau erzinti savo grėslaus paciento, gydytojas visu rimtumu pradėjo tvarstyti žaizdą, patepęs ją kvapiu balzamu, kurio malonus aromatas pasklido po kambarį ir numalšino deginantį žaizdos karštį. Tokia permaina nuramino karščiuojantį pacientą, ir, užuot vaitojęs iš skausmo kaip anksčiau, jis lengviau atsiduso, kai vėl atsilošė į savo pagalves pasimėgauti atokvėpiu.

— Dabar, mano kilnusis riteri, jūs žinote, kas jūsų draugas,— tarė Dvainingas.— O būtumėte paklausęs neatsargaus vidinio balso ir įsakęs: „Nudėkite šį niekingą šundaktarį", tai kur Britanijoje, keturių jūrų apsuptoje saloje, būtumėte radęs žmogų, kurio sumanumas būtų suteikęs tokį palengvinimą.

— Užmiršk mano grasinimus, gerasis daktare,— tarė Remornis,— bet daugiau manęs nekiršink. Tokie, kaip aš, nepakenčia, kai šaipomasi iš jo kančių. Tyčiokis, jei nori, lig valiai iš pasigailėtinų elgetyno skurdžių.

Dvainingas nedrįso prieštarauti; išsitraukęs iš kišenės buteliuką, jis įlašino keletą lašų į puodelį atskiesto vyno.

— Ši dozė vaistų,— tarė mokslo vyras,— duodama ligoniui, kad kietai miegotų.

— Ir kiek tas miegas trunka?— paklausė riteris.

— Jo veikimo laikas neapibrėžtas — gal būt, iki ryto.

— Gal būt, amžinai!— šyptelėjo pacientas.— Sere gydytojau, pirma pats paragaukite savo skystimėlio, kitaip aš jo nepaliesiu.

Gydytojas su panieka nusišypsojo.

— Aš be baimės išgerčiau visą, bet šie indiški sakai sukelia miegą tiek ligoniui, tiek ir sveikam, o gydytojo pareiga neleidžia man dabar užmigti.

— Prašau atleisti, sere gydytojau,— murmtelėjo Remornis ir nudelbė akis, tarsi susigėdęs, kad išsidavė jį įtaręs.

— Ką čia atleisti, kai nėra ko įsižeisti,— atsakė gydytojas.— Vabalėlis turi dėkoti milžinui, kad jo nesutrypė. Tačiau, kilnusis riteri, vabzdžiai kaip ir gydytojai irgi gali kenkti. Juk man vieni niekai taip sumaišyti balzamą, kad jums ranka nupūtų iki pat peties ir gyvybingas kraujas jūsų gyslose sukrešėtų kaip kokie drebučiai. Arba kas neleistų man pasielgti dar gudriau ir užkrėsti jūsų kambarį lakiomis esencijomis, nuo kurių gyvybė pamažu blėstų ir galop užgestų kaip žibintas nuo priplėkusio tvaiko tamsiame požemyje? Jūs nepakankamai vertinate mano galią, tad žinokite, kad yra ne tik šitų, bet ir kitų, dar slaptingesnių būdų žmogų numarinti. Bet gydytojas nenuvarys į kapus paciento, iš kurio malonių gyvena; ir juo labiau, trokšdamas vien tik keršto, jis nepanorės žudyti bendrininko, kuris prisiekė padėti jam atkeršyti. Dar vienas žodis: jeigu prireiktų išblaškyti miegus (nes kas Škotijoje gali tikėtis ramiai išmiegoti aštuonias valandas?), tada pauostykite stiprios esencijos, supiltos į šitą indelį. O dabar sudie, riteri, ir jeigu jūs negalite laikyti manęs pernelyg sąžiningu žmogumi, tai bent jau pripažinkite man protą ir galvotumą.

Su šiais žodžiais gydytojas išėjo iš kambario, o jo eisena, paprastai būkšti, lyg tykančio žvėries, dabar, laimėjus pergalę prieš valdingąjį pacientą, pasidarė daug oresnė.

Seras Džonas Remornis skendėjo niūriose mintyse, kol pajuto, kad migdomieji vaistai ima veikti. Tada jis kilstelėjo ir pašaukė pažą.

— Iviotai! Ei, Iviotai! Be reikalo taip atvirai išsikalbėjau su tuo tulžingu šundaktariu.. Iviotai!

Pažas prisistatė.

— Gydytojas išėjo?

— Išėjo, jūsų malonybe.

— Vienas ar su kuo nors?

— Bontronas pasišnekėjo su juo akis į akį ir beveik tuojau pat nusekė jam iš paskos — kaip supratau, jūsų malonybės įsakymu.

— Taip, deja! Išėjo parnešti dar kažkokių vaistų ir veikiai sugrįš. Jeigu jis bus girtas, žiūrėk, kad neitų artyn mano kambario ir nesileistų su kuo į kalbas. Kai jam apkvaista galva, jis kliedi nesąmones. Puikus buvo žmogus, bet angliška alebarda suskaldė jam kiaušą, ir nuo to laiko jis tauzija niekus kiekvieną kartą, vos tik prikiša stikliuką prie lūpų. Ar vaistytojas ką nors sakė tau, Iviotai?

— Ne, tik pakartojo, kad niekas neturi jūsų didenybės trukdyti.

— Ir tu jo griežtai klausyk,— tarė riteris.— Dabar mane pradėjo imti miegas, o aš nebuvau užmigęs nuo tos nelemtos valandos, kai mane sužeidė. Na, gal ir buvau kiek akis sudėjęs, bet labai trumpai... Padėk man nusivilkti, Iviotai.

— Teatsiunčia jums dievas ir šventieji ramų miegą, milorde,— tarė pažas ir, suteikęs sužeistam šeimininkui reikiamą pagalbą, pasišalino.

Kai Iviotas išėjo, riteris, kuriam vis labiau svaigo galva, sumurmėjo, tarsi atsakydamas į pažo žodžius.

— Dievas... šventieji... Aš miegodavau kietu miegu jų palaimintas... Bet dabar... Man rodos, jeigu man nelemta prabusti, kad įkūnyčiau savo išdidžias viltis, siekdamas galybės ir kerštо, tai geriausia būtų, jei miegas, lenkiantis dabar mano galvą, būtų pranašas kito miego, kuris grąžins į pirmykštę nebūtį mano laikinai turėtas jėgas. Daugiau nieko negaliu norėti.

Taip kalbėdamas jis užmigo giliu miegu.

ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS

Per Užgavėnes, jau girti...
Škotiška daina

Nakčiai, apgaubusiai Remornio patalą, nebuvo leĩnta praeiti ramiai. Po dviejų valandų, nuaidėjus varpui, skambančiam kas vakarą septyniomis, visi tais senais laikais jau miegojo, išskyrus tuos, kuriems ilsėtis neleido malda, tarnybinė pareiga ar išgertuvės, o kadangi buvo Užgavėnės, tai iš visų būdrautojų uliotojai sudarė daugumą.

Paprasti žmonės kiaurą dieną sukaitę spardė futbolą, kilmingi didžiūnai ir karaliaus dvariškiai mėgavosi gaidžių pešty nėmis arba klausėsi smagių menestrelių dainų; miestelėnai be soties rijo sklindžius, iščirškintus taukuose, ir buzą, riebų sūdytos jautienos nuovirą, kuriuo užplikomi rusvai paskrudinti avižiniai miltai,— patiekalą, kurio net ir mūsų laikais nepaniekina paprasto ir senoviško skonio škotas. Tokios tat buvo pramogos ir valgiai, būdingi šiai šventei, ir vakaro iškilmingumas nė mažumėlio nenukentėdavo, jei dievobaimingas katalikas per vakarienę išmaukdavo tiek alaus ir vyno, kiek leido jo kišenė, o jeigu jis jaunas ir šmaikštus — pasisukdavo ratelyje ar įsiliedavo į būrį šokėjų, kurie Perte kaip ir visur apsirengdavo keisčiausiais drabužiais ir smarkiai siausdavo. Tokios linksmybės buvo teisinamos gudriu išvedžiojimu, esą prieš didįjį pasninką, lieso maisto ir visokių susivaldymų laikotarpį, reikia mirtingam žmogeliui prisismaguriauti ir prisilinksminti tiek, kiek tik įmanoma per trumpą pasninko išvakarių dieną.

Bet įprastos linksmybės baigėsi, ir dauguma žmonių kaip įprasta išsiskirstė poilsio. Kilmingų ponų buvo padėta nemaža pastangų, kad neatsinaujintų vaidai tarp jų tarnų ir Perto piliečių, tad šį kartą užsigavint buvo mažiau nelaimingų atsitikimų, negu paprastai — viso labo trys buvo negyvai užmušta ir keletas sužalota, bet kadangi tie žmonės nežymūs,

niekas pernelyg nesuko galvos. Aplamai karnavalas praėjo ramiai, ir tik kur-ne-kur dar buvo tebesilinksminama.

Tačiau vienas būrys, pelnęs didžiausią pasisekimą, rodos, jokiu būdu nenorėjo baigti savo išdaigų. Tai trylika žmonių, apsirėdžiusių visi kaip vienas: zomšinėmis, glaudžiai aptemptomis liemenėmis su įmantriu išsiuvinėjimu ir dantytais kraštais, žaliomis kepuraitėmis su sidabriniais kutais ir raudonais kaspinais, baltais batais su žvangučiais ant kelių ir kulkšnių ir su plikais kardais rankose. Šaunioji kompanija, pašokusi karaliui kardų šokį, žvangindama ginklus ir darydama keisčiausias pozas, smagiai nuėjo pakartoti pasirodymo prie Saimono Gloverio durų; ten, iš naujo parodę savo meną, šokėjai užsisakė vyno sau ir žiūrovams ir, garsiai šaukdami, išgėrė į gražiosios Perto mergelės sveikatą. Išgirdęs triukšmą, išėjo senasis Saimonas, sustojo savo namų tarpduryje, išreiškė bendrapiliečiams dėkingumą už tokius malonius žodžius ir paleido ratu butelį vyno linksmųjų Perto šokėjų garbei.

— Dėkojame tau, tėve Saimonai,— atsakė vienas, tyčia plonindamas balsą, bet iš įžūlaus ir manieringo tono vis tiek buvo aišku, kad tai Oliveris Praudfiutas.— Bet jeigu tu leistum pažiūrėti į savo žaviąją dukterį, mums, karštakraujams jaunikaičiams, būtų saldžiau, negu nuo puikiausios malvazijos.

— Dėkui, kaimynai, už jūsų rodomą palankumą,— atsakė Gloveris.— Mano dukra nekaip jaučiasi ir negali išeiti į vakaro vėsą, bet jeigu šis linksmas kavalieraitis, kurio balsą aš lyg ir pažįstu, neatsisakys užeiti į mano kuklius namus, ji atsiųs per jį sveikinimus jums visiems.

— Atneši mums jos pasveikinimą į Grifino smuklę!— šūktelėjo likusieji šokėjai savo laimingajam bendrui.— Mes ten sutiksime pasninką ir dar kartą pakelsime tostą už žaviąją Ketriną.

— Po pusvalandžio būsiu pas jus,— tarė Oliveris,— ir pažiūrėsime, kas išlenks didžiausią taurę, kas sudainuos skambiausią dainą. Taip, aš gersiu ir dainuosiu lig paskutinės

karnavalo minutės, nors žinočiau, kad pirmąją pasninko dieną mano lūpos užsičiaups amžiams.

— Lik sveikas,— sušuko jo draugai,— lik sveikas, mūsų narsusis kepurininke, iki greito pasimatymo.

Visa draugė patraukė tolyn, šokdama ir dainuodama įkandin ketverto muzikantų, einančių šios linksmos eisenos priešakyje, tuo tarpu Saimonas Gloveris įsitempė jų vadeivą į namus ir pasodino į krėslą svetainėje palei židinį.

— Kurgi jūsų duktė?— tarė Oliveris.— Ji geras jaukas mums, narsiems kariauninkams.

— Bet ji tikrai neišeina iš savo kambario, kaimyne Oliveri, paprastai tariant, atgulė, ir tiek.

— Jei taip, palypėsiu į viršų, aplankysiu ligonę.. Jūs sutrukdėte man pasivaikščiojimą, kaimyne Gloveri, ir turite už tai atlyginti... Toks šaunuolis, kaip aš, nelinkęs prarasti ir merginą, ir stikliuką.. Ji lovoje, tiesa?

Toks mano būdas — jei tiktai
Mergelė šuserga rimtai,
Einu lankyt su bičiuliu,
Su savo mielu šuneliu.

Kai mirsiu — laidokit mane
Tik po alučio statine.
Gulėsiu ten su bičiuliu,
Su savo mielu šuneliu.

— Ar negalėtumei, kaimyne Praudfiutai, nors minutėlę surimtėti?— tarė Gloveris.— Man reikia šnektelti su tavim apie šį bei tą.

— Surimtėti?— atsakė svečias.— Aš šiandien visą dieną kuo rimčiausias — vos praveriu burną, taip ir traukia prabilti apie mirtį, laidotuves ir panašius dalykus, deja, labai liūdnus.

— Šventasis Jonai!— sušuko Gloveris.— Ar ne kuoktelėjai tu kartais?

— Ne, nė trupučiuko. Ne mano paties mirtį pranašauja šios niūrios mintys... Mano patikimas horoskopas, aš išgyvensiu dar gerą pusšimtį metų. Bet man neina iš galvos tas vargšas bernužėlis iš Duglo palydos, kurį nukoviau per muštynes švento Valentino išvakarėse... Jis mirė pereitą naktį.. Štai kas akmeniu slegia mano sąžinę ir žadina liūdnas mintis. Ak tėve Saimonai, mus, kariūnus, tūžmasties valandą liejančius kraują, tarpais apninka juodos mintys... ir kartais aš labiau norėčiau, kad mano peiliui būtų lemta piauti tik vilnonį audinį, ir nieko daugiau.

— O aš norėčiau,— įterpė Saimonas,— kad manasis tegautų raižyti zomšą, bet jis, žiūrėk, ima ir įpiauna man į pirštą. Tačiau gali nuraminti savo sąžinę: kautynėse buvo sunkiai sužeistas tik vienas žmogus — tas, kuriam Henris Smitas nurėžė ranką, bet ir jis jau taisosi. Tai vyrukas iš sero Džono Remornio palydos, Juodasis Kventinas. Jį slapta išsiuntė į gimtąjį kaimą Faifo grafystėje.

— Kaip, Juodasis Kventinas? Tas pats, vadinasi, kuriam mes su Henriu — mudu juk visada kaunamės petys į petį!— sudrožėme vienu metu kardais, tik mano smūgis kirto kiek anksčiau? Bijau, kad vaidai neįsiliepsnotų dar pikčiau, ir meras bijo to paties... Tai jis eina sveikyn? Na, aš labai džiaugiuosi ir, jeigu jau tu neleidi man pasižiūrėti, ar tinka Ketrinai naktiniai marškinėliai, grįšiu pas Grifiną, pas savo draugus.

— Lukterk minutėlę. Tu esi Henrio Vindo bičiulis ir padarei jam nemažą paslaugą, prisiimdamas kai kuriuos jo darbus, va ir tą paskutinį. Norėčiau, kad nukreiptum nuo jo ir kitus kaltinimus, kuriuos jam norima primesti.

— Prisiekiu savo kardo rankena, visokie kaltinimai yra juodžiausias šmeižtas, tėve Saimonai, juodas kaip pragaras! Skydas ir durklas! Argi ginklo draugai neturi lyg mūras stoti vienas už kitą?

— Turėk kantrybės, kaimyne kepurininke! Tu gali padaryti Smitui gerą paslaugą, nes blaiviai žiūri į gyvenimą. Todėl aš nusprendžiau su tavimi pasitarti, nors ir nelaikau tavęs gudriausia galva Perte, ir tiesiai taip pasakau.

— Na, na,— atsakė patenkintas kepurininkas,— aš žinau, ko, jūsų manymu, man stinga; jūs, šalto proto žmonės, laikote mus, karštakraujus, kvailiais. Aš kokį dvidešimt kartų girdėjau, kaip žmonės vadino Henrį Vindą patrakėliu.

— Būna, kad ir patrakusi galva puikiai sutaria su šaltu protu,— tarė Gloveris.— Tu esi geros širdies ir, aš manau, myli savo draugužį. O mudviem dabar viena bėda stojo skersai kelio,— toliau šnekėjo Saimonas.— Tu, tur būt, žinai, kad ėjo kalba apie mano dukters Ketrinos vedybas su Henriu Govu?

— Eina apie tai garsas nuo Valentino dienos. Ek! Laimingas bus vyras, gavęs už žmoną gražiąją Perto mergelę! Nors vedybos ne vienam šaunuoliui aplaužo sparnus. Aš ir pats kartais gailiuosi...

— Būk žmogus, patylėk negailestavęs,— gana šiurkščiai nutraukė Gloveris.— Tikriausiai, tu žinai, Oliveri, kad liežuvių nešiotojos, kurios laiko savo pareiga kištis į viską pasaulyje, apšaukė Henrį Vindą susidėjus su visokiomis gatvės dainininkėmis ir panašiai. Ketrina paėmė tai į širdį, aš irgi manau, kad mano dukra įžeista, jeigu jis neaplankė jos kaip dera Valentinui, bet susipynė su visokiom padugnėm, kai senoviniu papročiu turėjo progos pamerginti Ketriną. Todėl, kai jis atėjo čionai vėlai vakare, aš, senas kvailys, įsikarščiavęs liepiau grįžti ten, iš kur atkeliavo, ir neįleidau jo nė per slenkstį. Nuo to laiko mes nesimatėme, ir man kyla abejonė, ar nebūsiu per daug pasikarščiavęs. Ketrina — mano vienturtė, ir aš greičiau atiduosiu ją kapui, negu palaidūnui. Lig šiolei tariausi pažįstąs Henrį Govą kaip tikrą savo sūnų. Nemanau, kad jis galėtų taip padaryti — reikėtų išsiaiškinti, kaip jam ten išties buvo. Žmonės patarė išklausinėti Dvainingą — jis, girdi, pasisveikinęs su Smitu, kai tas ėjo su savo nuostabiąja kompanione. Jei Dvainingas teisybę sako, ta mergužėlė buvusi ne kas kita, o Smito pusseserė Džoena Letam. Bet tu juk žinai, kad šito vaistininko liežuvis visada kalba viena, o šypsena — kita... Tai mat, Oliveri, tu ne perdaug protingas. tai yra aš norėjau pasakyti, tu

pernelyg sąžiningas. ir nekalbėsi neteisybės. O kadangi Dvainingas užsiminė, kad tu taip pat esi matęs šią moterį.

— Aš mačiau ją, Saimonai Gloveri? Dvainingas sako, kad aš mačiau ją?

— Ne, ne visai taip... Jis sako, kad tu jam prasitaręs, jog sutikai Smitą su tokia pakeleive.

— Jis meluoja, ir aš įgrūsiu jį į vaistų buteliuką!— tarė Oliveris Praudfiutas.

— Kaip? Tu jam nesakei, kad buvai sutikęs Smitą?

— O jeigu ir taip?— paklausė kepurininkas.— Argi jis neprisiekė nė vienam gyvam padarui neprasitarti apie tai, ką jam sakiau? Vadinasi, papasakodamas jums tą atsitikimą, jis pasirodė esąs melagis.

— Tai tu nesutikai Smito,— paklausė Saimonas,— einančio su ta ištvirkėle, kaip sklinda gandai?

— O varge! Gal ir sutikau, o gal ir ne. Pagalvok pats, tėve Saimonai: ketveri metai, kaip aš vedęs, tad ar galiu beprisiminti, kokios klajojančių dainininkių kojytės, kokia eisena, kokie sijono mezginiai ir kiti dzinguliukai. Ne, tegu apie tai galvoja nevedę vyrai, tokie, kaip Henris.

— Viskas aišku,— tarė susierzinęs Gloveris,— tu iš tikrųjų švento Valentino dieną sutikai jį žmonių pilnoje gatvėje.

— Kodėl gi, kaimyne? Aš sutikau jį nuošaliausiame ir tamsiausiame Perto skersgatvyje. Jis sparčiai žingsniavo namų linkui ir, kaip galantiškam kavalieriui dera, nešė ir damą, ir visą jos mantą: šunelis ant vienos rankos, o pati viliotoja (mano manymu, labai apveidi) ant kitos.

— Šventasis Jonai!— sušuko Gloveris.— Iš tokios gėdos doram krikščioniui belieka atsižadėti tikėjimo ir iš pykčio pulti ant kelių prieš šėtoną! Neregės jis daugiau mano dukters! Jau geriau ji teišeina su basakoju plėšiku į dykus kalnus, negu teka už žmogaus, kuris jau dabar taip begėdiškai pamynė ir garbę, ir padorumą... Nereikia jo mums!

— Na jau na, tėve Saimonai,— tarė atlaidusis kepurininkas.— Jūs pamiršote, ką reiškia jaunas kraujas! Bet neilgai juodu buvo kartu. mat, teisybę sakant, aš truputėlį pase-

kiau jį. ir mačiau, kaip prieš saulėtekį jis nuvedė nuodėmingąją savo damą prie Švenčiausios panelės laiptų, iš kur ji turėjo išplaukti Tėjum, ir aš žinau tikrai (pasiteiravau, kur reikia), kad ji išplaukė burlaiviu į Dandį. Taigi patys matote, kad tai buvo tik trumpa jaunatviška paikystė.

— Ir jis ateina čionai,— piktinosi Saimonas,— prašosi įleidžiamas pas mano dukterį, o tuo tarpu namuose jo laukia paleistuvė. Pagal mane, geriau jis būtų nudėjęs dvi dešimtis vyrų! Tačiau ką čia aiškinti, ypač tau, Oliveri Praudfiutai, kuris, nors ir nesi toksai, kaip jis, bet norėtum būti bent tokiu laikomas... Ir vis dėlto...

— Et, nesmerkite taip rūsčiai,— tarė Oliveris, kuris tik dabar sumojo, kokių nemalonumų bus pridaręs draugui savo plepalais ir kas laukia jo paties, jei Saimonas pasakys Henriui Govui, kokių dalykų pripasakojęs jo draugužis, tegul be piktų kėslų, o tiesiog per įgimtą tuštybę...— Atsiminkite,— tarškėjo jis toliau,— kad jaunystė neapsieina be kvailysčių. Tinkama proga suvilioja žmogų tokiai išdaigai, o išpažintis išdildo jos pėdsakus. Galiu tau prisipažinti, kad nors mano žmonelė pati maloniausia moteris mieste, vis dėlto ir aš.

— Susičiaupk, kvailas pagyrūne,— sušuko įtūžęs Gloveris.— Tavo nuotykiai, tiek meilės, tiek kovų — tušti plepalai. Jeigu tau būtina meluoti, jei toks esi apsigimęs, nejaugi negali ko prasimanyti, kad žmonės patikėtų? Juk aš matau tave kiaurai, kaip žiburį per raginį žibintą. Tarytum aš nežinau, šlykštus niekingų verpalų audėjau, kad jeigu tavo pagyros pasiektų žmonos ausis, tu neišdrįstum peržengti savo paties namų slenksčio, kaip neišdrįstum sukryžiuoti kardų su dvylikos metų berniuku, pirmą kartą gyvenime paėmusiu kardą į rankas! Prisiekiu šventuoju Jonu, imsiu ir pasakysiu tavo Modei, kuo tu taip lengvapėdiškai giriesi, tai atsiimsi, ko vertas, už savo darbelius, liežuvių nešiotojau.

Šitaip pagrasintas kepurininkas sudrebėjo, tarsi virš galvos nelauktai būtų prašvilpusi strėlė iš arbaleto.

— Na jau, gerasis tėve Gloveri,— suvapėjo jis virpančiu balsu,— tu nesidarysi gėdos savo žilam plaukui. Gerai pagalvok, mielas kaimyne, ar ne per senas esi, kad leistumeisi

į barnius su jaunu kariu. O kai dėl mano Modės, tai čia aš šventai tavimi pasitikiu, nes kas kas, o Saimonas Gloveris mažiausia turės noro drumsti svetimos šeimos ramybę.

— Na, plevėsa, taip labai nepasitikėk,— perpyko Gloveris.— Dumk lauk ir neškis kuo toliau tai, ką tu vadini galva, nes aš, atsiminęs jaunystės laikus, nudrėksiu tau skiauterę.

— Jūs smagiai užgavėjote, pasitikdamas pasninką, kaimyne,— tarė kepurininkas,— ir aš linkiu jums labos nakties. Rytą mes susitiksime kaip geresni draugai.

— O dabar lauk iš mano namų!— pratrūko Gloveris.— Man gėda, kad tavo dykas liežuvis galėjo mane taip sujaudinti... Mulkis. galvijas... ilgaliežuvis pagyrūnas,— šaukė jis, blinktelėjęs į krėslą, kepurininkui išėjus.— Tik pamanykite! Jisai toks melagis, o kai reikia pridengti draugo gėdą, nieko negali sugalvoti. O aš irgi geras — širdies gilumoje tikėjausi gauti paaiškinimą, kad be reikalo mudviejų su dukra taip baisiai įsižeista! Tačiau aš tokios nuomonės apie Henrį, kad mielai būčiau patikėjęs įžūliausiu melu, kokį būtų išgalvojęs šis pagyrų puodas. Tiek to, neverta apie tai begalvoti. Mes turime išsaugoti savo gerą vardą, nors viskas aplinkui subyrėtų į šipulius.

Kai Gloveris krimtosi, kad pasitvirtino tik blogi gandai, kuriuos jis mielai būtų palaikęs neteisingais, karnavalo šokėjas, išvytas už durų, turėjo pakankamai atspėjamo laiko ir galėjo, spaudžiant tamsios vasario nakties šaltukui, ramiai pagalvoti, kuo gali baigtis toksai nežabotas pirštininko pyktis.

— Bet tai niekis,— samprotavo jis,— prieš Henrio Vindo įniršį! Jis yra nudėjęs žmogų ir dėl menkesnės priežasties, o kas laukia to, kuris pasėjo nesantaiką tarp jo ir Ketrinos. ir šito patrakusio senio, jos tėvo!.. Aišku kaip dieną, geriausia buvo viską nuneigti. Tačiau mane suėmė noras pasirodyti, kad aš — patyręs kavalierius (o argi ne?) ir kai ką išmanau. Gal nuėjus pas Grifiną ir paūžus ligi galo. Bet tada Modė pakels vėjus, man sugrįžus... Taip, bet šįvakar šiaip ar taip šventė, ir galiu aš sau šį tą leisti. Štai kas, pas Grifiną neisiu — eisiu geriau pas Smitą... Jis, greičiausiai, namie, nes niekas nematė jo šiandien linksmi-

nantis. Pabandysiu susitaikyti su juo ir pasižadėsiu užtarti jį prieš Gloverį. Henris — teisingas žmogus, paprastas, ir nors imtynėse jis, ko gero, apgalėtų mane, užtat liežuvio šmaikštumu aš jį lengvai nurungsiu. Gatvėse tylu, naktis tamsi, ir jeigu susitiksiu su kokiais triukšmadariais, galėsiu pasitraukti į šoną. Eisiu pas Smitą, pelnysiu jo draugystę, ir spiaut man tada į senąjį Saimoną. Šventasis Ringanas kaip nors apsaugos mane šią naktį, o toliau... veikiau nusikąsiu liežuvį, negu lįsiu į tokią bėdą. Kai seniui užvirė kraujas, atrodė, kad jis labiau įpratęs piaustyti jaučio odą striukėms, negu zomšą pirštinėms.

Su tokiomis mintimis galingasis Oliveris sparčiai, tačiau kiek galėdamas tyliau žingsniavo link Vindo, kur buvo, kaip skaitytojas jau žino, Smito būstas. Bet pikta lemtis jo nepaliko. Vos pasukęs į Aukštąją gatvę, jis išgirdo visai netoli trenkiant muziką ir garsiai šūkalojant.

„Mano linksmieji bičiuliai šokėjai,— pagalvojo jis.— Senojo Džeremio tristygį atskirsi iš šimto smuikų. Eisiu skersai gatvę čia, kol jie netoliese. jeigu atsitiktinai kas mane pastebės, pasklis garsas, esą aš vienas leidęsis ieškoti nuotykių, ir visi ims laikyti mane šaunuoliu."

Didžiai trokšdamas pasižymėti tarp smarkių kavalierių, bet vidinio balso įspėtas būti atsargus, kepurininkas pabandė pereiti į kitą gatvės pusę. Linksmoji draugė ėjo su žibintais, ir nušviestoje gatvėje visi pamatė Oliverį, kurio šviesus rūbas iš tolo bolavo. Muzikos garsus užgožė daugiabalsis: „Įkliuvai! Įkliuvai!"— ir pirm, negu kepurininkas apsisprendė, ar geriau sustoti, ar bėgti, du vikrūs vyrukai su didžiuliais vėzdais rankose, įmantriais karnavalo drabužiais, panašūs į laukinius, staiga nutvėrė jį ir patetiškai suriko:

— Pasiduok, skambaliuotas pasipūtėli, pasiduok nepriešgyniaudamas, arba galas tau, karnavalo šokėjau!

— Kam aš turiu pasiduoti?— suvebleno kepurininkas nedrąsiai, nes matė, kad čia ne šiaip besismaginantys karnavalo dalyviai, o dar ir aukšto luomo, todėl iš baimės išgaravo visas jo atžarumas, taip reikalingas tokiu metu, kai žemesniajam gali būti riesta.

— Tu dar šneki, verge!— įsikišo vienas persirengėlių.— Ar tu tik tada suprasi esąs mūsų belaisvis, kai mano vėzdas pakasys tau padus?

— Ne, ne, galingasai inde,— suvapėjo kepurininkas,— aš lenkiuosi prieš jus... mielai...

— Tai eikš,— rėkė kaukės,— atiduok pagarbą mimų imperatoriui, padykėlių karaliui, didžiajam tamsos kunigaikščiui ir paaiškink, kas tau davė teisę slampinėti po jo valdas, išdidžiai žvanginant žvangučiais ir dilinant jo žemę savo batų padais, o duoklės nemokant? Ar žinai, kad esi nusipelnęs pačios griežčiausios bausmės?

— Man rodos, tai labai žiauru,— sulemeno vargšas Oliveris,— nes aš nežinojau, kad jo šviesybė šiandien vakare paėmė valdžią. Bet aš pasiruošęs išpirkti savo kaltę, kiek leis kuklaus kepurininko piniginė — pastatyti, sakysim, už baudą galoną vyno... ar ką nors tokio...

— Vesk jį pas imperatorių!— suūžė aplinkui.

Ir karnavalo šokėjas buvo pastatytas priešais liekną, tačiau grakštų, dailiai nuaugusį jaunuolį, apsirėdžiusį prašmatniu rūbu: diržas ir tiara iš povo plunksnų, kurias tais laikais parveždavo iš Rytų kaip nepaprastą retenybę, glaudžiai prigulusi trumpa striukė ir kelnės iš leopardo odos, o šiaip visas apsivilkęs kūno spalvos šilku, kad būtų panašesnis į indų princą. Jis avėjo sandalais, paristais skaisčiai raudono šilko kaspinėliais, o rankoje laikė moterišką vėduoklę, padarytą taip pat iš povo plunksnų, sudėtų į sultoną, ar šluotelę.

— Kas šis pasipūtėlis,— tarė indų vadas,— išdrįsęs prisikabinti šokėjo žvangučius ant asilo kojų? Klausyk, drauguži, tavo rūbas paverčia tave mūsų vasalu, nes mums pavaldi visa Linksmybės žemė su visais rūmais ir visokio plauko menestreliais. Ką? Liežuvis prilipo prie gomurio? Jis per mažai išgėręs.. Įpilkite jam sklidiną moliūgą vyno.

Prie besispyriojančio belaisvio lūpų buvo priglaustas milžiniškas moliūgas, pilnas balto ispaniško vyno, o lėbautojų princas pareikalavo:

— Perkąsk man šį riešutą, tik dorai, be raukymosi.

Vieną kitą gurkšnelį šio puikaus vyno Oliveris būtų mielai paragavęs, tačiau nuo tokios daugybės jį suėmė siaubas. Jis nugėrė kiek ir puolė melsti pasigailėjimo.

— Atleiskite, jūsų šviesybe, man prieš akis dar ilgas kelias, o jeigu aš išgersiu vyno tiek, kiek jūsų malonybė duoda, už ką nuolankiausiai dėkoju, tai nusirisiu į pirmą pakelės griovį.

— Ar tu gali pasirodyti kaip šaunus vyras? Nagi, pašokinėk. Aha! Viens... du... trys! Puiku! Dar! Paraginkite jį!— Vienas iš svitos lengvai bakstelėjo Oliverį kardu.— Tai bent! Stryktelėjo kaip katinas per balą. Pavaišinkite jį dar kartą... Ne, jokios prievartos, jis užsimokėjo baudą ir pelnė ne tik laisvą kelią, bet ir atpildą.— Klaupkis. taip... aš tave įšventinsiu į riterius, į Moliūginio butelio riterius! Kuo tu vardu? Ei, duokite kas savo rapyrą!

— Oliveris, garbusis, tai yra didysis prince.

— Oliveris? Vadinasi, tu ir taip vienas iš garsiųjų Dvylikos perų, ir likimas išaukštino tave pats, užbėgęs už akių mūsų ketinimui. Tad kelkis, mielasis sere Oliveri Šiaudadūši, šlovingojo Moliūgo ordino riteri! Kelkis vardan kvailystės, keliauk savais keliais, ir tetraukia tave velniai!

Su tokiais žodžiais lėbautojų princas plekštelėjo rapyra kepurininkui per petį, ir tas pašoko dar mikliau, negu pirma, ir, skatinamas juoko ir leliojimų, prapliupusių už nugaros, atlėkė, nė karto nesustodamas, lig pat kalvio namų tokiu greitumu, kaip neria nuo skalikų lapė į savo olą.

Tik trenkęs kumščiu į duris, persigandęs kepurininkas prisiminė, kad reikėjo apgalvoti iš anksto, kaip paaiškins Henriui, ko atėjęs, ir kaip jį atsiprašys, kad priplepėjo, ko nereikia, Saimonui Gloveriui. Pabeldus iš karto niekas neatsiliepė, ir kepurininkas buvo benorįs atsisakyti išsiaiškinimo su Henriu ir keliauti namo, bet iš toli atsklidę muzikos bei dainų garsai atgaivino jo būkštavimus vėl patekti į linksmų padaužų rankas, iš kurių vos ištrūko. Nekantriai, nors ir nelabai ryžtingai Oliveris antrąkart pasibeldė į kalvio duris ir krūptelėjo, išgirdęs iš vidaus sodrų ir skambų Henrio Govo balsą:

— Koks čia svečias tokiu laiku? Ko jums reikia?

— Tai aš... Oliveris Praudfiutas,— suvapėjo kepurininkas.— Aš turiu papasakoti tau vieną įdomų juoką, drauguži Henri.

— Nešk savo kvailybes į kitą turgų, man ne juokai galvoje,— tarė Henris.— Eik šalin... Šiandien aš nieko nenoriu matyti.

— Bet, Henri... mielas drauguži,— atsiliepė kariautojas,— mane užpuolė kažkokie niekšai, aš prašau prieglobsčio po tavo stogu.

— Kvailys!— sušuko Henris.— Nė žiopliausias gaidys nuo mėšlyno, net ir tas nenorės prasidėti su tokia varna, kaip tu.

Tuo tarpu vėl suskambo daina, kaip pasirodė kepurininkui, jau kur kas arčiau, ir jis nebežinojo, ką iš baimės bedaryti, todėl išgąstingu ir beviltišku balsu ėmė melsti įleidžiamas.

— Vardan senos mūsų draugystės ir skaisčiausios dievo motinos įleisk mane, Henri, jei nenori, kad rastų prie tavo durų kruviną mano lavoną, sukapotą kraugerių Duglų!

„Tai užtrauktų man gėdą,— pagalvojo geraširdis Smitas.— Ir, teisybę pasakius, mieste nėra saugu. Visokių ten valkiojasi, o kartais vanagas, neradęs garnio, nepasibodi užkapoti ir žvirblį."

Pusbalsiu šitaip murmėdamas, Henris atstūmė tvirtą durų velkę ir norėjo, prieš įleisdamas neprašytą svečią, patikrinti, ar toks jau didelis pavojus. Bet vos iškišo galvą pro duris, Oliveris šmurkštelėjo į vidų kaip pabaidytas elnias į krūmus ir įsitaisė virtuvėje palei židinį greičiau, negu Henris spėjo nužvelgti skersgatvį, ar kokie priešai neseka nusigandusio bėglio. Tada Henris vėl užstūmė duris ir sugrįžo į virtuvę, nepatenkintas, kam leido sudrumsti niūrią savo vienatvę, nors pats galėjo gerai žinoti, kad jis toks pat greitas pasigailėti, kaip bailusis jo draugas išsigąsti.

— Kaipgi čia dabar?— tarė jis nelabai meiliai, pamatęs, kad kepurininkas ramių ramiausiai sėdi prie židinio.— Kas čia per kvailas pokštas, meistre Oliveri? Aš nematau aplinkui nieko, kas galėtų tave nuskriausti.

— Duok man atsigerti, mielasis drauguži,— tarė Oliveris.— Man užgniaužė kvapą, taip aš skubėjau pas tave!

— Buvau davęs žodį,— tarė Henris,— kad šiuose namuose šį vakarą nebus jokių linksmybių... Aš, kaip matai, kasdieniais drabužiais ir nešvenčiu, o pasninkauju, nes turiu tam priežastį. O tu jau ir taip pakankamai prisisiurbęs šį vakarą, nes pinasi liežuvis... Jei nori dar vyno ar elio, keliauk sau kur nors kitur.

— Taip, šiandien mane dosniai pavaišino,— tarė vargšas Oliveris.— Aš vos nepaskendau vyne... kad jį kur galas, tą moliūgą! Duok bent gurkšnelį vandens, drauguži, negi gaila? Arba, jeigu malonėtumei, puodelį šalto silpno alučio.

— Ir viskas? Na, šito laukti nereikės,— tarė Henris.— Matyt, gerai esi prisileseęs, jei tiek benori.

Su tais žodžiais jis prileido iš šalia stovinčios statinaitės didžiulį ąsotį ir padavė svečiui. Oliveris godžiai stvėrė jį, pakėlė drebančia ranka prie burnos ir virpančiomis lūpomis išgėrė viską iki dugno; nors alaus, kaip jis ir prašė, būta nestipraus, bet nuo baimės ir ankstesnių linksmybių Oliveris buvo tiek išsekęs, kad, pastatęs ąsotį ant ąžuolinio stalo, tik patenkintas atsiduso visa krūtine ir netarė nė žodžio.

— Na, dabar suvilgei gerklę, drauguži,— tarė Smitas,— tai sakyk, kas yra? Kur jie, tavo užpuolikai? Aš nieko nemačiau.

— Taigi... Bet iki kalvės mane atsivijo koks dvidešimt,— atsakė Oliveris.— Tik pamatę mudu kartu, jie, supranti, neteko drąsos, kurios jiems būtų pakakę užpulti vieną iš mūsų.

— Nepleipėk niekų, drauguži Oliveri,— tarė šeimininkas,— aš neturiu ūpo krėsti juokus.

— Prisiekiu šventuoju Jonu Pertiečiu, kad nejuokauju. Man pastojo kelią ir žiauriai su manim elgėsi,— jis atsargiai perbraukė ranka per kliudytas vietas,— beprotis Deividas Rotsėjus su rėksniu Remorniu ir visais kitais. Jie man suvertė visą bačkutę malvazijos.

— Kvailystes šneki, žmogau. Remornis vaduojasi mirtimi, kaip vaistytojas visur pasakoja, tad nei jis, nei kiti nesikels vidurnaktį daryti eibių.

— Ko nežinau, tai nežinau,— atsakė Oliveris,— bet visus mačiau fakelų šviesoje ir galiu prisiekti savo galva, kad jie buvo užsidėję kepures, kurias aš pats nuo Kalėdų siuvau jų užsakymu. Dailios kepurės, o jau savo dygsnį aš iš tolo pažįstu.

— Taip, tau galėjo blogai baigtis,— atsakė Henris.— Baisoka dabar grįžti namo; jau geriau aš liepsiu pakloti tau čia. Bet turėsi iš karto gulti, nes aš nenusiteikęs šnekučiuoti.

— Hm... Aš būčiau tau labai dėkingas už nakvynę, bet mano Modė supyks. taip sakant ne supyks, nes tuo manęs nepagąsdinsi, bet, matai, tokią neramią naktį ji labai jaudinsis, juk žino, kad aš, kaip ir tu, smarkus tiek žodžiu, tiek kardu.

— Tada eik namo, meistre Oliveri,— tarė Smitas,— ir parodyk jai, kad jos brangenybė sveika ir gyva. Gatvėse tylu. Ir, sakau tau stačiai, man norisi pabūti vienam.

— Taip, bet man reikia pasišnekėti su tavimi apie šį bei tą,— vėl užvedė kalbą Oliveris, kuriam ir pasilikti buvo baisoka, ir išeiti nesinorėjo.— Mūsų miesto taryba apsvarstė tą įvykį švento Valentino išvakarėse. Meras prieš kokias keturias valandas man pranešė susitaręs su Duglu, kad gincas bus sprendžiamas dviejų karių kautynėmis, po vieną iš kiekvienos pusės, ir kad už Duglą bei kilminguosius stos mūsų pažįstamas Nelabasis Dikas, tegul jis ir aukštesnio luomo, o už šlovingąjį mūsų miestą stosime arba tu, arba aš. Nors aš esu vyresnis, bet sutinku vardan draugystės ir meilės, kurią mes visada jautėme vienas kitam, užleisti tau pirmenybę, o pats tenkintis kuklesne lazdininko[1] pareiga.

Henris, nors ir labai įširdęs, vos susilaikė nenusišypsojęs.

— Jeigu vien tai neduoda tau ramybės ir lig pusiaunakčio neleidžia eiti poilsio, aš tau mielai padėsiu. Tau nereikės atsisakyti tokios puikios progos. Aš esu kovęsis dvikovose

[1] Taip senovėje buvo vadinami dvikovos sekundantai, kurių emblema buvo baltos lazdos. (Aut. past.).

daug kartų — daug, pernelyg daug kartų. O tu, manau, esi susirėmęs tik su savo mediniu sultonu, ir būtų neteisinga, nedora, nekilnu iš mano pusės priimti tavo draugišką pasiūlymą. Tad eik namo, gerasis žmogau, ir tegu baimė netekti garbės nedrumsčia tau miego. Miegok ramiai — tą iššūkį galėsi priimti tu, juo labiau kad tau ir dera, nes šitas įžūlus raitininkas yra tave įžeidęs.

— Žemai tau lenkiuos ir esu be galo dėkingas,— sumišęs tarė Oliveris, nesitikėjęs iš draugo tokios paslaugos.— Tu man geras bičiulis, aš visada taip sakiau. Bet ir aš myliu Henrį Smitą, kaip jis Oliverį Praudfiutą. Prisiekiu šventuoju Jonu, aš nieku gyvu nenoriu atimti tau garbės. O jeigu jau aš taip pasakiau, tai niekas manęs nesugundys kitaip pasielgti — juk nepanorėsi, kad tapčiau priesaikos laužytoju, nors tektų atsisakyti ir dvidešimties dvikovų.

— Klausyk,— tarė Smitas,— prisipažink, kad bijai, Oliveri. Sakyk teisybę, nes kitaip aš paliksiu tau pačiam iškabinti šią košę.

— Ne, mielas drauguži,— atsakė kepurininkas,— tu žinai, kad aš niekada nieko nebijau. Bet, teisybę pasakius, šitas Dikas — baisus galvažudys, o aš turiu pačią, vargšę Modę, tu žinai... ir mažus vaikus. Na, o tu...

— O aš,— skubiai nutraukė Henris,— nieko neturiu ir nieko neturėsiu.

— Tikrai... jeigu viskas taip, aš labiau norėčiau, kad į dvikovą stotum tu.

— Ek, drauguži,— tarė Smitas,— lengva tave apmulkinti, dievaži. Tad žinok, paikas žmogau, kad seras Patrikas Čarteris visada mėgo pajuokauti, ir tiesiog iš tavęs pasišaipė. Nejaugi tu manai, kad jis patikėtų miesto garbę tavo rankai? Arba aš užleisčiau tau pirmenybę, jei kiltų tokia kalba? Gerai, brauk namolei, ir tegu Modė uždės tau ant galvos šiltą naktinę kepuraitę, o rytą, sušveitęs karštus pusryčius ir išgėręs puodelį gryno vandens, galėsi susikauti su savo stuobriu, arba sultonu, kaip tu jį vadini,— tik ten ir išbandysi, kaip smogiama iš peties.

— Ar tai tu šitaip šneki, bičiuli?— atsakė Oliveris, gero-

kai apsiraminęs, tačiau vis dar dėdamasis įsižeidęs.— Tu vis erzini mane, bet aš nepaisau, ir tavo laimė, jog negali tiek manęs įpykinti, kad su tavimi susiremčiau. Bet gana: mudu draugai, ir aš tavo namuose. Kuriam galui mudu, šauniausi Perto vyrai, turėtume sukryžiuoti kardus? Na ne! Aš pažįstu tavo ūmų būdą ir moku atleisti... Tai ar tikrai viskas susitvarkė?

— Taigi, viskas pasibaigė sklandžiai, nelyginant gera kniede sukniedijus,— tarė Smitas.— Miestelėnai davė Džonstonui kapšį aukso — už tai, kad neišvadavo jų nuo nenuoramos žmogaus, Oliverio Praudfiuto, kai šis buvo jo rankose, o meras už tai gauna Nemigo salą, kurią karalius dovanoja jam, todėl kad visada galiausiai viską apmoka karalius. Tokiu būdu seras Patrikas gauna puikią salą priešais savo pilį, ir mums tenka dviguba garbė — juk kas dovanota merui, tai, pats supranti, dovanota miestui. O svarbiausia Duglas apleido Pertą — išsiruošė į žygį prieš anglus, kuriuos, žmonės šneka, parsikvietęs parsidavėlis Marčas. Tad šlovingasis mūsų miestas atsikratė nemielu svečiu.

— Bet, vardan šventojo Jono, kaip viską taip sutvarkė, kad nė šuo neamtelėjo?— paklausė Oliveris.— Su nieku apie tai nesikalbėta.

— Matai, drauguži Oliveri, aš manau, viskas buvo taip: tasai, kuriam nukirtau ranką, pasirodo beesąs sero Džono Remornio tarnas. Jis išdūmė į savo tėvų žemę, į Faifą, kur bus ištremtas ir patsai seras Džonas — kiekvieno padoraus žmogaus džiaugsmui. Na, o visur, kur įpainiotas seras Džonas Remornis, ten ieškok ir kito žmogaus, kur kas aukštesnio. Saimonas Gloveris, aš manau, taip ir paaiškino serui Patrikui Čarteriui. Ir jeigu taip, tai aš turiu dėkoti dangui ir visiems šventiesiems, kad nenudūriau jo ten, ant laiptų kai jis pakliuvo man į rankas.

— Ir aš iš visos širdies dėkoju dangui ir visiems šventiesiems,— tarė Oliveris.— Aš, kaip žinai, stovėjau tau už nugaros ir...

— Apie tai, jeigu nekvailas, patylėk: įstatymas griežtai

baudžia kiekvieną, kas pakelia ranką prieš princą,— tarė Smitas.— Geriau neimti pasagos, kol dar neataušus. Na, bet dabar viskas jau sutvarkyta.

— Jei taip,— tarė Oliveris kiek sumišęs, bet vis dėlto apramintas tos naujienos, kurią pasakė daugiau žinantis draugas,— aš turiu teisę apskųsti serą Patriką Čarterį, kad jis, miesto meras, juokauja gerbiamo miestiečio garbe.

— Teisingai, Oliveri! Iššauk jį į dvikovą, ir jis įsakys kokiam savo jomenui užpiudyti tave šunimis. Bet klausyk, jau seniai po vidurnakčio, ar tau ne laikas namo?

— Ne, aš norėjau šį tą šnektelti su tavimi, drauguži! Bet išgersiu pirma dar puodelį tavo šalto alaus.

— Kad tave maras ištiktų, kvaily! Kad atsidurtum ten, kur šalti gėrimai — reta gėrybė! Še, išgerk nors visą statinaitę, jei nori.

Oliveris prisipylė ąsotį, bet gėrė (tiksliau sakant, dėjosi geriantis) labai pamažu, kad turėtų laiko apgalvoti, kaip užmezgus kalbą kita tema, kurią paliesti buvo ne taip paprasta, kai Smitas toks susierzinęs. Nieko geresnio jam neatėjo į galvą, ir galų gale jis staiga tepasakė:

— Aš šiandien mačiau Saimoną Gloverį, drauguži.

— Tai kas,— tarė Smitas žemu, sodriu ir griežtu balsu.— Tu matei, o aš čia kuo dėtas?

— Niekuo, niekuo,— sumišo kepurininkas.— Tik maniau, gal tau bus įdomu sužinoti, kad jis, likęs su manim prie keturių akių, klausinėjo, ar buvau tave sutikęs per šventą Valentiną po peštynių pas domininkonus ir su kuo tu buvai.

— O tu, dedu galvą, pasakei jam, kad sutikai mane su gatvės dainininke tamsioje pievoje, kur už miesto.

— Žinai, Henri, aš nemoku meluoti, bet aš jį nuraminau.

— Kaipgi, sakyk, susimildamas?

— Ogi labai paprastai. „Tėve Saimonai,— tariau jam,— jūs senas žmogus ir nesuprantate mūsų, šaunuolių, kurių gyslose jaunystė verda it gyvsidabris. Jūs, tikriausiai, manote, kad Smitui galvoj ta mergiščia,— tariau aš, ir jis laiko ją

kur nós Perte, nuošaliame kampelyje? Nieko panašaus! Aš žinau,— pasakiau,— ir galiu dėl to prisiekti, kad ankstų kitos dienos rytą ji išėjo iš jo namų ir išplaukė į Dandį. " Na ką, ar nepadėjau aš tau bėdoje?

— Kurgi ne! Ir kas begalėtų dar labiau padidinti mano kančią! Kai aš jau ir taip įklimpęs į liūną, ateina toks asilas, kaip tu, ir stato griozdišką kanopą man ant galvos, norėdamas galutinai mane panardinti. Eik lauk, ir teištinka tave tokia sėkmė, kurios tu nusipelnei, kišdamas nosį, kur nereikia — tada, manau, rastume tave nusilaužusį sprandą kokiam griovy. Lauk iš čia, arba išlėksi strimagalviais.

— Cha, cha,— dirbtinai susijuokė Oliveris.— Na, ir juokdarys! Bet gal, drauguži Henri, tu paėjėtum su manimi iki Miltų skersgatvio ir užsuktum pas mus išblaškyti liūdesio?

— Eik po perkūnų,— atsakė Smitas.

— Jei užeitum, pavaišinčiau tave vynu,— tarė Oliveris.

— Aš pavaišinsiu tave lazda, jei dar čia stirksosi,— atsakė Henris.

— Na, tai aš apsivilksiu tavo odinę striukę, užsidėsiu tavo plieninį šalmą ir, eidamas trankiu žingsniu, kaip tu, švilpausiu „Lūžo kaulai Lonkarte",— tada, manydami, kad čia tu, net keturiese neišdrįs prie manęs niekas artintis.

— Imk viską, ką nori, kad tave velniai. Tik išsinešdink!

— Gerai, Henri, mudu pakalbėsim, kai būsi linksmiau nusiteikęs,— tarė Oliveris, jau apsirėdęs kalvio drabužiais.

— Eik. ir kad daugiau tokio kvaišos nematyčiau!

Galų gale Oliveris paliko šeimininką ir nudūlino sau pasikrypuodamas, mėgdžiodamas, kaip mokėjo, trankią savo draugo eiseną, plačius mostus ir švilpaudamas dainelę apie danų sutriuškinimą Lonkarte, kurią tarė esant kalvio mėgstamiausią. Bet kai tas doras žmogelis, nors ir didžiuoklis, išėjęs iš Vindo, pasuko į Aukštąją gatvę, kažkas iš užpakalio smogė jam į pakaušį, kurio nebeapsaugojo nė šalmas, ir kepurininkas krito negyvas, nebespėjęs šūktelti Henrio, kurio pagalbos visada buvo įpratęs šauktis.

SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS

Aš būsiu jums už jauną princą.
Falstafas

Sugrįžkime pas besilinksminančią draugę, kuri prieš pusvalandį šūkaudama žiūrėjo, kaip mikliai Oliveris šokinėja,— paskutinį kartą savo gyvenime,— o po to laukiniais klykavimais palydėjo jo skubotą atsitraukimą. Prisikvatoję iki sotie, visi leidosi tolyn į savo linksmąją kelionę, išdykaudami ir smagiai siautėdami, stabdydami ir gąsdindami dar pasitaikančius praeivius, bet, reikia pripažinti, nieko neužgaudami — nei jų kūnų, nei jausmų. Galiausiai pailsęs šlaistytis jų vadeiva davė ženklą savo išdaigininkams apstoti jį glaudžiu ratu.

— Mes, narsieji draugai ir išmintingieji patarėjai,— pasakė jis,— esame tikras Škotijos karalius, vertas laikyti valdžią savo rankose. Mes valdome tą valandą, kai iš rankų į rankas eina taurė ir grožis tampa meilesnis, kai linksmybė budi, o rimtumas knarkia ant šiaudinio čiužinio. O mūsų vietininkui, karaliui Robertui, mes paliekame varginantį uždavinį ramdyti garbėtroškišką diduomenę, tenkinti godžią dvasininkiją, malšinti laukinius kalniečius ir spręsti kruvinus ginčus. Kadangi mūsų valstybė yra džiaugsmo ir malonumų valstybė, mums pridera skubiai sutelkti visas savo pajėgas išgelbėjimui tų mūsų ištikimų vasalų, kuriuos piktas likimas paėmė į rūpesčio ir ligos, vadinamos hipochondrija, nelaisvę. Mes turime omenyje pirmiausia serą Džoną, kurį prasčiokai vadina Remorniu. Mes jo nesutikome nuo pat grumtynių Kerfju gatvėje ir, nors žinome, kad jis tada buvo kiek sužeistas, nematome priežasties, kodėl negalėtų prideramu būdu parodyti mums pagarbą ir paklusnumą. Ei, Moliūgo ordino šaukly, ar kvietei su deramu pagarbumu serą Džoną į šio vakaro linksmybes?

— Kviečiau, milorde.

— Ar pranešei, kad ištremties nuosprendį, aukščiausios valdžios priimtą, mes atidėsime ir bent šią naktį linksmai atšvęsime seno draugo išleistuves?

— Taip ir pranešiau, milorde,— atsakė tariamasis šauklys.

— Ir jis neparašė nė eilutės atsakymo? Jis, kuris girdavosi savo begaliniu mokslingumu?!

— Seras Džonas buvo lovoje, milorde, ir manęs pas jį neįleido. Kiek man žinoma, jis gyveno šias dienas užsidaręs, nes jam skauda sužeistas vietas ir slegia jūsų didenybės nemalonė; be to, jis nedrįsta rodytis gatvėse po to, kai vos išnešė kailį nuo miestelėnų, atvijusių jį ir du jo tarnus į dominikonų vienuolyną. Tarnus jis išsiuntė į Faifą, kad neprišnekėtų, ko nereikia.

— Ką gi, nekvailai padarė,— tarė princas, kuris, kaip nuovokusis skaitytojas supras, galėjo taip vadintis ne vien šį juokų vakarą.— Jis pasielgė protingai, išdangindamas tolėliau plepius bendražygius. Bet kad jau seras Džonas neatvyko į mūsų iškilmingą šventę, apie kurią seniai buvo pranešta, tai jau tikras maištas ir suvereno išsižadėjimas. Tačiau jeigu riteris iš tikrųjų ligos ir liūdesio prislėgtas, mes turime pagerbti jį savo apsilankymu, juk nėra geresnio vaisto nuo šitų bėdų, kaip mes patys ir švelnus moliūginio butelio pabučiavimas. Pirmyn, dvariškiai, dainininkai, sargybiniai ir palydovai! Aukštai iškelkime didžiąją savo orumo emblemą. Aukščiau moliūgus, sakau aš! Tegul šiuos indus, pripildančius taures savo krauju, imasi nešti patys blaiviausi iš mano linksmuolių. Ši našta sunki ir brangi, o jie, jei mūsų akys nemeluoja, svyrinėja ir griuvinėja labiau, negu geistina. Taigi pirmyn, ponai, o menestreliai tegul užtraukia pačią trankiausią ir smagiausią dainą.

Ir pajudėjo iš vietos apsvaigusi, džiūgaujanti kompanija, ir daugybė fakelų metė siaurose gatvelėse raudonus atspindžius ant langų, iš kurių dirsčiojo namų šeimininkai naktinėmis kepuraitėmis — vieni ar su žmonomis, norėdami vogčia pasižiūrėti, kokie ten padaužos drumsčia miesto ramybę neįprastu laiku. Pagaliau linksmoji eisena sustojo prieš sero

Džono Remornio namus, kuriuos nuo gatvės skyrė nedidelis kiemas.

Čia visi ėmė belsti, griaudėti, šūkauti, plūsti sargybinius, nenorinčius atverti vartų, grasinti kerštu. Pati lengviausia bausmė, kuria jie gąsdino, buvo įkalinimas tuščioje statinėje linksmybių princo rūmų rūsyje, kitaip tariant — alaus rūsyje. Bet Iviotas, Remornio pažas, iš balsų pažinęs, kas tie neprašyti svečiai, taip drąsiai beldžiantys į vartus, atsižvelgdamas į savo šeimininko būseną, nusprendė geriau visai neatsakyti, vildamasis, kad naktibaldos praeis pro šalį, negu mėginti juos perkalbėti, nes žinojo, kad nieko nelaimėtų. Šeimininko miegamojo langai buvo į nedidelį sodą, ir pažas tikėjosi, kad triukšmas jo nepažadins, o vartų patvarumu jis pasikliovė, tad nusprendė pakentėti, kol tiems atsibos belstis arba kol į jų apgirtusias galvas ateis kokia kita išmonė. Ir iš tiesų atrodė, kad pabaldom pakyrėjo rėkauti ir daužyti vartus, bet staiga apsimetėlis princas (deja, kuo tikriausias) apšaukė juos slunkiais, o ne linksmybės ir vyno dievo tarnais.

— Duokite šen,— tarė jis,— mūsų raktą, antai jis guli, ir atrakinkite juo nepaklusnius vartus.

„Raktas", kurį jis parodė, buvo didžiulė sija, pamesta gatvėje,— to laikotarpio Škotijos miesteliams tokia netvarka buvo įprasta.

Įsisiautėję „indai" akimirksniu pastvėrė siją ir įsibėgėję visu smarkumu tvojo ja į vartus su tokia jėga, kad vyriai ir skląstis subraškėjo ir, rodės, tuoj išluš. Iviotas pamatė, kad laukti nėra ko. Jis išėjo į kiemą ir, dėl akių uždavęs keletą trumpų klausimų, įsakė vartininkui atkelti vartus, tarsi tik dabar pažinęs vidurnakčio svečius.

— Klastingas neištikimo šeimininko verge,— tarė princas,— kur neklusnusis mūsų vasalas seras Džonas Remornis, kad neatsiliepia į mūsų kvietimą?

— Milorde,— tarė Iviotas, skubiai nusilenkdamas prieš didžiūną ir tikrą, ir apsišaukusįjį,— mano šeimininkas smarkiai negaluoja. Jis išgėrė migdomųjų vaistų. atleiskite

man, jūsų šviesybe, bet mano pareiga jums pasakyti, kad, dabar jį žadindami, pastatytume jo gyvybę į pavojų.

— Niekai! Nekalbėk man apie pavojų, Tiviotai. Čiviotai.. Iviotai, ar koks tu ten. Vesk mane tiesiai į savo šeimininko miegamąjį! Arba tiesiog atidaryk man duris į jo būstą ir aš pats susigaudysiu, kur jį rasti. Aukščiau moliūgą, narsieji mano draugai, ir žiūrėkite — neišpilkite nė lašelio to gėrimo, kurį donas Bakchas atsiuntė mums gydyti visus kūno negalavimus ir dvasios kančias. Eikite su juo į priekį, sakau jums, kad visi galėtume matyti šventą kevalą, kuriame supiltas brangusis skystis.

Princas, kaip tarė, įėjo į namus; puikiai žinodamas kambarių išdėstymą, užbėgo laiptais, lydimas pažo, bergždžiai maldaujančio laikytis tylos, ir su visa triukšminga svita įpuolė į sužeistojo kambarį.

Jei jums yra tekę, kankinant baisiam skausmui, užmigti nuo stiprių migdomųjų vaistų, o paskui dėl triukšmo prabusti iš to nenatūralaus sustingimo, į kurį tie vaistai nugramzdino, tai jūs nesunkiai įsivaizduosite sero Džono Remornio išgąstį, nerimą ir nuo to dar padidėjusį skausmą, o jeigu turėsite galvoje, kad jį dar slėgė mintis apie jo paties duotą žiaurų pavedimą, gal būt, tuo metu jau vykdomą, tada suprasite, kaip baisiai jis pasijuto,— geriau būtų niekada nebeprabudęs. Dejonė, išsiveržusi sugrįžus sąmonei, buvo tokia gūdi, kad net triukšmadariai išsigandę nutilo. Nuo aukštų priegalvių nužvelgęs kambarį, prigužėjusį keistų žmogystų, kurios sudirgusiai jo vaizduotei pasirodė dar keistesnės, seras Džonas sumurmėjo pats sau:

— Vadinasi, viskas taip ir yra, šventasis raštas nemeluoja! Čia šėtonai, ir aš pasmerktas amžiams! Aplinkui nėra jokios ugnies, bet aš jaučiu ją. jaučiu savo krūtinėje. Ji taip dega, tarsi ten liepsnotų septyni žaizdrai.

Kol jis paklaikusiu žvilgsniu žvalgėsi aplinkui, stengdamasis bent kiek susivokti, Iviotas priėjo prie princo ir, puolęs prieš jį ant kelių, maldavo liepti savo palydovams pasišalinti.

— Toks triukšmas,— tarė jis,— gali nuvaryti mano šeimininką į kapus.

— Nebijok, Čiviotai,— atsakė hercogas Rotsėjus.— Net jeigu jis jau stovėtų ant mirties slenksčio, mes turime kuo jį išplėšti iš nelabojo nagų... Paduokite moliūgą, ponai.

— Tokioj būklėj net paragavimas jam mirtis,— tarė Iviotas.— Jeigu jis dabar išgers vyno, mirs.

— Tai turi išgerti kas nors kitas, jo užvadas, kad ligonis pagytų. Ir tesuteikia mūsų didysis valdovas Bakchas serui Džonui Remorniui paguodos, širdies atgimimo, plaučių grynumo ir proto gyvumo — pačių vertingiausių dovanų! O ištikimajam tarnui, kuris už jį išgers, prasidės pykinimas ir vėmimas, nervų išsekimas, migla akyse ir painiava mintyse — visa tai, ką mūsų didysis viešpats prideda prie savo dovanų, nes kitaip mes būtume perdaug panašūs į dievus. Ką pasakysi, Iviotai? Ar nebūsi tu tas ištikimasis tarnas, kuris išgers už savo poną į jo sveikatą? Išgerk, ir mes patenkinti išeisime, nes mūsų vasalo išroda, manding, išties pasibaisėtina.

— Aš padaryčiau viską, ką pajėgčiau,— tarė Iviotas,— kad tik išvaduočiau savo poną nuo gėrimo, kuris gali jį pražudyti, o jūsų šviesybę nuo minties, kad esate jo mirties kaltininkas. Bet štai žmogus, kuris atliks šį darbą labai noriai ir dar ačiū pasakys jūsų didenybei.

— Kas čia toks?— tarė princas.— Mėsininkas ir, rodos, tiesiai iš skerdyklos! Argi mėsininkai darbuojasi ir didžiojo pasninko išvakarėse? Fui, kaip jis atsiduoda krauju!

Tai buvo pasakyta apie Bontroną. Suglumintas triukšmo namuose, kur tikėjosi rasti tamsą ir tylą, ir apkvaišęs nuo vyno, kurio tokią daugybę buvo išgėręs, tasai nenaudėlis stovėjo tarpduryje ir spoksojo; jo buivolo odos striukė buvo aptaškyta krauju, o rankoje jis laikė kruviną kirvį ir atrodė toks kraupus ir siaubingas, kad net įsibrovėlius suėmė baimė ir pasišlykštėjimas.

Kai šiam negrabiam ir nuožmiam laukiniui prinešė moliūgo butelį ir jis godžiai ištiesė ranką, suteptą, kaip atrodė, krauju, princas sušuko:

— Veskite jį žemyn, niekšas neturi gerti mūsų akyse! Ir suraskite jam kitą indą, o ne šventą moliūgą, mūsų puotų emblemą. Geriausiai tiktų kiaulės lovys, jei būtų. Lauk jį iš čia! Ir nugirdykite kaip reikia už negeriantį šeimininką. O mane palikite su seru Džonu ir jo pažu. Ne, garbės žodis, to niekšo išvaizda man labai nepatinka.

Princo palydovai išėjo iš kambario, liko vienas Iviotas.

— Tur būt,— eidamas prie lovos pradėjo princas, visai kitu tonu, negu ligi tol,— tur būt, mano brangusis sere Džonai, mes atėjome ne laiku. Bet dėl to jūs pats kaltas. Jūs žinot mūsų seną įprotį ir pats rengėtės šventei, tačiau nuo Valentino dienos nepasirodėt akyse, o šiandien jau Užgavėnės. Jūsų nusišalinimas yra atviras maištas — taip jūs išduodat linksmybės karalių ir Moliūgo ordiną.

Remornis pakėlė galvą ir įsmeigė į princą blausų žvilgsnį, paskui linktelėjo Iviotui, kad paduotų gerti. Gavęs didelę taurę miežių arbatos, ligonis išgėrė godžiais gurkšniais, skubiai ir visas virpėdamas. Paskui keletą kartų siurbtelėjo gaivinančios esencijos, tokiam atvejui paliktos gydytojo, ir pamažu atitoko.

— Duokit, pažiūrėsiu pulsą, brangusis Remorni,— tarė princas,— aš šiek tiek išmanau tuos dalykus. Kaip? Jūs man tiesiat kairę ranką, sere Džonai? Tai prieštarauja tiek medicinos taisyklėms, tiek mandagumui.

— Dešinioji jau atitarnavo, jūsų didenybe,— burbtelėjo ligonis tyliu skausmingu balsu.

— Ką norit tuo pasakyti?— paklausė princas.— Aš žinau, kad jūsų tarnas Juodasis Kventinas neteko rankos, bet ir kaire jis galės prisivogti tiek, kad atsidurtų kartuvėse, taigi jo gyvenimas nedaug tebus pasikeitęs.

— Rankos, tarnaujant jūsų malonybei, neteko ne jis. Netekau jos aš. Džonas Remornis.

— Jūs?— tarė princas.— Jūs arba juokaujat, arba jūsų protas dar neprašviesėjo po migdomųjų vaistų.

— Net iš visų Egipto aguonų padarytas gėrimas,— tarė Remornis,— nepajėgtų nuslopinti mano sąmonės, kai žiūriu va čia.— Jis nuklojo sutvarstytą dešinę ranką ir atkišo prin-

cui.— Jei nuvyniotume,— tarė jis,— jūsų didenybė išvystų kruviną strampgalį — tiek beliko iš rankos, kuri visada buvo pasirengusi traukti kardą iš makščių, vos jūsų malonybei tarus žodį.

Rotsėjus pasibaisėjęs atšoko atgal.

— Už tai turi būti atkeršyta!— sušuko jis.

— Bent kiek jau atkeršyta,— tarė Remornis.— Atrodo, ką tik mačiau čia Bontroną... jeigu tik jis man nepasivaideno, kai prabudęs išvydau prieš akis pragaro vaizdą. Iviotai, pašauk tą biaurybę, žinoma, jeigu jis dar gali pasirodyti.

Iviotas pasišalino ir netrukus grįžo su Bontronu, išgelbėjęs jį nuo bausmės, jam ne tokios jau nemalonios,— nuo antro vyno butelio; pirmąjį jis buvo išmaukęs ir ne ką daugiau tepagirtėjęs.

— Iviotai,— tarė princas,— neleisk šitam galvijui artintis prie manęs. Mano siela traukiasi nuo jo su baime ir pasibiaurėjimu; jo išvaizda man tiek baisi, kad mane krečia šiurpas, tarsi matant šlykščią gyvatę, kurios bodiesi iš nejučių.

— Pirmiausia paklausykime, ką jis pasakys, milorde,— tarė Remornis.— Jis nekalbus — vargu ar rastum tylesnį, nebent vynmaišį. Ar susidorojai su juo, Bontronai?

Žiauruolis pakėlė kirvį, kurį vis dar laikė rankoje, ir švystelėjo ašmenimis žemyn.

— Gerai. Kaip tu pažinai tą žmogų? Naktis, man sakė, tamsi.

— Iš išvaizdos ir balso — apsirengimas, eisena, švilpavimas.

— Gana, eik! O tu, Iviotai, liepk duoti jam aukso ir vyno, kad pasisotintų jo gyvuliška prigimtis... Eik! Ir tu drauge su juo.

— O ką nužudė?— paklausė princas, kuriam praėjo siaubas ir šleikštulys, kai tik žudikas pasišalino.— Tikiuosi, kad tai tik pokštas? Jei ne, aš turiu pavadinti tokį žingsnį neapgalvotu ir žiauriu. Kam gi teko skaudi dalia būti paskerstàm šio šlykštaus vergo ir kraugerio?

— Žmogui, ne ką geresniam už jį patį,— tarė sužeistasis,— niekingam amatininkui, kuriam tačiau likimas lėmė padaryti Remornį luošiu — velniai griebtų niekingą jo sielą! Ir niekinga jo mirtis tiek teapmalšins mano kerštą, kiek lašas vandens gaisrą. Aš kalbėsiu trumpai, nes mano mintys vėl ima krikti,— tik būtinybė dar laiko jas krūvoj, kaip strėlinė strėles. Jūs esate pavojuje, milorde, aš tikrai žinau. Jūs užgavote Duglą ir įžeidėte savo dėdę... Be to, užsitraukėte tėvo rūstybę, kas, beje, būtų niekis, jeigu ne visa kita.

— Aš gailiuosi, kad užrūstinau tėvą,— tarė princas, visai užmiršęs tokį nereikšmingą įvykį, kaip amatininko nužudymas, vos tik kalba palietė svarbesnį dalyką.— Bet jeigu būsiu gyvas, Duglo galia bus palaužta, ir nedaug naudos turės Olbenis iš savo gudrumo.

— Jeigu. Milorde,— tarė Remornis,— su tokiais priešais, kaip jūsų, negalima pasikliauti jokiais „jeigu" nei „bet"— jūs iš karto turite pasirinkti: nužudyti ar žūti pačiam.

— Ką čia kalbat, Remorni? Jūs karščiuojat ir kliedit,— pasakė hercogas Rotsėjus.

— Ne, milorde,— tarė Remornis,— kad ir kaip būčiau įsiaudrinęs, mintys, kurios dabar skrieja mano sąmonėje, yra blaivios. Galimas daiktas, kad gailestis dėl prarastos rankos varo mane į pašėlimą, o nerimas dėl jūsų didenybės skatina mane įžūliems kėslams. Bet mano protas, kuriuo dangus teikėsi mane apdovanoti, yra kuo šviesiausias, kai sakau jums, kad jei norite kada nors užsidėti Škotijos karūną.. ką ten, jei norite dar kartą sulaukti švento Valentino dienos, jūs turite...

— Ką gi aš turiu padaryti, Remorni?— išdidžiai paklausė princas.— Tikiuosi, nieko, kas mane pažemintų?

— Jei kruvini mūsų šalies metraščiai byloja teisybę, tai toks žygis, aišku, nepažemins Škotijos princo, bet linksmybių ir karnavalo princą gali sukrėsti.

— Tu esi labai griežtas, sere Džonai Remorni,— nepatenkintas tarė Rotsėjus,— bet tavo skriauda, patirta tarnaujant mūsų labui, duoda tau teisę mums priekaištauti.

— Milorde Rotsėjau,— tarė riteris,— chirurgas, tvarstęs man šį sužalotą strampą, sakė, kad juo labiau man skaudės nuo jo peilio ir prideginimo, juo greičiau pagysiu. Taip ir aš nesvyruodamas užgausiu jūsų jausmus, nes tokiu būdu gal padėsiu jums greičiau susiprotėti, ko reikia jūsų saugumui. Jūsų didenybė pernelyg ilgai gyvenote linksmai pramogaudamas. Laikas jums tapti vyru ir politiku, arba jus sutrėkš kaip drugelį ant tos gėlės, apie kurią sukiojatės.

— Man rodos, aš suprantu jūsų požiūrį, sere Džonai; jums atsipyko linksmas pramogavimas, bažnytininkų vadinamas nedorybe, ir ėmėte ilgėtis rimto nusikaltimo. Žmogžudystė ar piautynės pagerintų lėbavimo skonį kaip alyvuogė suteikia pikantiškumo vynui. Bet patys blogiausi mano poelgiai — tik linksmi pokštai; aš neturiu polinkio kruvinam amatui, ir man šlykštu klausytis apie nužudymą net paties niekingiausio niekšo. Jei aš kada įžengsiu į sostą, tai manau panašiai kaip tėvas atsižadėti savo vardo ir Briuso atminimui pasivadinti Robertu. na, o tada kiekvienas vaikinas Škotijoje viena ranka laikys butelį vyno, o kita — apglėbęs mergaitę, ir vyriškumas bus išbandomas bučiniais bei taurėmis, o ne durklais ir kirviais. O ant mano kapo bus užrašyta: „Čia ilsisi Robertas, ketvirtasis šio vardo karalius. Jis nelaimėjo kautynių, kaip Robertas Pirmasis, į karalius jis iškilo ne iš grafų, kaip Robertas Antrasis, nesteigė bažnyčių, kaip Robertas Trečiasis — jis tenkinosi tuo, kad gyveno ir mirė kaip linksmų vyrukų karalius!" Iš visų savo protėvių, karaliavusių du šimtmečius, aš norėčiau varžytis tik su vienu, nes tasai

Koulas, senasis karalius,
Gėrė iš molio taurelės.

— Maloningasai milorde,— tarė Remornis,— leiskite priminti jums, kad jūsų nekaltos išdaigos sukelia skaudžias pasekmes. Jei aš būčiau netekęs rankos mūšyje, siekdamas jūsų malonybei pergalės prieš galingus priešus, man nebūtų apmaudu. Bet šalmą ir šarvus iškeisti į chalatą ir naktinę kepuraitę dėl kažkokių niautynių..

— Ir vėl tu pradedi, sere Džonai!— nutraukė lengvabūdiškasis princas.— Argi gražu visą laiką kaišioti kruviną ranką man į akis, kaip Geskholo šmėkla savo galvą serui Viljamui Volesui? Atsipeikėk, žmogau, juk tu elgiesi paikiau už patį Fodioną, nes anam Volesas iš pykčio nukirto galvą, o aš... aš mielai pridėčiau tau ranką, jeigu būtų įmanoma. Bet klausyk, kadangi tai neįmanoma, aš padirbdinsiu tau geležinę, kokią turėjo senasis riteris Karslodžis: jis sveikinosi su draugais, glamonėjo žmoną, kovėsi su priešininkais, žodžiu, darė viską, ką galima daryti su gyva ranka tiek ginantis, tiek puolant. Patikėk, Džonai Remorni, mes turime daug ko nereikalingo. Žmogus gali matyti viena akimi, girdėti viena ausimi, liesti viena ranka, užuosti viena šnerve, ir man, pavyzdžiui, netelpa galvoje, kuriam galui mums visko duota po du, nebent atsargai — netekus arba susižalojus.

Seras Džonas Remornis dusliai suvaitojo ir nusigręžė nuo princo.

— Ne, sere Džonai,— tarė princas,— aš nejuokauju. Tu ne blogiau už mane žinai Geležinrankį Karslodžį — juk jis tavo kaimynas. Jo laikais šį sudėtingą įtaisą galėjo pagaminti tik Romoje, bet kertu lažybų iš šimto auksinių, kad jeigu parodytume ją Perto ginklakaliui Henriui Vindui, jis padarytų kitą, nė kiek ne blogesnę, negu visi Romos kalviai su visų kardinolų palaiminimu.

— Aš kirsčiau su jumis lažybų, milorde,— atsakė su kartėliu Remornis,— bet dabar ne laikas kvailystėms... Jūs atleidote mane iš tarnybos jūsų dėdės įsakymu?

— Tėvo,— atsakė princas.

— Kuriam jūsų dėdės norai yra įsakymai,— atšovė Remornis.— Aš paniekintas, mane meta lauk, kaip aš galėčiau išmesti savo dešinės rankos pirštinę, kuri dabar nebereikalinga. Tačiau nors aš praradau ranką, mano galva gali dar jums pasitarnauti. Gal jūsų malonybė teiktųsi manęs išklausyti, aš tarsiu tik keletą itin svarbių žodžių, nes pavargau ir jaučiu, kad jėgos senka.

— Kalbėk, ką nori,— tarė princas,— tavo skriauda įpareigoja mane išklausyti, tavo kruvinas strampas yra tarsi skeptras, prieš kurį turiu nusilenkti. Kalbėk gi, tik nepiktnaudžiauk be saiko privilegija.

— Aš kalbėsiu trumpai, tiek dėl jūsų, tiek dėl savęs paties, juo labiau kad nedaug ką turiu pasakyti. Duglas skubiai šaukia krūvon savo vasalus. Jis ketina karaliaus Roberto vardu surinkti trisdešimt tūkstančių karių pasienyje, o paskui, stojęs šios kariuomenės priešakyje, atžygiuoti į šalies gilumą ir pareikalauti, kad hercogas Rotsėjus suteiktų, arba, teisingiau, grąžintų jo dukrai hercogienės teises. Karalius Robertas sutiks su visomis sąlygomis, kad tik išsaugotų šalyje taiką. Kaip pasielgs hercogas?

— Hercogas Rotsėjus brangina taiką,— išdidžiai tarė princas,— bet niekada nebijojo karo. Jeigu Duglas nori priversti, kad vėl priimčiau tą pasipūtėlę prie savo stalo ar į savo lovą, pirma tegul pasidaro Škotijos karaliumi.

— Leiskime, kad taip. Bet tai ne pats baisiausias pavojus, nes žygis bus atviras — juk Duglas neveikia slapčiomis.

— O kas yra tas baisiausias pavojus, dėl kurio mes niemiegam tokiu vėlyvu metu? Aš pavargęs, tu sužeistas, ir netgi žvakės blėsčioja tarsi pailsusios nuo šnekų.

— Pasakykite man — kas valdo Škotiją?— tarė Remornis.

— Karalius Robertas Trečiasis,— atsakė princas, kilstelėdamas skrybėlę.— Ir tebūnie jam lemta kuo ilgiau laikyti skeptrą.

— Tebūnie, ir amen,— atsiliepė Remornis.— Bet kas valdo Robertą ir kas viską diktuoja gerajam karaliui?

— Milordas Olbenis, pasakytum,— tarė princas.— Taip, kas tiesa, tai tiesa: mano tėvas beveik visur klauso savo brolio patarimų, bet negalime jo peikti už tai, nes lig šiolei nedaug paramos jis tegavo iš sūnaus.

— Padėkime jam dabar, milorde,— tarė Remornis.— Aš saugau baisią paslaptį. Olbenis pradėjo mane kalbinti, kad dėčiausi su juo ir atimčiau gyvybę jūsų didenybei! Jis siūlo visiškai atleisti už praeitį ir žada didelių malonių ateičiai.

— Ką čia kalbi, žmogau? Atimti man gyvybę! Tu, tur būt, norėjai pasakyti — karūną? Bet ir tai būtų šventvagystė! Jis ir mano tėvas — tikri broliai, jie sėdėjo ant kelių vienam tėvui... viena motina glaudė juos prie savo krūtinės. Liaukis, girdi? Kokiom nesąmonėm tu gali patikėti karščiuodamas!

— Patikėti!— pakartojo Remornis.— Man naujiena, kad mane vadina lengvatikiu. Bet, gundydamas mane, Olbenis pasirinko tarpininku tokį žmogų, kuriam patikės kiekvienas, jei kalba užeis apie piktus kėslus... Net vaistai, pagaminti jo ranka, trenkia nuodais.

— Na, šitas vergas apšmeiš ir šventąjį,— atkirto princas.— Tave tiesiog apmulkino, Remorni, kad ir kaip tu gudrus. Mano dėdė Olbenis yra garbėtroška ir su mielu noru įsigytų sau ir savo šeimai tiek valdžios ir turto, kiek jam toli gražu nedera. Bet manyti jį norint nuversti nuo sosto.. arba nužudyti savo broliasūnį. Fui, Remorni! Neversk manęs prisiminti senos patarlės... Ir tu kalbi, remdamasis ne žinojimu, o spėlionėmis.

— Jūsų didenybė baisiai klystate, turiu jums pasakyti. Hercogas Olbenis yra nekenčiamas už gobšumą ir savanaudiškumą, o jūsų didenybę visi, tur būt, labiau myli, negu...

Remornis nutilo. Princas ramiai pabaigė sakyti už jį:

— Mane labiau myli, negu gerbia? Tai man tik malonu, Remorni.

— Na, šiaip ar taip,— tarė Remornis,— jus labiau myli, negu bijo, o princui tai nėra saugu. Bet duokite man riterio garbės žodį, kad neužsirūstinsite ant manęs, jei ką padarysiu jūsų labui. Paveskite man savo antspaudą, kad galėčiau jūsų vardu burti draugus, ir hercogas Olbenis daugiau nebeturės įtakos dvare, nebent tada, jeigu rankos plaštaka, dar neseniai buvusi to strampo gale, priaugtų ir imtų veikti kaip seniau, paklusdama mano proto įsakymams.

— Bet tu neišdrįsk teptis rankų karaliaus krauju,— griežtai tarė princas.

— O, milorde, nieku būdu. Kraują lieti nėra reikalo. Gyvybė gali, ne, privalo užgesti pati savaime. Neįpilkite alie-

jaus į žibintą, pastatykite jį ant vėjo, ir šviesa virpėdama užges. Žmogus gali numirti ir nenužudytas.

— Teisybė. Aš apie tai nepagalvojau. Taigi, tarkime, mano dėdė Olbenis nustoja gyvenęs — manau, kad taip reikia išsireikšti? Kas gi tada valdys Škotiją?

— Robertas Trečiasis, sutinkant, pritariant ir palaikant išmintingam ir galingam hercogui Rotsėjui, karalystės valdytojui ir alter ego[1], kurio naudai gerasis karalius, valstybės valdymo bėdų ir rūpesčių nualintas, ko gero, savo noru išsižadės sosto. Tad tegyvuoja mūsų šaunusis jaunas valdovas, karalius Dovydas Trečiasis!

Ille, manu fortis,
Anglis ludebit in hortis.[2]

— O mūsų tėvui ir pirmtakui,— tarė Rotsėjus,— ar bus leista gyventi kaip vienuoliui ir melstis už sūnų, kuris suteiks jam malonę atsigulti į kapą ne anksčiau, negu savaime ateis laikas? O gal ir jam lemta patirti tokį pat abuojumą, dėl kurio žmonės nustoja gyvenę? Ar neteks iškeisti kalėjimo ar panašios į kalėjimą vienuolyno vienutės į ramią ir tamsią celę, kur, kaip sako dvasininkai, nurimsta nedoréliai ir nuvargę atgula poilsio?

— Jūs juokaujate, milorde,— atsakė Remornis.— Darydami skriaudą geram senam karaliui, prieštarautume politikos ir gamtos dėsniams.

— Kam to bijoti,— atsakė didžiai nepatenkintas princas,— kai visas tavo planas — prieštaraujantis gamtos dėsniams nusikaltimas, skatinamas trumparegiško garbės troškimo? Jau ir dabar, kai Škotijos karalius gali laikyti iškėlęs nesuteptą ir garbingą vėliavą, jis tik vargais negalais tepajėgia suvaldyti savo kilmingus baronus, tai kas gi eis paskui princą, susitepusį dėdės krauju ir tėvo įkalinimu? Žinai, brolau, tavo klastybės galėtų papiktinti ir stabmeldžių vaidilą, nekalbant jau apie krikščioniškos šalies karališkąją tarnybą! Tu buvai mano auklėtojas, Remorni, ir, gal būt, už

[1] Antrajam „aš" (lot.).

[2] O tas, kas turi tvirtą ranką, žais nuošaliuose soduose (lot.).

daugelį tų kvailysčių, kurias man prikiša, teisingiau būtų kaltinti tave, davusį man blogą pavyzdį ir klaidingus pamokymus. Galimas daiktas, kad jeigu ne tu, aš nestovėčiau vidurnakty su šiuo juokdarišku drabužiu,— jis nužvelgė savo rūbą,— ir nesiklausyčiau garbėtroškiško ir nusikalstamo pasiūlymo nužudyti dėdę ir nuversti nuo sosto geriausią tėvą pasaulyje. Žinia, ne vien dėl tavo, bet ir dėl savo kaltės aš pasinėriau taip giliai begėdiškumo liūne, ir būtų neteisinga, jei už tai bausmė kristų tau vienam. Bet išdrįsk tik dar kartą pradėti tokią kalbą, tai gausi atsisveikinti su gyvybe. Aš atskleisiu tavo kėslus tėvui, Olbeniui. visai Škotijai! Kiek yra šalies turguose kryžių, ant kiekvieno bus prikalta po gabalą išdaviko kūno, išdrįsusio duoti tokį baisų patarimą Škotijos sosto įpėdiniui! Bet aš noriu manyti, kad šiandien taip kalbi dėl karščio, deginančio tave, ir nuodingų vaistų, veikiančių tavo smegenis, o ne todėl, kad būtum taip sumanęs ir pasiryžęs.

— Tikrai, milorde,— tarė Remornis,— jeigu ką pasakiau, kas galėjo taip įširdinti jūsų didenybę, tai vis per didelį uolumą ir per nuovokos nustojimą. Žinia, iš visų žmonių man mažiausiai terūpi siekimas asmeniškos naudos ir garbės! Nes viskas, ko galiu tikėtis ateityje — tai iškeisti ietį ir balną į maldaknygę ir klausyklą. Lindoro vienuolynas gaus priimti suluošintą ir nusigyvenusį riterį Remornį, kuris, turėdamas daug laisvo laiko, galės mąstyti apie šventraščio žodžius: „Nepasikliauk princais"

— Ką gi, ketinimas geras,— tarė princas,— ir mes nedelsdami padėsime jį įgyvendinti. Mūsų išsiskyrimas, galvojau, bus tik trumpalaikis, dabar matau, jog turime išsiskirti amžiams. Po tokio pokalbio, kuris dabar vyko tarp mūsų, mums reikia gyventi atskirai. Bet Lindoro vienuolyną ar kitą prieglobstį, kuris priims tave, mes gausiai apdovanosime ir aukštai pagerbsime savo malonėmis... O dabar, sere Džonai Remorni, miegok... Miegok ir pamiršk tą nelemtą pokalbį, nes, manau, taip kalbi ne iš širdies, o tik karščiuodamas nuo ligos ar vyno. Pašviesk man ligi durų, Iviotai.

Pažas atsišaukė, ir nuo jo balso išbudo princo bendrai, kurie, išvargę besiduodami per naktį, miegojo prieškambaryje ir ant laiptų.

— Ar yra nors vienas jūsų blaivus?— paklausė hercogas Rotsėjus, su pasidygėjimu apžvelgdamas savo palydą.

— Mes ištikimi linksmybių karaliui.

— Vadinasi, prisiputę kaip galvijai,— tarė princas.

— Stengiamės neatsilikti nuo jūsų didenybės,— atsakė vienas.— Na, o jei kiek ir atsilikome nuo savo princo, užteks gurkštelėti gurkšnį, kitą.

— Nutilk, galvijau!— pertraukė jį hercogas Rotsėjus.— Tai nėra nė vieno blaivaus?

— Yra vienas, mano kilnusis valdove,— pasigirdo atsakas,— yra čia vienas netikėlis, anglas Votkinsas.

— Prieik arčiau, Votkinsai, palaikyk fakelą. Paduok man apsiaustą.. taip, ir kitą skrybėlę, o šitą šlamštą mesk šalin...— Princas nusviedė savo plunksninę karūną.— O, kad aš galėčiau taip pat lengvai atsikratyti visų savo kvailybių! Votkinsai, palydėsi mane tu vienas. O kiti baikit lėbavę ir nusivilkite savo juokdariškus drabužius. Šventė pasibaigė. Prasideda didysis pasninkas.

— Mūsų karalius išsižada savo karūnos anksčiau, negu paprastai tokią naktį,— tarė vienas iš būrio pabaldų.

Bet princas nesileido į kalbas, todėl visi, kas tik buvo įgėrę, kiek įmanydami stengėsi dėtis blaivūs ir visa naktibaldų gauja dabar atrodė taip, kaip atrodo padorūs žmonės, užklupti begeriant, kada jie stengiasi pasirodyti blaivesni už blaivius. Princas tuo tarpu, skubiai pasikeitęs drabužius, žengė durų link paskui vienintelį blaivų žmogų iš savo palydos, bet tuoj pat vos nesugriuvo, užkliuvęs už drybsančio Bontrono..

— Kas čia dabar? Šitas šlykštynė vėl čia man painiojasi!— tarė jis su pasibiaurėjimu ir pykčiu.— Ei, vyrai! Įmeskite niekšą į arklių girdyklą, tegu jis nors kartą gyvenime švariai nusiprausia.

Vykdydami įsakymą, vyrai nutempė Bontroną į kiemą prie girdyklos ir ėmė jį murkdyti į vandenį, o Bontronas

nepajėgė priešintis, tik stenėjo ir šnopštė tarsi dvesiantis šernas; princas tuo tarpu ėjo keliu į jam skirtą rezidenciją vadinamuosiuose Konsteblio Namuose, rūmuose, kurie nuo seno priklausė grafams Erolams. Norėdamas išblaškyti nemalonias mintis, princas paklausė savo palydovo, kodėl tas nepasigėrė, kada visi kiti vos bepastovi.

— Jūsų malonybei leidus,— atsakė anglas Votkinsas,— aš prisipažįstu, kad visada išlieku blaivus, kai jūsų didenybė pageidauja matyti savo palydą girtutėlaitę; aš manau, kad man nedera pasigerti kartu su škotais, nes jie ir blaivūs mane vos pakenčia, o jeigu visi pasigersime, aš, ko gero, drėbtelsiu jiems atvirai, ką apie juos galvoju, ir jie už tai suvarys man tiek peilių, kiek tik turės.

— Vadinasi, tu esi nusprendęs laikytis nuošaly, kai mano namuose puotaujama?

— Jums leidus, taip. Nebent jūsų šviesybė panorėtų duoti įsakymą savo svitai pabūti vieną dieną blaiviai, kad Vilas Votkinsas galėtų prisigerti be baimės dėl savo gyvybės.

— Gali taip pasitaikyti. Kur tu tarnauji, Votkinsai?

— Arklidėse, jūsų didenybe.

— Pasakyk mūsų čemberlenui, kad tave paskirtų nakties sargybiniu. Man patinka tavo santūrumas — visai nebloga turėti namuose vieną blaivų žmogų, nors jis negeria, tik bijodamas mirties. Laikykis arčiau mūsų asmenio ir tu įsitikinsi, kad blaivumas — tobula dorybė.

Tuo tarpu prie sergančio sero Džono Remornio sielvartų prisidėjo nauja rūpesčių ir baimių našta. Jo mintys, ir taip jau pasklidos nuo migdomųjų vaistų, dar labiau susijaukė, kai tik išėjo princas, kuriam esant, didžiulėmis valios pastangomis jis dar šiaip taip tvardėsi. Kalbėdamasis su svečiu, ligonis turėjo aiškią sąmonę, o dabar jinai vėl pradėjo drumstis. Liko tik miglotas nujautimas, kad jo laukia didelis pavojus — juk jis padarė princą savo priešu ir išdavė jam paslaptį, per kurią gali ir galvą prarasti. Nenuostabu, kad tokiam ligoniui — tiek dvasios, tiek kūno,— galėjo pasisapnuoti, arba teisingiau, karščiuojančioms jo smegenims, veikiamoms opiumo, galėjo pasivaidenti keisčiausi vaizdi-

niai. Jam pasirodė, kad prie jo lovos stovi karalienės Anabelos šmėkla ir reikalauja pasakyti, ką jis padaręs iš jaunuolio, kurį ji atidavė jo globai nuoširdų, dorą, linksmą ir nekaltą.

— Tu gi padarei jį lengvabūdišką, patvirkusį, nedorą,— kalbėjo blyški karalienės šmėkla.— Bet aš dėkoju tau, Džonai Remorni, nors tu esi nedėkingas, sulaužei savo žodį ir nepateisinai mano vilčių. Tavo neapykanta padarys nekenksmingą tą blogį, kurį atnešė jaunuoliui tavo draugystė. Aš tikiuosi, kad dabar, kai tu jau nebe jo patarėjas, sunki bausmė žemėje pelnys mano nelaimingam sūnui nuodėmių atleidimą ir atkels jam vartus į geresnį pasaulį.

Remornis ištiesė rankas į savo geradarę, stengdamasis ištarti atgailos ir pasiteisinimo žodžius, bet šmėklos veidas patamsėjo, pasidarė rūstus, ir Remornis išvydo, kad čia ne karalienė, o Juodasis Duglas, rūškanas ir didus; paskui jo vieton stojo nuliūdęs ir išsigandęs karalius Robertas, susisielojęs dėl artėjančio karališkos šeimos žlugimo, paskui — būrys keisčiausių žmogystų, biaurių ir kartu juokingų, kurios vaipėsi, kraipėsi, raitėsi, vis keisdamos pavidalą, tarsi tyčiodamosi iš ligonio pastangų suvokti, kokios jos yra iš tikrųjų.

AŠTUONIOLIKTAS SKYRIUS

Auksinis kraštas, kur įstatymai nesaugo mūsų.

Baironas

Pelenų dienos rytas išaušo pilkšvas ir niaukus, kaip visada tuo metų laiku Škotijoje, kur ankstyvojo pavasario mėnesiais būna blogi ir niūrūs orai. Tą dieną šaltis smarkiai spaudė, ir pertiečiams norėjosi ilgiau pamiegoti po vakarykščių ūžavimų. Tik visai valandai praėjus nuo aušros, Perto gyventojai pradėjo rodyti šiokį tokį gyvumą, todėl,

saulei jau gerokai pakylėjus, vienas miestelėnas, skubėdamas į pirmąsias mišias, pamatė nelaimingąjį Oliverį Praudfiutą, gulintį kniūpsčią skersai griovio,— jis tebetįsojo, kaip parpuolęs, kai jam trenkė (ką skaitytojai lengvai gali įsivaizduoti) Entonis Bontronas, Džono Remornio parankinis.

Tas ankstyvasis miestelėnas buvo Alenas Grifinas, taip pramintas dėl to, kad laikė nakvynės namus su grifo iškaba; į jo šauksmą pirmiausia atbėgo vienas kitas kaimynas, o paskui — vis daugiau ir daugiau miestelėnų. Iš pradžių, kai pažino buivolo odos striukę ir raudoną plunksną ant šalmo, visi suūžė, jog čia užmuštas guli stotingasis Smitas.

Šitas klaidingas girdas gana ilgai nebuvo paneigtas, nes „Grifo" šeimininkas, kuris pats buvo magistrato narys, jokiu būdu neleido paliesti ar apversti lavono, kol laukė ateinant beilio Kreigdeilio, todėl veido niekas nė nematė.

— Pažeista šlovingojo mūsų miesto garbė,— tarė Grifinas,— ir jeigu čia tikrai guli narsusis kalvis iš Vindo, ne pertietis bus tas, kas gailėsis savo galvos ar žemės ir nenorės už jį atkeršyti. Pažvelkite, nedorėliai užmušė jį iš užpakalio; nei Perte, nei dešimt škotiškų mylių aplinkui nėra tokio dvariūno ar prastuolio, tokio žemumos gyventojo ar kalnėno, kuris drįstų, kokio nors kėslo vedamas, susitikti su juo akis į akį. O, narsieji Perto vyrai! Tai niekšinga ir klastinga ranka nuskynė iš jūsų tarpo gražiausią žiedą.

Minia, kuri vis augo ir augo, įtūžusi ėmė šurmuliuoti.

— Mes paimsime jį ant pečių,— tarė stipruolis mėsininkas,— ir nunešime į dominikonų vienuolyną parodyti karaliui.

— Taip, taip,— pritarė vienas kalvis,— jokios sklendės, jokie užtvarai nesukliudys mums prieiti prie karaliaus; nei vienuoliai, nei mišios nepalenks mūsų ryžto. Geresnio už jį ginklų kalėjo nebuvo ir nebus.

— Pas dominikonus, eime pas dominikonus!— ėmė šauk ti aplink susirinkusieji.

— Klausykit, pertiečiai,— tarė kitas gyventojas,— mūsų karalius yra geras karalius ir myli mus kaip savo vaikus.

Tik Duglas ir hercogas Olbenis neleidžia karaliui Robertui išgirsti jo liaudies negandų.

— Argi mes turime būti žudomi mūsų pačių gatvėse dėl to, kad mūsų karaliaus širdis tokia romi?— paklausė mėsininkas.— Briuso laikais buvo kitaip. Jeigu karalius mūsų neužstos, mes patys save apginsime. Skambinkite varpais nelaimę, visais vario varpais. Šaukite kovos šūkį. Jokios pagailos nebus! Kilkite į žygį už Sent Džonstoną!

— Taip,— sušuko dar vienas miestelėnas,— einame į Olbenio ir Duglo pilis, sudeginsime jas iki pamatų. Te gaisrai praneša iš arti ir toli, kad Pertas moka atsikeršyti už narsųjį Henrį Govą! Kiek kartų jis stojo į kovą už šlovingojo miesto teises — parodykime, kad mes galim atkeršyti už jo skriaudą. Ei, ei! Narsieji pertiečiai! Kilkit į žygį už Sent Džonstoną!

Šitas šūkis, rinkimosi draugėn slaptažodis, visiems gerai žinomas, tačiau girdimas retai, tik tada, kai ištinka kokia sumaištis, dabar ėjo iš lūpų į lūpas, ir keletas aplinkinių varpinių, kurias įniršę užėmė pertiečiai, kai kur kunigams leidus, kai kur visai nepaisydami jų draudimo, ėmė skambinti visais varpais ir skelbti negandą. Varpai buvo mušami kitu ritmu, negu paprastai, taip sakant, „atbulai".

Minia vis gausėjo, varpai skambėjo garsiau ir garsiau, o Alenas Grifinas, stambus vyras, gerbiamas tiek aukštuomenės, tiek prastuomenės, tolydžio vaikščiojo aplink lavoną ir žemu balsu šaukė smalsuoliams atsitraukti ir palaukti magistratų atvykstant.

— Turim viską daryti tvarkingai, gerbiamieji, pirmenybę privalom duoti magistratams. Juos išrinkome ir miesto tarėjais paskyrėme, jie visi geri ir ištikimi vyrai,— te nesako niekas, kad mes be reikalo maištaujame ir karaliui ramybę drumsčiame. Stovėkite ramiai, palikite vietos, nes jau ateina beilis Kreigdeilis, o su juo ir garbusis Saimonas Gloveris, kuriam šlovingasis mūsų miestas tiek daug yra skolingas. Aiman, aiman, mielieji miestelėnai. Gražioji jo dukra dar vakar naktį buvo sužadėtinė, o šį rytą jau našle pavirto, dar žmona nespėjusi pabūti.

Šie užuojautos žodžiai tarsi alyvos šliūkštelėjo į minios rūstybės ugnį, ir gailavimai pasidarė dar garsesni, nes subėgo daugybė moterų, kurios prisidėjo prie vyrų šauksmų.

— Taip, taip, kilkite į Sent Džonstono žygį! Už gražiąją Perto mergelę, už šaunųjį Henrį Govą! Kilkite visi alei vieno, nedrebėkite dėl savo kailio! Į arklides, į arklides — raitelis be arklio ne karys! Arklininkus ir jomenus užkapokite! Arklius užmuškite, sužalokite, subadykite. Niekšus ginklininkus ir pažus nukaukite. Tegu pasipūtėliai riteriai sutinka mus pėsti, kad tokie drąsūs!

— Kur tau jie išdrįs, kur tau,— atsakė vyrai,— jų stiprybė — tai arkliai ir šarvai, o dabar šitie nedėkingi ir pasipūtę nenaudėliai jausis nedrąsiai, nes nužudė tokį šarvų meistrą, kuriam nėra lygaus nei Milane, nei Venecijoje. Už ginklų, už ginklų, narsieji miestelėnai! Kilkite į Sent Džonstono žygį!

Taip jiems bešūkaujant, magistratai ir aukštesniojo luomo atstovai su vargu pasidarė sau vietos, kad galėtų apžiūrėti lavoną. Jie buvo atsivedę miesto raštininką oficialiam protokolui surašyti, arba, kaip sakoma, sustatyti aktui, kokiomis aplinkybėmis lavonas buvo rastas. Minia šią atvangą priėmė oriai ir nuolankiai, nes toks jau škotų tautos būdas,— jie moka susitvardyti, bet tada darosi dar pavojingesni, nes vis tiek nepripažįsta jokių nuolaidų ir tik sutinka kantriai palaukti, jeigu reikia, kad kerštą galėtų kuo geriau įvykdyti. Savo magistratus susirinkusieji sutiko garsiais šūksniais, taip išreikšdami troškimą atkeršyti, o kartu ir pagarbiai sveikindami savo užtarytojus, kurių vadovaujami vylėsi patenkinti tą troškimą teisingu ir teisėtu būdu.

Kol sveikinimai skambėjo minioje, kuri dabar jau buvo užpildžiusi visas gretimas gatves ir godžiai gaudė bei kitiems skelbė šimtus įvairiausių naujienų, miesto tėvai liepė pakelti lavoną, norėdami geriau jį apžiūrėti, ir, kai pamatė teisybę, garsiai visiems paaiškino, kad čia guli nužudytas ne ginklininkas iš Vindo, pelnytai gerbiamas visų miesto gyventojų dėl puikiųjų savo dorybių, kurios tais laikais buvo didžiai vertinamos, o žmogus, nenusipelnęs tokios vi-

suotinės pagarbos, nors ir turėjo visuomenėje šiokį tokį svorį,— linksmasis kepurininkas Oliveris Praudfiutas. Išgirdus visai kitokią žinią, kad užmuštas ne Henris Govas, teisingasis ir narsusis jųjų draugas, žmonių pasipiktinimas atslūgo, tačiau jeigu vargšelį Oliverį būtų iš karto pažinę, kerštо šauksmas, be jokios abejonės, būtų buvęs toks pat vieningas, nors gal ne taip kupinas pykčio, kaip dėl Henrio Vindo. Kai ta visai netikėta žinia perbėgo minią, kai kas net šyptelėjo,— matyt, nuo baisybės iki juokingumo tėra tik vienas žingsnis.

— Be abejo, žudikai palaikė jį Henriu Smitu,— tarė Grifinas,— ir jam dabar tai būtų didelė paguoda.

Bet tuo metu atvyko dar vienas asmuo, ir vėl sugrąžino scenai didžiai tragišką charakterį.

DEVYNIOLIKTAS SKYRIUS

Koks ten šėtonas skambina varpais?
Pabus gyventojai...

Šekspyras, „Otelas"

Baisus gandas, aplėkęs miestą, ir netrukus po to suskambę nelaimės varpai, sukėlė visuotinį siaubą. Didikai ir riteriai su savo svitomis skubėjo į rinkimosi vietas, iš kurių geriau atremti priešą; pavojaus signalas pasiekė ir karaliaus rezidenciją, kur jaunasis princas atėjo vienas iš pirmųjų ginti karaliaus, jei prireiks. Praeitos nakties scena stojosi jam prieš akis, ir, prisiminęs krauju apsitaškiusį Bontroną, jis suvokė, nors ir ne visai aiškiai, jog yra kažkoks ryšys tarp galvažudžio Bontrono ir visos tos sumaišties. Tačiau tada netikėtas pokalbis su seru Džonu Remorniu padarė jam tokį įspūdį, kad nugirsti žodžiai apie žmogžudystę jam visiškai išėjo iš galvos, ir dabar jis tik prisiminė, kad kažkas kažką nužudė. Jis vien dėl tėvo apsiginklavo ir pašaukė prie ginklo savo žmones, kurie su nublizgintais šarvais ir

su ietimis rankose atrodė visai kitaip, negu praeitą naktį, kada girti linksmai garbino Bakchą. Senasis geraširdis monarchas sutiko šį sūnaus meilės įrodymą su dėkingumo ašaromis ir išdidžiai pristatė savo sūnų broliui Olbeniui, kuris atėjo kiek vėliau. Jis paėmė juos abu už rankų.

— Dabar mes esame trys Stiuartai,— tarė jisai,— neišskiriami kaip šventasis dobilas trilapis; sako, kas nešiojasi tą šventą žolyną, tas nebijo piktų kerų,— taip ir mums, kol galime pasitikėti vienas kitu, nebaisios jokios klastos nei jokie priešai.

Brolis ir sūnus pabučiavo maloningąją Roberto Trečiojo ranką, o jisai irgi paspaudė juodviem rankas, išreikšdamas pasitikėjimą jų atsidavimu. Jaunuolis bučiavo tėvo ranką šį kartą iš širdies, tačiau brolis prisilietė lūpomis visai kaip išdavikas Judas.

Tuo pačiu metu švento Jono bažnyčios varpas pranešė apie nelaimę ir Kerfju gatvės gyventojams. Saimono Gloverio namuose senoji Dorotė Glover (taip ją vadino pagal amatą, kuriuo ji vertėsi, šeimininko globojama) pirmoji išgirdo nelaimės gausmą. Visomis kitomis progomis ji būdavo kiek apykurtė, bet blogas naujienas it koks peslys maitą kaip mat užuosdavo. Dorotė, kaip ir didžiuma žmonių iš žemesniųjų sluoksnių, labai mėgo rinkti ir skleisti liūdnas žinias, nors taip buvo labai stropi, ištikima ir prieraiši būtybė. Tokių žmonių šiaip niekas neklauso, ir todėl jiems taip patinka, kai atkreipia į save dėmesį, skelbdami bent liūdną žinią, o gal kartais jie džiaugiasi, kad nelaimė nors trumpą laiką juos sulygina su tais, kurie laikomi aukštesniais už juos. Vos tik išgirdusi, kokie gandai skrieja per miestą, Dorotė šaute įšovė į savo šeimininko miegamąjį, mat, Gloveris, būdamas nebe toks jaunas, leido sau tą šventą dieną ilgiau pamiegoti.

— Ak, varguolis, jis dar tebeguli!— sukliko ji ir ėmė rypuoti, lyg ir meiliai, lyg ir graudžiai.— Jo geriausias draugas nužudytas, o jis sau guli ir nieko nežino kaip naujagimis, kuris nieko neišmano nei apie gyvenimą, nei apie mirtį.

— Kas kas?!— paklausė Gloveris, pašokdamas iš lovos,— ką čia šneki, senoji? Ar dukrai kas nutiko?

— „Senoji!",— atitarė Dorotė, kuri norėjo kiek pakankinti užkibusią ant kabliuko žuvelę.— Dar nesu tokia sena,— tarė ji, sliuokdama iš kambario,— kad stypsočiau miegamajame, kai vyras keliasi nuogas iš patalo.

Ir tuoj pasigirdo, kaip ji svetainėje apačioj dainuoja melodingu balsu į taktą šluotos brūžčiojimams.

— Ak tu pelėda, tu velnienė, Dorote, sakyk gi, ar mano dukrai kas nutiko?

— Nieko nenutiko, tėveli,— atsakė gražioji Perto mergelė iš savo miegamojo.— Jaučiuosi puikiai, bet dėl dievo motinos, kas yra? Varpai skambina nelaimę, o gatvėse girdėti šauksmai ir verksmai.

— Tuoj sužinosiu priežastį. Šen, Konakarai, eikš greičiau, padėk man susitvarkyti. Ai, pamiršau, kad tas slunkius kalnietis jau anoj pusėj Fortingalo. Pakentėk, dukrele, tuoj parnešiu naujienų.

— Nėra jums ko taip skubėti, Saimonai Gloveri,— tarė atkaklioji senė.— Ir geras, ir blogas žinias jūs išgirsite neperžengęs slenksčio. Aš žinau visą nutikimą; mat, pagalvojau, mūsų šeimininkas norės pasižiūrėti, kas ten dedasi, o toks karštakošis būdamas įsivels į kokią bėdą, tai, sakau, nepagailėsiu senų kojų ir pasižvalgysiu, ko čia visi taip subruzdo, kitaip senis lįs į patį vidurį ir, ko gero, neteks nosies, nė nežinodamas dėl ko.

— Tai sakyk, senoji, kas nutiko?— tarė nekantrusis Gloveris, vis dar tebevargdamas su daugybe kilpų ir varsčių, kuriais liemenė buvo prisegama prie kelnių.

Kol jis knibinėjosi, Dorotė dar laukė, bet paskui, jam bebaigiant, numanydama, kad, neišgirdęs iš jos paslapties, jis išeis pats apsižvalgyti ir sužinos sambrūzdžio priežastį, jinai prabilo:

— Gerai, gerai, klausykitės, tik nesakykite, kad per mano kaltę sužinojote blogą naujieną dar neišklausęs rytmetinių mišių. Turėčiau tylėti, kol jūs išgirsite kunigo žodžius, bet jeigu taip norit sužinoti, tai va. kažin ar yra jums spaudęs

ranką geresnis draugas, kaip tas, kurio dabar netekote, o Perte kažin ar yra laikęs kardą narsesnis miestelėnas kaip tas, kurio dabar rauda žmonės.

— Kalvis Henris! Kalvis Henris!— sušuko ir tėvas, ir duktė vienu balsu.

— Va ir susilaukėt,— tarė Dorotė,— o dėl kieno kaltės, jei ne dėl savo pačių? Kiek triukšmo sukėlėt, kai pamatė jį su gatvės dainininke, tarsi būtų su kokia žyde susidraugavęs.

Dorotė būtų dar ilgai taip šnekėjusi, tačiau jos šeimininkas sušuko dukteriai, kuri dar tebebuvo savo kambaryje:

— Nesąmonės, Ketrina, čia tik senos kvailės pliauškalai. Negali būti. Aš tuoj parnešiu teisingų žinių.— Ir pasistvėręs kuoką jis pro Dorotę išlėkė laukan, kur žmonės plūste plūdo Aukštosios gatvės link. Dorotė tuo tarpu ėmė burbėti sau po nosimi:

— Tavo tėvas manosi baisiai gudrus esąs. Žiūrėk, įsivels į kokią bėdą, o paskui tik ir šauks: „Dorote, duok pašenų, Dorote, pridėk trauklapį"; o dabar tai tik nesąmones, tik melą ar nebūtus daiktus tegali išgirsti iš Dorotės burnos. „Negali būti!" Nejaugi senasis Saimonas mano, jog kalvio Henrio galva yra kieta kaip jo priekalas ir atlaikys visus smūgius, kalniečiams užpuolus?— Ji nutilo, išvydusi Ketriną, kuri praėjo pro šalį it šmėkla, klejojančiomis akimis, mirtinai išbalusi, nesupintais plaukais, visai kaip beprotė; senoji Dorotė nusigando ir užmiršo, dėl ko buvo pradėjusi niurzgėti.

— Dievo motina, palaimink mano mergaitę!— tarė ji.— Ko taip žiūri tarsi pamišusi?

— Ar nesakei, kad nebe gyvas?— lyg ne savo lūpom ištarė persigandusi Ketrina; ji atrodė netekusi galios kalbėti ar girdėti.

— Nebe gyvas, vaikeli! Taip, taip, tikrai nebe gyvas; dabar jau nebus ant ko bepyktauti.

— Nebe gyvas!— be žado pakartojo Ketrina.— Nužudytas. sakei, kalniečiai jį nužudė!

— Tai žinoma, kalniečiai, įstatymų laužytojai. Jei kartais

ir nužudo mūsuose kokį žmogų, tai dažniausiai tada, kai miestelėnai susikivirčija ir ima galvas kits kitam skaldyti, arba kai riteriai ar didžiūnai užsimano nuleisti vieni kitiems kraują. Bet čia — galvą galiu dėti — tikrai kalniečių darbas. Perte nebuvo nė vieno — nei lordo, nei prasto žmogaus, kuris būtų drįsęs susiremti su Henriu Smitu. Rasi, jį užpuolė visas pulkas, ne kitaip,— pati pamatysi, kai viskas išaiškės.

— Kalniečiai!— pakartojo Ketrina, tartum negalėdama atsikratyti minties, kuri ją iš proto varė.— Kalniečiai! O, Konakarai, Konakarai!

— Iš tiesų pataikei, Ketrina, atspėjai tikrąjį žudiką. Atsimeni, jie susiginčijo šventojo Valentino išvakarėse, net muštis buvo pradėję. O kalnėno atmintis ilga. Sudrožk jam į veidą per šventą Martyną, tai jis iki Vėlinių vis žandą trins. Tik kas čia juos prašė, tuos ilgakojus juodnugarius pradėti kruvinus savo darbus miesto vidury?

— Tai aš prašiau,— tarė Ketrina,— aš pakviečiau kalniečius... aš pasiunčiau žinią Konakarui. jie tykojo aukos.. o aš pati ją atidaviau jiems, pasišaukdama juos čionai. Bet aš noriu pamatyti savo akimis... ir tada. mes ką nors padarysime. Pasakyk tėčiui, kad aš tuoj grįšiu.

— Mergele, gal tau galvoj nebe gerai?— suriko Dorotė, kai Ketrina žengė pro ją į laukujas duris.— Juk negali eiti į miestą taip atrodydama,— su nukarusiais iki pakinklių plaukais, tarsi nebūtum visų gražiausia Perto mergelė! O dangau, išlėkė į gatvę kaip be galvos; senasis Gloveris patrūks benertėdamas, o sulaikyk ją, kad gudri, tik liuoktelėjo it voverė, ir pagauk vėją laukuose. Nieko sau Pelenų diena! Ką čia man dabar padarius? Eit savo šeimininko ieškoti minioje? Mane parstums ir sutryps, niekam nė į galvą neateis manęs senos pagailėti.. Eit paskui Ketriną — bet jos jau ir pėdos atšalo, kur man ten su jos kojomis susilyginti? Bene geriausia bus nueiti pas kaimyną Nikolą Barzdaskutį ir viską jam papasakoti.

Kol ištikimoji Dorotė rengėsi vykdyti išmintingąjį savo sumanymą, Ketrina bėgo Perto gatvėmis ir atrodė taip, jog kitu metu tuoj visi būtų į ją sužiurę, ko lekia be dvasios

lyg akis išdegusi, visai nebe panaši į kukliąją ir santūriąją Ketriną — be skaros, be šalio, be mantijos, o juk tais laikais nė viena padori moteris, tokios padėties ir tokio luomo, neišeidavo iš namų kuo nors neapsigobusi. Tačiau žmonėms ne tas rūpėjo,— vieni teiravosi, kiti aiškino subruzdimo priežastį, kiekvienas vis kitaip, ir niekam nerūpėjo nei jos aplaidus apsirengimas, nei keista elgsena,— niekas netrukdė jai eiti toliau savo keliu ir domėjosi ja nė kiek ne daugiau, negu kitomis moterimis, kurios, baimingo smalsumo ar išgąsčio pastūmėtos, išbėgo iš namų sužinoti, kodėl visi čia taip sujudo, o gal išlėkė ieškoti artimųjų, būkštaudamos, kad nebūtų jiems kas nutikę.

Besibraudama pro minią, Ketrina persiėmė klaikiu žmonių nerimu bei siaubu ir vos pajėgė susilaikyti nerypavusi ir neaimanavusi kartu su visais. Tačiau ji vis tiek bėgo, tarsi per sapną savotiškai jausdama, jog atsitiko kažkokia baisi nelaimė, kurios niekaip negali tiksliai nusakyti, bet vis dėlto puikiai supranta, kad, tikriausiai, per jos kaltę nužudytas yra žmogus, kuris taip ją mylėjo, kurio dorybes ji labai vertino ir kuris jai buvo daug brangesnis, negu ji drįso pati sau prisipažinti.

Mintis, kad yra kažkoks ryšys tarp Henrio mirties ir Konakaro su palydovais atvykimo, tegu atėjusi į galvą tada, kai Ketrina buvo neapsakomai susijaudinusi ir sutrikusi, galėjo būti teisinga, net ir ramiai viską apgalvojus ir apsvarsčius. Nežinodama, ką ir bemanyti, vien tik jausdama nenugalimą norą įsitikinti baisingosios žinios tikrumu, ji skubėjo į tą vietą, kurios dar vakar šalinosi, prieštaringų jausmų kankinama.

Kas būtų drįsęs per Užgavėnes pasakyti, kad Pelenų dieną, dar prieš mišias, Ketrina Glover, tokia išmintinga, drovi, nedrąsi ir tokia griežta gero elgesio gynėja, lėks Perto gatvėmis, braudamasi pro subruzdusią minią, nesusišukavusi, tinkamai neapsirengusi, į mylimojo namus, nors jisai. kaip jau buvo rimto pagrindo manyti, labai negražiai su ja pasielgė ir įžeidė ją, pasidavęs žeminančios palaidos meilės pagundoms. Ir vis dėlto ji bėgo; baisaus nerimo apimta,

instinktyviai rinkdamasi laisvesnį kelią, ji aplenkė Aukštąją gatvę, kur susigrūdimas buvo didesnis, ir lėkė prie kalvės siaurais šiaurinio miesto pakraščio skersgatviais, kuriais Henris Smitas neseniai lydėjo Luizą. Bet ir tos palyginti tuštokos gatvelės dabar knibždėte knibždėjo praeivių — taip visus buvo apėmęs nerimas. Ketrina Glover ėjo, o ją sutikę žmonės žvelgė vienas į kitą ir lingavo galvas, atjausdami jos skausmą. Pagaliau, dar vis gerai nesuvokdama, ko jai reikia, ji sustojo prie mylimojo durų ir pasibeldė įleidžiama. Į nekantrų jos beldimą atsakė tyla, ir ta beviltiška baimė, kuri ją čia atvijo, dar labiau suspaudė jai širdį.

— Atidaryk... atidaryk, Henri!— suriko ji.— Atidaryk, jei dar gyvas esi. Atidaryk, jei nenori rasti Ketrinos Glover mirusios prie tavo slenksčio!

Jai taip beklykiant, bešaukiant tą, kurį tarė jau niekada nebeišgirsianti, jos mylimasis pats atidarė duris — kaip tik tuo metu, kada ji, netekusi sąmonės, parkrito. Neapsakomas jo džiaugsmas dėl tokio nelaukto jos pasirodymo sumišo su nuostaba,— nes jis negalėjo patikėti savo akimis, kad ji čia,— ir su išgąsčiu, nes matė užmerktas jos akis, nubalusias lūpas, išblyškusį veidą ir nebe alsuojančią krūtinę.

Visuotinis subruzdimas jau seniai buvo pasiekęs Henrio ausis, tik jis niekur nėjo iš namų, tvirtai nusprendęs nieku gyvu neįsitraukti į peštynes; tačiau vis vien turėjo nusikabinęs nuo sienos kardą ir atsarginį skydą ir jau rengėsi išeiti, paklusdamas magistratų raginimui, nes, kaip ir kiekvienas miestelėnas, jis turėjo vykdyti savo priedermę, nors šį kartą jam labai nesinorėjo to daryti.

„Kaip sunku, kad miestas mane vis traukia į visokius vaidus, o Ketrina taip jais bodisi! Žinau tikrai, Perte ne viena mergaitė sako savo garbintojui: „Eik, atlik pareigą nedrebėdamas ir nusipelnysi savo damos palankumą." Bet va, tų jaunikaičių niekas nešaukia, o šaukia mane ir dar tada, kai aš negaliu kaip tikras vyras apginti keliaujančios dainininkės ir kaip geras miestelėnas negaliu stoti už savo miesto garbę, nes Ketrina supyks, atstums mane ir apšauks mušeika ir palaidūnu."

Tokios mintys sukosi ginklininko galvoje, kada jis, eidamas į pavojaus šauksmą, atidarė duris ir pamatė savo išsvajotąją, kurią mažiausiai tikėjosi išvysti,— ji susmuko jam tiesiai į rankas.

Širdyje pynėsi ir nustebimas, ir džiaugsmas, ir išgąstis, tačiau Henris neprarado galvos, o jos kaip tik labai reikėjo tą akimirką. Nors magistratų šaukimo atidėti niekaip negalima, visų pirma reikėjo nunešti Ketriną į saugią vietą ir atgaivinti, o tik paskui paklusti pareigai. Jis pakėlė mieląją savo naštą, kad ir lengvutę it plunksną, bet brangesnę jam už gryną auksą, ir nunešė į nedidelį kambarėlį, buvusį savo motinos miegamąjį. Šis kambarėlis geriausiai tiko ligonei slaugyti, nes jo langai į sodą, ir čia negirdėti viso to nerimastingo klegesio.

— Ateik, aukle.. aukle Šulbred! Eikš čionai kuo greičiausiai, vienam žmogui labai reikia tavo pagalbos.

Senolė, kuri buvo pakirdusi nuo triukšmo, atšlepsėjo.

— Jeigu tas žmogus tave galės sulaikyti nuo nemalonumų, tai. .— ji labai nustebo, išvydusi, kad ant velionės šeimininkės lovos pagarbiai bei atsargiai paguldyta ir jos augintinio galingų rankų prilaikoma guli gražioji Perto mergelė, kaip jai pasirodė, negyva.

— Ketrina Glover!— suriko ji.— O, dievo motina, juk ji miršta!

— Ne, senele,— tarė jos augintinis,— brangioji jos širdis dar plaka, ir miela krūtinė dar kilojasi nuo kvėpavimo! Eikš, tu mokėsi jai padėti geriau, negu aš. atnešk vandens.. esencijų. visko, ko tik išmanai. Dievas ją atidavė į mano rankas ne mirti, o gyventi savo ir mano džiaugsmui.

Auklė Šulbred gana mikliai pagal savo amžių susirinko visus vaistus mergaitei atgaivinti, nes, kaip ir daugelis to laiko moterų, ji žinojo, ką reikia tokiais atvejais daryti, mokėjo dargi gydyti paprastas nedideles žaizdas, nes su karingais jos augintinio polinkiais to mokslo nuolat reikėjo.

— O dabar, sūnau Henri,— tarė ji,— atimk rankas nuo mano slaugytinės, nors, antra vertus, labiau reikėtų stipriai ją priglausti. Bet tebūnie tavo rankos neužimtos — turėsi

man padėti. Ne, jos ranką tai gali laikyti ir būtų gerai, jog atsargiai suduotum į delną, kad pirštai atsigniaužtų, nes va, matai, kaip suspausti į kumštį.

— Kaip aš galiu suduoti per tą švelnią dailią ranką!— tarė Henris.— Verčiau prašykite manęs, kad kūju trenkčiau į stiklo taurę, o ne muščiau gražųjį delną sudiržusiais savo pirštais. Bet yra kitas būdas jiems atgniaužti.— Jis prispaudė lūpas prie dailiosios rankutės, kuri vos vos virpčiojo, parodydama, kad gyvybė vėl grįžta. Gražioji Perto mergelė atsiduso kartą, kitą, atvėrė akis, pasižiūrėjo į savo mylimąjį, klūpantį prie lovos, ir jos galva vėl nusviro ant pagalvės. O kad neištraukė rankos, kurią laikė mylimasis, turime būti gailestingi ir patikėti, jog ji dar ne visai buvo sąmonę atgavusi ir nepastebėjo, kaip jis, naudodamasis patogia proga, spaudžia jos ranką čia prie lūpų, čia prie krūtinės. Ir vis dėlto turime pasakyti, kad per tą porą minučių, kol ji gulėjo dar pusiau be sąmonės, skruostai jai vėl parausvėjo, o alsavimas pasidarė gilus ir ritmingas.

Šauksmai prie durų ėjo vis garsyn, Henrį šaukė įvairiausiais vardais: kalviu, Govu, Smitu iš Vindo — taip paprastai pagonys šaukiasi savo dievų, suteikdami jiems įvairius epitetus. O paskui minia neteko kantrybės. Ir panašiai kaip portugalai katalikai, iškalbėję visas maldas savo šventiesiems, ima plūstis, miestelėnai pasileido jį koneveikti visokiais žodžiais:

— Gėda, Henri! Jeigu tuoj pat neišeisi, tai būsi miestelėnų priesaikos laužytojas ir šlovingojo miesto išdavikas!

Atrodo, kad auklės Šulbred vaistai buvo labai geri, nes Ketrina jau visai atgavo sąmonę; ji pasuko veidą daug arčiau mylimojo, negu jos padėtis jai leido iki tol, ir neatėmė iš jo kairiosios rankos, o dešiniąją uždėjo jam ant peties, lyg norėdama jį sulaikyti, ir šnabždėjo:

— Neik, Henri. Pasilik su manim. Jie tave užmuš, tie žudikai.

Džiaugdamasi, kad radò mylimąjį gyvą, nors tikėjosi pamatyti tik jo lavoną, ji prašė jį švelniai, tardama žodžius taip tyliai, jog jis vos galėjo išgirsti, tačiau jie vis dėlto

sulaikė Henrį Vindą ir jis nė nekrustelėjo, nors ir kaip ten rėkavo daugybė balsų, reikalaudami, kad jis išeitų.

— Palaukit, vyručiai!— sušuko vienas iš drąsesniųjų miestelėnų kitiems.— Išdidusis kalvis juokiasi iš mūsų! Einam į vidų ir ištempsim jį už ausų.

— Pasvarstyk, ką bedaręs, o paskui lįsk,— tarė vienas atsargesnis puolėjas.— Jei per prievartą įeisi į Henrio Govo namus, tai nė kaulų nesurinksi. Ana, ten eina žmogus, kuris kaip tik pabus mums pasiuntiniu — tegu jis pasikalbės su kalviu ir gerai ištrinks jam galvą.

Tas žmogus, apie kurį čia užėjo kalba, buvo pats Saimonas Gloveris. Jo ateita į nelaimės vietą, kur gulėjo vargšelio kepurininko lavonas, kaip tik tą akimirką, kai, Kreigdeiliui įsakius, šis buvo atverstas veidu aukštyn; Gloveris leńgviau atsiduso, pažinęs nelaimingąjį pagyrūną, kada buvo laukta pamatyti visų numylėtą Henrį Smitą, nuskriaustųjų gynėją.

Žmones suėmė juokas ar dar koks panašus jausmas, nes visi prisiminė, kaip stengdavosi Oliveris nusipelnyti kovotojo šlovę, kuri iš tikrųjų labai netiko nei jo būdui, nei povyzai, o mirties susilaukė kaip tik tokios, kokios troško. Tačiau tą neprideramą juoką, kuris rodė to laikotarpio žmonių grubumą, nutildė aimanuojanti ir verkianti moteriškė, kuri brovėsi pro minią gailiai raudodama: „Ak, manò mielasis vyre!"

Minia prasiskyrė, praleisdama raudotoją ir keletą ją lydinčių moterų. Iki tol visi žinojo, kad Modė Praudfiut yra gana daili tamsiaplaukė moteris, kai kas manė, kad ji riečia nosį ir iš didžio elgiasi su tais, kuriuos laiko menkesniais ar neturtingesniais už save, taip pat, kad valdo savo vyrą ir labai greit moka jį sutramdyti, kai tas besigirdamas išeina iš vėžių. Bet dabar, kai visi buvo tokie susijaudinę, jos pasirodymas padarė žmonėms labai didelį įspūdį.

— Ar dėl to juokiatės,— tarė ji,— nevertieji Perto gyventojai, kad vieno tikro jūsų miestelėno kraujas nutekėjo į griovį? O gal dėl to juokiatės, kad mano vyrui išpuolė tokia lemtis būti nužudytam? Kuo jis nusipelnė to juoko?

Ar neišlaikė jis savo garbingų namų savo paties darbu, ar nebuvo vaišingi jo namai, kurie mielai priglausdavo ligonį ir sušelpdavo vargšą? Ar jis neskolindavo, jei kas prašydavo, ar nestodavo už kaimynus kaip draugas, ar nemokėdavo duoti patarimo ir pabūti teisėju, kaip tikras magistratas?

— Teisybė, teisybė,— atsakė susirinkusieji,— jo kraujas lygiai taip pat, kaip ir Henrio Govo, yra mūsų kraujas.

— Teisingai kalbate, kaimynai,— tarė beilis Kreigdeilis.— Negalima atleisti šitos skriaudos, kaip kad atleidome už ankstesnę,— miesto gyventojų kraujas neturi tekėti neatkeršytas grioviais kaip koks pašvinkęs vanduo, kitaip mūsų Tėjus netruks paraudonuoti. Šį kartą smūgis buvo skirtas ne tam varguoliui, kuris per nelaimę žuvo. Visi pažinojo Oliverį Praudfiutą, visi žinojo, kiek daug jis šneka ir kiek maža daro. Jis buvo su kalvio Henrio odiniu durtiniu, skydu ir šalmu. Juos pažįsta visas miestas, kaip ir aš pats. Jam jie priklauso, abejonės nėra. Kaip žinote, Oliveris turėjo tokią silpnybę: kaip įmanydamas stengdavosi pamėgdžioti Smitą. Kažkas kėsinosi nužudyti tą narsuolį, jau keliolika kartų dalyvavusį susidūrimuose, bet, apakintas pykčio, o gal per daug prisisiurbęs, nužudė visiškai nekaltą kepurininką, kurio niekas negalėjo bijoti ar neapkęsti ir ant kurio niekas niekad rimtai nesupykdavo.

— Ką dabar reikia daryti, beili?— suūžė minia.

— Tą, bičiuliai, nuspręs jūsų magistratai; mes tuojau sušauksime posėdį, kai tik ateis seras Patrikas Čarteris, kuris netrukus turi čia būti. Tuo tarpu tegu vaistytojas Dvainingas apžiūri velionį ir gal pamatys, kokiu būdu jį ištiko mirtis, o paskui reikia įvynioti kūną į švarias drobules, kaip pridera garbingam piliečiui, ir paguldyti priešais didįjį altorių šventojo Jono, mūsų miesto patrono, bažnyčioje. Liaukitės rėkavę ir triukšmavę; kas tiktai tvirtas ir ginklą pakelti įstengia, kas linki gero mūsų miestui, laikykite parengtus ginklus ir patys būkite pasiruošę susirinkti Aukštojoje gatvėje, kai suskambės miesto varpas Rotušės bokšte,— tada mes atkeršysime už mūsų bičiulio mirtį arba sutiksime tokią lemtį, kokią dangus mums atsiųs. O kolei kas venkite bet

kokių kivirčų su riteriais ir jų palydovais, iki sužinosime, kas yra kaltininkas.

— Bet kur gaišta tasai dykaduonis kalvis? Jis būna gatavas pulti į grumtynes, kai jo niekas neprašo, o dabar, kai jis galėtų pasitarnauti mūsų miestui, tai kažin ko delsia. Kas ten jį laiko, ar žino kas nors? Ar buvo jis Užgavėnių karnavale?

— Garbusis beili, dievaižin, kas ten jam yra, arba jis serga, arba išėjo iš proto,— tarė vienas miesto seniūnų, ar tarėjų,— nes sėdi užsidaręs, kaip sako jo tarnai, tačiau mūsų neįsileidžia ir nieko nepaaiškina.

— Jūsų malonybe, pone beili,— tarė Saimonas Gloveris,— jums leidus, aš nueisiu Henrio Smito atvesti. Aš turiu su juo vieną tokį dalyką nuspręsti. Palaiminta tebūna šventoji dievo motina, kad išsaugojo jį, juk aš prieš penkiolika minučių maniau, jog jau niekad jo gyvo nebepamatysiu!

— Atvesk narsųjį kalvį į miesto tarybos rūmus,— tarė beilis; tuo metu vienas jomenas raitas prasibrovė pro minią ir kažką pašnibždėjo jam į ausį.— Va šitas geras žmogus sako, kad riteris Čarteris jau žengia pro vartus.

Dėl tokios tad priežasties Saimonas Gloveris pats atėjo į Henrio Govo namus tuo metu, kaip jau minėjom.

Jis nesvarstė, kaip kiti, patogu ar nepatogu, bet įėjo tiesiai į svetainę, o išgirdęs bruzdant motulę Šulbred, pasinaudojo draugo teisėmis, užlipo iki miegamojo ir, tardamas atsiprašymo žodžius: „Dovanok, geroji kaimyne", atidarė duris ir žingtelėjo į kambarį, kur išvydo tai, ko visai nesitikėjo.

Išgirdusi jo balsą, Ketrina atsigavo daug greičiau, negu nuo motulės Šulbred gaivinančių vaistų, ir išbalę skruostai jai nukaito it bijūnai. Ji atstūmė mylimąjį abiem rankom, kurias leido iki šiolei glostyti ir bučiuoti, gal dar būdama ne visai atitokus, o gal pajutusi jam švelnumą, kai tiek prisijaudino iš ryto.

Henris Smitas, kaip gerai žinome, labai drovus, net susvyravo atsistodamas, ir visi trys baisiausiai sumišo, tik viena motulė Šulbred susirado dingstį atgręžti jiems nugarą

ir pasijuokti iš jų į valias, nes jau niekaip nebegalėjo susilaikyti; prie jos netrukus prisidėjo ir Gloveris, mat, nors ir didelis buvo jo nustebimas, tačiau neilgas ir malonus.

— Šventasis Jonas gali paliudyti,— tarė jis,— maniau, jog šį rytą pamatytas reginys bus atėmęs man norą juoktis bent iki Velykų, bet čia net ir mirdamas nesusilaikytum nenusikvatojęs. Nagi čia stovi visų apraudotas, varpais per visas varpines nuskambintas garbusis Henris Smitas gyvų gyviausias, linksmų linksmiausias, toks stiprus ir raudonas, kad kito tokio visame Perte nerasi. Ir čia pat brangioji mano dukružė, dar vakar neturėjusi kitos kalbos, kaip tik apie nedorybę žmonių, kurie ieško šventvagiškų pramogų ir imasi globoti klajojančias linksmintojas. Tai mat kaip — ta, kuri vakar nepripažino nei šventojo Valentino, nei Kupidono, dabar, va, pati kitus linksmina. Na, ką besakysi! Dar gerai, motute Šulbred, kad jūs, kuri užkertate kelią bet kokiai netvarkai, buvote prie tų įsimylėjėlių.

— Tėveli, brangusis, jūs mane užgaunate,— tarė Ketrina, vos neverkdama.— Atėjau čia visai ne todėl, kaip jūs manote. Atėjau tiktai todėl. todėl..

— Todėl, kad tikėjaisi rasti mylimąjį mirusį,— pasakė jai tėvas,— o radai gyvą, galintį priimti tavo pagarbą ir tau ją pareikšti. Jeigu tai ne nuodėmė, aš norėčiau visa širdimi padėkoti dievui, kad tau padarė tokią staigmeną, o per ją pasirodei tikra moteris besanti. Saimonui Gloveriui per didelė garbė būti šventosios mergelės tėvu. Ne, ne, nežiūrėk taip gailiai ir nesitikėk užuojautos iš manęs! Aš galiu tik pasistengti ir nesijuokti, jeigu tu neverksi arba prisipažinsi, kad tos ašaros iš džiaugsmo.

— Kad ir numirti reikėtų dėl tokio prisipažinimo,— tarė vargšė Ketrina,— negalėčiau pasakyti, kodėl verkiu. Tiktai patikėk, mielas tėveli, ir Henris turi tikėti, kad nebūčiau atėjusi čionai, jeigu ne. jeigu ne...

— Jeigu nebūtum maniusi, jog Henris nebegali ateiti pas tave,— tarė tėvas.— O dabar paspauskite rankas taikos ir santarvės ženklan ir vykdykite Valentino priedermes. Vakar buvo Užgavėnės, Henri. Laikysime, kad tu išpažinai

savo kaltes, gavai išrišimą ir dabar jau išsivadavai nuo visų nuodėmių.

— Tai jau ne, tėve Saimonai,— tarė kalvis,— dabar, kai jūs pakankamai ramus mane išklausyti, aš galiu pasakyti, kad visos tos paskalos — netiesa, ir galiu paprašyti savo auklę, tetulę Šulbred, tą paliudyti...

— Ne, ne,— atsakė Gloveris,— kam vėl žadinti nesutarimus, kai reikia viską pamiršti?

— Klausyk, Saimonai! Saimonai Gloveri!..— Vėl pasigirdo balsai iš gatvės.

— Teisybė, sūnau,— rimtai tarė Gloveris,— turime kito reikalo imtis. Privalome abudu kuo greičiausiai eiti į tarybą. Ketrina pasiliks čia su tetule Šulbred, kuri ją prižiūrės, kol mudu sugrįšime; o kadangi mieste labai neramu, mes, Henri, parlydėsime ją tada namo ir pažiūrėsime, ar atsiras toks drąsuolis, kuris norėtų mums pastoti kelią.

— O, brangusis tėveli,— tarė Ketrina nusišypsodama,— dabar tu kalbi kaip Oliveris Praudfiutas. Tas šaunuolis be Henrio irgi nestoja į kovą.

Tėvo veidas apsiniaukė:

— Pasakei dygų žodį, dukrele, tačiau nežinai, kas atsitiko... Pabučiuok jį, Ketrina, susitaikymo ženklan.

— Tai jau ne,— atsakė Ketrina,— aš ir taip per didelę malonę jam padariau šį rytą. Galės reikalauti užmokesčio tada, kai laimingai parlydės savo skrajūnę namo.

— Na,— tarė Henris,— tai aš bent pasinaudosiu šeimininko teisėmis, jeigu kitokių man nepripažįstate.

Jis apkabino gražiąją mergelę ir pats nurėžkė bučinį, kurio ji nebuvo norėjusi duoti.

Kai juodu lipo laiptais žemyn, senasis Gloveris uždėjo ranką kalviui ant peties ir tarė:

— Didžiausias mano troškimas išsipildė, Henri, bet dangus lėmė, kad tai atsitiktų sunkių išbandymų ir baisybių valandą.

— Teisybė,— tarė kalvis,— bet jūs žinote, tėve, kad Perte neramumai, nors ir gana dažni, retai kada trunka kiek ilgiau.

Paskui, atidaręs duris iš namų į kalvę, sušuko:

— Šen, draugužiai Entonai, Katbertai, Dingvelai ir Ringanai! Nesitraukite nė vienas iš čia, kol aš grįšiu. Manau, galiu pasikliauti jumis kaip ir kardais, kuriuos iš manęs mokėtės kalti; jeigu klusniai vykdysite mano paliepimą, gausite po prancūzišką kroną ir jums bus iškeltos škotiškos vaišės. Palieku didelę brangenybę jūsų apsaugai. Gerai saugokit duris. Mažasis Dženkinas tegu vaikšto palei kalvę aukštyn ir žemyn, o ginklus laikykite parengtus, jeigu kas mėgins artyn prieiti. Neatidarykite durų nė vienam žmogui, kol tėvas Gloveris arba aš pats nebūsime grįžę; nuo to priklausys mano gyvenimas ir laimė.

Tamsiaveidžiai milžinai, kuriems jis taip paliepė, atsakė:

— Mirtis tam, kas kėsinsis į jūsų laimę ir ramybę.

— Mano Ketrina dabar apsaugota,— tarė Smitas josios tėvui,— geriau jos neapsaugos nė dvidešimt vyrų iš karališkosios sargybos. Ramiausias kelias į miesto tarybą, tikriausiai, bus per sodą.

Ir jis nusivedė Gloverį per vaismedžių sodą, kur paukščiai, per žiemą geraširdžio šeimininko globoti ir lesinti, dabar, ankstyvo pavasario metą, sveikino nedrąsius vasario saulės šypsnius tylia ir vis nutrūkstančia melodija.

— Paklausyk tų giesmininkų, tėve,— tarė Smitas,— juokiaus šį rytą, kai vargšeliai sučiulbo vidury žiemos, mat, mano širdis buvo sugelta. O dabar, rodos, galėčiau klausytis to linksmo choro, nes ir aš turiu savo Valentiną, kaip jie turi savo; gal rytojus ir žada man bėdą, užtat šiandieną nerasi laimingesnio žmogaus Perte, nei pačiame mieste, nei grafystėje, nei tvirtovėje, nei plačiuose laukuose.

— Dievas mato, ir aš pats džiaugiuosi,— pasakė senasis Gloveris,— tačiau turiu sugadinti tau džiaugsmą.. Vargšas Oliveris Praudfiutas, tas niekam pikta nedaręs žmogelis, kurį taip gerai pažinojome, buvo rastas šį rytą gatvėje negyvas.

— Negyvas nuo persigėrimo?— paklausė Smitas.— Nieko, puodelis sultinio ir žmonos pamokslas jį vėl atgaivins.

— Ne, Henri, ne. Jį nužudė — užmušė alebarda ar kokiu panašiu ginklu.

— Negali būti!— sušuko kalvis.— Jis gi buvo toks greitas, ir jau nebūtų stojęs gintis rankomis, jei tik būtų galėjęs bėgti kojomis.

— Jam nedavė pasirinkti. Smūgis suduotas iš užpakalio į pakaušį; žudikas buvo žemesnio už jį ūgio ir pasinaudojo raitininko alebarda ar kokiu kitu iš tų ginklų, nes Lokaberio kirvukas būtų nunešęs tik viršugalvį... O dabar jis guli negyvas, perskelta galva, kad matytum, kaip baisiai...

— Negaliu patikėti,— tarė Henris Vindas.— Šiąnakt jis buvo mano namuose, su karnavalo rūbais, atrodė išgėręs, bet ne per labiausiai. Kažką paistė, kad jį kas vijosi, kad jam pavojus gresia, bet juk gerai jį pažįstu: kai tik išgeria, tuoj ir pradeda girtis, o aš, teatleidžia man mergelė Marija, neliepiau niekam jo palydėti ir padariau nežmonišką blogybę. Šventas Jonai, būk man liudytoju! Aš turėjau eiti su kiekviena bejėge būtybe, o tuo labiau su juo, juk taip dažnai mudviem tekdavo sėdėti prie vieno stalo ir gerti iš tos pačios taurės. Bet kam iš visos žmonių giminės galėjo ateiti į galvą žudyti tokį žmogeliuką, juk jis toks paprastas, toks nepiktavalis, tik tiek, kad didelis pagyrūnas.

— Henri, jis buvo su tavo šalmu, tavo odiniu durtiniu, tavo skydu. Kaip tat atsitiko?

— Nagi, jis paprašė paskolinti juos vienai nakčiai, o aš buvau susikrimtęs ir džiaugiausi, galėdamas kuo greičiau juo atsikratyti; aš nenorėjau nei švęsti, nei ko svetinti, nes buvau su jumis susipykęs.

— Beilis Kreigdeilis ir visi išmintingiausieji tarėjai sako, kad kirtis buvo skirtas tau ir kad dabar tavo pareiga negailestingai atkeršyti už mūsų miesto gyventoją, kurį ištiko tau skirtoji mirtis.

Kalvis nieko neatsakė. Jie jau buvo išėję iš sodo ir žygiavo tuščiu skersgatviu, kuriuo tikėjosi nueiti iki miesto tarybos ne per daug pastebimi ir be reikalo neklausinėjami.

— Tyli, mano sūnau, o juk mudviem reikia dar apie daug ką pasikalbėti,— tarė Saimonas Gloveris.— Pagalvok

apie našlę Modliną,— jeigu ji panorės kelti bylą tam, kas padarė tokią didelę skriaudą, palikdamas ją našle, o jos vaikus našlaičiais, tai pagal įstatymus ir papročius ji privalo turėti gynėją. Ar tas žudikas šioks, ar toks, mes juk gerai pažįstame tą didikų šutvę ir žinome, kad įtariamoji pusė pasiūlys dvikovą, gal vien norėdama pasityčioti iš bailių miesčionių, kaip jie mus vadina. Taip neturi būti, Henri Vindai, kolei mūsų gyslose teka kraujas.

— Suprantu, kodėl taip kalbi, tėve,— atsakė Henris nusiminęs.— Dievaži, aš visuomet mielai šokdavau, išgirdęs kvietimą į mūšį, kaip žygio arklys, išgirdęs trimitą. Bet prisimink, tėve, kaip aš vis prarandu Ketrinos malonę, jau net vilties buvau netekęs ją susigrąžinti, vien dėl to, kad visada būdavau per greitas šokti į kovą. Šiandien visi mūsų nesutarimai pasibaigė, o viltis, dar rytą atrodžiusi nepasiekiama, pasidarė tokia artima ir šviesi kaip niekad; argi aš privalau dabar, tebejausdamas jos atleidimo bučinį ant lūpų, vėl imtis ginklo, jei ji dėl to bus labai įskaudinta, ir jūs tai puikiai žinote?

— Nelengva man tave mokyti, Henri,— tarė Saimonas,— tačiau noriu tavęs paklausti — ar turi pagrindo manyti, jog nelaimingąjį Oliverį palaikė tavimi?

— Tikriausiai, taip ir buvo,— atsakė Henris.— Sakydavo, kad Oliveris kiek panašus į mane, o jis, vargšas neišmanėlis, mėgdžiodavo mano judesius ir eiseną, dėl didesnio panašumo netgi švilpiniuodavo mano mėgstamas daineles ir taip brangiai už tą sumokėjo. Tiek mieste, tiek apylinkėse yra nemažai man bloga linkinčių žmonių, kurie mielai mane nugalabytų, o jis, rodosi, negalėjo turėti anei vieno priešo.

— Taip, Henri, prieštarauti negaliu, mano duktė tikrai jausis įžeista. Daug laiko jinai yra praleidusi tėvo Klemento draugėje ir prisiklausiusi pamokymų apie taiką ir atlaidumą, nors tai, kaip man atrodo, ne per labai tinka tokioje šalyje, kur įstatymai negali mūsų apginti, jeigu mes nepakankamai turime drąsos apsiginti patys. Jeigu nuspręsi stoti dvikovon, aš pasistengsiu iš visos širdies ją įtikinti, kad ir ji suprastų tą dalyką, kaip visos kitos doros moterys; bet jeigu nuspręsi

niekur nesikišti ir palikti neatkeršijęs už žmogų, kuris gyvybę prarado per tave, už našlę, netekusią vyro, ir našlaičius, netekusius tėvo,— ką padarysi, pasistengsiu negalvoti apie tave blogai už per didelę tavo kantrybę, nes būsi taip pasielgęs iš meilės mano dukrai. Bet tada, Henri, mums patiems teks išsikelti iš mielojo mūsų Sent Džonstono, nes čia mūsų šeimos niekas nebegerbs.

Henris atsiduso iš širdies gelmių, valandėlę patylėjo, o paskui atsakė:

— Geriau jau mirti, negu garbės netekti, nors dėl to niekad nebegaučiau Ketrinos pamatyti! Kad taip vakar vakare, būčiau stojęs prieš patį narsiausią kalaviją, kupinas smagumo, kaip kad šokdamas aplink gegužės švenčių stulpą. Bet šiandien, kai ji pagaliau beveik pasakė man: „Henri Smitai, aš tave myliu!"— tėve Gloveri, juk tai baisiai sunku. Tačiau nieko nepadarysi — čia mano paties kaltė! Vargšelis Oliveris! Jeigu būčiau priėmęs jį pernakvoti savo namuose, kai jis meldė, visas apimtas didžiausios baimės, arba ėjęs su juo kartu, tai būčiau kitaip pakreipęs jo likimą arba žuvęs kartu. Bet aš jį erzinau, iš jo šaipiausi, koneveikiau ir plūdau, tačiau, dievaži, taip elgiausi ne dėl ko kito, o tik grynai netekęs kantrybės. Aš išstūmiau jį pro duris, nors žinojau, koks jis silpnas, išstūmiau sutikti lemties, kuri gal buvo man skirta. Turiu atkeršyti už jį, kitaip negarbė kris ant manęs visiems amžiams. Pažiūrėk, tėve, visi sako, kad aš kietas kaip plienas, kurį kalu... Negi užgrūdintas plienas lieja tokias ašaras, kaip aš? Gėda juk taip ašaroti!

— Ne, negėda, brangusis sūnau,— tarė Saimonas.— Aš seniai žinau, kad tu ne tik drąsus, bet ir geras. Tačiau laimė gal dar mums nusišypsos. Gal neras nieko, ką galima būtų įtarti, o kai nebus ko apkaltinti, tai ir dvikova neįvyks. Kur tai matyta, kad nekaltas kraujas liktų neatkeršytas! Bet jeigu tas baisusis žudikas kur nors dabar pasislėptų, tu būtum išvaduotas nuo pareigos keršyti, nes juk laikas ateis ir jis vis tiek susilauks atpildo už savo kaltę.

Taip bekalbėdami jie atėjo į tą Aukštosios gatvės vietą, kur stovėjo miesto taryba. Prasispraudę pro minią, besigrū-

dančią gatvėje, ir pasiekę duris, jie rado visus praėjimus saugomus būrio ginkluotų miestelėnų ir kokių penkiasdešimt Kinfonso riterio ietininkų, kuris drauge su sąjungininkais Grėjais, Blerais, Monkrifais ir kitais buvo atvedęs į Pertą didelį būrį raitininkų ir dalį jų pastatęs čia eiti sargybą. Vos tiktai Gloveris ir Smitas pasisakė, kas esą, tuojau buvo įleisti į menę, kur sėdėjo susirinkę magistratai.

DVIDEŠIMTAS SKYRIUS

Našlė, išsekusi ir apleista,
Teisybės ieško — gniuždo ją skriauda.
„Berta"

Perto tarybos menė atrodė gana nepaprastai. Tamsokame kambaryje, silpnai ir nepatogiai apšviestame pro du nevienodo dydžio ir nevienodos formos langus, stovėjo didelis ąžuolinis stalas, apsėstas daugelio vyrų. Tie, kurie sėdėjo ant aukštųjų kėdžių, buvo pirkliai, taip sakant, gildijos nariai arba krautuvininkai, apsitaisę prideramais savo rangui rūbais, tačiau didžiuma su „karo ženklais ant senyvų kaklų" kaip regentas Jorkas, tai yra su antkakliais ir perpetėmis, ant kurių kabojo ginklai. Žemesnėse kėdėse aplink stalą sėdėjo meistrai, amatininkai, cechų seniūnai, arba vadinamieji dekanai, kasdieniais drabužiais, tik kiek daugiau apsitvarkę, negu paprastai. Jie taip pat buvo apsiginklavę; kai kurie turėjo užsivilkę juodus švarkus ar striukes, apsiūtas plieno skryleliais, kurie kybojo eilėmis, prisegti už viršutinio kampo, ir, pasvirdami sulig kiekvienu žmogaus judesiu, visai neblogai dengė kūną. Kiti buvo apsivilkę odinius durtinius, kurie, kaip minėta, galėjo atlaikyti ne pernelyg smarkų kardo ar net ieties kirtį. Stalo gale, apsuptas visos šitos margaspalvės draugės, sėdėjo seras Luisas Landinas, ne karo vyras, o tik dvasiškis, švento Jono bažnyčios klebonas, apsirengęs sutaną ir pasidėjęs priešais

save rašalą ir plunksną. Jis ėjo miesto raštvedžio pareigas, ir, kaip į visus to meto kunigus (kurie tada vadinosi popiežiaus riteriais), į jį buvo kreipiamasi tituluojant „Dominus" arba sutrumpintai „Dom", arba „Den" (išvertus reikštų „ponas") — tai pagarbos titulas visai aukštajai dvasiškijai.

Ant pakilaus krėslo tarybos priešakyje sėdėjo seras Patrikas Čarteris, apsiginklavęs nuo galvos iki kojų, visas tviskantis — tikra priešingybė margaspalviams, pusiau karingai, pusiau taikiai apsirengusiems miestelėnams, kurie tik retkarčiais būdavo šaukiami prie ginklų. Meras laikėsi gana draugiškai, nes bendri interesai suartino jį su miesto gyventojais ir magistratais, tačiau jis stengėsi pabrėžti savo viršumą, kadangi buvo kilmingo kraujo ir aukšto rango, o to meto supratimu tai davė teisę jaustis aukštesniam už visus susirinkusius, kuriems vadovavo. Du ginklanešiai stovėjo už jo, vienas laikė riterio vėliavą, kitas skydą su herbu — ranka su durklu ar trumpu kardu ir išdidus devizas: „Štai mano chartija". Dailus pažas laikė ilgą šeimininko kardą, o kitas — jo ietį; visi šie riteriški ženklai ir daiktai buvo pabrėžtinai demonstruojami šiuo momentu, kai jų savininkas turėjo spręsti miestelėnų tarybos reikalus. Visu savo asmeniu Kinfonso riteris, atrodė, stengėsi išreikšti kažkokią didybę ir nepalenkiamumą, kurie taip netiko atviram ir linksmam jo būdui.

— Na, pagaliau jūs atėjote, Henri Smitai ir Saimonai Gloveri,— tarė meras.— Žinokit, jog mes buvom priversti laukti. Teatsitiks taip dar kartą, kai mes užimame šią vietą, mes uždėsime jums tokią baudą, kad tikrai nesidžiaugsite bemokėdami. Gana — nesiteisinkite. Dabar pasiteisinimų neklausiame, o kitą kartą jų nebepriimsime. Žinokite, serai, kad mūsų gerbiamas raštininkas ką tik surašė viską raidė į raidę, ką aš dabar jums trumpai pasakysiu, kad matytumėte, ko iš jūsų reikalaujama, ypač iš tavęs, Henri Smitai. Velionis mūsų bičiulis, miestelėnas Oliveris Praudfiutas, buvo rastas nužudytas Aukštojoje gatvėje, netoli Vindo. Atrodo, jis buvo užmuštas nuo baisaus kirčio trumpakočiu kirvuku, kirtus iš užpakalio visai netikėtai; ir šitokio veiks-

mo negalima kitaip pavadinti, kaip tik niekšinga ir apgalvota žmogžudyste. Tiek apie nusikaltimą. Žudiką nustatyti padės netiesioginiai įkalčiai. Kunigo sero Luiso Landino protokole yra pažymeta, kad įvairūs patikimi liudytojai matė velionį mūsų miesto gyventoją, Oliverį Praudfiutą, iki vėlyvos nakties besilinksminantį kartu su karnavalo šokėjais; su jais jis buvo nuėjęs iki Saimono Gloverio namų Kerfju gatvėje, kur jie vėl tęsė savo linksmybes. Yra taip pat parodymų, kad toje vietoje, pasikalbėjęs su Saimonu Gloveriu, jis atsiskyrė nuo šitų draugų, pažadėjęs su jais susitikti „Grife" ir užbaigti ten šventę. Dabar, Saimonai, prašom pasakyti, ar viskas teisingai išdėstyta ir ką jūs apie tai žinote? Ir toliau, ką judu šnekėjotės su velioniu Oliveriu Praudfiutu?

— Lorde mere, didžiai gerbiamas sere Patrikai,— tarė Saimonas Gloveris,— turiu pasakyti jums ir visai gerbiamai tarybai, kad dėl girdų apie Henrio Smito elgesį atsitiko taip, jog aš ir dar kai kas iš mano šeimos buvome susipykę su čia esančiu kalviu. O mūsų vargšas draugas Oliveris Praudfiutas labai jau stengėsi tuos girdus paskleisti, nes buvo didelis visokių paskalų mėgėjas, tad ir pasisakėm viens kitam keletą žodelių apie tai. Iš manęs, rodos, jis ketino eiti pas Henrį Smitą, nes paliko šokėjus, pažadėjęs, kaip jūsų malonybė sakėte, susitikti su jais prie „Grifo" užbaigti šventę. Bet ką jis darė iš tikrųjų, aš nežinau, nes jau nebeteko man jo gyvo pamatyti.

— Užtenka ir tiek,— tarė seras Patrikas.— Tai visiškai atitinka mums duotus parodymus. Taigi, gerbiamieji serai, po to mūsų vargšas pertietis buvo apsuptas gaujos persirengėlių, kurie susirinko Aukštojoje gatvėje ir labai negražiai su juo pasielgė: liepė atsiklaupti gatvėje ir prievarta išgerti gausybę vyno, kol jis vargais negalais nuo jų pabėgo. Tam smurtui įvykdyti jie buvo išsitraukę kardus, garsiai rėkavo ir keikėsi, net kai kurie žmonės atkreipė į juos dėmesį ir, triukšmo išgąsdinti, sužiuro pro langus, o keletas praeivių, laikydamiesi atokiau nuo fakelų šviesos, kad ir jų nepradėtų taip kankinti, matė, kaip buvo tyčiojamasi iš

mūsų bičiulio miestelėno Aukštojoje Perto gatvėje. Nors jie buvo persirengę karnavalo kostiumais ir užsidėję kaukes, visi tuoj pažino tuos pramogautojus, nes prieš keletą savaičių jų rūbai buvo pasiūti pagal paliepimą Džono Remornio, kuris yra hercogo Rotsėjaus, Škotijos princo, vyriausiasis arklininkas.

Susirinkusieji negarsiai sušneko.

— Tai va kaip yra, brangūs miestelėnai,— toliau kalbėjo seras Patrikas,— mūsų kvota davė mums ir liūdną, ir šiurpų paaiškinimą. Nežinau, ar atsiras bent vienas, kuris krimstųsi labiau už mane, bet nemanau, kad nors vienas išsigąstų pasekmių, kad ir didžiai lemtingų. Amatininkai, kurie siuvo karnavalo apdarus, papasakojo, kaip atrodė serui Džonui Remorniui pasiūtieji rūbai, o tie aršieji Oliverio Praudfiuto kankintojai buvo apsivilkę lygiai tokiais drabužiais. Ir vienas amatininkas, toks Vinfildas, plunksninių papuošalų meistras, matęs, kaip mūsų bičiulis buvo šokėjams į nagus pakliuvęs, pastebėjo, kad jie apsijuosę diržais ir užsidėję karūnas, kurias jis pats savo rankomis iš dažytų plunksnų buvo padaręs, princo vyriausiajam arklininkui užsakius.

Nuo tos akimirkos, kai Oliveris ištrūko, neberandame jokių jo pėdsakų, tačiau turime įrodymų, kad persirengėliai nuėjo į sero Džono Remornio namus, kur juos įsileido tik po geroko tarpo. Girdėjome šnekas, kad tu, Henri Smitai, matei nelaimingąjį mūsų bičiulį miestelėną jau po to, kai jis ištrūko iš ūžautojų nagų. Kaip ten buvo iš tikrųjų?

— Jis atėjo į mano namus Vinde,— atsakė Henris,— maždaug apie pusę dvyliktos; priėmiau jį nelabai noromis, mat, jis linksminosi karnavale, o aš sėdėjau užsidaręs namie, o sena patarlė juk sako: sotus alkano neatjaučia.

— O kaip jis atrodė, kai jį įsileidai?— paklausė meras.

— Buvo užduseęs, vos gaudė kvapą,— atsakė Smitas,— ir vis kartojo, kad persirengėliai žada jį vėl užpulti. Bet aš mažai tetikėjau, nes jis visada būdavo bailus kaip kiškis, nors ir neblogo būdo žmogus, tad ir pamaniau, kad jis tik išsigalvoja. Tačiau aš niekad sau nedovanosiu, jog nepaly-

dėjau jojo prašomas, ir kol gyvas būsiu, vis aukosiu mišioms, kad kaip nors atpirkčiau savo kaltę.

— Ar jis pasakojo, kas tokie jį buvo užpuolę?— tarė meras.

— Šokėjai su kaukėmis,— atsakė Henris.

— O ar pasisakė bijąs su jais susitikti grįždamas?— vėl paklausė seras Patrikas.

— Jis įtikinėjo, kad kažkas jo tyko, o aš pamaniau, kad jam tik vaidenasi, nes apžiūrėjau gatvę, bet ničnieko nepamačiau.

— Tai jis negavo iš tavęs pagalbos, jokios pagalbos?— paklausė meras.

— Šį tą gavo, jūsų malonybe,— atsakė kalvis.— Jis paliko man karnavalinį savo rūbą ir pasiėmė mano šalmą, odinį durtinį ir skydą; taip apsiginklavusį jį ir rado užmuštą, o aš tebeturiu namie jo kepurę su skambalėliais, liemenę ir visokius kitokius niekniekius. Šiandien jis turėjo sugrąžinti mano kovinę aprangą ir pasiimti maskaradinį savo kostiumą, jei dangus būtų leidęs...

— Ar po to jau jo nebematei?

— Ne, milorde.

— Dar vienas klausimas,— tarė meras.— Ar kartais tau neatrodo, kad tas smūgis, nuo kurio krito Oliveris Praudfiutas, dėl kokios nors priežasties buvo skirtas kitam žmogui?

— Atrodo,— atsakė kalvis,— nors tikrai nežinau, be to, ir sakyti pavojinga, nes tai tik spėlionė.

— Pasakyk, kaip dera doram ir sąžiningam miestiečiui. Kaip manai, kam buvo skirtas smūgis?

— Kad turiu pasakyti, tai pasakysiu,— atsiliepė Henris.— Manau, kad Oliveriui Praudfiutui teko man skirta lemtis, juo labiau kad jis — tikras patrakėlis — buvo apsirengęs mano drabužiais ir žadėjo pamėgdžioti net mano eiseną.

— Gal esi su kuo susipykęs, kad tokia mintis atėjo į galvą?— paklausė seras Patrikas Čarteris.

— Nors gėda ir nuodėmė, bet turiu prisipažinti,— niekur man netrūksta priešų: nei kalnuose, nei žemumoje, nei Anglijoje, nei Škotijoje, nei Perte, nei Engiuje. O vargšelis

Oliveris, man rodos, nė vabalėlio negalėjo nuskriausti. Deja, jis buvo geriau pasirengęs stoti prieš viešpaties teismą, negu aš.

— Klausyk, Smitai,— tarė meras,— atsakyk man aiškiai: ar Džono Remornio žmonėms yra dėl ko ant tavęs pykti?

— Tikrai yra, milorde. Visi šneka, kad ranka, rasta Kerfju gatvėje šventojo Valentino išvakarėse, yra Juodojo Kventino, kuris prieš keletą dienų persikėlė per Tėjų į Faifo grafystę. Tai aš nukirtau tą ranką savo dvirankiniu. O kadangi Juodasis Kventinas buvo sero Džono Remornio kamerheras ir patikėtinis, tai, aišku, jau ir gimė nesantaika tarp manęs ir jo pono žmonių.

— Labai galimas daiktas, kad tai tiesa, Smitai,— tarė seras Patrikas Čarteris.— Tad dabar, mielieji broliai ir išmintingieji tarėjai, yra dvi prielaidos, iš kurių išplaukia tik viena išvada. Persirengėliai, kurie buvo pagavę mūsų bičiulį ir nedorai elgdamiesi taip apstumdę, jog net dabar ant kūno dar yra žymių, galėjo sutikti buvusį savo belaisvį, begrįžtantį namo, ir baigti savo piktadarystes, atimdami jam gyvybę. Jis pats prisipažino Henriui Govui bijąs, kad taip neatsitiktų. Jeigu tatai teisybė — žudikai, tikriausiai, buvo vienas arba net keletas Džono Remornio tarnų. Bet man atrodo labiau įtikėtina kita prielaida: keli iš tos gaujos pasiliko toje pat vietoje, o gal grįžo vėliau, pasikeitę drabužius, ir laukė, kada išeis Oliveris Praudfiutas, norėdami dar pašėlti ir jį pakankinti; pasirodžius Henriui Smitui, kaip jie spėjo iš apsirengimo ir eigasties (juk Oliveris buvo žadėjęs ją pamėgdžioti), juos apėmė perpykis, o kadangi jis buvo vienas, jie tarėsi nutaikę patogų metą be jokios grėsmės atsikratyti tuo, kurį kiekvienas nedraugas laiko pavojingu priešu. Šitaip samprotaujant, kaltė vėl krinta sero Džono Remornio žmonėms. Kaip manote, serai? Ar neturime mes teisės juos ir apkaltinti?

Magistratai šnabždėjosi keletą minučių tarpusavy, paskui beilis Kreigdeilis atsakė už visus:

— Kilnusis riteri ir garbusis mūsų mere, mes visiškai

pritariame jūsų malonybės pasakytiems žodžiams apie šį nelemtą kraujo praliejimą. Mes nė kiek neabejojame jūsų įžvalgumu, kai sakote, kad tą padarė Džono Remornio draugai ir pasekėjai, nesvarbu, ar tas smurtas buvo taikytas velioniui mūsų bičiuliui, ar atsitiko per klaidą, palaikius jį mūsų miesto narsuoliu Henriu iš Vindo. Bet seras Džonas, kaip riteris ir kaip princo Rotsėjaus vyriausiasis arklininkas, laiko daugybę šeimynykščių; kadangi mūsų kaltinimą jie, aišku, atmes, tai ką mes turėsime daryti? Teisybę sakant, jeigu mes turėtume teisę kardu ir ugnimi sunaikinti jo namus su visais namiškiais, senasis priežodis: „Trumpa kalba -- gera byla" labai čia pritiktų, nes niekur nerasi tiek dievo niekintojų, tiek žudikų ir moterų tvirkintojų, kiek Remornio gaujoje. Tačiau aš abejoju, ar tokį trumpą ir aiškų bausmės būdą įstatymas leis, juo labiau kad nė vienas liudytojas, kiek čia girdėjau, nenurodė tiksliai žmogaus ar žmonių, kurie tą nusikaltimą padarė.

Merui nespėjus atsakyti, pakilo miesto raštininkas; glostydamas ilgą barzdą, jis paprašė žodžio ir tuoj pat gavo.

— Broliai,— tarė jis,— kaip mūsų tėvų laikais, taip ir dabar, dievas, nuolankiai maldaujamas, nurodo kaltuosius ir nuima įtarimą nuo tų, kurie per skubiai būna apkaltinti. Tad paprašykime didįjį mūsų lordą suvereną, karalių Robertą, kuris, kai piktavaliai neįsikiša ir nenukreipia gerų jo ketinimų, yra teisingas ir taurus valdovas, kokio kito nerasi nė seniausiuose mūsų metraščiuose,— paprašykime karalių, kad šlovingojo miesto ir visų Škotijos bendruomenių vardu padėtų protėvių papročiu šauktis dangaus, idant teisybės šviesa nušviestų šią tamsią žmogžudystę. Mes paprašysime išmėginimo su karstu, tokio dažno mūsų suvereno protėvių laikais, pripažinto ne vienos bulės ir dekreto ir naudoto Prancūzijos imperatoriaus Karolio Didžiojo, Anglijos karaliaus Arturo ir Škotijos valdovų Gregorio Didžiojo ir galingojo Ekajaus.

— Aš esu girdėjęs apie viešpaties teismą su karstu, sere Luisai,— tarė meras,— ir žinau, kad jo nedraudžia šlovingojo miesto chartijos, tačiau ne per daug išmanau se-

nuosius įstatymus, todėl labai prašau geriau mums juos paaiškinti.

— Jeigu sutiksite su manimi,— tarė seras Luisas Landinas,— reikia kreiptis į karalių, kad priimtų mūsų prašymą ir leistų pernešti nužudytojo mūsų bičiulio lavoną į didžiąją švento Jono bažnyčią ir, kaip pridera, atlaikyti mišias už jo sielą ir piktojo žudiko suradimą. Iki tol išreikalausime, kad seras Džonas Remornis duotų sąrašą savo šeimynykščių, kurie buvo Perte Užgavėnių naktį, ir lieptų jiems ateiti nustatytą dieną ir valandą į didžiąją švento Jono bažnyčią, kur jie bus leidžiami po vieną prisiartinti prie nužudytojo mūsų bičiulio karsto ir nustatytais žodžiais turės šauktis dievo ir šventųjų paliudijimo, kad jie nekalti ir neprisidėjo prie žmogžudystės nei darbais, nei mintimis. Ir patikėkite manimi, jau ne kartą yra taip atsitikę: vos tik žudikas išdrįsta apgaulingai šauktis dievo, nužudytojo neapykanta tam, kuris pakėlė prieš jį ranką ir atskyrė kūną nuo sielos, lyg ir sužadina gyvybę: kraujas ima tekėti lavono gyslomis ir pasrūva iš seniai uždžiūvusių žaizdų. Arba, dar tiksliau sakant, tokia yra dangaus valia, kad jis kažkokiomis aukštesnėmis, mums nesuprantamomis galiomis suranda būdą parodyti, kas iš tikrųjų išdrįso žaloti žmogų — paties kūrėjo atvaizdą žemėje.

— Girdėjau apie tai,— tarė seras Patrikas,— ir girdėjau, kad Briuso laikais dažnai tokius teismus rengdavo. Tikriausiai, ir šiuo metu būtų neblogai ieškoti tiesos tokiu mistišku būdu, kadangi jokių kitų kelių jai rasti mes neturime, o paskelbę viešą kaltinimą sero Džono namiškiams, mes tikrų tikriausiai susilauksime tiktai viešo paneigimo. Tačiau aš dar turiu paklausti serą Luisą, mūsų gerbiamą miesto raštininką, kaip sulaikyti nusikaltėlį, kad jis nepabėgtų?

— Miestelėnai budriai eis sargybą prie miesto sienų; nuo saulėlydžio iki aušros tiltai bus pakelti, vartų grotos nuleistos ir vaikščios stiprūs patrulių būriai. Miestelėnai mielai imsis eiti sargybą, nes nenorės, kad žudikas pabėgtų.

Visi pritarė jo pasiūlymui: kas žodžiu, kas mostu, kas žvilgsniu.

— Dar vienas klausimas,— tarė meras.— Kas bus, jeigu kuris iš įtariamųjų nesutiks eiti prie karsto?

— Jis gali reikalauti pakeisti teismą dvikova,— atsakė miesto raštininkas,— su to paties luomo priešininku, kaip ir jis, nes kaltinamasis asmuo, kviečiamas į dievo teismą, turi teisę pasirinkti, kokiu būdu jis nori būti išmėgintas. Bet jeigu įtariamasis atsisakys nuo abiejų išmėginimo būdų, jis turi būti laikomas kaltu ir susilaukti už tai bausmės.

Tarybos išminčiai vieningai sutiko su mero ir miesto raštininko nuomone ir nusprendė, laikydamiesi visų formalumų, paduoti karaliui peticiją dėl teisės nustatyti jų bičiulio miestelėno žudiką senolių papročiu, kuris padėdavo, kaip buvo manoma, atskleisti tiesą ir buvo laikomas tikru įkalčiu iki pat septynioliktojo šimtmečio pabaigos. Bet, prieš tarybai išsiskirstant, beilis Kreigdeilis nusprendė pasiklausti, kas stos ginti Modės, arba Magdalenos, Praudfiut ir dviejų jos vaikučių.

— Nėra čia ko klausti,— tarė seras Patrikas Čarteris,— mes visi esame vyrai ir nešiojame kardus prie šono, o jei kas iš mūsų nenorės jo išsitraukti nužudytojo bičiulio našlės ir našlaičių garbei apginti ir už jo mirtį atkeršyti, tam kardas bus virš galvos sulaužytas. Jeigu į teismą eiti atsisakys pats seras Džonas Remornis, tai prieš jį stos Patrikas Čarteris iš Kinfonso ir kausis žūtbūtinai — kol pats išsilaikys ant arklio ir kol rankos išlaikys ietį ar kalaviją. O jeigu į dvikovą šauks kuris nors jomenas, manau, Magdalena Praudfiut pati galės pasirinkti sau gynėją iš narsiausiųjų Perto miestelėnų; gėda ir negarbė kris ant šlovingojo miesto amžiams, jeigu atsiras išdavikas ar bailys, išdrįsiantis jai pasakyti: „Ne!" Teateina ji čionai ir tegu išsirenka.

Henris Smitas klausėsi šių žodžių su liūdesiu, nujausdamas, kad vargšė moteriškė pasirinks jį, o tada nueis niekais ką tik atstatytoji sandora su mylimąja, nes jis gaus vėl įsivelti į naują dvikovą, kurios dabar jokiu garbingu būdu nebeišvengsi ir kurią kitomis sąlygomis būtų priėmęs su džiaugsmu, kaip puikią progą pasirodyti tiek karaliaus, tiek miestelėnų akyse. Jis žinojo, kad Ketrina, prisiklausiusi tėvo

Klemento mokymų, dvikovą laiko religijos įžeidimu, o ne dievo šaukimusi, ir nemano, kad tas yra tyras ar nekaltas, kurio stipri ranka ir miklus ginklas nulemia kovos baigtį. Todėl jam tikrai buvo ko bijoti tokių savotiškų jos pažiūrų, per daug rafinuotų pagal to laikmečio mąstyseną.

Taip jam besikankinant nuo prieštaringų minčių, į menę įėjo Magdalena, nužudytojo Oliverio našlė, įsisupusi į platų gedulo šydą, lydima ir palaikoma kokių penkių ar šešių garbingų moterų, apsirengusių taip pat gedulingai. Viena palydovė nešė ant rankų kūdikį, paskutinę vargšo Oliverio vedybinio prieraišumo dovaną. Kita vedėsi krypuojantį kokių dvejų metukų mažylį,— jis išsigandęs ir nustebęs dirsčiojo čia į juodą drabužėlį, kuriuo buvo aprengtas, čia į viską, kas dedasi aplinkui.

Visi atsistojo, sutikdami liūdną būrelį, ir pasveikino su didele užuojauta, o Magdalena, kad ir buvo tiktai vargšo Oliverio žmona, jiems atsakė su dideliu orumu, kurį, matyt, jai suteikė begalinis skausmas. Tada išėjo priekin seras Patrikas Čarteris ir su dėmesiu, kokį turi rodyti riteris moteriai, o globėjas — nuliūdusiai ir nuskriaustai našlei, paėmė vargšę moteriškę už rankos ir trumpai paaiškino, kokiu būdu miesto taryba nutarė atkeršyti už jos vyro nužudymą.

Su dideliu švelnumu ir meilumu, nors šiaip tuo nepasižymėdavo, jis pasiteiravo, ar nelaimingoji moteriškė viską gerai suprato, ir garsiai kreipėsi į susirinkusius:

— Gerieji Perto gyventojai, laisvieji amatų ir gildijų žmonės, įsidėmėkite viską, ką dabar matote, nes tai susiję su jūsų teisėmis ir privilegijomis. Čia stovi Magdalena Praudfiut, kuri trokšta, kad už jos vyro mirtį būtų pelnytai atlyginta. Ji tvirtina, kad taip žiauriai jos vyrą nužudė riteris seras Džonas Remornis, ir siūlo patikrinti tiesą per išmėginimą su karstu arba per dvikovą. Jeigu mano pirštinę pakels kas nors iš lygaus man luomo, aš, Patrikas Čarteris, juostos riteris ir laisvas didikas, siūlausi stoti į kovą už tiesą ir nesitraukti, kol žirgas ir raitelis pajėgs išsilaikyti. Na, atsakyk, Magdalena Praudfiut, ar priimsi mane savo gynėju?

Našlė vos galėjo pravertі lūpas.

— Kur man benorėti kilmingesnio gynėjo, kaip jūs,— pasakė ji.

Tada seras Patrikas paėmė ją už dešiniosios rankos ir, pabučiavęs į kaktą lyg per kokią iškilmę, didingai tarė:

— Tegu dievas ir šventasis Jonas palaimina mane, kai prireiks man vykdyti pareigą ir stoti tavo gynėju, tikru riteriu, teisingu ir vyrišku. O dabar, Magdalena, eik ir pasirink pati, kokio norėtum gynėjo iš šlovingojo miesto gyventojų tarpo, iš čia esančių, o taip pat ir nesančių, kad stotų į dvikovą už tave, jeigu apkaltintasis pasirodys žemesnio luomo, negu aš.

Visų akys nukrypo į Henrį Smitą, nes žmonės jau buvo vienu balsu išrinkę tinkamiausią tai progai kovotoją. Bet našlė nelaukė visuotinio paskatinimo ar pritarimo. Vos tik seras Patrikas baigė kalbą, ji nuėjo per menę į tą vietą, kur netoli stalugalės stovėjo ginklakalys tarp lygių sau vyrų, ir paėmė jį už rankos:

— Henri Govai, arba Smitai,— tarė ji,— gerasis miestelėne ir amatininke, mano... mano...— ji norėjo pasakyti „vyras", tačiau niekaip nebegalėjo to žodžio ištarti, todėl gavo kitaip išsireikšti.— Tas, kurio jau nebėra, iš visų žmonių labiausiai mylėjo ir brangino tave, todėl tau geriausiai tinka stoti į dvikovą už jo našlę ir vaikus.

Kad ir būtų buvusi kokia galimybė (tik jos tais laikais nebuvo) Henriui išvengti arba atsisakyti tos priedermės, kurią jam visi patikėjo, vos tik prabilus našlei, bet koks noras ar mintis apie pasitraukimą jam kaip mat išnyko; tur būt, net paties dangaus paliepimas nebūtų labiau jo subaudęs, kaip nelaimingosios Magdalenos žodžiai.

Jos užsiminimas apie jojo draugystę su žuvusiuoju sujaudino jį iki širdies gelmių. Oliveriui gyvam esant, tas jo perdėtas žavėjimasis Henriu, be abejo, atrodė keistas ir nesuprantamas, o pasižiūrėjus, kokių juodu skirtingų būdų, netgi kiek juokingas. Bet dabar visa tai buvo užmiršta, ir Henris, pasiduodamas karštai savo prigimčiai, prisiminė tik tai, kad Oliveris buvo artimiausias draugas, mylėjęs ir ger-

bęs, kiek tik išgalėdamas; be to, jis dar prisiminė, kad Oliveris krito nuo smūgio, ko gero, skirto jam, Henriui.

Todėl su tokiu karštumu, dėl kurio prieš valandėlę pats būtų nustebęs ir kuriuo išreiškė didelį dėkingumą, ginklakalys Henris palietė lūpomis šaltą Magdalenos kaktą ir pasakė:

— Aš, Henris Smitas, gyvenantis Vinde, Perto mieste, doras ir sąžiningas žmogus, priimu našlės Magdalenos ir jos vaikų užtarytojo ir gynėjo priedermę; aš stosiu už ją į žūtbūtinę kovą su kiekvienu savo luomo vyru ir nesitrauksiu, kol tik gyvas būsiu. Tepadeda man dievas ir šventasis Jonas.

Prislopintais šauksmais vyrai menėje išreiškė susidomėjimą būsima kova ir tikėjimą sėkminga jos baigtimi.

Tada seras Patrikas Čarteris susirengė pas karalių paprašyti leidimo spręsti Oliverio nužudymo bylą senovės papročiu, kur nusikaltėlį turės išaiškinti išbandymu prie karsto arba prireikus — dvikova.

Šią savo prievolę jis atliko, kai tik išsiskirstė miestelėnų taryba, ir pasikalbėjo akis į akį su karaliumi, kuris su didžiu apmaudu išklausė žinią apie šį naują nemalonumą ir paskyrė serui Patrikui ir suinteresuotosioms pusėms kitą rytą, po mišių, laukti jo sprendimo taryboje. Tuo pačiu metu karaliaus pasiuntinys nuvyko į konsteblio rūmus pas Džoną Remornį išreikalauti jo žmonių sąrašo ir griežtai prigrasinti, kad su visa palyda niekur neišvyktų iš Perto ir lauktų karaliaus sprendimo.

DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

Jau laikas baigti. Sąrašus paruoški,
Ar teisūs jie — te dievas pasakys!
Šekspyras, „Henrikas IV"

Toje pačioje dominikonų vienuolyno posėdžių menėje karalius Robertas sėdi su savo broliu Olbeniu, kuris, apsimesdamas didžiai dorybingu ir išmaniai veidmainiaudamas, visada turėjo didžiulę įtaką silpnavaliui monarchui.

Ir tai visiškai suprantama — kas retai mato daiktus tokio pavidalo ir išvaizdos, kokie jie yra iš tikrųjų, turi juos pamatyti taip, kaip teigia įžūlus ir suktas žmogus, naudodamasis itin artimos giminystės teise. Kai seras Patrikas, nušvietęs įvykį, paliko jo didenybei viską spręsti, karalius, kaip visada, būkštaudamas dėl nelaimingojo klystkeliais nuėjusio savo sūnaus, ir dabar stengėsi įtikinti Olbenį, kad Rotsėjus niekuo dėtas dėl kepurininko mirties.

— Čia nemalonus dalykas, broli Robinai,— tarė jis,— labai nemalonus, ir kaip daugelyje tolimų šalių prasidės vaidai bei nuolatinės kovos tarp kilmingųjų ir paprastų žmonių. Mane guodžia tik viena mintis, kad dabar, kai seras Džonas Remornis yra atstatytas nuo pareigų hercogo Rotsėjaus dvare, niekas negalės sakyti, jog tai vargšas mano berniukas ragino, kurstė ar siuntė padaryti tą kruviną darbą, jeigu tikrai jį padarė seras Džonas ar kuris nors iš jo žmonių. Aš tikiu, broli, kad mudu abu galime paliudyti, kaip mielai sūnus paklausė mano prašymo atstatyti Remornį nuo pareigų po peštynių Kerfju gatvėje.

— Prisimenu, kad jis taip padarė,— atsakė Olbenis,— ir nemanau, jog princo ir Remornio draugystė atsinaujino,— juk jis tada atrodė sutinkąs su jūsų malonybės pageidavimu.

— Atrodė sutinkąs? Draugystė atsinaujino?— tarė karalius.— Ką nori pasakyti šiais žodžiais, broli? Argi nepažadėjo mums Deividas atsiskirti nuo Remornio, jeigu tas nelemtas įvykis Kerfju gatvėje nebus keliamas aikštėn ir liks užmaršty, nes tikrai žmonių teisybė, kad Remornis yra blogas patarėjas, galįs pastūmėti į tokias visokias kvailybes. Deividas juk sutiko, kad mes Remornį ištremtume ar kaip kitaip nubaustume savo nuožiūra,— na, argi jums yra dar kokių abejonių dėl jo nuoširdumo ir žodžio tvirtumo? Argi neprisimenate, kad, jums pasiūlius vietoj ištremties apdėti jo dvarą Faife dideliais mokesčiais, princas pats sakė, jog tremtis išeis į naudą Remorniui ir net jam pačiam?

— Gerai prisimenu, mano broli karaliau. Ir tikrai, nė nemaniau, kad Remornis galėtų turėti tiek daug įtakos prin-

cui, kai savo patarimais jį įklampino į tokį pavojų, jeigu pats princas, jūsų malonybės užklaustas, nebūtų prisipažinęs, jog Remornis, likęs karaliaus dvare, vis tiek turės jam įtakos. Tada aš pasigailėjau pasiūlęs mokesčius vietoj ištrėmimo. Bet tai jau praėjo, o dabar ištiko nauja blogybė, per kurią kyla didelė grėsmė ne tik jūsų įpėdiniui, bet ir jums pačiam, jūsų aukštenybe, ir visai karalystei.

— Ką nori tuo pasakyti, Robinai?— paklausė siauraprotis karalius.— Dėl mūsų tėvų kapų, dėl nemirtingojo mūsų protėvio Briuso atminimo, maldauju tave, brangusis broli, būk man gailestingas. Sakyk, kokia nelaimė laukia mano sūnaus ar mano karalystės?

Atkreiptas į brolį karaliaus veidas trūkčiojo iš baimės, o akys paplūdo ašaromis, tuo tarpu brolis delsė, tartum apmąstydamas atsakymą.

— Milorde, štai koks yra pavojus. Jūsų malonybė manote, kad princas neprisidėjo prie šio antrojo puolimo prieš Perto gyventojus, prie to kepurių dirbėjo nužudymo, apie ką jie ten klega nelyginant klyksnių žuvėdrų būrys, vienai jų kritus nuo kokio berniūkščio strėlės.

— Jie, Robinai, brangina,— tarė karalius,— savo ir draugų gyvybę.

— Tikrai taip, valdove; jie net ir mus priverčia branginti jų gyvybę, nes turime atsiskaityti su tais nenaudėliais dėl kiekvieno kraujo lašo. Bet, kaip sakiau, jūsų didenybė manote, kad princas nepridėjo piršto prie paskutiniųjų žudynių. Ką gi, nemėginsiu abejoti jūsų įsitikinimo tikrumu dėl šio klausimo, o pasistengsiu tikėti kaip ir jūs. Jūsų nuomonė — man įstatymas. Roberto Olbenio mintys niekada nesiskirs nuo Roberto, plačiosios Škotijos valdovo, minčių.

— Dėkui, dėkui,— atsakė karalius, imdamas brolio ranką.— Žinojau galįs pasikliauti jūsų teisingumu dėl vargšelio Rotsėjaus, kuris taip dažnai užsitraukia pasmerkimo, kad vargu ar nusipelno tokių švelnių jūsų jausmų.

Olbenis taip užsispyręs siekė savo tikslo, kad sugebėjo ramiausiai atsakyti į brolišką karaliaus rankos paspaudimą,

nors taikėsi su šaknimis išrauti viltį senajam tėvui, tokiam atlaidžiam ir mylinčiam.

— Deja!— atsidusęs hercogas šnekėjo toliau,— tas nesukalbamas žaliūkas Kinfonso riteris su visa rėksnių miestelėnų gauja ne taip žiūri į tą nutikimą, negu mes. Jie drįsta sakyti, jog kepurininką visaip koneveikė Rotsėjus su savo draugais, kurie su kaukėmis girti siautė gatvėse, stabdė vyrus ir moteris, liepdami jiems šokti arba išgerti gausybę vyno, ir darė visokias kvailystes, kurių nė pasakoti neverta; sako, jog visa kompanija po to nuėjo pas serą Džoną Remornį ir susigrūdo į jo namus puotos užbaigti; va, iš to visko mes galime spręsti, kad princas neatstatė sero Džono Remornio nuo tarnybos, o tik šiaip žadėjo, norėdamas žmonėms akis apdumti. Todėl miestelėnai taip tikina: jeigu žmogžudystę tą naktį padarė seras Džonas Remornis arba jo žmonės, tai ne be hercogo Rotsėjaus žinios, o, ko gero, net su jo paliepimu.

— Olbeni, tai baisu!— tarė karalius,— negi jie apšauks mano berniuką žmogžudžiu? Negi jie galvoja, kad Deividas gali teptis rankas škotų krauju be jokios priežasties ir be tikslo? Ne, ne, negali jie pramanyti tokio šmeižto, nes tai per daug neįtikima ir kraupu.

— Atleiskite, mano valdove,— tarė hercogas Olbenis,— jie sako, kad dėl grumtynių Kerfju gatvėje ir visų pasekmių žymiai daugiau kaltas yra princas, negu seras Džonas, kadangi niekas nemano ir netiki, jog toksai viliojantis žygis būtų buvęs sugalvotas dėl riterio Remornio.

— Tu išvesi mane iš proto, Robinai!— sudejavo karalius.

— Tyliu kaip žemė,— tarė jo brolis,— pasakiau savo niekingą nuomonę, tik jūsų didenybės lieptas.

— Žinau, kad nori man gero,— tarė karalius,— bet užuot draskęs man širdį, Robinai, pasakojimu apie neišvengiamas nelaimes, verčiau pasiūlytum kokį nors būdą, kaip iš jų išsisukti.

— Teisybę sakote, valdove, tačiau vienintelis kelias išsigelbėti yra gruoblėtas ir sunkus, todėl jūsų malonybė pirma turite tikrai įsitikinti, jog būtinai reikia tą kelią pasi-

rinkti, ir tik tada aš išdrįsiu jį nurodyti. Chirurgas pirmiausia turi įtikinti savo pacientą, kad sukneţinta jo galūnė neišgydoma, o tada tik pradėti kalbą apie amputavimą, nors tai tėra vienintelis būdas pasveikti.

Nuo šių ţodţių karalius išsigando ir pasipiktino daug labiau, negu kad brolis tikėjosi.

— Sukneţinta ir neišgydoma galūnė, milorde Olbeni? Amputavimas vienintelis būdas? Nesuprantami ţodţiai, milorde. Jeigu juos taikai mano sūnui Rotsėjui, turi aiškiai pagrįsti, kitaip teks labai smarkiai gailėtis dėl pasekmių.

— Mano valdove, suprantate mane pernelyg paţodiškai,— tarė Olbenis.— Tokiais neprideramais ţodţiais kalbėjau ne apie princą; tegu dangus man būna liudininkas, tikras sūnus nebūtų man brangesnis, kaip yra brangus mylimo brolio ir karaliaus sūnus. Aš kalbėjau apie jo atskyrimą nuo pasaulio tuštybių ir beprotybių, kurios šventųjų ţmonių laikomos neišgydomomis galūnėmis ir kaip tos galūnės turi būti nupiautos ir pašalintos, nes trukdo mums eiti pirmyn gėrio keliu.

— Suprantu — tu nori, kad tas Remornis, kurį visi laiko kaltu dėl mano sūnaus kvailysčių, būtų ištremtas iš dvaro,— su palengvėjusia širdţia tarė karalius,— kol tie nelemti skandalai bus uţmiršti, o mūsų valdiniai pradės ţiūrėti į mano sūnų su didesne pagarba ir pasitikėjimu.

— Tatai išmintingi ţodţiai, valdove, bet aš siūlyčiau truputį, maţą maţą truputį daugiau. Man regis, verčiau būtų patį princą kuriam laikui atitolinti nuo dvaro.

— Kaip, Olbeni! Man išsiskirti su sūnumi, su savo pirmgimiu, savo akių šviesa, kuris, tegu ir labai kaprizingas, yra toks brangus mano širdţiai! O Robinai, aš negaliu ir nenoriu.

— Ne, milorde, aš tiktai pasiūliau. Suprantu, kokį skausmą toks dalykas turi sukelti tėvo širdy, argi pats nesu tėvas.— Jis nuleido galvą, tarsi būtų nepaguodţiamai nusiminęs.

— Aš mirsiu, jeigu taip reikės padaryti, Olbeni. Tik pamanykit, pagal jūsų planą jis turės netekti mūsų įtakos,

nors kartais ir pamirštamos, kai mūsų nėra, bet visada veiksmingos, kai jis yra prie mūsų,— tai kokiame pavojuje jis tada atsidurs? Aš negalėsiu miegoti, kai jo nebus, su kiekvienu vėjo pūstelėjimu vis man girdėsis priešmirtinė jo dejonė. O jūs irgi, Olbeni, nors ir geriau sugebate slėpti jausmus, taip pat krimsitės, kaip ir aš.

Taip šnekėjo lengvapėdis monarchas, norėdamas prisigerinti broliui ir apgauti save patį, kad dėdė ir sūnėnas jaučia vienas kitam meilę, nors tos meilės nebuvo nė lašelio.

— Milorde, iš tėviško švelnumo jūs perdaug greitai puolate į nevilтį,— tarė Olbenis.— Aš visai nesiūlau leisti princui laisvai atsiduoti audringiems polinkiams. Mano manymu, princui reikia neilgą laiką pagyventi kokioje nors nuošalioje vietoje su rimtu ir protingu globėju, kuris rūpintųsi geru jo elgesiu ir saugumu, kaip mokytojas rūpinasi mokiniu.

— Kaip? Globėjas? Rotsėjaus metuose?— sušuko karalius.— Jau dveji metai, kai jis išaugo iš nepilnamečio amžiaus.

— Išmintingieji romėnai,— atsakė Olbenis,— ketveriais metais tą amžių pratęsdavo; be to, protingai galvojant, jaunikaitis turi būti prižiūrimas tėvų tol, kol reikia, todėl ir pilnametystė vienam turėtų būti pripažinta anksčiau, kitam — vėliau. Va kad ir jaunasis Lindsėjus, Kraufordo grafas, kuris, kaip girdėjau, gina Remornį nuo apkaltinimo... Tai penkiolikos metų jaunuolis, o aistros jo tokios stiprios ir siekimai tokie aiškūs, kaip trisdešimtmečio vyro; o karališkasis mano sūnėnas, nors daug mielesnio ar kilnesnio būdo bei proto, dvidešimt trejų metų būdamas, kartais elgiasi visai kaip įnoringas vaikas, kurį reikia sutramdyti jo paties labui... Bet nenusiminkite dėl viso to, valdove, ir nepykite ant savo brolio už pasakytą teisybę — juk geriausi vaisiai yra tie, kurie ilgiausiai noksta, ir geriausi žirgai yra tie, su kuriais daugiausia tenka arklininkui vargti, belavinant karui ar turnyrams.

Hercogas nutilo; lukterėjęs porą minučių, kol karalius skendėjo apmąstymuose, kurių jis nesistengė nutraukti, pridūrė kiek linksmiau:

— Nagi, galvą aukščiau, kilnusis mano valdove, gal dar pasiseks viską sutvarkyti be kovų ir didelių sunkumų. Našlė yra neturtinga, nes jos vyras, nors ir daug turėdavo darbo, buvo tingus ir išlaidus. Tad galima viską pinigais sutvarkyti, o išlaidas galėsime padengti iš Remornio dvaro pajamų.

— Ne, viską sumokėsime mes patys,— tarė karalius Robertas, godžiai stverdamasis vilties taikiai užbaigti tą nelemtą pokalbį.— Remornio pajamos labai sumažės, pašalinus jį nuo karaliaus dvaro ir atleidus iš pareigų Rotsėjaus dvare, be to, būtų nekilnu paspirti gulintį. Bet štai ateina mūsų raštininkas prioras pranešti, kad jau laikas pradėti posėdį... Labas rytas, garbusis tėve.

— Būkite palaimintas, mano valdove,— atsakė abatas.

— Dabar, brangusis tėve,— kalbėjo toliau karalius,— nelaukdami Rotsėjaus, kurio pritarimą mūsų sprendimams mes užtikriname, imkimės karalystės reikalų. Kokios žinios iš Duglo?

— Jis atvyko į savo pilį Tentelone, valdove, ir išsiuntė žygūną pranešti, kad grafas Marčas sėdi užsidaręs savo tvirtovėje Danbare, bet jo draugai ir pasekėjai susirinko ir įsikūrė stovyklą netoli Koldingemo, kur, kaip manoma, jie laukia iš Anglijos didelių pajėgų, kurias prie Anglijos sienos telkia Hotsperas ir seras Ralfas Persis.

— Ne kokios naujienos,— tarė karailus,— tegu dievas atleidžia Džordžui Danbarui.

Sulig tais žodžiais įėjo princas, ir karalius tarė:

— A, pagaliau tu čia, Rotsėjau,— nemačiau tavęs per mišias.

— Tinginiavau šį rytą,— tarė princas,— nes naktį praleidau be miego, karščio krečiamas.

— Oi palaidūne!— atsakė karalius.— Jeigu nebūtum be miego praleidęs Užgavėnių, tai neturėtum karščio Pelenų dienos naktį.

— Nenutraukite dėl manęs savo maldų, valdove,— nerūpestingai pertarė princas.— Jūsų malonybė šaukėtės dan-

gaus atleidimo kažkam. be abejo, kokiam priešui, nes juk dažniausiai meldžiatės už priešus.

— Sėsk ir pasėdėk ramiai, paikas vaike!— tarė jam tėvas, neatitraukdamas akių nuo savo mylimo sūnaus, nuo gražaus jo veido ir dailaus stoto. Rotsėjus prisitraukė pagalvį prie tėvo kojų ir klesterėjo nerūpestingai ant jo, o karalius tuo tarpu kalbėjo toliau:

— Aš apgailestavau, kad grafas Marčas, su kuriuo mes taip gražiai išsiskyrėme ir pažadėjome atlyginti už viską, ką jis palaikytų skriauda, stojo į sąmokslą su Nortemberlendu prieš savo gimtąją šalį... Nejaugi jis abejojo mūsų ketinimais ištesėti duotą žodį?

— Galiu už jį atsakyti,— tarė princas.— Marčas niekada neabejojo jūsų didenybės žodžiu. Tačiau, tur būt, jam toptelėjo mintis, kad mokytieji jūsų patarėjai, ko gero, neleis jums tesėti to, ką pažadėjote.

Karalius Robertas Trečiasis iš bailumo buvo įpratęs praleisti pro ausis tuos pasakymus, kuriuos išgirdus, jo nuomone, reikėtų piktai atsikirsti. Todėl jis apsimetė negirdįs sūnaus žodžių ir kalbėjo toliau, betgi neapgalvoti sūnaus žodžiai padidino apmaudą, įsižiebusį širdy.

— Gerai, kad Duglas yra prie sienos,— tarė karalius,— jis, kaip ir jo protėviai, sugebės krūtine atremti Škotijos priešus.

— Vargas mums, jeigu jis atgręš priešui nugarą,— tarė užsispyrėlis Rotsėjus.

— Tu drįsti abejoti Duglo drąsa?— paklausė įširdęs karalius.

— Nėra žmogaus, kuris abejotų grafo drąsa,— atsakė Rotsėjus,— jis tiek pat drąsus, kiek ir išdidus... bet galima abejoti jo laime.

— O šventasis Andriau!— sušuko jo tėvas.— Tu, Deividai, kaip koks juodas varnas — vos prasižioji, tuoj kokią bėdą ar negandą pranašauji!

— Tyliu, tėve,— atsakė jaunuolis.

— O kaip ten kalnėnų neramumai, ar yra naujienų?— vėl paklausė karalius priorą.

— Man regis, jie jau rimsta,— atsakė dvasiškis.— Gaisrą, kuris buvo beapimąs visą šalį, tur būt, užgesins kokio pusšimčio drąsuolių kraujas, nes dvi didelės sąjungos susitarė, iškilmingai prisiekę kardais, kad išspręs savo ginčą, jūsų didenybei dalyvaujant su jūsų parinktais ginklais ir jūsų nurodytoje vietoje. Dieną paskyrė kovo trisdešimtąją — tada kaip tik bus Verbų sekmadienis. Iš kiekvienos pusės kovos po trisdešimt kovotojų, bet grumsis iki paskutinio kraujo lašo; jie nusižeminę prašo ir maldauja jūsų didenybės kaip tėvo tą dieną atsisakyti karališkosios teisės nutraukti kovą,— nemesti žemėn karališkojo skeptro ir nešaukti: „Gana!", kol susirėmimas galutinai nebus užsibaigęs pats savaime.

— Tai laukiniai,— sušuko karalius,— nejaugi jie nori apriboti geriausią ir brangiausią karaliaus privilegiją — sustabdyti mūšį ir šūksniu paskelbti paliaubas? Nejaugi jie nori atimti iš manęs vienintelį akstiną, dėl kurio aš eičiau į tas jų skerdynes? Nori jie kovoti kaip žmonės ar kaip vilkai iš jų gimtinės kalnų?

— Milorde,— tarė Olbenis,— grafas Kraufordas ir aš dėl kai kurių priežasčių drįsome, nepasitarę su jumis, duoti sutikimą su šiomis sąlygomis.

— Kaip? Grafas Kraufordas!— tarė karalius.— Man rodos, jis per jaunas būti patarėju tokiuose dalykuose.

— Nepaisant jauno amžiaus,— atsakė Olbenis,— jis yra labai gerbiamas savo kaimynų kalniečių, ir kaži ar aš būčiau ką su jais padaręs be jo pagalbos ir įtakos.

— Ar girdi, jaunasis Rotsėjau?— kreipėsi su priekaištu karalius į savo įpėdinį.

— Man gaila Kraufordo, sere,— atsakė princas.— Jis labai anksti neteko tėvo, kurio patarimai šiuo metu jam labai praverstų.

Išgirdęs tokį atsakymą, kupiną meilės tėvui, karalius pažvelgė į Olbenį triumfuojančiomis akimis.

Olbenis kalbėjo toliau lyg niekur nieko.

— Ne kalniečių gyvybė, o mirtis pasitarnaus Škotijos sandraugai; tikrai, ir man pačiam, ir grafui Kraufordui atrodė pageidautina, kad kova būtų žūtbūtinė.

— Oi-oi-oi,— sušuko princas,— Lindsėjus toks jaunas ir jau laikosi šitokios politikos, tai koks malonings bus iš jo valdovas po dešimties ar dvylikos metų! Nieko sau berniukas — dar ūsai dygti nepradėjo, o jau tokia žiauri širdis! Verčiau jis gėrėtųsi gaidžių peštynėmis per Užgavėnes, negu suktų galvą, kaip žudyti žmones Verbų sekmadienį; matyt, jam prie širdies Velso paprotys — kovoti iki paskutinio kraujo lašo.

— Rotsėjaus teisybė, Olbeni,— tarė karalius.— Krikščioniui monarchui nepridera nusileisti tokiuose dalykuose. Aš negaliu sutikti, kad, man matant, žmonės kovotų tol, kol iškris visi kaip paskersti galvijai. Man pasidarys bloga bežiūrint, ir skeptras pats išslys man iš rankų, nes nebebus jėgų jį nulaikyti.

— O to niekas nepastebės,— tarė Olbenis.— Leiskite man priminti, jūsų malonybe, kad jūs tik atsisakote tokios karaliaus privilegijos, kuria pasinaudojęs jokios garbės nesulauksite, nes jūsų niekas nepaklausys. Jeigu jūsų didenybė ir išmesite skeptrą mūšio įkarštyje, įsisiautėję žmonės tiek jį bepastebės, kiek besiriejanti vilkų ruja pastebėtų žvirblio numestą šapelį, kurį nešėsi sau lizdeliui krauti. Niekas daugiau jų neišskirs, tiktai mirtis, tad verčiau tegu jie žūva vienas nuo kito rankos, negu kad nuo mūsų karių, bebandančių kardais išskirti juos, jūsų didenybei įsakius. Pastanga įvesti taiką per prievartą gali būti palaikyta spąstais, ir abi pusės gali tuomet susijungti prieš ją... žudynės bus tokios pačios, o taikos, kurios taip laukėme, nebesulauksime.

— Tavo žodžiuose yra labai daug teisybės, broli Robinai,— atsakė lengvai palenkiamas karalius.— Kas iš to įsakymo, jeigu negali priversti jam paklusti. Nors man, nelaimingajam, kasdien taip būna, nėra reikalo rodyti viešai karaliaus bejėgiškumo visai tai miniai, susirinkusiai pasižiūrėti reginio. Tegu sau tie laukiniai piauna vienas kitą, aš nemėginsiu drausti to, ko negaliu sutrukdyti... Te dangus pasigaili nerimastingos mūsų šalies! Einu į koplyčią ir pasimel-

siu, nes padėti tėvynei savo rankomis ar protu man nevalia. Tėve priorai, leiskite man į jus pasiremti.

— Dar neikite, broli,— tarė Olbenis.— Atleiskite man, kad primenu: juk turime apsvarstyti pertiečių ir Remornio bylą dėl vieno miestelėno mirties..

— Teisybė, teisybė,— tarė monarchas vėl atsisėsdamas,— vėl smurtas. vėl kautynės. O Škotija! Škotija! Jeigu skurdžią tavo dirvą patręštum drąsiausių tavo vaikų krauju, kokia žemė pasaulyje galėtų pralenkti tave derlingumu! Ar bent vienas škotas sulaukė žilo plauko, jeigu jis nėra luošys kaip jų suverenas, kuris nežudo tik per nepagalėjimą,— užtat jis turi žiūrėti į kruvinus reginius, neįstengdamas jų nutraukti? Įveskite juos, negaiškime. Jie skuba žudyti ir trokšta atimti vienas kitam galimybę kvėpuoti paties kūrėjo palaimintu oru. Kovų ir žudynių demonas apsėdo visą šalį!

Kai švelniaširdis karalius atsilošė soste toks supykęs ir nepatenkintas, koks retai tebūdavo, durys tolimiausiame menės kampe atsivėrė, ir iš galerijos (toliau galerijoje matės ginkluoti sargybiniai) įėjo gedulinga procesija: nelaimingojo Oliverio našlę vedė seras Patrikas Čarteris su tokia pagarba, lyg ji būtų kilmingiausia ledi. Už jų ėjo dvi moterys iš turtingųjų, miesto magistratų žmonos, abi gedulo drabužiais,— viena nešė kūdikį, kita vedė už rankutės antrąjį vaikutį. Kalvis ėjo paskui, apsirengęs geriausiais savo rūbais, viršum odinio durtinio užsimetęs juodo krepo kaklaskarę. Gale procesijos ėjo beilis Kreigdeilis ir dar vienas magistratas,— irgi gedulingai apsirengę.

Gerojo karaliaus pyktis beregint užgeso, vos tik jis pamatė išbalusį susikrimtusios našlės veidą ir nieko nesuprantančius nekaltus kūdikėlius, tokio baisaus likimo ištiktus, o kai seras Patrikas Čarteris, padėjęs atsiklaupti Magdalenai Praudfiut, prilaikydamas ją už rankos, ir pats priklupo ant vieno kelio, karalius labai maloniai pasiteiravo jos vardo ir dėl kokio reikalo čia atėjusi. Ji neatsakė, tik kažką sukuždėjo, žiūrėdama į savo palydovą.

— Kalbėk už nelaimingąją moteriškę, sere Patrikai Čar-

teri,— tarė karalius,— ir pasakyk, dėl kokios priežasties ji čionai atėjo.

— Valdove,— pasakė seras Patrikas atsistodamas,— ši moteris ir šie nelaimingieji našlaičiai nori pasiskųsti jūsų didenybei riteriu seru Džonu Remorniu iš Remornio, nes jisai ar kažkas iš jo žmonių Užgavėnių vakarą arba Pelenų dienos rytą nužudė gatvėje jos vyrą, dabar jau velionį Oliverį Praudfiutą, laisvą Perto miesto pilietį.

— Moterie,— labai maloniai tarė karalius,— jau savo moteriška prigimtimi esi švelni ir turėtum būti gailestinga net sielvarto valandą, nes mūsų pačių negandos gali padaryti — ir tikrai padaro — mus atlaidesnius kitiems. Tavo vyras tik nuėjo tuo keliu, kuris skirtas mums visiems.

— Taip, bet mano valdovas turi prisiminti,— atsakė našlė,— kad tas kelias buvo labai trumpas ir paplūdęs kraujais.

— Sutinku, jam nedaug buvo atseikėta. O kadangi aš negalėjau jo apsaugoti, nors, prisipažįstu, tai buvo mano, kaip karaliaus, pareiga, norėčiau atlyginti tau ir tavo našlaičiams vaikams, kad galėtumėte gyventi taip pat ar dar geriau, negu vyrui gyvam esant; tiktai atsisakyk savo kaltinimo ir nereikalauk atimti naujų gyvybių. Suprask: siūlau tau pasirinkti atleidimą arba kerštą, skurdą arba gerą gyvenimą.

— Teisybė, mano valdove, mes esame neturtingi,— su nepalaužiamu tvirtumu atsakė našlė,— bet verčiau aš su vaikais misiu kaip lauko žvėreliai kad minta, negu stengsiuosi praturtėti savo vyro kraujo kaina. Prašau leisti dvikovą su mano gynėju, juk jūs esate juostos riteris ir karalius.

— Žinojau, kad taip bus!— tarė karalius, palinkęs į Olbenį.— Dvikova... kraujas... kerštas,— pirmieji ir paskutinieji žodžiai, kuriuos išgirsi Škotijoje; juos taria ir kūdikis, pradėdamas kalbėti, ir pasirengęs mirčiai žilagalvis senis! Neverta nė vargintis. Kvieskite kaltinamuosius.

Į menę įėjo seras Džonas Remornis. Jis buvo apsivilkęs ilgą palaidą rūbą, kokį tuomet dėvėdavo kilmingieji, kai būdavo be šarvų. Drabužio klosčių uždengta sužeistoji jo ranka buvo parišta šerpe, ar pečiajuoste, iš raudono šilko, o kai-

riąja jis rėmėsi į jaunuolį, kuris, nors amžiumi buvo dar visai vaikas, iš veido atrodė jau subrendusių aistrų ir sugebąs protauti. Tai buvo įžymusis Lindsėjus, Kraufordo grafas, kuris vėliau buvo žinomas grafo Tigro vardu, didelio ir turtingo Stretmoro slėnio valdytojas, absoliutus ir nepalenkiamai žiaurus feodalas tironas. Trejetas aristokratų, grafo ar paties sero Džono Remornio draugų, atėjo kartu, kad Remorniui būtų drąsiau.

Kaltinimas buvo pakartotas dar kartą, bet kaltinamoji pusė griežtai jį atmetė; tada teisybės ieškotojai pasiūlė įrodyti nekaltumą prie karsto.

— Man nėra reikalo,— atsakė seras Džonas Remornis,— būti taip išmėgintam, nes aš pats galiu įrodyti ir buvęs karališkasis mano šeimininkas gali paliudyti, kad buvau namie, gulėjau savo lovoje, labai blogai jausdamasis, tada, kai mero ir beilio tvirtinimu aš padariau nusikaltimą, kurį padaryti man nebuvo nei noro, nei pagundos. Todėl nėra pagrindo apkaltinti manęs.

— Galiu patvirtinti,— tarė princas,— kad mačiau serą Džoną Remornį ir kalbėjausi su juo apie kai kuriuos savo dvaro reikalus tą naktį, kai įvyko žmogžudystė. Todėl žinau, kad jis tikrai blogai jautėsi ir pats negalėjo padaryti to nusikaltimo. Bet ką darė jo namiškiai ir tarnai, aš visai nežinau ir nenoriu imtis atsakomybės, tvirtindamas, kad nė vienas iš jų nėra nusikaltęs.

Princui pradėjus kalbėti, seras Džonas Remornis apsidairė įžūliai aplink, tačiau su paskutiniu Rotsėjaus sakiniu jo išraiška pasikeitė.

— Dėkoju, jūsų didenybe,— tarė jis šyptelėjęs,— už jūsų atsargų ir labai ribotą liudijimą mano naudai. Teisybę sako sena išmintis: „Nepasitikėkite princais."

— Jeigu jūs, sere Džonai Remorni, neturite kito liudytojo savo nekaltumui įrodyti,— tarė karalius,— mes neatsisakysime leisti nuskriaustajai našlei ir jos vaikams, jūsų kaltintojams, padaryti jūsų žmonių išbandymą su karstu, jeigu kuris nors iš jų nepageidaus pakeisti šį bandymą dvikova. O jūs pats, princui paliudijus, esate išteisintas.

— Mano valdove,— atsakė seras Džonas,— aš galiu garantuoti, kad mano namiškiai ir tarnai yra nekalti.

— Taip galėtų kalbėti vienuolis arba moteris,— tarė seras Patrikas Čarteris.— Atsakyk man, sere Džonai de Remorni, riteriškai, ar nori kautis su manim už savo žmones?

— Perto meras nespėtų ištarti žodžio „dvikova", o aš jau būčiau iššūkį priėmęs,— tarė Remornis.— Bet šiuo metu negaliu nulaikyti ieties.

— Sere Džonai, aš labai džiaugiuosi, mažiau bus bereikalingo kraujo praliejimo,— pasakė karalius.— Dabar jūs turite patvarkyti, kad visi jūsų tarnai, surašyti jūsų ūkvedžio knygoje, ateitų į šventojo Jono bažnyčią, o tada akivaizdoje visų, kam priklauso matyti, teapsivalo savo sielas nuo šio kaltinimo. Žiūrėkite, kad visi susirinktų į gedulingas mišias, kitaip šešėlis kris ant jūsų garbės.

— Ateis visi aliai vieno,— atsakė seras Džonas Remornis. Paskui, žemai nusilenkęs karaliui, nuėjo prie jaunojo hercogo Rotsėjaus ir, labai pagarbiai palinkęs į jo pusę, prašneko tyliai tik jam vienam:

— Labai kilniai pasielgėte su manimi, milorde! Vienas jūsų žodis būtų padaręs galą visam šurmuliui, bet jūs atsisakėte jį ištarti.

— Garbės žodis,— sušnabždėjo princas,— aš pasakiau tiek, kiek leido teisybė ir sąžinė. Man rodos, tu neturėtum reikalauti, jog dėl tavęs meluočiau, be to, Džonai, nors nelabai ką prisimenu iš tos nakties, bet stovi man akyse tas į mėsininką panašus nebylys su trumpu kirvuku,— labai galimas daiktas, kad jis ir padarė šį nakties darbelį. O! Jūs susijaudinote, sere riteri?

Remornis neatsakė, bet kuo greičiausiai apsisuko, tarsi kas būtų jam užgavęs skaudančią ranką, ir nuskubėjo namo su grafu Kraufordu; nors buvo ne per daug nusiteikęs puotauti, vis dėlto turėjo surengti puikią vakarienę ir tuo parodyti savo dėkingumą už jaunojo didiko paramą.

DVIDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS

Žolelėm gydyt jis gabus;
Nuvarė daug ką į kapus.
Danbaras

Kai pagaliau užsitęsusios vaišės, virtusios didžiausia kančia sužeistajam riteriui, pasibaigė, grafas Kraufordas sėdo ant žirgo keliauti į tolimą pilį Dapline, kur jis tuo metu svečiavosi, o riteris Remornis, skausmų ir minčių draskomas, pasitraukė į savo miegamąjį. Čia jis rado Henbeiną Dvainingą, kuriam piktasis likimas skyrė būti gydytoju ir guodėju. Apsimetęs nepaprastai nuolankiu, gydytojas pareiškė, kad jo aukštakilmis pacientas yra linksmas ir laimingas.

— Linksmas, kaip pasiutęs šuo,— pasakė Remornis,— ir laimingas kaip to šuns aprietas vargdienis, pajutęs pirmuosius pasiutligės simptomus. Tas beširdis berniūkštis Kraufordas matė, kaip aš kankinuosi, bet nepraleido nė vieno tosto. Turiu būti jam teisingas? Po šimts! Jeigu būčiau teisingas jam ir pasauliui, būčiau išmetęs jį pro langą ir taip užbaigęs jo karjerą, nes jeigu jis užaugs toks, koks dabar atrodo, vargas bus visai Škotijai, o labiausiai Tėjaus kraštui. Žiūrėk, atsargiau imk raiščius, chirurge, man taip dega nukirsta ranka, jog net musės prisilietimas atrodo lyg peilio dūris!

— Nebijokite, kilnusis mano globėjau,— sukikeno patenkintas gydytojas, apsimetęs gailestingu ir užjaučiančiu, kad geriau paslėptų piktą savo džiaugsmą.— Patepsime šviežiu balzamu ir — che-che-che!— jūsų riteriškajai didenybei tuoj atlėgs skausmas, kurį taip kantriai kenčiate.

— Kantriai, ak, žmogau,— tarė Remornis, išsiviepdamas nuo skausmo.— Kenčiu, kaip kęsčiau tvilkinančią skaistyklos ugnį. Kaulą man taip gelia, kad, atrodo, sučirkš lyg raudonai įkaitinta geležis, vos riebių tavo tepalų lašas užtikš ant žaizdos, bet palyginus su tuo, kaip liepsnoja mano mintys, šitas karštis šaltas tartum gruodžio ledas.

— Pirmiausia mes pasistengsime nuraminti tepalais kūno skausmus, garbusis mano globėjau,— tarė Dvainingas,— o paskui, jeigu jūsų aukštenybė leisite, nuolankusis jūsų tarnas pamėgins pasinaudoti savo išmintimi jūsų dvasią pagydyti... Beje, dvasios skausmas taip pat šiek tiek priklauso nuo degančios žaizdos: kai man pasiseks nuraminti kūno skausmus, gali būti, kad minčių ugnis išblės savaime.

— Henbeinai Dvainingai!— pasakė pacientas, pajutęs, kad skaudanti žaizda rimsta.— Tu didžiai vertingas, labai puikus daktaras, bet yra dalykų, kuriems neturi galios. Tu galėjai numaldyti man nežmoniškas kančias, tačiau negali išmokyti mane pakęsti panieką berniūkščio, kurį aš pats išauginau ir kurį mylėjau, Dvainingai. Juk tikrai labai mylėjau... oi, kaip mylėjau! Pataikavimas jo ydoms buvo iš visų blogiausias mano darbas, o jis pagailėjo ištarti vieną žodį, kuris būtų nuėmęs naštą man nuo pečių! Jis nusišypsojo — mačiau, kaip jis nusišypsojo, kai tas niekingas meras, pasigailėtinų miestelėnų bičiulis ir globėjas, metė man iššūkį,— nes jis, beširdis, žinojo, kad aš negaliu nulaikyti ginklo... Niekada to nepamiršiu ir neatleisiu, nors tu pats pradėtum pamokslauti, siūlydamas atleisti už nuoskaudas!.. O dar tas rūpestis dėl rytdienos. Kaip manai, Henbeinai Dvainingai, ar mirusiojo žaizdos iš tikrųjų atsivers ir pradės iš naujo kraujuoti, kai žudikas prisiartins?

— Milorde, galiu tik pakartoti kitų žodžius,— atsakė Dvainingas,— kurie tvirtina, kad taip yra.

— Tam galvijui Bontronui,— tarė Remornis,— darosi bloga iš baimės, vos pamanius apie tokį dalyką, ir jis sakosi geriau sutinkąs stoti į dvikovą. Kaip manai? Jis stiprus tarytum geležinis.

— Ginklininko darbas geležį doroti,— atšovė Dvainingas.

— Nelabai aš nusiminsiu, jei Bontronas žus,— tarė Remornis,— nors ir neteksiu gero parankinio.

— Tikiu, kad jūs, milorde, nesikrimsite taip, kaip dėl rankos, kurios netekote Kerfju gatvėje... Atleiskite už mano juoką, chi-chi-chi! O ar turi tas Bontronas kokių gerų savybių?

— Jis — kaip buldogas,— atsakė riteris,— kanda nelojęs.

— O jūs nebijote, kad jis prisipažins?— paklausė vaistytojas.

— Kas žino, ką jis gali padaryti, išsigandęs besiartinančios mirties?— atsakė pacientas.— Jau jis parodė baugumą, visai nebūdingą jo įprastam niauriam būdui,— anksčiau jis nė rankų nenusiplaudavo, žmogų nužudęs, o dabar bijo pamatyti kraujuojant lavoną.

— Gerai,— tarė gydytojas,— aš padarysiu dėl jo viską, ką galėsiu, nes juk už mane keršydamas jis kirto tą lemtingą smūgį, nors užmušė ne tą, kurį reikėjo.

— O dėl kieno kaltės, niekingas baily,— paklausė Remornis,— jeigu ne dėl tavo, argi ne tu sunykusią stirną palaikei didžiaragiu elniu?

— *Benedicite*, garbusis sere,— atsakė vaistytojas,— negi jūs norite, kad toks žmogus, kaip aš, kuris visą laiką dirba užsidaręs kambaryje, nusimanytų apie mišką žvėris, kaip jūs pats, garbusis pone, ir vidurnaktį proskynoje atskirtų elnią nuo stirnos, patelę nuo patino? Aš suabejojau, kai pamačiau žmogų su karnavalo šokėjo drabužiais bėgant pro šalį į Simto namus, man taip ir dėjosi, kad čia, tur būt, ne tas mūsų žmogus, nes jis pasirodė kiek mažesnio stoto. Bet kai jis vėl išėjo po kiek laiko, kiek reikia persirengimui, ir pralingavo išdidžiai pro mus su odiniu durtiniu ir plieno šalmu, švilpaudamas ginklininko mėgstamą dainelę, prisipažįstu, mane suklaidino *super totam materiem*[1], ir aš paleidau jam iš paskos jūsų buldogą, garbusis riteri, o tas padarė savo darbą, kaip įsakytas, tik, deja, ten buvo ne tas elnias. Todėl, jeigu tik tas nelemtasis kalvis iš mūsų kiemsargio šunelio nepaliks šlapios vietos, aš esu nusprendęs pasistengti, kiek tik leis mano gydymo galios, kad jis nepastiptų prieš laiką.

— Tai bus didelis tavo galių išmėginimas, gydytojau,— tarė Remornis,— žinok, kad dvikovai pakrypus į blogąją pusę, jeigu mūsų kovotojas ir nebus iš karto užmuštas, jie

[1] Super totam materiem (lot.) — nepaprastas panašumas.

nutemps jį už kojų į kartuves ir be jokių ceremonijų pakars, nebelaukdami kitokių kaltės įrodymų, o kai jis bus pakabojęs ten porą valandų tartum koks maišas, manau, kad ne taip lengvai tu imsiesi gydyti jo nusuktą sprandą.

— Aš esu kitokios nuomonės, prašau atleisti,— mandagiai atsakė Dvainingas.— Aš nukeldinsiu jį nuo pat kartuvių papėdės į stebuklų šalį, kaip karalių Arturą, kaip serą Juoną iš Bordo ar kaip daną Jugerą; arba, jeigu man patiks, aš leisiu jam pakyboti ant kartuvių keletą minučių ar valandų, o paskui nunešiu jį lengvai tarsi vėjas pageltusį lapą, kad niekas nė nepamatys.

— Tuščios pagyros, sere gydytojau. Visa Perto prastuomenė ateis jo palydėti į kartuves: kiekvienam juk žingeidu pamatyti mirštantį kilmingo riterio samdinį už nevykėlio miestelėno nužudymą. Ten aplinkui kartuves jų bus ne mažiau kaip tūkstantis.

— Tebūna net dešimt tūkstančių,— atsakė Dvainingas,— negi aš, didis gydytojas ir išminčius, mokęsis Ispanijoje ir net pačioje Arabijoje,' nesugebėsiu apdumti akių tai žioplai miestelėnų bandai, kai paprasčiausias fokusininkas, įgudęs daryti pokštus, gali apgauti labai akylas akis net aukštakilmiams riteriams? Sakau jums, aš taip viską permainysiu, tartum stebuklingą lazdelę turėdamas.

— Jei teisybę kalbi,— atsakė riteris,— o manau, kad nedrįstumei manęs apgaudinėti,— vadinasi, tikiesi šėtono pagalbos, bet aš nenoriu nieko bendra su juo turėti. Aš jo neišpažįstu ir jam netarnausiu.

Išgirdęs, kaip jo globėjas ginasi nuo piktosios dvasios ir net žegnojasi, Dvainingas pasileido prisiopintu balsu kikenti. Tačiau, pamatęs, kad Remonio veidas apsiniaukė, jis suėmė save į rankas ir pasakė gana rimtai, vis dar krūpčiodamas nuo tvardomo linksmybės priepuolio:

— Sandėris, pamaldusis mano pone, sandėris yra fokusininko sėkmės laidas. Bet. chi-chi-chi! Aš neturiu garbės būti sąjungininku.. chi-chi-chi! to džentelmeno, apie kurį jūs kalbate. ir kurio egzistavimu ne itin tikiu... chi-chi!..

nors jūsų didenybė, be abejo, turėjote gerų progų su juo susipažinti.

— Kalbėk, kalbėk, niekše, tik nekikenk man čia, nes brangiai už tai sumokėsi.

— Gerai, narsusis pone,— atsakė Dvainingas.— Žinokite, kad aš taip pat turiu sąjungininką, be kurio mano išmintis menkos vertės tebūtų.

— Gal pasakysi, kas jis toks?

— Stefenas Smodervelas, jeigu jūsų malonybei įdomu žinoti. Šlovingojo miesto budelis. Stebiuosi, kaip jūs, garbusis riteris, jo nepažįstate.

— O aš stebiuosi, niekingasis, kad tu su juo susipažinai ne tada, kai jis ėjo savo pareigas,— atkirto Remornis.— Nosis tau nenupiauta ir ausys nenukapotos, o jei ant pečių ir yra kirčių ar įdagų žymės, tai tu gudriai susimanei dėvėti durtinį su aukšta apykakle.

— Chi-chi! Juokaujate, jūsų malonybe,— tarė vaistytojas.— Aš susidraugavau su Stefenu Smodervelu ne asmeniškai, o sudaręs su juo prekybos sandėrį, pagal kurį, jeigu įdomu jūsų malonybei žinoti, moku tam tikrą kiekį sidabro už lavonus, galvas ir galūnes tų, kurie miršta, bičiuliui Stefenui padedant.

— Niekše!— sušuko riteris pasibaisėdamas,— tu perki šias pasigailėtinas mirusiųjų liekanas visokiems apžavams ir kerėjimams daryti?

— Che-che-che! Ne, tenesupyksta jūsų malonybė,— atsakė vaistytojas, labai džiaugdamasis savo globėjo neišmanymu,— mes, skalpelio riteriai, esame pripratę, kai kas nors miršta, daryti skrodimą (mes tai vadiname disekcija); tyrinėdami negyvus organus, mes randame, kaip gydyti gyvus žmones, kai jie sunegaluoja nuo žaizdų ar nuo ko kito. O! Kad jūsų didenybė pamatytų mano vargingą laboratoriją, galėčiau jums parodyti galvas ir rankas, kojas ir plaučius tų, kuriuos žmonės mano pūvant po žeme. Voleso kaukolė, pavogta nuo Londono tilto, širdis sero Saimono Frezerio, kuris nieko pasaulyje nebijojo, daili gražiosios Ketės

Lodži kaukolė. O, kad taip man tektų laimė gauti riteriškąją mano garbingojo šeimininko ranką!

— Kad tu prasmegtum, verge! Gal nori, kad man pasidarytų bloga nuo visų tavo pasakojimų apie tas biaurastis? Sakyk pagaliau, kur tu lenki tomis savo kalbomis? Kaip tavo sandėris su tuo šunim koriku gali man pasitarnauti arba padėti mano tarnui Bontronui?

— O, tą aš siūlau jūsų malonybei tiktai kraštutiniu atveju,— atsakė Dvainingas.— Bet įsivaizduokime, kad pešty nės baigiasi mūsų gaidžio pralaimėjimu. Mes turime jį laikyti savo rankose,— tegul žino, kad ir pralaimėjusį vis tiek išgelbėsim nuo kartuvių, jeigu nepasakys nieko tokio, kas gali pakenkti jūsų malonybės garbei.

— Aha! Tu davei man mintį,— tarė Remornis.— Mes galime padaryti dar daugiau... Galime Bontrono lūpomis ištarti žodį apie mano nelaimę ir, manau, gerokai sujaudinti prakeiktąjį jos kaltininką. Einam į to šuns būdą ir paaiškinkim, ką jis turi daryti visais atvejais. Kad taip galėtume jį įtikinti nueit į išmėginimą su karstu,— juk čia tik tuščias baidymas,— mes būtume ramūs. Jeigu jis pasirinks dvikovą,— o kautis jis moka it įerzintas lokys,— tad gali, ko gero, įveikti savo priešininką; tada mes laimime ne tik ramybę, už mus dar ir atkeršyta. Jei Bontronas bus nugalėtas, mes pasinaudosime tavo sumanymu, ir jeigu tu viską švariai padarysi, kaip sumanęs, mes padiktuosime jam išpažintį išpešime iš to sau naudos,— o kokiu būdu, tau papasakosiu kitą kartą,— ir čia bus didelis žingsnis į priekį, keršijant už mano skriaudas... Tačiau tai truputį rizikinga. Sakysim, mūsų dogas mirtinai sužeidžiamas dvikovos lauke — kas tada sutūrės jį, kad neišsiplepėtų visai kitaip, negu būsime jį primokę?

— Po šimts, jį sutūrės jo gydytojas,— tarė Dvainingas.— Leiskite man jį slaugyti ir gauti progą prisiliesti prie jo žaizdos,— patikėkite, tada jis nė žodžio nepasakys.

— Puiku, kai nelabasis uolus ir nereikia jo nei niuksėti, nei raginti!— pasakė Remornis.

— Prisiekiu, niekas man daugiau nerūpi, kaip tik pasitarnauti jūsų riteriškajai malonybei.

— Einam, įpūsim proto tam galvijui,— kalbėjo riteris.— Mes lengvai palenksime jį, nes jis, būdamas šuo, žino, kas jį lakina, o kas koja paspiria; ant buvusio mano karališkojo šeimininko jis be galo yra užsiširdiįęs už blogą elgimąsi ir visokias niekinančias pravardes. Taip pat man reikia aptarti tavo veiksmus, gelbstint tą dogą nuo įtūžusių miestelėnų rujos.

Taip tuodu vienas kito verti bendrai ėmė regzti intrigą, kurios rezultatus mes pamatysime vėliau. Juodu skirtingo sukirpimo, tačiau labai derėjo visokioms nusikalstamoms išmonėms ir darbams, kaip du medžiokliniai šunes, kur pėdsekys suseka grobį, o kurtas tuoj puola jo draskyti. Išdidumas ir savimeilė valdė juodu, ir tik dėl padėties, išsiauklėjimo ir sugebėjimų skirtingumo šitos jų savybės nevienodai reiškėsi.

Didikiškos dvaro favorito, moterų numylėtinio, šmaikštaus kario ambicijos nelabai derinosi su troškimais nuolankaus ir nusižeminusio gydytojo, kuris priimdavo įžeidimus, dėdamasis laimingu ir patenkintu, nors sielos gelmėse jausdavosi nepalyginamai aukštesnis savo žiniomis — mokslu ir protu — už tuos netašytus bendraamžius didžiūnus, kurie greta jo buvo tik menkystos. Henbeinas Dvainingas taip tikėjo savo viršumu, kad išdrįsdavo kartais tartum koks žvėrių tramdytojas, vien tik pasismaginti norėdamas, suaudrinti tokių žmonių, kaip Remornis, aistras, tikėdamasis savo nuolankumu išsisukti iš paties sukeltų sūkurių — taip indėnų berniukas metasi su lengvute kanoja į bangų mūšą, ir kanoja per savo trapumą išlieka sveika, nors didelis ir stiprus laivas, tikriausiai, sudužtų į šipulius.

Visai natūralu, kad išdidusis feodalas niekino tą gydymo žiniuonį, nors Dvainingas turėdavo jam įtakos ir dažnai jų proto dvikovoje jį sutramdydavo — taip net dvylikmetis vaikinukas, gali suvaldyti narčiausio žirgo aikštis, jeigu išmano jojimo meną. Bet Dvainingo panieką Remorniui būtų sunku taip paprastai nusakyti. Jis žiūrėjo į Remornį lyg į ko-

kį niekingą sutvėrimą, tiesa, galintį pakenkti ar net sunaikinti, kaip kad bulius ragais ar vilkas iltimis, bet valdomą prietarų bei religinių apgaulių. Apskritai, jis manė, kad pati gamta paskyrė Remornį būti jo vergu, jo aukso kasykla, o auksą jis garbino labiau už viską. Aukso geismas buvo stipriausioji jo aistra, bet jokiu būdu ne pati blogiausioji yda. Save jis stengėsi įtikinti, kad jo godumas auksui atsiranda tik dėl valdžios troškimo.

„Henbeinai Dvainingai,— kalbėjo jis su džiaugsmu, apžiūrinėdamas slapta surinktas brangenybes, kurias kartas nuo karto aplankydavo,— tu nesi koks nors šykštuolis, einąs iš galvos dėl gelsvai spindinčio aukso, bet jis tau suteikia didelę galią ir už tai tu jį garbini. Ko negalėtų jisai priversti paklusti tavo įsakymams? Tu myli grožį, nors esi šlykštus, sukrypęs, luošas ir senas? Štai jaukas pačiai gražiausiai paukštelei prisivilioti. Tu esi silpnas, nepajėgus, turi klausyti stipresniųjų valios? Štai ginklas, daug stipresnis už niekingą tironą, kurio tu bijai. O gal tu trokšti puikybės ir nori pasigašinti prabanga? Šioje tamsioje skrynioje telpa ne viena kalvų ir slėnių grandinė, ne viena giria, pilna žvėrių, telpa tūkstančių vasalų ištikimybė. Gal pageidauji įsigyti malonių dvaruose, pasaulietiškuose ar dvasiškuose? Karaliai šypsosis, vyskupai ir kunigai atleis senas nuodėmes arba jas pakęs, o dvasininkų mulkinami kvailiai vėl galės daryti nusikaltimus. Netgi kerštą, kurį, kaip sakoma, dievai laiko sau, juk, žinoma, jie pavydi žmonėms tokio gardaus kąsnelio — netgi kerštą galima nusipirkti už auksą. Bet atkeršyti galima ir kitokiu būdu — pasinaudojant gudrumu ir išmanymu,— ir šis būdas yra daug kilnesnis. Todėl savo lobius pataupysime kitiems reikalams, o kerštą įvykdysime dykai; arba dar daugiau — prie padidėjusių turtų žavesio aš pridėsiu dar ir atsiskaitymo už skriaudas triumfą."

Taip mąstė Dvainingas, kai, grįžęs iš sero Džono Remornio, pridėjo prie savo turtų auksą, gautą už įvairius patarnavimus; paskui, pasigėrėjęs keletą minučių, užrakino lobio slaptavietės duris ir išėjo lankyti pacientų, praleisdamas palei sieną kiekvieną sutiktąjį, lenkdamasis ir nukeldamas ke-

purę net ir vargingiausiam miestiečiui, mažytės krautuvėlės savininkui arba pameistriui, užsidirbančiam duonos kąsnį savo pūslėtomis rankomis.

„Biaurybės,— mąstė jis, žemai lenkdamasis.— niekingi, bukagalviai amatininkai! Negi jūs žinote, ką galima atverti šiuo raktu; per patį biauriausią orą jūs mielai nukeltumėte prieš mane kepurę, nepabūgtumėte pulti į patį šlykščiausią lataką pasigailėtiname savo mieste, norėdami išreikšti pagarbą tokio didžio turto valdytojui. Bet jūs dar pajusite mano jėgą, nors man ir patinka slėpti tos jėgos šaltinį. Aš būsiu pikta dvasia jūsų miestui, nes jūs nepanorėjote išrinkti manęs magistratu. Kaip košmaras kamuosiu jus, tačiau pats liksiu nematomas. Tas niekingasis Remornis irgi to paties galo; netekęs rankos, jis, kaip koks vargšas amatininkas, neteko brangiausios kūno dalies, o dar drįsta įžeidinėti visokiausiais žodžiais, lyg jo šnekos galėtų sudrumsti tokį nuoseklų protą, kaip mano! Vadinti mane sukčiumi, vergu ar niekšu tas pat, kas linksmintis pešiojant man po vieną plaukelį nuo galvos, tuo tarpu aš savo ranka laikau jo širdies spyruokles. Už kiekvieną įžeidimą aš galiu atlyginti kūno skausmu ar sielos kančia. ir. che-che! Aš neliksiu tau skolingas, riteri."

Kai gydytojas taip sėlino gatve, pindamas tokias velniškas mintis, jis išgirdo moteris šūkčiojant už nugaros.

— Aure, jisai ten, garbė šventajai panai Marijai! Visame Perte tik jis vienas gali mums padėti,— tarė vienas balsas.

— Te sau kalba apie riterius ir karalius, kurie keršija už skriaudas, kaip jie ten sako. o man, kūma, tėreikia vaistytojo Dvainingo,— atsiliepė kitas.

Tą pačią akimirką kalbėtojos, gerosios šlovingojo miesto moterys, apsupo vaistytoją ir sulaikė.

— Kas čia dabar, kas yra?— paklausė Dvainingas,— kieno karvė atsivedė?

— Ne apie karvę eina kalba,— tarė viena moteriškė,— o vargšas našlaitėlis miršta; tad eikš su mumis, nes mes

pasitikime tik tavimi, kaip Briusas sakė Donaldui, salų valdytojui.

— *Opiferque per orbem dicor*[1],— tarė Henbeinas Dvainingas,— nuo ko miršta vaikas?

— Krupas jam, krupas,— sušuko viena kūma,— kūdikėlis krankščia lyg varna.

— *Cynanche trachealis*[2] — šita liga kerta ilgai nelaukdama. Rodykit greičiau, kuriame name,— šnekėjo toliau gydytojas, kuris dažnai imdavosi gydyti dykai, nors iš prigimties buvo labai šykštus, ir humaniškai, nors iš prigimties buvo blogas žmogus. Matyti, taip elgtis jį skatino tuštybė ir meilė savo amatui, nes jokių geresnių paskatų šiame žmoguje mes negalime įžiūrėti.

Ir vis dėlto šį kartą jis būtų atsisakęs suteikti pagalbą, jeigu būtų žinojęs, kur jį veda gerosios kūmutės, ar būtų turėjęs laiko sugalvoti, kaip atsisakyti. Bet nespėjo jisai susivokti, kur yra vedamas, beregint atsidūrė velionio Oliverio Praudfiuto namuose, kur girdėjosi moterų giesmė,— jos plovė ir rengė mirusįjį kepurininką rytdienos ceremonijai; išvertus į dabartinę kalbą, jų giesmė skambėjo maždaug šitaip:

O nematoma dvasia,
Tu, virpėdama visa,
Skraidžioji virš tų lengvai,
Kuo pati kadais buvai.

Kur nuskristum — dešinėn
Ar kairėn, aukštyn,— vis vien
Prie gilios, baisios gelmės
Tu sustok, nenugarmėk.

Už ankstyvą mirtį tu
Atsilyginki kerštu,
Ir nežemiška jėga
Kūną vėl atgauk staiga.

---

[1] Juk aš esu garsusis pagalbos teikėjas (lot.).
[2] Senas difterito pavadinimas (lot.).

Kai išvysi tą, kuris
Saulei užtrenkė duris,
Kai pro kruvinus sapnus
Tu išgirsi jo žingsnius,—

Tavo kūnas sudrebės,
Atsikelsi iš duobės,
Tavo žaizdos vėl kraujuos,
Keršto, keršto šauksis jos!

Nors gydytojo širdis buvo kieta, jis pasijuto gana nesmagiai, peržengdamas namų slenkstį to žmogaus, dėl kurio mirties, kad ir netiesiogiai, kad ir per klaidą, jis buvo kaltas.

— Paleiskite mane, moterys,— tarė jis,— mano išmanymas gali padėti tik gyviesiems — mirusiesiems mes nebeturime galios.

— Ne, ligonis yra viršuje, mažasis našlaitėlis...

Norom nenorom Dvainingas turėjo įeiti į namus. Jis krūptelėjo, kai, jam žengiant per slenkstį, moterys staiga nutraukė savo giesmę ir viena sušuko:

— Dieve mano, kas čia atėjo? Ten nulašėjo didelis kraujo lašas!

— Ne,— tarė kitas balsas,— čia tik skysto balzamo lašas.

— Ne, kaimyne, tai kraujas. Klausiu dar kartą, kas čia dabar atėjo į namus?

Viena dirstelėjo iš kambario į priemenę, kur Dvainingas, apsimesdamas, kad gerai neįžiūri laiptų, kuriais turėjo pakilti į namų viršų, tyčia stabtelėjo ir nėjo viršun, sunerimęs dėl išgirsto pasikalbėjimo.

— Ne, čia tiktai garbusis vaistytojas Henbeinas Dvainingas,— pasakė viena sibilė.

— Tiktai vaistytojas Dvainingas,— atsakė pirmoji kalbėtoja,— geriausias mūsų gelbėtojas iš bėdų? Tada, aišku, čia nulašėjo balzamas.

— Ne,— tarė kita,— čia galėjo būti ir kraujas; atsimenate, kai rado lavoną, magistratai liepė vaistytojui ištirti žaizdą su savo instrumentais, o ką vargšas numirėlis gali žinoti, kad tai buvo daroma ne su piktais kėslais?

— Teisybė, kaimyne; vargšelis mūsų Oliveris ir gyvas būdamas draugus dažnai palaikydavo priešais, tai nėra ko tikėtis, kad dabar pasikeitė.

Toliau Dvainingas nebegirdėjo, nes jį užtempė į viršų, į savotišką mansardą, kur ant lovos sėdėjo našlė Magdalena, glausdama prie krūtinės kūdikį. Pamėlusiu veiduku, visai jau dusdamas, jis gargė ir krunkštė, gaudydamas kvapą,— matyt, dėl to žmonės ir davė ligai tokį pavadinimą; atrodė, kad jau tuoj tuoj užges jo gyvybėlė. Vienuolis dominikonas sėdėjo netoli lovos ir, laikydamas ant kelių kitą vaikutį, retkarčiais pratardavo vieną kitą raminantį žodį ar ką nors pasakydavo apie kūdikio ligą.

Gydytojas dėbtelėjo į dvasiškąjį tėvą su tokia sunkiai apsakoma panieka, su kokia mokslo žmogus žiūri į paprastą šundaktarį. Dvainingo pagalba buvo labai greita ir labai veiksminga. Jis ištraukė kūdikį iš susikrimtusios motinos rankų, nudangstė jam kakliuką ir perpiovė veną,— vos tik kraujas pasipylė iš jos, mažyliui tuoj pat pasidarė geriau. Neilgai trukus pavojingieji simptomai išnyko, ir Dvainingas, aprišęs perpiautąją veną, vėl padavė kūdikį apdujusiai nuo sielvarto motinai.

Vargšės moteriškės nusiminimas dėl vyro mirties, kuris buvo lyg ir atitolęs, kol mažyčiui grėsė baisus pavojus, dabar visa jėga išsiliejo, sakytum patvinusi upė, išgriovus užtvanką, laikinai užtvėrusią kelią jos srovei.

— O mokytasis mano sere,— tarė jinai,— jūs matote vargšę moterį, kurią pažinojote turtingesnę. Tačiau tas, kurio rankos sugrąžino kūdikį į mano glėbį, neturi tuščiomis šių namų palikti. Kilnusis, mielasis gydytojau Dvainingai, imkite jo rožančių... jis padarytas iš juodmedžio ir sidabro. Jis mėgo, kad jo daiktai būtų gražūs kaip džentelmeno... ir jis pats visais atžvilgiais buvo daugiau panašus į džentelmeną, negu kiti jo luomo žmonės, gal todėl ir mirė kaip džentelmenas.

Taip sakydama, bežadžio skausmo apimta, ji prisispaudė velionio rožančių prie krūtinės, o paskui prie lūpų, ir vėl atkišo Dvainingui.

— Imkite jį,— tarė našlė,— iš meilės tam, kuris labai jus mylėjo... Ak! Jis dažnai sakydavo: „Tik vienas žmogus gali sugrąžinti tave nuo kapo slenksčio, tai gydytojas Dvainingas..." Šią palaimingą dieną štai jo paties kūdikis išgelbėtas, o jis guli ten sustingęs ir atšalęs, visai nieko nežinodamas nei apie ligą, nei apie sveikatą! Aiman, aiman! Nagi paimkite jo rožančių ir, kai laikysite karoliukus tarp pirštų, pamąstykite apie nelaimingą jo sielą; jis greičiau išsivaduos iš skaistyklos, kai gerieji žmonės melsis už jo sielos išganymą.

— Turėkis, kaimyne, tą savo rožančių... aš nedarau jokių burtų ir jokiais triukais neužsiiminėju,— tarė gydytojas, sujaudintas daug labiau, negu galėtum tikėtis iš jo atšiauraus būdo, stengdamasis kaip nors išsisukti nuo nemalonios dovanos. Bet paskutinieji žodžiai užgavo bažnyčios atstovą, kurį Dvainingas bekalbėdamas buvo visiškai pamiršęs.

— Kaipgi taip, sere gydytojau!— tarė dominikonas,— negi maldą už mirusįjį jūs vadinate triukais? Žinau, Čoseris, anglų eiliarašys, yra pasakęs, kad jūsų, gydytojų, mokslas ne biblija remiasi. Mūsų motina bažnyčia ilgai snaudė nežinioje, tačiau dabar jai atsivėrė akys, ir ji atskiria draugus nuo priešų, galiu jus užtikrinti..

— Ne, gerbiamasis tėve,— atsakė Dvainingas,— jūs man neleidžiate pabaigti. Aš pasakiau, kad nedarau stebuklų, ir norėjau pridurti, kad tik vienai bažnyčiai tokie dalykai tėra prieinami, todėl šis brangus rožančius turėtų būti jums atiduotas, nes jūs, kalbėdamas rožančių, daugiau suteiksite palaimos velioniui.

Jis įbruko rožančių dominikonui į rankas ir pasiskubino palikti gedulinguosius namus.

Labai keista, kad aš čia pakliuvau tokiu laiku,— tarė jis sau, laimingai išėjęs pro duris.— Aš mažiau tikiu tokiais dalykais, kaip visi kiti, tačiau, nors tai ir paika, bet esu laimingas, išgelbėjęs kūdikiui vos rusenančią gyvybę.. Ir kuo greičiau reikia pamatyti savo bičiulį Smodervelą, kurio prireiks dėl Bontrono; va tada aš būsiu išgelbėjęs dvi gyvybes, o sunaikinęs tik vieną."

Jis guli, nejudės daugiau:
Žaizda — gili, žiauri.
Ir šaukia kraujas: „O dangau,
Atkeršyti turi!"

„Uranas ir Psichėja"

Magistratai išrinko didžiąją švento Jono, miesto globėjo, bažnyčią išbandymui su karstu, tikėdamiesi, kad miestelėnams ji atrodys tinkamiausia vieta šiai ceremonijai. Dominikonų, karteziečių ir kitų ordinų vienuolynus ir bažnyčias gausiais turtais remdavo karalius ir diduomenė, todėl visa miesto taryba vienu balsu nutarė, kad verta pasitikėti „šventuoju senuku Jonu", nes jo geradarybes ne kartą buvo patyrę ir jis labiau tiko šiam reikalui, negu naujieji globėjai, kuriems dominikonai, karteziečiai, karmelitai ir kiti pastatydino naujų šventovių aplink šlovingąjį miestą.

Nesutarimai tarp vienuolių ir pasaulietiškos dvasininkijos dar labiau paskatino rinktis tą vietą, kur dangus turėjo padaryti stebuklą,— išklausęs atviro piliečių meldimo, parodyti tikrąją tiesą, išblaškyti abejones dėl kaltininko; miesto raštininkas taip stengėsi išrinkti šventojo Jono bažnyčią, jog atrodė, kad dangaus šventieji pasidalinę į dvi dalis: viena už puikųjį Perto miestą, kita — prieš.

Todėl daug visokių smulkių intrigų buvo ir suregzta, ir išardyta, sprendžiant, kurią bažnyčią išsirinkti. Tačiau magistratai, manydami, kad tuo suteiks garbę miestui, pasitikėdami ir pasikliaudami savo globėjo Jono teisingumu ir bešališkumu, nutarė patikėti dievo teismą šiam šventajam.

Taigi po iškilmingų mišių, atlaikytų su visomis įmanomomis pagal sąlygas ceremonijomis, kada susirinkusieji siuntė dangui labai daug ir labai karštų maldų, buvo pasirengta kreiptis tiesiogiai į dangų, prašant nurodyti paslaptingąjį vargšo kepurininko žudiką.

Vaizdas buvo didingas ir pompastiškas, kokius tik katalikų bažnyčia moka sukurti. Pro rytinį langą, išmargintą įvairiaspalviais piešiniais, blausių spindulių pluoštas krito ant didžiojo altoriaus. Ant katafalko gulėjo pašarvotas nužudytasis; jo rankos sudėtos ant krūtinės, suglaustais delnais, pirštais į viršų, tartum šis bedvasis lavonas pats melstų dangų atkeršyti tam, kuris taip žiauriai atskyrė nemirtingąją sielą nuo žemiškojo jos pavidalo.

Prie pat katafalko stovėjo sostas, o jame sėdėjo Škotijos karalius Robertas ir jo brolis Olbenis. Princas sėdėjo greta tėvo ant žemesnio kréslo — šitokia tvarka žadino mintį, kad Olbenio kréslas labai mažai tesiskiria nuo karaliaus sosto, o sosto įpėdinis, nors jau visai subrendęs, atrodė pažemintas prieš susirinkusius Perto gyventojus. Katafalkas buvo taip pastatytas, kad lavoną matytų kuo daugiau bažnyčioje susirinkusių žmonių.

Katafalko galvūgalyje stovėjo Kinfonso riteris, kaltintojas, o prie kojų — jaunasis grafas Kraufordas,— atsakovas. Hercogui Rotsėjui paliudijus, seras Džonas Remornis liko, kaip tada sakydavo, „švarus", ir todėl jam nereikėjo dalyvauti atsakovu šiame dievo teisme, o būdamas sužeistas, jis ramiausiai galėjo nė kojos nekelti iš namų. Bet čia buvo susirinkę kokie devyni ar dešimt dar neatstatydintų jo šeimynykščių, kurie, tarnaudami Remorniui, kartu priklausė ir princui,— dauguma jų garsėjo palaidu gyvenimu, todėl, savaime suprantama, galėjo būti nužudę kepurininką. Jie stovėjo išsirikiavę kairėje bažnyčios pusėje, visi baltai apsirengę kaip atgailautojai. Kai kurie, varstomi minios žvilgsnių, jautėsi labai nesmagiai, todėl žiūrovams atrodė, kad jie iš tiesų kalti. O tikrojo žudiko veido niekas nepastebėjo — to niūraus, buko žvilgsnio, kuris niekada nepažvalėdavo nei per šventę, nei nuo taurės vyno, ir neapniuko nei nuo minties apie mirtį, apie galimą atpažinimą.

Mes jau minėjome, kaip buvo paguldytas mirusysis. Jo veidas, krūtinė ir rankos buvo atidengtos. Visas kūnas įsuptas į plonytę drobulę, tad vos kraujo lašelis prasisunktų, iš karto būtų matyti.

Atlaikius gedulingas pamaldas, kurias palydėjo iškilmingas kreipimasis į dievą, prašymas apsaugoti nekaltąjį ir nurodyti nusikaltėlį, prieš dievo teismą stoti pirmas buvo pakviestas Iviotas, sero Džono Remornio pažas. Jis žengė artyn labai neryžtingai. Matyt, širdies gilumoje jis įtarė Bontroną esant kaltininku ir jautėsi jo bendras, nors pats tiesiogiai prie nusikaltimo nebuvo prisidėjęs. Sulaikęs žingsnį priešais katafalką, virpančiu balsu jis prisiekė visu tuo, kas buvo sukurta per septynias dienas ir septynias naktis, dangumi ir pragaru, savo vieta rojuje, o taip pat dievo, pasaulio sutvėrėjo, vardu, kad jis yra nekaltas, nepadarė to kruvino nusikaltimo — nenužudė žmogaus, ties kurio lavonu dabar stovi ir ant kurio krūtinės daro kryžiaus ženklą, patvirtindamas savo priesaiką. Nieko neatsitiko. Lavonas gulėjo sustingęs kaip ir anksčiau; iš uždžiūvusių žaizdų nepradėjo sunktis kraujas.

Miestelėnai pasižiūrėjo vienas į kitą labai nusivylusiais veidais. Jie jau buvo patikėję Ivioto kaltumu, nes jų įtarimus patvirtino nedrąsus jo laikymasis. Todėl jie be galo nustebo, matydami jam taip pasisekus. Kiti Remornio palydovai įsidrąsino ir ėjo vienas po kito duoti priesaikos vis žvaliau ir žvaliau, o teisėjai skelbė juos esant nekaltus ir švarius nuo bet kokio įtarimo dėl Oliverio Praudfiuto mirties.

Bet buvo ten vienas, kuris nepersiėmė drąsumu, kaip kiti. „Bontronai! Bontronai!"— tris kartus šūksmas nuaidėjo bažnyčios skliautais, tačiau tas, kuris turėjo šį vardą, tiktai sušiūravo koją, tartum staiga paralyžiaus ištiktas.

— Atsiliepk, šunie,— sušnibždėjo Iviotas,— arba mirsi kaip šuo.

Bet žudikas taip buvo apstulbintas viso to reginio, kad teisėjai, matydami jo baimę, jau pradėjo svarstyti: ar jį tempte atitempti prie pašarvotojo, ar iš sykio paskelbti kaltu. Tačiau paskutinį kartą paklaustas, ar žada jis pereiti išbandymą, atsakė kaip visada trumpai:

— Ne, ką aš žinau, kokių čia triukų gali padaryti, norėdami atimti vargdieniui gyvybę? Šaukiu į dvikovą kiekvieną, kas pasakys, kad aš nužudžiau kepurininką.

Ir, laikydamasis papročio, metė pirštinę ant grindų čia pat bažnyčioje.

Henris Smitas išėjo į priekį, visi miestelėnai, jo draugai, pritariamai suūžė, nė karaliaus dalyvavimo nepaisydami, o jis, pakėlęs niekšo pirštinę, įsidėjo ją į kepurę, paskui, kaip reikalavo paprotys, numetė savąją būsimai dvikovai laiduoti. Tačiau Bontronas jos nepaėmė.

— Ne jam su manim lygintis,— suurzgė žiauruolis,— ir ne jam kelti mano pirštinę. Aš priklausau Škotijos princui, nes esu jo arklininko tarnas. O šis bernas — tik niekingas amatininkas.

Dabar princas jį pertarė:

— Tu mano tarnas, niekše! Aš čia pat atleidžiu tave iš tarnybos. Imk jį, kalvi, ir trenk jam smarkiau, negu į priekalą! Šis nenaudėlis ne tik piktadarys, bet ir bailys. Man visada šlykštu į jį žiūrėti; ir jeigu karalius, mano tėvas, paklausytų mano patarimo, jis duotų dvikovai du puikius škotiškus kirvius, ir, nepraėjus nė pusei valandos, mes jau pamatytume, kuris kovotojas geresnis.

Grafas Kraufordas ir seras Patrikas Čarteris, abiejų šalių globėjai, šį pasiūlymą mielai priėmė, o kadangi kovotojai — žemesnio luomo žmonės, tai buvo nutarta, kad jie turi stoti kovon su kirviais, užsidėję plieno šalmus ir apsivilkę odiniais durtiniais, ir dvikovą pradėti tuoj pat, kai tik bus pasirengę.

Kovos arena pasirinko Kailiadirbių aikštę, arčiausiai esantį žemės sklypą, priklausantį korporacijai, kurios vardą turėjo ir kuri tuojau pat nuvalė dvikovai maždaug dvidešimt penkių pėdų ilgio ir trisdešimties pločio lauką. Tuojau tenai supludo ir didikai, ir dvasininkai, ir liaudis — visi, išskyrus karalių, kuris bodėjosi kruvinais reginiais ir todėl pasitraukė į savo rezidenciją, o dvikova rūpintis pavedė Erolo grafui, didžiajam konstebliui, kuriam geriausiai ir tiko ši priedermė. Hercogas Olbenis savo įžvalgia akimi atidžiai sekė visus pasirengimus. Jo broliėnas stebėjo šį reginį gana nerūpestingai, nes toks jau buvo jo būdas.

Kai dvikovininkai išėjo į areną, jie kaip dangus ir žemė skyrėsi vienas nuo kito: vyriškas, žvalus kalvio veidas ir spindinčios akys švietė pergale, kurios jisai tikėjosi, o niaurus ir nusiminęs nuožmusis Bontronas savo išvaizda panėšėjo į kažkokį šlykštų paukštį, ištrauktą iš patamsių į dienos šviesą.

Po vieną, atskirai, juodu davė priesaiką, kad kausis teisingai, tačiau Henris Govas atliko šią ceremoniją ramiai ir iškilmingai, kaip dera vyrui, o Bontronas — su tokiu atkakliu ryžtingumu, kad net hercogas Rotsėjus pasakė vyriausiajam konstebliui:

— Brangusis mano Erolai, ar tau kada nors teko žmogaus veide matyti tiek klastos, žiaurumo ir, man regis, dargi baimės.

— Labai nepatrauklus,— atsakė grafas,— tačiau, atrodo, stiprus bernas.

— Kertu lažybų iš statinaitės vyno, gerasis milorde, kad jis pralaimės. Ginklininkas Henris ne mažiau stiprus, kaip jis, bet žymiai vikresnis. Kokia iškilni jo laikysena! O į aną net pažvelgti koktu. Greičiau liepkite jiems susiremti, brangusis mano konstebli, nes man darosi bloga, į jį žiūrint.

Didysis konsteblis kreipėsi į našlę, kuri, nuo galvos iki kojų juodai apsirengusi, su abiem savo vaikučiais sėdėjo krėsle arenoje:

— Moterie, ar sutinki, kad šis vyras, Henris Smitas, stotų dvikovon kaip tavo gynėjas?

— Taip, taip, su mielu noru,— atsakė Magdelena Praudfiut,— tegu dievo ir šventojo Jono palaiminimas suteikia jam jėgos ir stiprybės, nes jis kovoja už našlaičius, netekusius tėvo!

— Tada skelbiu šį lauką kovos arena,— tarė garsiai konsteblis.— Tenedrįsta niekas nutraukti jų kovą žodžiu, šūksmu ar žvilgsniu, nes atsakys savo galva. Pūskite trimitus, į dvikovą, vyrai!

Trimitai sugaudė, o dvikovininkai, žengdami iš priešingų lauko kraštų, atidžiai stebėjo vienas kitą, nes abu buvo gerai įgudę iš priešininko akių kryptelėjimo įspėti, kur jis

ketina smogti. Sustoję gana arti vienas prieš kitą, keletą kartų jie užsimojo kirviais, lyg norėdami kirsti, tačiau iš tikrųjų vien patikrindami priešininko budrumą ir vikrumą. Pagáliau Bontronas, nuvargęs nuo manevrų, o gal išsigandęs, jog taip mostaguojant vikruolis kalvis, ko gero, įveiks jį, nors ir stiprų, bet neapsukrų, užsimojo ir iš visų jėgų smogė sunkiuoju kirviu. Tačiau Smitas išvengė kirčio, atšokdamas į šalį — smūgis buvo per smarkus, kad galėtum kaip nors atremti. Dar nespėjus Bontronui atsitiesti, Henris kirto jam iš šono per plieno šalmą ir parbloškė jį ant žemės.

— Prisipažink kaltas, arba mirsi,— tarė nugalėtojas, primindamas koja įveiktąjį ir prikišdamas jam prie gerklės kirvio ašmenis.

— Prisipažinsiu,— tarė nenaudėlis, paklaikusiomis akimis žvelgdamas į dangų.— Leisk atsikelti.

— Neleisiu, kol nepasiduosi.

— Pasiduodu,— vėl sumurmėjo Bontronas, ir Henris paskelbė, kad jo priešininkas nugalėtas.

Tada hercogas Rotsėjus, hercogas Olbenis, didysis konsteblis ir dominikonų prioras atėjo į areną ir, kreipdamiesi į Bontroną, paklausė, ar jis prisipažįstąs nugalėtas.

— Taip,— atsakė piktadarys.

— Ir prisipažįsti nužudęs Oliverį Praudfiutą?

— Taip, bet aš apsirikau. maniau, kad ten kitas.

— O ką tu norėjai nužudyti?— paklausė prioras.— Prisipažink, sūnau, ir tuo nusipelnysi atleidimą kitame pasaulyje, nes šiame tau nebėra ką veikti.

— Aš palaikiau nužudytąjį,— atsakė pralaimėjusis,— tuo, kuris mane partrenkė ir kurio koja dabar laiko mane primynusi.

— Tebūna palaiminti visi šventieji!— tarė prioras.— Dabar visiems, kas abejojo dangaus teismo vertingumu, atsivers akys, ir jie pamatys savo klaidą. Štai žiūrėkite, jis pakliuvo į spąstus, kuriuos paspendė niekuo nenusikaltusiam.

— Man rodos, anksčiau šio žmogaus nė matyti nebuvau matęs,— tarė Smitas,— ir blogo nieko nesu jam padaręs. Tei-

kitės paklausti, jūsų dvasiškoji didenybe, kodėl jis sugalvojo taip klastingai mane nužudyti.

— Klausimas labai suprantamas,— atsakė prioras.— Nusilenk teisybei, mano sūnau, nors ji tau tik gėdą užtrauktų. Kodėl tu norėjai nudobti šį ginklų kalėją, kuris sakosi niekad tau bloga nedaręs?

— Jis nuskriaudė tą, kuriam aš tarnauju,— atsakė Bontronas,— ir aš ėmiausi šio žygio jo lieptas.

— Kieno lieptas?— paklausė prioras.

Bontronas patylėjo valandėlę, paskui išsitenėjo:

— Jis perdaug galingas, kad drįsčiau ištarti jo vardą.

— Klausyk, mano sūnau,— tarė vienuolis,— netrukus šios žemės ir galingieji, ir nužemintieji tau nieko nebereikš. Jau taiso šliužes tave nuvežti į egzekucijos vietą. Todėl, sūnau mano, patariu tau: susitaikyk su savo sąžine, garbink dievą ir pasakyk teisybę. Ar tai tavo šeimininkas, seras Džonas Remornis, pastūmėjo tave į šį baisų nusikaltimą?

— Ne,— atsakė gulintis nenaudėlis.— Kai kas aukštesnis.— Ir parodė pirštu į princą.

— Niekše!— tarė apstulbęs hercogas Rotsėjus.— Tu drįsti rodyti, kad aš tave kursčiau?

— Taip, jūs pats, milorde,— atsakė įžūlusis nenaudėlis.

— Tai mirk meluodamas, niekingas verge!— sušuko princas ir, išsitraukęs kardą, būtų persmeigęs žudiką, jeigu lordas didysis konsteblis nebūtų jo sulaikęs žodžiu ir veiksmu.

— Teatleidžia man jūsų malonybė, aš vykdau savo pareigą — šis niekšas turi būti atiduotas budeliui. Jis nevertas mirti nuo kieno kito rankos, tuo labiau nuo jūsų didenybės.

— Kilnusis grafe,— tarė garsiai Olbenis, nežinia, ar iš tikrųjų, ar tik dėdamasis labai susijaudinęs.— Negi jūs leisite tam šuniui išeiti gyvam iš čia ir užti žmonėms galvas melagingais Škotijos princo apkaltinimais? Sakau jums, tegu jį čia pat sukapoja į kąsnelius!

— Dovanokite man, jūsų didenybe,— tarė grafas Erolas,— aš turiu jį apsaugoti, iki jam bus įvykdyta bausmė.

— Tad tepakimba jis ant virvės kuo greičiausiai,— tarė Olbenis.— O jūs, karališkasis mano sūnėne, ko stovite it

stabo ištiktas? Susitvardykite. pasakykite suimtajam. prisiekite. protestuokite visu, kas jums šventa, kad nežinojote apie tą niekšybę. Žiūrėkite, žmonės jau žvalgosi vienas į kitą ir šnabždasi nusigręždami! Galvą guldau, kad šis melas sklinda greičiau, negu šventa tiesa. Pasakykite jiems ką nors, karališkasis mano giminaiti, nesvarbu, ką sakysite, kad tik apsigintumėte.

— Kaip, sere?— paklausė Rotsėjus, atsitokėjęs nuo nustebimo ir užgaulės ir išdidžiai atsigręždamas į savo dėdę.— Nejaugi jūs norite, kad karališkasis mano žodis būtų pasiteisinimas prieš šitą šlykštų bailį? Tegu sau džiaugiasi, nedorėlio melą laikydami teisybe tie, kurie gali patikėti, kad valdovo sūnus, Briuso įpėdinis, spęs spąstus vargšui amatininkui.

— Jau aš tai netikiu,— tarė staiga Smitas.— Kiek prisimenu, visada jaučiau pagarbą jo karališkajai malonybei hercogui Rotsėjui, ir niekada jis neužgavo manęs nei žodžiu, nei žvilgsniu, nei veiksmu; tad negaliu patikėti jį turėjus kokį tikslą tokiam žemam darbui.

— Matyt, iš didelės pagarbos nustūmei jo didenybę nuo kopėčių Kerfju gatvėje per Užgavėnes?— paklausė Bontronas.— Kaip manai, tokia malonė buvo mielai ar nemielai priimta?

Pasakyta buvo taip akiplėšiškai ir taip tvirtai, kad kalvio tikėjimas princo nekaltumu susvyravo.

— Vaje, milorde,— tarė jis, liūdnai žiūrėdamas į Rotsėjų,— negi jūsų didenybė galėtų kėsintis į vargšo vaikino gyvybę, kad jis užstojo bejėgę mergaitę? Verčiau jau man numirti šiame kovos lauke, negu išgirsti taip kalbant apie Briuso įpėdinį.

— Tu esi geras vyras, Smitai,— tarė princas,— bet aš negaliu tikėtis, kad tavo sprendimai būtų protingesni, negu visų kitų. Veskite nusikaltėlį į kartuves, per daug neužveržkite kilpos, kad dar liktų gyvas ir galėtų taukšti savo melus bei visaip mus šmeižti iki paskutinės savo gyvenimo minutės.

Taip sakydamas, princas nusigręžė nuo arenos, apsimes-

damas nepastebįs, kokiais niauriais žvilgsniais į jį žmonės žiūri, iš lėto ir nenoromis duodami jam kelią, ir neparodė nei nustebimo, nei nesmagumo, kai jie dusliai murmėjo ar dūsavo, jam išeinant. Tik keletas artimiausių palydovų ėjo su juo kartu iš dvikovos lauko, nors čionai buvo jį atlydėję labai daug įžymių asmenų. Net žemiausiųjų luomų miestelėnai atsitraukė nuo princo, kuris ir anksčiau turėjo nekokią reputaciją ir buvo kaltinamas ne visai geru elgesiu bei lengvabūdiškumu, o dabar virš jo, kaip atrodo, pradėjo slinkti juodi įtarimų debesys.

Iš lėto, giliai susimąstęs, jis žingsniavo į dominikonų bažnyčią, bet piktos naujienos, kurios skriejo it paukščiai, kaip sako priežodis, jau buvo pasiekusios užsidariusį savo buveinėje tėvą, dar prieš princui ten pasirodant. Įėjęs į rūmus ir pasiteiravęs apie karalių, jis nustebo, sužinojęs, kad karalius labai rimtai tariasi su hercogu Olbeniu, kuris, vos tik Rotsėjus išėjo iš dvikovos lauko, užsėdo ant žirgo ir pasiekė vienuolyną pirmas. Pasinaudodamas rango ir kilmės privilegijomis, princas jau buvo beįeinąs į karaliaus kambarius, tačiau Makluisas, brandanų sargybos vadas, pasakė, labai atsargiai ir pagarbiai, turįs specialų nurodymą jo neįleisti.

— Makluisai, bent nueik ir pranešk jiems, kad aš laukiu jų malonės,— tarė princas.— Jeigu mano dėdė trokšta kažką laimėti, užtrenkdamas prieš sūnų tėvo duris, tai tegu pasimėgauja, išgirdęs, kad aš laukiu prieškambaryje, lyg koks liokajus.

— Labai prašau jūsų,— pasakė kiek dvejodamas Makluisas,— malonėkit dabar pasitraukti ir valandėlę kantriai luktelėti, o mes jums pranešime, kai tik hercogas Olbenis išeis; manau, tada valdovas tikrai priims jus, jūsų malonybe. Bet dabar, atleiskite man, jūsų didenybe, jums negalima ten įeiti.

— Suprantu tave, Makluisai, bet vis dėlto eik ir daryk, ką liepiu.

Sargybos vadas nuėjo, kaip lieptas, ir grįžo su atsakymu, kad karalius blogai jaučiąsis ir pasitraukęs į savo miegamąjį, bet hercogas Olbenis greitai priimsiąs Škotijos princą.

Tačiau hercogas Olbenis pasirodė tik po pusės valandos,— tą laiką Rotsėjus praleido protarpiais niaurias tylėdamas, o protarpiais pašnekindamas Makluisą ir brandanus, žiūrint, kuri jo būdo pusė imdavo viršų: irzlumas ar liūdesys.

Pagaliau hercogas atėjo, o su juo ir lordas didysis konsteblis, kuris iš veido atrodė didžiai nusiminęs ir sumišęs.

— Mielas giminaiti,— tarė hercogas Olbenis,— man skaudu jums sakyti, kad, karališkojo mano brolio nuomone, karaliaus šeimos garbei būtų geriausia, jei karališkoji jūsų didenybė neprieštaraudamas kiek laiko pagyventų didžiojo konsteblio namuose ir laikytų pagrindiniu, jei ne vieninteliu, savo draugu kilnųjį grafą, kolei šiandien pasklidę šmeižtai bus paneigti ar užmiršti.

— Kaip, milorde Èrolai?— paklausė princas nustebęs.— Nejaugi jūsų namai bus man kalėjimas, o jūs būsite mano kalėjimo sargas?

— Teatleidžia man dangus, milorde,— atsakė grafas Erolas,— bet tokia žiauri yra mano priedermė — klausyti jūsų tėvo įsakymų ir paimti jus kiek laiko į savo priežiūrą.

— Princas, Škotijos karaliaus įpėdinis, didžiojo konsteblio priežiūroje! Bet kodėl? Nejaugi niekšiška pasmerktojo nusikaltėlio kalba tokia svari, kad gali suteršti karališkąjį mano herbą?

— Kol tokie kaltinimai nėra atšaukti ar paneigti,— pasakė hercogas Olbenis,— jie meta šešėlį net paties karaliaus herbui.

— Paneigti, milorde!— sušuko princas.— O kas gi juos išgalvojo? Juk jis pats prisipažino esąs šlykštus nedorėlis, tai ar galima bent akimirką tikėti jo šmeižtais, jeigu jie juodintų net patį vargingiausią valkatą, o ne princą? Atitempkite jį čionai, parodykite kankinimų suolą, ir jis iš karto atšauks savo šmeižtą, kurį išdrįso pasakyti.

— Kilpa pernelyg gerai padarė savo darbą, ir kankinimų suolu Bontrono jau neišgąsdinsi,— pasakė hercogas Olbenis.— Bausmė jam įvykdyta prieš valandą.

— O kam tokia skuba, milorde?— paklausė princas.— Žinote, galima pamanyti, kad tai padaryta tyčia, norint suteršti mano vardą.

— Toks jau yra visuotinis paprotys: po dievo teismo, kuris pralaimi dvikovą, iš arenos tuoj pat gabenamas į kartuves. Be to, mielasis giminaiti,— kalbėjo toliau hercogas Olbenis,— jei jūs būtumėte drąsiai ir griežtai paneigęs kaltinimą, aš būčiau manęs, kad tą nenaudėlį reikia palikti gyvą tolimesniam nusikaltimo pėdsakų tyrimui, bet jūsų didenybė tylėjote, ir aš pamaniau, kad geriausia bus užgniaužti šmeižtą kartu su paskutiniu atokvėpiu to, kuris jį ištarė.

— O viešpatie! Bet čia jau per didelis įžeidimas, milorde! Nejaugi jūs, mano dėdė, mano giminė, galvojate, kad aš galėjau padaryti tokį žemą ir biaurų nusikaltimą, kaip tas piktadarys ten pripaistė?

— Nedera man ginčytis su jūsų didenybe, kitaip aš paklausčiau, ar jūs taip pat ketinate paneigti tokį pat žemą, nors ir ne taip žiauriai pasibaigusį užpuolimą Kerijų gatvėje? Nepykite ant manęs brolėne, tačiau trumpas jūsų pasitraukimas iš karaliaus dvaro, bent per tą laiką, kol karaliaus rezidencija yra šiame mieste, kur pridaryta žmonėms tiek skriaudų, yra tikrai būtinas.

Rotsėjus nutilo, išgirdęs tokį įtikinėjimą, ir pasakė, žiūrėdamas hercogui tiesiai į akis:

— Dėde, jūs puikus medžiotojas: pastatėte žabangas be galo sumaniai, tačiau jums vis tiek būtų nepasisekę, jeigu elnias pats nebūtų įbėgęs į tinklus. Tepadeda jums dievas, kad jums būtų atlyginta taip, kaip nusipelnėte savo darbais. Pasakykite tėvui, kad aš paklūstu arestui. Milorde didysis konstebli, jei jau turiu būti suimtas, laukiu, kada padarysite man malonę ir nusivesite į savo namus, nes geresnio ir mandagesnio kalėjimo prižiūrėtojo nė pageidauti negalėčiau.

Tuo ir baigėsi dėdės ir brolėno šneka, ir princas išėjo su grafu Erolu į jo namus; gatvėse miestelėnai, pamatę hercogą Rotsėjų, pereidavo į kitą pusę, kad nereikėtų sveikinti tokio žiauraus ir lengvapėdžio princo, kokiu jie buvo išmokyti jį laikyti. Konsteblio namai buvo tarsi priebėga ir

šeimininkui, ir jo svečiui princui,— jie suėjo vidun patenkinti, išsivadavę nuo žmonių, tačiau, užsidarius durims, jų nesmagumas dėl tokios padėties vis tiek neišnyko.

Tačiau dabar mes turime sugrįžti į kovos lauką. Kai dvikova baigėsi ir didikai išsiskirstė, minia pasidalijo į dvi nelygias grupes. Mažiausiąjį būrelį sudarė garbingiausieji Perto miestelėnai iš turtingųjų luomo; jie sveikino laimingąjį nugalėtoją ir vienas kitą, kad taip sėkmingai užsibaigė vaidas su dvaro žmonėmis. Miesto magistratai taip džiaugėsi pergale, kad paprašė serą Patriką Čarterį neatsisakyti nuo bendros vakarienės miesto rotušėje. Dienos didvyris Henris buvo irgi pakviestas, arba tiksliau, palieptas joje dalyvauti. Tą paliepimą jis išklausė labai sumišęs, kadangi, kaip lengva atspėti, jo širdis veržėsi prie Ketrinos Glover. Bet jos tėvo, senojo Saimono, patarimas padėjo jam apsispręsti. Šis senas Perto gyventojas, kaip ir dėra miestiečiui, iš širdies gerbė šlovingojo miesto valdžią; jis labai brangino visas malones, kurios liedavosi iš šio šaltinio, ir todėl manė, kad jo būsimasis žentas padarytų didelę klaidą, nepriimdamas pakvietimo.

— Nė negalvok praleisti tokios iškilmingos progos, mano sūnau Henri,— patarė jisai.— Pats seras Patrikas Čarteris bus tenai, ir, manau, tu turėsi gerą progą laimėti jo palankumą. Gal būt, jis užsisakys naujus ginklus ir šarvus, nes aš pats girdėjau beilį Kreigdeilį sakant, kad rūpinamasi papildyti miesto arsenalą. Nepraleisk gero sandėrio dabar, kada rengiesi sukurti šeimos židinį.

— Oi, tetuši Gloveri,— atsakė susidrovėjęs nugalėtojas,— užsakymų man netrūksta... be to, juk žinai, Ketrina stebėsis, kad manęs nėra, o dar išgirs kokių šnekų apie linksmąsias dainininkes ar šiaip ką nors.

— Dėl to nebūkštauk,— atsakė Gloveris,— o eik kaip paklusnus miestelėnas, jeigu aukštesnieji nori tave matyti. Neneigiu, kad po šitos dvikovos tau nelengva bus susitaikyti su Ketrina, nes ji galvoja nusimananti apie šiuos dalykus geriau, negu karalius ir jo taryba, negu bažnyčia ir jos dvasininkai, negu meras ir jo patikėtiniai. Bet aš pats su

ja pasiginčysiu ir pasistengsiu palenkti į tavo pusę, kad rytoj, nors ir priekaištaudama, bet vis vien sutiktų tave su ašaromis ir šypsena, kaip balandžio rytas, prasidėjęs šiltu lietumi. Tad lik sveikas, sūnau, o rytoj rytą nepavėluok, ateik tuoj po pamaldų.

Kad ir labai nenoromis, kalvis nusilenkė būsimojo uošvio įtikinėjimams ir priėmė miesto tėvų daromą jam malonę; atsiskyręs nuo minios, nuskubėjo namo persirengti geriausiais rūbais, o paskui, jau apsitaisęs, pasirodė rotušėje, kur didžiulis ąžuolinis stalas linko nuo daugybės skanumynų; čia masino įvairiai ištaisyta Tėjaus lašiša ir nuostabi jūrų žuvis iš Dandžio,— delikatesai, leidžiami net pasninko metu; užsigėrimui vyno, elio ir midaus irgi nestigo. Puotos metu dainavo miesto dainiai menestreliai, o muzikai nustojus groti, vienas iš jų labai iškilmingai padeklamavo ilgą, lyrišką sakmę apie mūšį Juodojoje Dauboje, kur seras Viljamas Volesas ir narsusis jo draugas kapitonas Tomas Longvilis buvo susirėmę su anglų generolu Siverdu — sakmės turinį svečiai jau seniai žinojo, tačiau jie buvo pakantesni, negu palikuonys, ir klausėsi su įdomumu, tartum pirmą kartą. Ten, be abejo, buvo giriamas Kinfonso riteris ir kitos įžymios Pertšyro šeimos; klausytojai, išgirdę šiuos posmus, garsiai šūkavo pritardami, pylė vieni kitiems į taures vyno, ragino išgerti už narsuolius, kurie kovėsi petys į petį su šiuo Škotijos didvyriu. Daug kartų jie kėlė taures į Henrio Vindo sveikatą, o meras garsiai paskelbė, kad magistratai, norėdami parodyti, kaip bičiuliai miestelėnai brangina drąsų Henrio žygdarbį, jau tarėsi, kokiu būdu geriau jam atsilyginti: ar suteikti kokių nors privilegijų, ar garbingai apdovanoti.

— Ne, prašom neduoti man jokių apdovanojimų, jūsų malonybe,— kaip visuomet, tiesiai pasakė Henris,— dar žmonės pradės kalbėti, kad Perte retai tepasitaiko žygdarbių, jeigu duodamos dovanos tam, kas stojo nelaimingos našlės ginti. Tikrai žinau, kad atsirastų ne viena dešimtis tvirtų miesto vyrų, kurie būtų padarę tokį žygį ne prasčiau už

mane, o gal net ir geriau. Nes, dievaži, aš turėjau sutriuškinti šalmą tam vyrukui kaip molio puodynę, ar ne tiesa, būčiau ir sutriuškinęs, jeigu tas šalmas būtų ne mano paties dirbtas,— juk mano rankos padarė ir užgrūdino jį, serui Džonui Remorniui užsakius. O kad šlovingasis miestas tikrai brangina mano žygį, tai geriausias atlygis man bus, jeigu Magdalena ir jos našlaičiai vaikai gaus kokią pašalpą iš miesto iždo.

— Jie gaus pašalpą,— atsakė seras Patrikas Čarteris,— bet nuo to šlovingojo miesto turtai nesumažės, užteks ir Henriui Vindui sumokėti kaip pridera; tik miestelėnai gali spręsti apie savo priedermę Henriui, kadangi jis pats yra apakintas bereikalingo skrupulingumo, kurį žmonės vadina kuklumu. O jeigu Pertas tikrai toks jau neturtingas, tada miesto meras sumokės savo lėšomis. Auksiniai Raudonojo Korsaro angelai dar ne visi į dausas išskrido.

Jie vėl leido taurę iš rankų į rankas, vadindami ją „našlės paguoda", ir garbstė, minėjo gražiais žodžiais nužudytąjį amžinatilsį Oliverį, už kurį dabar taip narsiai buvo atkeršyta. Žodžiu, pokylis buvo toks linksmas, jog nieko daugiau netrūko, tik paties kepurininko — nelaimingojo šio susibūrimo kaltininko, kuris tiek juoko sukeldavo savo sąmojais tokiuose pasilinksminimuose.

— Jeigu jis dabar čia būtų,— nusišaipė beilis Kreigdeilis,— tai girtųsi laimėjęs dvikovą ir pats atkeršijęs už savo nužudymą.

Kompanija išsiskirstė, suskambus vakaro varpams; keletas rimtesnių puotautojų nuėjo tiesiai į vakarines mišias, kur nuleistomis akimis ir spindinčiais veidais jie sudarė pamaldžiausią ir pavyzdingiausią daugumą tarp didžiojo pasninko maldininkų, kiti parėjo namo, norėdami apsakyti savo namiškiams, kaip praėjo dvikova ir pokylis; o buvo, be abejo, tokių, kurie atsidavė kokios nors tavernos lengvabūdiškoms linksmybėms, kur net pasninko metu durys nebūdavo uždaromos taip tvirtai, kaip bažnyčia reikalaudavo. Henris grįžo į Vindą, įkaitęs nuo stipraus vyno ir bičiulių miestelė-

nų pagyrų, ir tuojau krito į lovą, tikėdamasis bent sapne išvysti save tikrai laimingą su Ketrina Glover.

Mes jau minėjome, kad, dvikovai pasibaigus, žiūrovai susidalijo į dvi nelygias dalis. Pirmoji — mažesnė, bet daugiausia garbingi žmonės, smagiu būriu nulydėjo nugalėtoją, o antroji, daug skaitlingesnė, susidedanti iš visokių padugnių, sekė paskui nugalėtą ir pasmerktą Bontroną, kurį vedė į kitą pusę ir visai kitokiu tikslu. Atrodytų, kad nėra ko nė abejoti, lyginant gedulo namus su džiaugsmo namais, kur daugiau susirinks lankytojų, kai jiems bus pasiūlyta pasirinkti: ar žiūrėti kančių, kurių kentėti nereikės, ar puotos, kurios vaišėmis neteks gardžiuotis. Taigi, dviratį vežimaitį, kuriuo gabeno nusikaltėlį į bausmės vietą, lydėjo daug didesnė Perto gyventojų dalis.

Greta Bontrono į vežimaitį atsisėdo vienuolis, ir Bontronas pakartojo dar kartą tartum išpažintį savo melą, pasakytą dvikovos lauke: atseit, pinklės, į kurias kepurininkas atsitiktinai patekęs ir nukentėjęs, buvo surengtos, hercogui Rotsėjui paliepus.

Tą savo šmeižtą jis šūkavo be jokios gėdos miniai, tikindamas kiekvieną, kas tik prisiartindavo, kad jis tik išpildęs hercogo užgaidą ir už tai būsiąs pakartas. Tuos savo žodžius jis kartojo daug kartų, niauriai ir atkakliai tartum mokydamasis pamokos,— taip melagis tvirtina vis tą patį, manydamas, kad nuo kartojimo jo žodžiai pasirodys teisingi, nors širdyje jaučia, kad tikėti jais ne per daug galima. Bet kai, pakėlęs akis, staiga pamatė toli horizonte juoduojančias gal kokių keturiasdešimties pėdų aukščio kartuves su kopėčiomis ir lemtingąja virve, jis užkando žadą. O vienuolis pajuto, kad jis ėmė smarkiai drebėti.

— Nusiramink, mano sūnau,— tarė gerasis vienuolis,— tu prisipažinai ir gavai atleidimą. Tavo atgailos bus išklausyta, nes ji eina iš širdies, tad, nors tu esi žiaurus žmogus ir tavo rankos krauju suteptos, bažnyčios maldos per žadėtą laiką išvaduos tave iš skaistyklos liepsnų.

Nuo tokių raminančių kalbų nusidėjėlio išgąstis nesumažėjo, o dar padidėjo, nes jį graužė abejonė, ar Remornio

žadėtasis būdas jį išgelbėti bus tikrai geras, ir nerimas, ar iš viso bus imtasi jį gelbėti, nes žinojo savo šeimininką galint ramiai paaukoti pavojingą jam žmogų, kad kada nors prieš jį neprasitartų.

Tačiau Bontrono likimas jau nuspręstas ir nieko nebebuvo galima pakeisti. Iš lėto jie artinosi prie lemtingojo stulpo, pastatyto ant kalvos upės krante, už kokio pusmylio nuo miesto sienos; tokią vietą parinko, norėdami, kad pakartasis, paliktas varnoms sulesti, būtų regimas iš tolo ir iš visų pusių. Čia nuodėmklausys perdavė nusikaltėlį budeliui, kuris padėjo Bontronui užlipti ant kopėčių ir, kaip žmonėms pasirodė, atliko egzekuciją pagal visas įstatymo taisykles.

Kokią akimirką jis dar kovojo su mirtimi, bet greitai nurimo ir kabojo nebejudėdamas. Budelis stovėjo prie savo aukos dar gerą pusvalandį, tartum laukdamas visiškai užgęstant gyvastį šiam kūne, o paskui tokių reginių mėgėjams paskelbė, kad dar nenukaltos grandinės lavonui prie kartuvių prirakinti, todėl galutinė ceremonija,— lavono išskrodimas ir prikalimas prie kartuvių visam laikui,— bus tiktai sekantį rytą, tekant saulei.

Nors gerbiamasis Smodervelas paskutinę egzekucijos sceną atlikti paskyrė labai anksti, prie kartuvių susirinko didžiulė minia. Kaip tie smalsuoliai nustebo ir užsirūstino, kai pamatė, kad lavonas nuo kartuvių nuimtas. Tačiau jo išnykimo priežastis niekam neatrodė stebėtina. Visi žinojo, kad Bontronas tarnavo baronui, kurio žemės yra Faife o ir jis pats buvo iš ten kilęs. Ko gi čia stebėti kad kas iš Faifo gyventojų, taip dažnai plaukiojančių vandenimis upe sumanė paslapčia nusivežti savo žemiečio lavoną ir išgelbėti jį nuo gėdingo išdarkymo? Įtūžusi minia užpuolė Smodervelą, kad nepadarė savo darbo iki galo, ir būtų jį mirtinai užstumdžiusi, jeigu su savo padėjėju jis nebūtų įpuolęs į valtį ir perplaukęs į kitą Tėjaus pusę. Visas nutikimas apskritai atitiko laiko dvasią ir niekas dėl jo labai nesistebėjo. Tikrąją jo priežastį paaiškinsime kitame knygos skyriuje.

Jei kart — šunis tiktai, žmonėms gi — laisvę.
Šekspyras, „Henrikas V"

Šios rūšies pasakojimuose visi įvykiai turi būti taip nuosekliai suderinti vienas su kitu, kaip rakto liežuvėlis atitinka spynos skylutę. Net pačiam nereikliausiam skaitytojui nepatiktų paprastas teigimas, kad atsitiko taip arba kitaip, nors, teisybę sakant, paprastame gyvenime mes tik tiek ir težinome apie visokius nutikimus, tačiau, skaitydamas savo malonumui, žmogus nori sužinoti vidinius postūmius, kurie šiaip ar taip nulemia įvykių eigą. Šitas smalsumas yra visai teisingas ir suprantamas; juk kiekvienas turi teisę atidaryti ir apžiūrėti to laikrodžio mechanizmą, kuris padarytas jam asmeniškai naudotis, nors niekas neleis kišti nosies į vidurius tokio laikrodžio, kuris pakabintas bokšte visiems.

Todėl būtų nemandagu palikti skaitytojus, negalinčius suprasti, kokios jėgos nukėlė Bontroną nuo kartuvių; kai kurie Perto gyventojai sakė, kad tą padaręs pats nelabasis, kiti aiškino, kad faifiečiai nenorėję matyti, kaip jų krašto žmogus kabaluoja ant upės kranto, nes toks reginys tėviškę tik apjuodintų.

Po egzekucijos, nakčiai įpusėjus, kai Perto gyventojai sumigo giliu miegu, tamsiomis alėjomis per sodą, kuris leidosi nuo Džono Remornio namų į Tėjaus pakrantę, kur prieplaukėlėje, ar tiksliau, prie medinio lieptuko suposi valtis, slinko trejetas vyrų, įsisupę į apsiaustus, nešdamiesi vos spingsintį žibintą. Vėjas dusliai gaudė ir nejaukiai ūkė pakrantės belapiuose brūzgynuose, o blankus mėnulis braidė, kaip sako škotai, tarp plaukiančių lietaus pritvinkusių debesų. Atsargiai, stengdamiesi, kad nepastebėtų, visi trys sulipo į valtį. Vienas buvo aukštas, stipraus sudėjimo vyras, antras — žemas ir susikūprinęs, trečias — vidutinio ūgio, dailaus stoto, vikrus ir, matyt, jaunesnis už savo bendrus. Ne-

ryškioje šviesoje tik tiek ir tegalėjai įžiūrėti. Jie susėdo į valtį ir atrišo ją nuo lieptuko.

— Leiskime jai plaukti pasroviui, kol praplauksime tiltą, kur miestelėnai vis dar eina sargybą; juk žinote priežodį: „Pertiečio strėlė nešauna pro šalį",— tarė jauniausiasis, kuris atsisėdo prie vairo ir atstūmė valtį nuo prieplaukėlės, o tuo tarpu kiti du ėmėsi irklų, kurių plokštieji galai buvo apsukti skudurais, ir yrėsi labai atsargiai iki vidurio upės; čia jie nustojo judinti irklus, susidėjo juos ir paliko savo vairininkui leisti valtį pačia sraunuma.

Tokiu būdu, niekieno nepastebėti, ar tiksliau, neatkreipę niekieno dėmesio, jie praslydo pro iškilią seno gotiško tilto arką. Tiltas buvo pastatytas Roberto Briuso rūpesčiu 1329 metais ir nuneštas per 1621 metų potvynį. Nors jie girdėjo kalbantis sargybinius, kurie kasnakt stovėdavo šiame svarbiame poste nuo to laiko, kai mieste prasidėjo neramumai, tačiau jų niekas nepašaukė. O kai upės srovė nunešė juos taip toli, jog nakties sargybiniai nebegalėjo jų išgirsti, jie vėl pradėjo irtis, nors vis dar labai atsargiai, ir pusbalsiu kalbėtis.

— Tu ėmeisi naujo amato, bičiuli, nuo to laiko, kai mudu išsiskyrėme,— tarė vienas irkluotojas antrajam.— Palikau tave beslaugantį sužeistą riterį, o dabar, matau, esi pasirengęs vogti nuo kartuvių lavoną.

— Gyvą žmogų, teleidžia pasakyti jūsų didikiška malonybė, nes kitaip mano menas, pone Banklai, nebūtų pasiekęs savo tikslo.

— Daug girdėjau apie tavo meną, gerbiamasis vaistytojau, tačiau kad ir kaip gerbiu mokslingą tavo išmintį, neišgirdęs paaiškinimo apie tą fokusą, nepatikėsiu jo sėkmingumu.

— Vienas juokas, pone Banklai, kaži ar net bus įdomu tokiam išminčiui, kaip jūs, garbingasis mano pone. Galiu paaiškinti. Kai žmogų baudžia pakorimu arba, paprastai tariant, užneria kilpą ant kaklo,— mirtis ištinka nuo apopleksijos, tai yra, užspaudus venas, kraujas nebegali grįžti į širdį ir subėga į smegenis, tada žmogus miršta. Yra dar taip

pat papildoma mirties priežastis: kai virvė užveržia gerklę, plaučiai nebegauna būtino gyvybei palaikyti oro, ir žmogus nuo to žūsta.

— Tą aš suprantu. O ką daryti, kad kraujas pakartajam nesuplūstų į galvą, sere gydytojau?— paklausė trečiasis vyras, kuris buvo ne kas kitas, o tik Iviotas, Remornio pažas.

— Labai paprastai,— atsakė Dvainingas.— Pakarkite žmogų taip, kad miego arterijos liktų neužspaustos, tai kraujas nebėgs į smegenis ir jokios apopleksijos nebus; jei kilpa neužverš gerklės, oras taip pat galės gana laisvai patekti į plaučius, vis tiek ar žmogus kabos, nesiekdamas kojomis žemės, ar tvirtai ant jos stovės.

— Tą aš pats gerai suprantu,— tarė Iviotas.— Bet kaip suderinti šias atsargumo priemones su pakorimu — va ko negali suvokti kvaila mano galva.

— O! Mielasis jaunikaiti, tavo narsa nustelbė tau protą. Gilindamasis į mokslus, kaip aš, išmoktumei suvokti daug sudėtingesnių dalykų. Va kaip aš padariau. Užsakiau diržus iš tokios pat medžiagos, kaip riteriškosios jūsų didenybės žirgo pasaitai, ir labai žiūrėjau, kad jie kuo mažiausiai pasiduotų tempiami, kitaip viskas nueitų niekais. Po padais žmogui padedama po tokį diržą ir nutiesiama iki juosmens, kur pritvirtinama prie plataus diržo, nuo kurio eina keletas petnešų per krūtinę ir nugarą, ir visos jos viena su kita sujungtos, kad kūno svorio lygiai tektų kiekvienai. Pasmerktojo patogumui padaroma dar daugiau patobulinimų, tačiau minėtieji yra svarbiausi. Petnešos pritvirtinamos prie plataus plieninio antkaklio, kurio viršutinis kraštas yra išlenktas į lauko pusę ir turi du ar tris kablius, kad nenuslystų kilpa, kurią draugiškas budelis užneria ant viso to sutaisymo, o ne ant kaklo. Taigi, nustūmus kopėčias, nelaimingasis lieka pakabintas, jūsų malonybei leidžiant, ne už kaklo, o už plieninio antkaklio,— prie jo pritvirtintieji diržai, pranerti po kojomis, iš tikrųjų ir laiko visą svorį, kurį dar kiek sumažina juostelės, pravestos po pažastimis. Nei venos, nei kvėpavimo takai neužsispaudžia, žmogus gali laisvai kvėpuoti, nebent tik baimė ir neįprasta padėtis šiek

tiek sujudina jam kraują, kuris šiaip jau ramiausiai teka gyslomis, visai kaip riteriškajai jūsų įžymybei, kada jūs pasistiebiate ant balnakilpių, apžiūrinėdamas kovos lauką.

— Dievaž, tai retas ir nepaprastas įtaisymas!— pastebėjo Banklas.

— Argi ne?— šnekėjo toliau gydytojas.— Žmonės, kurie panašiai, kaip jūs, narsieji mano riteriai, stengiasi išlavinti savo protą, turėtų gerai jį išanalizuoti. Juk niekas negali žinoti, į kokias aukštumas gali iškilti sero Džono Remornio auklėtiniai: o jeigu aukštuma bus tokia, kad nusileisti nuo jos teks tiktai su virve, tai tas įtaisymas pasirodys jums mielesnis, negu paprastos kartuvės. Tiesa, tada reikės nešioti liemenę su aukšta apykakle plieno antkakliui paslėpti, o svarbiausia, turėti tokį *bono socio*[1], kaip Smodervelas, kuris užnertų virvę taip, kaip reikia.

— Niekingasis nuodytojau!— sušuko Iviotas.— Mūsų luomo žmonės miršta kovos lauke.

— O aš pasistengsiu neužmiršti pamokos,— atsiliepė Banklas,— jeigu kada prireiktų. Tačiau vis tiek tas kraugerys šuo Bontronas ne kaip praleido naktelę, šokdamas ore skydo šokį, griežiant geležiniams pančiams, kai nakties vėjas sūpavo jį čia vienon, čia kiton pusėn!

— Geriausia būtų palikus jį ten kyboti,— tarė Iviotas,— nes, nuėmę nuo kartuvių, tik vėl paskatinsime naujoms žudynėms. Jį traukia tik du dalykai — girtuokliavimas ir kraujo praliejimas.

— Gal seras Džonas Remornis ir sutiktų su jūsų nuomone,— atsakė Dvainingas,— bet tada reikėjo pirmiausia nupiauti niekšui liežuvį, kad iš savo aukštybių nesektų pasakų. Buvo ir kitokių priežasčių, kurių riteriškajai jūsų malonybei nėra reikalo žinoti. Teisybę pasakius, aš ir pats esu perdaug kilnus, jį gelbėdamas, nes vyrukas tokio tvirto sudėjimo, kaip Edinburgo pilis, ir jojo skeletas būtų ne prastesnis už kitus Padujos chirurgijos rūmuose. Bet sakykit, pone Banklai, kokių naujienų atnešėte mums iš narsiojo Duglo?

[1] Bono socio — geras sąjungininkas (lot.).

— Turiu prisipažinti,— atsakė Banklas,— kad esu kaip tas kvailas asilas, kuris atneša žinią, nežinodamas jos prasmės. Taip, beje, man mažiau pavojų. Aš nunešiau Duglui laiškus nuo hercogo Olbenio ir sero Džono Remornio, o grafas, juos perskaitęs, apsiniaukė it šiaurinė audra... Aš parvežiau jiems atsakymą iš grafo, o jie šypsojosi perskaitę it saulė, nuslinkus audrai į šalį. Kreipkis į savo efemerides, vaistytojau, ir sužinok, ką tai reiškia.

— Man rodosi, galėčiau tą pasakyti be didelių proto pastangų,— tarė gydytojas.— Bet ana ten matau mėnulio blankiai apšviestą gyvąjį mūsų numirėlį. Tai būtų juoko, kad jis sumanytų ką nors sugargaliuoti kokiam praeiviui pro šalį skubant: neblogas būtų pasivaikščiojimas naktį, jeigu staiga pakaruoklis ima tave ir užkalbina! Klausykite, atrodo, iš tikrųjų aš girdžiu stenėjimą pro vėjo kauksmą ir grandinių džingsėjimą. Taip... tyliai ir atsargiai. Pririšk ite valtį prie kablio... Paimkite skrynelę su mano instrumentais... Būtų gerai pasišvietus, bet žibintas, ko gero, patrauks kieno dėmesį... Einame, kilmingieji mano ponai, tiktai ženkite kuo atsargiau, nes takelis mus veda į kartuvių papėdę. Pasukit šen žibintą — tikiuosi, kad kopėčias mums paliko.

Jaunuoliai mes trys, šaunuoliai mes trys
Dainuokime be atvangos:
Tu — kapuos, aš — laukuos,
O Džekas kybo ant šakos!

Priėję prie kartuvių, jie jau aiškiai išgirdo vaitojimą, nors ir nelabai garsų. Dvainingas porą kartų sukosėjo, duodamas ženklą, bet atsakymo negavo.

— Paskubėkime,— tarė jis savo bičiuliams,— mūsų draugužiui, matyt, jau *in extremis*[1], kad neatsako į signalą, pranešantį apie besiartinančią pagalbą. Greičiau imkimės darbo. Aš pirmas užlipsiu kopėčiomis ir nupiausiu virvę. Judu abu užlipsite vienas paskui kitą ir prilaikysite jį, kad nenudribtų, kai atleisime kilpą. Laikykite stipriai — geriausiai

[1] Paskutinioji (lot.).

stverkite už diržų. Atsiminkite, nors jisai ir skraido šiąnakt lyg koks apuokas, bet sparnų neturi, o iškristi iš kilpos kartais būna ne mažiau pavojinga, negu į ją patekti.

Taip belaidydamas juokus ir pašaipas, Dvainingas užlipo kopėčiomis; pasižiūrėjęs, kad jo palydovai riteriai jau laiko pakartąjį, perpiovė virvę, o paskui ir pats padėjo palaikyti sudribusį, jau beveik be gyvybės kūną.

Kai pagaliau įtempę visas jėgas ir sutelkę visą išmonę, jie laimingai nukėlė Bontroną ant žemės ir įsitikino, kad gyvybė, nors ir silpnai, dar teberusena, nunešė jį į pačią upės pakrantę; čia, skardžio slepiami, galėjo nebijoti, kad juos kas pamatys, ir gydytojas ėmėsi gaivinti nusilpusįjį, pasitelkęs visą savo išmanymą ir sugebėjimus.

Pirmiausia jis nuėmė nuo Bontrono grandines, kurias budelis tyčia paliko nesurakintas, ir kartu nunarpliojo visus diržus ir juostas, ant kurių jisai kabojo. Dvainingo pastangos ne iš karto davė vaisių, kadangi, nepaisant išmanumo, su kuriuo buvo padarytas įtaisas kūnui laikyti, diržų vis dėlto smarkiai išsitempta ir Bontrono gerokai pridusta. Tačiau gydytojo menas nugalėjo visas kliūtis. Porą trejetą kartų sučiaudėjęs ir pasitampęs, tarsi konvulsijų traukomas, Bontronas pagaliau labai energingai pasirodė gyvas besąs: čiupo už rankos vaistytoją, bepilantį spiritą jam ant kaklo ir krūtinės, ir, prikišęs butelį sau prie lūpų, trūktelėjo iš jo geroką gurkšnį.

— Čia juk grynas spiritas, dukart destiliuotas!— tarė nustebęs gydytojas.— Kitam žmogui jis ir gerklę, ir visas žarnas išdegintų. Bet tas galvijas visai nepanašus į kitus žmones, todėl nesistebėsiu, jeigu šis gėrimas visiškai sugrąžins jam jėgas.

Tartum patvirtindamas spėjimą, Bontronas, dar kartą sutrūkčiojęs, atsisėdo ir apsižvalgė aplink, tuo parodydamas, kad jam sugrįžo sąmonė.

— Vyno, vyno,— pirmiausia ištarė jis.

Gydytojas padavė jam gydomojo vyno, praskiesto vandeniu. Jis atstūmė jį pavadinęs „paplavomis" ir vėl ištarė:

— Vyno!

— Še, ryk, į velnio sveikatą,— tarė gydytojas,— juk tik jis vienas žino, iš ko tu sutvertas.

Bontronas gėrė ilgai ir godžiai,— kam nors kitam būtų protas visai susimaišęs nuo tokio gėrimo, bet Bontronui tiktai praskaidrėjo galva, nors, kaip regėti, jis ne visai nutuokė, kur esąs ir kas jam nutikę, nes kaip visada niauriai ir grubiai paklausė, kodėl tokiu vėlu laiku jį atnešę ant upės kranto.

— Dar vienas to laukinio princo pokštas — išmaudyti mane kaip aną sykį? Nors iš manęs liks šlapia vieta, bet aš trenksiu, kad...

— Ramiau!— nutraukė jį Iviotas.— Ir malonėk būti dėkingas, jeigu bent supranti, kas yra dėkingumas, kad tavo lavono nesulesė varnos, o siela nepateko į tokią vietą, kur vandens per maža tau išmaudyti.

— Pradedu susivokti,— atsakė nedorėlis ir, pakėlęs prie lūpų butelį, pasveikino jį ilgu ir pagarbiu bučiniu, o paskui pastatė jį tuščią žemėn ir nuleido galvą ant krūtinės, tartum norėdamas susitelkti ir sudurstyti pabirus savo prisiminimus.

— Negalime laukti, kol jis baigs savo apmąstymus,— tarė Dvainingas.— Jam bus geriau, kai išsimiegos... Kelkitės, sere! Keletą valandų jūs skraidėte ore, dabar pamėginkite, gal vandeniu bus patogiau susisiekti. O jūs, garbingieji ponai, malonėkite man padėti. Jis kaip paskerstas bulius — tokio kalno neįstengiu pakelti.

— Stovėk tvirtai, Bontronai, dabar, kai mes tave ant tavo paties kojų pastatėme,— tarė Iviotas.

— Negaliu,— atsakė tas.— Kraujas kaip adatomis bado man gyslas, o keliai linksta. Ką visa tai galėtų reikšti? Čia vis tavo išmonės, šundaktari!

— Taip, taip, teisybė, garbusis Bontronai,— tarė Dvainingas,— tai mano išmonės, už kurias tu man būsi dėkingas, kai suprasi. O dabar išsitiesk laivo priekyje, ir aš tave suvyniosiu į šį apsiaustą.

Draugų padedamas, Bontronas įsitaisė taip patogiai, kaip tiktai leido aplinkybės. Į jų rūpinimąsi jis atsakinėjo trum-

pais kriuksėjimais, tartum koks šernas, užtikęs labai gardaus maisto.

— O dabar, Banklai,— tarė gydytojas,— garbusis ginklanešy, jūs pats žinote savo pareigą. Jūs turite nuplukdyti šį gyvą krovinį upe žemyn iki Niubergo ir padaryti taip, kaip parėdyta; čia jo grandinės ir diržai — daiktai, kurie įrodo, kad jis buvo pakartas, o paskui išvaduotas. Suriškite viską į krūvą ir plaukdami įmeskit į giliausią duburį; jeigu juos ras pas jus, tada mums visiems bus blogai. Pasinaudodami šituo lengvu šiltu vėju iš vakarų, galėsite iškelti burę apyaušry, kai pavargsite besiirdami. O tu, narsusis kariautojau, meisteri paže Iviotai, turi grįžti su manimi į Pertą pėsčiomis, nes garbingajai mūsų kompanijai laikas išsiskirstyti. Pasiimkite, Banklai, žibintą — jums jis bus reikalingesnis, negu mums,— ir neužmirškite parsiųsdinti man gertuvėlę.

Kai keleiviai žingsniavo atgal į Pertą, Iviotas pasisakė manąs, kad Bontrono pergyventa baimė paveikė jo sąmonę, ypač atmintį, ir kad jis, tikriausiai, jau jos niekada gerai nebeatgaus.

— Jeigu leisite paprieštarauti, taip nebus,— tarė vaistytojas.— Bontrono protas, toks, koks yra, stiprus iš prigimties, jis svyruos neilgą laiką: taip švytuoklė, kai ją stumteli, pasisupa į vieną ir į kitą pusę keletą kartų, o paskui ir vėl sustoja pusiausvyros taške. Iš visų mūsų protinių galių atmintis dažniausiai mus apleidžia, bet trumpam. Smarkus pasigėrimas ar gilus miegas gali ją nustelbti, bet ji vėl grįžta, kai tik girtasis išsiblaivo ar miegantysis nubunda. Iš baimės kartais irgi dingsta atmintis. Paryžiuje man teko pažinti vieną nusikaltėlį, pasmerktą pakarti; nuosprendis buvo įvykdytas, o nusikaltėlis neparodė jokios ypatingos baimės, laikėsi ir kalbėjo ant ešafoto taip, kaip ir visi kiti žmonės, panašiose aplinkybėse. Atsitiktinumas padarė tą patį, kaip ir sudėtingas įtaisas mielajam mūsų draugui, su kuriuo mudu ką tik išsiskyrėme. Pakaruoklį nuėmė nuo kartuvių ir atidavė draugams, dar nespėjus užgesti gyvybei, ir man teko laimė jį vėl atgaivinti. Jis atgavo visas savo pajėgas, tačiau

niekaip negalėjo prisiminti teismo ir nuosprendžio. Iš savo išpažintties bausmės rytą... chi-chi-chi!— sukikeno gydytojas,— jis paskui nebeprisiminė nė vieno žodžio. Neatsiminė, nei kaip išvedė jį iš kalėjimo, nei kaip jis ėjo į Grevo aikštę, kur buvo pakartas,— neatsiminė nei tų pamaldžių šnekų, kuriomis jis kvietė į tikrąjį kelią — chi-chi-chi!— tiek daug gerųjų krikščionių... neatsiminė, kaip užlipo ant nelaimingosios „šakos" ir kaip nuo jos nušoko į mirtį,— apie visa tai mano sugrąžintajam į gyvenimą ničnieko neliko atmintyje. Bet va mes jau atėjome ton vieton, kur turime skirtis; nereikėtų, kad mus pamatytų drauge koks sutiktas sargybinis, ir dėl atsargumo bus geriau, jei įeisime į miestą ne pro tuos pačius vartus. Mano profesija pateisina mano vaikščiojimą bet kuriuo metu — naktį ar dieną. O jūs, garbusis paže, pasiaiškinsite, kaip jums atrodys geriau.

— Jeigu manęs kas klaus, aš paaiškinsiu, kad išėjau pasivaikščioti, negi tai draudžiama?— išdidžiai atsakė jaunuolis.— Tačiau nenorėčiau būti užkluptas. Mėnuo menkai tešviečia, o kelias juoduoja tarytum vilko nasrai.

— Na, na!— tarė gydytojas.— Tegul tai nebaugina mano narsiojo kario, netrukus mums teks žengti dar tamsesniu keliu.

Nesiteiraudamas, ką reiškia toks kraupus pranašavimas, netgi, teisybę sakant, per savo išdidumą ir nerūpestingumą neišgirdęs jo, sero Remornio pažas atsiskyrė nuo gudraus ir pavojingo bendrakeleivio. Kiekvienas nuėjo savo keliu.

DVIDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS

Sunku tikrosios meilės žengt keliu.
Šekspyras

Blogas nujautimas neapgavo ginklininko. Kai gerasis Gloveris išsiskyrė su būsimuoju savo žentu po lemiamos dvikovos, kaip ir buvo tikėjęsis, jis rado gražuolę savo dukrą iš tikrųjų labai nepalankiai nusiteikusią mylimajam. Tačiau,

nors ir pastebėjęs, kad Ketrina yra šalta, susikaupusi, santūri, kad ji jau vėl apsigobusi paniekos žemiškoms aistroms skraiste, ir abejingai, kone su neapykanta klausosi pasakojimo apie dvikovą Kailiadirbių lauke, Gloveris nusprendė nepaisyti jos persimainymo ir kalbėjo apie jųdviejų sutuoktuves su Henriu kaip apie tikrą dalyką. O kai ji pagaliau pradėjo, kaip ir ankstesnėmis progomis, tikinti, kad jos jausmai ginklininkui neperžengia paprasto draugiškumo ribų, kad ji yra nusprendusi niekad netekėti, kad ta vadinamoji dievo teismo dvikova buvo tik pasityčiojimas iš dieviškosios valios, Gloveris ne juokais įširdo:

— Negaliu įskaityti tavo minčių, mergele, ir nenoriu tvirtinti, kad suprantu, kokių kerų paveikta tu bučiuoji žmogų, kuris prisiekė tave mylįs... leidiesi ir jo bučiuojama... leki į jo namus, pasklidus žiniai apie jo mirtį, ir puoli jam į glėbį, radusi jį vieną. Visa tai dera mergaitei, kuri ketina paklusti tėvo valiai ir ištekėti už jo išrinktojo jaunikio, bet rodyti tokią meilę žmogui, kurio ji negali gerbti ir nė nemano už jo tekėti, visai nepridera kukliai ir padoriai merginai. Tu daug daugiau parodei palankumo Henriui Smitui, negu tavo motina,— teduoda jai dievas amžiną atilsį,— yra parodžiusi man iki vestuvių. Sakau tau, Ketrina, tokio žaidimo su doro žmogaus meile aš negaliu ir neprivalau kęsti. Ir nepakęsiu. Aš daviau sutikimą vedyboms ir reikalauju, kad jos įvyktų be jokių atidėliojimų; tu priimsi rytoj Henrį Vindą kaip savo vyrą, nes jo žmona netrukus tapsi.

— Tėve, valia, stipresnė už tavąją, liepia man kitaip,— atsikirto Ketrina.

— O aš stosiu prieš ją; mano valia yra teisėta,— tai tėvo teisė į savo vaiką,— atsakė jai Gloveris.— Ir dievas, ir žmonės man ją pripažįsta.

— Tada tepadeda mums dievas, nes jeigu jūs užsispyrę laikysitės savo teisių, mes visi žūsime.

— Nėra ko tikėtis pagalbos iš dangaus,— tarė Gloveris,— jeigu mes neprideramai elgiamės. Aš pakankamai esu mokytas, kad tiek suprasčiau; tau kiekvienas kunigas pa-

sakys, kad taip priešintis mano valiai be jokios priežasties yra nuodėmė. Ir negana to — tu nepagarbiai šnekėjai apie dievo teismą. Saugokis! Šventoji bažnyčia nesnaudžia ir saugo savo aveles, o ereziją naikina ugnimi ir geležimi, noriu tik tiek tave perspėti.

Ketrina aiktelėjo ir, stengdamasi susitvardyti, pažadėjo tėvui, kad rytoj rytą, jeigu jis prižadės jos nevarginti savo kalbom dėl visų tų dalykų, ji galutinai apsispręs ir nuoširdžiai išdėstys visus savo jausmus.

Nieko neveiksi, Saimonas turėjo sutikti, nors ir sunerimęs dėl to, kad duktė atideda pasiaiškinimą. Jis suprato, kad ne dėl lengvabūdiškumo ar kokio įgeidžio Ketrina elgiasi pažiūrėti aikštingai su žmogumi, kurį išrinko jai tėvas ir kurį, kaip ji pati gana tiesiai prisipažino, išsirinko ir jos širdis. Jis niekaip negalėjo įspėti, iš kur atsirado tokia galinga jėga, verčianti ją keisti savo nusistatymą, kuris prieš dvidešimt keturias valandas atrodė toks nepalenkiamas.

„Būsiu ir aš toks užsispyręs, kaip ir jinai,— pagalvojo pirštininkas:— arba ji be jokių atidėliojimų ištekės už Henrio Smito, arba aiškiai pasakys man rimtą atsisakymo priežastį."

Tą vakarą jie apie tai nebešnekėjo, tačiau anksti rytą, tekant saulei, Ketrina atsiklaupė prie lovos, kurioje tėvas tebemiegojo.

Širdis jai plyšo iš skausmo, o ašaros plūdo iš akių ir krito tėvui ant veido. Gerasis senukas prabudo, žvilgtelėjo į dukrą, peržegnojo ją ir meiliai pabučiavo į kaktą.

— Suprantu, Kete,— tarė jisai,— tikriausiai, atėjai viską pasisakyt, trokšdama nuoširdžiu prisipažinimu išpirkti savo kaltę.

Akimirką Ketrina tylėjo.

— Neturėčiau klausti jūsų, tėve, ar atsimenate kartezie-čių vienuolį Klementą, jo pamokslus ir aiškinimus: juk jūs pats taip dažnai jų klausydavotės, todėl negalite nežinoti, kad žmonės jus laiko jo pasekėju ir visai neklysta, ir mane priskirdami prie jų.

— Žinau ir viena, ir antra,— atsiliepė senukas, pasikeldamas ant alkūnės,— bet tenedrįsta liežuvininkai sakyti, kad aš kada sekiau jo eretišku mokymu, nors ir mėgau pasiklausyti jo kalbų apie bažnyčios smukimą, apie didžiūnų piktnaudžiavimą valdžia, apie baisų prastuomenės tamsumą, nes tai įrodo, kaip man dingojas, kad visa mūsų krašto dorovė, stiprybė ir jėga glūdi aukštesniuose miesto amatininkų sluoksniuose. Tas kalbas aš laikiau teisingomis ir palankiomis mūsų miestui. O jeigu dėl ko kito jo mokymas buvo klaidingas, tai kur žiūri vyresnieji iš karteziečių vienuolyno? Kai piemenys įleidžia į avių būrį vilką avies kailyje, jie neturi kaltint avių už tai, kad jos buvo gerokai pagąsdintos.

— Vienuolyno vyresnieji kentė tėvo Klemento pamokslus, dargi juos skatindavo,— pasakė Ketrina,— kol jisai pliekdavo pasauliečių ydas, didikų nesutarimus, varguolių priespaudą; jie džiaugėsi, matydami, kaip minių minios plūsta į karteziečių bažnyčią, o kitų vienuolynų bažnyčios stovi tuščios. Bet tie veidmainiai — juk jie tikri veidmainiai!— susivienijo su kitais ordinais ir apkaltino savo pamokslininką erezija, kai jisai pradėjo sakyti teisybę ne vien tik apie pasauliečius, bet ir apie dvasininkus: jų puikybę, tamsumą ir prabangų gyvenimą, valdžios troškimą, despotiškumą, stengimąsi turėti kuo daugiau žemiškųjų turtų ir norą pajungti savo valiai žmonių sąžinę.

— Dėl dievo, Ketrina,— pasakė jai tėvas,— šnekėk tyliau — tavo balsas skamba vis garsiau ir vis su didesne pagieža, o akys svaido žaibus. Va dėl to, kad tu kiši nosį ten, kur tau nereikia, pikti žmonės ir davė tau pavojingą ir baisų eretikės vardą.

— Jūs žinote, kad aš kalbu tiktai teisybę,— tarė Ketrina,— jūs pats ne kartą tai pripažinote.

— Ne, prisiekiu savo adata ir zomša!— skubiai sušuko Gloveris.— Nori, kad pripažinčiau tai, už ką turėsiu sumokėti savo sveikata ir gyvybe, žemėmis ir visu turtu? Sudaryta komisija eretikams gaudyti ir tardyti, nes jiems dabar suversta visa kaltė dėl paskutiniųjų riaušių ir neramumų;

taigi, mergele, tyla — gera byla. Aš visada sakiau kaip tame sename eilėraštyje:

Juk žodis — vergas, o mintis — laisva,
Prikąsk liežuvį — jis išduos tave.

— Oi, tėve, jūsų patarimą išgirdau per vėlai,— ištarė Ketrina ir susmuko į kėdę greta tėvo lovos.— Žodžiai buvo pasakyti ir išgirsti; ir jau Saimonas Gloveris, Perto miestietis, apskųstas, kad nepagarbiai šnekėjo apie šventąją bažnyčią...

— Prisiekiu savo amatu, savo adata ir zomša,— nutraukė Saimonas,— tai melas! Aš niekad nebuvau toks kvailas, kad kalbėčiau apie tai, ko nesuprantu.

— .ir šmeižė dvasininkus: ir kunigus, ir vienuolius,— kalbėjo toliau Ketrina.

— Na, kas tiesa, tai ne melas,— neneigsiu,— tarė Gloveris,— gal kartais ir pasakydavau kokį nereikalingą žodį, sėdėdamas prie alaus ar vyno ąsočio ar šiaip geroje kompanijoje, bet, apskritai, mano liežuvis ne toks, kad dėl jo galva turėtų žūti.

— Taip jums atrodo, brangusis mano tėve. Bet kiekvienas jūsų žodis buvo gaudomas, kiekvienas, kad ir visai nekaltas pasisakymas buvo iškraipomas, ir dabar jūs apskųstas kaip didžiausias bažnyčios ir dvasininkų išjuokėjas,— o dar ir dėl to, kad šitaip šnekėjote su visokiais nedorėliais kaip velionis Oliveris Praudfiutas, kalvis Henris iš Vindo ir kitais. Jie laikomi pasekėjais tėvo Klemento, kuris apšauktas baisiu eretiku; dabar jo visur ieško, nes nori atiduoti egzekucijai... Tačiau jie jo nesuras,— tarė Ketrina, atsiklaupdama ir pakeldama akis į dangų, lyg šventoji iš katalikiško paveikslo.— Jis ištrūko iš gaudytojo užmesto tinklo, ir, tebūna pagarbintas dangus, aš jam padėjau.

— Tu padėjai, ar tik iš proto neišėjai?— paklausė išsigandęs Gloveris.

— Nenoriu neigti to, dėl ko didžiuojuosi,— atsakė Ketrina.— Tai aš pakviečiau Konakarą, kuris čia su būriu atėjo ir išsivedė senuką. Dabar tėvas Klementas toli anapus aukštųjų kalnų.

— O, neatsargioji, nelaimingoji mano mergaite!— sušuko Gloveris.— Tu išdrįsai padėt pabėgti eretikui ir pasikviesti į miestą kalniečius, kad jie su ginklais rankose sutrukdytų įvykdyti teisingumą? Aiman! Tu dvigubai nusižengei įstatymui: ir bažnyčios, ir karalystės. Vai kas dabar mums bus, kai apie tai sužinos?!

— Jau sužinojo, brangusis tėveli,— ramiai tarė mergina,— ir sužinojo kaip tik tie, kurie labai nori mums atkeršyti.

— Niekai, Ketrina, čia šiaip bus ką sugalvoję sukčiai kunigai ar vienuolės, ir tokiu laiku, kada tu taip mielai ir noriai sutikai tekėti už Henrio Smito.

— Deja, brangusis tėve! Prisiminkite, kaip man skaudėjo širdį, išgirdus žinią apie jo mirtį, ir kaip aš nudžiugau, radusi jį gyvą. ko čia stebėtis, kad pasakiau, jūsų skatinama, truputį daugiau, negu sveikas protas man liepė! Bet tada aš dar nežinojau didžiausios blogybės ir nemaniau, kad gresia toks didelis pavojus. O varge! Vakar sužinojau siaubingąją tiesą, kai pati vienuolyno abatė atėjo čionai, o su ja ir dominikonas. Jie man parodė raštą su didžiuoju karaliaus antspaudu, duodantį teisę ieškoti eretikų ir juos bausti; jie parodė man mudviejų abiejų vardus įtariamų asmenų sąraše, ir, liedama ašaras, tikras ašaras, abatė meldė mane nukreipti nuo savęs baisųjį likimą — skubiausiai užsidaryti į vienuolyną; o vienuolis taip pat su ašaromis saikstėsi, kad jūsų, tėve, jie nelies, jeigu aš stosiu į vienuolyną.

— Tegriebia juos piktasis už jų krokodilo ašaras!— sušuko Gloveris.

— Deja,— atsakė Ketrina,— dejonės ar pyktis mažai mums ką tepadės; bet jūs suprantate, kad man tikrai buvo dėl ko nerimastauti.

— Nerimastauti! Sakyk verčiau laukti galo. Aiman! O neatsargioji mano mergaite, kur buvo tavo galva taip įsivelti į jų spąstus?

— Paklausyk manęs, tėveli,— tarė Ketrina,— tėra tik vienas būdas išsigelbėti, aš apie jį ne kartą pati esu pagalvojusi ir veltui prašiusi jūsų sutikimo.

— Suprantu tave — vienuolynas,— pasakė tėvas.— Bet Ketrina, kokia vienuolyno abatė ar priorė išdrįs...

— Tuoj jums paaiškinsiu, tėve, ir jūs suprasite, dėl kokių priežasčių aš buvau tokia neryžtinga ir dėl ko gal visai be reikalo ir jūs, ir kiti man priekaištavote. Mano nuodėmklausys, senasis tėvas Pranciškus, kurį aš pasirinkau iš dominikonų vienuolyno, jums liepiant.

— Taip, teisybė,— įterpė Gloveris,— aš taip tau patariau ir liepiau, kadangi norėjau išblaškyti gandus, neva tu besanti visiškoje tėvo Klemento įtakoje.

— Tai va, tėvas Pranciškus, pasitaikius progai, šnekindavo mane apie tokius dalykus, apie kuriuos, kaip jis manė, aš turėčiau kalbėti, prisilaikydama karteziečio mokymų. Teatleidžia dievas už mano aklumą! Aš pakliuvau į spąstus,— kalbėjau iš širdies, o kadangi jis prieštaravo man negriežtai, lyg ir pats patikėjęs, aš ėmiau labai karštai ginti šventuosius savo įsitikinimus. Nuodėmklausys neparodė tikrojo veido, neišsidavė, koks besąs iš tikrųjų, ir neatskleidė slaptųjų savo kėslų, kol aš pasakiau viską, ką jis norėjo sužinoti. Tiktai tada jis pradėjo grasinti man laikinomis bausmėmis žemėje ir amžinuoju pasmerkimu aname pasaulyje. Jeigu jo grasinimai būtų lietę tik mane vieną, aš būčiau nė trupučiuko nenusileidusi, nes jų žiaurumą čia, žemėje, būčiau iškentusi, o jų galia aname gyvenime aš netikiu.

— Dėl dievo!— pasakė Gloveris, visai jau nebežinodamas, kur dingti iš nusiminimo, nes su kiekvienu žodžiu jis matė vis didesnį pavojų dukteriai,— nedrįsk piktžodžiauti prieš šventąją bažnyčią — jos ranka greita kirsti, kaip ausys išgirsti.

— Manęs neišgąsdino,— tarė Perto mergelė, vėl pakeldama akis į dangų,— tie visi siaubai, kuriais grasino ištiksiant mane pačią, tačiau kai pasakė, kad ir jus, tėveli, jie žada apkaltinti kartu su manimi, aš pabūgau ir ryžausi nusileisti. Kadangi Elkou moterų vienuolyno abatė Marta yra mano motinos giminaitė, pasipasakojau jai savo bėdas, ir ji pažadėjo priimti mane, jeigu atsisakysiu žemiškosios meilės ir minčių apie sutuoktuves ir stosiu į vienuolyną bei pasida-

rysiu jos ordino seserimi. Nėra abejonės, kad ji dėl to susikalbėjo su dominikonu Pranciškum, ir abu ėmė giedoti tą pačią giesmelę. „Jei nestosi į vienuolyną,— sako juodu,— ir tavo tėvas, ir tu pati būsite atiduoti teismui kaip eretikai. Užsidėsi vienuolės šydą — judviejų abiejų paklydimai bus užmiršti ir atleisti." Kad turėčiau atsisakyti to neva klaidingo mokymo, jie nė neužsimena — tegu tik įstočiau į vienuolyną, viskas kuo tykiausiai susitvarkytų.

— Kurgi ne... kurgi ne!— ištarė Saimonas,— senąjį Gloverį laiko turtingu žmogumi, o visas jo turtas kartu su dukterim atiteks Elkou, gal tik dominikonai išplėš sau kokią dalelę. Tai va kodėl tu jautei pašaukimą vienuole pasidaryti... Tai va kodėl tu atsisakai Henrio Vindo!

— Teisybė, tėve, mane spaudžia iš visų pusių, ir mano pačios protas sako, kad būtų geriausia jo atsisakyti. Seras Džonas Remornis grasina, kad princas žiauriai man atkeršys, jeigu aš nepriimsianti jo meilinimosi... O dėl vargšelio Henrio. Aš pati visai neseniai suvokiau ir nustebau, kad aš. kad aš labiau branginu jo gerąsias būdo ypatybes, negu kad nekenčiu jo trūkumų. Deja, nuo to supratimo man dar sunkiau atsisakyti žemiškojo pasaulio, daug sunkiau, negu tada, kai maniau kentėsianti tik dėl išsiskyrimo su jumis, tėve.

Ji pasirėmė galvą ranka ir gailiai pravirko.

— Visa tai menkniekiai,— tarė Gloveris.— Nėra tokios baisios bėdos, kad žmogus nebeišbristų, jeigu tik jam užtenka drąsos. Čia ne tokia žemė ir ne tokie žmonės, kad vienuoliai galėtų sauvaliauti Romos vardu, niekieno netramdomi, ir negautų atkirčio. Jeigu jau pradės bausti kiekvieną dorą miestietį už tai, kad pašnekėjo kada apie vienuolių meilę auksui ar gėdingą daugelio jų gyvenimą, visai neatitinkantį jų pamokslų, ką gi — tada Stefenas Smodervelas nebebspės savo darbo dirbti. O jei uždarinės į vienuolynus kiekvieną kvailutę vien už tai, kad ji seka klaidingu mokymu, kurį skelbia žmonių pamėgtas gražbylys, tai jiems reikės gerokai padidinti vienuolynus ir priiminėti į juos su daug mažesniu kraičiu. Senovėje mūsų karaliai ne kartą gynė

mūsų privilegijas prieš patį popiežių, o kai popiežius buvo įsigeidęs nuversti ne visai tvirtą karaliaus valdžią, tai prieš jį stojo Škotijos parlamentas ir jam priminė jo pareigas laišku, kuris turėtų būti aukso raidėmis surašytas. Man pačiam teko regėti tą laišką, ir nors jo perskaityti nemokėjau, tačiau, pamačius gerbiamų mūsų prelatų ir kilmingų bei ištikimų baronų antspaudus, iš džiaugsmo man širdis vos neiššoko iš krūtinės. Tau, dukrele, nereikėjo nieko slėpti nuo manęs... Bet dabar ne laikas tave už tai barti. Eik žemyn, atnešk man ko pavalgyti. Aš tuoj pat sėdu ant žirgo ir joju pas lordą merą prašyti patarimo, o taip pat tikiuosi, kad nei jis, nei kiti garbingi škotų didikai neatsisakys manęs užtarti, nes, tikriausiai, jie nepakęs, kad tremptų dorą žmogų už kažkokį ne taip pasakytą žodį.

— Deja, tėve,— tarė Ketrina,— kaip tik to tavo karštumo aš ir bijojau. Žinojau, kad vos tik pasiskųsiu, pradės griaudėti žaibai ir perkūnai, lyg religija, nors yra taikos tėvo mums siunčiama, būtų tik nesantarvės motina! Tai va, kodėl aš turiu dabar... netgi dabar... palikti pasaulį ir pasitraukti kartu su savo sielvartu pas Elkou seseris... jeigu jūs sutiksit, kad aš taip pasiaukočiau. Tiktai prašau, tėve, paguoskit vargšą Henrį, kai mes būsime jau amžinai išskirti... ir pasakykit, kad apie mane blogai negalvotų... Sakykit, Ketrina daugiau jo nebeįžeidinės priekaištais ir niekada jo nepamirš savo maldose.

— Mergaitė taip gražiai šneka, kad net saracėnas imtų verkti išgirdęs!— pasakė Gloveris, ir iš gailesčio jam pačiam akys paplūdo ašaromis.— Tiktai aš neleisiu, kad vienuolis su vienuole susimokę atimtų man dukterį dėl savo piktų klastybių... Eik, vaikeli, leisk man apsirengti ir būk pati pasirengusi daryti, kaip aš liepsiu tavo pačios labui. Susidėk šiek tiek drabužių ir visas savo brangenybes... taip pat paimk raktus nuo mano kaustytos skrynelės, kurią man vargšelis Henris padovanojo, ir padalink ten sudėtą auksą į dvi dalis,— vieną įsidėk į savo piniginę, o kitą į mano muštąjį diržą, kurį aš užsidedu kelionių metu. Tokiu būdu mes būsime abu apsirūpinę, jeigu likimas mudu išskirtų,

o jeigu taip atsitiktų, te dievo siųsta vėtra nuplėšia nuvytusį lapą ir tepalieka žaliąjį! Liepk ten jiems tuojau pat pabalnoti mano žirgą ir baltąją kumelę, kurią dar tik vakar tau nupirkau, tikėdamasis, kad josi su ja į švento Jono bažnyčią mergaičių ir matronų būryje, kaip laimingiausia nuotaka, kokia dar niekad nežengė per tą šventąjį slenkstį. Tačiau nėra ko tuščiai plepėti... Eik ir prisimink, kad šventieji padeda tiktai tam, kas moka pats savimi pasirūpinti. Neprieštarauk. Nesakyk nieko. daryk kaip liepiau.. nėra kada spyriotis. Ramiu oru vairininkas gali leisti jungai kiek pasukioti vairą, tačiau kada atūžia viesulas ir bangos sukyla, galvą dedu, jis stoja pats valdyti laivo. Eik, neprieštarauk.

Ketrina išėjo iš kambario kaip mokėdama vykdyti tėvo prisakymų; jisai, būdamas švelnios prigimties ir labai prisirišęs prie dukters, gana dažnai leisdavo jai vairuoti ir vadovauti jiems abiem, tačiau kartu reikalavo paklusnumo ir pagarbos ir būdavo gana griežtas, kai jam atrodydavo, jog to reikia.

Kol gražioji Ketrina darė, ką buvo jai tėvas paliepęs, o pats gerasis Gloveris skubiai ruošėsi ilgai kelionei, siaurojoje gatvelėje pasigirdo arklio kanopų kaukšėjimas. Raitelis buvo įsisiautęs į kelionės apsiaustą su pastatyta apykakle, kuri slėpė apatinę veido dalį, o skrybėlė, užsmaukta iki pat akių, su plačia plunksna dengė viršutiniąją. Jis nušoko nuo žirgo, ir vos spėjo Dorotė atsakyti, kad Gloveris miegamajame, svečias jau užlipo laiptais ir įžengė į Gloverio kambarį. Saimonas nustebo ir išsigando, nes jam pasirodė, kad tas ankstyvas lankytojas, ko gero, yra teismo vykdytojas, atėjęs suimti jųdviejų su dukteria, tačiau širdis jam palengvėjo, kai svečias nusiėmė skrybėlę, nusimetė nuo veido pakeltą apsiausto skverną ir jis pažino riterį, šlovingojo miesto merą, kurio vizitas bet kuriuo metu buvo labai didelė garbė, o tokią ankstyvą valandą atrodė tarsi koks stebuklas, bet, prisiminus to laikotarpio aplinkybes, kėlė baimę ir susirūpinimą.

— Seras Patrikas Čarteris?— tarė Gloveris.— Tokia didelė garbė vargingam jūsų tarnui.

— Gerai, gerai,— tarė riteris,— nėra laiko tuščioms kalboms. Atėjau čionai, kadangi sunkiomis aplinkybėmis žmogus yra pats sau geriausias tarnas, ir teužtruksiu čia tik tol, kol pasakysiu tau bėgti, gerasis Gloveri,— tavo duktė ir tu pats apkaltinti erezija, ir šiandien karaliaus taryba išleis įsakymą jus suimti, todėl bet koks delsimas gali kainuoti jums laisvę, o gal ir gyvybę.

— Girdėjau ir aš apie tai,— atsakė Gloveris.— Ir jau balnojau žirgą į Kinfonsą joti, paaiškinti, kad esu neteisingai apkaltintas, ir prašyti jūsų malonybės patarimo ir užstojimo.

— Tavo nekaltumas, drauguži Saimonai, vargu ar tau padės prieš šališkus teisėjus. Mano patarimas tau — bėk, ir tikėkis laimingesnių laikų. O dėl mano užtarimo tai reikia palūkėti, kol toji banga praeis ir aš galėsiu tau padėti. Jeigu galėtum pagyventi kur nors ramioje užuobėgoje keletą dienų ar savaičių, aš beveik neabejoju, kad per tą laiką bus sutramdyti tie bažnyčios atstovai, kurie, išvien su hercogu Olbeniu regzdami dvaro intrigas, aiškina, kad visos mūsų tautos nelaimės kyla dėl katalikų mokymo negrynumo, ir jų įtakai bent laikinai yra pasidavęs net pats karalius. Tad kol kas žinok: karalius Robertas ne tiktai išdavė įgaliojimą inkvizicijai kovoti prieš ereziją, bet ir patvirtino popiežiaus statytinį Henriką Vordlou šventojo Andriaus vienuolyno arkivyskupu ir Škotijos primatu; taigi, norėdamas įsiteikti Romai, jis atsisakė visų laisvių ir neliečiamos Škotijos bažnyčios teisių, kurias taip narsiai gynė jo senoliai nuo Malkolmo Kenmoro laikų. Narsieji jo protėviai būtų geriau surašę sutartį su pačiu velniu, negu kad nusileidę tokiems Romos reikalavimams.

— Dieve brangus! Kur rasti išeitį?!

— Nėra išeities, žmogau, nebent tik staigūs pasikeitimai karaliaus dvare,— atsakė seras Patrikas.— Mūsų karalius yra lyg veidrodis, kuris neturi pats šviesos, bet atspindi su vienodu skubrumu kiekvieną, kas tą valandą arčiausiai atsistoja. Nors dabar Duglas ir susidėjo su Olbeniu, tačiau jis ne perdaug palankiai žiūri į visų despotiškų kunigų reika-

lavimus, nes su jais buvo susikivirčijęs dėl rinkliavų, kurias jo svita rinko Erbrou abatijoje. Jis veikiai sugrįš su didelėmis pajėgomis, nes, kaip girdėjau, privertė hercogą Marčą bėgti. Jam sugrįžus, mūsų gyvenimas pasikeis, nes Olbenis tada bus aptramdytas, o seksis jam geriau dar ir todėl, kad daugelis didikų, net ir aš pats — ką galiu tik tau atvirai prisipažinti,— esame nutarę sudaryti su juo sąjungą bendram reikalui ginti. Tavo ištrėmimas baigsis su jo grįžimu į dvarą. Tu tik susirask gerą vietelę, kur galėtum laikinai pasislėpti.

— Dėl vietelės, milorde,— tarė Gloveris,— tai man galvos sukti nereikės, nes aš turiu teisę tikėtis, kad mane priglobs vienas kalniečių valdovas, kiuhilų klano vadas Gilkristas Makianas.

— Tai gerai, jeigu tu gali apsigobti jo apsiaustu, jokios kitos pagalbos tau nebereikės — nei dvasininkų, nei pasauliečių teismas nebetenka galios už kalniečių sienos.

— Bet ką tada daryti su dukra, kilnusis pone, su mano Ketrina?— paklausė Gloveris.

— Tekeliauja su tavimi, bičiuli. Nuo avižinių paplotėlių jos balti dantys bus sveikesni, nuo ožkos pieno skruostai vėl atgaus rausvumą, kurį prarado nuo visų tų rūpesčių ir nerimo, o lova, kalnų viržių prikimšta, nebus kieta net gražiausiajai Perto mergelei.

— O, milorde, aš visai ne dėl tokių menkniekių rūpinuosi,— atsakė Gloveris.— Ketrina yra paprasto miestiečio dukra ir nėra išlepinta nei dėl maisto, nei dėl guolio. Bet Makiano sūnus keletą metų gyveno mano namuose, ir, turiu pasakyti, pastebėjau jį žvalgantis į mano dukterį (dabar jinai jau beveik sužadėtinė), tai va, aš nė kiek nesirūpinau, kol buvome namie, Kerfju gatvėje, bet juk yra ko būkštauti, atsidūrus tenai, kalnėnų klane, kur Konakaras turi daugybę draugų, o aš nė vieno.

Kilmingasis meras pratisai švilptelėjo:

— Fiū, fiū! Aha, tada pasiųsk ją į Elkou moterų vienuolyną, kurio abatė, kiek prisimenu, yra kažkokia tavo

giminaitė. Taip man pati jinai sakė, pridurdama, kad labai mylinti savo giminaitę, kaip ir visa, kas tavo, Saimonai.

— Teisybė, milorde, abatė turi man tiek palankumo, kad mielai pasiims globoti mano dukrą ir visą mano turtą. Po šimts, jos prieraišumas perdaug patvarus, ir paskui ji jau nebenorės taip lengvai atiduoti nei dukters, nei jos kraičio.

— Fiū-fiū!— vėl švilptelėjo Kinfonso riteris.— Oi bičiuli, prisiekiu didiko garbės žodžiu, kad čia bus didelė kebeknė. Tačiau niekas tenesako, kad gražiausioji mergaitė iš šlovingojo miesto buvo uždaryta į vienuolyną kaip kurapka, įkliuvusi į kilpas, pačiose vestuvių išvakarėse su narsiuoju Henriu Vindu. Ne, kol aš dėviu diržą ir pentinus ir esu vadinamas Perto meru, tokios kalbos nebus.

— Bet kur rasti išeitį, milorde?— paklausė Gloveris.

— Ką gi, pamėginsime visi kartu rizikuoti. Einam, sėskite tuojau abu su dukteria ant žirgo ir jokite su manimi,— pažiūrėsime, kas išdrįs į judu šnairuoti. Įsakymas tave suimti dar nepasirašytas, o jeigu jie atsiųs teismo vykdytoją į Kinfonsą be rašto su paties karaliaus parašu, prisiekiu Raudonojo Korsaro siela, aš padarysiu taip, kad pasiuntinys turės suvalgyti pergamentą su visais vaško antspaudais. Ant žirgų, ant žirgų!— Ir, kreipdamasis į Ketriną, kuri kaip tik įėjo tuo momentu, paragino:— tu taip pat, gražioji mergele, sėsk ant žirgo.

Ant žirgo sėsk ir būk ramus.
Apsaugos chartija namus.

Po keleto minučių tėvas ir dukra jau sėdėjo ant žirgų ir, kaip nurodė meras, jojo maždaug per strėlės šūvį priešais jį, kad neatrodytų, jog jie iš vieno būrio. Labai greitai jie prijojo rytinius vartus ir lėkė toliau, nemažindami greičio, kol dingo sargybiniams iš akių. Seras Patrikas lėtai risnojo iš paskos, o kai ir jo nebematė sargybiniai, paspaudė pentinais ristą savo žirgą ir greitai pasivijo Gloverį su Ketrina. Jų pašnekesys nušvies daug jau minėtų šio pasakojimo dalykų.

DVIDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS

O būki sveikas, lankininkų krašte,
Kurio paklust nepriverte net Roma —
Nuo priešų jūra dengė Albijoną!
„Albanija" (1737)

— Aš vis svarstau,— tarė gerasis meras,— kur būtų geriausia jus paslėpti kokiai savaitei ar dviem nuo klastingų jūsų priešų, o paskui jau, neabejoju, karaliaus dvare viskas pasikeis. O kad geriau galėčiau nuspręsti, kaip čia padarius, sakyk, Saimonai, man atvirai, kokie tavo santykiai su Gilkristu Makianu ir kodėl tu taip tvirtai juo tiki? Juk tu visada tiksliai laikaisi miesto taisyklių ir žinai, kaip griežtai yra baudžiami tie miestelėnai, kurie bendrauja ar turi kokių nors ryšių su kalniečiais.

— Teisybė, milorde, bet jūs taip pat turite žinoti, kad mūsų cechas, kuris siuva ožkų, elnių ir kitokių odų gaminius, turi privilegiją sudarinėti sutartis su kalniečiais, nes jie geriausiai gali parūpinti šių kailių mūsų amatui, kuris taip naudingas miestui. Ir man pačiam ne kartą teko turėti gana svarbių reikalų su tais žmonėmis, todėl galiu prisiekti, nerasite už juos doresnių prekiautojų, padedančių amatininkui sąžiningu būdu lengviau užsidirbti skatiką. Būdavo dienų, kad aš pasitikėdamas vieno kurio nors jų vado garbės žodžiu, keliaudavau į tolimuosius kalnų kampelius, ir niekur nesu sutikęs žmogaus, kuris taip ištikimai laikytųsi savo žodžio — jeigu jau kalnietis jums ką pažadėjo, tai žinokite, jog laikysis žodžio. Gilkristas Makianas, tas kalnų klano vadas, labai tiesus ir labai garbingas žmogus, nors, turėdamas ant ko širdį, jis greitas ir užmušti, ir namą padegti.

— Šitokių dalykų aš iki šiol nesu girdėjęs,— tarė seras Patrikas Čarteris,— nors kalnų gyventojus šiek tiek pažįstu.

— Pats suprantate, jūsų malonybe, jog draugus jie gerbia visai kitaip, negu priešus,— pasakė Gloveris.— Tačiau aš, šiaip ar taip, esu kažkada gero padaręs Gilkristui Ma-

kianui. Prieš aštuoniolika metų kiuhilų klanas, bekovodamas su chatanų klanu (jie nuolat vaidijasi), buvo sutriuškintas, Makiano šeima beveik visai sunaikinta. Septyni jo sūnūs buvo užmušti — vieni per kautynes, kiti po jų, pats Gilkristas turėjo bėgti, o jo pilis buvo užimta ir paleista pelenais. Gilkristo žmona, kuri tuo metu laukėsi kūdikio, pabėgo į mišką vieno ištikimo tarno ir dukters lydima. Čia tokioje nelaimėje ir varge jai gimė berniukas, o kadangi dėl blogų sąlygų jos pieno neužteko kūdikiui, todėl mažytį maitino stirnos pienu. Stirną į spąstus įviliojo girininkas, kuris slaugė gimdyvę. Po keleto mėnesių besivaidijantieji klanai vėl susirėmė, bet šį kartą Makianas nugalėjo priešininką ir atsiėmė savo žemes, aną kartą prarastas. Kaip jis nudžiugo, sužinojęs, jog jo žmona ir sūnus sveiki ir gyvi, nes jau nebesitikėjo jų gyvų pamatyti, manė, kad vilkai ir laukinės katės bus sudraskę.

Tačiau piktas ir nenugalimas prietaras, kuriuo tvirtai tiki laukiniai žmonės, neleido vadui visa širdimi džiaugtis suradus savo vienintelį sūnų gyvą ir sveiką. Jau nuo senų laikų iš kartos į kartą buvo šitaip pranašaujama: jei berniukas gimsta po bugienio krūmu ir maitinamas baltosios stirnos pienu, klano laukia pražūtis. Tokia buvo vado nelaimė, jog sūnaus gimimo aplinkybės susidėjo kaip tik taip, todėl seniūnų taryba pareikalavo, kad berniukas būtų nužudytas arba bent išsiųstas iš klano valdomų žemių ir pamirštas. Gilkristas Makianas turėjo sutikti su reikalavimu ir, pasirinkęs antrąjį pasiūlymą, berniuką, vardu Konakaras, atidavė auginti į mano šeimą. Buvo susitarta, kad berniukas niekada nesužinos apie savo tikrąją kilmę ir negalės pareikšti teisių valdyti gausų ir karingą klaną. Ėjo metai, seniūnų tarybos nariai, kurie turėjo tokią didelę įtaką, pamažu nyko — vieni mirė, kiti taip paseno, jog nebegalėjo kištis į valdymo reikalus, o Gilkristo Makiano galybė, atvirkščiai, labai sustiprėjo, nes iš eilės kelis kartus nugalėjo chatanų klaną; jis atstatė šių dviejų besivaidijančių konfederacijų pozicijas, egzistavusias iki to pražūtingo pralaimėjimo, apie kurį jūsų malonybei aš jau pasakojau. Pajutęs savo galią, vadas,

aišku, įsigeidė susigrąžinti į šeimos židinį vienintelį sūnų, tad ir pareikalavo parsiųsdinti jaunąjį Konakarą į gimtuosius kalnus. Gražus ir dailiai nuaugęs jaunikaitis, rodos, buvo tik tam sutvertas, kad pavergtų tėvo širdį. Galų gale berniukas, tikriausiai, pats atspėjo, o gal jam kas papasakojo jo kilmės paslaptį. Mano pameistrys, išdidusis kalnietis, ėmė žiūrėti į dorą mūsų amatą dar su didesniu pasidygėjimu. O aš jau nebedrįsau perlieti jam kuprą rimbu, bijojau, kad nesuvarytų man durklo į pašonę,— juk taip keltąs atsako į sakso pastabą. Be to, aš ir pats panorau kuo greičiau juo atsikratyti, juo labiau kad jis pradėjo per daug žvalgytis į Ketriną, o šioji, įsivaizduokite sau, panoro baltai prausti abisiną ir išmokyti kalnėną dorovės ir gailestingumo. Kas iš to išėjo, ji žino pati.

— Et, tėveli,— atsiliepė Ketrina,— aš grynai iš mielaširdystės tenorėjau ištraukti iš ugnies nuodėgulį.

— Bet labai maža teturėjai išminties,— atšovė tėvas,— nes taip bemėgindama tik pirštus gali nusideginti. Argi ne tiesa, milorde?

— Milordas nenori įžeisti gražiausiosios Perto mergelės,— atsakė seras Patrikas.— Aš puikiausiai suprantu, kad jos siekiai labai tyri ir kilnūs. Tačiau štai ką noriu pasakyti: jeigu tas stirnos išmaitintas būtų susivėlęs, silpnas, prastai sudėtas, juodaplaukis kalnietis, kokių aš nemaža pažinojau per savo gyvenimą, kažin ar Perto gražuolė būtų taip rūpestingai stengusis jį perauklėti, o jeigu Ketrina būtų senutė, susiraukšlėjusi ir sulinkusi nuo metų naštos, kaip ta, kuri man šį rytą atvėrė duris, galėčiau statyti auksinius savo pentinus už porą kalnietiškų batų, kad laukinis jūsų elnias pro ausis būtų leidęs visus pamokymus. Tu juokiesi, Gloveri, o Ketrina, žiūrėk, paraudo iš pykčio. Ką sakysi, toks jau yra pasaulis.

— Tokie yra didikai, milorde, kurie ne per daug gerbia savo artimą!— su širdgėla atsakė Ketrina.

— Atleisk man už juoką, gražioji mano šventuole,— tarė riteris.— O tu, Saimonai, pasakok toliau, kaip baigėsi visas tas nutikimas. Konakaras išėjo į kalnus, ar ne?

— Taip, jisai grįžo namo,— tarė Gloveris.— Paskutinius dvejus ar trejus metus į Pertą atvykdavo žinianešys, toks vaikinukas, kuris užeidavo į mūsų namus, prasimetęs įvairiomis dingstimis, o iš tikrųjų jam būdavo pavesta padėti Gilkristui Makianui susižinoti su sūnumi, jaunuoju Konakaru, kuris dabar jau turi Hektoro vardą. Iš to pasiuntinio aš šit ką sužinojau — kad gentyje vėl buvo svarstyta, ką daryti su ištremtuoju baltosios stirnos augintiniu, jų kalba tariant, *Dault an Neigh Dheil.* Tada jo įtėvis, Torkvilas Ąžuolas, senasis girininkas, atėjo su aštuoniais savo sūnumis, puikiausiais klano vyrais, ir pareikalavo atšaukti ištremties nuosprendį. Jo kalba buvo itin įtaigi dar ir dėl to, kad jisai pats buvo teisheteras, arba aiškiaregys, ir tariamai turėjo ryšį su neregimuoju pasauliu. Torkvilas pasakė, kad jisai atlikęs būrimo apeigas, vadinamas *Tin-Egan,* ir tokiu būdu iššaukęs velnią ir išgavęs iš jojo paslaptį, kad Konakaras, dabar vardu Ekinas arba Hektoras Makianas — vienintelis žmogus, kuriam pasiseks išlikti gyvam ir sveikam iš kautynių, įvyksiančių tarp abiejų priešiškų klanų. Todėl,— tvirtino Torkvilas Ąžuolas,— reikia tikėti, kad likimo išrinktojo dalyvavimas jų kovoje būtinai reikalingas pergalei nulemti. „Mano tikėjimas toks didelis,— pasakė tas girių milžinas,— kad Ekinui nestojus į kiuhilų klano eiles, nei aš, jo įtėvis, nei aštuoni mano sūnūs nepakelsime kalavijo per tą susirėmimą."

Ta kalba sukėlė nemažą rūpestį, nes devynių stotingiausių genties vyrų pasitraukimas būtų didelis nuostolis, tuo labiau kad ėjo girdai, jog stoti į kovą iš abiejų pusių turėsią visai po nedaug žmonių.

Senajai pranašystei apie baltosios stirnos augintinį buvo priešpastatyta nauja, vėlyvesnė; tėvas pasinaudojo ta proga ir pristatė klanui taip ilgai nuo visų slėptą sūnų; jaunas, gražus, protingo veido Ekinas, išdidus ir dailaus sudėjimo, sužavėjo visus klano vyrus, kurie priėmė jį su džiaugsmu, kaip teisėtą savo vado įpėdinį, nepaisydami blogosios pranašystės dėl jo gimimo ir auginimo.

Dabar, kai viską jau papasakojau,— šnekėjo toliau Sai-

monas Gloveris,— jūsų malonybė lengvai suprasite, kodėl aš galiu tikėtis gero priėmimo kiuhilų klane, bet taip pat jums nesunku įžvelgti, kad būtų per daug lengvabūdiška pasiimti tenai Ketriną. Todėl ji yra man dabar pats didžiausias rūpestis.

— Mes palengvinsime tau šį rūpestį,— tarė seras Patrikas.— Dėl tavęs ir šios panelės, gerasis Gloveri, aš pasiryžęs rizikuoti. Kadangi aš dabar Duglo sąjungininkas, tai turiu šiokią tokią įtaką ir jo dukrai Mardžorei, hercogienei Rotsėj, buvusiai įnoringojo princo žmonai. Dedu galvą, Gloveri, kad, būdama jos palydoje, tavo dukra bus saugi kaip nepaimamoje tvirtovėje. Hercogas Olbenis suteikė Mardžorei prieglobstį, laikinai užleisdamas jai Folklendo pilį. Negaliu prižadėti, gražuolėle, ten tau linksmybių, hercogienė Mardžorė Rotsėj nelaiminga ir todėl, žinoma, irzli, pasipūtusi ir priekabi; ji supranta neturinti patrauklumo, todėl pavydi kiekvienai dailesnei moteriai. Bet ji tvirtai laikosi žodžio, yra kilnios ir drąsios širdies ir gali nedvejodama nustumti į pilies griovį ir prelatą, ir patį popiežių, jeigu jie pamėgintų suimti žmogų, kurį jinai apsiėmė globoti. Tu būsi tenai visiškai saugi, nors smagumų gal ir trūks.

— Daugiau aš nieko netrokštu,— atsiliepė Ketrina.— Ir labai esu dėkinga tam, kas taip maloniai stengiasi parūpinti man tokią kilmingą globėją. Jeigu ji išdidi, aš pasistengsiu prisiminti, kad ji iš kilmingos šeimos ir turi teisę didžiuotis labiau, negu kiti mirtingieji; jeigu ji bus irzli, aš galvosiu, kad ji nelaiminga, o jeigu bus be saiko priekabi, aš stengsiuosi galvoti, kad ji mano globėja. Bet vargšas mano tėvas, jam reikės būti tarp tų laukinių ir pavojingų žmonių!

— Nesirūpink, Ketrina,— tarė Gloveris,— aš taip pripratęs prie paparčių guolio ir kalniečių apavo, lyg pats būčiau iš kalnų. Bijau tiktai, kad tas lemtingasis mūšis neįvyktų, kol aš dar tebebūsiu jų šalyje, nes jeigu kiuhilų klanas pralaimės kovą, tai, mano globėjams pralaimėjus, ir aš galiu nukentėti.

— Tokiu atveju mes tave gelbėsime,— tarė seras Patri-

kas,— gali pasitikėti manimi. O kas iš jų laimės, kaip tau atrodo?

— Teisybę sakant, milorde merai, man atrodo, kad chatanų klanas pralaimės; tie devyni girios milžinai beveik trečdalis kovos būrio, ir kai susispies aplink kiuhilų vadą, bus pavojingi priešininkai.

— O tavo pameistrys ar stos su jais, kaip manai?

— Jis karštas kaip liepsna, sere Patrikai,— atsakė Gloveris,— bet ir nepastovus kaip vanduo. Tačiau išlikęs gyvas, su laiku jis taps narsiu vyru.

— O kol kas jo skrandyje dar tebegurgia baltosios stirnos pienas, ar ne, Saimonai?

— Jis neturi patyrimo, milorde,— atsakė Gloveris,— o tokiam įžymiam kariui, kaip jūs, nėra reikalo sakyti, kad mes turime apsiprasti su pavojum, o tada galime jo nepaisyti kaip draugužės.

Taip bešnekučiuodami jie gana greitai atjojo į Kinfonso pilį, iš kur, truputį pailsėję, tėvas ir duktė turėjo iškeliauti kiekvienas į savo prieglobsčio vietą. Tiktai dabar, matydama, kad tėvas, graužiamas rūpesčio dėl jos saugumo, visiškai pamiršo savo draugą Henrį Govą, Ketrina tartum iš netyčių ištarė jo vardą.

— Teisybė, teisybė!— pritarė tėvas.— Mes turime jam pranešti apie savo ketinimus.

— Palikite tai man,— tarė seras Patrikas.— Nepasitikėsiu jokiu pasiuntiniu ir nerašysiu laiško, o kad ir parašyčiau, nemanau, jog Henris mokėtų jį perskaityti. Šiek tiek jam teks perkęsti nerimasčio, bet rytoj, turėdamas laiko, aš nujosiu į Pertą ir iškłosiu visus jūsų ketinimus.

Dabar jau atėjo išsiskyrimo metas. Tai buvo skaudžiausia akimirka, tačiau vyriškas senojo miestelėno būdas ir pamalduș Ketrinos nuolankumas apvaizdos valiai padarė išsiskyrimą lengvesnį, negu buvo galima tikėtis. Gerasis riteris skubino juodviejų išsiskyrimą, bet labai mandagiai, netgi pasisiūlė paskolinti keletą auksinių, o kadangi auksas tuomet buvo retenybė, šitokį mandagumą galima laikyti *ne*

plus ultra[1]. Tačiau Gloveris pasisakė, kad jis gerai apsirūpinęs, ir iškeliavo į tolimą savo kelią šiaurės vakarų link. Gražiajai savo viešniai seras Patrikas Čarteris ne mažiau buvo meilus ir vaišingas. Ją atidavė globoti vienai duenjai, kuri tvarkė visą kilniojo riterio ūkį, nes mergaitei reikėjo keletą dienų užtrukti Kinfonse dėl to, kad laivininkas, vardu Kitis Stenšo, kuriuo meras labai pasitikėjo ir pavedė ja pasirūpinti, sugalvodavo vis naujų kliūčių ir atidėliojimų.

Taip didelio pavojaus ir sunkumų valandą tėvas išsiskyrė su dukteria, dar nežinodami patys, kas jų laukia, ir dėl tos nežinios visai prarasdami viltį.

DVIDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS

„Tai Ostinas padarė?" — „Taip." — „Puiku. Tatai jam pakartot bus nesunku."

Poupo prologas Čoserio
„Kenterberio apsakymams"

Geriausia bus tęsti mūsų pasakojimą, pasileidus į kelionę kartu su Gloveriu. Ne mūsų tikslas nurodinėti geografinę sieną tarp žemių, priklausančių dviem besikivirčijantiem klanams, tuo labiau kad ir istorikai, kurie perdavė mums faktus apie tą atmintiną nesantarvę, nenurodė apie jas nieko tiksliau. Užteks pasakyti, kad chatanų klanas turėjo užėmęs ilgą ir plačią teritoriją, į kurią įėjo Keitnesas ir Saderlendas, o vyriausiuoju vadu ten buvo didžiai galingas grafas Saderlendas, pramintas *Mohr ar chat* — Didžiuoju Katinu. Tuo bendru vardu buvo vadinami Kitai, Sinkleriai, Ganai ir kitos galingos šeimos bei klanai, įeinantys į sąjungą. Tačiau ne visi kovojo, o tik tie, kurie gyveno Pertšyre ir Invernesšyre, tai yra didžiojoje Aukštutinės Škotijos žiemvakarių dalyje. Gerai žinoma, kad dvi didelės gentys, tikrai priklausiusios chatanų klanui — makfersonai ir makin-

[1] Didesnio nė būti negali (lot.).

tošai,— dar iki šiol tebesiginčija, katra iš jų vadovavo didžiosios sąjungos Badenoko atšakai; abiejų vadai nuo senų laikų savinosi chatanų klano vado vardą. *Non nostrum est.*[1] Bet, šiaip ar taip, Badenokas tikrai buvo konfederacijos centre, nes buvo įtrauktas į tą kovą, apie kurią pasakojama.

Apie priešiškąją klanų lygą, kiuhilus, kurie visą laiką vaidijosi su chatanais, mes dar mažiau turime žinių dėl priežasčių, kurios paaiškės pasakojimui besirutuliojant. Kai kurie autoriai sutapatina kiuhilus su skaitlingu ir stipriu makėjų klanu. Jeigu taip daroma, turint rimtą pagrindą (o tai gana abejotina), tai po Roberto III makėjai bus persikėlę į naujas, labai tolimas vietoves, nes mūsų laikais jie kaip klanas gyvena tolimoje Škotijos šiaurėje, Roso ir Saderlendo grafystėse. Taigi mes negalime, nors ir labai norėtume, tiksliai nurodyti geografinę padėtį tų vietų, kur vyko mūsų pasakojamieji įvykiai. Užteks pasakyti, kad, pasukęs į žiemvakarius, Gloveris taip ir jojo visą dieną į Bredelbeino šalį, nes iš tenai tikėjosi nusigauti į tvirtovę, kur jo mokinio Konakaro tėvas, kiuhilų klano vadas Gilkristas Makianas, siekdamas pasirodyti kuo didingesnis, turėjo įsirengęs rezidenciją su visu barbarišku pompastiškumu ir laikė būrį tarnų ir tarnaičių.

Negaišime laiko, pasakodami apie kelionės baisumus ir sunkenybes. Kelias ėjo tarp kalnų ir dykviečių, čia kilo į skardį, čia vedė į klampias balas, per kurias šniokštė kunkuliuojančios srovės ar net upės. Bet visus šiuos pavojus Gloveris jau anksčiau buvo patyręs, keliaudamas amato reikalais, tad, aišku, negalėjo jie sulaikyti jo dabar, kai reikėjo gelbėti laisvę, o gal ir gyvybę.

Pavojai, kurie grėsė keliaujančiam tuo laukiniu kraštu iš karingų ir necivilizuotų gyventojų, kitą žmogų gal būtų gąsdinę nė kiek ne mažiau, negu kelionės sunkumai. Bet Saimonas gerai mokėjo kalniečių kalbą ir žinojo jų papročius, todėl buvo visai ramus. Paprašytas neatsakys tau vai-

[1] Ne mums spręsti (lot.).

šingumo net pats aršiausias gelas,— žaliūkas, kuris kitokiomis aplinkybėmis be jokio sąžinės graužimo užmuštų žmogų dėl sidabrinės sagos apsiaustę, paskutinį savo kąsnelį mielai atiduos pakeleiviui, pasiprašiusiam nakvynės. Keliaudamas per kalniečių kraštą, rodykis kuo patiklesnis ir bejėgiškesnis — štai ir visas menas. Todėl Gloveris jojo be jokio ginklo ir nesisaugodamas, bet labai rūpestingai suslėpęs viską, kas galėjo sužadinti godumą. Jis išmintingai laikėsi dar vienos taisyklės — kuo mažiau bendrauti su atsitiktiniais pakeleiviais, vien tik atsakyti į mandagius pasveikinimus, kuriais kalniečiai mielai apdovanoja kiekvieną. Tačiau tokių susitikimų pasitaikė jo kelyje labai maža. Tos vietovės visada būdavo tuštokos, o dabar atrodė tartum išmirusios, netgi iš nedidelių lomų ar slėnių, per kuriuos jau buvo jam tekę keliauti, gyventojai, palikę savo trobeles, išsimėčiusias šen bei ten, buvo išsikėlę į miškus ir olas. Nesunku atspėti kodėl, nes kovos, kurios visą laiką siaubė ir draskė šalį, vėl grėsė prasidėti.

Saimonas pradėjo nerimauti dėl tokio ištuštėjimo. Po to, kai išjojo iš Kinfonso, jis sustojo tik vieną kartą, norėdamas arkliui duoti kiek pailsėti, ir dabar jau pradėjo imti jį baimė, kur čia reikės nakvoti. Jis buvo tikėjęsis pernakvoti seno pažįstamo Nielo pirkioje,— Nielą visi vadino Bušeloku (kerdžiumi), nes jo priežiūrai buvo patikėta ganyti galvijų ir avių bandas, priklausančias kiuhilų vadui, dėl to jis ir gyveno ant Tėjaus kranto, netoli tos vietos, kur Tėjus išteka iš ežero, pavadinto tuo pačiu vardu. Iš šito seno savo draugo ir vaišingo šeimininko, su kuriuo nemaža buvo sudaręs sandėrių dėl odų ir kailių, senasis Gloveris vylėsi sužinoti apie dabartinę padėtį šalyje: ko tikėtis — taikos ar karo ir kaip geriausiai išsisaugoti ir likti sveikam. Teatsimena skaitytojas, kad pats karalius Robertas tik dieną prieš Gloverio pabėgimą sužinojo, jog sutarta apmažinti aukų skaičių, paleidus į susirėmimą tik nedidelį būrį karių, o viešai tai buvo paskelbta tik praėjus kiek laiko.

„Jeigu Nielas Bušelokas paliko savo namus, tai man menki pyragai,— mąstė Saimonas.— Juk ne tiktai negausiu

gero patarimo, bet ir neturėsiu, kas užstos mane prieš Gilkristą Makianą, o svarbiausia, negausiu nei nakvynės, nei vakarienės."

Taip begalvodamas, jis užjojo ant neaukštos žalios kalvos ir pamatė priešais plytintį puikųjį Lok Tėjų, tarsi didžiulį poliruoto sidabro padėklą, kurį supo tamsūs viržėti kalnai ir belapiai ąžuolynai lyg piaustytinis rėmas brangų veidrodį.

Gloveris visuomet būdavo abejingas gamtos grožiui, o dabar dar labiau,— iš viso to žėrinčio vaizdo jo akį patraukė tik kampas ar kilpa, kur Tėjaus upelė, išsiliejusi vandeninga srove iš savo giminaičio ežero ir apsukusi ratu puikųjį maždaug mylios platumo slėnį, pradeda kelią į pietryčius, tarytum koks užkariautojas ir įstatymdavys, norėdama palaistyti ir patręšti nugalėtąsias vietoves. Nuošaliausioje vietoje, kur taip nuostabiai sueina ežeras, kalnas ir upelė, stūksojo senovinė Balocho pilis, kurią mūsų laikais pakeitė puošnūs grafų Bredelbeinų rūmai.

Tačiau kempbelai, nors jau turėjo nemaža galios Argailšyre, tada dar nebuvo pasiekę rytinio Lok Tėjaus krašto, nes jo krantai, teisėtu arba užgrobtu būdu, priklausė kiuhilų klanui. Rinktinės klano bandos ganėsi užliejamose ežero pakrantėse, todėl ir stovėjo čia slėnyje, tarp upelio ir ežero, nedidukė Nielo Bušeloko trobelė, užgožta ąžuolų, lazdynų, šermukšnių, maumedžių atžalynų, o vaišingas jos židinys smagiai rūko, labai nudžiugindamas Gloverį, nes kitaip jis būtų turėjęs praleisti naktį po atviru dangumi, ko jis ne per daug geidė.

Prijojęs prie trobelės durų, jis ėmė švilpti ir šaukti, norėdamas pranešti apie savo atvykimą. Sulujo skalikai ir aviganiai, o paskui išėjo ir pats trobelės šeimininkas. Jis atrodė susirūpinęs ir gerokai nustebęs, išvydęs Saimoną Gloverį, tačiau, kaip mokėdamas, stengėsi paslėpti ir rūpestį, ir nustebimą, nes tame krašte nėra nemandagesnio apsiėjimo, kaip parodyti svečiui žvilgsniu ar mostu, kad šeimininkas nesidžiaugia nelauktu svečiu. Keleivio arklį nuvedė į tvartą, kuris, pasirodo, buvo jam kiek žemokas, o patį Gloverį pa-

kvietė vidun, kur tos šalies papročiu padėjo duonos ir sūrio, kol bus pataisyta sotesnė vakarienė. Saimonas, žinodamas vietos papročius, apsimetė nematąs, kokie liūdni šeimininko ir jo namiškių veidai, kol neparagavo paduoto maisto, o tik paskui paklausė, kas naujo jų krašte.

— Blogos naujienos,— atsiliepė kerdžius,— nebėra mūsų tėvo.

— Kaip?— susijaudino Gloveris.— Negi numirė kiuhilų klano vadas?

— Kiuhilų klano vadas niekada nemiršta,— atsakė Bušelokas,— bet Gilkristas Makianas vakar mirė, ir vadu dabar tapo jo sūnus — Ekinas Makianas.

— Koks Ekinas? Konakaras, mano pameistrys?

— Pasistenk, broli Saimonai, mažiau apie tai kalbėti,— tarė kerdžius.— Prisimink, kad tavo amatas, labai gerbiamas taikiame Perto mieste, yra perdaug jau prastas rankų darbas, jog jį gerbtų čia, Ben Loverso papėdėje ir ant Lok Tėjaus krantų. Gelai net neturi žodžio pirštinių dirbėjui pavadinti.

— Keista būtų, kad tokį žodį turėtumėte, broli Nielai,— ramiai atsakė Gloveris,— juk jūs pirštinių beveik nedėvite. Visame kiuhilų klane tik vieną pirštinių porą ir terasi, kurią aš padovanojau Gilkristui Makianui, te dievas paguodžia jo sielą!— jisai priėmė jąsias kaip brangią dovaną. Žinia apie Makiano mirtį mane didžiai nuliūdino, nes aš turėjau į jį svarbų reikalą.

— Tad geriausia būtų tau su aušra pasukus atgal į pietus,— atsakė kerdžius.— Greitai prasidės laidotuvės, ir apeigos bus neilgos, nes ne vėliau kaip Verbų sekmadienį yra paskirta kova tarp kiuhilų ir chatanų klanų, po trisdešimt kovotojų iš kiekvienos pusės, todėl mes maža teturime laiko apraudoti mirusįjį ir pagerbti gyvąjį.

— Tačiau mano reikalai yra tokie neatidėliotini, kad turiu pasikalbėti su jaunuoju vadu bent ketvirtį valandos,— tarė Gloveris.

— Palauk, bičiuli,— atsiliepė šeimininkas.— Kokie gali būti tie tavo reikalai? Arba pinigus atsiimti, arba ką nors

nupirkti. Tai va, jeigu vadas tau yra kiek skolingas, nereikalauk skolos dabar, kai klanas atiduoda visas savo gėrybes, norėdamas kuo puošniau aprengti ir apginkluoti karius, kad vien savo išvaizda galėtume parodyti tiems pasipūtusiems kalnų katinams, jog mes viršesni už juos. O jeigu atvykai prekiauti su mumis, tai pasirinkai dar nepatogesnį laiką. Žinai, ir taip ne vienas iš mūsų klano pavydi, kad tau buvo pavesta auklėti jaunąjį vadą; tokia teisė paprastai duodama tik įžymiausiems klano žmonėms.

— Betgi dieve mano!— sušuko Gloveris.— Tie žmonės turi atsiminti, kad ta pareiga man buvo pavesta ne kaip malonė, kurios aš troškau, bet aš padariau malonę, nes buvau prašomas ir įtikinėjamas ir mažai tepaisiau prietarų. Tas Konakaras, ar Hektoras, kaip jūs vadinate, sugadino man stirnenų už daugybę škotiškų svarų.

— Va ir vėl,— tarė Bušelokas,— pasakei žodį, kuris gali tau gyvybę kainuoti; koks nors užsiminimas apie odas, ypač apie elnenas ar stirnenas, dabar laikomas mūsuose dideliu nusižengimu. Vadas yra jaunas ir didžiuojasi aukšta savo padėtim, niekas kitas geriau už tave, bičiuli Gloveri, nežino, dėl kokios priežasties. Nesunku suprasti jį trokštant, kad būtų visiškai užmiršta visa, kas nedera jo įpėdinystei, ir visa, kas susiję su jo gyvenimu ištremtyje, tad nei jo tautai, nei jam pačiam nebus malonu, kai priminsi tuos dalykus. Taigi pagalvok, kaip jie gali žiūrėti į senąjį Gloverį iš Perto, kur jųjų vadas taip ilgai buvo pameistriu! Eik, eik, drauguži, šį kartą tu apsišovei! Pasiskubinai pasveikinti tekančią saulę, kai jos spinduliai vos teliečia horizontą. Ateik, kai ji bus užkopusi aukštai į dangaus vidurį, tada sušildys ir tave vasarvidžio šiluma.

— Nielai Bušelokai,— tarė Gloveris,— mudu esame, kaip tu sakai, seni draugai, o kadangi laikau tave tikrai ištikimu draugu, pasakysiu tau visą tiesą, nors tai gali atnešti man pražūtį, jeigu ją išgirstų dar kas iš tavo klano. Manai, kad aš čionai atjojau, trokšdamas pasipelnyti iš jaunojo vado? Aišku, kitaip nė negali pagalvoti. Bet juk mano ne tas amžius, kad aš mesčiau ramų kamputį prie židinio Kerfju

gatvėje ir jočiau šildytis tegul ir karščiausioje aukštumų saulėje. Pasakysiu teisybę, atvykau čia, nes nebeturėjau kur dingti,— mano priešai nebeduoda man gyventi ir apkaltino mane tokiu nusižengimu, apie kurį aš nė pagalvoti nebūčiau drįsęs! Man bus paskelbtas nuosprendis, todėl nebuvo kitos išeities, kaip susirengti ir bėgti arba pasilikti ir žūti. Aš atvykau pas jaunąjį jūsų vadą, kaip pas žmogų, kuris pats buvo prisiglaudęs mano namuose, valgė mano duoną, gėrė iš vienos taurės su manim. Prašau jo priglobti mane, tikėdamasis ilgai čia neužtrukti.

— Čia jau kas kita,— atsakė kerdžius.— Kone tas pats, kaip, sakysim, kad tu vidurnaktį pasibeldi į Makiano vartus, laikydamas rankose Škotijos karaliaus galvą, o tūkstančiai vyrų tave vejasi, norėdami atkeršyti,— manau, jog tada jis laikytų garbe suteikti tau apsaugą ir globą. O dėl tavo nekaltumo ar kaltės, jam vis tiek, arba, tiksliau sakant, jeigu tu kaltas, jis dar labiau norės tave priglausti, nes kuo didesnis tau pavojus, tuo didesnė jo rizika. Aš turiu tuojau pas jį nueiti, kad koks nors greitaliežuvis nepasiskubintų pasakyti tavo atvykimo priežasties.

— Dovanok man už trukdymą,— tarė Gloveris,— o kur dabar yra vadas?

— Jis apsistojęs maždaug už dešimties mylių ir užsiėmęs laidotuvėmis bei pasirengimais kovai — mirusio laukia kapas, o gyvųjų kova.

— Kelias ilgas, ir tau reikės visos nakties, kol nujosi ir sugrįši,— tarė Gloveris,— bet, aš manau, Konakaras, sužinojęs, kad dabar man...

— Užmiršk Konakarą,— tarė kerdžius, pridėdamas pirštą prie lūpų.— O tos dešimt mylių — kalnėnui vienas šuolis, kai reikia nunešti vadui žinią nuo savo draugo.

Taip taręs ir atidavęs globoti pakeleivį vyriausiajam sūnui ir dukteriai, vikrusis kerdžius išėjo iš namų dvi valandas prieš vidurnaktį ir grįžo, dar saulei netekėjus. Jis nebudino pavargusio svečio, tačiau, kada senasis Gloveris rytą atsikėlė, papasakojo, jog vadą laidos kaip tik tą dieną, ir, nors

Ekinas Makianas negalįs pakviesti sakso į laidotuves, džiaugsis galėdamas jį priimti per gedulingąsias vaišes.

— Paklausysiu jo valios,— pasakė Gloveris, truputį nusišypsojęs, kad taip pasikeitė jo ir buvusio jo mokinio santykiai.— Vaikinas yra dabar šeimininkas ir, tikiuosi, nebus pamiršęs, kad anksčiau aš ne per daug rodžiau šeimininko teises.

— Patikėk, drauguži,— sušuko Bušelokas,— kuo mažiau apie tai kalbėsi, tuo bus geriau. Pamatysi, Ekinas tave tikrai priims kaip laukiamą svečią, ir joks žmogus neišdrįs tavęs paliesti jo žemėse, nebent velnias... Va, lik sveikas, man laikas eit atlikti savo pareigą: palydėti į amžiną atilsį vieną geriausių vyrų, valdžiusių klaną, vieną išmintingiausių karvedžių, nešiojusių mirtos šakelę. Atsisveikinu su tavimi tik tam kartui, o jeigu tu užlipsi į Tomenlonako viršūnę už namo, pamatysi žavingą vaizdą ir išgirsi gedulingą giesmę kylant iki pat Ben Loverso. Po trijų valandų nedidelėje įlankėlėje, maždaug už pusmylio į vakarus nuo Tėjaus ištakos, tavęs lauks valtis.

Taip taręs jis išėjo kartu su trimis savo sūnumis, kurie turėjo irkluoti valtį, lydint vadą į paskutiniąją kelionę, ir dviem dukterimis, kurių balsai turėjo įsilieti į visuotinę raudą, giedamą, ar tikriau, rypuojamą, tokiom bendro liūdesio valandom.

Pasilikęs vienas, Saimonas Gloveris nuėjo į tvartą pasižiūrėti savo arklio, kurį atrado labai gerai pašertą gradanu — duona, iškepta iš skrudintų miežių. Jam suspaudė širdį, nes žinojo, kad šeimai vargiai užteks tų skanumynų, kol vėl naujas derlius menkai papildys jų aruodą. Jie turėjo pakankamai mėsos, o ežere susigaudavo gausybę žuvies pasninko dienomis, kurio jie ne labai griežtai laikydavosi, tačiau duona buvo labai retas skanskonis Škotijos aukštumose. Balose augo minkšta ir sultinga žolė, tikrai, niekur nerasi geresnės, tačiau škotų arkliai, kaip ir raiteliai, buvo pripratę prie grūdų. Pirštinaitei, taip Gloveris vadino savo kumelę, storai pakreikta džiovintų paparčių, o ir šiaip viskuo pasirūpinta, kaip tik vaišingieji kalnėnai temoka.

Pasižiūrėjęs, kaip gražiai pagerbtas jo nebylusis kelionės draugas, Saimonas Gloveris, apniktas nerimastingų minčių, nebeturėjo ką veikti — todėl, prisiminęs kerdžiaus pasiūlymą, ėmė kopti į Tomenlonaką, arba Kukmedžių kalvą, ir po kokio pusvalandžio pasiekė viršūnę, iš kur matėsi visas ežeras, ir vaizdas iš aukščiau buvo nuostabiai didingas. Keletas senų milžiniškų kukmedžių stūksojo šen bei ten, tebeliudydami, kodėl ta graži žalia kalva taip pavadinta. Daugybė šių medžių buvo iškirsta, nes tame karingame amžiuje visiems reikėdavo šaunamųjų lankų, ir kalnėnai tą ginklą labai dažnai naudodavo, nors ir nesugebėdavo pasidaryti tokių dailių ir taiklių lankų bei strėlių, kaip linksmosios Anglijos lankininkai. Likusieji kukmedžiai niūrūs stovėjo kur kas, tartum sumuštos kariaunos veteranai, užėmę jau be rikiuotės patogesnį postą ir nusprendę žūt būt gintis iki paskutiniųjų. Už šios aukštumos, atšlijęs nuo josios, stovėjo kiek aukštesnis kalnas, vietomis apklotas ganyklų kilimais, ten vaikštinėjo galvijai, šiuo metų laiku terasdami ėdesio aplinkui šaltinėlius ar balotas vietas, kur buvo vos pradėjusi kaltis šviežia žolė.

Priešingasis, šiaurinis, ežero krantas atrodė visai kitaip — daug kalnuotesnis, negu tas, ant kurio stovėjo Gloveris. Miškai ir krūmynai kilo kalnų šlaitais ir slėpėsi už įlinkių tarp vingiuotų tarpeklių, skiriančių juos vienus nuo kitų, o ten aukščiau, kur baigėsi kiek derlingesnės žemės, kalnai dunksojo tamsūs ir pliki, apsigaubę pilkšva ankstyvojo pavasario žalsvuma.

Vieni kalnai smailiomis viršūnėmis, kiti plačiomis keteromis, vieni uolingi ir skardūs, kiti nuolydūs, o didieji milžinai — gūdusis Ben Loverso kalnas ir dar aukštesnis už jį, pasistiebęs virš visų Ben Moro masyvas, kurio dantyti smaigaliai kone iki vidurvasario, o kartais ir ištisus metus, žėri sniego šalmais,— atrodė lyg kokie tikri titanų viešpačiai. Tačiau tų miškų ir dykynių pakraščiais, kur kalnai nusileidžia į ežerą, net dabar, ankstyvojo pavasario metu, daug žymių bylojo, jog čia gyvenama žmonių. Daugiausia sodybų matėsi šiauriniame ežero krante,— užsiglaudusiose lomelėse,

iš kur sklidini upeliūkščiai lieja savo vandenis į Lok Tėjų, jos traukė akį, kaip ir daugelis daiktų pasaulyje, kai į juos žiūri iš tolo, tačiau prisiartinęs pamatai, kokios jos biaurios ir nepatrauklios — tik purvas ir skurdas, nė indėnų vigvamuose tokio nerasi. Ten gyveno žmonės, kurie nedirbo žemės ir nežinojo, kokį džiaugsmą teikia amatas. Moterys dirbdavo visus namų darbus, nors šiaip su jomis buvo elgiamasi maloniai, netgi su didele pagarba. Vyrai nepripažino kito užsiėmimo,— jie tik ganė galvijus, kurie sudarė visą jų turtą, ir tik retkarčiais imdavosi palaikio plūgo, greičiau kastuvo, ir dirbdavo nenoriai, laikydami šitokį darbą žeminančiu dalyku. Šiaip jau trumpais protarpiais tarp kovų pramogos dėlei jie medžiodavo, gaudydavo žuvį arba plėšikaudavo, grobdami be jokio gailesčio, o karo metu mušdavosi su didžiausiu įkarščiu,— tai va, kaip leisdavo jie dienas ir tik tokį gyvenimą laikė vertingu.

Į patį ežerą, nuostabiuosius jo vandenis, irgi buvo neprastai žavu žiūrėti. Nedidukė sala, kaip ir visuose Škotijos ežeruose, kur salos būna labai gražiai įsiterpusios, teikė dar didesnio vaizdingumo jo platumai, išsiliejančiai į vandeningą ir puošnią upę. Griuvėsiai toje salelėje, dabar jau visai sugurę ir brūzgynų apraizgyti, mūsų pasakojamu metu stiebėsi viršun bokštais ir bokšteliais, nes tada ten stovėjo vienuolynas, kur buvo palaidota Sibilė — Anglijos karaliaus Henriko Pirmojo duktė ir Škotijos karaliaus Aleksandro Pirmojo žmona. Kiuhilai nusprendė šią šventą vietą pakankamai garbingą būsiant jų vado palaikams priglausti, bent jau per tą laiką, kol praeis taip grėsmingai pakibęs virš jų pavojus ir bus galima perkelti mirusįjį į vienuolyną šiaurėje, kur jis galės ilsėtis ramybėje greta savo protėvių.

Daugybė valtelių atsistūmė nuo kranto įvairiose vietose, iš toli ir iš arti, vienose plevėsavo gedulo vėliavos, kitų pirmgalyje stovėjo dūdoriai, protarpiais garsiai sugrodami po keletą gailių, spigių ir verksmingų gaidų, iš kurių Gloveris suprato, kad laidotuvių apeigos jau greitai prasidės. Tie verkaujantys garsai tebuvo tik instrumentų išmėginimas, palyginti su visuotine rauda, kuri tuojau turėjo pasi-

girsti. Tolimas aidas atskriejo nuo ežero, o gal nuo atokių ir nuošalių įlankų, kur į ežerą įteka Doharto ir Lokės upeliai. Atšiaurioje, sunkiai prieinamoje vietoje, kur vėliau Kempbelai pastatė stipriąją tvirtovę Finlairigą, narsusis kiuhilų vadas baigė savo dienas, ir dėl didesnio iškilmingumo buvo nutarta perplukdyti jo lavoną per ežerą į salą, kuri buvo parinkta jam laikina ramybės vieta. Laidotuvių flotilija priešakyje su vado valtimi, virš kurios plevėsavo didžiulė juoda vėliava, buvo nuplaukusi jau daugiau kaip du trečdalius kelio, kai pasidarė matoma iš tos vietos, kur stovėjo Saimonas Gloveris, stebėdamas iškilmę. Tą akimirką, kai iš vado valties suskambo raudotojų aimana, visi kiti rypavimai nutilo, kaip nutyla kranksinti varna ar švilpaujantis vanagas, ereliui sukleketavus. Valtys, kurios plaukinėjo po ežerą tai šen, tai ten, tartum vandens paukščių būrys, tvarkingai susirikiavo, praleisdamos laidotuvių plauksmą, o paskui ir pačios stojo kiekviena į savo vietą. Skardi dūdmaišių giesmė tuo tarpu darėsi vis garsesnė, o šūksmai iš aibės susibūrusių valčių, plaukiančių paskui vado palaikus, liejosi į kraupų chorą ir skrido iki pat Tomenlonako, kur stovėjo Gloveris ir stebėjo visą tą reginį. Valtyje, kuri plaukė procesijos priekyje, buvo pastatytas savotiškas paaukštinimas, ant kurio, įsuptas į baltas drobules, bet su atidengtu veidu, gulėjo mirusis karvedys. Jo sūnus ir artimiausieji giminaičiai sėdėjo toje pačioje valtyje, o iš paskos sekė didžiulė daugybė kitų visokiausios išvaizdos laivelių, surinktų iš kur tik galima: vieni iš paties Lok Tėjaus, kiti atitempti žeme iš Lok Irno ir dar iš kitur, kai kurie vos vos surėsti iš trapių medžiagų. Ten buvo netgi kuragų, padarytų senovės britų papročiu — užtempus jaučio odą ant gluosnio lankų, o taip pat keletas plaustų, tai progai surėstų iš pakliuvusių po ranka medgalių ir taip menkai tesutvirtintų, jog buvo panašu, kad kai kurie klano vyrai pirma vado nukeliaus į dvasių pasaulį.

Kai mažesnioji grupė valčių, susirinkusių ties ežero pakraščiu, kiek atokiau nuo salelės, pamatė didžiąją flotiliją, visi pradėjo šaukti vieni kitiems taip garsiai ir su tokiu

siausmu nutęsdami, jog ne tik elniai išlakstė iš aplinkinių daubų ieškoti prieglobsčio toli kalnuose, bet ir naminius gyvulius, pripratusius prie žmonių balsų, pagavo toks pat siaubas, jog ir jie, kaip laukiniai jų giminaičiai, puolė bėgti iš ganyklų į pelkes ir įklonius.

Tuos šauksmus išgirdę, iš vienuolyno pro žemą portalą pradėjo eiti vienuoliai, mažosios salelės gyventojai, nešdamiesi kryžių ir kitus, kokius tik turėjo, liturginius ženklus, o visi trys vienuolyno varpai tuo metu ėmė gedulingai skambinti, ir jų gausmas kartu su iškilminga giesme, kurią, eidami procesijoje, užgiedojo katalikai vienuoliai, nuskriejo per ežerą virš nutilusių valčių. Buvo atliekamos visokiausios apeigos, kol mirusiojo giminaičiai nešė kūną į krantą, guldė ant smėlio pylimo, nuo seno tam tikslui paskirto, ir darė deasilą[1]. Kai mirusįjį pakėlė nešti į bažnyčią, visi vėl suriko, sukliko: žemi karių balsai pynėsi su spigia moterų rauda, o trūkčiojančios senųjų gaidos su čirpiančiais vaikų verksmais. Dar vieną, jau paskutinį kartą, sugiedojo gedulo giesmę ir įnešė mirusįjį į bažnyčią, kur leido įeiti tik artimiausiems giminaičiams ir žymiausiems klano atstovams. Paskutinis sielvarto riksmas buvo toks baisiai garsus ir jam atsiliepė tiek tūkstančių aidų, jog Gloveris nejučia pakėlė rankas prie ausų, kad nebegirdėtų arba bent kiek prislopintų tą gūdų ir skvarbų klyksmą. Taip jis stovėjo užspaudęs ausis, kol vanagai, pelėdos ir kiti paukščiai, subruzdę nuo to baisaus riksmo, vėl aprimo ir ėmė leistis į savo lizdus. Vos atitraukęs rankas nuo ausų, išgirdo kažką visai arti tariant:

— Kaip manote, Saimonai Gloveri, ar pridera vargšui žmogui, išvaduotam iš žemiškojo apvalkalo, kurį turėjo, stoti dabar prieš savo kūrėją tokio atgailos ir šlovės himno palydėtam?

Gloveris atsigręžė ir labai lengvai iš giedrų ramių akių

[1] Labai senas paprotys, kuris atliekamas taip: triskart einama aplink mirusį arba gyvą žmogų, siunčiant jam palaiminimus. Eiti reikia iš dešinės į kairę. Jeigu linkima blogo, einama į priešingą pusę, tai yra iš kairės į dešinę. (Aut. past.)

ir malonių veido bruožų pažino, kad tas senas žmogus su ilga žila barzda. stovintis visai arti, yra karteziečių vienuolis tėvas Klementas, nors jis dabar nebedėvėjo ilgo vienuoliško rūbo, o buvo susisupęs į storavilnį apsiaustą ir ant galvos turėjo užsidėjęs kalnėnų kepurę.

Reikia pasakyti, kad Gloveris žiūrėjo į tą žmogų su pagarba ir nepasitenkinimu,— mat, negalėjo negerbti vienuolio asmenybės ir būdo, o buvo nepatenkintas, nes nuodėmingasis tėvo Klemento mokymas buvo jo dukters ištrėmimo ir jo paties nelaimių priežastis. Kaip tik dėl to jis atsakė į tėvo Klemento pasisveikinimą ne perdaug širdingai nudžiugęs, o į pakartotą jo klausimą, ką manąs apie laidotuvių ritualą, išreiškiamą tokiu laukiniu būdu, atsakė:

— Nežinau, gerasis tėve, bet tie žmonės atlieka savo pareigą mirusiajam vadui prosenolių papročiu, jie rodo savo sielvartą, netekę draugo, ir meldžiasi už jį kaip moka, o kadangi tai daroma iš geros valios, man rodosi, turėtų būti palankiai priimta. Kad būtų kitaip, manau, dangus juos apšviestų ir nurodytų, kaip tai geriau daryti.

— Tu apsirinki,— atsakė vienuolis.— Dievas atsiuntė mums šviesą, nors ir ne po lygiai, tačiau žmonės tyčia užmerkia akis, nes jiems labiau patinka tamsuma. Tie tamsoje paskendę žmonės sumaišo Romos katalikų bažnyčios ritualą su senomis stabmeldiškomis protėvių apeigomis; taip ir pinasi žemos niekšybės, kurias skleidžia bažnyčia, sugadinta valdžios ir turtų, su žiauriais ir kraugeriškais laukinių pagonių papročiais.

— Tėve,— grubokai tarė Saimonas,— man rodosi, jūs esate daug reikalingesnis ten, koplyčioje, kur padėtumėte savo broliams atlikti dvasiškas pareigas, užuot čia drumstęs ir griovęs nužeminto, nors ir nedaug teišmanančio, krikščionio tikėjimą.

— O kodėl tu sakai, gerasis broli, kad aš noriu išklibinti tavo tikėjimo pagrindus?— atsakė Klementas.— Aš esu dangaus valdžioje ir mielai sutikčiau atiduoti kraują ir gyvybę,

jeigu jų reikėtų kokio nors žmogaus šventajam tikėjimui sustiprinti.

— Jūsų kalba yra tikrai puiki, tėve,— tarė Gloveris,— bet jeigu man tenka spręsti apie mokslą iš jo vaisių, dangus nubaudė mane, pasinaudojęs bažnyčios ranka, už tai, kad aš to mokslo klausiau. Kol aš nebuvau jūsų girdėjęs, mano nuodėmklausys mažai tesijaudino, nors aš prisipažindavau papasakojęs prie alaus kokią nors smagią sakmę, kad ir apie vienuolį ar vienuolę. Jeigu tada aš pasakydavau, kad tėvui Hubertui geriau sekasi medžioti kiškius, negu sielas, ir prieidavau išpažinties pas vikarą Vainesofą, tai jis tik nusijuokia ir liepia sumokėti savo nuožiūra už atgailą... Arba jeigu išsitaręs, kad vikaras Vainesofas labiau ištikimas taurei, negu brevioriui, eidavau išpažinties pas tėvą Hubertą, tai nauja pora pirštinių viską kuo puikiausiai sutvarkydavo; tad mano sąžinė ir motina bažnyčia sugyveno labai taikiai ir draugiškai, puikiausiai suprasdamos viena kitą. Bet vos išgirdau jūsų kalbas, tėve Klementai, toji taiki sąjunga subyrėjo į šipulius, o mano ausyse tebeskamba grasinimai skaistykla aname pasaulyje arba laužu ir liepsna — šitame. Todėl atstokite nuo manęs, tėve Klementai, arba kalbėkite su tais, kurie sugeba suprasti jūsų mokymą. Aš neturiu drąsos pasidaryti kankiniu, niekad gyvenime neužteko man ryžto net žvakės dagtį pirštais nugnybti; teisybę sakant, aš ir dabar beveik norėčiau grįžti į Pertą, maldauti atleidimo dvasiškajame teisme, nunešti žagarų ryšelį prie kartuvių papėdės atgailavimo ženklan ir vėl nusipelnyti gero kataliko vardą, net ir viso man likusio turto kaina.

— Esi įširdęs, brangusis broli,— tarė Klementas,— ir užtat apgailestauji turėjęs gerų minčių, vos tik prignybo menkas žemiškas pavojus, šiokie tokie sunkumai.

— Gera jums taip šnekėti, tėve Klementai, nes jau seniai, kaip matau, atsisakėte visų šio pasaulio gėrybių ir esate pasirengęs paaukoti savo gyvenimą, jeigu kas pareikalaus, už tą mokymą, kurį skleidžiate ir kuriuo pats tikite. Kaip nuogas žmogus yra pasirengęs gulti į lovą, taip jūs

esate pasirengęs užsivilkti smaluotus marškinius ir užsidėti sieros gobtą ant galvos,— tai, atrodo, jums nebūtų nemalonu. O mano nešiojamas rūbas man geriau pritinka. Mano turtas yra grynai mano, ir aš dėkoju dangui, nes man jo užtenka pragyventi... Taip pat ir su gyvenimu — esu šešiasdešimties metų, tačiau gana stiprus ir nė negalvoju apie galą... O kad ir būčiau vargšas kaip Jobas ir stovėčiau prie kapo slenksčio, ar neturėčiau rūpintis dukteria, kuriai jūsų mokymas taip brangiai kainavo?

— Tavo dukterį, drauguži Saimonai,— tarė karmelitas,— galima vadinti žemės angelu.

— Taip, o beklausydama jūsų mokymo, tėve, greitai bus pašaukta būti angelu danguje, ir liepsnų vežimas ją ten nuneš.

— Ne, gerasis mano broli,— tarė Klementas,— meldžiu tave, nekalbėk apie tai, ką menkai tesupranti. Tuščias darbas yra rodyti tau šviesą, kuri tave tiktai kiršina, tačiau klausyk, ką turiu pasakyti apie tavo dukterį, kurios žemiškoji laimė, nors aš jos nė akimirkai negaliu laikyti vertingesne už dvasiškąją, vis dėlto yra ne mažiau brangi Klementui Blerui, negu jos tikram tėvui.

Ašaros suspindo senuko akyse nuo šių žodžių, ir Saimonas Gloveris, jau šiek tiek sušvelnėjęs, pasakė:

— Tave, tėve Klementai, galima laikyti geriausiu ir maloniausiu žmogumi, tai kaip čia yra, kad kur tik tu benužengtum, visur tavo žingsnius lydi neapykanta. Galvą guldau, kad tu jau sugebėjai įžeisti didžiumą tų vargšų vienuolių, kurie gyvena vandens apsuptame narve, ir kad tau buvo uždrausta dalyvauti laidotuvėse.

— Tikrai taip, mano sūnau,— tarė kartezietis,— ir tikiu, kad jų žiaurumas neleis ilgai man pasilikti šioje šalyje. Aš tik pasakiau keletą žodžių apie prietaringumą ir kvailystę, nes jie tiki, kad šventojo Filiano bažnyčios varpai gali padėti surasti vagį arba kad, išmaudžius bepročius baloje ties ta bažnyčia, galima išgydyti proto susirgimą,— ir še tau! Jie išvijo mane iš savo komunos, ir netrukus išgins visai iš šio gyvenimo.

— Va tai tau,— tarė Gloveris,— ir kas per žmogus, kad neklauso jokių persergėjimų! Na, tėve Klementai, manęs žmonės neišvarys, nebent gal už tai, jog su jumis bendrauju. Tad maldauju, pasakykite, ką turite pasakyti apie mano dukrą, ir vėl būsime toli vienas nuo kito, kaip ir buvę.

— Štai ką, broli Saimonai, aš turiu tau papasakoti. Jaunasis vadas, kuris mėgaujasi dabar savo galia ir šlove, labiau už viską pasauly myli tavo dukterį.

— Jis, Konakaras?— sušuko Saimonas.— Pabėgęs mano pameistrys išdrįso pakelti akis į mano dukterį!

— Vai, vai,— atsakė Klementas,— kokia stipri mūsų žemiškoji didybė,— apsivijusi mus it vijoklis aplink mūrą, nė neatplėši! Pakėlė akis į tavo dukrą, gerasis Saimonai? Vai, ne! Kiuhilų klano vadas yra aukštas asmuo, o greitu laiku tikisi dar aukštesnis pasidaryti, tad pats žiūri į Perto miestelėno dukrą iš aukšto, ir mano, kad tuo save žemina. Tačiau, pasakysiu jo paties šventvagiškais žodžiais, Ketrina yra jam brangesnė už viską čia, žemėje, ir net danguje — jis negali be jos gyventi.

— Tada gali mirti, jeigu pageidauja,— tarė Saimonas Gloveris,— nes ji sužadėta su garbingu Perto miesto amatininku, ir aš nelaužysiu žodžio, net jeigu jai pasipirštų pats Škotijos princas.

— Aš ir maniau, kad tu taip atsakysi,— atsiliepė vienuolis.— Tik norėčiau, brangusis drauge, kad su tokia tvirta valia spręstum ir kai kuriuos dvasios rūpesčius, kaip kad tvarkai žemiškuosius savo reikalus.

— Nutilk, nutilk, tėve Klementai!— atsakė Gloveris.— Kai pradedi šitaip aiškinti, tavo žodžiai atsiduoda degančia derva, o šito kvapo aš negaliu pakęsti. O dėl Ketrinos turiu pasakyti, kad stengsiuosi, kaip galėdamas, per daug neįskaudinti jaunojo didiko. Mano laimė, kad šiuo metu jinai tokioje vietoje, kur jis niekaip nepasieks.

— Vadinasi, ji turi būti tikrai toli,— tarė karmelitas.— O dabar, broli Saimonai, kadangi jūs manote per daug pavojinga esant su manimi bendrauti ir dalintis mintimis, aš

eisiu vienas su savo doktrinomis ir pavojais, kurie mane dėl jų tykoja. Bet gal kada nors jūsų akys, dabar apakintos daugybės žemiškų lūkesčių ir būkštavimų, vėl pradės žiūrėti į tą, kuris greitu laiku gali būti atpleštas nuo jūsų, prisiminkite tada, kad tiktai iš didelės meilės tiesai ir tikėjimo savo mokymo svarbumu Klementas Bleras galėjo ne tiktai ramiai priimti, bet ir tyčia provokuoti galingųjų ir veidmainių neapykantą, sukelti baimę pavyduoliams ir bailiams, keliauti po pasaulį, tartum jam nepriklausydamas ir laikomas bepročiu dėl to, kad stengėsi kuo daugiau sielų palenkti dievui. Tebūna dangus man liudininkas, kaip aš norėčiau, prisilaikydamas įstatymų, gyventi santaikoje ir meilėje su visais savo artimaisiais! Oi, nelengvas tai daiktas, kai tavęs lyg kokio raupsuotojo šalinasi garbingi žmonės, kai tave kaip netikintį eretiką persekioja šių dienų fariziejai, o minia į tave žiūri su pasibaisėjimu kaip į kokį pamišėlį, kuris gali pridaryti visokių blogybių. Tačiau tebūna visos tos negandos dar šimtą kartų didesnės, žiburys mano širdyje neužges, ir aš klausysiu vidaus balso, kuris man sako: „Kalbėk!" Vargas man, jeigu aš neskleisiu dievo žodžio, nors reikėtų jį skelbti laužo liepsnų deginamam!

Taip kalbėjo šis drąsus teisuolis, vienas iš tų, kuriuos retkarčiais, net paties didžiausio nemokšiškumo amžiais, dangus pasiunčia apsaugoti krikščionybę nuo iškraipymų ir perteikti būsimoms kartoms jos mokymą nuo apaštalų laikų iki to amžiaus, kada kartu su spaudos išradimu reformacija suklestėjo visa jėga. Gloveris pamatė, koks yra savanaudis, ir pasijuto vertas paniekos, kai karmelitas nuo jo nusigręžė šventas ir nusižeminęs. Vieną akimirką jisai netgi panoro sekti pamokslautojo filantropijos ir nesavanaudiškumo pavyzdžiu, tačiau tas noras blykstelėjo it žaibas niauriame skliaute, kur nėra kam sugauti jo liepsną, ir Gloveris iš lėto ėmė leistis žemyn nuo kalvos į kitą pusę, negu kartezietis, užmiršdamas jį ir jo mokymą, graužiamas būkštavimų dėl dukters ir savo paties likimo.

DVIDEŠIMT AŠTUNTAS SKYRIUS

Kuo žavi užkariautojų lemtis?
Istorijom jų žygdarbių didžių?
Jų turtais? Kapo marmuru slidžiu?
Jų širdys buvo narsios, kupinos vilčių.

Baironas

Kai pasibaigė laidotuvių apeigos, ta pati flotilija, kur atplaukė čia per ežerą, iškilmingai ir liūdnai išsirikiavusi, dabar pasirengė grįžti su išskleistomis vėliavomis, visokiausiais būdais rodydama džiaugsmą ir linksmumą, nes nebuvo daug laiko šventėms švęsti, kadangi greitai turėjo įvykti baisusis susirėmimas tarp kiuhilų klano ir didžiausio jų priešo. Todėl buvo nutarta pakasynas ir pokylį, kuris paprastai keliamas jaunojo įpėdinio garbei, padaryti kartu.

Kai kas prieštaravo tokiam patvarkymui, galinčiam turėti blogų pasekmių. Tačiau, antra vertus, tai buvo lyg koks ypatingas kalnėnų jausmų ir papročių išreiškimas,— jie iki šių dienų turi palinkimą į skausmą įmaišyti truputį juokingumo, o į linksmybę šiek tiek liūdesio. Paprastai žmonės bijo kalbėti arba galvoti apie tą, kurį mylėjo ir neteko, tačiau mąsliems ir smarkiems kalniečiams tai nebūdinga. Čia ne tik jaunimas kalba apie būdą ir šlovę tėvų, kurie (toks jau yra žmonių gyvenimas) susilaukė mirties anksčiau už vaikus, tačiau netgi našliai paprasčiausiai šnekučiuodamiesi nuolatos mini velionį vyrą ar žmoną, o dar keisčiau, kad ir tėvai labai dažnai prisimena, kokie gražūs ar narsūs buvo mirusieji jų vaikai. Matyti, škotų kalniečiai netiki, kaip kitose šalyse įprasta, kad mirtis juos išskiria su draugais visiškai ir amžinai, todėl ir kalba apie brangius jiems žmones, nuėjusius į kapą anksčiau jų, tarytum tieji būtų leidęsi į tolimą kelionę, kurią ir jie patys netrukus pradės. Todėl ir pakasynų, visoje Škotijoje priimtų apeigų, sujungimas su puota, skirta pagerbti jaunąjį vadą, niekam neatrodė smerktinas.

Ta pati eldija, kuri ką tik nuplukdė mirusįjį į kapą, dabar nešė jaunąjį Makianą į naują garbingą postą. Ir menestreliai sveikino įpėdinį Ekiną kuo linksmiausiomis dainomis, nors neseniai gailiausia rauda lydėjo Gilkristą į kapą. Iš visų luotų sklido linksma ir didinga muzika vietoj skausmo aimanos, kuri taip neseniai aidėjo Lok Tėjaus krantuose; tūkstančiai balsų giedojo himną jaunajam vadui, kuris, apsiginklavęs nuo galvos iki kojų, spindintis jaunatvišku grožiu ir gyvumu, stovėjo laivo priekyje, toje pačioje vietoje, kur ką tik gulėjo jo tėvo palaikai, o aplinkui jį stovėjo triumfuojantys draugai, kaip neseniai aplinkui tėvą nepaguodžiamų raudotojų būrys. Viena valtis iš visos flotilijos plaukė lygia greta su šlovingąja eldija. Ją vairavo žilagalvis milžinas Torkvilas Ąžuolas, o prie irklų sėdėjo daug didesnio, negu normalaus augumo vyrai. Kaip stiprus ir lepinamas vilkinis šuo, paleistas nuo virvės, strakalioja aplink gerąjį savo šeimininką, taip brolių valtis plaukinėjo pro vado eldiją čia iš vienos pusės, čia iš kitos, o kartais sukosi aplinkui tartum nebesitverdama džiaugsmu, bet tuo pat metu tartum budrus šuo, kaip mes jau palyginome, pavydžiai neleido kitoms valtims iš flotilijos priplaukti arti, jeigu nenorėjo apsiversti, smarkiai ir staigiai besisukinėdamos. Įbroliui tapus kiuhilų klano vadu, jie irgi aukščiau pakilo, tad savo džiaugsmą reiškė aistringai ir netgi baisiai.

Toli užpakalyje ir visai kitokių jausmų apimti plaukė keletas žmonių nedidukėje valtyje, kurią irklavo Bušelokas su vienu sūnumi, o Saimonas Gloveris buvo jų keleivis.

— Jeigu norime nukakti į aną ežero galą,— tarė Saimonas savo draugui,— teks keletą valandų gerokai pasidarbuoti.

Bet vos tik ištarė tuos žodžius, brolių valties įgula, ar, kitaip sakant, leichtachai — vado asmens sargybiniai, gavę ženklą iš vado eldijos, užgulė ant irklų ir susigretino su Bušeloko laiveliu, tada užmetę ant jo šikšninę virvę, kurią Nielas pririšo prie savo pirmgalio, vėl ėmėsi irklų, ir, nepaisant, kad dabar jie tempė dar ir mažąjį laivelį, lėkė per ežerą beveik tokiu pat greičiu, kaip pirma. Laivelį traukė

taip greitai, kad, rodėsi, jis tuoj apsivers arba subyrės į šipulius.

Saimonas Gloveris žiūrėjo su baime į tą pasiutusį plaukimą, kai protarpiais laivelio kraštai vos per porą colių likdavo virš vandens paviršiaus, ir nors jo draugas Nielas Bušelokas paaiškino, kad visa tai daroma jam pagerbti, Gloveris troško iš visos širdies kuo greičiau tą kelionę užbaigti. Jo troškimas išsipildė, ir daug veikiau, negu jisai tikėjosi, kadangi iškilmėms parinktoji vieta buvo ne toliau kaip už keturių mylių nuo kapų salos, kad paskui, pokyliui pasibaigus, vadui būtų patogu iškeliauti į pietryčius.

Pietinėje Lok Tėjaus pusėje ties įlanka blizguriavo smėlio atabradas, kur patogu buvo sustatyti laivus, o ant sausos, aukštų miškingų kalvų apsuptos pievos, kuri jau buvo apsidengusi pirmąja pavasario žaluma, ėjo karšta ruoša svečių priėmimui.

Kalnėnai, kurie yra gerai žinomi kaip puikūs dailidės, pastatė puotai ilgą pavėnę, arba vasarinę vaišių menę, kur galėjo tilpti pora šimtų žmonių, o daugybė mažų trobelių aplinkui, matyt, buvo skirtos nakvynei. Tos laikinos menės sijos ir kolonos buvo iš pušinių rąstų su visa žieve, gegnės ir sienos iš pušinių karčių, tankiai išpintos žaliomis eglių ir kitų amžinai žaliuojančių medžių šakomis, parsineštomis iš miškų, o stogas apdengtas viržiais, kurių gausybė augo aplinkui. Patys įžymiausi svečiai buvo pakviesti į šitą miško rūmą. Kiti, ne tokie įžymūs, turėjo vaišintis įvairiose ilgose stoginėse, pastatytose ne taip dailiai, o netašytų lentų stalai, sustatyti po atviru dangumi, buvo skirti gausingai miniai. Kiek tolėliau matėsi laužai, kur ruseno medanglis ar degė malkos, o aplinkui juos daugybė virėjų tik zujo ir triūsė kaip velniai pragare. Duobėse, išraustose kalvos šlaite ir prikrautose įkaitintų akmenų, kepė lyg krosnyse jaučiai, avys ir elniai, ant medinių iešmų kepė avys ir ožkos, o kitos, supiaustytos gabalais per sąnarius, it katiluose troško maišuose, padarytuose iš jų pačių odos, paskubomis susiūtuose ir pripiltuose vandens; aibės lydekų, upėtakių, lašišų ir kiršlių čirškėjo ant karštų pelenų. Gloveris buvo matęs ne-

maža kalnietiškų puotų, tačiau niekad neregėjo, kad vaišės būtų taisomos su tokiu barbarišku užmoju.

Tačiau jis maža teturėjo laiko stebėti, kas dedasi aplinkui. Vos jiems išlipus ant kranto, Bušelokas kiek sumišęs pasakė, kad jeigu jų nepakvietė į menę (atrodo, to pakvietimo jisai tikėjosi), jie turi pasirinkti geresnę vietelę kurioje nors paprastesnėje stoginėje, ar trobelėje, ir jau buvo bežengiąs ton pusėn, bet jį sulaikė vienas vado asmens sargybinis, einąs ceremonmeisterio pareigas, ir pašnibždėjo kažin ką Bušelokui į ausį.

— Taip ir maniau,— tarė kerdžius atlyžęs.— Taip ir maniau, kad nei tolimas svečias, nei žmogus, kuris turi tokias pareigas, kaip aš, nebus aplenkti ir nepakviesti prie didžiojo stalo.

Taigi juos nuvedė į didžiąją menę, kur stovėjo ilgi stalai, jau beveik visi svečių apsėsti; tie, kuriems buvo pavesta šeimininkauti, dėjo priešais juos gausias, kad ir primityviai paruoštas, vaišes. Jaunasis vadas, nors ir matė Gloverį ir kerdžių įeinant, tačiau nė vieno nepasveikino, o vietas jiems paskyrė gana atokiame kampe, tolokai nuo druskinės (didžiulio senoviško sidabrinio indo), vienintelio brangaus daikto ant šio stalo, laikomo tam tikru paladijumu, išimamu ir naudojamu tik labai iškilmingomis progomis, tokiomis, kaip dabar.

Bušelokas, kiek nepatenkintas, suniurzgėjo Saimonui sėsdamasis:

— Pasikeitė laikai, bičiuli. Jo tėvas, amžiną jam atilsį, būtų pašnekinęs mudu abu, bet tokio blogo elgesio jisai išmoko tenai tarp jūsų, sasenakų, Žemutinėje Škotijoje.

Gloveris nematė reikalo atsakyti į tokią pastabą; užuot atsakęs, jis ėmė apžiūrinėti papuošalus, žalumynus ir ypač odas, kuriais buvo išdabintas menės vidus. Įdomiausi papuošalai čia buvo daugybė kalnietiškų šarvų su plieno šalmais, kovų kirviais, dvirankiais kardais, kurie kabojo aukštai ant sienų kartu su skydais, brangiai ir turtingai išrašytais. Kiekvieni šarvai buvo užkabinti ant puikiai išdirbtos elnenos, taip jie dar gražiau atrodė ir buvo apsaugoti nuo drėgmės.

— Čia yra išrinktųjų kiuhilų klano kovotojų šarvai,— sušnibždėjo Bušelokas.— Matai, jų dvidešimt devyni, o pats Ekinas trisdešimtasis, bet jis šiandien su šarvais, kitaip čia būtų visos trys dešimtys. Tačiau jis negavo tokių gerų šarvų, kokius reikėtų turėti Verbų sekmadienį. O antai ten devynios šarvuotos aprangos, tos didžiosios, tai asmeninių vado sargybinių, iš kurių tiek daug tikimasi.

— O tos puikiosios elnenos,— paklausė Saimonas, nes pamačius jo amatui tinkamas gėrybes, pabudo profesinė aistra,— kaip manai, ar vadas nenorėtų nebrangiai jas parduoti? Jos labai gerai eina, nes riteriai nešioja iš jų siūtus berankovius po šarvais.

— Argi neprašiau tavęs,— tarė Nielas Bušelokas,— nekalbėti apie tokius dalykus.

— Aš kalbu apie šarvus,— atsakė Saimonas.— Norėčiau paklausti, ar yra bent vieni, padaryti garsiojo Perto ginklininko Henrio Vindo?

— Dar blogiau pataikei,— tarė Nielas.— Išgirdęs to žmogaus vardą, Ekinas ima šėlti it viesulas po ežerą, tačiau niekas nežino dėl kokios priežasties.

„O aš numanau",— dingtelėjo mintis mūsų Gloveriui, tačiau jis neišsidavė, ką galvoja, ir dukart jau prasitaręs pašnekesyje apie nemalonius dalykus, jis nenorėjo daugiau ką besakyti, tad, kaip visi kiti aplinkui, ėmėsi valgymų.

Mes pakankamai papasakojome apie valgio taisymą, kad skaitytojas galėtų padaryti išvadą, jog vaišės, nors ir gausios, buvo gana paprastos. Pagrindinį patiekalą — didelius mėsos gabalus — valgė, mažai tepaisydami pasninko, nors savo dalyvavimu puotą pagerbė ir suteikė jai šventumo keletas vienuolių iš salos vienuolyno. Lėkštės buvo iš medžio, medinės buvo ir taurės, suspaustos metalo lankeliu, iš kurių puotautojai gėrė stiprius gėrimus, o taip pat mėsos sultinį, laikomą gardumynu. Taip pat daug buvo pataisyta valgių iš pieno, kurį visi labai mėgo ir gėrė iš tų pačių taurių. Duonos trūko, tačiau Gloveriui ir jo šeimininkui padavė du nedidelius kepaliukus. Valgydami (taip priimta visoje Britanijoje) jie naudojosi savo peiliais, vadinamaisiais skinais,

arba nedideliais durklais — dirkais, visai negalvodami, jog tie ginklai kartais naudojami daug žiauresniems tikslams.

Ties stalo galu stovėjo tuščias krėslas, pakylėtas viena ar dviem pakopom nuo grindų. Virš jo kabojo stogelis iš šakelių ir gebenių, o ant jo gulėjo kardas makštyse ir sulankstyta vėliava. Tai buvo mirusiojo vado krėslas, jo garbei paliktas tuščias. Ekinas sėdėjo ant žemesnės kėdės dešinėje.

Skaitytojas labai apsiriks, jeigu iš šio aprašymo susidarys nuomonę, jog svečiai puolė prie siūlomų vaišių kaip išalkusių vilkų ruja. Atvirkščiai, kiuhilai laikėsi su savotišku pagarbiu santūrumu ir dėmesingumu kitų pageidavimams,— taip elgiasi primityvios tautelės, ypač tos, kurios amžinai vaikšto su ginklais, nes visuotinis mandagumo laikymasis yra būtinas, norint išvengti kivirčo, kraujo praliejimo ar nužudymo. Svečiai sėdosi į Torkvilo Ąžuolo nurodytas vietas,— jis, kaip tikras ceremonmeisteris, netarė nė žodžio, tik paliesdavo balta lazdele tą vietą, kur svečias turėjo atsisėsti. Susėdę pagal padėtį, svečiai kantriai laukė priklausančios savo porcijos, kurias jiems dalino leichtachai; narsiausieji genties vyrai ar labiausiai pasižymėję kariai gavo dvigubą davinį, kurį iškilniai vadino *bieyfir,* arba „vyro norma". Kai visus apdalijo, patarnautojai patys irgi susėdo į jiems skirtas vietas prie puotos stalo, ir kiekvienas gavo po tą didžiąją normą. Vanduo buvo pastatytas taip, kad kiekvienas galėtų ranka pasiekti, o servetėlių vietoje jie naudojosi minkštų samanų gabanėle, taigi čia, kaip ir per pokylius Rytuose, rankos buvo plaunamos po kiekvieno valgio. Svečiams bardas pasekė sakmę apie mirusiojo vado nuopelnus ir išreiškė klano tikėjimą, kad ir įpėdinio dorybės išsiskleis it žiedai. Po to išsakė visą genties genealogiją nuo pat Dalriadų. Arfininkai grojo viduje, o karo dūdmaišiai linksmino minią lauke. Svečiai šnekučiavo rimtai, ramiai, nekeldami balso, niekas nemėgino juokų laidyti, vien tik labai švelniai pasakydavo kokį sąmojį, tenorėdami tik šypseną sukelti. Niekas nešūkaliojo, niekas nesiginčijo; Saimonas Gloveris buvo pratęs girdėti šimtąkart didesnį klegesį

Perto gildijų šventėse, negu kad dabar, puotaujant dviem šimtam laukinių kalnėnų.

Atrodo, kad nė išgėrę puotautojai nepasidarė judresni ir nepakeitė iškilniai rimto tono. Gėrimų ten buvo visokių. Vyno buvo duodama mažiausiai ir tik patiems žymiausiems svečiams, į kurių garbingą sąrašą Gloveris irgi buvo įtrauktas. Tiktai vynas ir kvietinės duonos kepalėliai tebuvo vieninteliai pagarbos ženklai per visą pokylį, tačiau Bušelokas, kuriam labai rūpėjo, kad nesusidarytų bloga nuomonė apie jo valdovo vaišingumą, nepraleido progos pagražbyliauti, kad čia esąs didelės pagarbos parodymas. Degtinė, kurią dabar kalniečiai smarkiai geria, tada dar mažai tebuvo žinoma. Askvibą pilstė po mažą lašiuką, bet jisai taip kvepėjo šafranu bei kitomis žolėmis, jog primine daugiau vaistažolių arbatą, negu puotos gėrimą. Dėl įvairovės įpildavo sidro ir midaus, tačiau alų, kurio buvo gausiai pridaryta ta proga ir kuris be perstojo ėjo ratu iš rankų į rankas, gėrė daugiausia, bet vis tiek su dideliu santūrumu, kokio jau nebepamatysi šiais laikais.

Kai jau visi svečiai prisivaišino, buvo iškilmingai pasiūlytas tostas pagerbti velionį vadą; pokylininkų eilės sušiužėjo nuo tyliai tariamų palaiminimų, o vienuoliai vieni patys garsiai užtraukė giesmę „Requiem eternam dona"[1] O paskui įsiviešpatavo nepaprasta tyla, tartum kažko nuostabaus belaukiant, ir tada atsistojo Ekinas ir drąsiai, vyriškai, tačiau kartu kukliai atsisėdo į tuščiąjį krėslą ar, tikriau, sostą, išdidžiai ir tvirtai tardamas žodžius:

— Šis krėslas yra mano tėvo palikimas, ir aš pareiškiu į jį savo teisę... telaimina mane dievas ir šventasis Baras!

— Kaip tu valdysi savo tėvo vaikus?— paklausė vienas senis, velionio dėdė.

— Aš ginsiu juos tėvo kardu ir būsiu jiems teisėjas po tėvo vėliava.

Senolis drebančia ranka ištraukė sunkų kardą iš makštų ir, laikydamas už ašmenų, padavė jaunajam vadui, tuo tar-

[1] Amžiną atilsį (lot.).

pu Torkvilas Ąžuolas išskleidė klano vėliavą ir pamojavo ja virš Ekino galvos; Ekinas be galo vikriai ir grakščiai sumostagavo didžiuoju kardu tartum gindamas vėliavą. Garsiais šūksniais svečiai išreiškė pritarimą gerbiamam savo vadui, kuris kvietė būti jam ištikimais, ir nebuvo nė vieno, kas, žiūrėdamas į dailų ir liauną jaunuolį, būtų geidęs prisiminti nelemtą pranašystę. Kai jis taip stovėjo su žvilgančiais šarvais, remdamasis į ilgą kardą ir grakščiais nusilenkimais atsakydamas į sveikinimus, nuo kurių drebėjo oras viduje, lauke ir toli aplink, Saimonas Gloveris negalėjo atsistebėti, kad šitas didingas vadas — tai tas pats vaikinukas, su kuriuo jisai ne perdaug meiliai elgdavosi, ir širdis jam suvirpėjo, pagalvojus, kad už tai jam gali būti atsimokėta.

Šauksmams aptilus, suskambo menestrelių daina, ir per uolas, per žaliąsias girias nuaidėjo arfų ir dūdmaišių muzika, kaip neseniai ten girdėjosi gailios aimanos ir raudos.

Nuobodu būtų pasakoti, kaip toliau ėjo įšventinimo puota, ir smulkiai išvardyti, kiek kartų buvo keliamos taurės už ankstesnius klano didvyrius ir už visus dvidešimt devynis stipruolius, kurie turės kovoti būsimajame susirėmime, jaunajam vadui dalyvaujant ir vadovaujant. Bardai, kurie nuo senų laikė save ne tik poetais, bet ir aiškiaregiais, išdrįso pranašauti jiems kuo nuostabiausią pergalę ir pasakojo, su kokiu įtūžiu Žydrasis Šakalas,— kiuhilų klano emblema,— sudraskys į skutelius Kalnų Katiną,— gerai žinomą chatanų klano ženklą.

Jau visai arti saulėlydžio ąžuolinis sidabru kaustytas puodelis, vadinamas malonių taure, buvo paleistas ratu aplink stalą, kaip ženklas skirstytis, nors tie, kam dar nebuvo nusibodę, galėjo eiti į kurią nors mažesnę stoginę ir dar išgerti. Bušelokas nuvedė Saimoną Gloverį į mažą lapinę, parengtą, atrodo, tik vienam asmeniui, kur iš viržių ir samanų buvo pataisytas kuo minkščiausias guolis, kokį tik galima pataisyti pavasarį, o taip pat gausiai prikrauta skanėstų, likusių nuo puotos stalo,— visa tai rodė, jog kažkas su dideliu dėmesiu pasirūpino, kad svečiui būtų patogu.

— Niekur neik iš lapinės,— pasakė Bušelokas, atsisvei-

kindamas su savo draugu ir globotiniu,— čia tavo poilsio vieta. Tokią sambrūzdžio naktį ją tuoj kas nors užims, vos tiktai išeisi, juk lapė tuoj šmurkšteli į bebro olą, vos tik jam pasišalinus.

Saimonui Gloveriui labai patiko toks patvarkymas. Jis buvo nuvargęs nuo dienos bruzdesio ir troško poilsio. Sukramtęs kąsnelį, nors valgyti ir nenorėjo, ir išgėręs taurę vyno, kad būtų šilčiau, tyliai sukalbėjo vakarinę maldą, įsisupo į savo apsiaustą ir atsigulė į patalą, kuris jau iš senų laikų buvo jam įprastas. Pasilikusių puotauti svečių klegesys, šnekos ir visokie šūkaliojimai lauke neilgai jam trukdė — maždaug po dešimties minučių jis kietai miegojo, tartum savo lovoje namie, Kerfju gatvėje.

DVIDEŠIMT DEVINTAS SKYRIUS

Įsikando mano dukterį...
Šekspyras, „Hamletas"

Dvi valandas prieš tetervinui suburbuliuojant, Saimoną Gloverį pažadino gerai pažįstamas balsas, kuris jį pašaukė vardu.

— Konakaras?— atsiliepė jisai ir pakirdo iš miego.— Negi jau vėlus rytas?— Pakėlęs akis jis pamatė sapne regėtą žmogų, stovintį priešais: tą pačią akimirką jį užplūdo praeitos dienos prisiminimai, ir jis nustebo, kad vaidinys turėjo tą pačią išvaizdą, kaip ir sapne,— tai ne kalnėnų vadas su žvilgančiais šarvais, su kalaviju rankoje, kaip praeitą vakarą, o Konakaras iš Kerfju gatvės, kukliu pameistrio drabužiu, su ąžuoline kuoka rankoje. Net tikras vaiduoklis mūsų Perto miestelėną būtų mažiau nustebinęs. Taip jam besistebint, jaunuolis pasuko į jį žibintą su švytinčiu pūzru ir atsakė į Gloverio miegūstą šūktelėjimą:

— Tikrai taip, tėve Saimonai, čia Konakaras atėjo at-

naujinti senos pažinties tokiu metu, kada mūsų šneka neatkreips bereikalingo dėmesio.

Taip sakydamas, jis atsisėdo ant kryžiokų, kurie čia atstojo kėdę, pasistatė šalia žibintą ir vėl prašneko kuo maloniausiu tonu.

— Daug dienų, aš naudojausi tavo vaišingumu, tėve Saimonai, tikiuosi, kad tu nieko nestokoji mano namuose?

— Ne, nieko, Ekinai Makianai,— atsakė Gloveris, kadangi keltų kalbos ir manierų paprastumas atmeta visokius pagarbos titulus,— šiuo pasninko metu netgi viskas pernelyg gerai, o tuo labiau per gerai man — gėda ir pagalvoti, kaip jūs skurdžiai gyvenote Kerfju gatvėje.

— Pernelyg gerai gyvenau, jūsų paties žodžiais tariant,— atsakė Konakaras,— palyginus, kiek užsitarnaudavo tingus pameistrys ir kiek galėjo trokšti jaunas kalnėnas. Bet vakar, nors, manau, valgymų užteko, bet ar nepasirodė jums, gerasis Gloveri, kad jūs priimamas ne perdaug pagarbiai? Nereikia atsiprašymų — žinau, kad pasirodė. Bet aš dar jaunas ir mano autoritetas tarp kalnėnų ne toks jau didelis, tad neturiu per anksti atkreipti jų dėmesio į tą laiką, kada gyvenau Žemutinėje Škotijoje, nors to aš niekada nepamiršiu.

— Labai gerai suprantu priežastį,— atsakė Saimonas,— todėl aš be didelio noro, teisingiau pasakius, tiesiog per prievartą apsilankiau taip anksti.

— Nekalbėkit taip, tėve, nekalbėkit! Labai puiku, kad jūs atvykote pamatyti mane visame spindėjime, kol jis dar neužgeso... Atvykęs čia po Verbų sekmadienio, kažin ką ir kaip rastumėt mūsų valdomose žemėse! Gal čia, kur dabar stovi Makiano puotos menė, Kalnų Katinas įsitaisys sau migį.

Jaunasis vadas nutilo ir priglaudė prie lūpų kuokos galą, tartum užgindamas sau toliau kalbėti.

— Nėra ko taip bijoti, Ekinai,— tarė Saimonas nelabai ryžtingai, kaip lengvabūdžiai ramintojai mėgina nukreipti draugų mintis nuo neišvengiamo pavojaus.

— Yra ko bijoti, juk gresia pavojus, kad mes visi žūsime,— atsakė Ekinas,— o kad turėsime didelių nuostolių, nėra abejonės. Stebiuosi, kaip tėvas sutiko su tokiu kiastingu Olbenio pasiūlymu. Jeigu Makdžilis Katanakas sutiktų su manimi, tai mes, užuot lieję geriausių vyrų kraują žūtbūtinėje dvikovoje, verčiau nueitume į Stredmorą, visus išmuštume ir valdžią paimtume į savo rankas. Aš valdyčiau Pertą, o jis Dandį, ir visas Didysis Slėnis iki pat Tėjaus ištakų būtų mūsų. Tokios išminties aš išmokau iš jūsų, žilagalvi tėve Saimonai, kai stovėdavau, laikydamas dubenį, už jūsų nugaros ir klausydavausi jūsų kalbų su beiliu Kreigdeiliu.

„Ne veltui sakoma: kalba — sidabras, tylėjimas — auksas,— pagalvojo Gloveris.— Aš pats laikiau žvakę, šviesdamas velniui kelią į piktadarybę."

Bet garsiai jis tiktai tepasakė:

— Dabar jau per vėlu.

— Iš tiesų per vėlu!— atsakė Ekinas.— Kovos sąlygos jau patvirtintos ženklais ir antspaudais; abiejų klanų — kiuhilų ir chatanų deginanti neapykanta įpūsta į neužgesinamą laužą nuo abipusių įžeidinėjimų ir pasityčiojimų. Taip, jau per vėlu... Bet grįžkime prie tavo reikalų, tėve Gloveri. Kaip sužinojau iš Nielo Buševoko, tave čia atvijo religija. Iš tikrųjų, žinodamas tavo išmintingumą, niekaip negaliu patikėti, kad tu nesutari su motina bažnyčia. Va senas mano pažįstamas, tėvas Klementas, yra vienas iš tų, kurie stengiasi nusipelnyti erškėčių vainiką ir nukryžiavimą ir mano, kad labiau verta apkabinti stulpą virš degančio laužo, negu mylinčią nuotaką. Jis, tikras keliaujantis riteris, nori apginti savo religines pažiūras, kur tik pasirodo, tuoj kelia kardą. Jis susiginčijo su Sibilės salos vienuoliais dėl kažkokių ten tikėjimo tiesų... Ar matėt jį?

— Mačiau,— atsakė Saimonas,— bet mudu mažai tesikalbėjome, nes nebuvo laiko.

— O ar nesakė jisai, kad yra dar trečias asmuo... dar vienas pabėgėlis dėl religijos, kuriam labiau reikia globos, negu jums, atsargiam miestelėnui, ar jam, rėksmingam pamokslautojui, ir kurį mes iš visos širdies priimtume? Esi

nenuovokus, žmogau, ir nemoki atspėti, kad aš turiu galvoje. tavo dukterį, Ketriną!

Pastaruosius žodžius jaunasis vadas ištarė angliškai ir toliau jau kalbėjo ta kalba, tartum bijodamas, kad kas nepasiklausytų; ir kalbėjo jau nebe taip ryžtingai.

— Mano duktė Ketrina,— tarė Gloveris, prisimindamas, ką šnekėjo jam kartezietis,— yra gyva ir saugi.

— Bet kur ir su kuo?— paklausė jaunasis vadas.— Ir kodėl neatvyko jinai kartu su jumis? Manote, kad vado šeimininko dukrai prižiūrėti kiuhilų klane nėra keilakių[1], tokių vikrių, kaip senoji Dorotė, kuri ne kartą yra pliaukštelėjusi man per žandą?

— Dar kartą dėkoju,— tarė Gloveris,— ir visai neabejoju, kad jūs galite ir norite apsaugoti mano dukterį taip pat gerai, kaip ir aš pats. Bet viena garbinga ledi, sero Patriko Čarterio bičiulė, pasiūlė jai saugų prieglobstį, tad kam jai ta ilga ir pavojinga kelionė per dyką ir klaidžią šalį?

— Ak taip. seras Patrikas Čarteris,— atsiliepė Ekinas jau šaltesniu ir santūresniu balsu.— Jam, žinoma, turi būti suteikta pirmenybė prieš visus kitus, man rodos, jis yra jūsų draugas?

Saimonui Gloveriui parūpo nubausti berniūkštį už apsimetimą, nes juk tai jį keturis kartus į dieną tekdavo barti už tai, kad bėgdavo į gatvę pasižiūrėti, kaip pro šalį joja seras Patrikas Čarteris, bet jis atspėjo jo nusiteikimą ir tarė paprastai:

— Seras Patrikas Čarteris septynerius metus buvo Perto meras; jis yra meras ir dabar, nes mūsų magistratai renkami ne per gavėnią, o per šventą Martyną.

— Ak, tėve Gloveri,— tarė jaunuolis, jau daug meiliau ir draugiškiau,— jūs esate matęs Perte tiek puošnių reginių ir paradų, kad, palyginus su jais, mūsų paprasta šventė mažai tegalėjo jums patikti. Ką jūs manote apie mūsų vakarykštes iškilmes?

— Jos buvo didingos ir jaudinančios,— tarė Gloveris,—

[1] Cailliach (gelų k.) — sena moteris.

o man, pažinojusiam tavo tėvą, tuo labiau. Kai tu, parimęs ant kardo, daireisi aplinkui, man pasirodė, kad senasis mano draugas Gilkristas Makianas pakilo iš kapo, atjaunėjęs ir atgavęs jėgas.

— Tikiuosi, kad aš laikiausi drąsiai ir nepasirodžiau bailus pameistrys, su kuriuo jūs... su kuriuo jūs elgdavotės taip, kaip jis nusipelnydavo.

— Ekinas ne daugiau panašus į Konakarą,— tarė Gloveris,— kaip drugelis į vikšrą.

— Kaip manot, ar dabar, kai esu įgijęs valdžią, kurią mėgsta visos moterys, gal ir į mane pradės žvilgčioti merginos? Tiksliau kalbant, ką būtų pagalvojusi apie mane Ketrina tada, per iškilmes?

„Artinamės prie seklumos,— pagalvojo Saimonas Gloveris,— jeigu nepasiseks vikriai išvairuoti, atsitrenksime į dugną."

— Daugelis moterų, Ekinai, mėgsta blizgesį, bet aš manau, kad mano duktė Ketrina yra išimtis. Jinai džiaugtųsi, kad jos šeimos draugui, su kuriuo ji kartu užaugo, taip puikiai sekasi, bet spindintis Makianas, kiuhilų klano vadas, jai nebūtų brangesnis už našlaitį Konakarą.

— Ji yra kilnios širdies ir nesavanaudiška,— atsakė jaunasis vadas.— Bet jūs pats, tėve, pažįstate gyvenimą daug geriau, negu ji, ir geriau galite spręsti, ką duoda galybė ir turtas tiems, kas jų įgyja. Pagalvokite ir atsakykite nuoširdžiai, kokios būtų jūsų mintys, jeigu matytumėte Ketriną po baldakimu, valdančią daugiau kaip šimtą kalnų ir dešimt tūkstančių šventai ištikimų vasalų, o už visas tas gėrybes ji teturi atiduoti savo ranką žmogui, kuris ją myli labiau už viską pasaulyje.

— Tau, Konakarai?— paklausė Saimonas.

— Taip, vadinkite mane Konakaru.. man patinka tas vardas, nes taip vadino mane Ketrina.

— Atvirai pasakius,— tarė Gloveris, stengdamasis kuo labiau sušvelninti nepalankų savo atsakymą,— aš slaptai trokštu, kad mudu abu su Ketrina galėtume ramiai gyventi Kerfju gatvėje su vieninteliu mūsų vasalu — senąja Dorote.

— Ir su vargšeliu Konakaru taip pat, ar ne? Jūs nepaliktumėte jo vienišo kentėti savo didybėje?

— Seniesiems savo draugams,— atsakė Gloveris,— aš negaliu linkėti tokios blogybės, kad sunkią valandą norėčiau jiems atimti narsų jauną vadą, o tam vadui — šlovę, kurią jis netrukus turi užsikariauti, jiems vadovaudamas būsimame susirėmime.

Ekinas suirzęs prikando lūpą, o paskui atšovė:

— Žodžiai... žodžiai. tušti žodžiai, tėve Saimonai. Jūs labiau bijote kiuhilų, negu juos mylite, ir įsivaizduojate, jog jų pasipiktinimas bus baisus, sužinojus, kad jų vadas veda Perto miestelėno dukrą.

— O jeigu bijau tokios pabaigos, Hektorai Makianai, tai ne be priežasties. Kuo baigėsi visos tos nelygios vedybos Makelenmorų ir galingųjų Maklinų šeimose, ar netgi pačių salyno valdovų šeimose? Ko susilaukė ambicingosios įsibrovėlės?— Tik ištuokos ir nušalinimo nuo paveldėjimo, o kartais dar blogesnio likimo. Tu juk negali būti kunigo sutuoktas su mano mergaite, nebent tik kairiąja ranka[1], o aš...— jis sutramdė besiveržiantį pyktį, nes bekalbėdamas ėmė karščiuotis, ir užbaigė.— O aš esu nors ir kuklus, bet garbingas Perto miestelėnas, kuriam maloniau matyti savo dukrą tikra ir teisėta savo luomo amatininko žmona, negu įteisinta monarcho sugulove.

— Aš noriu vesti Ketriną kunigui ir visam pasauliui dalyvaujant, prie altoriaus ir prie juodųjų Ajonos uolų!— tarė įsikaršėjavęs jaunikaitis.— Ją myliu nuo pat vaikystės ir sutinku būti su ja surištas visais bažnyčios ir garbės saitais. Aš apsiklausinėjau mūsų žmonių. Kad tik laimėtume mūšį (o širdis man sako, kad viltis laimėti Ketriną padės tikrai laimėti ir mūšį) — tada aš būsiu jų mylimas ir visagalis viešpats, ir, nors įsigeidęs paimčiau žmoną iš paties elgetyno, jie sutiks ją su džiaugsmu, tartum paties Makelenmoro dukterį. Bet jūs atmetate mano piršimąsi?— rūsčiai tarė Ekinas.

[1] Vedybos „kairiąja ranka"— nelygios vedybos aukšto tituluoto asmens su žemesnio luomo moterimi.

— Tu trauki iš manęs užgaulius žodžius,— tarė senasis Gloveris,— o paskui pats mane už juos nubausi, nes esu visiškoje tavo valdžioje. Bet aš sutinku išleisti savo dukterį tik už lygaus vyro. Širdis jai plyštų nuo nuolatinių kariavimų ir kruvinų reginių, kurie skirti tavo daliai. Jeigu tikrai ją myli ir prisimeni, kaip ji nekenčia kivirčų ir kovų, tai nenorėsi įtraukti jos į gyvenimą, kupiną karo baisumų, o juk tau, kaip ir tavo tėvui, teks norom nenorom be paliovos kariauti. Pasirink, sūnau, už nuotaką kokią nors kalnėnų vado arba net išdidaus žemumų didiko dukrą. Tu esi gražus, jaunas, turtingas, aukštos kilmės ir galingas, tad pasipiršęs nebūsi atstumtas. Lengvai rasi moterį, kuri džiaugsis tavo pergalėmis ir mokės padrąsinti pralaimėjus. O Ketrinai pergalė bus tokia pat atgrasi, kaip ir pralaimėjimas. Karys turi dėvėti plieninę pirštinę, nes pirštinaitė iš minkštos odos per valandą išlakstys į skutelius.

Tamsus liūdesio debesys nuslinko jaunojo vado veidu, kuris ką tik švytėjo.

— Sudie,— tarė jis,— vienintelei mano vilčiai, kuri švietė man kelią į šlovę ir pergalę!— Jis ilgai tylėjo ir įtemptai galvojo, nunarinęs galvą, suraukęs antakius, sunėręs rankas. Paskui pakėlė rankas ir tarė:— Tėve,— juk jūs visada buvote man tėvas,— turiu pasakyti jums vieną paslaptį. Protas ir išdidumas pataria man tylėti, bet likimas liepia ir aš turiu paklusti. Išduosiu jums kuo slapčiausią ir kuo brangiausią paslaptį, kokią gali patikėti vyras vyrui. Bet saugokitės... nesvarbu kaip baigtųsi mūsų pašnekesys, vis tiek saugokitės prasitarti kam nors bent puse lūpų apie tai, ką aš jums patikėjau, nes žinokite, kad ir kokiame nuošaliame Škotijos kampelyje jūs pasislėpsite, aš turiu ten ausų jums išgirsti ir ranką su durklu išdaviko krūtinei perverti. aš esu. bet žodis nenori eiti nuo lūpų!

— Tada netark jo,— sulaikė išmintingasis Gloveris,— paslaptis jau nebe paslaptis, kai prasiveržia pro lūpas, o aš nenoriu sužinoti tokios pavojingos slapties, kaip tu kad gąsdini.

— Taip, bet aš turiu pasakyti, o jūs turite išgirsti,— tarė jaunuolis.— Ar jums teko kariauti, turint tiek metų, kiek man dabar?

— Tik vieną sykį,— atsakė Saimonas,— kai pietiečiai buvo užpuolę šlovingąjį miestą. Kaip ir kiti mūsų amato vyrai, kurie pagal savo paskirtį turėjo eiti sargybą ir budėti, aš buvau pašauktas miesto ginti.

— O kaip jūs tada jautėtės?— pasiteiravo jaunasis vadas.

— Kokią tai turi svarbą mudviejų reikalams?— paklausė Saimonas, gerokai nustebęs.

— Labai didelę, kitaip aš neužduočiau jums tokio klausimo,— atsakė Ekinas vėl išdidžiu tonu, kuriuo jis vis prašnekdavo.

— Nesunku seną žmogų pastūmėti leistis į šnekas apie praėjusius laikus,— tarė Saimonas, mielai nukreipdamas kalbą nuo savo dukters,— ir aš turiu norom nenorom prisipažinti, kad mano jausmai tada buvo visai nepanašūs į tą smagų pasitikėjimą savimi ar netgi džiaugsmą, su kuriuo aš mačiau kitus vyrus einant į kovą. Mano gyvenimas ir mano darbas buvo labai taikingi, tad, nors prireikus drąsos man užtekdavo, tačiau, tur būt, niekada neteko man taip blogai miegoti, kaip tą naktį prieš kautynes. Galva plyšo, prisiminus girdėtus pasakojimus (mažai prasilenkiančius su tiesa) apie saksų lankininkus, kaip jie paleidžia strėlę kelias uolektis į tolį ir turi lankus trečdaliu ilgesnius, negu mūsų. Vos vos užsnūstu, bet tik šiaudelis iš čiužinio bakstels į šoną, aš vėl pašokstu, manydamas, kad jau anglo strėlė mane persmeigė. Rytmetį, kai jau visai nusikamavęs nuo nuovargio, užmigau, nubudino mane miesto varpas, kuris šaukė mus, miestelėnus, stoti prie sienų. Niekad man neatrodė jo skambesys toks gedulingas, kaip tą sykį.

— Pasakokit. kas paskui atsitiko?— paklausė Ekinas.

— Užsivilkau šarvus, kokius turėjau,— pasakojo Saimonas,— paprašiau motinos mane palaiminti,— jinai buvo drąsi moteris ir papasakojo man apie mano tėvo nuopelnus ginant šlovingojo miesto garbę. Tai suteikė man tvirtumo,

pasijutau žymiai drąsesnis, patekęs tarp kitų amatininkų, kurie visi turėjo lankus, nes gi tu žinai, Perto gyventojai gerai moka šaudyti iš lankų. Išsiskirstėme prie sienų, o tarpu mūsų įsimaišė keletas riterių ir ginklininkų, labai gerai šarvuotų, kurie laikėsi labai drąsiai, matyt, pasitikėdami savo šarvais, ir perspėjo mus, norėdami įkvėpti drąsos, kad jie nukirs kardais ar kirviais kiekvieną, kas mėgins palikti savo postą. Mane patį maloningai dėl to užtikrino senasis Kinfonso Kariauninkas, kaip buvo pramintas gerojo mūsų sero Patriko tėvas, anuometinis Perto meras. Jis buvo Raudonojo Korsaro, Tomo Longvilio, anūkas, o toks žmogus išlaiko žodį; be to, jis pasakė man, kad per tą bemiegę neramią naktį aš gerokai išbalau ir kad esu visai dar berniūkštis.

— O tie jo įtikinėjimai pridėjo jums ryžtingumo ar baimės?— paklausė susidomėjęs Ekinas.

— Ryžtingumo!— nusistebėjo Saimonas.— Manau, kad niekas nesuteikia žmogui daugiau drąsos, kai jis eina pasitikti tolimo pavojaus, kaip žinojimas, kad čia visai arti yra kitas pavojus ir jį stumia priekin. Taigi.. užlipau aš ant sienos gana drąsiai, ir kartu su kitais pastatė mane, kaip neblogą šaulį, ant stebėjimo bokšto. Tačiau, kai išvydau anglus, tvarkingai išsirikiavusius trimis stipriomis kolonomis,— lankininkai priekyje, ginkluoti raiteliai užpakalyje,— ir žengiančius prieš mus į ataką, širdis man apmirė. Jie ėjo tiesiai į mus, ir kai kurie iš mūsų vos susilaikė į juos nešovę, tačiau šauti buvo griežtai uždrausta, ir mes turėjom stovėti nekrustelėdami, pasislėpę kaip galėdami geriau už sienos kyšulių. Kai pietiečiai iš ilgų gretų stebuklingai greitai persigrupavo eilėmis, kiekvienas karys stojo tiksliai į savo vietą ir pasirengė užsidengti dideliais skydais, kuriuos jie statėsi priešais save, man kažkaip keistai užspaudė gerklę ir aš įsigeidžiau parbėgti namo ir išgerti ko nors stipresnio. Bet, žvilgterėjęs į šoną, pamačiau garbųjį Kinfonso Kariauninką, tempiantį didelio lanko templę, ir pagalvojau, kad bus gaila, jeigu jis praras strėlę, šaudamas į tikrą škotą, kai priešais šitiek anglų, tai ir likau stovėti kur stovėjęs,

patogiame kamputyje tarp dviejų iškyšulių. Anglai žengdami priekin įtempė temples ne ties krūtine, kaip jūsų kalnėnų narsuoliai, o ties ausimi, ir paleido į mus debesį lakių „kregždžių uodegėlių", kad mes nė šventojo Andriaus pasišaukti nespėjome. Aš užsimerkiau, kai pamačiau juos keliant lankus, ir, tikriausiai, krūpčiojau, kai strėlės barkščiojo į parapetą. Tačiau apsidairęs ir pamatęs, kad sužeistas tik vienas Džonas Skvolitas, miesto šaulys, kuriam uolekties ilgumo strėlė buvo pervėrus žandikaulį, aš atgavau drąsą ir iššoviau pats gana noriai ir taikliai. Kažkoks neužauga, kuris kaip tik išsikišo pro skydą, parkrito su mano paleista strėle petyje. Meras sušuko: „Gerai prisiuvai, Saimonai Gloveri!"— „Su šventuoju Jonu už jo miestą, amatininkai!"— surikau aš, o juk tebuvau tik pameistrys. Ir patikėk manimi, toliau per visą kovą, kuri baigėsi priešų pralaimėjimu, aš tempiau templę ir leidau strėles ramių ramiausiai, tartum šaudydamas į taikinį, o ne į žmones. Taip nusipelniau nemaža garbės ir vėliau visada manydavau, kad atsiradus reikalui (nes pats aš niekuomet neprasidėčiau) tos garbės neprarasčiau. Va ir viskas, ką galiu papasakoti. Turėjau ir kitokių pavojų, kurių kaip doras žmogus stengiausi išvengti, o kai negalėdavau išvengti, stodavau prieš juos kaip vyras. Kitaip tariant, žmogus Škotijoje turi gyventi drąsiai ir pakelta galva.

— Supratau jūsų pasakojimą,— tarė Ekinas,— bet kažin ar bent truputį patikėsit manuoju, žinodamas, kokios aš esu kilmės, o svarbiausia, kad esu sūnus žmogaus, kuris šiomis dienomis buvo palaidotas...— laimė, kad jis ten guli, jis niekada nesužinos to, ką jūs dabar išgirsite! Žiūrėkit, tėve, mano atneštoji šviesa darosi mažesnė ir blankesnė, po kelių minučių jinai užges. bet, prieš jai išblėstant, baisusis sakinys turi būti pasakytas. Tėve, aš esu BAILYS! Pagaliau pasakiau, dabar mano negarbės paslaptį žino kitas žmogus!

Jaunikaitis sukniubo, tartum sąmonės netekęs, nuo kančios, kurią sukėlė šis baisus prisipažinimas. Gloveris, apimtas ir baimės, ir gailesčio, ėmėsi jį gaivinti. Atgaivinti pasi-

sekė, bet sugrąžinti savitvardą — ne. Ekinas užsidengė veidą rankomis ir pravirko karčiomis ašaromis.

— Dėl dievo meilės, susivaldyk,— tarė senasis vyras,— ir atsiimk atgal tą nelemtą žodį. Aš tave geriau pažįstu, negu tu pats — tu nesi bailus, o tik jaunas ir nepatyręs, taip, ir gal kiek perdaug užgaidus; tu dar neturi tvirtos barzdoto suaugusio vyro valios. Kas drįstų man tą pasakyti apie tave, Konakarai, aš jį melagiu pavadinčiau... Tu ne bailys — aš mačiau, kaip tavo akys užsižiebdavo drąsa, vos tik kas tave suerzindavo.

— Tai išdidumo ir pykčio žiežirbos!— atsakė nelaimingasis jaunuolis,— bet ar spinduliavo tvirta valia? Kibirkštys, apie kurias jūs kalbate, krisdavo į bailią mano širdį kaip ant ledo lyties, kurios niekaip neuždegsi... Kai vieną akimirką įžeistas mano išdidumas stumia mane kovoti, kitą akimirką mano dvasios silpnumas stumia mane bėgti...

— Tau trūksta įpratimo,— tarė Saimonas.— Belaipiodami per tvoras vaikai išmoksta perkopti bedugnes. Pradėk nuo mažyčių susidūrimų... kasdien su savo palydovais pratinkitės naudoti ginklą.

— O ar aš turiu tam laiko?— sušuko jaunasis vadas, pašokdamas tarytum nuo kokio baisaus vaizdinio.— Kiek dienų beliko nuo šios valandos iki Verbų sekmadienio, ir kas laukia manęs tą dieną? Aptverta arena, iš kurios nė vienas karys negali pasitraukti it pririštas grandine prie stulpo vargšas lokys. Šešiasdešimt sveikatingų vyrų, kuo stipriausių ir karingiausių,— išskyrus tiktai vieną,— kokius tiktai gali atsiųsti iš kalnų Albionas, ištroškę pralieti vienas kito kraują, kai tuo tarpu karalius su savo didikais ir tūkstančiai rėksnių aplink laukia kaip kokiam teatre, kurstydami demonišką jų įniršį. Džerškia kardai, liejasi kraujas, vis daugiau, greičiau, vis raudonesnis. jie puola vienas kitą kaip beprotiai. jie drasko vienas kitą it laukiniai žvėrys. sužeistuosius mirtinai sutrempia kojomis jų pačių draugai! Nuteka kraujas, rankos nusilpsta. bet negali būti jokių paliaubų ar atvangos, kol bent vienas iš tų sužalotų nelaimingų vyrų tebėra gyvas! Čia nėra kur užsiglausti už danty-

tos sienos kyšulių, nėra šaudomų ginklų, vyras rems vyrą tol, kol nebenulaikys ginklo ir nebegalės tęsti tos baisios kovos. Jau vien įsivaizdavus tą lauką, darosi baisu. Kaip manote, koks jis bus iš tikrųjų?

Gloveris tylėjo.

— Dar kartą klausiu, ką jūs apie tai manote?

— Galiu tik tavęs pagailėti, Konakarai,— tarė Saimonas.— Nelengvas daiktas būti tokios iškilnios atšakos ainiu... įžymaus tėvo sūnumi... gimti dideliu rikiuočių vadu. ir neturėti arba bent manyti, kad neturi (nes aš tikiu, kad čia daugiausia kalta jautri vaizduotė, kuri daug kartų perdeda pavojų) tos paprastos ypatybės, kurią turi kiekvienas peštynių gaidys, jeigu tik jis ne veltui gauna grūdų saują, kiekvienas šuo, jeigu jis ne veltui graužia kaulą. Bet kaip atsitiko, kad suvokdamas, jog nesugebėsi laimėti šio mūšio, tu vis dėlto siūlai mano dukteriai būti vado žmona? Tavo galybė priklausys nuo šio mūšio laimėjimo, o Ketrina čia nieko negali padėti.

— Didžiai klystate,— atsiliepė Ekinas.— Kad tik Ketrina maloniai atsakytų į karštą mano meilę, šuoliais aš nulėkčiau į priešų eiles tartum eiklus karo žirgas. Nors ir slegia mane savo silpnumo pajautimas, tačiau žinojimas, kad Ketrina žiūri į mane, suteiktų man jėgų. Tik pasakykit. o, tik pasakykit: „Ji bus tavo, jeigu laimėsi mūšį!", ir net pats Govas Chromas, kurio širdis nulieta iš to paties plieno, kaip ir jo šarvai, neis į mūšį taip lengvai, kaip aš.

— Tai beprotybė, Konakarai. Negi mintys apie tavo reikalus, tavo garbę, tavo klaną tegali daug mažiau paveikti tavo drąsą, negu svajonės apie juodaakę mergaitę? Oi, gėdykis, vyruti!

— Sakote man tą patį, ką ir aš sau daug sykių esu kartojęs.. tiktai veltui,— atsakė atsidusęs Ekinas.— Tiktai susiporavęs su elne, baimingas elnias darosi nartus ir pavojingas. Negaliu pasakyti, ar taip yra dėl mano prigimties.. kaip mūsų kalnėnų keilakės sako, nuo baltosios stirnos pieno. ar dėl mano taikingo išauklėjimo ir griežto jūsų santūrumo, ar gal, kaip jūs sakote, dėl to, kad mano tokia jautri

vaizduotė, kuri man rodo pavojų daug baisesnį, negu jis yra iš tikrųjų. Bet aš žinau savo silpnybę ir turiu pasakyti, kad be galo, be krašto bijau, jog negalėsiu jos nugalėti, ir jeigu jūs palankiai žiūrėtumėte į mano pageidavimą, nedelsdamas atsisakyčiau aukštos padėties, kurią dabar įgijau, ir vėl gyvenčiau paprastai ir kukliai.

— Tu nori vėl pasidaryti pirštininku, Konakarai? Ne, tavo ranka netinka tam darbui, jau daugiau man stirnenų negadinsi.

— Nejuokaukite,— tarė Ekinas,— aš kalbu rimtai. Jeigu aš netinku darbui, tai atsinešiu pakankamai turto, kad galėčiau gyventi nedirbdamas. Visais trimitais ir dūdomis jie paskelbs mane išdaviku. Tegu sau! Ketrina mane labiau mylės, kad aš pasirinksiu kelią, vedantį į taiką, o ne į kraujo praliejimą, tėvas Klementas mus pamokys pasigailėti ir atleisti žmonėms, kurie mus smerks, tada jų pasmerkimas nepadarys mums nieko pikta. Aš būsiu laimingiausias vyras pasaulyje, o Ketrina patirs neribotą pagarbą ir meilę, ir jai nereikės visą gyvenimą krūpčioti, išgirdus dejones ir išgąsčio šūksnius, kurių jai tektų klausytis gyvenant taip, kaip jūs nevykusiai parinkote, o jūs, tėve Gloveri, sėdėtumėte sau prie židinio kamputyje, laimingiausias ir didžiausiai gerbiamas, kaip tik kada.

— Nutilk, Ekinai. prašau tave, nutilk,— tarė Gloveris,— spingsulė, kuriai gestant turi baigtis mūsų pokalbis, jau vos rusena, o aš privalau taip pat tarti savo žodį ir geriausia bus pasakius viską tiesiai. Gal tu įsižeisi, o gal supyksi, tačiau baikim tas svajones — Ketrina niekada nebus tavo. Pirštinė yra ištikimybės emblema, ir mano amato žmogus labiau, negu kuris kitas, neturi jos laužyti. Ketrinos ranka pažadėta... pažadėta žmogui, kurio tu gali nekęsti, bet turi gerbti — tai ginklininkui Henriui. Ši santuoka yra lygi, jos pageidauja jie abu, ir aš daviau savo sutikimą. Geriau pasakyti iš karto tiesą — priimk mano atsakymą, kaip nori, nes esu visiškoje tavo valdžioje,— bet niekas neprivers manęs sulaužyti duotą žodį.

Gloveris tai pasakė griežtai, nes iš patyrimo žinojo, kad

buvęs jo mokinys greitai nusileisdavo, sudavus rimbu, nors ir būdavo labai supykęs.

Bet, atsiminęs, kur besąs, Gloveris pajuto vis dėlto nemažą baimę, kai žibinto šviesa plykstelėjo ir nušvietė Ekino veidą — jaunuolis buvo išbalęs it numirėlis, o paklaikusios akys tartum beprotio lakstė į visas puses. Šviesa plykstelėjo vieną akimirką ir užgeso. Saimonas nutirpo nuo išgąsčio, negi dabar jam reikės susiremti su jaunuoliu, kurį žinojo sugebant, pykčiui užplūdus, padaryti ką nors baisaus, nors jo prigimtis labai greitai nuramindavo sukilusias aistras. Baimė atslūgo, kai jis išgirdo Ekino balsą, tylų ir kimų, lyg nebe tą patį:

— Apie ką mudu kalbėjome šią naktį, laikykit paslaptyje. Jeigu kada ištrūks bent žodis apie tai,— verčiau pats išsikaskite sau kapą.

Tuos žodžius tardamas, jis atvėrė trobelės duris, ir pro jas šiūstelėjo mėnulio šviesa. Išeinančio vado siluetas sujuodavo toje šviesoje vieną akimirką, paskui viduje vėl pasidarė tamsu.

Saimonas Gloveris pasijuto ramiau, kad taip taikiai pasibaigė jų pokalbis, kupinas įžeidinėjimų ir grėsmės. Bet širdyje liko skausmas dėl Hektoro Makiano nelaimės, nes juk patsai buvo jį užauginęs.

— Vargšas vaikas,— tarė jis sau.— Pakilti į tokias aukštumas tik dėl to, kad paskui negailestingai būtum nustumtas žemyn. Tai, ką jis man papasakojo, aš ir pats gana gerai žinojau, nes ne kartą buvau pastebėjęs, kad Konakaras greičiau puola ginčytis, negu muštis. Bet man, nors ir nesu Viljamas Volesas, sunku suprasti nepakeliamą dvasios silpnybę, kurios nenugali nei gėda, nei būtinybė. O dar jis peršasi Ketrinai, tartum jaunoji žmona privalo turėti drąsos už du: už save ir už vyrą! Ne, ne.. Ketrina ištekės už tokio vyro, kuriam galės sakyti: „Vyre mano, pasigailėk savo priešo!", o ne už tokio, dėl kurio jai reiktų maldauti: „Kilniaširdis prieše, pasigailėk mano vyro!"

Iškamuotas šių neramių minčių, pagaliau senukas užmigo. Rytą jį pažadino Bušelokas, kuris, lyg ir drovėdamasis,

pasiūlė jam vėl grįžti į jo namus Baloche ir atsiprašė, kad vadas niekaip negalįs pasimatyti su Gloveriu rytą, nes esąs labai užsiėmęs pasirengimais būsimai kovai. Ekinas Makianas manąs, kad Baloche Saimonui Gloveriui būsią sveika apsigyventi, ir liepęs globoti ir rūpintis kuo geriausia jo klotimi.

Nielas Buželokas labai daug aiškino apie visas aplinkybes, norėdamas kaip nors užglostyti vado nemandagumą,— išsiųsti svečią, jo neišklausius.

— Jo tėvas mokėjo geriau elgtis,— tarė kerdžius.— Bet kaip vargšelis Ekinas galėjo išmokti gražaus elgesio, jeigu jis užaugo tarp Perto miestelėnų, kurie, be jūsų, kaimyne Gloveri, mokančio kalbėti geliškai ne blogiau už mane, nė supratimo neturi apie mandagumą.

Nesunku suprasti, kad Saimonas Gloveris visai nesijaudino dėl mandagumo stokos, nors jo draugas dėl to labai krimtosi. Atvirkščiai, jam ir pačiam labiau patiko rami kerdžiaus pastogė, negu triukšmingos vaišės vado įšventinimo metu, net jeigu ir nebūtų jam tekę naktį su Ekinu susitikti ir pasikalbėti apie tokius dalykus, kuriuos skaudu ir nemalonu prisiminti.

Taigi jis grįžo ramiai į Balochą, kur gana gerai būtų galėjęs gyventi, jeigu ne graužatis dėl Ketrinos saugumo. Labai smagu būdavo išplaukti į ežerą valtele, kurią irkluodavo kalnėnų berniukas, o Gloveris gaudydavo žuvį. Dažnai jis išlipdavo salelėje, kur buvo palaidotas jo draugas Gilkristas Makianas, ir atsiduodavo apmąstymams; ten jis susibičiuliavo su vienuoliais ir apdovanojo juos pirštinėmis: priorui — porą iš kiaunės kailio, o vyresniesiems — iš laukinės katės odos. Bekerpant ir bedygsniuojant tas kuklias dovanas, jam greičiau praeidavo vakaras, kai visa kerdžiaus šeimyna, susirinkusi aplinkui, stebėdavosi jo vikriu darbu ir klausydavosi pasakų bei dainų, kuriomis jis išvaikydavo prieblandos nuobodulį.

Reikia pasakyti teisybę, atsargusis Gloveris vengė ką nors kalbėti apie tėvą Klementą, kadangi jį laikė visų savo negandų kaltininku. „Nenoriu,— mąstė jisai,— dėl jo svai-

čiojimų prarasti tų geraširdžių vienuolių malonę, nes jie, ko gero, man gali kada nors būti naudingi. Ir taip užtektinai prisiklausiau jo pamokymų. Proto iš jų įgijau nedaug, o turto praradau nemažai. Ne, ne: tegu Ketrina su Klementu ką nori galvoja, bet kai tik man pasitaikys proga, aš parslinksiu atgal kaip permuštas šuo, išgirdęs šeimininko šaukimą, apsirengsiu, kaip reikalaujama, ašutine, išsiplaksiu ir sumokėsiu didelę baudą, kad tik susitaikyčiau su bažnyčia.

Praėjo dvi savaitės, o gal ir daugiau nuo to laiko, kai Gloveris atkeliavo į Balochą, ir jam ėmė darytis keista, kad negauna žinių nei iš Ketrinos, nei iš Henrio Vindo, kuriam, kaip jis tikėjosi, meras buvo pranešęs, kur ir kaip juodu slepiasi. Jis žinojo, kad stotingasis kalvis nedrįs atjoti į kiuhilų šalį dėl to, kad ne kartą buvo susipešęs su kalnėnais, netgi su pačiu Ekinu, kai dar tas vadinosi Konakaru, tačiau juk Henris gali,— mąstė Gloveris,— surasti progą gauti iš jo žinią per kurį nors pasiuntinį; tuo metu jie tik ir siuvo iš karaliaus dvaro į kiuhilų vado buveinę ir atgal, nes reikėjo suderinti būsimo mūšio sąlygas, karių atžygiavimą į Pertą ir daugelį kitų smulkmenų, aptartinų iš anksto. Jau buvo kovo vidurys, ir artinosi lemtingasis Verbų sekmadienis.

Nors laikas bėgo labai greitai, ištremtajam Gloveriui nepasitaikė progos susitikti akis į akį su buvusiuoju savo mokiniu. Kad vadas jo nepamiršo, rodė rūpinimasis jo norais bei patogumais; bet pats, išgirdęs per miškus ataidint vado medžioklės ragо balsą, paprastai stengdavosi pasukti visai į kitą pusę. Tačiau vieną rytą jis netikėtai atsidūrė taip arti Ekino, kad vos spėjo išvengti susitikimo, o buvo šitaip.

Saimonas žingsniavo užsimąstęs nedidele miško laukyme, iš visų pusių apsupta aukštais girios medžiais, prižėlusiais tarpumiškiais, kai staiga iššoko iš tankmės balta stirna, dviejų didžiulių kurtų visai iš arti vejama,— tuoj vienas griebė jai už šono, antras — už gerklės ir pargriovė ją čia pat prie Gloverio, kuris stovėjo nustėręs iš netikėtumo. Artimas ir labai skardus ragо balsas ir pėdsekio šuns lojimas pranešė Saimonui, kad medžiokliai seka iš paskos stirnos

pėdomis. Alalavimas ir žmonių, bėgančių per girią, trepsėjimas buvo girdėti visai čia pat. Kad būtų turėjęs kada pagalvoti, Saimonas būtų supratęs, kad geriausia bus pasilikus stovėti arba palengva eiti tolyn ir palikti Ekinui atpažinti jį, ar ne — kaip jam atrodys geriau. Bet Gloverio troškimas išvengti susitikimo su jaunikaičiu pavirto tartum instinktu, ir iš išgąsčio, kad atsidūrė visai arti jo, Saimonas šmurkštelėjo į susivijusių lazdynų ir bugienių krūmą, kuris kuo geriausiai jį paslėpė. Vos spėjo pasislėpti, ir Ekinas, įraudęs nuo jojimo, išsiveržė iš tankumyno į atvirą laukymę, lydimas savo įtėvio, Torkvilo Ąžuolo. Pastarasis, kiek stiprus, tiek ir vikrus būdamas, pervertė besispardančią stirną ant nugaros ir, laikydamas pasturgalines kojas dešine ranka, keliu prispaudęs pačią stirną, kairiąja norėjo paduoti savo medžioklinį peilį jaunajam vadui, kuris turėjo perpiauti stirnai gerklę.

— Tu pats, Torkvilai, atlik tą darbą. Aš neturiu žudyti tos, kuri primena man žindyvę.

Tai buvo pasakyta su liūdna šypsena, o kalbančiojo akyse sužibo ašara. Torkvilas dirstelėjo į jaunąjį vadą, paskui brūkštelėjo aštriu peiliu gyvuliui per gerklę taip greitai ir stipriai, kad ašmenys įsirėžė iki pat stuburo. Po to atsistojo ir, žiūrėdamas į savo vadą skvarbiu žvilgsniu, tarė:

— Ką aš padariau šitai stirnai, padarysiu kiekvienam žmogui, kurio ausys galėtų išgirsti mano įsūnį minint baltosios stirnos vardą kartu su Hektoro vardu!

Jeigu pirma Saimonui nebuvo ko slėptis, tai Torkvilo žodžiai jam parodė, kad tam yra labai rimta priežastis.

— To nepaslėpsi, tėve Torkvilai,— tarė Ekinas,— viskas išeis į dienos šviesą.

— Ko nepaslėpsi? Kas išeis į dienos šviesą?— paklausė nustebęs Torkvilas.

„Nelemta paslaptis,— pamanė Saimonas.— Dabar, jeigu tas milžinas, asmeniškasis vado patarėjas, nemokės tylėti, ko gero, aš turėsiu atsakyti, jeigu gandas apie Ekino gėdą plačiai pasklis."

Taip būkštaudamas, jis vis dėlto pasinaudojo proga pamatyti ir išgirsti iš savo slėptuvės tai, kas ten dėjosi tarp nusiminusio vado ir jo patikėtinio,— jį stūmė tas nenugalimas smalsumas, kuris valdo mus ne tik paprastomis gyvenimo akimirkomis, bet ir netikėčiausiais atvejais, nors dažnai jis eina lygia greta su didžiule baime.

Torkvilas klausėsi, ką Ekinas jam aiškino. Jaunuolis, remdamasis į jo petį, atliko išpažintį, patyliukais šnabždėdamas į ausį. Atrodė, jog Torkvilas klauso taip nustebęs, kad tiesiog negali patikėti savo ausimis. Tartum norėdamas įsitikinti, ar čia Ekinas taip kalba, jis po truputį kėlė palinkusį jaunuolį, kad tas išsitiestų, ir, laikydamas jį už pečių, kiek atstūmė nuo savęs ir žiūrėjo į jį išplėtęs akis, o pats tarsi suakmenėjo nuo tokių nepaprastų kalbų. O kai viskas iki galo buvo pasakyta, senojo vyro veidas pasidarė toks be galo rūstus, kad Saimonas Gloveris net pabūgo, jog jis nublokš jaunuolį į tuos pačius krūmus, kur jisai guli pasislėpęs, o tada jį atras ir kils didelių nemalonumų, gal ir pavojų. Bet Torkvilas mylėjo savo įsūnį iš visos širdies, kaip tik kalniečiai moka mylėti, ir net dvigubai daugiau, tad jo jausmai išsiliejo visai kitaip.

— Netikiu!— suriko jisai.— Tai šmeižtas tavo tėvo sūnui... šmeižtas tavo motinos sūnui... didžiausias šmeižtas mano augintiniui! Šaukiu liudytojais ir dangų, ir pragarą — aš stosiu į dvikovą su tuo, kas išdrįs pasakyti, kad tai tiesa! Brangusis, tave nužiūrėjo blogos akys, tad tas silpnumas, kurį tu vadini bailumu, tėra kerų padarinys. Aš prisimenu, kaip šikšnosparnis užgesino fakelą tą valandą, kai tu gimei, tą liūdesio ir džiaugsmo valandą. Būk drąsesnis, mano mielas vaike! Tu vyksi su manimi į Ajoną, ir gerasis šventasis Kolumbas su visais palaimintais šventaisiais angelais, kurie nuo amžių globojo tavo tautą, paims iš tavęs baltosios stirnos širdį ir sugrąžins tau tikrąją tavo širdį, kurią tau buvo pavogę.

Ekinas klausėsi ir žiūrėjo, tartum geisdamas patikėti ramintojo žodžiais.

— Betgi, Torkvilai,— tarė jis,— gal kartais mums tai ir pasisektų, bet lemtingoji diena artinasi,— o kai išeisiu į areną, bijau, kad mes apsijuoksime.

— Negali būti... taip nebus!— tarė Torkvilas.— Pragaras neturi tiek daug galios. Mes panardinsime tavo kardą į švęstą vandenį, o į tavo šalmą įdėsime verbos, jonžolių ir šermukšnio šakelių. Mes apsupsime tave, aš ir aštuoni tavo broliai, ir tu būsi saugus kaip už tvirtovės sienų.

Vėl jaunuolis šumurmėjo kažką beviltiškai; tokiu prislopintu balsu jis tarė žodžius, kad Saimonas nieko negalėjo suprasti, kol Torkvilas neprabilo, atsakydamas garsiai, ir Saimonas vėl gerai jį girdėjo.

— Taip, gali būti proga išgelbėti tave iš mūšio. Tu esi jauniausias iš visų, kas turės išsitraukti kardus. Tad klausyk manęs ir suprasi, ką reiškia įtėvio meilė ir kaip labai ji pranoksta tikrų giminaičių meilę. Jauniausias chatanų klano karys yra Ferkhardas Dėjus. Jo tėvas nužudė mano tėvą, ir tarpu mūsų kerštо ugnimi liepsnoja raudonas kraujas. Aš tikėjausi, kad Verbų sekmadienį ta liepsna bus užgesinta... Tačiau aiman! Tu, tikriausiai, manai, kad kraujas iš Ferkhardo Dėjaus gyslų negali būti niekad sumaišytas su mano kraujų, net jeigu į tą patį indą supiltume, tačiau tas Dėjus išdrįso įsimylėjėlio akimis žiūrėti į mano vienturtę dukrelę Evą — gražiausią mūsų mergaitę. Pagalvok, ką aš jaučiau, kai sužinojau šitą naujieną. Taip jaučiausi tartum iš Feragono girių būtų išėjęs vilkas ir taręs: „Atiduok man savo dukrą į žmonas, Torkvilai." Mano duktė galvoja kitaip, ji myli Ferkhardą ir verkia, rauda, net išbalo visa ir nusilpo, bebūkštaudama dėl besiartinančio mūšio. Tik parodyk jam palankumo ženklą, žinau gerai, jis pamirš ir artimus, ir gimines, išsižadės arenos ir pabėgs su ja į dykumas.

— Kai nebus jo, jauniausiojo chatanų klano kario, tai ir aš, jauniausiasis iš kiuhilų, būsiu atleistas nuo mūšio,— tarė Ekinas, nukaitęs vien nuo minties apie atsiveriančią jam progą išsisukti nuo kovos.

— Žiūrėk, mano vade,— tarė Torkvilas,— spręsk pats,

kaip aš tave branginu. kiti gali atiduoti tau savo pačių ir savo sūnų gyvybę, o aš aukoju tau savo namų garbę.

— Mano drauge, mano tėve,— pakartojo vadas, spausdamas Torkvilą prie krūtinės,— koks pasigailėtinas niekšas aš esu, kad iš bailumo man norisi priimti jūsų auką.

— Nekalbėk taip. žaliosios girios turi ausis. Einame į stovyklą, ir pasiųsime mūsų narsuolius paimti laimikio. Atgal, kurtai, sekite pėdomis.

Pėdsekys būtų, ko gero, užtikęs Gloverio guolį brūzgyne, tačiau kyštelėjo nosį į stirnos kraują, todėl jo uoslė pasidarė nebe tokia jautri, ir jis ramiai nusekė paskui kurtus.

Kai jau medžiotojų nebesimatė ir nebesigirdėjo, Gloveris atsistojo, atsikvėpė iš širdies ir nuėjo į priešingą pusę taip greitai, kaip tik jo senos kojos nešė. Pirmoji jo mintis buvo apie įtėvio ištikimybę.

„Laukinių kalniečių širdys yra ištikimos ir taurios. Šitas žmogus yra veikiau legendos milžinas, negu žmogus iš kūno ir kraujo kaip mes visi; netgi krikščionys galėtų imti iš jo ištikimybės pavyzdį. Prastas šis sumanymas išvilioti vieną karį iš priešininko gretų, tartum ten nėra dvidešimties laukinių katinų, pasirengusių į jo vietą stoti."

Taip mąstė Gloveris, nežinodamas, kad yra išleistas labai griežtas įsakymas, draudžiantis abiem klanams, jų draugams, sąjungininkams ir valdiniams prisiartinti arčiau kaip per penkiasdešimt mylių nuo Perto savaitę prieš mūšį ir savaitę po mūšio, o kad būtų laikomasi to įstatymo, prižiūri ginkluoti kariai.

Kai mūsų draugas Saimonas parsigavo į kerdžiaus namus, čia jo laukė dar kitokios naujienos. Jas atnešė tėvas Klementas, kuris atėjo apsigobęs piligrimo apsiaustu. Jis buvo pasirengęs keliauti į pietus ir norėjo atsisveikinti su savo bičiuliu arba pasiimti jį kartu į kelionę.

— O kas,— paklausė pertietis,— jus taip staiga pastūmėjo grįžti, nepaisant pavojų?

— Negi negirdėjote,— atsakė tėvas Klementas,— kad Marčas su anglais, savo sąjungininkais, pasitraukė į Angliją

grafo Duglo nugalėti, o gerasis grafas ėmėsi taisyti visuomenės blogybes savo šalyje ir parašė karaliui laišką, reikalaudamas atšaukti įgaliojimus, aukštųjų rūmų duotus kovos su erezija komisijai, kadangi žeidžia žmogaus sąžinę... o Henrio Vordlo paskyrimą šventojo Andriaus bažnyčios prelatu turi patvirtinti parlamentas. ir dar daug kitų dalykų, palankių bendruomenei? Na, o dauguma didikų, kurie yra Perte kartu su karaliumi,— su jais ir seras Patrikas Čarteris, garbusis jūsų meras,— pasisakė palaiką Duglo pasiūlymus. Hercogas Olbenis irgi juos priėmė, tačiau ar iš geros valios, ar iš gudrumo — nežinau. Geraširdį karalių nesunku įtikinti, kad reikia valdyti švelniai ir kilniai. Tai va, prispaudėjams išlakstė dantys iš pat šaknų, o grobis išplėštas iš plėšrių jų nagų. Ar vyksite su manimi atgal į Žemutinę Škotiją, ar dar truputėlį pagyvensite čionai?

Nielas Bušelokas išvadavo savo draugą nuo atsakymo.

— Vadas yra įsakęs,— tarė jisai,— kad Saimonas Gloveris pasiliktų čia, kol kovotojai iššygiuos į mūšio vietą.

Toks atsakymas miestelėnui pasirodė ne visai sutinkąs su jo paties laisva valia, bet tuo tarpu dėl to nesusimąstė, nes tai buvo geras pasiteisinimas išvengti kelionės su vienuoliu.

— Nuostabus žmogus,— tarė jisai savo bičiuliui Nielui Bušelokui, vos tėvas Klementas išėjo atsisveikinęs,— didelio mokslo ir didelio šventumo vyras. Gaila, kad jam nebegresia pavojus būti sudegintam, nes jo kalba prie degančio stulpo atverstų tūkstančius netikėlių. O, Nielai Bušelokai! Tėvo Klemento laužas būtų saldūs smilkalai ir šviestų tartum švyturys visiems pamaldiems krikščionims. Bet kokia nauda būtų sudeginus tokį tamsų ir nemokytą miestelėną, kaip aš? Manding, smilkalams žmonės neaukoja senų odinių pirštinių, ir švyturių ugnies nekursto neišdirbtais kailiais? Teisybę sakant, aš per mažai turiu mokslo ir perdaug esu bailus, kad tokie dalykai man teiktų garbės,— kaip mes sakome, iš tų šiaudų nebus grūdų.

— Teisybė,— atsakė kerdžius.

TRISDEŠIMTAS SKYRIUS

Mes turime grįžti prie kitų dramatiško mūsų pasakojimo personažų, kuriuos palikome Perte, kai išlydėjome Gloverį su dukteria į Kinfonsą, o paskui iš tos vaišingos pilies nukeliavome kartu su Saimonu iki Lok Tėjaus. Pradėsime nuo princo, kadangi jis nusipelno didžiausio dėmesio kaip kilmingiausias personažas.

Jam, staigaus ir nenuosaikaus būdo jaunuoliui, nėlengva buvo pakęsti tremtinio gyvenimą lordo didžiojo konstėblio namuose, kur šeimininkas, nors kitais kartais gal ir visai malonus, dabar jį erzino vien dėl to, kad atrodė lyg ir pristatytas prie jo eiti sargybą. Įširdęs ant dėdės ir pykdamas ant tėvo, jis ėmė ilgėtis, ir tai gana suprantama, sero Džono Remornio draugijos, nes jau seniai buvo pripratęs pulti prie jo, ieškodamas smagumų arba norėdamas gauti nurodymų ar patarimų, nors, jeigu kas būtų apie tai užsiminęs, jis būtų laikęs įžeidimu. Taigi, jisai pasiuntė serui Džonui įsakymą jį aplankyti, jeigu jo sveikata leidžianti; jis siūlė atplaukti upe iki paviljono didžiojo konsteblio sode, kuris leidosi iki Tėjaus kaip ir paties sero Džono sodas. Atnaujindamas tokią pavojingą bičiulystę, Rotsėjus prisiminė tiktai, kad jis buvo dosnus sero Džono Remornio draugas, tuo tarpu seras Džonas, gavęs kvietimą, prisiminė tiktai įžeidimus, kuriuos patyrė iš įnoringo savo šeimininko: kaip neteko rankos, kaip lengvabūdiškai Rotsėjus į tai pasižiūrėjo ir kaip jį apleido, užuot gynęs, byloje dėl kepurininko nužudymo. Perskaitęs princo laiškutį, jis karčiai nusijuokė.

— Iviotai,— tarė jisai,— paruošk didelę valtį su šešiais patikimais vyrais, įsidėmėk — patikimais vyrais!— nedelsk nė valandėlės, ir pasakyk Dvainingui, kad tuojau ateitų... Dangus mums šypsosi, mano ištikimasis drauge,— pasakė jisai gydytojui.— Aš sukau sau galvą, kaip čia priėjus prie to užgaidaus berniūkščio, o čia jis pats mane kviečiasi.

— Hm! Suprantu viską labai aiškiai,— tarė Dvainingas.— Dangus šypsosi, tik neaišku, kokios bus pasekmės.. chi-chi-chi!

— Na tai kas! Spąstai parengti, o masalas juose toks, kad bernaitį net iš šventyklos išviliotų, nors šventoriuje pulkas karių su ištrauktais kardais jo lauktų. Bet masalo nė nereikia. Jis nesitveria kailyje iš nuobodulio, todėl pats padės mums viską padaryti. Pasiruošk — plauksi su mumis. Parašyk jam, tik be klaidų, nes aš pats negaliu, kad mes greitai atvyksime ir lauksime jo įsakymų. Jis gerai moka skaityti ir už tai turi būti man dėkingas.

— Jis bus jūsų didenybei skolingas dar už vieną pamoką, kurią gaus prieš mirdamas. chi-chi! O ar jūsų derybos su hercogu Olbeniu gerai pavyko?

— Pakankamai, kad būtų patenkinta mano ambicija, o tavo godumas ir atkeršyta už mudu abu. Į valtį, į valtį kuo greičiausiai, tegu Iviotas paima keletą butelių geriausio vyno ir šiek tiek keptos šaltos mėsos.

— O kaip jūsų ranka, milorde sere Džonai? Nebeskauda?

— Mano širdies plakimas nuramina žaizdos skausmą. Taip plaka širdis, kad, atrodo, tuoj išlėks iš krūtinės.

— Tesaugo dievas!— atsiliepė Dvainingas, o tyliai sau sumurmėjo:— Būtų nieko sau vaizdas, jeigu taip atsitiktų. Aš mielai ją perskrosčiau, tik bijau, jog ji iš tokio akmens, kad sulūžtų geriausi mano instrumentai.

Po valandėlės jie jau buvo valtyje, o greitasis vajys nešė žinią princui.

Princas Rotsėjus sėdėjo su konstebliu po pietų. Jis buvo paniuręs ir tylus; grafas paklausė, ar princas sutinkąs, kad stalas būtų nukraustytas, ir kaip tik tada princas, gavęs laiškutį, iš karto visas pasikeitė.

— Kaip norite,— tarė jisai.— Aš einu į paviljoną sode, jei milordas konsteblis neprieštarauja, priimti buvusio savo arklininko.

— Milorde?— tarė lordas Erolas.

— Taip, milorde, negi turiu prašyti leidimo du kartus?

— Aišku, ne, milorde,— atsakė konsteblis,— bet ar jūsų karališkoji didenybė neatsimena, kad seras Džonas Remornis...

— Tikiuosi, neapsikrėtęs maru?— atkirto hercogas Rotsė-

jus.— Klausykit, Erolai, jūs norite suvaidinti griežtą kalėjimo prižiūrėtoją, bet ne toks yra jūsų būdas,— atsisveikinu su jumis pusei valandos.

— Nauja beprotybė!— tarė Erolas, kai princas, atidaręs langą didžiajame kambaryje, kur jie sėdėjo, iššoko pro jį į sodą.— Nauja beprotybė, kviestis tą niekšą į patarėjus. Matyt, jis yra apžavėtas.

Princas tuo tarpu atsigręžė ir skubiai pridūrė:

— O vaišingieji jūsų namai, lorde, gal atsiųs mums į paviljoną porą butelių vyno ir šio to užkąsti, aš mėgstu išgerti *al fresco*[1] ant upės kranto.

Konsteblis nusilenkė ir davė reikiamus nurodymus; taigi kai seras Džonas, išlipęs iš valties, įžengė į paviljoną, ten rado ir padengtą stalą.

— Man geļia širdį, matant jūsų didenybę uždarytą,— tarė Remornis, labai gerai suvaidindamas užjaučiantį.

— Tavo širdies gėla atsiliepia mano širdyje,— tarė princas.— Pasakysiu teisybę, grafas Erolas, nors ir labai nuoširdus šeimininkas, taip man įkyrėjo su savo rimtumu ir visokiais iškilmingais pamokymais, kad nuo jų aš vėl panūdau būti su tavimi, pasileidėli tu,— nors iš tavęs aš nieko gero nesitikiu, tačiau bent būsiu kiek palinksmintas. O kol kas dar noriu pasakyti, kad tas įvykis per Užgavėnes buvo biaurus, Remorni. Tikiuosi, kad ne tu pastūmėjai tokiam darbui.

— Garbės žodis, milorde, paprasta to galvijo Bontrono klaida. Aš tebuvau tik užsiminęs, kad reikia gerokai apkulti tą vyruką, per kurį netekau rankos, bet va nenaudėlis padarė dvigubą klaidą. Jis užpuolė ne tą žmogų ir turėjo pasiėmęs ne lazdą, o kirvį.

— Gerai, kad taip apsiėjo. Kepurininkas — menkas žmogelis, bet jeigu būtų kritęs ginklininkas, nebūčiau niekada tau atleidęs. tokių ginklakalių maža tėra Britanijoje. Tikiuosi, jie pakorė tą niekšą gana aukštai?

---

[1] Gryname ore (ital.).

— Negi trisdešimties pėdų nepakanka?— atsiliepė Remornis.

— Hm! Nebekalbėkime apie jį,— tarė Rotsėjus.— Vos paminėjus tą prakeiktąjį, geras vynas pakvimpa krauju. O kas naujo Perte, Remorni? Kaip ten yra su *bona robas*[1] ir mūsų linksmuoliais?

— Maža tėra tikro linksmumo, milorde,— atsakė riteris.— Visų akys nugręžtos į Juodąjį Duglą, kuris ateina į mus su penkiais tūkstančiais rinktinių vyrų, norėdamas mus sudoroti, tartum čia būtų antrasis Oterbernas. Šneka, kad jis vėl bus karaliaus padėjėjas. Iš tikrųjų daugelis stojo į jo pusę.

— Tad kaip tik laikas leistis į kojas,— tarė Rotsėjus,— kitaip aš gausiu dar blogesnį sargybinį, negu Erolas.

— Ak, milorde, kad tik ištrūktumėte iš šios vietos, tai ir jūs pasirodytumėte ne menkesnis narsuolis, negu Duglas.

— Remorni,— rimtai tarė princas,— aš labai neaiškiai prisimenu, kad vieną kartą pasiūlei man kažkokį baisų dalyką. Būk atsargus su tokiais patarimais. Aš trokštu būti laisvas. trokštu elgtis taip, kaip man patinka, tačiau niekada nepakelsiu rankos nei prieš savo tėvą, nei prieš tuos, kuriais jis pasitiki.

— Aš pradėjau šią kalbą, tik galvodamas apie asmeninę jūsų didenybės laisvę,— atsakė Remornis.— Jumis dėtas, jūsų malonybe, aš sėsčiau dabar į šią valtį, besisupančią Tėjuje, ir ramiai sau plaukčiau į Faifą, kur turite daug draugų, o ten laisvai paimčiau į savo rankas Folklendą. Tai karaliaus pilis; nors karalius ją atidavė kaip dovaną jūsų dėdei, jūs, netgi nereikšdamas pretenzijų dėl nuosavybės, galite laisvai pasinaudoti tokio artimo giminaičio rezidencija.

— Kol kas jis ramiausiai naudojasi manąja,— tarė hercogas,— kaip, sakysime, Stiuartų pilimi Renfriu. Bet palauk, Remorni, susilaikyk, lyg girdėjau Erolą sakant, kad ledi Mardžorė Duglas, kurią visi vadina Rotsėjaus žmona, dar

---

[1] Gražūs rūbai (lot.).

Folklende? Nenoriu gyventi po vienu stogu su šia ledi, bet nenoriu nė įžeisti jos, iš ten išvarydamas.

— Ledi buvo ten, milorde,— atsakė Remornis,— bet aš turiu tikrų žinių, kad ji išvyko pasitikti tėvo.

— A! Nori sukurstyti Duglą prieš mane? O gal nori išmaldauti man pasigailėjimo, su sąlyga, kad aš keliais atšliaušiu prie jos lovos, kaip turi šliaužti chanai ir emirai, jeigu tikėtum piligrimų pasakojimais, kai saracėnų sultonas paskiria jiems savo dukteris į žmonas? Remorni, aš pasielgsiu pagal paties Duglo priežodį: „Maloniau klausytis vieversio giesmės, negu pelės cypimo." Aš turiu išsivaduoti iš pančių, kad ir kojos, ir rankos būtų laisvos.

— Nėra geresnės vietos už Folklendą,— atsakė Remornis.— Aš turiu pakankamai gerų jomenų piliai ginti, o jeigu jūsų aukštenybė įsigeis iš jos išvykti, neilgai pajojęs pasieks ežerą net iš trijų pusių.

— Gera tau šnekėti. Bet mes ten mirsim iš nuobodulio. Nei pasilinksminimų, nei muzikos, nei merginų... Ach,— tarė nerūpestingai princas.

— Atsiprašau, garbusis prince, nors ledi Mardžorė Duglas ir išvyko, kaip keliaujanti dama iš romano, prašyti savo aukštąjį tėvą pagalbos, bet turiu pasakyti, kad Folklende yra arba greitai ten atjos viena miela ir graži mergaitė. Jūsų aukštenybė, tur būt, nepamiršote gražiosios Perto mergelės?

— Pamiršti gražiausią mergaitę Škotijoje? Na jau ne... Aš jos nepamiršiu, kaip ir tu nepamirši, kad pridėjai ranką pas ją braunantis šventojo Valentino išvakarėse.

— Pridėjau? Jūsų aukštenybė nori pasakyti, kad aš ją praradau. Ir niekad neatgausiu, tai tikra tiesa; tokia pat tiesa ir tai, kad Ketrina Glover jau atvyko arba greitai atvyks į Folklendą. Negaliu jūsų aukštenybei padaryti malonumo, sakydamas, kad ji geidžia susitikti su jumis,— teisybę sakant... jinai ketina atsiduoti ledi Mardžorės globai.

— Mieloji išdavikė,— tarė princas,— jinai taip pat stoja prieš mane? Ji nusipelno bausmės, Remorni.

— Tikiuosi, kad jūsų didenybė sugalvos jai malonią bausmę,— atsiliepė riteris.

— Tikrai, aš jau seniai būčiau jos nuodėmklausiu pasidaręs, bet ji visuomet drovėjosi manęs.

— Nebuvo tinkamos progos,— atsakė Remornis,— o dabar ir vėl laikas nelaukia.

— Ne, aš mielai norėčiau pasilinksminti, bet mano tėvas...

— Jis pats yra saugus,— tarė Remornis,— ir laisvas, kiek gali būti laisvas karalius, o jūsų aukštenybė...

— Turiu nešioti nelaisvės pančius — arba vedybinius, arba tikrus... Gerai žinau.. O dar ateina Duglas, vesdamasis už rankos dukterį, tokią pat pasipūtusią, kaip ir jisai, ir su tokiu pat rūsčiu veidu, kaip ir jo, tik gal kiek jaunesnę amžiumi.

— O Folklende sėdi sau viena gražiausia Škotijos mergaitė,— tarė Remornis.— Čia bausmė ir varžtai, ten džiaugsmas ir laisvė.

— Prikalbėjai, didžiai išmintingas patarėjau,— atsakė Rotsėjus.— Bet atsimink, tai paskutinė mano išdaiga.

— Tikiu,— pasakė Remornis,— kai jūs būsite laisvėje, lengvai susitaikysite su savo tėvu karaliumi.

— Aš parašysiu jam, Remorni... Duok čia man rašto reikmenis. Ne, negaliu suregzti nė vieno žodžio... rašyk tu.

— Jūsų karališkoji didenybė užmiršta,— tarė Remornis, rodydamas sužalotą ranką.

— A! Ta prakeiktoji tavo ranka. Ką mes darysime?

— Jeigu jūsų aukštenybei patiks,— atsakė jo patarėjas,— gal pasinaudosite gydytojo Dvainingo ranka.. Jis rašo kaip tikras raštininkas.

— Ar jis supranta aplinkybes? Ar jis gerai jas žino?

— Labai gerai,— atsakė Remornis ir, priėjęs prie lango, pašaukė iš valties Dvainingą.

Dvainingas atėjo prie Škotijos princo, atsargiai statydamas kojas, lyg eitų per kiaušinius, nuleidęs akis ir visas susilenkęs iš pagarbos ir baimės tokia nepaprasta proga.

— Čia, drauguži, rašymo reikmenys. Noriu tave išbandyti. tu žinai, koks reikalas. ńušviesk mano tėvui mano pasielgimą kuo gražiausiomis spalvomis.

Dvaïningas atsisėdo ir po kelių minučių parašė laišką, kurį padavė serui Džonui Remorniui.

— Tai bent, Dvainingai, tur būt, pats nelabasis tau padėjo,— tarė riteris.— Paklausykite, brangusis milorde. „Gerbiamas tėve ir didysis valdove, žinokite, kad labai svarbios priežastys skatina mane pasitraukti iš jūsų dvaro; aš tikiuosi, kad galėsiu apsistoti Folklende, kur yra kartu ir brangiausiojo mano dėdės Olbenio namai,— juk, kiek žinau, jūsų karališkoji didenybė trokštate, kad aš su juo kuo geriau sugyvenčiau,— ir kur gyvena toji, su kuria aš taïp ilgai buvau išsiskyręs ir pas kurią dabar skubu, norėdamas prisiekti jai meilę ir amžiną ištikimybę."

Hercogas Rotsėjus ir Remornis garsiai nusikvatojo, o gydytojas, kuris klausėsi savo paties parašyto laiško tartum mirties nuosprendžio, atkuto, išgirdęs tą juoką, pakėlė nuleistas akis ir sukikeno vos girdimai įprastąjį savo chi chi, o paskui vėl nutilo, išsigandęs, kad peržengė pagarbumo ribas.

— Puiku,— tarė princas.— Puiku! Senasis tėtis pamanys, kad čia kalbama apie hercogienę Rotsėj, kurią jie taip vadina... Dvainingai, tu turėtum būti jo šventenybės popiežiaus *a secretis*[1], nes jam, kaip girdėjau, kartais labai reikia raštininko, kuris gebėtų suteikti dvejopą prasmę žodžiui. Pasirašysiu, o čia tau atlygis už išmoningumą.

— O dabar, milorde,— tarė Remornis, užantspaudavęs ir padėjęs laišką,— gal jau eisime į valtį?

— Tik tada, kai kamerheras surinks mano drabužius ir kitokius reikmenis. Be to, pakviesk tarną.

— Laikas nelaukia, milorde,— tarė Remornis,— o pasirengimai tik sukels įtarimą. Jūsų tarnai galės rytoj atvažiuoti, pasiėmę kelionės skrynias, o šią naktį, tikiuosi, jums

[1] Paslaptims (lot.), čia — asmeninis sekretorius.

užteks kuklių mano patarnavimų prie pietų stalo ir miegamajame.

— Tai jau ne, šįkart pats užmiršti,— tarė princas, lazda liesdamas sužalotąją ranką.— Atsimink, žmogau, kad tu negali nei viščiuko supiaustyti, nei megzinių apykaklės prisegti — nieko sau tarnas prie stalo ir miegamajame!

Remornio veidas persikreipė nuo įtūžio ir skausmo, nes žaizda, nors jau apgijusi, dar labai skaudėjo, ir, net prilietus pirštu, drebulys imdavo jį krėsti.

— Tai kaip, jūsų didenybė teiksis lipti į valtį?

— Nelipsiu, kol nebūsiu atsisveikinęs su lordu konstebliu. Rotsėjus neturi išslinkti iš grafo Erolo namų tartum vagis iš kalėjimo. Pašaukite jį čionai.

— Milorde hercogai,— sušuko Remornis,— taip mes galime sužlugdyti savo planą!

— Mat jį velniai, tą sužlugdymą, tą planą ir tave patį kartu! Aš turiu elgtis su Erolu kaip pridera.

Grafas atėjo, paklusęs princo kvietimui.

— Jus sutrukdžiau, milorde,— tarė princas labai iškilniai ir labai pagarbiai, juk jis mokėdavo kaip elgtis,— norėdamas jums padėkoti už vaišingumą ir malonią jūsų draugiją. Aš nebegaliu ilgiau ja džiaugtis, nes neatidėliotini reikalai šaukia mane į Folklendą.

— Milorde,— tarė didysis konsteblis,— tikiuosi, jūsų malonybė neužmiršote, kad esate priežiūroje?

— Ką reiškia „priežiūroje"? Jeigu esu belaisvis, taip ir sakykite, jeigu ne — galiu laisvai išvykti ir išvyksiu.

— Jūsų aukštenybe, aš norėčiau, kad tam išvykimui gautumėte leidimą iš jo didenybės karaliaus, kitaip bus daug nemalonumų.

— Nemalonumų jums ar man, milorde?

— Jau sakiau, jūsų aukštenybė esate čia priežiūroje, bet jeigu drįstate laužyti karaliaus įsakymą, dievas mato, neturiu jokių teisių jėga pasipriešinti jūsų ketinimams. Galiu tiktai prašyti jūsų aukštenybę jūsų paties labui...

— Apie savo labą geriausiai galiu aš pats spręsti. Likite sveiki, milorde!

Įnoringasis princas nuėjo į valtį kartu su Dvainingu ir Remorniu, o Iviotas, nieko daugiau nelaukdamas, atstūmė valtį nuo kranto, ir ji ėmė plaukti upe žemyn, varoma irklų, nešama burės ir atoslūgio.

Trumpą valandėlę hercogas Rotsėjus tylėjo ir atrodė nusiminęs, o bendrakeleiviai stengėsi netrukdyti jo apmąstymų. Pagaliau jis pakėlė galvą ir tarė:

— Mano tėvas mėgsta pokštus, tad, kai viskas baigsis, jis pažiūrės į šią išdaigą ne griežčiau, negu reikia,— paprastas jaunuolio išdykavimas, nė kiek ne piktesnis, negu ankstesnieji. Žiūrėkite, ponai, jau matyti niaurioji Kinfonso pilis prie Tėjaus. Tarp kitko, papasakok man, Džonai Remorni, kaip tau pavyko išplėšti Perto gražuolę iš to kietakakčio mero nagų, nes Erolas sakė girdėjęs kalbant, kad seras Patrikas pasiėmęs ją į savo globą.

— Teisingai, milorde, paėmė, tikėdamasis atiduoti ją į globą hercogienei... norėjau pasakyti ledi Mardžorei Duglas. Tas stuobrys meras, be bukos drąsos, nieko daugiau neišmano, o prie tokio žmogaus visada yra patikimas asmuo, koks nors gudruolis, į kurį anas kreipiasi visais reikalais ir kuris sugeba jam taip įteigti savo mintis, kad riteris mano jas esant savomis. Kai man ko nors reikia iš tokio prastuolio bajoro, aš kreipiuosi į jo patarėją, šiuo atveju — į Kitį Henšo, seną Tėjaus škiperį, kuris nuo jaunų dienų plaukioja savo burlaiviu iki paties Kempviro, todėl seras Patrikas jį gerbia, lyg pabuvojusį užjūrio kraštuose. Šitą jo talkininką pasitelkiau aš ir per jį visokiom dingstim atidėlioju Ketrinos kelionę į Folklendą.

— O kam gi?

— Nežinau, ar verta apie tai sakyti jūsų aukštenybei, jūs galite nepritarti mano nuomonei... Suprantate, man norėjosi, kad eretikų sekimo komisija užtiktų Ketriną Glover Kinfonse, nes mūsų gražuolė labai įnoringa ir atsimetusi nuo tikėjimo; be to, aš, žinoma, tikėjausi taip sutvarkyti, kad ir riteris neišvengtų bausmės ir konfiskacijos. Vienuoliai seniai į jį žvalgosi, nes jis labai dažnai su jais ginčijasi dėl dešimtinės už lašišas.

— Bet kodėl gi tu įsi'geidei sužlugdyti riterį ir kartu pasiųsti ant laužo jaunąją gražuolę?

— Na ką jūs, milorde hercogai! Vienuoliai niekada nedegina dailios mergelės; kokiai senei tai gal ir būtų pavojus. O milordui merui, kaip jį pagarbiai visi vadina, jei ir atimtų keletą akrų dirbamos žemės, tai tebūtų tik teisingas atpildas už tą akiplėšiškumą, su kuriuo jisai stojo prieš mane šventojo Jono bažnyčioje.

— Man rodosi, Džonai, taip keršyti yra žema,— tarė Rotsėjus.

— Atsiprašau, milorde, kas negali reikalauti satisfakcijos ranka, tas turi mokėti pasinaudoti smegenimis. Tačiau tokios galimybės nebetekau, nes minkštaširdis mūsų Duglas sumanė ginti sąžinės laisvę, ir tada, milorde, senajam Henšo nebebuvo jokių trukdymų nuvežti gražuolę į Folklendą, bet ne pas besiilginčią ledi Mardžorę, kaip manė seras Patrikas Čarteris ir jinai pati, o jūsų didenybei linksminti, kai grįšite iš medžioklės su šunimis iš didžiosios girios.

Vėl ilgai visi tylėjo, atrodė, kad princas labai įtemptai mąsto. Pagaliau jisai tarė:

— Remorni, mano sąžinė su tuo nesutinka, bet jeigu tau papasakosiu savo dvejones, sofistikos demonas, kuris tave valdo, jas visas suniekins, kaip jau ne kartą yra buvę. Už tą mergaitę gražesnės man neteko regėti, išskyrus gal tik vieną, ir mano širdžiai ji dar dėl to mielesnė, kad primena man... Elizabetą Danbar. Betgi jinai, tai yra Ketrina Glover, yra sužadėta ir netrukus ištekės už Henrio Smito, už kurį nėra nagingesnio meistro tarp ginklų kalėjų ir narsesnio kario tarp visų riterių. Padaryti viską taip, kaip sumanyta, būtų labai skaudus įžeidimas tokiam puikiam žmogui.

— Nejaugi jūs manote, jūsų didenybe, kad aš pradėsiu rūpintis Henrio Smito laime?— paklausė Remornis, žvilgterėjęs į savo sužalotą ranką.

— Prisiekiu šventuoju Andriumi ir jo paremtu kryžiumi, perdaug dažnai tu gailauji dėl savo nelaimės, Džonai Remorni! Kiti svetimo pyrago siekia vienu pirštu, o tu būtinai turi

įkišti visą strampą. Kas atsitiko, jau nebesugrąžinsi, reikia užmiršti.

— Bet, milorde, jūs apie tai užsimenate dažniau, negu aš,— atsakė riteris,— tiesa, jūs veikiau šaipotės, o aš juk.. Pamiršti aš negaliu, tačiau tylėti galiu.

— Gerai. Tai va, sakau tau, kad mano sąžinė nesutinka su šia išmone. Atsimeni, kaip mudu kartą dėl juoko nuėjome neva pasiklausyti tėvo Klemento pamokslo, o teisybę sakant, pasižiūrėti į gražiąją eretikę, ir kaip jis tada su įkvėpimu kalbėjo tartum koks menestrelis apie turtuolį, kuris atima iš vargšo paskutinę jo avelę?

— Baisiai čia svarbu,— atsakė seras Džonas,— kad pirmasis ginklakalio žmonos vaikas bus Škotijos princo vaikas! Yra net grafų, kurie patys ieškotų tokios garbės gražiajai savo grafienei! Jau dėl to tai jo nekankintų nemiga.

— Jeigu leistumėte man įterpti žodį,— tarė gydytojas,— norėčiau priminti, kad pagal senus Škotijos įstatymus tokią teisę į vasalo žmoną turėjo kiekvienas lordas, nors daugelis, neužtekdami vyriškumo ar iš meilės pinigams, dažnai šią savo teisę iškeisdavo į auksą.

— Manęs nereikia įkalbinėti, kad aš meiliai elgčiausi su dailia moteriške, bet Ketrina man visada buvo labai šalta ir abejinga,— tarė princas.

— Na, mano valdove,— tarė Remornis,— jeigu jūs jaunas, gražus ir dar princas būdamas nemokate palenkti į savo pusę puikios moteries, tai aš neturiu ką besakyti.

— Kad nebijočiau pasirodyti perdaug įžūlus, vėl pasakyčiau porą žodžių,— įsiterpė gydytojas.— Pasakyčiau štai ką: visas miestas žino, kad kalvį Chromą mergaitė ne pati pamilo, o tėvas beveik per prievartą jai jį išrinko. Labai gerai žinau, kad ji ne kartą yra atsisakiusi už jo tekėti.

— O, jeigu tu gali mums tai patvirtinti, tai visai kitas dalykas!— pasakė Rotsėjus.— Vulkanas taip pat buvo kalvis, kaip ir Henris Vindas, ir vedė jisai Venerą prieš jos valią, o kas iš to išėjo, pasakoja mūsų kronikos.

— Tad tegyvuoja ir tebūna amžinai gerbiama ledi Venera,— tarė seras Džonas Remornis,— ir telydi sėkmė garbųjį riterį Marsą, apdovanojusį puikiąją deivę savo dėmesiu.

Keletą minučių jie šnekėjosi linksmai ir tuščiai, bet hercogas Rotsėjus greitai pokalbį nukreipė kita linkme.

— Aš išsiveržiau,— tarė jisai,— iš tvankaus kalėjimo, tačiau man nepasidarė linksmiau. Apėmė mane kažkoks miegūstumas, nesakyčiau, jog nemalonus, tačiau panašus į liūdesį, kuris apima mus, kai esame pavargę nuo darbų arba persisotinę malonumais. Kad taip pasiklausius muzikos, tiktai negarsios, kur glostytų ausį, bet nesinorėtų atmerkti akių... Tai būtų tikra palaima.

— Nespėjote nė ištarti, jūsų malonybe, o Tėjaus nimfos pasirodė tokios pat maloningos, kaip ir merginos krante... Girdite? Ar ne liutnia ten groja?

— Taip, groja liutnia,— įsiklausęs pasakė hercogas Rotsėjus,— ir labai keistai. Pažįstu tą gęstančią kadenciją... Irkluokite prie barkos, iš kur girdėti muzika.

— Ten plaukia aukštyn upe senasis Henšo,— suriko Remornis.— Ei, kapitone!

Barkininkas atsiliepė į šauksmą ir susigretino su princo valtimi.

— O-o-o! Sena pažįstama!— sušuko princas, pažinęs iš veido, drabužių ir visų kitų daikčiukų, kad liutnia grojo ta pati prancūzė Luiza.— Man rodosi, esu tau skolingas, bent jau už tai, kad per mane prisikentėjai baimės švento Valentino dieną. Šok į mūsų valtį! Greitai... su liutnia, šuniuku, krepšiu ir viskuo kitu!.. Pristatysiu tave tarnauti damai, kuri maitins tavo šunelį viščiukais ir kanarėlėmis.

— Tikiuosi, jūsų aukštenybė atsižvelgsite į...

— Nenoriu nė į ką atsižvelgti, vien tik į savo malonumus, Džonai. Ar nemalonėsi ir tu į tai atsižvelgti?

— Ar tikrai mane pristatysite tarnauti ledi?— paklausė dainininkė.— O kur jinai gyvena?

— Folklende,— atsakė princas.

— O, aš labai daug girdėjau apie tą kilmingą ledi!— pasakė Luiza.— Ar iš tikrųjų jūs užtarsite mane prieš jūsų karališkąją žmoną?

— Užtarsiu, duodu garbės žodį. kai vėl priimsiu ją į žmonas. Įsidėmėk šitą išlygą, Džonai,— šūktelėjo jisai Remorniui per petį.

Žmonės barkoje pasigavo tą naujieną ir iš princo žodžių tardami, kad karališkoji pora žada susitaikyti, ėmė įkalbinėti Luizą pasinaudoti pasitaikiusia laime ir stoti į hercogienės Rotsėj palydą. Daugelis pradėjo girti jos grojimą.

Per tą subruzdimo valandėlę Remornis spėjo šnipštelėti Dvainingui:

— Na, niekingas verge, sugalvok kokią nors priežastį, nes mergiotė mums tik kliudys; pasuk truputį galvą, o aš tuo tarpu šnektelsiu su Henšo.

— Jeigu leisite,— pradėjo Dvainingas,— kaip žmogus, ėjęs mokslus Ispanijoje ir Arabijoje, aš galiu jus, milorde, įspėti, kad Edinburge plinta liga, todėl ne visai saugu leisti tai klajūnei prisiartinti prie jūsų aukštenybės.

— O ar tau ne vis tiek?— atsakė Rotsėjus.— Gal man būtų mieliau apsikrėsti maru, o ne mirti nuo vaistų! Negi tau būtinai reikia sugadinti man linksmybę?

Tokiais žodžiais princas nutildė Dvainingą, o seras Džonas Remornis tuo tarpu išklausinėjo Henšo ir sužinojo, kad hercogienės Rotsėj išvykimas laikomas didelėje paslaptyje ir kad Ketrina Glover atvyks į pilį naktį arba iš ryto, tikėdamasi, jog kilmingoji ledi ją ten priims į savo globą.

Hercogas Rotsėjus, kuris vėl paskendo į gilius apmąstymus, priėmė šį pranešimą taip šaltai, jog Remorniui pasirodė būtina jam dėl to papriekaištauti.

— Milorde,— tarė jisai,— jūs vaidinate laimės numylėtinį. Įsigeidėte laisvės — esate laisvas, svajojote apie gražuolę — jinai laukia jūsų, tik susitikimas truputėlį uždelstas, kad paskui turėtumėte didesnį malonumą. Dargi trumpalaikiai jūsų potroškiai likimui yra įstatymas. Jūs įsigeidėte muzikos, kai atrodė, kad niekaip neįmanoma jos turėti, ir, prašau, yra ir liutnia, ir daina. Reikėtų tik džiaugtis, o mes

darome kaip išpaikinti vaikai, kurie išmeta sulaužę žaisliukus, nors ką tik jų reikalavo, net plyšdami nuo verksmo.

— Kad malonumas duotų džiaugsmą, Remorni,— tarė princas,— žmogus turi iš pradžių pažinti kančią,— juk reikia pasninkauti, kad paskui skanesnis būtų valgis. Mes esame tie, kuriems tereikia pageidauti ir jau gauname, ko norėję, bet iš tikrųjų mūsų niekas nedžiugina. Ar matai tą juodą debesį, kuris tuoj pratrūks lyti? Man atrodo, kad jis užgulė mane. Vanduo upėje atrodo tamsus ir niaurus... ir krantai nebe tokie gražūs.

— Milorde, atleiskite savo tarnui,— pasakė Remornis,— jūs per daug pasiduodate vaizduotei. Taip neįgudęs raitelis leidžia narčiam žirgui stoti piestu, kol tas ima ir šokteli atgal, prispausdamas raitelį. Maldauju, pabuskite iš šio letargo. Gal paprašyti menestrelę mums pagroti?

— Gerai.. Tiktai ką nors liūdna; linksma muzika dabar mane tik erzintų.

Mergaitė užtraukė liūdną dainą šiaurės prancūzų tarme. Žodžius, kuriuos čia perteikiame laisvai išvertę, lydėjo melodija, tokia pat graudi, kaip ir patys žodžiai.

Sunku, skaudu,
Bet atsiduski dar giliai,
Pažvelk į papuoštus žaliai
Laukus — tau baigėsi keliai...
Jau miršti tu.

Kol plaks širdis,
Tegu vienuoliai tau giedos,
Te gaudžiantys varpai kartos;
Kad neišvengt duobės šaltos —
Čia pat mirtis.

Skausmai, kančia
Truks neilgai, paskui — vėsa,
Paskui — nurimusi dvasia,
Ir galas, ir juoda tamsa —
Mirtis jau čia.

Princas nieko nesakė, ir mergaitė vis grojo, Remornio linktelėjimo padrąsinta, kol pradėjo temti. Ėmė lyti, iš pradžių smulkus ir švelnus lietus, o paskui prapliupo liūtis su šaltu vėju. Princas neturėjo nei apsiausto, nei durtinio, bet, kai Remornis jam pasiūlė savąjį, jis piktai atsisakė.

— Rotsėjui nedera dėvėti jūsų nunešiotus drabužius, sere Džonai; čia jūsų kaltė, kad nuo tos šlapdribos aš sužvarbau iki pat kaulų smegenų. Kodėl jūs sumanėte paimti mane į laivą be tarnų ir be daiktų?

Remornis nemėgino aiškintis, nes žinojo princą dabar esant tokios nuotaikos, kad jam daug maloniau gilintis į savo nesmagumus, negu kad tylėti ir klausytis kuo protingiausių atsiprašymų. Taip, slegiama čia niaurios tylos, čia priekaištų, kuriems niekas neprieštaravo, valtis atplaukė į žvejų kaimelį Niubergą. Visa draugė išlipo į krantą ir rado jau pabalnotus žirgus, kuriuos Remornis iš anksto buvo parūpinęs. Princui pasirodė jie labai prasti, ir savo sarkazmą jis reiškė Remorniui tiesiais žodžiais, o dar dažniau geliančiomis užuominomis.

Pagaliau jie užsėdo ant arklių ir pasileido joti lietui pliaupiant ir nakčiai temstant; princas jojo pirmas nežmonišku greičiu. Muzikantė, kuriai davė arklį, princui įsakius, nuo jų neatsiliko, o kadangi buvo pripratusi prie blogų orų bei kelionių pėsčiomis ir raita, tai joti naktį jai nebuvo sunkiau, negu vyrams. Remornis turėjo noromis nenoromis joti greta princo, nes gerokai būkštavo, kad įsikarščiavęs aikštingasis princas visai nenujotų tolyn nuo jų ir neišvengtų paspęstų jam pinklių, apsistojęs kokio nors ištikimo barono namuose. Todėl jodamas jisai smarkiai prisikentėjo ir fiziškai, ir dvasiškai.

Pagaliau juos apsupo Folklendo miškas, o mėnulio šviesa nublieskė didžiulį tamsų bokštą — paties karaliaus buveinę, šiuo metu atiduotą valdyti hercogui Olbeniui. Sutrimitavus pakeliamasis tiltas nusileido. Kieme sužėravo deglai, ėmė bėgioti tarnai, ir princas, nulipęs nuo žirgo, buvo nuvestas į vidų, kur atėjo ir Remornis su Dvainingu. Remornis pradėjo jį įkalbinėti, kad pasitartų su gydytoju. Hercogas Rot-

sėjus atmetė tą pasiūlymą, išdidžiai įsakė pakloti lovą ir, kiek pastovėjęs prie liepsnojančio židinio, negalėdamas sušilti dėl lietaus permerktų drabužių, pasitraukė į miegamąjį su niekuo neatsisveikinęs.

— Dabar matai, koks aikštingas tas berniūkštis,— tarė Remornis Dvainingui,— tad ar gali dar stebėtis, kad tarnas, kuris padarė jam tiek gero, kaip aš, pavargo nuo tokio pono?

— Ne, nesistebiu,— atsakė Dvainingas.— Visa tai ir dar pažadėtoji Lindoro grafystė gali palaužti kiekvieno žmogaus ištikimybę. O ar mes pradėsime šį vakarą? Jeigu akys ir skruostai sako teisybę, jam prasideda karščiavimas, kuris mums gerokai palengvins darbą, nes atrodys, kad tai padarė liga.

— Nors tai būtų ir puiki proga,— tarė Remornis,— tačiau turime lukterti, kad jis susitiktų su ta gražuole, Ketrina Glover. Paskui jinai galės paliudyti mačiusi jį visai sveiką ir stiprų, dar nedaug laiko prieš. tu mane supranti?

Dvainingas pritardamas linktelėjo ir pridūrė:

— Nieko tokio, kad tą progą praleisim. Nesunku bus sudžiovinti gėlę, kuri vysta vien dėl to, kad per anksti pražydo.

TRISDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

Jis buvo nutrūktgalvis įžūlus,
Padauža, lėbautojas nešvankus;
Jis mėgo vaišėm lūžtančius stalus,
Suguloves, triukšmingus didikus,
Ir pusplikius pabaldas ūžikus.

Baironas

Kitą rytą hercogo Rotsėjaus nuotaika buvo jau visai ne ta. Tiesa, jis skundėsi negaluojąs bei karščiuojąs, bet neatrodė prislėgtas, o atvirkščiai — buvo žymiai pagyvėjęs. Jis draugiškai šnekino Remornį ir nors nieko nesakė apie pra-

eitąją naktį, tačiau buvo nuovoku, jog prisimena tai, ką mielai norėtų išdildyti iš savo palydovų atminties — blogą nusiteikimą, kurį tada parodė. Buvo mandagus su visais ir dargi juokavo su Remorniu dėl būsimojo Ketrinos atvykimo.

— Kaip nustebs gražioji didžiuoklė, atsidūrusi tarp vyrų, nors dabar tikisi pakliūti tarp gobtuvų ir vuarų, kuriuos dėvi ledi Mardžorės damos. O tu, Remorni, nedaug turi moterų tarp savo šeimynykščių, kaip matau.

— Tikrai, neskaitant tos menestrelės, tik porą šeimininkių, be kurių niekaip neišsiversi, Beje, ji susirūpinusi, kurgi toji ponia, kuriai žadėjote ją pristatyti... Gal man ją atleisti, kad pasiieškotų sau naujos šeimininkės?

— Jokiu būdu, jinai bus reikalinga Ketrinai palinksminti... Beje, ar nebūtų puiku, sutinkant tą droviąją koketę, surengti maskaradą?

— Kaip tai suprasti, milorde?

— Bukas esi, žmogau... Mes neleisime jai nusivilti; kadangi ji tikisi čia rasti hercogienę Rotsėj, tai aš būsiu ir hercogas, ir hercogienė viename asmenyje.

— Aš vis tiek nesuprantu.

— Nėra didesnio kvaišos už išminčių,— tarė princas,— kada tas nesugauna esmės iš pirmo žodžio. Mano hercogienė, kaip visi ją vadina, taip skubėjo išvykti iš Folklendo, kaip aš skubėjau čia atvykti. Mudu abu išvažiuodami palikome savo daiktus. Garderobe, kuris yra greta mano miegamojo, pilna moteriškų skudurų,— užtektų net visam karnavalui. Pasižiūrėkite, aš suvaidinsiu ponią Mardžorę: atsisėsiu čia ant šios kušetės ir kaip atstumtoji užsidėsiu gedulo šydą ir gluosnių vainiką; tu, Džonai, esi lyg mietą prarijęs ir manieringas, tad labai gerai tiksi būti jos garbės dama, galvegiete grafiene Hermigilda, o Dvainingas bus senoji Hekata, jos auklė, tiktai jai ant viršutinės lūpos daugiau prižėlę plaukų, negu Dvainingui ant veido ir visos galvos. Kad būtų panašesnis, jam reikės prisitaisyti barzdą. Pašauk visas virtuvines ir pažus, kokius tiktai čia turi, padarysim iš jų damas. Girdi? Ir pasiskubink.

Remornis nuskubėjo į priemenę ir paaiškino Dvainingui, ką princas sumanęs.

— Nagi, palinksmink kvailį,— tarė jisai,— o man rūpi kuo mažiau jį matyti, kadangi žinau, kas bus daroma.

— Patikėkite viską man,— tarė vaistytojas, truktelėjęs pečiais.— Menkas tėra tas mėsininkas, kuris gali perpiauti aviai gerklę, bet bijo išgirsti jos bliovimą.

— Tšš, būk ramus, savo planų aš nepakeisiu. Aš niekada nepamiršiu, kad jis norėjo mane uždaryti į vienuolyną, visai nesusimąstydamas, tartum mesdamas šalin nulaužtos ieties galą! Na eik... bet pala. kol dar nepradėjom to kvailo vaidinimo, reikia sugalvoti, kaip apdūmus besmegenį Čarterį. Jeigu jis ir toliau manys, kad hercogienė Rotsėj tebėra čia, o Ketrina Glover jai patarnauja, iš jo galima laukti atskubant su paslaugom ir kitkuo, o mums, savaime suprantama, jo buvimas labai kliudys... Kad jis gali apsireikšti, visai įtikėtina, nes žmonės šneka, jog tas kietagalvis riteris taip rūpestingai bei švelniai globoja šią panelę ne vien iš tėviškos meilės.

— Jeigu taip, aš vienas su juo susidorosiu. Nusiųsiu jam tokį laišką, kad visą šį mėnesį jis mieliau norės joti į patį pragarą, negu į Folklendą. Ar nežinai, kas yra hercogienės nuodėmklausys?

— Voldiofas, pranciškonas.

— Gana. aš pradedu.

Per kelias minutes Dvainingas užbaigė laišką,— mat, mokėjo labai greitai rašyti — ir padavė Remorniui.

— Puiku, tu būtum radęs savo laimę, tarnaudamas Rotsėjui... Bet man rodos, iš pavydo aš neleisčiau tau suartėti su princu, jeigu tai nebūtų paskutinės jo dienos.

— Perskaitykite garsiai,— tarė Dvainingas,— kad galėtume nuspręsti, ar laiškas tikrai toks, kaip reikia.

Ir Remornis perskaitė štai ką:

— „Mūsų didžiosios ir kilmingos princo žmonos Mardžorės, hercogienės Rotsėj ir taip toliau, įsakyti, mes, Voldiofas, nuolankus šventojo Pranciškaus ordino brolis, turime tau, serai Patrikai Čarteri, Kinfonso riteri, pranešti, kad jos

aukštenybė labai steibisi tavo drąsa atsiųsti į jos draugiją moterį, kurios elgesį mes turime laikyti labai lengvabūdišku, kadangi ji išbuvo daugiau kaip savaitę tavo pilyje be jokio reikalo ir be jokios palydovės, neskaitant tarnų; ir gandas apie šitą nedorą sanguliavimą nuėjo per visą Faifą, Angiusą ir Pertšyrą. Tačiau jos aukštenybė, atsižvelgdama, kad čia tebuvo tik žmogiškosios silpnybės pasireiškimas, nenuteisė pasileidėlės išplakti dilgėlėm ar kokiu kitokiu būdu nubausti, o tik liepė, kadangi tuo metu du gerieji broliai iš Lindoro vienuolyno, Tikskalas ir Dandemoras, rengėsi vykti į Aukštutinę Škotiją su specialiu pakvietimu, paimti tą mergaitę Ketriną į savo globą ir nulydėti pas josios tėvą, kuris, kaip ji sako, šiuo metu yra apsistojęs prie Lok Tėjaus, o jo priežiūrima ten geriau galės pritaikyti savo gabumus ir įpročius, negu kad Folklendo pilyje, kur gyvena jos aukštenybė hercogienė Rotsėj. Ji pavedė minėtiesiems garbiesiems broliams taip elgtis su jaunąja moteriške, kad ji suprastų nuodėmingąją nesusivaldymo prasmę, o tau pataria prieiti išpažinties ir atgailauti. Pasirašė Voldiofas, liepiamas didžiosios, kilmingosios ir visokios kitokios hercogienės."

Baigęs skaityti Remornis sušuko:

— Puiku, puiku! Toks netikėtas kirtis Čarterį mirtinai parblokš! Jis jau seniai rodo didelę pagarbą apsiėjime su šia ledi, o, pamatęs, kad yra įtariamas nesusivaldymu, kai tikėjosi didelio palankumo už labdarybes, tikrai neteks galvos. Ir bus, kaip tu sakei — praeis ilgas ilgas laikas, kol jis atvyks čionai pasižiūrėti panelės ar pareikšti pagarbos poniai... Bet eik rengti vaidinimo, o aš suruošiu viską, kas užbaigs tą vaidinimą amžinai.

Dar buvo valanda iki vidurdienio, kai Ketrina, senojo Henšo ir Kinfonso rūmų arklininko lydima, atjojo prie didingos Folklendo pilies. Plati vėliava, kuri ten plevėsavo, buvo su Rotsėjų herbu, išėję pasitikti tarnai buvo apsirengę princo dvariškių livrėjomis, tad iš visko atrodė, jog hercogienė tikrai čia gyvena. Ketrinai suspurdėjo širdis, nes ji buvo girdėjusi, kad hercogienė, kaip ir visi Duglai, yra kupina puikybės ir narsos, todėl jai pasidarė itin neramu dėl

būsimo priėmimo. Įeidama į pilį, ji pamatė, kad didingumo čia daug mažiau, nei tikėjosi, tačiau, žinodama, kad hercogienė gyvena labai užsidariusi, pernelyg nesistebėjo. Vienaame prieškambaryje ją sutiko senutė, kuri nuo amžiaus atrodė per pusę perlinkusi ir ėjo, ramsčiuodamasi juodmedžio lazda.

— Sveika gyva, gražioji dukrele,— tarė ji, nusilenkdama Ketrinai,— turiu pasakyti, tu atvykai į liūdesio namus, ir aš tikiu,— senutė dar kartą nusilenkė,— būsi tikra paguoda mano brangiai ir karališkai dukrai. Sėsk, vaikeli, palauk, kol sužinosiu, ar miledi nusiteikusi tave priimti. O, mano vaikuti, tu tikrai labai miela, kad tik dievo motina tau būtų davusi tokią pat gražią sielą, kaip ir kūną.

Taip pasakiusi, senoji moteriškė nukiūtino į gretimą kambarį, kur rado Rotsėjų, jau persirengusį jo parinktu maskarado apdaru, ir Remornį, kuris atsisakė dalyvauti vaidinime, su paprastais drabužiais.

— Esi biaurus niekšas, sere daktare,— tarė princas.— Garbės žodis, širdies gilumoje tu trokšti suvaidinti pats vienas visą vaidinimą, ir mylimojo rolę, ir visa kita.

— Jeigu tik tai išgelbėtų jūsų aukštenybę nuo nesmagumų,— pasakė gydytojas ir nusijuokė įprastu prislopintu juoku.

— Ne, ne,— atsakė Rotsėjus,— man nereikės tavo pagalbos, žmogau... Na, sakyk man dabar, kaip aš atrodau, taip ilgesingai išsitiesęs kušetėje... ar panašus į ledi, ar ne?

— Gal kiek per dailaus sudėjimo ir per švelnių bruožų, lyginant su ledi Mardžore Duglas, jeigu ne per drąsu taip sakyti,— tarė vaistytojas.

— Eik lauk, begėdi, ir vesk čionai tą puikiąją ledinukę... Nebijok, ji nesiskųs dėl mano moteriškumo. O tu, Remorni, irgi išeik.

Kai tas riteris ėjo iš kambario pro vienas duris, persirengusioji senutė įvedė pro kitas Ketriną Glover. Iš atsargumo kambarys buvo pritemdytas ir paliktas prieblandoje, todėl Ketrinai moteriškė, sėdinti ant kušetės, nepasirodė nė kiek įtartina.

— Ar čia ta mergaitė?— pašnibždom kuo švelniau paklausė Rotsėjus, kurio balsas ir šiaip buvo labai švelnus.— Tegu ji prieina, Grizelda, ir pabučiuoja man ranką.

Menamoji auklė privedė virpančią mergaitę prie kušetės ir mostelėjo, kad atsiklauptų. Ketrina taip ir padarė ir su dideliu atsidavimu bei nuoširdumu pabučiavo pirštinėtą ranką, kurią jai padavė tariamoji hercogienė.

— Neišsigąsk,— tarė tas pats melodingas balsas,— manyje tu matai tik liūdną pavyzdį, kokia tuščia yra žmogiškoji didybė. Laimingi yra mažieji, mano vaike, nes jų neužkliūna audros, siaubiančios kilminguosius.

Taip bešnekėdamas jis apkabino rankomis Ketrinos kaklą ir patraukė ją prie savęs, tartum norėdamas pasveikinti su atvykimu. Bet pabučiavimas išėjo karštas, toli gražu nederamas tokiai didingai personai, ir Ketrina, pamaniusi hercogienę proto netekus, garsiai suriko.

— Ramiau, kvailiuke! Čia juk aš — Deividas Rotsėjus.

Ketrina apsidairė aplinkui — auklė jau išėjusi, o hercogas nusiėmė vualį, ir ji pamatė besanti palaido akiplėšos naguose.

„Padėk man, viešpatie!— tarė ji.— Ir tu man padėsi, jeigu tik pati mokėsiu laikytis."

Taip pamaniusi, ji susilaikė, kad nebesušuktų, ir kaip mokėdama pasistengė paslėpti savo išgąstį.

— Jūs iškrėtėte pokštą,— tarė ji, kiek įstengdama tvirčiau.— Ar galiu dabar paprašyti jūsų aukštenybę atimti rankas,— mat, jisai vis dar tebelaikė ją apkabinęs.

— Ne, gražioji mano belaisve, nesiveržk taip man iš glėbio.. Ko gi tu bijai?

— Aš nesiveržiu, milorde. Jeigu jums patinka laikyti mane, aš nesistengsiu ištrūkti per jėgą, kad įširdęs manęs neužgautumėte, dėl ko ir pačiam paskui būtų skaudu, kai viską gerai apgalvosite.

— Ach, klastūne, tu mane laikai nelaisvėje kiek mėnesių,— tarė princas,— o savęs apkabinti neleidi nė akimirkos.

— Ten tebuvo galantiškumas, milorde, kadangi Perto

gatvėse aš galėjau klausyti jūsų arba pabėgti nesiklausydama, o čia tironija.

— O jeigu aš tave paleisiu, kur tu nubėgsi?— paklausė princas.— Tiltai pakelti... vartai nuleisti, o mano palyda yra visiškai kurčia pasipūtusios mergiotės cypavimams. Todėl verčiau būk man maloni ir tada sužinosi, ką reiškia įtikti princui.

— Paleiskite mane, milorde, ir paklausykite mano prašymo ne kaip Rotsėjus, bet kaip Škotijos princas. Aš esu nekilmingo, bet doro miestelėno dukra. Aš esu narsaus ir doro žmogaus sužadėtinė, beveik žmona. Jeigu aš kuo nors ir paskatinau jus elgtis su manimi taip, kaip dabar elgiatės, tai visai to nesuprasdama. Taip jus perspėjusi, meldžiu nesinaudoti savo galybe ir leisti man eiti savo keliu. Jūsų aukštenybė iš manęs nieko nepasieks, nebent tik tokiomis priemonėmis, kurios žemina riterį ir vyrą.

— Tu esi drąsi, Ketrina,— tarė princas,— bet kaip riteris ir kaip vyras aš negaliu nepriimti iššūkio. Aš turiu pamokyti tave, kaip pavojinga mesti tokį iššūkį.

Taip bešnekėdamas vėl pamėgino apsivyti rankomis aplink Ketriną, bet ji išsilenkė ir vėl prašneko taip pat ryžtingai, kaip pirma.

— Milorde, aš turėsiu tiek pat jėgų gintis garbingai kovodama, kiek jūs, mėgindamas mane nugalėti dėl savo negarbingų kėslų. Nedarykite gėdos nei man, nei sau, pradėjęs su manim galynėtis. Jūs galite mane primušti ir apsvaiginti, galite pasikviesti padėjėjų, bet gera valia aš nenusileisiu jūsų ketinimams.

— Nejau aš būčiau toks galvijas!— tarė princas.— Aš tenorėjau panaudoti tik tiek jėgos, kiek reikia, kad moteris galėtų pateisinti savo pačios silpnumą.

Susijaudinęs jis atsisėdo.

— Tada pasilaikykite jėgą,— tarė Ketrina,— toms moterims, kurios trokšta tokių pasiteisinimų. O aš priešinuosi iš širdies, nes man brangi garbė ir baisu gėdos. Jeigu jūs, milorde, nugalėtumėte, tai pražudytumėt mano gyvenimą ir savo garbę. Mane čia atviliojo per apgaulę, nežinau pati

kokiomis pinklėmis apipynę, bet jeigu išeisiu iš čia su nuplėšta garbe, aš po visus Europos kampelius išgarsinsiu, kas mano laimės griovėjas. Aš pasiimsiu piligrimo lazdą į rankas ir visur, kur laikomasi riterijos nuostatų arba kur tik yra minimas Škotijos vardas, šauksiu, kad šimto karalių ainis, pamaldžiojo Roberto Stiuarto sūnus, didvyriškojo Briuso įpėdinis yra nedoras, negarbingas žmogus, nevertas karūnos, kurios jisai tikisi, nei pentinų, kuriuos jisai dėvi. Visoje Europoje kiekviena ledi gėdinsis ištarti jūsų vardą. kiekvienas kilnus riteris laikys jus menku, apgaulingu niekšu, kuris pamynė riterystės priesakus globoti moterį ir ginti silpnąjį.

Rotsėjus vis tebesėdėjo, žiūrėdamas į ją su nepasitenkinimu ir susižavėjimu.

— Užmiršti, mergaite, su kuo kalbi. Žinok, kad mano pasiūlytą garbę dėkingai priimtų šimtai daug kilmingesnių už tave moterų.

— Dar kartą sakau, milorde,— vėl pakartojo Ketrina,— laikykite šias malones toms, kurios jas brangina, o dar geriau būtų, kad eikvotumėte savo laiką bei sveikatą kitokiems, daug kilnesniems, tikslams — savo šalies gynimui ir savo pavaldinių laimei. Ak, milorde! Su kokiu džiaugsmu ir pasitenkinimu tauta priimtų jus savo vadu!.. Kokie laimingi būtų visi, susibūrę apie jus, jeigu jūs panorėtumėte jiems vadovauti kovoje prieš stipriųjų priespaudą, prieš įstatymų laužymą, prieš viliotojų suvedžiojimus ir prieš veidmainių viešpatavimą!

Hercogas Rotsėjus, kurio kilniuosius jausmus būdavo taip pat nesunku sužadinti, kaip ir išsklaidyti, buvo paveiktas karštų Ketrinos žodžių.

— Atleisk man, mergaite, jeigu tave išgąsdinau,— tarė jisai.— Tu esi perdaug kilnios širdies, kad tiktum būti žaisliuku trumpalaikiam žaidimui, kuriam aš per klaidą tave buvau paskyręs; tačiau, net jeigu tavo kilmė būtų lygiavertė su tavo siela ir nepaprastu grožiu, aš neturiu širdies, kurią galėčiau tau atiduoti, nes tiktai atiduodamas širdį gali nusipelnyti palankumą tokios, kaip tu. Bet, Ketrina, mano

viltys buvo sutremptos. vienintelė moteris, kurią aš kadaise mylėjau, buvo atplėšta nuo manęs grynai politiniais tikslais, o man primetė žmoną, kurios aš amžinai nekęsiu, nors jinai ir turėtų meilumo ir švelnumo, darančio moterį patrauklią mano akyse. Mano gyvybė vysta dar visai jaunam tebesant, man beliko tiktai skinti pakelės gėles, pasitaikančias trumpame kelyje iš gyvenimo į kapą, kuris jau taip arti. Pažiūrėk į degančius mano skruostus, paklausyk, jeigu nori, mano nelygaus pulso ir pagailėk manęs, atleisk man už tai, kad aš kartais nepaisau teisėtumo ar noriu patenkinti laikiną įgeidį, kadangi mano paties teisės ir kaip vyro, ir kaip princo yra sutremptos.

— O milorde!— sušuko Ketrina su jai įprastu karštumu.— Taip, aš vadinsiu jus brangiuoju milordu, nes Briuso įpėdinis yra brangus kiekvienam Škotijos vaikui,— maldauju, neleiskite man klausytis tokių kalbų! Garsusis jūsų protėvis iškentėjo ištremtį, persekiojimą, bado naktį ir nelygios kovos dieną, vien geisdamas išvaduoti savo šalį; pasiaukokite ir jūs, taip savęs atsisakydamas dėl savo paties išlaisvinimo. Atsitraukite nuo tų, kurie ieško kelių į didybę, pataikaudami jūsų aikštims. Nepasitikėkite tuo tamsiaširdžiu Remorniu! Jūs nežinote, aišku, jūs negalite žinoti, bet iš tokio niekšo, kuris nori palenkti dukterį į gėdos kelią, grasindamas atimti gyvybę senam josios tėvui, galima tikėtis visokių nedorybių... visokios klastos!

— Argi Remornis taip darė?— paklausė princas.

— Tikrai, milorde, ir jis nedrįs to paneigti.

— Aš jam parodysiu,— tarė hercogas Rotsėjus.— Aš jau jo nebemyliu, bet dėl manęs jis yra daug iškentėjęs ir aš turiu garbingai atsilyginti jam už paslaugas.

— Jo paslaugos! O milorde, jeigu kronikos sako teisybę, per tokias paslaugas buvo sugriauta Troja, o Ispanija pateko į netikėlių rankas.

— Tylėk, mergaite! Malonėk neperžengti deramų ribų,— tarė princas ir atsistojo.— Mūsų pasikalbėjimas baigtas.

— Dar vieną žodį, milorde Rotsėjau,— susijaudinusi pasakė Ketrina, o jos veidelis spindėjo it angelo sargo.—

Nežinau, kas stumia mane taip drąsiai kalbėti, bet kažkokia ugnis degina man širdį ir nori išsiveržti laukan. Palikite šitą pilį, nedelsdamas nė valandos! Čia susilauksite nelaimės. Atleiskite tą Remornį, kol nepraslinko nė dešimt šios dienos minučių! Jo draugija yra labai pavojinga.

— Kuo remdamasi taip kalbi?

— Niekuo tikru,— atsakė Ketrina, susigėdusi dėl savo užsidegimo,— niekuo, nebent tiktai baime dėl jūsų saugumo.

— Briuso įpėdinis neturi klausytis neaiškių būkštavimų... Ei, kas ten?

Įėjo Remornis ir žemai nusilenkė hercogui ir mergaitei, kurią manė būsiant princo pasirinktą į numylėtines, todėl reikalingą pagarbaus elgesio.

— Remorni,— paklausė princas,— ar yra tarp šeimynykščių kokia garbinga moteriškė, tinkanti pagloboti šią merginą, kol mes galėsime pasiųsti ją tenai, kur ji pageidauja vykti?

— Bijau,— atsakė Remornis,— kad jūsų aukštenybė bus nepatenkintas, išgirdęs teisybę: jūsų namai šiuo atžvilgiu labai menkai teaprūpinti, tiesą sakant, viena tik dainininkė yra tam tinkamiausia.

— Tegul tad ji eis patarnauti šiai jaunai asmenybei, jei nieko geresnio nėra... Pakentėk, mergaite, keletą valandų.

— Kaip, milorde, taip greitai skiriatės su gražiąja Perto mergele? Va kokia iš tikrųjų yra nugalėtojo tuštybė.

— Šiuo atveju nėra nei pergalės, nei pralaimėjimo,— šaltai atsakė princas.— Mergina manęs nemyli, o aš irgi ją myliu ne tiek, kad dėl jos kankinčiausi.

— Tyrasis Malkolmas atgimė savo palikuonyje!— pasakė Remornis.

— Malonėkite, sere, su manim nejuokauti arba savo juokams pasirinkti kitą temą. Jau, berods, vidurdienis, ir labai būsiu jums dėkingas, jeigu liepsite paduoti man pietus.

Remornis išėjo iš kambario, bet Rotsėjui pasirodė, kad jo veidu perbėgo šypsnys, o tapti to žmogaus pajuokos objektu jam buvo didelė kančia. Vis dėlto jis pasikvietė tą

riterį prie pietų stalo ir net suteikė Dvainingui tą pačią malonę. Pokalbis buvo gyvas ir gana palaidas, pats princas davė tokį toną, tartum norėdamas atsverti šio ryto rimtumą, kurį Remornis, prisiskaitęs senųjų kronikų, išdrįso akiplėšiškai pavadinti Scipiono susivaldymu.

Nors hercogo sveikata buvo ne iš gerųjų, pietūs ėjo linksmai bejuokaujant, visai nesilaikant saiko, todėl atsitiko taip, kad į pabaigą princas užmigo letargo miegu taip kietai, kad nė nepažadinsi,— gal vynas, kurį gėrė, buvo per stiprus, gal sveikata per silpna, o gal, greičiausiai, Dvainingas bus įbėręs į paskutinę vyno taurę kokių miltelių. Seras Džonas Remornis su Dvainingu nunešė jį į jo kambarį, pasikvietę į pagalbą tiktai vieną žmogų, kurio vardą mes pasakysime vėliau.

Kitą rytą buvo pranešta, kad princas susirgęs užkrečiama liga. Norint apsisaugoti nuo jos išplitimo visuose namuose, įeiti pas ligonį buvo draudžiama, galėjo tik seras Džonas Remornis, gydytojas Dvainingas ir jau minėtasis tarnas; vienas iš jų visą laiką buvo kambaryje, o kiti irgi kuo mažiau bendravo su žmonėmis, stengdamiesi pabrėžti, kad princo liga išties pavojinga ir užkrečiama.

TRISDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS

Kai žiemą, vakarais, tau teks sėdėti
Prie židinio su seniais ir klausyt
Apie praėjusius liūdnus laikus,
Prieš tai, kai jiems „labanakt" pasakysi,
Tu dar papasakok apie mane.

Šekspyras, „Ričardas II"

Paklydėlio Škotijos sosto įpėdinio likimas labai skiriasi nuo to, koks jis buvo viešai skelbiamas Folklendo mieste. Garbėtroška jo dėdė norėjo jį nužudyti kaip pirmąją ir pavojingiausią kliūtį, stovinčią tarp jo šeimos ir sosto. Džeim-

sas, jaunesnysis karaliaus sūnus, buvo dar visai mažas ir jį nušalinti neturėjo būti sunku. Remornio troškimas iškilti ir pagieža, kurią jis paskutiniu metu jautė savo šeimininkui, paskatino jį pasidaryti veikliu jaunojo Rotsėjaus nužudymo rengėju. Dvainingą vedė meilė auksui ir įgimtas polinkis į blogį. Su šaltai apskaičiuotu žiaurumu buvo nutarta rūpestingai vengti bet kokių priemonių, kurios paliktų smurto žymes,— gyvybė išseks pati savaime, kai trapus ir nualintas organizmas nebegaus jokio pastiprinimo. Škotijos princas neturi būti nužudytas, kaip išsireiškė viena proga Remornis,— jis tiktai turi pasitraukti iš gyvenimo.

Rotsėjaus miegamasis Folklendo tvirtovėje buvo gerai pritaikytas tokio siaubingo sumanymo įvykdymui. Iš ten pro slaptas duris patenkama į mažai kam težinomus siaurus laiptukus, vedančius tiesiai į požemines pilies celes; pro čia valdovas persirengęs eidavo slapčia pasižiūrėti žmonių, įkalintų baisinguosiuose būstuose. Šiais laiptukais nedorėliai ir nunešė nieko nejaučiantį princą į toliausią pilies celę, esančią taip giliai po žeme, kad nei šauksmai, nei vaitojimai negalėtų būti išgirsti, o durys ir sklendės ilgai atlaikytų bet kokią jėgą, net tada, jei kelias ten būtų surastas. Bontronas, kuris tuo tikslu buvo išgelbėtas nuo kartuvių, labai mielai stengėsi padėti Remorniui įvykdyti nežmoniškai žiaurų kerštą tam, kurį pats išpaikino ir išdavė.

Tas niekšas vėl atėjo į rūsį tuo metu, kai princas pradėjo busti iš miego ir kai, atgavęs sąmonę, pasijuto mirtinai sušalęs, sustiręs ir taip prirakintas grandinėmis, kad vos galėjo pakilti nuo drėgnų šiaudų, ant kurių buvo paguldytas. Pirmiausia jis pagalvojo, kad čia baisingas sapnas... tačiau greit ėmė nuvokti tikrąją tiesą. Jis šaukėsi pagalbos, šaukėsi žmonių, pagaliau įnirtęs ėmė be perstojo rėkti, tačiau niekas iš tarnų neatėjo, ir atsiliepė jam tiktai aidas skliautuoto rūsio lubose. Pragaro atstovas girdėjo šiuos didelės kančios šauksmus, bet tyčia neskubėjo, norėdamas atsilyginti Rotsėjui už panieką ir nuoskaudas. Kai, nebetekęs jėgų ir vilties, nelaimingasis jaunuolis nutilo, tas pabaisa nusprendė pasirodyti savo kalinio akyse. Atstūmė sklendes,

nuėmė grandines. Princas pasikėlė, kiek leido geležiniai pančiai, bet raudona šviesa, siūbtelėjusi pro skliautus, jį apakino, o kai jisai vėl atsimerkė, pamatė šmėklą to žmogaus, kurį turėjo pagrindo laikyti mirusiu. Išsigandęs jis atšoko atgal.

— Aš esu nuteistas ir pasmerktas,— sušuko jisai,— ir pats kraupiausias pragaro šėtonas yra atsiųstas manęs kankinti.

— Aš esu gyvas, milorde,— tarė Bontronas,— ir jeigu norite gyventi ir džiaugtis gyvenimu, malonėkite atsisėsti ir suvalgyti savo maistą.

— Išvaduok mane nuo šių geležų,— tarė princas,— išleisk mane iš šio kalėjimo, ir būsi turtingiausias Škotijos žmogus, nors esi tiktai šuo.

— Jeigu man duotumėte tiek aukso, kiek sveria jūsų pančiai,— tarė Bontronas,— aš vis tiek mieliau norėčiau matyti jus apkaltą geležimis, negu gauti tą visą turtą! Va, pažvelkite.. jūs mėgdavote skaniai pavalgyti... ar matote, kaip aš dėl jūsų pasistengiau.

Velniškai šypsodamasis niekšas išvyniojo nedirbtos elnenos skiautę, dengiančią po pažastimi atsineštą daiktą, ir, švystelėjęs žibintu iš vienos ir kitos pusės, parodė nelaimingajam princui ką tik nukirstą skerdykloje buliaus galvą, Škotijoje laikomą mirties ženklu. Jis padėjo tą galvą kojūgalyje prie patalo, ar tikriau migio, kur gulėjo princas.

— Valgykit su saiku savo maistą,— pasakė jisai,— nes, atrodo, negreitai ko kito gausit.

— Pasakyk man, niekše, dar tik vieną dalyką,— tarė princas.— Ar Remornis žino, kas čia padaryta?

— Kaip kitaip tu būtum čia atsidūręs? Vargšas kurtinys, pakliuvai į pinkles!— atsakė galvažudys.

Su šiais žodžiais durys užsidarė, sklendės užsišovė, o nelaimingasis princas liko tamsoje vienišas ir apleistas.

— O mano tėve! Tu buvai pranašas, tėve!.. Lazda, kuria aš rėmiausi, iš tikrųjų pavirto kirviu!

Mes nepasakosime apie kūno kančių ir dvasinės nevilties valandas, netgi dienas, ėjusias po to.

Bet dangus neleido, kad toks baisus nusikaltimas liktų nenubaustas.

Nė vienas įnamis nekreipė dėmesio į Ketriną Glover ir dainininkę, nes visiems rūpėjo princo negalavimas, tačiau joms buvo uždrausta išvykti iš pilies, kol neaišku, kaip baigsis ši pavojinga liga ir ar iš tikrųjų ji užkrečiama. Suvestos per prievartą į draugę, abi nelaimėlės iš tikrųjų pradėjo draugauti, nors ir ne visai artimai, o kai Ketrina sužinojo, kad čia ta pati menestrelė, dėl kurios Henris Vindas buvo patekęs į jos nemalonę, jų santykiai pasidarė dar šiltesni. Jis dabar buvo visiškai išteisintas jos akyse, ir ji su užsidegimu klausėsi, kaip Luiza giria galantiškąjį savo apgynėją. O Luiza, suvokdama, kad Ketrina yra už ją aukštesnė tiek visuomenės padėtimi, tiek dvasiniu tyrumu, noriai šnekėjo ta tema, nes jai ir pačiai buvo malonu, ir savo dėkingumą stotingajam kalviui ji reiškė, dainuodama mėgstamą Škotijoje dainelę „Tu visada narsus".

Tu visada narsus kare,
Visus žavi širdim tauria,
O mielas, žydra kepure!
Tu ištikimas man esi
Ir žodį visada tesi.
Tokių, kaip tu, daugiau nėra,
O mielas, žydra kepure!

Daug mačius riterių esu —
Prancūzų, vokiečių narsių,
Kuriems numirti nebaisu.
Mačiau daug Anglijos sūnų,
O kaip jie kaunasi — šaunu!
Tačiau tokių, kaip tu, nėra,
O mielas, žydra kepure!

Trumpai tariant, nors kitomis aplinkybėmis Ketrina būtų sąmoningai vengusi Luizos dėl jos negarbingo užsiėmimo, dabar, kai jos norom nenorom buvo suvestos į draugę, ji rado sau nuolankią ir paslaugią kompanionę.

Taip jos pragyveno kokias keturias ar penkias dienas; stengdamosios kuo mažiau pakliūti žmonėms į akis, o gal ir dėl tarnų atžarumo, pačios taisėsi sau valgį savo kambaryje. O kai jau būtinai prireikdavo susidurti su šeimynykščiais, Luiza, kuri buvo labiau pripratusi prie visokių miklybių, drąsesenio apsiėjimo ir norėjo įtikti Ketrinai, pati prisiėmė tą rūpestį ir gaudavo iš raktininko šio bei to negausiam valgiui, kurį pataisydavo gardžiai kaip tikra prancūzė.

Šeštąją dieną kiek prieš vidurdienį dainininkė nuėjo parsinešti maisto; panūdusi pakvėpuoti tyru oru, o gal tikėdamasi rasti kokių salotų ar kvapių žolelių, arba bent kokią ankstyvąją gėlę stalui papuošti, jinai užklydo į nedidelį sodą prie pilies. Grįžo jinai į pilies kambarius papilkėjusiu it pelenai veidu ir drebėdama tartum epušės lapas. Jos siaubas bemat apėmė ir Ketriną, ir ji vos beįstengė rasti žodžių paklausti, kokia dar nelaimė atsitiko.

— Ar grafas Rotsėjus mirė?

— Blogiau! Jį marina badu.

— Iš proto išėjai, moteriške!

— Ne, ne, ne, ne!— atsakė Luiza. Uždususi ji springdama taip greitai ėmė kalbėti, kad Ketrinai net sunku buvo susigaudyti.— Aš išėjau gėlių, norėjau papuošti jūsų stalą, nes vakar sakėte, kad jas mėgstate. Mano šunytis nulėkė į kukmedžių ir bugienių brūzgyną, kuriuo apaugę seni griuvėsiai netoli pilies sienos, ir sugrįžo gailiai viauksėdamas ir cypdamas. Aš žingtelėjau į priekį pasižiūrėti, kas atsitiko... ir, oh! išgirdau aimaną, tartum kas baisiausiai kentėtų, bet taip negarsią, kad atrodė kaip iš po žemių. Pagaliau aš supratau ją sklindant pro siaurą plyšelį sienoje, apžėlusioje vijokliais, o kai pridėjau ausį visai arti prie angos, išgirdau princo balsą aiškiai tariant: „Dabar jau nebeilgai betruks." Tada jis pradėjo tyliai melstis.

— Viešpatie dieve! Ar tu kalbėjai su juo?

— Aš paklausiau: „Ar čia jūs, milorde?", o jis man atsakė: „Kas čia tyčiojasi iš manęs, taip vadindamas?" Aš paklausiau, ar negalėčiau jam padėti, ir jis atsakė tokiu balsu, kad aš niekad gyvenime nepamiršiu: „Valgyti!.. Valgy-

ti! Mirštu iš bado!" Tai va ir atėjau pas jus. Ką daryti? Gal sukelti visus ant kojų?

— Ką tu! Taip mes veikiau jam pakenksime, negu padėsime,— atsakė Ketrina.

— Tad ką daryti?— paklausė Luiza.

— Dar nežinau,— atsiliepė Ketrina, kuri buvo greita ir drąsi nelaimei ištikus, nors kasdieniniame gyvenime išmoningesnė būdavo jos draugužė.— Dar nežinau... bet kažką padarysime... Briuso kraujas neturi sustingti negelbstimas.

Taip sakydama, ji pastvėrė dubenėlį su sriuba ir mėsos kąsnelį, išvirtą sriuboje, susivyniojo į apsiausto skverną keletą paplotėlių, kuriuos pati buvo išsikepusi, ir, mostelėjusi draugei, kad pasiimtų ąsotį su pienu, taip pat priklausančiu prie jų maisto atsargų, nuskubėjo į sodą.

— Ak, mūsų gražioji vaidilutė panūdo pasivaikščioti?— pasakė vienintelis jų sutiktas žmogus, kažkas iš tarnų, bet Ketrina praėjo pro šalį, nė nepažvelgusi į jį nei ką atsakiusi, ir pasiekė sodelį, daugiau nebesutrukdyta.

Luiza parodė jai krūvą griuvėsių, apaugusių atvašomis, visai arti pilies sienos. Matyt, anksčiau čia būta kyšulio su siaura vėdinimo anga, einančia iš rūsio. Bet, kyšuliui irstant, anga kiek prasiplėtė ir pro ją į gelmes skverbėsi menkas šviesos spindulėlis, nors tie, kas lankėsi tenai su deglais, šviesos nepastebėdavo.

— Tylu kaip kape,— tarė Ketrina, valandėlę atidžiai pasiklausiusi.— O dangau ir žeme! Jis mirė!

— Reikia ką nors daryti,— tarė Luiza ir perbėgo pirštais per gitaros stygas.

Atodūsis buvo vienintelis atsakymas iš požemio gilumos. Tada Ketrina išdrįso prašnekti.

— Aš, milorde, esu čia su valgiu ir gėrimu.

— A! Remornis? Pokštauti jau per vėlu... aš mirštu,— buvo atsakymas.

„Jam pasimaišė protas, nėra ko stebėtis,— pamanė Ketrina,— bet kol jis dar gyvas, vilties nereikia prarasti."

— Čia aš, milorde, Ketrina Glover.. aš turiu maisto, kad tik galėčiau kaip nors jums paduoti.

— Telaimina tave dangus, mergaite! Maniau, kad kančios jau pasibaigė, tačiau jos vėl mane suremia, išgirdus apie maistą.

— Maisto yra čia, bet kaip, vai kaip jums paduoti? Plyšelis toks siaurutis! Jau žinau kaip... Sugalvojau. Greitai, Luiza, nupiauk man karklo vytelę, kuo ilgesnę, jeigu rasi.

Dainininkė paklausė, ir Ketrina, įskėlusi vytelės galą, perdavė keletą minkštų paplotėlių, sumirkytų sriuboje,— taip princas gavo ir pavalgyti, ir atsigerti.

Nelaimingasis jaunuolis suvalgė nedaug, nes jam buvo labai sunku, tačiau savo gelbėtojai siuntė tūkstančius palaiminimų.

— Aš geidavau padaryti tave savo pasimėgavimų verge,— tarė jisai,— o dabar tu stengiesi išgelbėti man gyvybę! Tačiau bėk ir gelbėkis pati.

— Aš sugrįšiu ir atnešiu valgyti, kai tiktai galėsiu,— pasakė Ketrina, nes jos draugė jau tampė ją už rankovės, rodydama, kad nutiltų ir ramiai stovėtų.

Abidvi pasislėpė tarp griuvėsių ir išgirdo Remornį ir gydytoją besikalbančius tarpusavy.

— Jis yra stipresnis, negu aš maniau,— pasakė pirmasis tyliu gergždžiančiu balsu.— Kaip ilgai ištvėrė Delvolsis, kai riteris Lidsdeilas laikė jį uždaręs Ermitažo pilyje?

— Dvi savaites,— atsakė Dvainingas,— bet jis buvo stiprus vyras ir šiek tiek pasistiprindavo, nes iš svirno į jo kamerą byrėdavo grūdai.

— Ar ne geriau būtų viską greičiau užbaigus? Juodasis Duglas ateina šiuo keliu. Jis nežino Olbenio paslapties. Jis panorės pamatyti princą, tad viskas turi būti baigta, kol jis atvyks.

Taip žiauriai ir nelemtai šnekėdamiesi, juodu praėjo pro šalį.

— Dabar grįžkime,— tarė Ketrina Luizai, pamačiusi, kad jie išėjo iš sodo.— Aš buvau sumaniusi, kaip pabėgti pati, dabar tą sumanymą panaudosime princo išvadavimui. Pavakariais į pilį ateina pieninin kė ir, eidama su pienu į sandėlį pas raktininką, palieka savo apsiaustą priemenėje. Pa-

siimk tą apsiaustą, gerai įsisupk ir eik drąsiai pro sargybinį; paprastai tuo metu jis jau būna įkaušęs, ir tu lyg pieninkė prasmuksi nepažinta pro vartus ir per tiltą, jeigu eisi drąsiai. Išėjusi turi susirasti Duglą. Jis yra artimiausia ir vienintelė mūsų pagalba.

— Bet ar ne jis,— paklausė Luiza,— yra tas baisusis lordas, kuris grasino mane nubausti prie gėdos stulpo?

— Patikėk,— pasakė Ketrina,— kad tokie žmonės, kaip tu ar aš, Duglo atmintyje neišlieka nė valandos, ar jis žadėjo ką gera, ar bloga. Pasakyk jam, kad jo žentas, Škotijos princas, miršta, klastingai marinamas badu Folklendo pilyje, ir tu nusipelnysi ne tik atleidimo, bet ir atlygio.

— Man nerūpi atlygis,— tarė Luiza,— geriausias atlygis bus, jei mums pasiseks. Bet, man rodos, pasilikti yra daug pavojingiau, negu išeiti... Tad verčiau aš pasiliksiu ir maitinsiu nelaimingąjį princą, o jūs eikite ieškoti jam pagalbos. Jeigu jie mane nužudys iki grįšite, aš palieku jums savo liutnią ir maldauju — būkite gera vargšeliui mano Šarlo.

— Ne, Luiza,— atsakė Ketrina,— jūs esate geresnė ir labiau patyrusi keliauninkė, negu aš... Eikite... ir jeigu sugrįžusi rasite mane mirusią, kaip labai gali atsitikti, atiduokite vargšui mano tėvui šį žiedą ir mano plaukų sruogelę ir pasakykite — Ketrina žuvo, mėgindama išgelbėti Briuso atžalą. O šitą antrąją sruogelę atiduokite Henriui, pasakykite, jog Ketrina žuvo, galvodama apie jį, be to, težino: ji smerkdavo tuos, kas pralieja kitų kraują ne todėl, kad būtų branginusi savo.

Juodvi apsikabino raudodamos, o paskui likusias iki vakaro valandas praleido, besvarstydamos, kaip čia geriau perduoti maistą kaliniui, ir bedarydamos vamzdelį iš tuščiavidurių nendrių, įeinančių viena į kitą, per kurį jam duos skysčių.

Folklendo miestelio bažnyčios varpai paskambino vakarinių maldų. Pieninkė atėjo su savo ąsočiais, atnešė pieno pilies šeimynai ir užsuko pasiklausyti bei pati papasakoti, kas naujo girdėti. Kai tik ji įėjo į virtuvę, menestrelė apsikabino Ketriną, pasižadėjo būti amžinai ištikima ir tylutė-

liai nubėgo laiptais, laikydama rankose šuniuką. Po valandėlės Ketrina, kuri žiūrėjo, užgniaužusi kvapą, pamatė, kaip anoji, susisupusi į pienininkės apsiaustą, ramiai sau žengia pakeliamuoju tiltu.

— A,— tarė sargybinis,— šį vakarą, gražuole Bridžita, tu anksti grįžti? Maža ten tėra linksmybės, ar ne, mergele! Ligos metas, liūdnas metas!

— Pamiršau savo skaičiavimo pagaliukus,— atsakė išradingoji prancūzė,— bet tuoj grįšiu, nespėsi nė pieno nugriebti.

Jinai nuėjo tolyn, aplenkė Folklendo bažnytkaimį ir pasuko takeliu per parką. Ketrina lengviau atsiduso ir padėkojo dievui, kai jinai išnyko tolumoje. Dar vieną valandą Ketrina praleido bebūkštaudama, kol paaiškėjo, kad muzikantė pabėgo. Tai atsitiko tada, kai pienininkė, sugaišusi valandą tokiam triūsui, kuriam būtų užtekę dešimties minučių, apsisuko eiti namo ir pamatė, kad kažkas paėmęs pilką milinį jos apsiaustą. Beieškodami visi sukilo ant kojų, pagaliau pilies moterys prisiminė menestrelę ir pradėjo spėlioti, ar tik ne jinai bus pakeitusi seną savo apsiaustą nauju. Griežtai klausinėjamas, sargybinis pasakė matęs pienininkę išeinant tuoj po vakarinių varpų, o kai pienininkė pradėjo ginčyti, kad ten buvo ne ji, jis besugalvojo tik vieną atsakymą, jog ten buvusi piktoji dvasia.

Tačiau kai dainininkės niekur nerado, labai nesunkiai atspėjo, kaip ten iš tikrųjų buvo; vienas tarnas nuėjo pranešti serui Džonui Remorniui ir Dvainingui, kurie dabar kone ištisai būdavo kartu, kad viena jų belaisvė pabėgusi. Vagiui kepurė dega. Juodu susižvalgė pasikeitusiais nuo išgąsčio veidais ir abu kartu nuėjo į kuklų Ketrinos kambarėlį, norėdami užklupti ją kuo netikėčiausiai ir sužinoti, kaip Luiza išbėgo.

— Kur yra jūsų draugė, jaunuole?— be galo griežtai paklausė Remornis.

— Aš neturiu čia jokių draugių,— atsakė Ketrina.

— Neapsimetinėkite,— atkirto riteris,— aš kalbu apie menestrelę, kuri gyveno su jumis šiame kambaryje.

— Man pasakė, kad ji išėjo,— tarė Ketrina,— išėjo maždaug prieš valandą.

— O kur?— paklausė Dvainingas.

— Iš kur man žinoti,— atsakė Ketrina,— kokį kelią gali pasirinkti tokia prityrusi klajūnė? Be abejo, jai nusibodo toks atsiskyrėliškas gyvenimas, čia nei pokylių, nei šokių, kur per savo verslą ji dažnai buvoja. Ji išėjo, ir stebėtis galima tiktai, kad taip ilgai čia ištvėrė.

— Ar tai viskas,— paklausė Remornis,— ką jūs turite mums pasakyti?

— Viskas, ką turiu jums pasakyti, sere Džonai,— tvirtai atsakė Ketrina.— Net jeigu patsai princas klaustų, daugiau nieko negalėčiau pasakyti.

— Maža tėra pavojaus, kad jisai vėl padarytų jums garbę, asmeniškai su jumis kalbėdamasis,— pasakė Remornis,— net jeigu Škotijai ir neteks liūdėti dėl nelaimingos jo ligos pabaigos.

— Ar hercogas Rotsėjus taip sunkiai serga?— paklausė Ketrina.

— Niekas negali jo išgelbėti, nebent vienas dievas,— atsakė Remornis, pakėlęs į viršų akis.

— Tai tikėsimės pagalbos iš ten,— tarė Ketrina,— jeigu žmonės padėti nepajėgia!

— Amen!— tarė Remornis su kuo didžiausiu rimtumu, o Dvainingas nutaisė miną, atitinkančią šiuos jausmus, nors jam buvo labai sunku nugalėti save ir nesukikenti tuo negarsiu, prislopintu, bet kupinu triumfo juokeliu, kuris jį suimdavo, matant kitų žmonių dievobaimingumą.

— Ir tai žmonės... šios žemės žmonės, o ne įsikūniję velniai taip šaukiasi dangaus, nors patys siurbia nelaimingojo savo pono kraujo lašą po lašo!— sukuždėjo Ketrina, nuožmiesiems jos tardytojams išėjus iš kambario.— Kodėl netrenkia perkūnas iš dangaus? Bet jis trenks, ir ne tik atneš bausmę, bet ir išsigelbėjimą!

Ketrina manė, kad tik pietų valandą, kada visi pilies žmonės valgys, bus tinkamiausias metas prasigauti iki plyšelio sienoje, nes niekas tada negalės pamatyti. Belaukdama

tos valandos, ji pastebėjo kažkokį sujudimą pilyje, kur nuo hercogo Rotsėjaus įkalinimo dienos buvo tylu tartum kape. Vartai čia leidosi, čia kilo, mechanizmo girgždėjimą slopino arklių trepsėjimas, kai ginkluoti vyrai lėkė iš pilies arba skubėjo į ją ant putotų ir nuvarytų žirgų. Ji taip pat pastebėjo, kad keletas tarnų, kurie matyti pro langą, taipogi yra apsiginklavę.

Širdis jai suplastėjo iš džiaugsmo, nes visa tai rodė, kad artinasi išgelbėjimas, be to, per visą šį subruzdimą sodelis dar labiau ištuštėjo. Pagaliau atėjo vidurdienis; su tariamu išrankumu, kuriam raktininkas, kaip atrodo, gana mielai nusileido, ji iš anksto buvo pasiėmusi tokių valgių, kokius lengviausia perduoti nelaimingajam belaisviui. Prie sienos ji sušnabždėjo, pranešdama, kad atėjo. bet atsakymo nebuvo... Ji prašneko garsiai, vis tiek tyla.

— Jis miega,— sukuždėjo jinai pusbalsiu, bet staiga krūptelėjo ir garsiai suriko, nes išgirdo už nugaros balsą sakant:

— Taip, užmigo... amžinu miegu.

Ji pasidairė... Užpakalyje stovėjo seras Džonas Remornis su šarvais, tik šalmo antveidis pakeltas, ir pro jį matyti veidas žmogaus, kuris pasiryžęs veikiau mirti, negu stoti į kovą. Jis kalbėjo rimtai, tokiu tonu, tartum būtų ramus įdomaus įvykio stebėtojas, o kartu ir to įvykio kaltininkas bei dalyvis.

— Ketrina,— tarė jis,— aš pasakiau gryną teisybę. Jis mirė. Jūs stengėtės jam padėti, bet daugiau jau nieko negalite bepadaryti.

— Aš nenoriu. negaliu patikėti,— tarė Ketrina.— Dangau, pasigailėk manęs! Juk galima suabejoti apvaizdos galia, jeigu jis leidžia padaryti tokį baisų nusikaltimą.

— Neabejokit apvaizda, Ketrina,— apvaizda tiktai leido ištvirkėliui žūti nuo savo paties išmonių. Eikšekit paskui mane... aš turiu kai ką jums pasakyti. Sakau, eikite paskui mane,— (mat, ji dvejojo),— jei nenorite pasilikti to galvijo Bontrono ar gydytojo Henbeino Dvainingo malonėje.

— Eisiu paskui jus,— tarė Ketrina,— jūs man nepadarysite daugiau pikta, negu bus dangaus leista.

Jis nusivedė ją į bokštą ir ėmė lipti viršun nuo vienos pakopos ant kitos, nuo vieno laiptų maršo į kitą.

Ketrinai pritrūko ryžto:

— Toliau aš nebeisiu,— tarė ji.— Kur jūs vedate mane? Jeigu mirti, aš galiu numirti ir čionai.

— Tiktai prie šaudymo angų, kvailoji,— atsakė Remornis, atšovęs velkę ir atidaręs duris, išeinančias į skliautėtą pilies stogą, kur vyrai lenkė lankus, vadinamus mangonelius (kariškus įtaisus strėlėms ir akmenims laidyti), tempė juos ir krovė akmenis į krūvas. Tačiau gynėjų buvo ne daugiau kaip dvidešimt, ir Ketrinai pasirodė, kad jie be ryžto ir narsos.

— Ketrina,— tarė Remornis,— aš negaliu iš čia pasitraukti, nes šioje vietoje turiu gintis, bet galiu su jumis kalbėtis nė kiek ne blogiau, kaip kur kitur.

— Kalbėkite,— atsakė Ketrina,— esu pasirengusi jūsų klausytis.

— Ketrina, jūs žinote baisią paslaptį. Ar užteks jums tvirtumo ją išlaikyti?

— Aš jūsų nesuprantu, sere Džonai,— atsakė mergaitė.

— Klausykite. Aš nužudžiau. nukankinau... jeigu norite taip išsireikšti... buvusį savo poną, hercogą Rotsėjų. Gyvybės kibirkštėlė, kurią jūs iš savo gerumo stengėtės palaikyti, buvo lengvai užgesinta. Paskutinieji jo žodžiai buvo kreipimasis į tėvą. Jums silpna... laikykitės... jūs turite išgirsti dar daugiau. Jūs žinote nusikaltimą, bet nežinote, kodėl jis padarytas. Pažiūrėkite. Ši rankovė tuščia. Aš praradau dešinę dėl jo, o kai likau nebetinkamas jam tarnauti, buvau išmestas lauk kaip persenęs šuo ir apjuoktas, nes man pasiūlė vienuolyną vietoj menių ir rūmų, kuriems aš esu gimęs! Pagalvokite apie tai... pasigailėkite manęs ir padėkite man.

— Kokios pagalbos jūs galite tikėtis iš manęs?— pasakė drebėdama mergaitė.— Aš negaliu nei grąžinti jums rankos, nei panaikinti jūsų nusikaltimo.

— Tu gali tylėti, Ketrina, ir nepasakoti nieko, ką esi

mačiusi ir girdėjusi tame sodelyje. Prašau tik labai neilgą laiką užmiršti viską, nes žinau, jog tavo žodžiu patikės, jeigu pasakysi, kad taip buvo ar nebuvo. Tos tavo draugės, juokdarės ir dar svetimtautės, šnekų niekas nepaisys. Jeigu man duosi tokį pažadą, pasikliaudamas juo, būsiu ramus dėl savo saugumo ir atidarysiu vartus tiems, kurie dabar artinasi. Jeigu neprižadi tylėti, aš ginsiu šitą pilį, kol visi alei vieno žus, o tave numesiu stačia galva iš šio bokšto. Va, žvilgterėk tenai... tokiam šuoliui ne taip lengva ryžtis! Kol užlipome septynis laiptų maršus čionai, tu pavargai ir pritrūkai kvapo, bet iš viršaus žemyn nulėksi, nė atsidusti nespėjusi. Tark žodį, gražioji mergele, nes kalbiesi su žmogumi, kuris nenori tavęs nuskriausti, o to reikalauja tik būtinybės prispirtas.

Ketrina stovėjo priblokšta, neįstengdama atsakyti žmogui, kuris atrodė iš nevilties viskam pasiryžęs; bet atsakyti jai nė nebereikėjo, nes atėjo Dvainingas. Jis prašneko vis taip pat nuolankiai ir paslaugiai, ir vis taip pat dusliai kikendamas ironišku juoku, kuris rodė jo nuolankumą esant tik apsimestą.

— Aš blogai darau, garbusis sere, trukdydamas jūsų didybei šnekučiuotis su gražiąja panele. Bet aš turiu užduoti jums vieną menką klausimėlį.

— Klausk, kankintojau!— pasakė Remornis.— Bloga žinia tau maloni net tada, kai ji bloga tau pačiam,— svarbu, kad tik ji būtų bloga kitiems.

— Hm, chi-chi. Aš tiktai tenorėjau žinoti, ar narsusis riteris imasi tokios drąsios pareigos ginti pilį viena ranka,— o maldauju, dovanokite,— norėjau pasakyti, vienų vienas? Klausimas yra rimtas, nes aš menkai tetinku gynybai, nebent jūs galėtumėte įkalbėti puolėjus išgerti vaistų. chi-chi! Bontronas dabar girtut girtutėlis nuo alaus ir degtinės... o iš visos įgulos tiktai jūs ir aš tenorime gintis.

— Kaip!.. O tie kiti šunes nenori kautis?— paklausė Remornis.

— Niekad nemačiau žmonių, kurie taip nenorėtų kautis,

kaip jie,— atsakė Dvainingas,— niekad! Bet va ateina dvejetas.. *Venit extrema dies*[1]. Chi-chi-chi.

Atėjo Iviotas su savo draugu Banklu, susikaupę, kupini ryžto, kaip žmonės, apsisprendę nebeklausyti tos valdžios, kuriai taip ilgai buvo paklusnūs.

— Kas čia dabar!— tarė Remornis, žingtelėjęs priekin jų sutikti.— Kodėl pasitraukėte iš savo postų? Kodėl tu pasitraukei nuo barbakano, Iviotai? O tu, antrasis vyre, juk tau buvo sakyta prižiūrėti mangonelius?

— Mes turime jums kai ką pasakyti, sere Džonai Remorni,— atsiliepė Iviotas.— Mes nenorime kautis šiose kautynėse.

— Kaip?! Man įsakinėja ginklanešiai?!— sušuko Remornis.

— Mes buvome jūsų ginklanešiai ir pažai, milorde, kol jūs priklausėte hercogui Rotsėjui... Girdėjome, kad hercogo nebėra gyvo... ir norime žinoti tiesą.

— Koks išdavikas išdrįso skleisti šitą melą?— paklausė Remornis.

— Visi, kas buvo pasiųsti į mišką pasižvalgyti, milorde, ir aš kartu su kitais, parnešėme tą pačią žinią. Menestrelė, kuri pabėgo vakar iš pilies, paskleidė po visą apylinkę gandą, kad hercogas Rotsėjus nužudytas arba tuoj mirs. Duglas artinasi su didele kariauna...

— O jūs, bailiai, pasinaudojate nebūtais gandais, norėdami mesti savo poną?— paklausė pasipiktinęs Remornis.

— Milorde,— tarė Iviotas,— leiskite man ir Banklui patiems susitikti su hercogu Rotsėjumi ir gauti jo asmenišką įsakymą ginti šią pilį, o tada, jeigu mes nesikausime iki paskutiniojo kraujo lašo, galėsite mane pakarti ant aukščiausio bokšto viršūnės. Bet jeigu jis mirė nuo tikros ligos, mes atiduosime pilį grafui Duglui, kuris, kaip sakosi, yra karaliaus įgaliotinis... Arba...— tesaugo nuo to dangus!— jeigu kilnusis princas yra niekšiškai nužudytas, mes neprisidėsime prie nusikaltimo, gindami žudikus, nesvarbu, kas jie tokie.

---

[1] Atėjo paskutinioji diena (lot.).

— Iviotai,— tarė Remornis, pakeldamas nukirstąją ranką,— jeigu ši pirštinė nebūtų tuščia, tu būtum kritęs negyvas, nespėjęs nė dviejų tokių akiplėšiškų žodžių ištarti.

— Nieko nepadarysi,— atsakė Iviotas,— ir mes atliekame vien savo pareigą. Aš ilgai šuoliavau paskui jus, milorde, bet dabar turiu suveržti kamanas.

— Tad sudie, ir tekrinta prakeikimas ant jūsų visų!— suriko įtūžęs baronas.— Pabalnokite man žirgą!

— Mūsų didenybė taisosi bėgti,— tarė gydytojas prie pat Ketrinos,— ji nė nepajuto, kada jis priėjo.— Ketrina, tu esi prietaringa paikšė kaip ir daugelis moterų, tačiau turi kiek nuovokumo ir aš su tavimi kalbuosi kaip su išmintingesniu žmogumi, negu visa ši galvijų banda aplinkui. Kas lieka, nelaimei ištikus, iš tų pasipūtusių baronų, kurie žengia per pasaulį išdidžiais žingsniais? Tik pelai, paleisti prieš vėją. Nukirsk jiems stiprias kaip kūjai rankas arba tvirtas lyg stulpai kojas, ir še tau!— nebėra kario... nieko nebereiškia nei narsa, nei drąsa, lieka tik kaulų ir mėsos krūva. Duok jiems gyvulio jėgą, kuo jie bus geresni už įsiutusį bulių? Atimk ją, ir herojiškasis riteris parklups ant kelių tarytum gyvulys pakirstomis sausgyslėmis. Išminčius yra kitoks — jeigu turi dar bent grūdelį proto sugurusiame ar sužalotame kūne, išlieka stiprus kaip visada. Ketrina, šį rytą aš rengiau tau mirtį, bet dabar mane ima džiaugsmas, kad išlikai gyva ir galėsi papasakoti žmonėms, kaip vargšas vaistytojas, piliulių saldintojas, miltelių trynėjas sutiko savo lemtį kartu su šauniuoju riteriu Remorniu, turtingu baronu, galėjusiu būti Lindorfo grafu. tesaugo dievas jo šviesybę!

— Žmogau,— tarė Ketrina,— jeigu tavo nusipelnytos bausmės valanda iš tikro taip arti, kitokios mintys turėtų būti tavo galvoje, o ne tuščiagarbiškos filosofijos kliedesiai. Prašyk pakviesti kunigą...

— Taip,— su panieka pasakė Dvainingas,— imsiu aš kreiptis į riebų vienuolį, nesuprantantį chi-chi-chi netgi tos barbariškos lotynų kalbos, kurią atmintinai kartoja. Kaip tik tinkamas dvasios ganytojas tokiam žmogui, kuris ėjo mokslus Ispanijoje ir Arabijoje! Ne, Ketrina, aš pasirinksiu nuo-

dėmklausį, į kurį malonu žiūrėti, ir šitą garbę suteiksiu tau. Dabar žvilgterėk į jo didybę.. kakta jam surasojo nuo prakaito, lūpos dreba iš išgąsčio, nes jo didybė... chi-chi. derasi su buvusiais tarnais dėl savo gyvybės, ir neužtenka jam iškalbos jiems įtikinti, kad leistų pabėgti. Ar matai, kaip įsitempę raumenys jo veide, kai jis maldauja nedėkinguosius galvijus, kuriuos buvo kadaise apibėręs malonėmis, duoti jam bent tokią progą išsigelbėti, kokią turi kiškis, vejamas skalikų, kai medžiotojai užtinka jo pėdas. Žvilgterėk ir į tuos niaurius, nusiminusius ir atkaklius išdavikų tarnų veidus,— svyruodami tarp baimės ir gėdos, jie neduoda savo ponui net to menko galimumo gelbėtis. Ir šitie sutvėrimai manosi esą aukštesni už tokį žmogų, kaip aš. O tu, paika mergiote, menkai tevertini savo dievą, jei tiki, kad tokie niekšai irgi yra visagalio sutverti!

— Ne, piktasis žmogau, ne!— karštai pasakė Ketrina,— dievas, kurį aš išpažįstu, sukūrė šiuos žmones ir davė jiems galios pažinti ir garbinti jį, globoti ir ginti artimuosius, saugoti šventumą ir dorybę. Tokius, kokie jie dabar yra, juos padarė jų pačių ydos ir piktosios dvasios gundymai. O, tegu ir tavo kietoji širdis priima šią pamoką! Dangus apdovanojo tave didesniu protu, negu tavo artimus, davė tau akis gamtos slaptybėms paregėti, aštrią nuovoką ir gabias rankas, bet tavo puikybė užnuodijo visas šias nuostabias dovanas ir padarė aršų bedievį iš to, kuris turėjo būti krikščionių išminčiumi!

— Tu sakai, bedievį?— tarė Dvainingas.— Gal aš ir turiu dėl to kokių abejonių... bet jos greitai išsisklaidys. Antai ateina žmogus, kuris pasiųs mane, kaip yra tūkstančius pasiuntęs, į tą vietą, kur visos paslaptys pasidaro aiškios.

Ketrina nukreipė akis į tą pusę, kur žiūrėjo gydytojas,— į vieną miško proskyną — ir pamatė, kad ten šuoliais joja raitininkų būrys. Viduryje plevėsavo išskleista vėliava, ir nors Ketrina dar negalėjo įžiūrėti, kokie ant jos ženklai, tačiau visi aplinkui sušbnaždo, kad tai Juodojo Duglo vėliava. Raiteliai sustojo per strėlės šūvį nuo pilies, ir šauklys su dviem trimitais prisiartino prie viduriniųjų vartų, kur,

garsiai sutrimitavęs, pareikalavo primti aukštakilmį galingąjį grafą Arčibaldą Duglą, lordą karaliaus vietininką, kuris dabar remiasi jo didenybės įgaliojimais ir reikalauja, kad pilies gyventojai padėtų ginklus, kitaip jie bus apkaltinti valstybės išdavimu.

— Ar girdite?— Iviotas paklausė Remornio, kuris stovėjo nusiminęs ir nežinodamas, ką daryti.— Ar duosite įsakymą atidaryti pilį, ar aš turėsiu.

— Ne, niekadėjau!— nutraukė jį riteris.— Aš įsakinėsiu tau iki pat galo. Atidarykite vartus, nuleiskite tiltą, atiduokite pilį Duglui.

— Na va, tai galima pavadinti galantišku laisvos valios išreiškimu,— tarė Dvainingas.— Lygiai taip ta vario dūda, kuri čia ką tik aidėjo, galėtų sakyti, kad pati norėjo taip trimituoti, o ne tas nususęs trimitininkas.

— Piktas žmogau,— tarė Ketrina,— geriau arba tylėtum, arba nukreiptum mintis į amžinybę, ant kurios slenksčio jau stovi.

— O kas tau darbo dėl to?— atsakė Dvainingas.— Tu, mergele, nori nenori vis tiek girdėsi, ką tau sakau, o paskui pakartosi mano žodžius, nes moterys kitaip neištveria. Pertas ir visa Škotija sužinos, kokio žmogaus neteko su Henbeino Dvainingo mirtimi.

Sudžingsėjo ginklai, vadinasi, atvykusiųjų nulipta nuo arklių, įeita į pilį ir imta nuginkluoti mažoji įgula. Pats grafas Duglas atėjo prie šaunamųjų angų su keliais palydovais ir parodė jiems, kad suimtų Remornį ir Dvainingą. Kiti atitempė iš kažkokios kertės apstulbusį Bontroną.

— Ar tiktai šitie trys teslaugė princą jo ligos metu?— paklausė Duglas, toliau vesdamas kvotą, kurią buvo pradėjęs dar apačioje.

— Niekas kitas jo nematė, milorde,— pasakė Iviotas,— nors aš siūliau savo paslaugas.

— Veskite mus į hercogo kambarį ir varykite suimtuosius kartu. Pilyje turi būti dar viena moteris, jeigu jos nenugalabijo ar neišvežė paslapčiomis... Ji buvo kartu su ta šokėja, kuri pirmoji davė pavojaus ženklą.

— Ji štai čia, milorde,— tarė Iviotas, privedęs Ketriną artyn.

Jos grožis ir jaudinimasis padarė įspūdį net rūsčiajam grafui.

— Nieko nebijok, mergele,— tarė jisai,— tu nusipelnei ir pagyrimo, ir atpildo. Papasakok, ką matei čia dedantis, papasakok viską kaip per išpažintį.

Nedaug tereikėjo Ketrinai žodžių, kad apsakytų baisųjį nutikimą.

— Viskas alei žodžio sutinka,— tarė Duglas,— su dainininkės pasakojimu. Tad parodykite dabar princo kambarį.

Jie nuėjo į tą kambarį, kuriame nelaimingasis hercogas Rotsėjus neva miręs, bet negalėjo rasti rakto, ir grafas įėjo tiktai išlaužus duris. Įžengę į kambarį, pamatė nelaimingojo princo lavoną, išsekusį ir purviną, numestą ant lovos tartum paskubomis. Matyt, žudikų norėta bent iš išorės jį aptvarkyti, kad atrodytų, jog mirė savo mirtimi, bet jiems sutrukdė Luizos pabėgimas. Duglas pažiūrėjo į klystkeliais nuėjusį jaunuolį, kuris per savo paties užgaidas taip nelemtai ir per anksti pražuvo.

— Aš norėjau su juo suvesti sąskaitas,— tarė jis,— tačiau, matydamas tokį vaizdą, žmogus pamiršti visas skriaudas!

— Chi-chi! Čia norėjome sutvarkyti,— tarė Dvainingas,— kad jūsų didenybei labiau patiktų, bet jūs taip staiga mus užklupote, o greitą darbą velnias renka.

Atrodė, kad Duglas nė neišgirdo, ką tas belaisvis pasakė, nes taip atidžiai jis žiūrinėjo išsekusį ir suvytusį mirusiojo veidą, sustingusį kūną. Ketrinai, kuri jau vos laikėsi neapalpus, pagaliau buvo leista pasitraukti iš šios baisios vietos, ir, prasibrovusi pro subruzdusius žmones, ji nuėjo į savo kambarėlį, kur ją tuoj apglėbė Luizos rankos, nes ta jau buvo grįžusi.

Duglas toliau vedė tardymą. Pastirusiojo princo rankoje buvo rasta plaukų kuokštelis, visai tokios pat spalvos ir šiurkštumo, kaip juodi Bontrono gaurai. Tai rodė, kad prin-

cas mirė ne vien iš bado, o buvo dar ir nužudytas. Slapti laiptai į požemį, raktai, rasti prie samdytojo žudiko diržo, celės vieta ir plyšys orui sienoje, o taip pat menkas šiaudų guolis, ant kurio dar tebegulėjo grandinės,— viskas patvirtino Ketrinos ir menestrelės pasakojimą.

— Nėra ko delsti nė akimirkos,— pasakė Duglas vienam savo artimam giminaičiui, lordui Bolveniui, vos tik jie sugrįžo iš požemio.— Nubauskime žudikus! Pakarkite juos ant kuorų.

— Bet, milorde, turi būti surengtas koks nors teismas,— atsiliepė Bolvenis.

— Kuriam galui!— atsakė Duglas.— Aš juos suėmiau su nenudžiūvusiu krauju ant rankų ir turiu teisę nedelsiant įvykdyti mirties nuosprendį. Bet pala. ar mūsų pulke nėra dždvudiečių?

— Daugybė — ir Ternbulai, ir Raderfordai, ir Einsliai, ir dar kitokių,— atsakė Bolvenis.

— Sušaukime iš jų teismą; jie visi yra šaunūs ir ištikimi vyrai, tik gyvenimą tvarkosi savaip. Tu pasirūpink tų niekšų egzekucija, o aš tuo tarpu surengsiu teismą didžiojoje menėje, ir pažiūrėsime, kas greičiau baigs savo darbą: teisėjai ar budelis; padarysime, kaip daro dždvudiečiai: pirma greit pakarsime, o paskui iš lėto nuteisime.

— Lukterėkite, milorde,— tarė Remornis,— jūs gailėsitės dėl savo skubumo... Ar neleistumėte man pasakyti vieną žodį jums į ausį?

— Nė už kokius pinigus!— atsakė Duglas.— Sakyk garsiai, ką turi pasakyti, visiems, kas čia yra, girdint.

— Tad visi žinokite,— tarė garsiai Remornis,— kad šis garbusis grafas Duglas susirašinėjo su hercogu Olbeniu ir manimi; laiškus siųsdavome jam per šitą bailųjį atsimetėlį Banklą... tegu jis tai paneigia, jeigu drįsta,— ten buvo siūloma atitolinti hercogą nuo dvaro ir uždaryti kuriam laikui Folklendo pilyje.

— Bet nebuvo nė vieno žodžio,— rūsčiai šypsodamasis atšovė Duglas,— apie jo įmetimą į požemį, marinimą badu,

pasmaugimą. Gana kalbų su tais niekšais, Bolveni, per ilgai jau jie teršia dievo duotą orą!

Suimtieji buvo nuboginti ant bokšto. Bet kol buvo rengiamasi nuosprendžio įvykdymui, gydytojas išreiškė tokį karštą norą pamatyti Ketriną dar kartą, kaip jis sakė, dėl savo sielos išganymo, kad mergina, tikėdamasi, jog paskutinę valandą jo užkietėjusi širdis bus pasikeitusi, sutiko vėl ateiti ant bokšto ir pamatyti vaizdą, nuo kurio jai darėsi bloga. Vienu žvilgtelėjimu ji pamatė Bontroną, negyvai girtą, Remornį, jau be šarvų, besikalbantį su kunigu, pasišauktu paskutiniam patepimui, ir niekaip neįstengiantį paslėpti baimės, ir Dvainingą, tokį pat nuolankų, meilikaujantį, vergišką sutvėrimą, kokį pažinojo visą laiką. Jis laikė rankoje sidabro plunksną, kuria kažką rašė ant pergamento skiautelės.

— Ketrina,— tarė jis,— chi-chi-chi. Aš norėčiau tau kai ką pasakyti apie savo tikėjimą.

— Jeigu pageidaujat apie tai kalbėti, kam veltui gaištate laiką su manimi? Kreipkitės į šį gerąjį tėvą.

— Gerąjį tėvą,— tarė Dvainingas,— juk jis yra, chi-chi, tos pačios dievybės garbintojas, kaip ir aš. Todėl man labiau patinka, kad prie mano stabo altoriaus ateitų naujas garbintojas tavo asmeny, Ketrina. Ši pergamento skiautelė nurodys tau, kokiu keliu patekti į mano koplyčią, kur aš taip dažnai garbinau savo dievą niekieno netrukdomas. Palieku tau kaip palikimą savo šventuosius paveikslus vien dėl to, kad tau aš mažiau jaučiu neapykantos ir paniekos, negu visiems tiems neprotingiems niekšams, kuriuos iki šiol turėjau vadinti savo artimaisiais. O dabar eik... arba pasilik ir pasižiūrėk, ar žiniuonis moka taip pat mirti, kaip mokėjo gyventi.

— O šventoji Marija!— atsiduso Ketrina.

— Aš,— tarė gydytojas,— turiu dar vieną žodį pasakyti, o šis kilmingas ponas tegu pasiklauso, jeigu nori.

Lordas Bolvenis prisiartino susidomėjęs, nes jam atrodė, kad žmogus, kuris niekada gyvenime nelaikė rankose kar-

do ir nebuvo užsivilkęs šarvų, ir dar toks menkas neūžauga, gali būti taip ramus ir ryžtingas tiktai kerams padedant.

— Ar matote šį nedidelį daikčiuką?— paklausė nusikaltėlis, rodydamas sidabro plunksną.— Jai padedant aš galiu ištrūkti net iš Juodojo Duglo nagų.

— Neduokite jam nei rašalo, nei popieriaus,— tarė skubiai Bolvenis,— jis užleis kerus.

— Ką jūs, išmintingasis ir galingasis pone, chi-chi!— sukikeno kaip paprastai Dvainingas, atsukdamas plunksnos viršūnėlę ir išimdamas kempinės ar ko kito gabalėlį, ne didesnį už žirnį.— Dabar žiūrėkite,— pasakė ir įsidėjo jį į burną. Viskas atsitiko akies mirksniu: Dvainingas krito priešais juos negyvas su paniekinančia šypsena veide.

Ketrina suriko ir nubėgo žemyn laiptais, stengdamasi kuo greičiau ištrūkti iš tos baisios vietos. Lordas Bolvenis stovėjo akimirką apstulbęs, paskui suriko:

— Čia gali būti burtai! Pakarkite jį ant kuoro, gyvą ar mirusį. Jeigu jo nelemta dvasia tiktai truputį teatsitraukė ir dar grįš, tai ras kūną su nusuktu sprandu.

Jo įsakymas buvo įvykdytas. Tada liepė pakarti Remornį ir Bontroną. Pastarąjį pakorė, taip ir nesupratusį, kas jam nutiko. Remornis, išbalęs it mirtis, tačiau vis toks pat kupinas didybės, kuri ir atvedė jį į pražūtį, prakalbo apie savo riteriškumą ir pareikalavo privilegijos mirti nukertant galvą kardu, o ne su kilpa ant kaklo.

— Duglas niekada nekeičia savo nuosprendžio,— tarė Bolvenis.— Tačiau tu gausi, ko reikalauji. Pašaukite virėją su kirvuku.— Jo pašauktasis tarnas atėjo.— Ko drebi, vyruti?— paklausė Bolvenis.— Va, nukirsk tam žmogui savo kirvuku auksinius pentinus nuo kulnų... Dabar, Džonai Remorni, tu nebesi riteris, o tiktai niekšas... Vesk jį prie kablio, budeli, pakabink tarp abiejų draugų, jei galima, kiek aukščiau.

Po penkiolikos minučių Bolvenis nulipo žemyn pasakyti Duglui, kad nusikaltėliai jau pakarti.

Tad nebėra ko bylos tęsti,— tarė grafas.— Kaip jūs

manote, gerieji teisėjai, ar buvo tie žmonės kalti valstybės išdavimu — taip ar ne?

— Kalti,— kuo sutartiniausiai sušuko paslaugieji teisėjai.— Mums nebereikia papildomų įrodymų.

— Pūskite trimitus, balnokite žirgus, josiu tik su savo palyda; liepkite visiems tylėti ir nepasakoti, kas čionai dėjosi, kol nebūsim paaiškinę apie įvykius karaliui, o tą padaryti galėsime tiktai po Verbų sekmadienio, kai mūšis bus jau pasibaigęs. Surinkite mūsų palydovus ir pasakykite kiekvienam — ir tiems, kurie joja su mumis, ir tiems, kurie pasilieka, kad plepiai bus nubausti mirtimi.

Po kelių minučių Duglas jau sėdėjo ant arklio, greta jojo keletas atrinktų palydovų, jo asmens sargybinių. Buvo pasiųsti vajai pas jo dukterį, našlę hercogienę Rotsėj, su paliepimu vykti į Pertą Lokliveno pakrantėmis, nesiartinant prie Folklendo, ir su prašymu priglobti Ketriną Glover ir menestrelę, kaip asmenis, kurių saugumas jam labai rūpi.

Bejodami per mišką, jie atsigręžė ir pamatė tris pakaruoklius lyg tris juodas dėmes ant bokšto sienų.

— Ranka nubausta,— tarė Duglas,— bet kas patrauks atsakomybėn galvą, kuriai liepiant viskas buvo daroma?

— Jūs kalbate apie hercogą Olbenį?— paklausė Bolvenis.

— Taip, giminaiti, ir jeigu aš paklausyčiau, ką sako man širdis, tuo nusikaltimu turėčiau jį apkaltinti, nes, kaip manau, jo paliepimu viskas buvo padaryta. Bet nėra įrodymų, vien tik įtarimas, o Olbenis turi patraukęs į savo pusę daug bičiulių iš Stiuartų, kuriems ir nebėra ką daugiau vadu rinktis, kai karalius toks nukaršęs, o Rotsėjus pasileidęs. Todėl jeigu dabar nutraukčiau sąjungą, kurią taip neseniai sudariau su Olbeniu, kiltų pilietinis karas ir vargšė Škotija būtų nuteriota, juo labiau kad gali įsiveržti ir Persis, kurį parems išdavikas Marčas. Ne, Bolveni, tegul dangus įvykdo bausmę Olbeniui,— dievas pats pasirinks laiką, kada nubausti jį ir jo šeimą.

TRISDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS

Bus mūšis rytį, apsidairyk —
Jau žybčioja kardai.
Kas bus bailys, o kas — karys,
Kova išspręs tatai.

Seras Edvoldas

Dabar mums reikia priminti skaitytojui, kad Saimono Gloverio ir gražiosios jo dukros labai skubomis išsiruošta iš namų ir nespėta Henriui Smitui pranešti nei apie išvykimą, nei apie baisią jo priežastį. Todėl kai tą rytą įsimylėjėlis atėjo į Kerfju gatvę, tikėdamasis, kad dorasis miestelėnas priims jį širdingai, o mieloji jo dukrelė nelyginant balandžio saulutė nusišypsos linksmai ir kiek su priekaištu, jį tesutiko vien stulbinanti naujiena, kad tėvas ir duktė išjojo labai anksti, raginami kažkokio nepažįstamo žmogaus, kuris buvo apsimuturiavęs, kad kas nepažintų. Dorotė, kuri, kaip skaitytojas jau žino, puikiai mokėjo skleisti blogas naujienas, jas savaip paaiškindama, dar prie visko pridūrė neabejojanti, kad jos šeimininkas ir jaunoji šeimininkė iškeliavo į kalnus, norėdami išvengti svečių, kurie, vos tik jiems išvykus, iš tikrųjų atėjo, du ar trys, ir karaliaus nuskirtos komisijos vardu padarė kratą namuose, užantspaudavo tuos daiktus, kur galėjo būti kokie dokumentai, ir paliko tėvui su dukteria įsakymą atvykti į komisijos posėdį nustatytą dieną, nes nepaklausius jie būsią paskelbti už įstatymo ribų. Visas tas nerimą keliančias smulkmenas Dorotė pasistengė nušviesti kuo juodžiausiomis spalvomis, ir vienintelė paguoda išsigandusiam įsimylėjėliui buvo jos žodžiai, kad šeimininkas liepęs perduoti Henriui, jog ramiai pasiliktų Perte ir lauktų žinios, kurią jie netrukus atsiųs. Tad atpuolė pirmoji kalvio mintis tuoj pat keliauti paskui juos į kalnus ir likti ten su jais.

Prisiminęs dažnus savo kivirčus su įvairiais kiuhilų klano žmonėmis, o ypač nesantaiką su Konakaru, dabar iškilu-

siu į vadus, ir viską apmąstęs, kalvis suprato, jog, nusigavęs ten, kur tėvas su dukra dabar slapstosi, veikiau pakenktų jų saugumui, kurį jie ten susirado, negu kuo nors padėtų. Jis gerai žinojo apie artimą Saimono bičiulystę su kiuhilų genties vadu ir teisingai spėjo, kad Gloveris turės prieglobstį, kurio netektų, jei jis tenai būtų kartu, o jis pats, kad ir labai narsus, vis tiek vienas neįstengtų nugalėti karingo kalnėnų klano. Tačiau širdis jam virė nuo pasipiktinimo, pagalvojus, kad Ketrina dabar yra visiškoje jaunojo Konakaro valioje, kuris, be abejonės, yra jo konkurentas ir turi dabar tiek progų jai pasipiršti. Kas bus, jeigu jaunasis vadas padarys taip, kad tėvas galės ramiai gyventi tik tada, kai duktė bus palanki jam? Henris neabejojo Ketrinos meile, bet juk Ketrina tokia nesavanaudiška ir taip prisirišusi prie tėvo, tad jeigu josios meilė bus padėta ant vienos svarstyklių lėkštės, o tėvo saugumas ar net gyvybė ant kitos, labai sunku būtų pasakyti, kuri lėkštė nusvers. Kankinamas tokių minčių, apie kurias mums nėra reikalo daug kalbėti, Henris vis dėlto nusprendė pasilikti namie ir palaukti senojo Gloverio pažadėtosios žinios. Žinia atėjo, bet palengvėjimo neatnešė.

Seras Patrikas Čarteris nepamiršo savo pažado perduoti kalviui pabėgėlių planus. Bet, prasidėjus subruzdimui dėl kariuomenės persikėlimo, jis nebegalėjo tos žinios pats atnešti. Todėl pavedė savo patikėtiniui, Kičiui Henšo. Bet šitas garbusis asmuo, kaip skaitytojas žino, buvo Remornio šalininkas, o Remorniui rūpėjo paslėpti nuo visų, juo labiau nuo tokio karšto ir pavojingo mylimojo, kaip Henris, kur iš tikrųjų Ketrina yra. Todėl Henšo pranešė susikrimtusiam Smitui, kad jo bičiulis Gloveris ramiai slepiasi kalnuose, o apie Ketriną nieko tiksliai nesakė, bet ir nepaneigė Smito įsitikinimo, jog ir ji, kaip Saimonas, yra priglobta kiuhilų klano. Sero Patriko vardu jis daug kartų pakartojo, kad tėvui ir dukteriai gerai sekasi ir bus geriausia, jei Henris tiek dėl savęs, tiek dėl jų ramiai sėdės namie ir lauks, kas bus toliau.

Taip Henris suspausta širdimi nusprendė palaukti kokios

nors tikresnės žinios ir ėmėsi darbo — baigė kalti šarvų marškinius, kuriuos norėjo padaryti geresnius, labiau užgrūdintus ir dailiau nublizgintus, negu gabiosios jo rankos kada buvo padariusios. Tokie jo amato pratimai jam patiko labiau už bet kokį kitą, kurio būtų galėjęs imtis, be to, šiuo darbu prisidengdamas, jis galėjo būti sau kalvėje ir nematyti žmonių, kurių skleidžiamos šnekos, kasdien vis kitokios, būtų tik jam drumstusios ramybę ir vedusios iš kantrybės.
Jis nusprendė pasikliauti Saimono nuoširdumu, jo dukters ištikimybe ir mero draugiškumu, nesgi meras, taip jį įvertinęs po dvikovos su Bontronu, nepaliks jo vieno nelaimėje. Tačiau laikas bėgo, ėjo diena po dienos, ir tik visai prieš pat Verbų sekmadienį seras Patrikas Čarteris, atvykęs į miestą kai ko patvarkyti dėl būsimo mūšio, sumanė pats aplankyti kalvį Smitą. Jis įėjo į dirbtuvę su labai graudinga veido išraiška, kuri buvo jam neįprasta, ir Henris tuojau pamanė jį blogą žinią atnešus. Kalvį suėmė baimė, ir pakeltas kūjis taip ir liko nenuleistas ant įkaitintos geležies, ir jį laikanti ranka, šiaip stipri it milžino, pasidarė tokia bejėgė, kad kūjis vos neiškrito ant žemės.

— Vargšas mano Henri,— tarė seras Patrikas,— aš atnešiau tau ne kokių naujienų; tiesa, jos nėra visai tikros, bet jeigu ir tikros, manau, kad toks narsus vyras, kaip tu, neturėtų giliai į širdį imti.

— Dėl dievo, milorde,— tarė Henris,— tikiuosi, ne bloga žinia apie Saimoną Gloverį ir jo dukrą.

— Ne, jiem nieko blogo neatsitiko,— tarė seras Patrikas,— jie sveiki ir gyvi. Bet tau mano atnešta žinia bus nemaloni. Kitis Henšo, manau, tau sakė, kad aš mėginau parūpinti Ketrinai Glover gerą prieglobstį garbingos ledi, hercogienės Rotsėj, namuose. Bet ledi neišklausė mano prašymo, ir Ketrina buvo išsiųsta pas tėvą į kalnus. Va čia ir visas blogumas. Tu, tikriausiai, žinai, kad Gilkristas Makianas mirė, o jo sūnus Ekinas, kuris Perte pažįstamas kaip senojo Saimono pameistrys, vardu Konakaras, dabar yra kiuhilų genties vadas, ir iš vieno savo šeimynykščio aš girdėjau, kad sklinda kalbos, jog jaunasis vadas siekia Ketrinos

rankos. Mano tarnas tą sužinojo (aišku, paslapčia), kai jojo į Bredelbeino šalį dėl kai kurių būsimojo mūšio reikalų. Tikrai garantuoti negalima, bet, Henri, tat labai panašu į tiesą.

— Ar jūsų malonybės tarnas matė Saimoną Gloverį ir jo dukrą?— paklausė Henris, pritrūkęs kvapo, ir užsikosėjo, norėdamas nuslėpti nuo mero tokį didelį susijaudinimą.

— Ne, nematė,— atsakė seras Patrikas,— kalnėnai įtarūs ir neleido jam pasikalbėti su senuku, o prašyti pasimatymo su Ketrina jis nedrįso — bijojo juos užkiršinti. Be to, jis nemoka geliškai, o kalnėnas mažai temokėjo angliškai, tad galėjo ten būti ir kokia klaida. Šiaip ar taip, gavęs tokią žinią, pamaniau, kad geriausia bus tau ją pranešus. Tačiau gali bent tiek būti ramus, kad vestuvės neįvyks be Verbų sekmadienio, ir aš meldžiu nedaryti nė vieno žingsnio, kol nebūsime sužinoję visų aplinkybių, nes visuomet geriau žinoti teisybę, nors ji būtų ir skaudi... Ateik į miesto tarybos rūmus,— pridūrė jis patylėjęs,— pasikalbėti apie arenos parengimą Šiaurės Lankoje. Lauksime tavęs tenai.

— Ne, gerasis milorde.

— Klausyk, Smitai, jaučiu iš trumpo tavo atsakymo, kad esi susikrimtęs dėl to, ką sakiau, bet nieko nepadarysi, moterys juk tikros vėtrungės, tai sena tiesa. Saliamonas ir daugelis kitų tą patyrė dar anksčiau už tave.

Tai pasakęs, seras Patrikas Čarteris išėjo, visiškai įsitikinęs, kad kuo geriausiai kalvį paguodė.

Tačiau nelaimingasis įsimylėjėlis visai kitaip pažiūrėjo į naujienas bei išklausė paguodos žodžių.

„Meras,— su nuoskauda pasakė jisai sau,— yra puikus vyras, dievaži; jis taip didžiuojasi savo riteryste, jog pasako nesąmonę, o vargšas žmogus turi ją laikyti išmintimi, taip, kaip turėtų girti išsivedėjusį alų, paduotą jo didenybės sidabrinėje taurėje. Kaip visa tai skambėtų kitomis sąlygomis? Tarkim, aš riedu žemyn stačiu Koriki Du šlaitu, jau visai netoli tarpeklis, o čia ateina lordas meras ir šaukia: „Henri, ten gili bedugnė, ir su skaudama širdimi turiu tau pasakyti, kad tuoj ten nuriedėsi. Bet nenusimink, nes dan-

gus gal atsiųs akmenį arba krūmą ir sulaikys, kad nenuriedėtum. Tačiau aš manau, kad tau bus geriau sužinoti tiesą, nors ir blogą, todėl ir sakau. Aš nežinau, kiek šimtų pėdų gilumo turi bedugnė, bet tu galėsi nuspręsti, kai būsi dugne, nes visada geriausia yra viską tiksliai žinoti. Tiesa, klausyk, ar neateitum pažaisti rutuliais?" Ir tais plepalais tariasi duodąs draugišką patarimą, kaip varguolį išgelbėti, kad nenusisuktų sau sprando! Kai pagalvoju, tai, rodos, išeisiu iš proto ir, pasigriebęs kūjį, viską aplinkui išdaužysiu, ištrankysiu. Bet aš būsiu ramus; o jeigu tas kalnų maitvanagis, kuris vadina save sakalu, panorės nustverti mano balandėlę, oi, sužinos, ar Perto miestelėnas moka įtempti lanką, ar ne.

Jau buvo ketvirtadienis, ir buvo laukiama atvykstant kovotojų kitą dieną, kad turėtų laiko šeštadienį pailsėti, atsigaivinti ir pasirengti mūšiui. Pirmiausia atėjo po du ar tris žmones iš abiejų pusių gauti nurodymų, kur įrengti stovyklas nedideliems savo pulkams, ir kitokių parėdymų, kurie galėjo būti reikalingi, išėjus į areną. Todėl Henris nė nenustebo, pamatęs aukštą ir stiprų kalnietį, atsargiai žengiantį jo gatvele ir visur besidairantį, kaip paprastai laukinio krašto žmonės apžiūrinėja labiau civilizuotos šalies įdomybes. Kalviui tas žmogus nepatiko jau vien todėl, kad iš kalnų, kurių mūsų pertietis nuo seno nemėgo, o čia dar pamatė jį gobint kiuhilų spalvos pledą. Šilku išsiuvinėta ąžuolo šakelė su lapais rodė taip pat, kad kalnietis yra iš asmeninės Ekino sargybos, į kurią klanas dėjo daug vilčių būsimosiose kautynėse.

Tuos ženklus pamačius, Henriui užvirė širdis, ir jis užsidarė kalvėje,— kadangi žinojo, jog kalniečio laukia didysis mūšis ir nevalia jo įtraukti į jokius susirėmimus, tai nutarė geriau visai su juo nesusitikti. Tačiau netrukus kalvės durys atsidarė, ir, suplevenęs languotu savo pledu, nuo kurio atrodė dar didesnis, kalnietis įėjo oriu žingsniu, kaip žmogus, kuris jaučiasi daug pranašesnis už visus kitus. Jisai sustojo ir apsidairė, tarsi laukdamas, kad jį sutiktų mandagiai ir su nuostaba. Bet Henris nė nemanė pataikauti jo

tuštybei ir kaukšėjo sau kūju į krūtinės šarvą, gulintį ant priekalo, tartum visai nematydamas, kad kas atėjo.

— Ar jūs esate Govas Chromas (kreivakojis kalvis)?— paklausė kalnėnas.

— Kas nori, kad sutraiškyčiau makaulę, vadina mane taip,— atsakė Henris.

— Neįsižeisti,— tarė kalnietis.— Ji atėjo pirkti šarvų.

— Ji gali apsigręžti ir nešti savo plikas kinkas lauk,— atsakė Henris,— aš neturiu šarvų pardavimui.

— Jeigu ne Verbų sekmadienis po dviejų dienų, tu užtrauktum kitą giesmelę,— atkirto kalnietis.

— O kadangi šiandien vis dėlto yra šiandien,— pasakė Henris vis su tuo pačiu paniekinamu abejingumu,— prašau neužstoti man šviesos.

— Jūs esate nemandagi, bet ji irgi yra *fir nan ord* — kūjo žmogus — ir žino, kad kalvis yra karštas kaip ugnis, kada geležis karšta.

— Jeigu ji yra kūjo žmogus, tegu pati ir nusikala šarvus,— atsiliepė Henris.

— Taip ir padarytų ir visai tavęs netrukdytų, bet žmonės sako, Govai Chromai, kad tu kali kardus ir šarvus ir dainuoji tokias dainas, nuo kurių ašmenys pasidaro tiek aštrūs, kad plieno šarvus perkerta tartum popierių, o skydai ir šarvų marškiniai tokie tvirti, kad ietys atšoka lyg adatos.

— Kadangi jūs nieko neišmanote, tai žmonės jums ir pasakoja visokius niekus, kuriais nė vienas krikščionis nepatikėtų,— pasakė Henris.— Dirbdamas aš švilpauju, kas tik užeina ant liežuvio, kaip kiekvienas doras amatininkas; dažniausiai tai būna kalniečių dainelė „Pakaruoklių giria"! Mano kūjis tada pats šoka į taktą.

— Drauguži, tuščias darbas spausti pentinais arklį, kai jis jau apšlubęs,— pasakė iš aukšto kalnėnas.— Ji negali stoti į kovą dabar, todėl menkas šaunumas taip šaipytis.

— Dievaži, šį kartą tavo teisybė,— atsiliepė kalvis jau visai kitu balsu.— Bet sakyk tiesiai, ko norėtum iš manęs? Aš nelinkęs tuščiai šnekučiuoti.

— Šarvų vadui Ekinui Makianui,— tarė kalnėnas.

— Sakaisi esąs kūjo žmogus. Ką pasakytum apie šitą?— paklausė kalvis, išimdamas iš skrynios grandininius marškinius, kuriuos ką tik buvo padaręs.

Kalnietis paėmė juos didžiai susižavėjęs, netgi su pavydu. Jis smalsiai apžiūrėjo kiekvieną grandelę ir pagaliau pasakė, kad geresnių marškinių dar nėra regėjęs.

— Šimtą karvių ir bulių ir dar didelę avių bandą galima atiduoti už juos, ir tai dar bus pigu,— pasakė kalnietis susižavėjęs.— Bet ji niekada mažiau ir nepasiūlys, jei sutiktum parduoti.

— Puiki kaina,— atsakė Henris,— bet tų marškinių niekas negaus už auksą nei galvijus. Aš noriu juos išbandyti savo paties kardu; ir perleisiu šiuos marškinius tik tam, kas sutiks stoti su manim į kovą iš trijų dūrių ir kirčio.

— Nagi, žmogau, išgerk burnelę ir eik miegoti,— pasakė kalnėnas su didžiausia panieka.— Gal kvailas esi? Manai, kad kiuhilų genties karo vadas eis derėtis ir kautis su paprastu Perto miestelėnu? Tylėk, žmogau, ir klausyk. Ji padarys tau didelę garbę, didesnę, negu tavo luomui dera. Ji kausis dėl tų puikių šarvų.

— Ji turi pirmiausia man įrodyti, kad tinka man į porą,— tarė Henris, gižiai šyptelėjęs.

— Kaip! Aš, Ekino Makiano garbės sargybinis, netikti tau į porą!

— Galim pamėginti, jeigu nori. Sakei esąs kūjo žmogus. Ar moki mėtyti kalvio kūjį?

— Paklausk erelį, ar gali perskristi Feragoną.

— Bet, prieš pradėdamas rungtis su manimi, pirmiausia pasirunk su mano leichtachu. Eik šen, Danteri, stok už Perto garbę! Va, kalnieti, štai stovi kūjų eilė, rinkis kurį nori, ir einame į sodą.

Kalnietis, vardu Norman nan Ord, arba Kūjo Normanas, pasirodė vertas tokio vardo, nes pasirinko iš visų didžiausią kūjį, o Henris tik šyptelėjo. Danteris, stotingas kalvio pameistrys, nusviedė kūjį iš tiesų puikiai, bet kalnietis iš visų jėgų nusviedė savąjį porą ar trejetą pėdų toliau ir pergalingai atsigręžė į Henrį, o tas atsakydamas tik šyptelėjo.

— Ar numesi toliau?— paklausė kalnietis, duodamas kūjį kalviui.

— Tik ne tą vaikišką žaisliuką,— atsakė Henris,— kurį vėjas gali nunešti. Dženikenai, atnešk Samsoną, o jūs kuris nors padėkite berniukui, nes Samsonas gana sunkus.

Atneštasis kūjis buvo dvigubai sunkesnis už tą, kurį kalnėnas buvo pasirinkęs kaip vieną iš sunkiausiųjų. Normanas nusistebėjo, bet dar labiau jisai nustebo, kai Henris, tvirtai atsistojęs, smarkiai atsivedėjo ir paleido sunkųjį įnagį lyg kokį sviedinį iš patrankos. Kūjis kaukdamas ir švilpdamas nulėkė per orą. Pagaliau jis nukrito ir geležinė galva įsmigo per pėdą į žemę, visu jardu toliau už Normano.

Kalnietis, nugalėtas ir pažemintas, nuėjo iki tos vietos, kur gulėjo kūjis, pakėlė, pasvėrė rankoje, didžiai stebėdamasis, ir atidžiai apžiūrėjo, tartum tikėdamasis pamatyti, jog tai ne paprastas kūjis. Pagaliau grąžino jį šeimininkui ir, kai tas paklausė, ar nenorėtų pabandyti dar kartą, trūktelėjo pečiais, liūdnai nusišypsojo ir papurtė galvą.

— Normanas ir taip per daug pralaimėjo,— atsakė jis.— Ji prarado kūjo žmogaus vardą. Ar Govas Chromas dirba ant priekalo su tokiu dideliu kūju?

— Eime, brolau, pažiūrėsi,— tarė Henris, vesdamasis jį į kalvę.— Danteri,— tarė jis,— ištrauk iš žaizdro tą gabaliuką.— Pakėlęs aukštyn Samsoną, kaip vadino milžiniškąjį kūjį, jis pradėjo kalti metalą tankiais smūgiais iš dešinės ir iš kairės — čia dešiniąja ranka, čia kairiąja, čia su abiem iš karto, su didžiule jėga ir vikrumu, ir kaip mat, perpus greičiau, negu paprastas kalvis su daug parankesniu įrankiu, padarė mažytę, bet nuostabiai dailią pasagą.

— Vaje, vaje!— pasakė kalnietis.— O kodėl tu nori kovoti su jaunuoju mūsų vadu, kuris yra iš daug aukštesnio luomo, nors tu esi geriausias kalvis iš visų, koks tik yra dirbęs prie dumplių ir žaizdro?

— Klausyk!— tarė Henris.— Atrodo, tu esi neblogas vyrukas, ir aš tau pasakysiu teisybę. Jūsų vadas yra mane užgavęs, ir šarvus jam atiduosiu tik tada, jei jis stos su manimi į kovą.

— Taip, jeigu jis tave užgavo, turi su tavimi ir susitikti,— tarė vado asmens sargybinis.— Užgavęs žmogų, vadas nebetenka erelio plunksnos nuo kepurės; ir tebūnie jis viršiausias iš visų kalniečių, o Ekinas tikrai toks yra, jis turi susikauti su žmogumi, kurį užgavo, nes rožė iškris iš jo vainiko.

— Ar tu jį paraginsi?— paklausė Henris,— kad susitiktų su manimi po sekmadienio mūšio?

— O, ji padarys viską, ką galės, jei tik maitvanagiai nesules, nes turėtumei, brolau, žinoti, kad chatanų gentis moka giliai suleisti nagus.

— Jeigu taip, šarvai priklauso jūsų vadui,— tarė Henris,— bet aš išjuoksiu jį prieš karalių ir visą dvarą, jeigu jis nesumokės man tos kainos.

— Tegriebia mane nelabasis, tegriebia, jeigu aš pati neatitempsiu jo į areną,— pasakė Normanas.— Tikrai.

— Padarysi man didelį malonumą,— atsakė Henris.— O kad nepamirštumei savo pažado, dovanoju tau šį durklą. Žiūrėk, jeigu jį gerai suimsi ir pataikysi priešui tarp šalmo ir šarvų, joks gydytojas nebepadės.

Kalnietis apibėrė jį padėkos žodžiais ir atsisveikino.

— Aš atidaviau jam geriausius šarvus, kokius tik esu nukalęs per savo gyvenimą,— tarė sau kalvis, jau beveik gailėdamasis dėl savo dosnumo,— nes tikiuosi, kad jis gal atves savo vadą ir aš galėsiu su juo susikauti,— tada Ketrina atiteks tam, kas garbingai iškovos pergalę. Tik aš bijau, kad tasai jaunikaitis nerastų kokios dingsties išsisukti. Na, gal Verbų sekmadienio mūšis jam bus toks sėkmingas, kad jis vėl panorės stoti į kovą. Čia ir yra visa viltis, nes aš ne kartą esu matęs, dar net visai neseniai, kaip po pirmos pergalės nykštukas išauga į milžiną.

Taip, mažai teturėdamas vilties, bet labai daug ryžto, Henris Smitas laukė to laiko, kada išsispręs jo likimas. Sunkiausia jam buvo dėl to, kad Gloveris ir jo duktė nedavė nė ženklo. „Jie nedrįsta pasakyti tiesos,— mąstė jis,— ir todėl tyli."

Penktadienį per pietus du būriai po trisdešimt vyrų, at-

stovaujančių kiekvieną klaną, atžygiavo į skirtingas vietas, kur turėjo sustoti poilsiui.

Kiuhilų gentį maloniai priėmė turtingas Skono vienuolynas, o jų priešininkus viešino meras Kinfonso pilyje; mat, su dideliu dėmesiu buvo pasirūpinta, kad abi pusės būtų priimtos vienodai gerai ir kad nė vienai neatsirastų pagrindo skųstis dėl šališkumo. Visos etiketo smulkmenos iš anksto buvo aptartos lordo vyriausiojo konsteblio Erolo ir jaunojo grafo Kraufordo,— pirmasis atstovavo chatanų klanui, antrasis — kiuhilų. Pasiuntiniai visą laiką tik ir lekiojo iš vieno grafo pas kitą, ir jie patys susitiko daugiau nei šešis kartus per tris dešimtis valandų, kol tiksliai nustatė visas kautynių taisykles.

Be to, kad neatgimtų sena nesantaika, kurios daigai buvo gyvi tiek miestelėnų, tiek kalniečių širdyse, buvo išleistas įsakymas, draudžiantis miestelėnams prieiti prie kalniečių stovyklų arčiau kaip per pusę mylios, o būsimiesiems kovotojams prisiartinti prie Perto be specialaus leidimo. To įsakymo palaikyti buvo pastatyti ginkluoti kariai, kurie taip uoliai vykdė savo pareigą, kad neleido prisiartinti prie miesto net pačiam Saimonui Gloveriui, Perto gyventojui ir miestelėnui, nes jis prisipažino atvykęs kartu su Ekino Makiano kovotojais, be to, buvo užsisiautęs kiuhilų spalvos ir sukirpimo pledą. Ši kliūtis sutrukdė Saimonui susitikti su Henriu Vindu ir papasakoti viską, kas nutiko nuo jų išsiskyrimo, o tas susitikimas būtų iš pagrindų pakeitęs nelemtą mūsų pasakojimo baigtį.

Šeštadienio popietę mieste nutiko dar vienas dalykas, kuriuo miestelėnai susidomėjo lygiai tiek pat, kaip ir pasiruošimu būsimajai kovai. Tai atvyko grafas Duglas, kuris prajojo per miestą su nedidele palyda, tik trisdešimtimi vyrų, bet jie visi buvo riteriai ir aukštos kilmės didikai. Žmonės lydėjo akimis tą nuožmųjį grafą, nelyginant erelį, skrendantį padebesiais, nežinodami, kur lekia tas piktas Jupiterio paukštis, tačiau tyliai, atidžiai ir susikaupę žvelgdami į jį, tarsi norėdami atspėti, ką jis vejasi, skrosdamas padangę. Iš lėto jis perjojo miestą ir pasuko pro šiaurinius

vartus. Tada nulipo nuo žirgo prie dominikonų vienuolyno ir paprašė pasimatymo su hercogu Olbeniu. Grafą nedelsiant įleido, ir hercogas jį priėmė rodydamasis maloningu ir draugišku, tačiau nenuoširdumą ir nerimą sunku buvo jam nuslėpti. Po pirmųjų pasisveikinimo žodžių grafas labai rimtai pasakė:

— Aš atnešiau jums liūdną žinią. Karališkojo jūsų malonybės brolėno, hercogo Rotsėjaus, nebėra,— bijau, kad jis žuvo nuo piktadarybės.

— Piktadarybės!— tarė sumišęs hercogas.— Kokios piktadarybės? Kas išdrįso kėsintis į Škotijos sosto įpėdinį?

— Ne man skirta spręsti, iš kur kilo tokie spėliojimai,— pasakė Duglas,— bet žmonės sako, kad aro plunksna atnešė arui mirtį ir ąžuolo pleištas ąžuolą perskėlė.

— Grafe Duglai,— tarė hercogas Olbenis,— aš nemoku minti mįslių.

— Nei aš moku jas užminti,— išdidžiai atsakė Duglas.— Jūsų malonybė ras smulkmenas šiuose užrašuose, kuriuos verta perskaityti. Aš išeisiu pusvalandžiui į vienuolyno sodą, o paskui vėl sugrįšiu.

— Jūs neisite pas karalių, milorde?— paklausė Olbenis.

— Ne,— atsakė Duglas,— manau, jūsų malonybė sutiksite su manimi, kad reikia nuslėpti nuo mūsų suvereno šią jo šeimos nelaimę bent iki tol, kol rytdienos kova bus nulemta.

— Mielai sutinku,— tarė Olbenis.— Išgirdęs, kad neteko sūnaus, karalius negalės žiūrėti kovos, o jeigu jis asmeniškai tenai nepasirodys, tie vyrai gali, ko gero, atsisakyti kautis, ir visas planas nueis niekais. Bet prašau jus, milorde, pasėdėti, kol aš perskaitysiu tuos liūdnus dokumentus apie vargšą Rotsėjų.

Jis ėmė versti lapus, vienus greitai perbėgdamas akimis, kitus labai atidžiai žiūrinėdamas, tartum jie būtų nepaprastai svarbūs. Tokiu būdu paskaitęs kokį ketvirtį valandos, jis pakėlė akis ir tarė labai rimtai:

— Milorde, šie dokumentai didžiai liūdni, tačiau galime bent tiek pasiguosti, kad nesutarimų karaliaus taryboje ne-

bebus, juk neseniai mudu abu — jūsų malonybė ir aš — iškilmingai dėl to susitarėme. Tuo susitarimu nelaimingasis mano sūnėnas turėjo būti atitolintas nuo dvaro, kol laikas padarys jam griežtesnį nuosprendį. Dabar likimas jį visai pašalino, mūsų pastangoms užbėgta už akių, ir jos pasidarė nebe reikalingos.

— Jeigu jūsų malonybė,— atsiliepė grafas,— nemato nieko, kas ardytų gerą mudviejų santarvę, kurios reikia Škotijos ramybei ir saugumui, aš nelinkęs pakenkti savo šaliai ir nemanau ieškoti priekabių.

— Suprantu jus, milorde Duglai,— karštai pritarė Olbenis.— Jūs iš greitumo pamanėte, jog aš įsižeisiu, jums pasinaudojus karaliaus vietininko teisėmis ir nubaudus biauriuosius žudikus mano valdose, Folklende. Patikėkite manimi, kaip tik atvirkščiai, aš esu jums labai dėkingas, kad perėmėte iš manęs tų niekšų nubaudimą, nes man būtų plyšusi širdis, vien į juos pažiūrėjus. Be abejo, Škotijos parlamentas ims tirti tą šventvagišką bylą, ir aš laimingas, kad keršytojo kardas buvo tokio įtakingo žmogaus rankoje, kaip jūsų malonybė. Mūsų tartasi, kaip jūsų malonybė turėtų neblogai prisiminti, tik aptramdyti nelaimingąjį mano sūnėną, kol, laikui bėgant, po kokių metų ar dvejų jis išmoktų būti kuklesnis, ar ne?

— Taip, tokį jūsų didenybė sakėtės turįs tikslą,— patvirtino grafas.— Ramiai galiu prisiekti.

— Tad mudu, garbusis grafe, neturime būti smerkiami už tai, kad, nepaisant mūsų gerų norų, nedorėliai iš keršto taip žiauriai pasielgė.

— Parlamentas viską nuspręs savo nuožiūra,— tarė Duglas.— O mano sąžinė švari.

— O manoji atleidžia mano kaltę,— iškilmingai pasakė hercogas.— Dabar, milorde, reikia pakalbėti apie mažojo Džeimso[1] globą, nes jis tapo įpėdiniu.

— Tegu tai sprendžia karalius,— tarė Duglas, jau nete-

[1] Antrasis Roberto III sūnus, o vėliau Škotijos karalius Jokūbas I.

kęs kantrybės.— Aš sutiksiu su bet kokia rezidencija, išskyrus Stirlingą, Dauną ir Folklendą.

Ir staigiai išėjo iš kambario.

— Išėjo,— sumurmėjo Olbenis,— o juk jis turi būti mano sąjungininkas... nors jaučiasi esąs mirtinas mano priešas. Ko čia svarstyti? Rotsėjus ilsisi tėvų kapuose... Neilgai trukus ir Džeimsas nueis paskui jį, o tada už visus vargus gausiu karūną.

TRISDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS

Trisdešimt prieš trisdešimt Berery kovės —
Prie vienuolių pamėgtos juodos šventovės.
Vintounas

Išaušo Verbų sekmadienio rytas. Senaisiais krikščionybės laikais kovos rengimas bet kurią didžiosios savaitės dieną būtų palaikytas tokia nuodėme, už kurią bausmė būtų atskyrimas nuo bažnyčios. Romos bažnyčia — didelė jai už tai garbė — mokė, kad per šventąją gavėnią, kada žmogus apsivalo nuo nuodėmių, karo kalavijas turi būti įmautas į makštis, o nuožmieji monarchai turi gerbti dievo taiką. Tačiau paskutinieji karai tarp Anglijos ir Škotijos buvo tokie smurtingi ir žiaurūs, kad niekas nebesilaikė šio gero ir švento priesako. Labai dažnai kuri nors kovojanti pusė tyčia pasirinkdavo užpuolimui iškilmingiausią progą, nes tikėdavosi rasti priešininkus atliekant religines apeigas ir nepasirengusius gintis. Tokiu būdu, jau pirmą kartą sulaužius dievo taiką, buvo pradėta nepaisyti draudimo, ir net gana dažnai per bažnytines šventes būdavo tyčia rengiamos „dievo teismo" kovos,— panaši kova turėjo būti ir klanų susirėmimas.

Vis dėlto bažnytinės apeigos tą dieną buvo atliekamos taip pat iškilmingai, kaip visada, ir patys kovotojai jose dalyvavo. Nešdamiesi rankose kukmedžių šakeles, kaip tin-

kamiausią palmės pakaitalą, jie nužygiavo į vienuolynus — vieni į dominikonų, kiti į karteziečių — išklausyti didžiųjų mišių ir pasimelsti (bent dėl akių) prieš sunkiąją kovą. Kuo uoliausiai, aišku, buvo pasirūpinta, jog žygiuodami klanai neišgirstų vieni kitų dūdmaišių, nes juk nėra abejonės, kad, dar nė neatėję į paskirtą vietą, jie susiras vienas kitą pagal garsus ir puls muštis, kaip tie gaidžiai peštukai, sugiedoję karo iššūkį.

Pasižiūrėti neįprastos eisenos Perto gyventojai plūdo į gatves ir užkimšo bažnyčias, kur abu klanai klausėsi pamaldų,— visi troško pamatyti kovotojus ir nuspręsti iš jų išvaizdos, kas turėtų paimti viršų įvyksiančiame susirėmime. Nors kalniečiai ir nebuvo pratę lankytis maldų vietose, tačiau jų laikysena bažnyčioje buvo itin graži, ir, nepaisant karštos ir nesuvaldomos jų prigimties, tik vienas kitas atrodė kuo susidomėjęs ar nustebęs. Matyt, jie laikė žeminančiu dalyku rodyti smalsumą ar nustebimą, nors daug dalykų regėjo gal tik pirmą kartą.

Apie kovos baigtį net ir didžiausi žinovai nedrįso spręsti, nors dėl milžiniško Torkvilo ir aštuonių jo galiūnų sūnų ūgio tie, kurie laikė save išmanančiais apie muskulų jėgą, buvo linkę pranašauti pergalę kiuhilų klano būriui. Moteriškosios lyties nuomonę nulėmė gražus Ekino Makiano stotas, kilnus veidas ir dailus apsiėjimas. Ne vienai atrodė tas veidas kažkur matytas, tačiau niekam neatėjo į galvą, kad jaunas, puošniais kariškais rūbais apsirengęs vadas yra tas pats kuklus Gloverio mokinys, tad ir pažino jį tik vienas žmogus.

Tas žmogus, kaip galima spėti, buvo kalvis Smitas iš Vindo,— jis ėjo pačiam prieky minios, besigrūdančios pasižiūrėti šauniųjų kiuhilų genties kovotojų. Širdyje pynėsi neapykanta, pavydas ir kone susižavėjimas, kai jisai žvelgė į Gloverio pameistrį, nusimetusį pasigailėtiną išnarą ir stojusį spindinčiu vadu, kurio žvalios akys bei daili laikysena, kilni antakių bei kaklo linija, puikios rankos ir gražus sudėjimas rodė, kad jis tik ir sutvertas būti pirmojoje eilėje tarp žmonių, pašauktų gyventi ar mirti už tautos garbę.

Kalviui buvo sunku patikėti, kad čia tas pats karštakošis berniūkštis, kurį jis nupurtė nuo savęs kaip kokią geliančią vapsvą ir tik iš gailesčio visai nesutraiškė.

„Jis labai dailiai atrodo su mano šauniaisiais šarvais,— murmėjo sau Henris,— geriausiais, kokius tik esu nukalęs. Bet jeigu tik aš galėčiau susitikti taip, kad nebūtų rankos, kuri jam padeda, ar akies, kuri pamato, prisiekiu viskuo, kas tik yra šventa šioje bažnyčioje, puikieji šarvai sugrįžtų pas šeimininką! Atiduočiau visą savo turtą, kad tik galėčiau kirsti jam tris smūgius į pečius ir suardyti geriausius savo šarvus, bet tokios laimės aš nesusilauksiu. Jeigu išliks gyvas po šios dienos mūšio, jis įgis tokią narsuolio šlovę, kad nenorės vėl statyti pavojun ką tik patirtą laimę, susitikdamas su tokiu vargšu miestelėnu, kaip aš. Jis paves kovoti su manimi vienam kuriam kovotojui, gal net mano amato bičiuliui, kūjo žmogui, ir viskas, ką aš gausiu, bus tik malonumas praskelti galvą tam juodnugariui. Kad taip galėčiau pasikalbėti su Saimonu Gloveriu! Eisiu į kitą bažnyčią jo paieškoti, juk jis, tikriausiai, jau turi būti grįžęs iš kalnų."

Žmonės jau plūdo iš dominikonų bažnyčios, kai kalvis taip nusprendė ir pradėjo skubiai tą sprendimą vykdyti, braudamasis per minią taip greitai, kaip tik galima tokioje vietoje ir per tokią iškilmę. Besiskindamas kelią pro minią, jis vieną akimirką taip arti atsidūrė prie Ekino, kad jų akys susitiko. Ryžtingas ir nurudęs kalvio veidas užsiplieskė it įkaitinta geležis, kurią jis kaldavo, ir tas tamsus raudonumas nepraėjo keletą minučių. Ekinas iš piktumo skaisčiai išraudo, ir neapykantos žvilgsnis plykstelėjo akyse. Bet staiga raudonis nublanko, veidas pasidarė blyškus kaip drobė, ir Ekinas nukreipė akis, neatlaikęs priešiško ir atkaklaus žvilgsnio.

Torkvilas, kuris nenuleido akių nuo savo įsūnio, pamatė jo susijaudinimą ir su baime apsidairė aplinkui, ieškodamas priežasties. Tačiau Henris jau buvo toli ir skubėjo į karteziečių vienuolyną. Čia taip pat pamaldos jau buvo pasibaigusios, ir tie, kurie dar taip neseniai nešė palmių šakeles, garbindami didžiąją šventę, teikiančią žemei taiką ir palai-

minimą geros valios žmonėms, dabar skubėjo į mūšio vietą: vieni pasirengę atimti gyvybę savo artimiesiems arba padėti galvas patys, kiti pasižiūrėti baisios kovos, jausdami tokį pat laukinį malonumą, kaip pagonys gladiatorių kautynėse.

Minia buvo tokia didelė, kad kitas žmogus būtų netekęs vilties pro ją prasibrauti. Tačiau dėl visuotinės pagarbos kalviui Henriui, Perto miesto garbės gynėjui, ir nuojautos jį sugebant jėga prasiskinti kelią, visi vieningai davė jam praeiti, ir jis gana greitai atsirado beveik prie pat chatanų genties kovotojų. Kolonos priešakyje ėjo muzikantai. Paskui nešė garsiąją vėliavą su sėlinančiu kalnų katinu ir atitinkamu perspėjimu „Neliesk katino be pirštinių". Vadas ėjo paskui vėliavą, atkišęs į priekį dvirankinį kalaviją, tartum gindamas savo klano emblemą. Tai buvo vidutinio ūgio vyras, jau virš penkiasdešimt metų, tačiau nei iš veido, nei iš stoto nebuvo matyti nei jėgų susilpnėjimo, nei senatvės žymių. Jo rudose, smarkiai susiraičiusiose garbanose kur-ne-kur baltavo žilas plaukas, tačiau jo žingsniai ir judesiai ar šokant, ar medžiojant, ar kovojant, buvo lengvi tarytum nė ketvirtos dešimties nebaigus. Pilkos jo akys žėrėjo laukiniu spindesiu, išreiškiančiu kartu valią ir žiaurumą, o iš kaktos, antakių ir lūpų dvelkė išmintis ir patyrimas. Išrinktieji kovotojai ėjo poromis. Kai kurių veiduose matėsi nerimas, nes šį rytą jie pastebėjo būryje trūkstant vieno žmogaus, o tokioje žūtbūtinėje kovoje, kuri jų laukė, ir vienas žmogus labai daug reiškė, tik jų vadas Makdžilis Chatanachas nekreipė į tai dėmesio.

— Nesakykite nieko saksams, kad jo nėra,— įspėjo tas narsusis vadas, kai jam buvo pranešta apie jo būrio jėgų sumažėjimą.— Pikti jų liežuviai ims šnekėti, kad vienas chatanas buvo bailys ir kad kiti, ko gero, jam padėjo pabėgti, norėdami susirasti dingstį mūšio išvengti. Manau, kad Ferkhardas Dėjus tikrai vėl atsiras mūsų eilėse, kol mes pasirengsime kovai, o jeigu ir neatsiras, tai ar aš vienas neatlaikysiu dviejų vyrų iš kiuhilų klano? Argi mes nestotume penkiolika prieš trisdešimt, kad tik neprarastume tos šlovės, kurią mums atneš ši diena?

Visi karštai sutiko drąsią vado kalbą, tačiau vis tiek nerimastingai žvalgėsi, vildamiesi pamatyti sugrįžtant pabėgėlį, ir, tur būt, vadas buvo iš viso būrio vienintelis žmogus, kuris visiškai dėl to nesijaudino.

Kariai žygiavo toliau gatvėmis, bet niekur nematė Ferkhardo Dėjaus, nes šis daug mylių už kalnų skendėjo tuose džiaugsmuose, kurių gali duoti laiminga meilė, atlygindama už prarastą garbę. Makdžilis Chatanachas žygiavo lyg nieko nežinodamas apie Dėjaus pabėgimą, ir pagaliau visi atėjo į Šiaurės Lanką, gražią ir lygią pievą visai greta miesto, gyventojų naudojamą karo mokymams.

Iš vienos pusės lanką skalavo gilus ir sraunus Tėjus. Vidury pievos iš trijų pusių buvo aptverta didelė aikštė — šimto penkiasdešimt jardų ilgio ir septyniasdešimt keturių jardų pločio. Iš ketvirtos pusės kitokio užtvaro nebuvo, tik upė. Žiūrovų patogumui aplink aikštę ėjo amfiteatras, priešais jį buvo palikta daug vietos ginkluotiesiems sargybiniams, pėstiems ir raitiems, o taip pat paprastiesiems žiūrovams. Tame kovos lauko gale, kuris arčiau miesto, buvo aukšta galerija, skirta karaliui ir jo dvariškiams; ji buvo apsupta paprastais pinučiais su paauksintais ornamentais, nuo ko ši vieta dar iki šiol tebevadinama Auksinės, ar Auksuotosios, pavėnės vardu.

Kalnų menestreliai, kurie grojo kiekvienas savo klano paibrokus, tai yra žygio maršus, nutilo, kai tik kovotojai atėjo į Lanką, nes toks buvo duotas paliepimas. Du augaloti, bet jau nejauni kariai, atėjo į priekį nuo priešingų arenos kraštų, nešdamiesi kiekvienas savo vėliavą, ir, įbedę jas į žemę, pasitraukė ir pasirengė žiūrėti kovos, kurioje patys nedalyvaus. Muzikantai su dūdmaišiais užėmė vietas kiekvienas prie savo vėliavos; jie taip pat turėjo nesikišti į kovą.

Minia sutiko abi puses vienodai šaukdama, kaip visada panašiais atvejais sveikina tuos, kurių pastangos teikia jai smagumo, taip sakant, azarto. Nuskirtieji kovotojai neatsakinėjo į sveikinimus, o kiekvienas būrys nužygiavo į priešingas lauko puses, kur buvo vartai į areną. Palei vartus stovėjo po stiprų ginkluotų vyrų būrį; prie vienų grafas

maršalas, prie kitų lordas vyriausiasis konsteblis atidžiai apžiūrinėjo kiekvieną kovotoją, ar jis tinkamai apsiginklavęs, tai yra, ar turi plieno šalmą, grandininius marškinius, dvirankinį kalaviją ir durklą. Jie taip pat patikrino kovotojų skaičių kiekviename būryje, ir minia labai smarkiai ėmė bruzdėti, kai grafas Erolas pakėlė ranką ir sušuko:

— O! Kova negali įvykti, nes chatanų genčiai trūksta vieno kovotojo.

— Na tai kas?— tarė jaunasis grafas Kraufordas,— jie turėjo geriau suskaičiuoti, išeidami iš namų.

Tačiau grafas maršalas su konstebliu nusprendė, kad mūšis neturi įvykti, kol nebus lygaus skaičiaus, ir susirinkusi minia pradėjo smarkiai nerimauti, kad po tokio ilgo rengimosi mūšis, ko gero, visai neįvyks.

Iš visų ten esančių buvo gal tik du, kurie džiaugėsi atsiradusia proga mūšiui atidėti,— tai kiuhilų klano vadas ir švelniaširdis karalius Robertas. Abu vadai, lydimi kiekvienas savo draugo ir patarėjo, susitiko arenos viduryje, o jiems padėti geriau nutarti, kaip čia padarius, atėjo grafas maršalas, lordas vyriausiasis konsteblis, grafas Kraufordas ir seras Patrikas Čarteris. Chatanų klano vadas pareiškė pageidaująs ir trokštąs stoti į kovą tuojau pat, nepaisant nelygaus skaičiaus.

— Kiuhilų klanas niekuomet su tuo nesutiks,— pasakė Torkvilas Ąžuolas.— Jūs negalėsite kardu išsikovoti sau šlovės, todėl imatės apgaulės, kad pralaimėję galėtumėte pasiteisinti, girdi, jūsų buvę mažiau. Aš siūlau va ką: Ferkhardas Dėjus buvo jauniausias iš jūsų; jeigu jis pabėgo, tegul iš mūsų pusės irgi pasitraukia jauniausias — Ekinas Makianas.

— Labai blogas ir neteisingas pasiūlymas,— sušuko Tošakas Begas, Makdžilio Chatanacho sekundantas, kaip pavadintume jį mūsų laikais.— Vado gyvybė klanui yra lyg alsavimas mūsų šnervėms, tad mes niekada nesutiksime, kad kiuhilų klano vadas pasitrauktų, o mūsų vadas turėtų stoti į pavojų.

Torkvilas su baime pamatė, kad jo sumanymas išvaduoti

Hektorą nuo mūšio eina niekais, ir ėmė svarstyti, kaip čia parėmus savo pasiūlymą, bet įsiterpė pats Ekinas. Reikia pastebėti, kad jo bailumas buvo ne toks žemas ir savanaudiškas, kaip tų, kurie ramiai priima negarbę, kad tik nepakliūtų į pavojų. Atvirkščiai, tegul ir baikščios prigimties, jis buvo narsios dvasios, ir tą akimirką gėda dėl pasitraukimo iš kovos nugalėjo kovos baimę.

— Nenoriu girdėti,— tarė jisai,— tokio sprendimo, kuris paliks mano kardą neištrauktą iš makštų šlovingo mūšio dieną. Kad ir jaunas esu ir neturiu patyrimo su ginklais, aplink mane yra užtektinai narsių vyrų, kurių pavyzdžiu aš galiu sekti, jeigu jau negaliu jiems prilygti.

Jis ištarė šiuos žodžius su tokiu užsidegimu, kad padarė įspūdį Torkvilui, o gal ir sau pačiam.

— Tepalaimina dievas kilnią jo širdį!— tarė pats sau įtėvis.— Aš žinojau, kad piktieji kerai išsisklaidys ir bailumas, kaustęs jo širdį, išnyks, vos tik suskambės dūdmaišiai ir suplevėsuos vėliava.

— Paklausykit manęs, lorde maršalai,— tarė konsteblis.— Nebegalima atidėti mūšio valandos, nes jau artėja vidurdienis. Tegu chatanų klano vadas per pusvalandį, kuris dar lieka, susiranda, jei gali, žmogų vietoj pabėgėlio, jei ne, tegu kovoja tiek, kiek yra.

— Sutinku,— pasakė maršalas,— nors nežinau, kaip Makdžilis Chatanachas galėtų rasti sau pagalbininką, jeigu iš jų klano nieko nėra arčiau kaip už penkiasdešimt mylių.

— Čia jo dalykas,— tarė vyriausiasis konsteblis,— bet jeigu jisai pasiūlys gerą atlyginimą, tai aplinkui areną yra pakankamai stiprių jomenų, kurie bus visai patenkinti, galėdami pramankštinti sąnarius tokiame žaidime, kaip čia kad žada būti. Netgi aš pats, jeigu ne mano luomas ir pareigos, mielai stočiau tarp tų laukinių vyrukų ir laikyčiau tai garbe.

Jie paskelbė kalniečiams savo nutarimą, ir chatanų klano vadas pasakė:

— Nusprendėte bešališkai ir kilniai, milordai, ir aš pats imsiuosi vykdyti jūsų nurodymą. Šaukliai, skelbkite: kas

nori prisidėti prie chatanų klano ir dalintis garbę bei šios dienos lemtį, gaus aukso kroną ir teisę kautis mano eilėse iki paskutinio atodūsio.

— Ar ne per daug šykštite savo turtų, vade?— pasakė grafas maršalas.— Aukso krona yra labai menkas atlyginimas už tokią kovą, kokia čia laukia.

— Jei čia bus vyras, norintis kovoti dėl garbės,— atšovė Makdžilis Chatanachas,— jam užteks to atlyginimo; o aš nenoriu tokio kovotojo, kuris išsitraukia kardą tik už auksą.

Šaukliai išėjo į priekį ir, pasukę vienas į vieną pusę, kitas į kitą, ėjo ratu aplink areną, protarpiais stabteldami čia vienur, čia kitur ir paskelbdami kvietimą, tačiau niekas į jų pasiūlymą neatsiliepė. Kai kas pradėjo šaipytis iš kalniečių neturto, kad siūlą tokią menką kainą už tokią pražūtingą paslaugą. Kiti ėmė dėl akių piktintis, kad taip mažai tevertinamas miestelėnų kraujas. Niekas nerodė nė mažiausio noro priimti kvietimą, kol jis pasiekė Henrio Smito ausis — Smitas stovėjo prie barjero ir šnekučiavo su beiliu Kreigdeiliu, ar, tikriau sakant, tiktai neatidžiai klausėsi, ką anas jam kalba.

— A! Ką jie ten skelbia?— suriko jisai.

— Dosnų Makdžilio Chatanacho pasiūlymą,— tarė „Grifo" šeimininkas.— Jis siūlo aukso kroną tam, kas šiandien pasivers laukiniu katinu ir kris besikaudamas jo pusėje. Va ir viskas.

— Kaip!— riktelėjo susijaudinęs kalvis.— Ar jie ieško žmogaus, kuris stotų prieš kiuhilų klaną?

— Taip, ieško,— pasakė Grifinas,— bet, manau, jie neras tokių kvailių Perte.

Vos tik jis ištarė tuos žodžius, pamatė, kaip kalvis stryktelėjęs peršoko barjerą ir atsistojęs arenoje pasakė:

— Štai aš, sere šaukly, Henris iš Vindo, noriu kautis chatanų klano pusėje.

Pasigėrėjimo šurmulys perbėgo minią, bet rimtesnieji miestelėnai, niekaip nerasdami bent menkiausio pateisinimo tokiam Henrio elgesiui, nutarė, kad jis visai nebežino ką

daraąs per tą savo pamėgimą kautis. Labiausiai apstulbo meras.

— Ar pakvaišai, Henri,— tarė jis.— Henri! Tu juk neturi nei kalavijo, nei grandininių marškinių.

— Tikrai neturiu,— atsakė Henris,— nes savo pasidarytus šarvus atidaviau va anam kiuhilų klano vadui, kuris tuoj pajus savo pečiais, kokiais smūgiais aš numušu savo kniedes! Na, o kalaviju man kol kas tebus ta vaikiška lazdutė, kol bekovodamas įsigysiu kokį svaresnį ginklą.

— Taip negalima,— tarė Erolas.— Klausyk, ginklininke, dėl dievo motinos imk mano milaniškus šarvus ir gerą ispanišką kardą.

— Dėkoju jums, kilnusis grafe, sere Gilbertai Hėjau, bet man geriausiai pasitarnaus tas ginklas, su kuriuo jūsų senolis nulėmė Lonkarčio mūšį. Aš nelabai įpratęs naudotis kardu ir šarvais, kurių pats nedariau, nes tada nežinau, kaip kirsti, kad kardas nenulūžtų, ir kokio smūgio saugotis, kad šarvai nesubyrėtų.

Per minią tuo tarpu nuskardėjo žinia ir net pasiekė miestą, kad narsuolis Smitas eina į mūšį be šarvų ir ginklų; ir jau visai arti buvo paskirtoji valanda, kai pasigirdo spigus moters balsas, šaukiantis susigrūdusiems žmonėms, kad praleistų. Minia traukėsi, padarydama vietos tokiai akiplėšai, ir ji išėjo į priekį visai be kvapo, nes laikė rankoje sunkius šarvus ir didelį dvirankinį kalaviją. Tuoj visi pažino, kad čia Oliverio Praudfiuto našlė, o jos atneštieji šarvai — Henrio Smito; jais buvo apsirengęs jos vyras tą lemtingąjį vakarą, kada jį nužudė, todėl, žinoma, jie buvo pargabenti kartu su žuvusiuoju į jo namus, ir dabar dėkinga našlė pasistengė juos atnešti į kovos lauką kaip tik tą akimirką, kada jų taip reikėjo savininkui. Henris su džiaugsmu priėmė gerai pažįstamą ginkluotę, o našlė, virpėdama iš skubumo, padėjo juos užsivilkti ir tada atsisveikino su Henriu, tardama:

— Tesaugo dievas našlių ir našlaičių gynėją, tepralaimi tas, kas stos prieš jį!

Pasijutęs drąsiai su išbandytais savo šarvais, Henris pa-

sipurtė, tartum norėdamas, kad šarvai geriau prigultų, ir, išsitraukęs kalaviją iš makštų, ėmė mojuoti virš galvos, rėždamas aštuoniukes, kad net švilpė, tokia smagia ir lengva ranka, jog buvo matyti, kaip galingai ir sumaniai jis moka valdyti tą svarų ginklą. Kovotojams dabar buvo įsakyta apeiti ratu aplink areną, bet taip, kad nesusitiktų, ir nusilenkti, praeinant pro auksinę pavėnę, kur sėdėjo karalius.

Kol jie taip žygiavo, daugelis žiūrovų vėl mėgino atspėti būsimą mūšio pabaigą, smalsiai apžiūrinėdami ir lygindami abiejų pusių kovotojų rankas, kojas, sudėjimą, raumenis. Šimto metų nesantaika su visais smurtavimais ir kerštais buvo susitvenkusi kiekvieno kovotojo širdyje. Išdidumas, neapykanta ir negailestingas pasiryžimas žūtbūtinei kovai žymėjo nuožmiuose jų veiduose.

Žiūrovai, įtemptai laukdami kruvinojo mūšio pradžios, linksmai šurmuliavo, juos sveikindami. Jie ėjo lažybų dėl susirėmimo pabaigos ir dėl atskirų kovotojų laimėjimo. Giedras, atviras ir pakilus kalvio Henrio žvilgsnis palenkė visų žiūrovų širdis, ir visi tvirtino, kad jis paklos tris priešininkus, prieš žūdamas pats. Kalvis buvo tik spėjęs apsirengti kovos rūbą, kai vadai jau įsakė kovotojams užimti vietas, ir tą akimirką minioje, kuri dabar jau tylėdama laukė pradžios, Henris išgirdo Saimono balsą šaukiant:

— Henri Smitai, Henri Smitai, kokia beprotybė čia tave pagavo?

„Taip, jis nori išgelbėti puikųjį savo žentą, būsimą, o gal jau esantį, nuo susirėmimo su Henriu Smitu",— buvo pirmoji Henrio mintis... Po to jam dingtelėjo atsigręžti ir su Gloveriu pasikalbėti, bet galiausiai jis suprato, kad jokiu būdu nebegali išeiti iš būrio, prie kurio prisidėjo, ar bent parodyti pageidavimą uždelsti kovą, nenorėdamas prarasti garbės.

Tad ir atsigręžė jisai į tą pusę, kur reikėjo atsigręžti tą valandą. Abiejų būrių vadai sustatė savo kovotojus trimis eilėmis po dešimtį vyrų kiekvienoje. Kovotojai sustojo tokiais tarpais, kad kiekvienas galėtų laisvai mosuoti kardu, kurio ašmenys penkių pėdų ilgio, neskaitant rankenos. Ant-

roji ir trečioji eilė turėjo ateiti kaip pakaitalas, kai pirmoji pralaimės. Dešiniajame kiuhilų klano sparne antroje eilėje tarp dviejų savo įbrolių stovėjo kiuhilų vadas Ekinas Makianas. Keturi jo įbroliai stovėjo dešinėje pirmos eilės pusėje, o tėvas su kitais dviem saugojo mylimą savo vadą iš užpakalio. Torkvilas stovėjo tiesiai už jo, kad prireikus galėtų užstoti. Tokiu būdu Ekinas buvo apsuptas devynių stipriausių vyrų iš viso būrio, su keturiais gynėjais priekyje, po vieną iš šonų ir trimis užpakalyje.

Chatanų klano eilės buvo sustatytos lygiai tokia pat tvarka, tik jų vadas stovėjo antros eilės viduryje, o ne dešiniajame krašte. Tas pastūmėjo Henrį Smitą, priešininkų gretose matantį tiktai vieną priešą — nelaimingąjį Ekiną, pasiprašyti pastatomam į pirmosios chatanų būrio eilės kairįjį kraštą. Bet vadas nepritarė tokiai tvarkai ir, priminęs Henriui, kad turįs jo klausyti, nes esąs pasamdytas, paliepė stoti trečiojoje eilėje, tiesiai už savęs,— žinoma, tai buvo garbinga vieta, ir Henris negalėjo atsisakyti, nors pakluso be didelio noro.

Kai abudu klanai taip sustojo vienas priešais kitą, jie ėmė gūdžiai šaukti, taip reikšdami savo priešiškumą ir karštą veržimąsi kovoti; pirmiausia sušuko kiuhilai, į jų šūksmą atsiliepė chatanai, visi tuo metu mojavo kardais ir grasino vieni kitiems, tartum norėdami palaužti savo priešininkų dvasią, dar prieš pradėdami tikrąją kovą.

Šią išbandymo valandą Torkvilas, kuris niekada nebijojo dėl savęs, labai jaudinosi dėl savo įsūnio, bet nurimo, pastebėjęs, kad tas laikosi ryžtingai ir kad keletą žodžių, skirtų savo vyrams, jis ištarė drąsiai, paragindamas stoti į kovą, kurioje ir pats kausis iki pabaigos, ar jų lauktų mirtis, ar pergalė. Bet toliau stebėti įsūnį nebuvo kada. Karaliaus trimitai paskelbė pradžią, po jų lyg pašėlę spigiai suskardėjo dūdmaišiai, ir kovotojai, žingtelėję į priekį lygia greta, ėmė greitinti žingsnį, kol pasileido bėgti ir susitiko lauko viduryje tartum srauni upė su atplūstančia jūros banga.

Kelias akimirkas pirmosios eilės kapojo viena kitą ilgais kardais, ir atrodė, kad tai atskiros dvikovos, bet greitai iš

abiejų pusių priartėjo antroji ir trečioji eilė; varomi neapykantos ir garbės troškimo, kovotojai spraudėsi į tarpus, ir visa arena pavirto baisiausia knibždėlyne, virš kurios kilo ir leidosi kardai, vieni dar blizgantys, kiti jau apsilieję krauju, ir taip greitai švysčiojo, jog atrodė kilnojami kokio ypatingo mechanizmo, o ne žmonių rankos. Kai kurie kovotojai, per daug jau susigrūdę, nebegalėjo naudotis ilgais kalavijais, tad tuojau išsitraukė durklus ir stengėsi prieiti kuo arčiau priešininko, kad tas negalėtų nukirsti kardu. Kraujas tekėjo upeliais, ir kritusių dejavimai maišėsi su kovojančiųjų riksmais, nes kalniečiai buvo įpratę kaudamiesi ne rėkti, o tiesiog staugti. Net tie žiūrovai, kurių akys buvo geriau pripratusios prie kraujo praliejimo ir grumtynių, vis dėlto neįstengė pamatyti, ar kuri nors pusė jau bent ką laimėjo. Tiesa, kovotojai protarpiais pasistumdavo čia į vieną pusę, čia į kitą, bet tai būdavo akimirkos pergalė ir laimėjusieji tuoj pat gaudavo slinktis atgal, spaudžiami priešininkų. Virš arenos vis dar skambėjo šaižūs dūdmaišių garsai ir ragino kovotojus dar smarkiau kautis.

Tačiau staiga, tartum abiem pusėm susitarus, instrumentai davė ženklą atsitraukti — pasigirdo graudžios gaidos, kurios skambėjo tartum gedulinga giesmė kritusiems. Abidvi pusės atsitraukė viena nuo kitos kelių minučių atokvėpiui. Žiūrovai godžiai įsmeigė akis į praretėjusias kovotojų eiles, kai jie traukėsi į šalis, bet negalėjo niekaip nuspręsti, kas patyrė daugiau nuostolių. Atrodė, kad chatanų klanas prarado mažiau vyrų, negu jų priešai, užtat iš kruvinų pledų ir marškinių (mat, kai kurie abiejose pusėse buvo nusimetę apsiaustus) buvo matyti, kad jų daugiau yra sužeistų, negu kiuhilų klano. Apie dvi dešimtis vyrų iš abiejų genčių gulėjo parkritę lauke jau mirę arba vaduodamiesi mirtimi, o nukirstos rankos ir kojos, perskeltos iki pat smakro galvos, iš nugaros iki krūtinės perdurti stuomenys rodė, kokia nuožmi, įnirtinga buvo kova, kokiais baisiais ginklais čia kautasi ir kokią nenugalimą jėgą turi rankos, tuos ginklus valdančios. Chatanų klano vadas kovėsi su didele drąsa ir buvo tik truputį sužeistas. Ekinas taip pat kovojo narsiai, apsup-

tas savo asmens sargybinių. Jo kardas buvo kraujuotas, laikysena žvali ir karinga, ir jis nusišypsojo Torkvilui, kai tas, jį apkabinęs, apibėrė pagyrimais ir palaiminimais.

Abu vadai, davę atsipūsti savo kariams kokią dešimtį minučių, vėl sustatė juos į eiles, kurios jau beveik trečdaliu buvo sumažėjusios. Dabar jie pasirinko plotą arčiau upės, kiek į šoną nuo tos vietos, kur pirma kovojo, nes ten per daug gulėjo žuvusiųjų ir sužeistųjų. Buvo matyti, kaip čia vienas, čia kitas sužeistasis kilsteli pasižiūrėti į mūšio lauką, o paskui krinta atpakalias, dažniausiai nebegyvas nuo nutekėjusio kraujo, plūstančio iš žaizdų.

Henris Smitas skyrėsi iš visų miestelėno drabužiais ir tuo, kad liko toje pačioje vietoje, kaip iš pradžių — jis stovėjo parimęs ant kalavijo greta lavono, kurio kepurėta galva, nuo stipraus kirčio nulėkusi bent dešimtį jardų nuo kūno, dar tebebuvo su ąžuolo šakele — puošmena, nešiojama Ekino Makiano asmens sargybinių. Kai Henris paklojo šį žmogų, daugiau nebekirto nė vieno kirčio, o tik gynėsi nuo daugybės į jį ir į vadą nukreiptų smūgių. Makdžilis Chatanachas nejuokais susirūpino, kai, davęs ženklą savo vyrams vėl išsirikiuoti, pamatė, jog stipruolis jo samdinys tebestovi atokiai ir visai neketina prie jų prisidėti.

— Kokia vapsva tau įgėlė, vyruti?— paklausė vadas.— Argi tokiame stipriame kūne gali būti tokia baili dvasia? Eik šen, į kovą!

— Visai neseniai jūs pavadinote mane samdiniu,— atšovė Henris ir, rodydamas į kūną be galvos, pasakė:— jeigu taip, tai aš jau padariau šios dienos darbą.

— Kas tarnauja man neskaičiuodamas valandų,— atsakė vadas,— aš atsilyginu neskaičiuodamas pinigų.

— Tada,— tarė kalvis,— aš kovosiu kaip savanoris ir renkuosi vietą, kuri man geriausiai patinka.

— Gerai, rinkis pats,— atsakė Makdžilis Chatanachas, pamanęs, kad reikia truputį papataikauti tokiam galiūnui.

— Sutarta,— tarė Henris ir, prisispaudęs prie peties sunkų kalaviją, skubiai priėjo prie kitų kovotojų ir atsistojo priešais kiuhilų vadą.

Va tada, pirmą kartą, Ekinas pasijuto nebe toks drąsus. Jis jau seniai žinojo, kad Henris yra geriausias kovotojas, kokį tik Pertas ar jo apylinkės gali pastatyti mūšio lauke. Jis neapkentė Henrio, kaip varžovo, be to, vis dar negalėjo pamiršti, kaip kadaise visai neginkluotas Henris lengvai atrėmė staigų ir karštakošišką jo užpuolimą. Tad dabar, pamatęs tą stipruolį su kruvinu kardu rankoje, pasiryžusį pulti tik jį vieną, Ekinas pristigo drąsos, ir jo įtėvis tai pastebėjo.

Ekino laimė, kad Torkvilas dėl savo būdo, o taipogi ir dėl visuotinės klano nuomonės niekaip negalėjo įsivaizduoti, jog kiuhilas, tuo labiau vadas ir dar jo įsūnis, neturėtų įgimtos drąsos. Jeigu jis būtų tą suvokęs, skausmas ir pyktis būtų pastūmėję padaryti baisų žingsnį — atimti Ekinui gyvybę, bet išgelbėti nuo negarbės. Tačiau tokią mintį, kad mylimasis įsūnis yra bailys, jo protas atmetė lyg baisingą ir neįmanomą. O iš prietaringumo nusprendė, kad Ekiną vėl apvaldė kerai. Todėl sunerimęs pakuždom jis paklausė:

— Ar kerai vėl drumsčia tau ramybę, Ekinai?

— Taip, aš esu menkysta,— atsakė nelaimingasis jaunuolis,— o ten va stovi piktasis kerėtojas.

— Kaip!— sušuko Torkvilas.— O tu apsirengęs jo nukaltais šarvais? Normanai, tu nelaimingas vaike, kam atnešei užkeiktus šarvus?

— Jeigu mano strėlė pralėkė pro šalį, aš galiu paleisti savo gyvybę jai iš paskos,— atsakė Normanas.— Tvirtai laikykitės, pamatysite, aš kerus išvaikysiu.

— Taip, laikykis tvirtai,— tarė Torkvilas.— Tebūna jis sau piktas kerėtojas, bet mano paties ausys girdėjo ir mano paties liežuvis pasakė: Ekinas išliks per mūšį sveikas, laisvas ir nesužeistas,— kur toksai saksų burtininkas, kuris galėtų šią pranašystę paversti į nieką? Tegul jis ir didžiausias stipruolis, bet pirma turės pakirsti visus Ąžuolus su šakom ir šaknimis, o tik tada galės jį paliesti. Apstokite jį ratu, mano sūnūs, *Bas air son Eachin!*

Torkvilo sūnūs it aidas pakartojo tuos žodžius, kurie reiškia: „Žūsime už Hektorą!"

Jų atsidavimo padrąsintas, Ekinas vėl atgavo pasitikėji-

mą ir narsiai sušuko savo genties menestreliams: *„Seid suas!"* tai yra: „Grokite!"

Dar kartą suskambo laukinis paibrokas, bet abi pusės artinosi viena prie kitos lėčiau, negu pirmą kartą, nes vyrai jau pažino vienas kito privalumus ir jų paisė. Henris Vindas, degdamas noru pradėti kovą, žengė į priekį ir pamojo Ekinui prieiti arčiau. Tačiau Normanas iššoko pirmyn savo įbrolio užstoti, ir tada vieną akimirką visi stabtelėjo, tartum abi pusės būtų laukusios, kad šita dvikova nulems kautynes. Kalnietis artinosi pakėlęs platų kardą, tartum norėdamas pulti, bet, vos priėjęs per kardo ilgį, metė žemėn tą ilgą bei sunkų ginklą, lengvai peršoko per kalvio kardą, kai tas kirto, ir, taip atsidūręs visai arti Henrio, išsitraukė durklą — Henrio dovanotą — ir smogė gerklėn, nukreipdamas ašmenis krūtinės pusėn ir tuo pat metu garsiai šaukdamas: „Tu mane išmokei durti!"

Bet Henris Vindas turėjo užsivilkęs geruosius savo grandininius marškinius, su dvigubu grūdinto plieno pamušalu aplink kaklą. Jeigu jis būtų buvęs bent kiek menkiau apsišarvavęs, visos jo kovos jau būtų amžinai pasibaigusios. Bet ir tokį apsišarvavusį jį sužeidė, tačiau nesunkiai.

— Kvaily,— atsakė jis ir taip trinktelėjo Normanui ilgojo savo kardo rankena, kad tas net susverdėjo,— tave išmokiau durti, bet neparodžiau, kaip gintis.— Jis užsimojo kardu, perkirto priešininkui galvą su visu šalmu ir, peržengęs kritusį lavoną, jau norėjo pradėti grumtynes su jaunuoju vadu, kuris dabar stovėjo tiesiai prieš jį.

Bet Torkvilas sugriaudė skambiu balsu:

— *Far eil air son Eachin!* (Dar vienas už Hektorą!)

Du broliai, kurie stovėjo vadui iš šonų, šoko prie Henrio ir taip ėmė kapoti kardais, kad jisai turėjo trauktis gindamasis.

— Pirmyn, tigrų kiltie!— suriko Makdžilis Chatanachas,— gelbėkite drąsųjį saksą; tepajunta tie pesliai jūsų nagus!

Nors smarkiai sužeistas, vadas puolė kalviui į talką ir paklojo vieną puolantį leichtachą. Gerasis paties Henrio kardas išvadavo jį nuo antrojo.

— *Reist air son Eachin!* (Dar už Hektorą!) — sušuko taurusis įtėvis.

— *Bas air son Eachin!* (Žūsime už Hektorą!) — paklusniai atsakė dar du jo sūnūs ir stojo prieš įnirtusįjį kalvį ir jo gynėjus, o Ekinas tuo tarpu pasitraukė į dešinįjį sparną, pasirinko ne tokius baisius priešininkus, ir vėl taip narsiai kovėsi, kad benusimeną jo žmonės atgavo viltį. Abu Torkvilo Ąžuolo vaikai, stoję prieš kalvį, susilaukė tokio pat likimo, kaip ir broliai, nes chatanų vadas vėl pašaukė į šią kovos vietą kelis drąsiausius karius. Torkvilo sūnūs krito ne veltui,— savo kardais jie paliko baisių žaizdų gyviesiems ir jau mirusiems. Bet būtinybė laikyti įžymiausius karius aplink vadą nusvėrė kovos eigą į blogąją pusę; kovotojų dabar buvo likę nebe daug, tad nesunku buvo matyti, jog chatanų genties kaunasi penkiolika vyrų, iš kurių daugiausia sužeistų, o kiuhilų genties — vos apie dešimtį, iš jų keturi vado asmens sargybiniai, kartu skaičiuojant ir patį Torkvilą.

Bet klanai vis tiek kovojo ir grūmėsi, o jų įniršis, jėgoms mažėjant, darėsi vis didesnis. Henris Vindas, sužeistas keliose vietose, vis tiek tebesiveržė priekin, stengdamasis nukauti drąsuolius, ginančius tą, kurio taip nekentė. Tačiau į kiekvieną tėvo sušukimą: „Dar vienas už Hektorą!", sūnūs narsiai atsakydavo lemtingaisiais sutartiniais žodžiais: „Žūsime už Hektorą!", todėl nors kiuhilų gretos labai praretėjo, kovos pabaiga vis dar buvo neaiški. O dar vieną pertrauką turėjo padaryti vien dėl to, kad visi labai pavargo.

Chatanų dabar bebuvo likę dvylika, bet pora vos bepastovėjo, tik atsirėmę į kardus. Kiuhilų — tik penki, įskaitant Torkvilą ir jauniausią jo sūnų, bet ir tuodu buvo nesunkiai sužeisti. Tik vienas Ekinas vis dar neturėjo nė jokios žaizdos, nes budrūs jo saugotojai atlaikė visus jam skirtus smūgius. Abiejų pusių įtūžimas atslūgo, ir nuo išsekimo visus apėmė neviltis. Svirduliuodami tartum per miegą vyrai ėjo pro kritusiųjų lavonus ir žiūrėjo į juos taip, lyg žuvusieji draugai turėtų jiems padėti atgaivinti neapykantą likusiems priešams.

Greitai po to minia pamatė, kaip tie kovotojai, kurie dar

gyvi, vėl renkasi į krūvą, rengdamiesi toliau tęsti žūtbūtines grumtynes jau ant pat upės kranto, nes tik čia žemė dar nebuvo nuklota lavonais ir slidi nuo kraujo.

— Dėl dievo... dėl tos jo malonės, kurios mes kasdien meldžiame,— pasakė švelniaširdis karalius hercogui Olbeniui,— liepkit viską baigti! Dėl ko tie varguoliai, jau ir taip nebe panašūs į žmones, turi dar būti negyvai paskersti? Dabar jie ir taip bus sukalbamesni ir priims taiką kukliomis sąlygomis.

— Nusiraminkite, valdove,— tarė jam brolis.— Žemutinei Škotijai tie žmonės tikra nelaimė. Abu vadai dar tebėra gyvi — jeigu jie sugrįš sveiki, visas šiandien pralietas kraujas nueis niekais. Prisiminkite savo pažadą tarybai, kad neliepsite sustabdyti kovos.

— Jūs stumiate mane į didelį nusikaltimą, Olbeni, nes aš privalau ginti savo pavaldinius kaip karalius ir rūpintis savo tikėjimo broliais kaip krikščionis.

— Jūs klystate, milorde,— pasakė hercogas,— jie nėra mylintys pavaldiniai, o tik nepaklusnūs maištininkai, kaip lordas Kraufordas gali paliudyti, o dar mažiau juos galima pavadinti krikščionimis, nes dominikonų prioras gali prisiekti, kad jie kone visi yra pagonys.

Karalius sunkiai atsiduso.

— Visada jūsų valia ir jūsų tiesa, nes esate perdaug protingas ir ne man jus nugalėti. Aš galiu tik nusigręžti ir užsimerkti, kad nematyčiau ir negirdėčiau tų skerdynių, nuo kurių man darosi bloga. Bet aš tikrai žinau — dievas nubaus mane vien dėl to, kad į tokias žudynes atėjau!

— Sutrimituokite!— paliepė Olbenis.— Dar uždelsus, jų žaizdos pradės gyti.

Kol jie taip kalbėjosi, Torkvilas, apkabinęs jaunąjį vadą, stengėsi įkvėpti jam drąsos.

— Nepasiduok kerams dar keletą minučių! Pakelk galvą — tu išeisi iš kovos nesužeistas, nė neįdrėkstas, be randų ir be mėlynių. Na, nenusimink!

— Kaip aš galiu nenusiminti,— pasakė Ekinas,— kai narsieji mano giminaičiai krinta vienas po kito po mano kojų?

Žuvo visi dėl manęs, o juk aš visai nesu vertas jų pasiaukojimo!

— O kam gi jie atėjo į šį pasaulį, kad nenumirti už savo vadą?— ramiai tarė Torkvilas.— Jeigu strėlė pataikė į taikinį, tai ar reikia gailėtis, kad ji nebegrįš atgal į strėlinę? Na, susitvardyk. Mudu su Tormotu visai nesmarkiai sužeisti, o va tie laukiniai katinai vos velkasi per lauką kaip terjerų sukandžiotos žiurkės. Dar truputį drąsos ir ištvermės — ir tavo bus šiandien viršus, nors labai galimas daiktas, kad tu vienas teišliksi gyvas... Menestreliai, trimituokite rinktis!

Muzikantai abiejuose arenos galuose vėl ėmė pūsti savo dūdmaišius, ir kariai vėl subruzdo grumtis, tegul ir su mažesnėm jėgom, bet su nesilpstančiu įniršiu. Prie jų prisidėjo net tie, kurių pareiga buvo laikytis nuošaly,— jie nebegalėjo ištverti. Abu seni vėliavnešiai po truputį vis stūmėsi nuo arenos krašto į vidurį ir pagaliau atėjo į pačią grumtynių vietą. Bežiūrėdami iš arti, jie užsidegė troškimu atkeršyti už savo brolius ar bent numirti kartu su jais. Įtūžę jie užpuolė vienas kitą ietimis, prie kurių buvo pritvirtintos vėliavos, ir ėmė smarkiai su jomis daužytis; po to, nepaleisdami vėliavų iš rankų, susikibo ir ritosi tol, kol įsikarščiavę nuriedėjo į Tėjų, kur po kautynių juos rado prigėrusius, bet vis tiek dar stipriai apsikabinusius. Kovos įnirtis, pykčio ir nevilties šėlas pagavo taip pat ir abudu muzikantus. Per visą mūšį juodu kaip įmanydami stengėsi skatinti savo brolių narsą, bet dabar pamatė, kad mūšis jau beveik baigiasi dėl karių trūkumo. Tad metė savo dūdmaišius, kaip patrakę puolė vienas kitą su durklais rankose, o kadangi kiekvienas tenorėjo nudurti priešininką ir nežiūrėjo, kaip apsiginti pačiam, tai beveik pačią pirmąją akimirką kiuhilų klano menestrelis krito nukautas, o chatanas buvo mirtinai sužeistas. Bet jis dar pastvėrė savo dūdmaišį, ir virš chatanų klano kovotojų kartu su paskutiniu jo atodūsiu praskriejo jau tilstantis jų kovos maršas. Jo dūdmaišis, bent vienas jo vamzdelis, vadinamas čanteriu, dar iki šiol tebėra vieno Aukštutinės Škotijos vado šeimoje ir vadinamas pagarbiu vardu — *Federan Dhu*, tai yra juoduoju čanteriu.

Tuo tarpu jau besibaigiančiose grumtynėse jaunąjį Tormotą, kaip ir jo brolius, kuriuos tėvas paaukojo, gindamas vadą, mirtinai sužeidė negailestingas kalvio Henrio kardas. Dar du išlikę vyrai taip pat krito, ir Torkvilas su savo įsūniu ir sužeistu Tormotu, stumiami aštuonių ar dešimties chatanų, pasitraukė iki pat upės, nors jų priešininkai, visi sužeisti, puolė juos iš paskutiniųjų. Vos Torkvilas pasiekė tą vietą, kur buvo numatęs gintis, Tormotas krito negyvas. Ir tėvas dėl tos mirties pirmą ir vienintelį kartą per tą nepaprastą dieną skaudžiai sudejavo.

— Tormotai, sūnau mano,— tarė jis,— mano jauniausiasis, mano mylimiausiasis! Bet jeigu aš išgelbėsiu Hektorą, bus viskas išgelbėta. Brangusis mano augintini, aš padariau dėl tavęs viską, ką gali padaryti žmogus. Liko tik viena — leisk man nuvilkti tuos užkeiktus tavo šarvus, vietoj jų apsivilk Tormoto grandininius marškinius, jie lengvi ir tau gerai tiks. Kol tu vilksiesi, aš pulsiu tuos luošius ir laikysiu juos, kiek galėsiu. Manau, su jais aš nesunkiai susidorosiu — matai, kaip jie keverzoja vienas paskui kitą tartum nebaigti piauti veršiai. O mano brangusis, jeigu aš neįstengsiu tavęs išgelbėti, bent parodysiu tau, kaip turi mirti vyras.

Taip sakydamas Torkvilas atsegė Hektoro šarvų spynas, paprasčiausiai tikėdamas, kad taip sutrauko tinklus, kuriais baimė ir burtai buvo apnarplioję jaunojo vado širdį.

— Mano tėve, mano tėve, tu man brangesnis už tėvą!— tarė nelaimingasis Ekinas.— Pasilik su manimi! Kai tu šalia, aš jaučiuosi galįs kautis iki paskutiniųjų.

— Negalima,— atsakė Torkvilas.— Aš turiu neleisti jiems prieiti, kol tu vilksiesi šarvus. Telaimina dievas tave per amžius, mano numylėtini!

Ir tada, mosuodamas kardu, Torkvilas Ąžuolas puolė į priekį, šaukdamas lemtingąjį kovos šūkį, kuris tiek kartų jau buvo skambėjęs tame krauju pasruvusiame kovos lauke: *„Bas air son Eachin!"* Tie žodžiai it griaustinis sudundėjo tris kartus, ir kiekvieną kartą sulig šiuo kovos šūkiu krisdavo vienas chatanų klano kovotojas, kuris tik iš eilės

buvo priartėjęs prie Torkvilo. „Šauniai kauniesi, vanage!", „Geras skrydis, sakale!", šaukė minia, matydama jo pastangas, kurios net šią paskutinę valandą atrodė galinčios visai kitaip nulemti mūšio pabaigą. Staiga riksmai nutilo ir besigirdėjo tiktai kardų džingsėjimas, toks siaubingas, tartum visas mūšis būtų prasidėjęs iš naujo, susidūrus Henriui Smitui ir Torkvilui Ąžuolui. Jie kirto, smogė, smeigė, dūrė tarsi ką tik išsitraukę iš makščių kardus, ir abudu tūžo lyg vienas, nes Torkvilas atpažino piktąjį kerėtoją, kuris, jo manymu, buvo užleidęs apžavus ant jo sūnaus, o Henris matė priešais save milžiną, visą laiką trukdžiusį pasiekti vienintelį tikslą, dėl kurio jisai prisidėjo prie kovotojų — susiremti su Hektoru. Kova ėjo lygiomis, nors taip nebūtų buvę, jeigu Henris dėl sunkesnio sužeidimo, negu priešininkas, nebūtų praradęs miklumo.

Tuo tarpu Ekiną, kuris, likęs vienas, nesėkmingai bandė užsitempti įbrolio šarvus, pagavo gėda ir neviltis, ir jis nuskubėjo paremti įtėvio toje baisioje kovoje, kol ateis kas kitas iš chatanų klano. Kai jis buvo jau už penkių jardų, tvirtai pasiryžęs įsiterpti į žūtbūtinę kovą, krito jo įtėvis, perskrostas nuo raktikaulio vos ne iki širdies ir su paskutiniu atodūsiu dar kuždėdamas: *„Bas air son Eachin!"* Nelaimingasis jaunuolis pamatė krintant paskutinį savo draugą ir tą pačią akimirką išvydo, kad baisusis priešas, medžiojęs jį po visą kautynių lauką, stovi per kardo nuotolį ir mosuoja didžiuliu kalaviju, kuriuo prasiskynė kelią pro šitiek kliūčių, kad galėtų jį nužudyti. Tur būt, to užteko, kad įgimtas baikštumas sugniaužtų jam širdį, o gal tą akimirką jam toptelėjo, kad jis be apsauginių šarvų ir kad priešai, nors leisgyviai ir sužaloti, bet ištroškę keršto ir kraujo, vis artėja. Užteks pasakius, kad širdis jam atšalo, akys aptemo, ausys užkurto, galva apsvaigo — mirčiai stojus prieš akis, jam nebeliko jokių minčių nei svarstymų. Jis bejėgiškai kirto kalviui, bet nuo atsakomojo kirčio išsisuko ir, kalviui dar nespėjus antrą kartą užsimoti, puolė į Tėjaus srovę. Pašaipos it griausmas lydėjo jį, beplaukiantį per upę, nors kaži ar bent dešimt iš tų besijuokiančiųjų būtų pasielgę kitaip tokio-

mis pat aplinkybėmis. Henris žiūrėjo į pabėgėlį nustebęs, nesakydamas nė žodžio, bet visai nė nepagalvojo vytis, kadangi jį apėmė nepaprastas silpnumas, vos tik atslūgo kovos įkarštis. Jis atsisėdo ant žolės pakrantėje ir pamėgino apsitvarstyti bent tas žaizdas, iš kurių labiausiai bėgo kraujas.

Nugalėtojus visi garsiai sveikino. Hercogas Olbenis ir kiti nulipo apžiūrėti kovos lauko, ir Henris Vindas buvo pagerbtas ypatingu dėmesiu.

— Jeigu nori stoti mano palydon, šaunusis kovotojau,— tarė Juodasis Duglas,— aš tau duosiu riterio diržą vietoj odinės prijuostės ir, kad turėtum kuo savo titulą paremti, pridėsiu šimto valakų dvarą.

— Nuolankiai dėkoju, milorde,— nusiminęs atsakė kalvis,— bet aš ir taip pakankamai daug kraujo praliejau; už tai dangus mane nubaudė, atimdamas tą, dėl ko aš stojau į mūšį.

— Kaip, bičiuli?— paklausė Duglas.— Argi tu kovojai ne už chatanų klaną, ir ar ne tu jiems laimėjai puikią pergalę?

— Aš kovojau dėl savęs,— atsakė abejingai kalvis.

Gerasis karalius Robertas atjojo su savo kovos ristūnu pro barjerus, norėdamas įsakyti pasirūpinti sužeistaisiais.

— Milorde Duglai,— tarė jis,— jūs siūlote tam vargšui žemiškus dalykus, o jam, kaip atrodo, reikėtų pasirūpinti dvasiškais. Ar jis neturi čia draugų, kurie galėtų pasirūpinti jo kūno ir sielos žaizdų gydymu?

— Jis turi čia tiek draugų, kiek tik yra gerų žmonių Perte,— pasakė seras Patrikas Čarteris,— ir aš pats laikau save vienu iš artimiausių.

— Prastuolis ir lieka prastuoliu,— tarė pasipūtėlis Duglas, pasukdamas žirgą į šoną.— Jeigu jis turėtų bent lašelį kilmingo kraujo, tai pakiltų iš mirties patalo, vien išgirdęs, kad Duglas jį žada įšventinti į riterius.

Nekreipdamas dėmesio į išdidėlio hercogo pašaipą, Kinfonso riteris nulipo nuo arklio, norėdamas pakelti Henrį, nes tas nusilpęs parvirto aukštielninkas. Bet jį aplenkė Saimonas Gloveris, kuris su kitais įžymiais miestelėnais jau buvo įėjęs į kovos lauką.

— Henri, mylimas mano sūnau Henri!— pasakė senasis Gloveris.— Vai kas gi pastūmėjo tave stoti į tą pražūtingą kovą? Miršti... neištaręs nė žodžio?

— Ne. Žodį tarsiu,— pasakė Henris.— Ketrina...

Daugiau jis nieko nebegalėjo pasakyti.

— Ketrina, tikėkimės, laikosi gerai, ir, manau, bus tavo, jeigu tik...

— Jeigu tik ji sveika ir gyva, nori pasakyti, žmogau,— įsiterpė Duglas, kuris, nors ir įsižeidė ant Henrio už pasiūlymo atmetimą, bet buvo perdaug kilnus, kad nesidomėtų, kas aplinkui dedasi.— Ji sveika ir gyva, jeigu Duglo vėliava gali ją apginti. ir bus turtinga. Duglas gali duoti turtų tam, kas juos vertina labiau už garbę.

— Už jos gyvastį, milorde, skiriu kilniajam Duglui nuoširdžiausią tėvo padėką ir palaiminimą. O dėl turtų, tai mes jų užtenkame patys. Auksas nesugrąžins man mylimo sūnaus.

— Stebuklas!— tarė hercogas.— Prastuolis atsisako titulo, miestelėnas niekina auksą!

— Jeigu jūsų malonybė leisite,— tarė seras Patrikas,— aš, kilmingas riteris, drįstu pasakyti, kad toks narsus vyras, kaip Henris, gali atmesti garbingus titulus, o toks doras žmogus, kaip šis garbusis miestelėnas, gali atsisakyti aukso.

— Gerai darote, sere Patrikai, kad užstojate savo miestą, ir todėl aš neįsižeisiu dėl jūsų žodžių,— tarė Duglas.— Aš nieko neverčiu naudotis mano malonėmis. Bet,— pridūrė jis pašnibždomis Olbeniui,— jūsų malonybė tegul atitraukia karalių nuo šio kruvino vaizdo, nes šiandien vakare jis turi sužinoti tai, kas rytoj su aušra nuskambės per visą Škotiją. Klanų nesantaikai padarytas galas. Tačiau net man skaudu, pagalvojus, kad čia paguldė galvas tiek puikių škotų, kurių kardai galėjo prisidėti, nulemiant mūšį visos tėvynės labui.

Vargais negalais karalius buvo išvestas iš mūšio lauko; ašaros riedėjo per raukšlėtus jo skruostus ir baltą barzdą, kai jis prašė visus aplinkui esančius didikus ir šventikus pasirūpinti sužeistaisiais, jų sielomis ir kūnais, o taip pat garbingai palaidoti žuvusiuosius. Ten buvę dvasininkai karš-

tai šokosi jo valios vykdyti ir darė viską kuo nuoširdžiausiai ir pamaldžiausiai.

Taip baigėsi garsusis mūšis Perto Šiaurės Lankoje. Iš šešiasdešimt keturių vyrų (įskaitant ir menestrelius bei vėliavnešius), stojusių į kovą, tik septyni išliko gyvi, bet ir juos išnešė neštuvais iš musio lauko gedulingoje procesijoje kartu su tais, kurie buvo mirę ar bemirštą, ir būklė jų buvo beveik tokia pat. Vienas tik Ekinas liko be žaizdų, bet ir be garbės.

Reikia dar pasakyti, kad kiuhilų klane po tų kruvinų kautynių nebeliko nė vieno vyro, tik pabėgusis vadas, todėl po praiaimėjimo jų konfederacija iširo. Kokie klanai jai priklausė, gali išlirti tiktai istorikai, nes po šito lemtingo susirėmimo jie niekada nebebuvo susirinkę po ta pačia vėliava. O chatanų klanas, atvirkščiai, tolnau augo bei klestėjo, ir geriausios Aukštutinės Škotijos šeimos giriasi kilusios iš Kalnų Katino kilties.

TRISDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS

Kai karalius iš lėto jojo atgal į vienuolyną, kuriame buvo apsistojęs, Olbenis labai persimainiusiu veidu ir trūkčiojančiu balsu paklausė hercogą Duglą:

— Ar jūs, lorde, matęs tą didžiai liūdną įvykį Folklende, negalėtumėte viską apsakyti nelaimingajam mano broliui?

— Kad ir visą Škotiją man atiduotumėte — ne,— atsakė Duglas.— Verčiau jau aš atsistosiu su plika krūtine prieš šimtą Taindeilo lankininkų. Šventosios Braidos, Duglų globėjos vardu — ne! Aš galiu tik pasakyti, kad mačiau nelaimingąjį jaunuolį mirusį. Kaip atsitiko, kad jisai mirė, jūsų malonybė, tur būt, geriau galėsite paaiškinti. Jei ne Marčo sukilimas ir ne karas su anglais, aš pasakyčiau savo nuomonę apie tai.— Taip taręs, jis žemai nusilenkė karaliui ir nujojo sau, palikęs Olbeniui viską papasakoti, kaip šis išmano.

— Maištas ir karas su anglais,— tarė sau Olbenis.— Taip, ir tavo paties nauda, išdidusis grafe, nes nors esi didžiai galingas, nuo manęs atsiskirti nedrįsti. Ką gi, kad jau man išpuolė pareiga pasakyti, taip ir padarysiu.

Jis nuėjo paskui karalių į jo kambarį. Karalius, atsisėdęs į įprastąjį savo krėslą, pasižiūrėjo į brolį nustebęs.

— Tu išbalęs it mirtis, Robinai,— tarė karalius.— Verčiau iš anksto, prieš kraujo praliejimą, viską apgalvotum, jeigu šitai tave taip veikia. Tačiau aš, Robinai, ir myliu tave už tai, kad švelni tavo prigimtis prasiveržia netgi tada, kai tavo galva užimta visokiais politikos dalykais.

— O kad galėčiau išmelsti dangaus, karališkasis mano broli,— tarė Olbenis kimiu balsu,— jog negautume šiandien jau nieko blogiau išgirsti ar išvysti kaip tas kruvinas laukas, kurį matėme. Nedidelis man būtų rūpestis dėl tų laukinių, kurie ten guli krūvomis lyg maita. Bet. .— jis nutilo.

— Kas yra?— sušuko išsigandęs karalius.— Gal kokia bloga naujiena? Rotsėjus? Tur būt, Rotsėjus, ar ne? Sakyk tiesiai! Kokią naują išdaigą jis iškrėtė? Gal vėl kokia nelaimė?

— Milorde. mano valdove. dabar jau pasibaigė visos nelaimingojo mano brolėno išdaigos ir nelaimės.

— Jis mirė! Jis mirė! .— skaudžiai suvaitojo tėvas.— Olbeni, meldžiu, tave kaip brolį. Bet ne. tu man daugiau ne brolis! Kaip tavo karalius įsakau tau, tamsus ir suktas žmogau, pasakyk visą teisybę.

Olbenis mikčiodamas prabilo:

— Smulkmenos dar ne visai žinomos. bet teisybė yra tokia: nelaimingąjį mano brolėną rado mirusį jo kambaryje praeitą naktį nuo staigios ligos. kaip aš girdėjau.

— O Rotsėjau! O mylimasis mano Deividai! Verčiau dievas būtų atsiėmęs mane, o ne tave, mano sūnau, mano sūnau!

Tokiais pakiliais biblijos žodžiais kalbėjo nelaimingas tėvas, netekęs sūnaus, raudamas savo žilą barzdą ir baltus plaukus, o Olbenis, netekęs žado ir sąžinės graužiamas, nedrįso raminti tos skausmo audros. Bet staiga sielvarto pa-

laužtą karalių suėmė baisus tūžmas, toks neįprastas šiam švelniam ir būkščiam žmogui, kad Olbenis išsigandęs užmiršo net sąžinės priekaištus.

— Tai va kokia yra dorovingų tavo posakių ir religinių pamokymų pabaiga!— tarė karalius.— Bet tas apkvailintas tėvas, kuris atidavė tau į rankas savo sūnų, kuris atidavė mėsininkui nekaltą avinėlį, yra karalius! Ir tu man už tai atsakysi! Kaip gali žudikas stovėti priešais brolį, susitepęs rankas brolio sūnaus krauju? Ne! Ateikite, kas ten esate! Makluisai! Brandanai! Klasta! Žmogžudystė! Už ginklų, jeigu jūs mylite Stiuartą!

Makluisas su keletu sargybinių įbėgo į kambarį.

— Žmogžudystė ir klasta!— suriko nelaimingasis karalius.— Brandanai, kilnusis jūsų princas...— iš sielvarto ir susijaudinimo jam užgniaužė žadą, ir jis kurį laiką negalėjo pasakyti baisiosios naujienos. Pagaliau vėl prabilo:— Neškite kirvį ir kaladę į kiemą, tuojau pat! Suimkite...— antrojo žodžio jis nebepajėgė ištarti.

— Ką suimti, valdove?— paklausė Makluisas, kuris, matydamas švelnųjį ir ramųjį karalių taip baisiai siautėjant, iš pradžių pamanė, kad jam susimaišė galva nuo mūšio baisybių, tą dieną regėtų.— Ką aš turiu suimti, valdove?— jis pakartojo.— Čia daugiau nieko nėra, tik jūsų malonybės karališkasis brolis Olbenis.

— Tikra tiesa,— tarė karalius, nes staigiai prasiveržęs tūžmas jau buvo praėjęs.— Tikra tiesa, nieko kito, tik Olbenis... nieko kito, tik mano tėvo vaikas. tik mano brolis. O dieve, duok man galios užtvenkti tą beprotišką pyktį, kuris liepsnoja mano širdyje! *Sancta Maria, ora pro nobis!*[1]

Makluisas nustebęs pažvelgė į hercogą Olbenį; šis, norėdamas paslėpti sumišimą, dėjosi nuoširdžiai karalių užjaučiąs ir tarė tam kariui:

— Nuo tos didelės nelaimės jam aptemo protas.

— Nuo kokios nelaimės, jūsų malonybe?— paklausė Makluisas.— Aš nieko negirdėjau.

---

[1] Šventoji Marija, melskis už mus! (Lot.)

— Kaip. nieko negirdėjote apie mano brolėno Rotsėjaus mirtį?

— Mirė hercogas Rotsėjus, milorde Olbeni?!— persigandęs ir nustebęs sušuko ištikimasis brandanas.— Kaip, kada, kur?

— Prieš porą dienų.. tačiau nežinia, kokiu būdu.. Folklende.

Makluisas nužvelgė hercogą, po to degančiomis akimis ryžtingai pasigręžė į karalių, kuris mintyse kalbėjo maldą, ir pasakė:

— Valdove! Prieš porą minučių jūs buvote beištariąs vieną žodį... vieną žodį. Tegu tik jis išeina iš jūsų lūpų, ir jūsų noras brandanams bus įsakymas!

— Makluisai, aš meldžiausi, kad nugalėčiau pagundą,— tarė karalius plyštančia iš skausmo širdimi,— o tu vėl mane gundai. Ar duotum į ranką bepročiui kardą nuogais ašmenimis? Bet Olbeni, mano drauge, mano broli, nuoširdžiausias mano patarėjau, kaip... kaip tavo širdis leido taip padaryti!

Olbenis, matydamas, kad karalius jau švelnėja, atsakė tvirčiau, negu pirma:

— Mano pilyje nėra tvorų prieš mirties galią. Aš nenusipelniau tų piktų įtarimų, kurie skamba jūsų didenybės žodžiuose. Aš nepykstu, nes juos skausmo valandą ištarė tėvas, netekęs sūnaus. Bet esu pasirengęs prisiekti kryžiumi prie altoriaus. savo sielos išganymu.. mūsų karališkųjų tėvų sielų vardu...

— Tylėk, Robertai,— tarė karalius,— nepridėk prie žmogžudystės dar ir kreivos priesaikos! Nejau visa tai buvo padaryta, kad vienu žingsniu priartėtum prie karūnos ir skeptro? Imk, žmogau, juos iš karto, ir tu pajusi, kaip ir aš jaučiu, kad jie iš įkaitintos geležies! O Rotsėjau, Rotsėjau, tu bent išvengei dalios būti karaliumi!

— Mano valdove,— tarė Makluisas,— leiskite jums priminti, kad Škotijos karūna ir skeptras, kai paleisite iš savo rankų, priklausys princui Džeimsui, kuris po brolio yra sosto įpėdinis.

— Teisybė, Makluisai,— karštai atsiliepė karalius,— vargšas vaikas taip pat paveldės broliui grėsusius pavojus! Dėkui, Makluisai, dėkui. Tu man priminei, kad aš turiu dar ką veikti šioje žemėje. Liepk savo brandanams kaip galint greičiau apsiginkluoti. Neleisk su mumis keliauti nė vienam vyrui, kurio ištikimybės tu gerai nežinai. Ypač neimk nė vieno iš tų, kurie bičiuliavosi su hercogu Olbeniu, žmogumi, vadinančiu save mano broliu! Ir liepk tuojau pat parengti neštuvus. Mes vyksime į Danbertoną, Makluisai, arba į Biutą. Prarajos, gelmės ir mano brandanų širdys saugos mano vaiką, kol vandenynas atskirs jį nuo žiaurių dėdės kėslų.

— Lik sveikas, Robertai Olbeni, lik sveikas visiems amžiams, tu žiaurusis, kietaširdi žmogau! Džiaukis ta valdžia, kuri tau liks nuo Duglo. Bet nesistenk manęs daugiau pamatyti, dar labiau saugokis prisiartinti prie mano vienintelio sūnaus, nes tą valandą, kai išdrįsi tai padaryti, mano sargybiniai gaus įsakymą nudurti tave alebardomis! Makluisai, žiūrėk, taip jiems ir įsakyk.

Hercogas Olbenis paliko karalių, nemėgindamas nei teisintis, nei prieštarauti.

Kas toliau atsitiko, gali papasakoti istorija. Netrukus parlamento posėdyje hercogas Olbenis išsireikalavo pripažinti jį nekaltą dėl hercogo Rotsėjaus mirties, nors, nereikalaudamas bausmės ar atsiprašymo už apšmeižimą, tuo pačiu pasirodė kaltas. Nelaimingas senasis monarchas užsidarė Rotsėjaus pilyje Biute, kur gedėjo prarastojo sūnaus ir su liguista baime saugojo likusįjį. Manydamas, kad jaunajam Džeimsui būtų geriausia Prancūzijoje, karalius išsiuntė jį lavintis ir mokytis į prancūzų karaliaus dvarą. Tačiau laivą, kuriame plaukė Škotijos princas, užpuolė anglų kreiseris, ir, nors tuo metu tarp abiejų karalysčių buvo paliaubos, Henrikas IV pasielgė negarbingai ir paėmė princą į nelaisvę. Šis įvykis visiškai palaužė nelaimingąjį karalių Robertą III. Žiaurusis ir klastingasis jo brolis buvo nubaustas, nors ir ne iš karto. Tiesa, pats Robertas Olbenis ramiai susilaukė žilo plauko ir numirė, o tokiu piktu būdu pasiektą regentystę perleido savo sūnui Merdokui. Bet, devyniolikai metų

praėjus nuo karaliaus mirties, Džeimsas, Jokūbas I, sugrįžo į Škotiją, ir hercogas Merdokas Olbenis su sūnumis baigė gyvenimą ant ešafoto, tuo išpirkdamas savo tėvo ir savo paties kaltes.

TRISDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS

Tasai, kas sąžinės ramios,
Kas doras ir garbus,
Nors kaip likimas jam grūmos,
Vis tiek laimingas bus.

Bernsas

Dabar grįžkime prie gražiosios Perto mergelės, kuri Duglo paliepimu buvo išsiųsta iš Folklendo kuo toliau nuo baisingojo vaizdo ir priglobta jo dukters, hercogo Rotsėjaus našlės. Laikinas tos ledi būstas buvo Kempsio vienuolių namai, kurių griuvėsiai dar ir dabar didingai tebedunkso ant Tėjaus upės kranto. Pastatyti ant skardaus ir aukšto kalno, šie rūmai stūkso palei tą karališkąją upę, kuri čia atrodo neapsakomai graži dėl krioklio, vadinamo Kempsi Linu; vanduo čia gurguliuodamas krinta žemyn nuo bazalto uolienų pertvaros, pastojančios srovei kelią, nelyginant žmogaus rankų supilta užtvanka. Susižavėję tokia romantiška vieta, tuos rūmus čia pasistatė Kiuparo vienuolyno vienuoliai, paskyrę juos užmirštam šventajam Hunandui, ir visada čia atkildavo prasiblaškyti ar pasimelsti. Kai atvyko kilnioji ledi, vartai buvo mielai atkelti, nes ji čia gyveno, kol kraštą valdė galingasis lordas Dramondas, Duglo sąjungininkas. Čia hercogienė gavo iš grafo laiškus, kuriuos jai įteikė eskorto vyresnysis, atlydėjęs į Kempsį Ketriną ir menestrelę. Tegul ši kilmingoji ledi ir turėjo priežasčių skųstis Rotsėjumi, tačiau baisi ir netikėta jo mirtis didžiai ją sukrėtė, ir kone visą naktį ji praleido sielvartaudama bei kalbėdama maldas.

Kitą rytą, atmintinąjį Verbų sekmadienį, hercogienė pa-

sikvietė Ketriną Glover ir menestrelę pas save. Tuodvi buvo didžiai nusiminusios ir prislėgtos siaubingų nutikimų, kuriuos dar taip neseniai apturėjo; taip pat jos buvo išsigandusios hercogienės Mardžorės, kuri, panašiai kaip ir jos tėvas, greičiau žadino baimingą pagarbą, negu pasitikėjimą. Tačiau hercogienė, kad ir smarkiai susikrimtusi, kalbėjo maloniai ir išklausinėjo visko, ką tik jos galėjo pasakyti apie lengvabūdį jos vyrą. Ji buvo dėkinga Ketrinai ir menestrelei, kad juodvi, nepaisydamos didžiulio pavojaus, stengėsi išgelbėti Rotsėjų nuo siaubingos lemties. Ji pakvietė jas kartu atkalbėti maldas, pietų valandą davė pabučiuoti į ranką, po to leido joms pasitraukti į savo kambarius, užtikrinusi abidvi, o Ketriną ypač, kad čia joms bus saugu tarsi globojamoms paties Duglo ir kad tol, kol ji pati čia gyvens, jos gali jaustis tarsi už stiprios sienos.

Išėjusios iš princo našlės, abi pavalgė pietus kartu su jos duenjomis bei damomis, kurios buvo labai nuliūdusios, bet vis tiek sėdėjo tokios pasipūtusios, kad linksmą prancūzės širdį kaustė šaltis ir net santūresnei Ketrinai Glover buvo nesmagu. Todėl bičiulės (dabar jas galima tikrai taip vadinti) labai norėjo ištrūkti iš tų įžymių damų draugijos, o jos visos, būdamos aukštos kilmės ir laikydamos, kad joms nedera bendrauti su kokio miestelėno dukra ir klajojančia dainininke, kuo mieliausiai leido joms išeiti pasivaikščioti aplinkui vienuolyną. Prie vienuolyno buvo nedidelis sodas, prižėlęs krūmų; jis ėjo prie pat skardžio ir ten buvo aptvertas neaukšta ir reta tvorele, pro kurią akys lengvai galėjo matyti, kokia gili praraja, ir gėrėtis kunkuliuojančiomis srovėmis, kurios putojo, ūžė ir gurgėjo apačioje, tekėdamos per akmenų slenkstį.

Gražioji Ketrina ir jos bičiulė tylėdamos ėjo takeliu palei tvorelę, gėrėdamosios romantiška aplinka, ir spėliojo, kaip čia viskas atrodys, kai atėjusi vasara papuoš mišką lapais. Gana ilgai juodvi ėjo tylėdamos. Pagaliau linksmoji ir narsioji prancūzė atsikratė minčių apie liūdnus pergyvenimus ir liūdną savo dalią.

— Nejaugi Folklendo siaubai dar vis spaudžia tau širdį,

brangioji? Stenkis juos pamiršti, kaip užmirštu aš. Nelengva bus mums eiti gyvenimo keliu, jeigu po lietaus nenusipurtysime vandens nuo apsiaustų.

— Tų siaubų negalima užmiršti,— atsakė Ketrina.— Tačiau dabar mane labiau graužia rūpestis dėl tėvo. Be to, širdį slegia, pagalvojus, kiek daug narsuolių dabar deda galvas už šešeto mylių nuo čia.

— Tu galvoji apie šešiasdešimties kalniečių mūšį, apie kurį mums vakar pasakojo Duglo raiteliai? O, tokį reginį turėtų pamatyti menestrelis! Bet, deja! Mano moteriškos akys.. Ai, kas ten. žiūrėk va ten, Ketrina, pažvelk tenai! Tikriausiai, žygūnas atneša žinią iš mūšio lauko!

— Rodos, aš pažįstu tą žmogų, kuris ten lekia kaip be galvos,— pasakė Ketrina.— Bet jeigu ten tikrai tas, kaip manau, jį gena nelemtos mintys.

Taip jai bekalbant, žmogus kaip tik pasuko tiesiai link sodo. Šunelis pasileido į jo pusę, įnirtingai lodamas, bet greitai grįžo ir, gailiai inkšdamas, prisispaudęs prie žemės, stengėsi pasislėpti už savo šeimininkės,— mat, netgi ir nebylus sutvėrimas pajunta, kada žmogų apima baisus šėlas, ir bijo su juo susidurti ar perbėgti jam kelią. Bėglys vis tuo pačiu pašėlišku greičiu įlėkė į sodą. Jis buvo be kepurės, išsidraikiusiais plaukais, puošnus durtinys ir kiti rūbai buvo šlapi, lyg išmirkę vandeny. Odiniai sandalai atplyšę ir sutrūkinėję, kojos kruvinos. Veidas paklaikęs, išsekęs, pats be galo susijaudinęs.

— Konakarai!— sušuko Ketrina, kai jis lėkė pro šalį nieko nematydamas, nelyginant zuikis, vejamas skalikų. Pašauktas vardu, jis tuojau sustojo.— Konakarai,— tarė Ketrina,— teisingiau sakant, Ekinai Makianai! Ką visa tai reiškia? Kiuhilų klanas pralaimėjo?

— Aš turėjau tuos vardus, kuriais vadina mane ta mergaitė,— tarė bėglys, kokią minutę pamąstęs.— Taip, mano vardas buvo Konakaras, kai aš buvau laimingas, ir Ekinas — kai tapau vadu. Bet aš nebeturiu vardo ir nebėra tokio klano, apie kurį tu dabar prašnekai. Ir tu, mergaite, esi beprotė, kad kalbi apie tai, ko nėra, tam, kurio nėra.

— Nelaimingasis!

— Kodėl nelaimingasis, atsakyk?— suriko jaunuolis.— Jeigu aš bailys ir niekšas, tai ar bailumas ir niekšystė nepajėgia suvaldyti stichijos? Va aš perplaukiau upę, ir ji manęs neprigirdė. Aš einu per žemę, ir ji neprasiveria ir manęs nepraryja! Tai ar gali man mirtingas žmogus pastoti kelią?

— O, jisai klejoja!— tarė Ketrina.— Bėk pagalbos kviesti! Man jis nieko pikta nepadarys, o sau gali ką pasidaryti. Matai, kaip jis žiūri į ūžiantį krioklį!

Menestrelė pakluso ir pasileido bėgti, o kai ji išnyko iš akių, pamišusiam Konakarui pasidarė lyg ir lengviau.

— Ketrina,— pradėjo jis,— ji nuėjo, ir aš tau pasakysiu viską. Aš žinau, kaip tu brangini taiką, kaip nekenti karo. Tai klausyk. Užuot stengęsis nugalėti priešą, aš mieliau atsisakiau visko, kas brangu žmogui! Aš praradau garbę, šlovę, draugus, kokius draugus!..— Jis užsidengė veidą rankomis.— O, jų meilė buvo stipresnė, negu moters meilė! Ko aš slepiu ašaras? Visi žino mano gėdą, tegu visi mato mano sielvartą. Taip, visi jį pamatys, tačiau kam jis sukels užuojautą? Ketrina, kai aš bėgau kaip beprotis Tėjaus krantu, iš manęs tyčiojosi ir vyrai, ir moterys! Elgeta, kuriam aš padaviau išmaldą, kad už mane pasimelstų, su pasibiaurėjimu atmetė ją, keikdamas bailį! Visi varpai skambino: „Gėda bailiam niekšui!" Gyvuliai mykė ir bliovė, atšiaurūs vėjai ūžė ir kaukė, sraunūs vandens plakė ir šniokštė vieną riksmą: „Pasitrauk, pabėgėli! Devyni ištikimi draugai vejasi mane ir tyliai kviečia: „Smok nors vieną smūgį, atkeršyk už mus — mes visi žuvome dėl tavęs!"

Nelaimingajam jaunuoliui taip bekalbant, krūmuose kažkas sušlamėjo.

— Liko tiktai vienas kelias!— suriko jisai ir užšoko ant tvoros; iš čia baukščiai žvilgterėjo į tankmę, pro kurią atsargiai slinko du tarnai, norėdami jį pagauti. Vos pamatęs iš krūmų išlendantį žmogų, jis smarkiai sumojavo rankomis virš galvos ir, surikęs: *„Bas air Eachin!"* puolė nuo skardžio į riaumojantį krioklį.

Nėra reikalo sakyti, kad, krisdamas iš tokio aukščio, tik pienės pūkas būtų galėjęs išlikti nesudužęs. Bet upė buvo patvinusi, todėl niekas neberegėjo nelaimingojo jaunuolio palaikų. Apie tą įvykį vėliau atsirado ne vienas pasakojimas. Vienas jų seka, kad jaunasis kiuhilų vadas laimingai išplaukė žemiau Kempsio slenksčių ir, beklajodamas nusiminęs Ranocho glūdumoje, sutiko tėvą Klementą, kuris gyveno tyruose kaip atsiskyrėlis senovės chaldėjų papročiu. Vienuolis atvertė palūžusį ir atgailaujantį Konakarą į savo tikėjimą, priėmė jį į savo celę, kur juodu kartu meldėsi ir atgailavo, kol mirtis pasiėmė juos vieną paskui kitą.

Kita, šiurpesnė, sakmė pasakoja, kad Ekiną pasigavę *Daione-Shie,* arba elfai, ir kad jis klaidžioja miškais ir laukais, apsiginklavęs kaip senovės kalnėnas, tačiau kardą laiko kairėje rankoje. Jis pasirodo labai nuliūdęs. Kartais nori užpulti keliauninką, tačiau, tam drąsiai atsikirtus, tuojau pabėga. Tuose pasakojimuose pagrindinai kalbama apie du dalykus — Ekino bailumą ir savižudybę, ko nėra pasitaikę nė vienam kalniečių vadui.

Kai Saimonas Gloveris, pasirūpinęs, kad Henris būtų kuo geriausiai slaugomas jo namuose, Kerfju gatvėje, tos pačios dienos vakarą nuvyko į Kempsio vienuolyną, rado savo dukrą susirgusią sunkia karštine, mat, jai atsiliepė viskas, ką neseniai matė ir regėjo, o ypač vaikystės draugo mirtis. Menestrelė slaugė ją kaip rūpestingiausia ir nuoširdžiausia slaugytoja, ir senasis Gloveris davė sau žodį, kad ne jo bus kaltė, jeigu ji kada paims liutnią į rankas ne vien dėl savo malonumo.

Praėjo nemaža laiko, kol Saimonas išdrįso papasakoti dukteriai apie paskutinius Henrio žygius ir sunkias žaizdas: pasakodamas vis stengėsi pabrėžti vieną svarbią aplinkybę, jog ištikimas jos mylimasis nesutiko pasidaryti kariu ir stoti į Duglo palydą, atsisakė ir turto, ir garbės. Ketrina sunkiai dūsavo ir purtė galvą, klausydama pasakojimo apie kruviną Verbų sekmadienį Šiaurės Lankoje. Tačiau ji, tikriausiai, suprato, kad žmonės savo kultūra ir kilnumu retai kada pakyla aukščiau gyvenamo laikotarpio ir kad tomis žiaurio-

mis dienomis, kada jai ištiko gyventi, beprotiška ir nepalenkiama drąsa, tokia, kaip Henrio Smito, yra geriau, negu silpnadvasiškumas, kuris atvedė Konakarą į pražūtį. Jeigu dar ir turėjo jinai kokių abejonių, tai Henris jas išsklaidė nuoširdžiais įtikinėjimais, kai tiktai atgavo sveikatą prabilti ir save apginti:

— Raudonuodamas prisipažįstu tau, Ketrina, kad man, vien pagalvojus apie kovą, darosi bloga. Tenai, Lankoje, buvo tokios skerdynės, jog net tigras būtų galėjęs pasisotinti kraujo. Todėl aš nusprendžiau pakabinti savo kalaviją ir ištraukti iš makštų nebent tada, kai reikės stoti prieš Škotijos priešus.

— Jeigu Škotijai reikės, aš pati užjuosiu tau diržą.

— Ir žinai, Ketrina,— apsidžiaugęs pasakė Gloveris,— mes užpirksime daug mišių už tuos, kurie krito nuo Henrio kardo; tai ir mūsų sąžinę nuramins, ir mus su bažnyčia sutaikys.

— Tam dalykui, tėve,— tarė Ketrina,— mes išnaudosime nedorėlio Dvainingo turtus. Jis paliko juos man, bet tu, tikriausiai, nenorėsi maišyti šlykštaus, krauju atsiduodančio jo aukso su tuo, kurį užsidirbai sąžiningu triūsu.

— Verčiau sutikčiau marą į namus atsinešti!— nesvyruodamas atsakė tėvas.

Tokiu būdu nedorojo vaistytojo turtai buvo išdalinti keturiems vienuolynams; nuo to laiko niekas niekuomet nebeabejojo dėl senojo Saimono ir jo dukters tikėjimo tyrumo.

Henris susituokė su Ketrina po keturių mėnesių nuo mūšio Šiaurės Lankoje, ir niekuomet dar pirštininkų ir kalvių cechai nešoko kardo šokio taip linksmai, kaip per drąsiausio miestelėno ir gražiausios Perto mergelės vestuves. Po dešimties mėnesių į puošniai paklotą lopšį buvo paguldytas gražus kūdikis, o supo jį Luiza, dainuodama:

Tu visada narsus kare,
Visus žavi širdim tauria,
O mielas, žydra kepure!

Kaip užrašyta bažnyčios knygose, berniuko krikšto tėvai buvo „didysis ir galingasis lordas Arčibaldas, grafas Duglas, gerbiamas ir geros širdies riteris seras Patrikas Čarteris iš Kinfonso ir šviesiausioji princesė Mardžorė, jo aukštenybės princo Deivido, velionio hercogo Rotsėjaus našlė". Turėdama tokius globėjus, šeima greitai kyla. Ir daug labai gerbiamų šeimų Škotijoje, ypač Pertšyre, kaip ir daug garsių asmenų, pasižymėjusių mene ar kare, išdidžiai sakosi kilę iš Govo Chromo ir gražiosios Perto mergelės.

ВАЛЬТЕР СКОТТ
ПЕРТСКАЯ КРАСАВИЦА
На литовском языке

Redaktorės R. Zagorskienė ir St. Vedrickaitė
Viršelis dail. Z. Kaminskaitės
Techn. redaktorė L. Briedienė
Korektorės O. Mickutė ir A. Burbulytė

Pasirašyta spaudai 1970.IX.8. Leidinio Nr. 6379. Tiražas 25 000 egz. Popierius $84\times108^{1}/_{32}$ — 7,56 pop. l.=25,4 sp. l.; 26,3 leid. l. Spaudė „Vaizdo" spaustuvė Vilniuje, Strazdelio 1. Už̃s. Nr. 2511.

Kaina 91 kp

7—6—3
244—70 V

U (Anglų)
Sk 52

Kaina 91 kp

1970 M. SERIJOJE „DRĄSIŲJŲ KELIAI“
IŠEIS ŠIOS KNYGOS:

A. K[illegible]obicinas
KERŠYTOJAS IŠ TEKSASO

R. Kimas
VAIDUOKLIŲ MOKYKLA

M. Jemcevas, J. Parnovas
DIRAKO JŪRA

DRĄSIŲJŲ KELIAI

V. Michailovas
DEGA ŽEMĖ

E. Murani—Kovačas
GARIBALDZIO BŪGNINININKAS

Z. Vernas
ŽANGADA

Z. Simenonas
PIRMOJI MEGRE UŽDUOTIS

ATEIVIAI IŠ NIEKUR

V. Skotas
GRAŽIOJI PERTO MERGELĖ

UŽSIENIO RAŠYTOJŲ
NUOTYKIŲ APYSAKOS